

ДЪГЛАС КЕНЕДИ МОМЕНТЪТ

Превод от английски: Невена Кръстева, 2012

chitanka.info

Посвеждавам на петима чудесни приятели:
Ноелийн Даулинг от Грейнджгорман, Дъблин,
Ан Айрланд от Фалмът, Мейн,
Хауард Розенстайн от Монреал, Квебек,
Джудии Раймър от Сидни, Ню Саут Уелс,
и Роджър Уилямс, мой съсед отсреща в Уискасет,
Мейн.

И в памет на друг близък приятел — Джоузеф Стрик
(1924–2010).

Превърнах истинските си
копнежи
в свое племе,
а племето ми се разпръсна!
И как ще може да се помири
сърцето ми
с ознаменуването на
разлъките?

Стенли
Кюниц,
„Пластовете“

ПЪРВА ЧАСТ

ЕДНО

Документите за развода ми бяха връчени тази сутрин. Не е най-доброто начало на деня. И макар предварително да знаех, че са ми изпратени, моментът, в който се озоваха в ръката ми, ме разтърси. Защото пристигането им обявяваше: „Това е началото на края“.

Живея в нещо като вила. Намира се на второстепенен път близо до град Еджком, щата Мейн. Къщурката е семпла: две спални, кабинет, отворено помещение с кухненски кът и дневна, варосани стени, лекьосано дюшеме. Купих я преди година, бях се видял с малко пари. Точно след смъртта на баща ми. Когато сърцето му отказа, той вече беше разорен, но застрахователната му полица от активните години работа беше валидна. Изплатиха ми триста хиляди долара. Тъй като бях единствено дете и единственият му жив роднина — майка ми си отиде от този свят преди години — се оказах и единственият наследник. С баща ми не бяхме близки. Чувахме се веднъж седмично по телефона. Всяка година прекарвах по три дни в къщата му в Аризона, където доживяваше старините си. Освен това му изпращах всяка моя нова книга с пътеписи. Иначе отношенията ни бяха възможно най-умерени — загнездилата се преди години неловкост разруши усещането за лекота и близост помежду ни. Когато излетях за Финикс да организирам погребението и да затворя къщата, с мен се свърза местен адвокат. Уведоми ме, че се занимава със завещанието на татко, и се поинтересува дали съм наясно, че ще получа прилична сума от взаимоспомагателния фонд на застрахователна корпорация „Омаха“.

— Но татко е финансово притеснен от години — рекох на адвоката. — Защо не е осребрил полицата и не е живял от приходите?

— Уместен въпрос. Аз лично го посъветвах да направи точно това. Но старецът беше много вироглав, много горд.

— На мен ли го казвате — поклатих глава. — Веднъж пробвах да му пратя пари, макар и да не разполагах с кой знае какви средства. Върна ми чека.

— Виждал съм баща ви няколко пъти и винаги се хвалеше със сина си, известния писател. Той много се гордееше с постигнатото от вас.

— Това е новина — признах и едва успях да преглътна сълзите си.

Татко никога не беше споменавал и дума за книгите ми.

— Мъжете от неговото поколение рядко успяват да изразят дори частица от онова, което чувстват — рече адвокатът. — Но баща ви явно е искал да ви остави наследство. Така че очаквайте скоро да получите триста хиляди долара.

На другия ден взех самолета и заминах на изток. Вместо да се прибера в къщата в Кеймбридж, където живеях с жена си, докато се усетя, вече бях наел кола на летището в Лоугън и се бях насочил на север. Минах през град Уискасет, прекосих река Шийпскот и отбих към един мотел. Беше средата на януари. Живакът бе доста под нулата. Скоросен снеговалеж бе оцветил всичко в бяло и аз бях единственият гост.

— Какво ви води насам по това време? — попита ме човекът на рецепцията.

— Нямам представа — отвърнах.

Цяла нощ не мигнах и изпих почти цялата бутилка бърбън, която бях прибрал в сака си. Призори подкарах отново наетата кола. Продължих на изток по тесен асфалтов път, който се виеше надолу по хълма и по някое време правеше огромна дъга. След тази извивка се откриваше величествена гледка. Пред мен се ширна огромен закътан залив, опасан със заскрежени гори и захлупен с мъгла, стелеща се ниско над заледената вода. Набих спирачка и слязох. Северният вятър брулеше лицето ми и лютеше на очите. Обаче слязох до брега. Оскъдното слънце се мъчеше да пръсне светлина над земята. Но силиците му не стигаха и заливът си оставаше обвит в мъгла, изглеждаше безплътен и обитаван от духове. Въпреки кучешкия студ не можех да откъсна очи от призрачния пейзаж. Докато поредният силен порив на вятъра не ме принуди.

В този миг видях къщата.

Беше построена на малък парцел над залива. Изглеждаше спартанска — едноетажна постройка, обшита със закалени от ветровете бели застъпващи се дъски. Алеята за коли беше пуста. Вътре

не светеше. Затова пък отпред имаше табела „Продава се“. Извадих си бележника, записах името и телефонния номер на посредника от Уискасет. Щеше ми се да я разгледам по-отблизо, но студът ме върна в колата. Запалих двигателя и потеглих да търся закусвалня, където да хапна. Попаднах на една в покрайнините на града. След това намерих офиса на посредника на главната улица. Трийсет минути след като бях прекрачил прага на офиса му, бяхме в къщата.

— Трябва да ви предупредя, че мястото е доста семпло — подхвана той. — Но постройката е стабилна. И е току до водата. Още по-хубавото е, че имотът е наследствен. На пазара е вече шестнайсет месеца и собствениците са готови да приемат всяко разумно предложение.

Оказа се прав. Къщата беше повече от примитивна. Но беше предвидена за зимни условия. И благодарение на татко можех да си позволя да платя исканата цена от двеста и двайсет хиляди долара. Веднага предложих сто осемдесет и пет. До обяд офертата ми беше приета. На другата сутрин със съдействието на посредника се срещнах с местен строителен предприемач, който се съгласи да ремонтира имота в рамките на останалия ми бюджет — шейсет хиляди долара. Вечерта най-сетне се обадих у дома и се наложи да отговарям на куп въпроси от страна на жена ми Джан на тема защо съм изчезнал през последните седемдесет и два часа.

— Защото на връщане от погребението на баща ми купих къща.

Последвалата тишина се проточи доста и сега си давам сметка, че в този момент търпението на жена ми се бе изчерпало.

— Моля те, кажи ми, че се шегуваш — прошепна тя.

Но не беше шега. Беше един вид декларация, при това с доста скрит смисъл в нея. И Джан разбра. Както и аз бях разбрал в мига, в който ѝ съобщих за тази необмислена покупка, че пукнатината помежду ни е извадена наяве.

Но окончателният разкол не се случи още осем месеца. Брактът, особено двайсетгодишен, рядко завършва с взрив. По-скоро при него се наблюдават всички етапи, през които минава човек със смъртоносна болест: гняв, отричане, молба, пак гняв, пак отричане... макар че двамата така и не стигнахме до фазата „приемане“. Вместо това през един уикенд, когато отидохме да видим ремонтираната къща, Джан

реши да ми каже, че за нея този брак е приключил. И напусна града със следващия автобус.

Не с взрив, а с^[1]...

Потисната тъга.

Останах в къщата до края на лятото и само веднъж се върнах в дома ни в Кеймбридж — Джан беше заминала за уикенда — за да си събере нещата. След което заминах на север.

Не с взрив, а с...

Минаха месеци. Известно време не пътувах. Дъщеря ми Кандис идваше на гости за по един уикенд в месеца. Всеки втори вторник (тя така пожела) изминавах с колата трийсетте минути път до нейния колеж в Брънзуик, за да я заведа на вечеря. Когато бяхме заедно, разговаряхме за уроците и приятелите ѝ, за книгата, върху която работя. Но рядко споменавахме майка ѝ, всъщност случи се само веднъж, след Коледа, когато Кандис ме попита:

— Как я караш, татко?

— Горещо-долу — отговорих с ясното съзнание, че не съм особено словоохотлив.

— Трябва да си намериш някого.

— Не е толкова лесно в горите тилилейски на Мейн. Пък и ме чака книга за довършване.

— Мама винаги е казвала, че за теб книгите са приоритет.

— И ти ли така мислиш?

— И да, и не. Ти много пътуваше. Но когато си беше у дома, беше готин.

— Още ли съм готин?

— Сега си много по-готин — стисна ръката ми тя. — Но да не беше толкова самотен.

— Проклятието на писателя — отроних. — Налага се да си сам, трябва да се оставяш идеите да те погълнат и за най-близките ти хора това често е проблем. Не са виновни, нали?

— Веднъж мама ми каза, че никога не си я обичал, че сърцето ти е било другаде.

Изгледах я.

— Преди майка ти са ми се случвали и други неща. Но я обичах.

— Невинаги.

— Бяхме женени, а това означава много. И бракът ни продължи двайсет години.

— Въпреки че сърцето ти е било другаде?

— Много питаш.

Усмихнах се на безценната си дъщеря и предложих да изпием по още една чаша вино.

— Имам въпрос, свързан с немския — продължи тя.

— Давай.

— Онзи ден в час превеждахме Мартин Лутер.

— Преподавателят ти да не е садист?

— Не, просто германец. Както и да е, докато четяхме афоризми на Лутер, попаднах на нещо, свързано с... с никого конкретно. Но не съм сигурна, че съм разбрала цитата правилно.

— И мислиш, че ще мога да ти помогна?

— Ти говориш немски, тате. *Du sprichst die Sprache.*

— Само на няколко чаши вино.

— Скромността е досадна, тате.

— Хайде, давай го тоя цитат.

— *Wie bald „nicht jetzt“ „nie“ wird.*

Не трепнах. Просто го преведох.

— Колко скоро „не сега“ се превръща в „никога“.

— Чудесен израз — прецени Кандис.

— Както всички велики цитати, казва някаква истина. Защо го запомни?

— Защото се притеснявам, че съм от типа хора „не сега“.

— В какъв смисъл?

— Не умея да живея в настоящето, не мога да изпитам щастие там, където съм в момента.

— Не съдиш ли себе си твърде строго?

— Едва ли. Защото знам, че и ти си такъв.

— Моментът... — повторих, все едно за пръв път произнасям тази дума — това е нещо много надценявано.

— Но е единственото, което имаме, нали? Тази вечер, този разговор, този момент. Какво друго имаме?

— Миналото.

— Знаех си, че ще го кажеш... защото си обсебен от миналото. Присъства във всичките ти книги. Защо точно миналото, тате?

— Защото по него си личи настоящето.

И защото човек не може изцяло да се освободи от хватката му — така, както не може да се примири с тленността на живота. Като си представя само: бракът ми може би се разпадаше от години и първият намек за край на играта навярно беше януарският ден миналата година, когато купих къщата в Мейн. Но фактически аз не бях приел категоричността на всичко това до заранта след вечерята с Кандис, когато на вратата на вилата се потропа в необичайно ранен час.

Малцината съсед, които имам, вече бяха разбрали, че не съм по ранното ставане. Което ме превръща в изключение в тази част на Мейн, където хората стават преди съмнало и девет сутринта си е направо обяд.

Аз обаче не се излюпвам преди пладне. Просто съм нощна птица. Обикновено сядам да пиша след десет вечерта и работя до три, после удрям едно-две нощни уискита, гледам някой стар филм или чета и в крайна сметка се добирам до леглото към пет. Живея в този ритъм от двайсет и седем години — откакто започнах да пиша; в началото на брака ни жена ми го намираще очарователен, но с течение на времето режимът ми се превърна в източник на отчаяние и безсилие за нея. „Между пътуванията ти и безкрайните ти работни нощи нямам живот с теб“, беше дежурното ѝ оплакване, на което можех да отговоря единствено с: „Виноват“. Сега, когато петдесетият рожден ден е зад гърба ми, съм се отдал на вампирския си ритъм на живот; редките случаи, в които съм виждал зората, са били нощите, когато ми е потръгвало писането и съм оставал буден до изгрев-слънце.

Но в това януарско утро няколко силни удара по вратата ме изтръгнаха рано от съня. В първия момент си помислих, че се нося в някакъв абсурден кафкиански сън, в който служители на неznайна злокобна държава са дошли да ме арестуват за неznайни престъпления на мисълта. После обаче се освестих. Погледнах часовника до леглото си и установих, че е едва седем и половина. Блъскането се усили. Наистина някой удряше по вратата.

Измъкнах се от леглото, грабнах си халата и се завлякох до входната врата. Видях на прага набит мъж с анорак и плетена шапка. Едната му ръка беше зад гърба. Изглеждаше сдържан и обиден.

— А, тука сте значи — рече той и от устата му излезе пара.

— Моля?

— Томас Несбит?

— Да...

Ръката му внезапно се стрелна иззад гърба — държеше голям пощенски плик. Човекът плесна плика право в дланта на дясната ми ръка.

— Приемете доставката, господин Несбит — рече.

После се обърна и се качи в колата си.

Останах на прага, без да обръщам внимание на студа и се опитвах да схвана случилото се. Щом усетих как пръстите ми изтръпват, бързо се прибрах в къщата. Седнах до масата в кухнята и отворих плика. Вътре намерих искова молба за развод, издадена от щата Масачузетс. Моето име, Томас Олдън Несбит, бе написано до името на съпругата ми Джан Роджърс Стафорд. Тя беше обозначена като ищец. Аз бях ответник. Преглътнах с усилие. Знаех си, че приближава. Но има огромна разлика между теорията и напечатаната черно на бяло пред теб груба действителност. Всеки развод, колкото и да е очакван, си остава ужасяващо признание за провал. Чувството за загуба, особено след двацет години заедно, е неимоверно. И сега...

Този документ. В писмен вид.

Как да се освободим от нещо, което някога ни се е струвало толкова съществено?

Тази януарска сутрин нямах отговор на въпроса. Разполагах само с документ, който ме уведомяваше, че бракът ми е приключил, плюс безмилостния и тревожен въпрос: „Дали бихме могли... дали бих могъл да намеря път през мрачната гора?“.

Веднъж мама ми каза, че никога не си я обичал, че сърцето ти е било другаде.

Не е никак лесно. Няма съмнение, че миналото прониква във всяка частица на живота ни и е ужасно трудно да се освободим от някои неща, които продължават да ни затискат.

Но защо да търся отговори, когато никой отговор няма да ми донесе утеха, казах си, докато гледах към документа. Постъпи така, както постъпваш винаги когато животът те атакува. Бягай.

Така че, докато чаках кафеварката, се заех с телефона. Обадих се на адвокатката си в Бостън и тя ме помоли да подпиша молбата и да ѝ я изпратя по пощата. Накрая ми даде и съвет: „Без паника“. Обаждане в хотел на пет часа с кола на север, за да попитам дали разполагат със

свободна стая за следващите седем дни. Щом ми потвърдиха, им казах да ме очакват привечер. За по-малко от час се бях изкъпал и избърснал, взех и сак багаж. Грабнах си лаптопа и чифт ски за бягане, метнах всичко в джипа. Обадих се на дъщеря си по мобилния и ѝ оставих съобщение, че през следващите седем дни ще пътувам, но ще я взема за вечеря във вторник по-другата седмица. Заключих къщата. Погледнах си часовника. Девет. Докато се качвах в джипа, започна да прехвърча сняг. За броени минути обърна на нещо като снежна виелица. Все пак успях да изкарам джипа на пътя и внимателно се насочих към кръстовището. Щом погледнах в огледалото за обратно виждане, установих, че къщата ми е изчезнала. Най-обикновена промяна във времето и всичко онова, което смятаме за солидно и важно, може да изчезне за секунда, да бъде заличено до бяло.

Снегът продължаваше да натрупва, когато завих на юг и се насочих към пощата в Уискасет. След като вече подписаните документи бяха изпратени, продължих с колата на запад. Видимостта беше нулева, така че бе невъзможно да набера скорост. Трябваше да се откажа, да спра в първия мотел и да се забия там, докато бурята отmine. Но бях в хватката на същата онази опърничавост, която ме обземаше, когато установявах, че писането не върви: *ще се справиш, ще намериш начин...*

Отне ми още почти шест часа, докато стигна до целта. Когато най-сетне паркирах пред хотела в Квебек, не можех да се начудя какво правя там.

Бях толкова уморен от всички събития през деня, че си легнах в десет. Когато се събудих, в първия миг ми се стовари обичайната дезориентираност, последвана от силно терзание. Нов ден, нова битка да направиш болката поносима. След закуска се преоблякох в ски екип и поех на север към река Сейнт Лорънс и един център за ски бягане, където бяхме ходили с Джан. Паркирах и се измъкнах навън, студът жилеше жестоко. Извадих ските и щеките от джипа и поех към пътеката. Стъпих в ските, обувките ми се наместиха в автоматите с рязко щракване. Тутакси се отблъснах към гъстата гора, през която минаваше пътеката. Студът бе толкова зверски, че пръстите ми се вкочаниха. Но упорито набирах скорост. Ски бягането е тест за издръжливост — особено при минусови температури. Едва когато си се раздвижил достатъчно, че да се сгрееш, непоносимото става

приемливо. Процесът ми отне около половин час, с повишаването на телесната температура пръстите ми започнаха да се размразяват един по един. На третата миля вече се чувствах загрял и толкова съсредоточен върху движението на скиите, че не забелязвах нищо край себе си.

Докато изведнъж пътеката свърна рязко и се оказа, че летя с шеметна скорост по стръмен склон. Така е, когато човек избира черни писти. Но някогашният ми тренинг се включи автоматично и внимателно повдигнах лявата си ска от отъпкания коловоз и я изместих в снега отстрани. После насочих върха ѝ към другата ска. Обикновено тази маневра позволява да намалиш скоростта и дава възможност да внимаваш за бабуните. Но в случая пътеката беше толкова заледена, толкова излъскана от предишните скиори, че скоростта изобщо не намаля. Опитах чрез запиране с щеките. Никакъв резултат. И тогава рязко върнах ската си на пътеката, вдигнах щеките и полетях. Следвах умопомрачителна траектория надолу по склона: убийствена скорост, никаква логика, никаква представа за терена пред мен. За няколко кратки мига изпитах екзалтацията на свободното падане, отърсването от всяко благоразумие, чувството, че нищо освен движението напред няма значение...

Дърво. Стоеше точно пред мен и масивният му ствол сякаш ме зовеше. Нямах какво да ме възпре да връхлетя отгоре му и край. Още частица от секундата и щях да съм там... но пред погледа ми изплува лицето на дъщеря ми и в съзнанието ми затрептя мисълта: *ще трябва да живее с това цял живот*. При което някаква искрица разум инстинктивно проблесна и аз отскочих, избягвайки удара. Стоварих се в снега и продължих да се пързаям още доста време. Снегът не беше мека възглавница, а ледена кора. Лявата половина на тялото ми се блъсна в твърдата като бетон повърхност, след това и главата ми, светът се размъти и...

Усетих как някой кляка до мен, проверява ми пулса и говори скоростно на френски по телефона. Останалото ми беше мъгляво, неясно. Изпаднах в несвяст, дойдох на себе си по-късно, докато ме качваха на носилка, от носилката — на шейна, връзваха ме с колани и... Затеглиха ме по неравен терен. Останах в съзнание достатъчно дълго, за да изпружа врат и да видя, че ме дърпат с ратрак.

После мозъкът ми пак се замъгли и...

Бях в легло. В стая. Колосани бели чаршафи, кремави стени. Опънах врат и видях от тялото ми да стърчат всевъзможни тръбички и жици. Доповръща ми се. Към мен тутакси се спусна медицинска сестра. Взе съдина и я подложи под главата ми, докато повръщах. Щом изкарах всичко, се разхлипах. Сестрата ме прегърна и рече:

— Радвай се... че си жив.

Десет минути по-късно се появи лекар. Каза ми, че съм голям късметлия. Разместено рамо, което успели да наместят, докато съм бил в безсъзнание. Сериозно натъртване на лявото бедро и лявата половина на торса. Колкото до състоянието на главата ми... сканирали ми черепа с магнитнорезонансна томография и нямало нищо притеснително.

— Беше в безсъзнание. Имаше сътресение на мозъка. Но явно ти е корава главата и не се е стигнало до фатални последствия.

Де да беше и сърцето ми толкова кораво.

Впоследствие установих, че съм в болница в Квебек. Щях да остана там още два дни, тъй като ми правеха физиотерапия за разместеното рамо и бях под наблюдение за „непредвидими неврологични усложнения“. Физиотерапевтката — жена от Гана, на която целият свят ѝ беше крив — ми каза да се благодаря на божествата, че съм добре.

— Да знаеш, че сега трябваше да си на ужасно място. Но ти се размина с минимални охлузвания, така че някой със сигурност бди над теб.

— И кой ще да е този някой?

— Сигурно Бог. Или някаква извънземна сила. А може и... само предполагам... всичко да си зависи от тебе. Зад теб е карал друг скиор — този, който се обади за помощ — той каза, че си летял надолу, сякаш изобщо не те е грижа какво ще стане. В последния миг си отскочил от едно дърво. Така си се спасил. Кое то ще рече, че ти се е живееело. Поздравления. Върна се при нас.

Не изпитвах въодушевление или удоволствие от това, че съм оцелял. Но докато лежах на болничното легло, забил поглед в тавана, превъртах в главата си онзи момент, когато се метнах в снега.

Допреди тази частица от секундата бях в плен на стръмнината, сякаш отчасти приемах незабавното избавление от всички проблеми.

И после...

Оцелях, всичко приключи с няколко натъртвания, изкълчено рамо и ударена глава. Четирийсет и осем часа след приемането в болницата успях да си хвана такси и се върнах в ски курорта за изоставения джип. Не носех превръзка през рамо и усещах болка при всяко по-рязко завъртане на волана по целия път до Мейн. Но иначе пътуването мина без произшествия.

— Възможно е да се чувстваш потиснат — обясни ми физиотерапевтката по време на последната ни процедура. — След подобни инциденти се случва често. Няма страшно. Нали си избрал да живееш.

Пристигнах в Уискасет точно преди мръкнало — навреме, за да си прибера пощата. В кутията заварих жълта бележка, която ме уведомяваше, че на главното гише ме чака колет. Пощаджията Джим забеляза гримасата ми, докато вдигах колета.

— Нещо си пострадал май?

— Аха.

— Злополука?

— Може да се каже.

Колетът всъщност представляваше кашонче, изпратено от издателя ми в Ню Йорк. Направих грешката да го пхна под лявата си ръка и за втори път се сгърчих от болка — нараненото рамо ме предупреди да не го правя повече. Щом подписах документа, за да удостоверя, че съм получил пратката, Джим каза:

— Ако утре не ти е добре и не можеш да си напазаруваш, пригответи ми списък и ще имам грижата.

Много са предимствата да живееш в Мейн, но най-хубавото е, че хората тук уважават взаимно личното си пространство, а същевременно са насреща, ако имаш нужда от помощ.

— Все ще успея да избутам количката около щанда със зеленчуците — отговорих, — но ти благодаря за предложението.

— Това в кутията да не е новата ти книга?

— Ако е тя, значи някой друг я е довършил вместо мен.

— Ааа...

Подкарах колата и се прибрах вкъщи, януарският сумрак ми действаше потискащо. Физиотерапевтката се оказа права: когато човек се размине на косъм със смъртта, се обръща навътре към себе си и усеща по-болезнено меланхолията на съществуването. А проваленият

брак също е смърт — жива смърт, понеже този, с когото повече няма да бъдеш, е все още тук, сред нас, съществува си, макар и без теб.

„Винаги си имал двойствено отношение към мен... към нас“, повтори Джан на няколко пъти към края. Как да ѝ обясня, че с изключение на чудесната ни дъщеря си оставам с противоречиво отношение към всичко? Ако човек не е в хармония със себе си, как да е в хармония с другите?

Когато пристигнах, къщата беше тъмна и студена. Пренесох кашона от колата и го оставих на кухненската маса. Нагласих термостата. Накладох огън в печката на дърва в ъгъла на дневната. Налях си малък скоч. Докато чаках централното отопление да заработи, прегледах писмата и списанията, които бях прибрал от пощенската си кутия. После насочих вниманието си към колета. С ножица разрязах дебелото тиксо, с което беше облепен. Щом се справих с капака, надникнах вътре. Имаше писмо от Зои, асистентката на редакторката ми, а под него голям плик от онези с балончетата. Докато вадех писмото, забелязах почерка върху плика, както и пощенското клеймо върху марки от Германия. В ъгъла на плика беше посочено името на изпращача: Дусман. Сепнах се. Името ѝ. И адреса: „Яблонски Щрасе“ 48, Пренцлауер Берг, Берлин.

Нима беше адресът ѝ още от...

Нейният... на Петра...

Петра Дусман.

Взех писмото от Зои.

Това пристигна за теб преди няколко дни. Не бях сигурна дали не е лично, затова не го отворих. Ако е нещо съмнително или странно, кажи ми и ще се погрижим.

Надявам се, че новата ти книга върви добре. Всички тук с нетърпение очакваме да я прочетем.

Всичко най

Ако е нещо съмнително или странно...

Не, просто е миналото. Минало, което се опитах да загърбя преди много време. Но ето че се появява пак, за да разбуди бездруго неспокойното ми настояще.

Wie bald „nicht jetzt“ „nie“ wird.

Колко скоро „не сега“ се превръща в „никога“.

Щом пристигне колет... и всичко, което с години си се опитвал да забравиш, се стоварва в стаята ти.

Кога миналото не е призрачна зала на сенките? Когато се научим да живеем с него.

[1] „Не с взрив, а с хленч“ — цитат от „Кухите хора“ на Т. С. Елиът, превод Цветан Стоянов. — Б.пр. ↑

ДВЕ

Винаги съм искал да избягам. Това е порив, който имам от осемгодишен, когато за първи път установих колко е приятно да се уединиш.

Беше ноемврийска сутрин и родителите ми се караха. Нищо необичайно. Те вечно се караха. По онова време живеехме в четиристаен апартамент на Деветнайсета улица и Второ авеню. Бях манхатънско дете — и по произход, и по възпитание. Баща ми беше служител средно ниво в рекламна агенция — „делови човек“, който искаше да е „творческа натура“, но нямаше „дар слово“, за да пише текстове за реклами. Мама беше домакиня с кратка кариера на актриса, преди аз да се появя на бял свят. Апартаментът беше тесен. Две сбутани спални, малка всекидневна и още по-малка кухничка, никоя от които не можеше да побере неудовлетворението, на което и двамата ми родители даваха воля всеки ден.

Едва години по-късно започнах да схващам странната динамика, която съществуваше между тях: дълбока необходимост да избухват за всичко, да живеят в безкрайната зима на своето недоволство. Но тогава знаех единствено, че мама и татко не се харесват. Въпросната събота спорът между тях ескалира. Баща ми каза нещо обидно. Майка ми го нарече нещастник и избяга в спалнята. Зад нея вратата се затръшна. Вдигнах поглед от книгата, която четях. Татко беше хванал вече дръжката на външната врата явно за да отвори и да се махне от всичко това. Бръкна в джоба на ризата си за цигарите и запали. Няколко дълбоки дръпвания — и овладя яростта си. Тъкмо тогава му зададох въпрос, който се канех да повдигна от дни.

— Може ли да ида до библиотеката?

— Няма да стане, Томи. Ще отскоча до офиса да наваксам малко с работата.

— Може ли да отида сам?

За първи път пожелавах да напусна апартамента сам.

Татко се замисли.

— Според теб можеш ли да отидеш дотам самичък? — попита.

— Само на четири преки е.

— Майка ти ще е против.

— Няма да се бавя.

— И все пак ще е против.

— Моля те, татко.

Той пак дръпна силно от цигарата си. Макар да се правеше на мъжкар — бил е морски пехотинец през войната — беше роб на майка ми: дребна гневлива женица, която така и не можа да свикне с мисълта, че вече не е принцесата от детството си.

— Ще се върнеш ли до час? — попита татко.

— Обещавам.

— И ще се оглеждаш и в двете посоки, като пресичаш?

— Обещавам.

— Ако закъснееш, ще има неприятности.

— Няма да закъснея, татко.

Той бръкна в джоба си и ми подаде един долар.

— Ето пари — каза.

— Не ми трябва пари. Това е библиотека.

— Може на връщане да минеш през закусвалнята и да се почерпиш един егкрийм.

Егкриймът — мляко и шоколадов сироп с газирана вода — беше любимата ми напитка.

— Той струва само десет цента, тате. — Дори по онова време бях наясно кое колко струва.

— Купи си комикс или сложи рестото в касичката си.

— Значи може?

— Да, върви.

Докато си обличах палтото, от спалнята се появи мама.

— Къде така? — попита.

Казах й. Тя скочи на баща ми.

— Как смееш го пускаш сам, без преди това да сме го обсъдили?

— Достатъчно голям е да измине една-две преки сам.

— Е, аз не разрешавам.

— Томи, тръгвай — каза татко.

— Томас, оставаш тук — възпротиви се тя.

— Изчезвай! — нареди татко.

Мама започна да му крещи, а аз драснах към вратата и дим да ме няма.

Щом се озовах навън, в първия момент изпитах страх. Никога не бях излизал съвсем сам. Без родителски надзор, без протегната ръка, която да ме води, да ме възпира или усмирява. Повървах до ъгъла на Деветнайсета и Второ. Изчаках светофара да светне зелено. Няколко пъти се огледах и в двете посоки. Пресякох. Когато се добрах до отсрещния тротоар, нямах усещането, че съм постигнал кой знае какво, нито се почувствах по-свободен. Мислех само за даденото на татко обещание да се върна след един час. Затова продължих на север, като си отварях очите на четири на всяко кръстовище. Щом стигнах до Двайсет и трета, завих наляво. Библиотеката се падаше малко по-нагоре, по средата на улицата. Детският отдел беше на първия етаж. Прегледах лавиците и намерих две нови детективски книги от поредицата „Братята Харди“, които още не бях чел. Записах ги на картон си, после побързах да се върна на улицата, за да измина обратния маршрут до вкъщи. На половината път се отбих в сладкарницата на Двайсет и първа улица. Седнах на висок стол пред плота, отворих една от книгите и си поръчах егкрийм. Човекът взе долара и ми върна деветдесет цента ресто. Погледнах часовника на стената. Имах още двайсет и осем минути преди уговореното време за прибиране. Бавно отпивах от егкрийма. Четях си книжката. И си мислех: ех, че приятно.

Пет минути преди крайния срок бях у дома. Баща ми се беше изнесъл, намерих майка седнала в кухничката пред голямата си пишеща машина „Ремингтън“. Пушеше цигара „Салем“ и тракаше по клавишите. Очите ѝ бяха червени от плач, но изглеждаше съсредоточена и целенасочена.

— Как беше в библиотеката? — попита тя.

— Добре. Може ли в понеделник пак да отида?

— Ще видим.

— Какво пишеш?

— Роман.

— Романи ли пишеш, мамо? — възкликнах, наистина впечатлен.

— Опитвам се — отвърна тя и продължи да почуква.

Оттеглих се на дивана и зачетох една от книгите за братята Харди. Половин час по-късно мама спря да пише и ми каза, че ще се

изкъпе. Чух я как вади листа от пишещата машина. Щом изчезна в банята и завъртя кранчетата, се доближих до масата. До машината имаше два листа, обърнати с написаното надолу. Взех ги. На първата страница беше изписано само заглавието на книгата и името на мама:

СМЪРТТА НА ЕДИН БРАК

роман
от
Алис Несбит

Взех другия лист. Първото изречение гласеше:

Денят, в който открих, че съпругът ми вече не ме обича, беше денят, в който моят осемгодишен син избяга от къщи.

Изведнъж чух майка да крещи:

— Как смееш!

Тя се втурна към мен, обезумяла от ярост. Дръпна двата листа от ръцете ми и ме зашлеви.

— Никога, никога недей да четеш текстовете ми.

Избухнах в плач и избягах в стаята си. Грабнах възглавницата от леглото и направих каквото правех често, щом у дома станеше напечено: скрих се в дрешника. Стиснал здраво възглавницата, давех риданията си в нея, съкрушен от чувството, че съм сам-самичък в свят, в който много трудно се живее.

Минаха десет, може би петнайсет минути. На вратата на дрешника се почука.

— Направих ти мляко с какао, Томас.

Нищо не казах.

— Съжалявам, че те ударих.

Нищо не казах.

— Томас, моля те... не бях права.

Нищо не казах.

— Не може да останеш там цял ден, нали знаеш.

Нищо не казах.

— Томас, не е забавно.

Продължих да мълча.

— Баща ти много ще се ядоса...

Накрая проговорих:

— Баща ми ще разбере. Той също те мрази.

При този коментар майка ми нададе покъртителен стон. Чух я как се запрепъва към вратата и излезе от стаята ми. Плачът ѝ се усили. Стана толкова драматичен, че я чувах как ридае дори и от моя доброволен затвор-убежище. Изправих се и отворих вратата. Присвих очи, заслепен от блискалата в прозорците на стаята ми следобедна светлина. Тръгнах към звука на мамините вопли. Тя лежеше ничком на леглото си.

— Не те мразя — казах.

Тя продължи да плаче.

— Просто исках да прочета книгата ти.

Тя продължи да плаче.

— Пак отивам до библиотеката.

Плачът моментално спря. Тя се надигна и седна.

— Да не си намислил да бягаш?

— Като момчето в твоята книга ли?

— Това беше измислица.

— Не искам да бягам — излъгах. — Просто искам да се върна до библиотеката.

— Обещавах ли да се прибереш?

Кимнах.

— Внимавай на улицата.

Щом се обърнах да изляза, мама каза:

— Писателите са много ревниви към работата си. Затова се ядосах... — и млъкна.

А аз се насочих към вратата.

Десетилетия по-късно по време на третата ни среща с Джан, помня, че ѝ разказах тази история.

— Майка ти написа ли книгата? — попита ме тя.

— Повече не я видях да пише на машината. Но вероятно е продължила, докато съм бил на училище.

— Може би има ръкопис, скрит в някоя кутия на тавана.

— След смъртта ѝ татко ме помоли да разчистя всичките ѝ вещи, но не намерих нищо.

— Рак на белия дроб, казваш... Това ли я довърши?

— Беше на четирийсет и шест. Двамата продължиха да се карат все така, освен това не престанаха да пушат. Причинно-следствена връзка.

— Но баща ти е жив?

— Да, откакто мама почина, има вече пета приятелка и още пуши по кутия на ден.

— А ти междувременно продължи да бягаш от къщи.

— Пак причинно-следствена връзка.

— Може би просто не си успял да намериш достатъчно основания да се задържиш на едно място — каза тя и захлупи дланта ми със своята.

Само свих рамене, не отговорих нищо.

— Сега вече ме заинтригува — продължи тя.

— Всеки си има по някоя стара boleжка.

— Факт. Но с някои boleжки човек си живее, а с други никога не свиква. Твоята от кои е?

— О, аз понасям почти всичко — усмихнах се.

— Сега пък звучиш прекалено стоически.

— Нищо лошо — отвърнах и смених темата.

Джан всъщност никога не научи повече за тази болка и до каква степен сянката ѝ продължаваше да тегне над мен. Просто избягвах темата. С времето обаче Джан постепенно се увери, че тази болка още влияе на настоящето и изкривява толкова много неща между нас. Освен това стигна до заключението, че значителна част от мен е затворена за истинска близост. Но този анализ бе направен доста по-късно.

И на следващата ни среща — нощта, в която за пръв път преспяхме — я усетих как преценява, че съм... различен. Тя беше адвокатка, съдружник във влиятелна бостънска фирма. Вадеше си хляба, като представляваше големи корпорации, но задължително поемаше по един случай годишно про боно „за успокояване на

съвестта“. За разлика от мен беше изкарала дълга връзка — с колега адвокат, който си уредил работа на Западното крайбрежие и използвал преместването си, за да прекрати отношенията им.

— Мислиш си, че всичко е стабилно, а по някое време се оказва, че изобщо не е — рече тя. — И се чудиш защо антенките ти не са уловили индикациите, че нещата са започнали да се объркват.

— Може да ти е казвал едно, а да си е мислел друго — предположих. — Често се случва. Всеки си има страна, която предпочита да не разкрива. Затова не успяваме истински да разберем дори хората, които са ни близки. Непознаването на другия и прочее.

— „Няма по-непозната земя от самия теб.“ Цитат от книгата ти за Аляска.

— Е, ще изляза лъжец, ако не спомена, че съм поласкан.

— Книгата е страхотна.

— Наистина ли?

— Искаш да кажеш, че не го знаеш ли?

— Доколкото страдам от обичайното писателско недоверие към всичко, излязло изпод перото ми...

— Защо е тази неувереност?

— Бих казал, че е част от занаята.

— В моята професия неувереността не е позволена. На неуверен адвокат никой не му вярва.

— И все пак няма как да не изпитваш поне известна неувереност.

— Не и когато защитавам клиент или при заключителната пледоария. Трябва да съм необорима. В личния живот, от друга страна, често съм неуверена.

— Радвам се да го чуя — казах аз и обхванах китката ѝ.

Това беше истинското начало на взаимоотношенията ни — моментът, в който и двамата решихме да свалим гарда и да се влюбим един в друг. Дали любовта наистина е въпрос на сполучливо подбиран момент? Често съм чувал приятели да споменават, че са се оженили, защото са били *готови* да го направят. Така било и при баща ми — разказа ми историята си скоро след смъртта на мама. Ето как се развили нещата:

Годината била 1957. Напуснал Морския пехотен корпус четири години преди това, после записал Колумбийския университет — по закона за ветераните от войната. Току-що го били взели на административна позиция в „Йънг енд Рубикон“. Сестра му се омъжвала за бивш военен кореспондент, преквалифициран в специалист по връзки с обществеността — семейството се пренесло на юг веднага след медения месец в Палм Бийч и бракът продължил да крета едва-едва в продължение на петнайсет години, през които съпругът не преставал да се налива, а накрая си докарал инфаркт. Но във въпросния щастлив в ден на сватбата татко видял дребна млада жена, която седяла в другия край на препълнената тържествена зала в хотел „Рузвелт“. Алис Голдфарб. Татко ми я описа като пълната противоположност на типичното като говеждо със зеле за деня на свети Патрик ирландско момиче — познавал много такива от детството си в бруклинския квартал Проспект Хайтс. Баща ѝ бил бижутер в Даймънд Дистрикт, а майка ѝ професионална клюкарка. Но Алис била завършила подходящите училища и можела да разговаря за класическа музика и балет, за Артър Милър и Елия Казан. И татко — който бил умно, но интелектуално неуверено бруклинско ирландче — бил очарован, а и мъничко поласкан, че тази хубавелка от Сентръл Парк Уест проявява интерес към него.

Та така с бившия малък църковен прислужник, превърнал се във ветеран от Корейската война, който пък станал служител в рекламна компания. Двайсет и шест годишен. Никакви отговорности — освен към самия себе си. Целият свят бил в краката му, готов да бъде покорен.

— И какво правя аз? — попита ме той, докато седяхме сами в колата, която следваше катафалката с ковчега на майка ми на път за гробището. — Устремявам се към принцесата, макар още от самото начало да бях наясно, че никога няма да я направя щастлива; че излиза с някакъв офталмолог от „Парк авеню“ с вила до Еврейския кънтри клуб в Айланд. Обаче не можех да не литна към нея. И резултатът беше...

Не довърши изречението, потъна в меката седалка и посегна към цигарите си, сподавяйки дълбоко мъчително ридание.

И резултатът беше...

Какъв? Разочарование? Нещастие? Тъга? Клопка? Гняв? Ярост? Безпокойство? Отчаяние? Примирение?

Изберете коя да е от горните думи, за да довършите изречението. Както ще видите във всеки речник, в езика има множество синоними, с които можем да изразим недоволствата си.

И резултатът беше...

Лош брак, продължил двайсет и четири години и позволил на двамата участници в тази мелодрама да играят безкрайни саморазрушителни игри, а майка ми да извърши самоубийство на разсрочено плащане с любезното съдействие на цигарите. Да кажем, че тя, която само седмица по-рано най-после била скъсала с дипломиран експерт-счетоводител на име Лестър Хамбъргър, не се беше появила на сватбата в хотел „Рузвелт“. Или че беше дошла с въпросния Лестър. Щеше ли този поглед до другия край на залата изобщо да се случи? Щеше ли татко да срещне някоя по-грижовна, по-любвеобилна, по-некритична жена? Щеше ли мама в крайна сметка да си намери богатия бохем, за какъвто винаги е казвала, че е искала да се омъжи — докато Лестър Хамбъргър и моят баща, поддръжник на Никсън, не са били точно Рембо и Верлен на Манхатън. Но едно е сигурно: ако Алис Голдфарб и Дан Несбит не се бяха събрали, споделеното им нещастие никога нямаше да се случи и траекторията на живота им би могла да е напълно различна.

А може би не.

И пак така, ако не бях докоснал ръката на Джан Стафорд на третата ни среща... сега явно нямаше да седя тук, в тази къща, и да хвърлям плахи погледи към молбата за развод, която, след като избягах от нея преди няколко дни, не беше помръднала от мястото си върху кухненската маса. Ето това му е особеното на такова реално съществуващо нещо като молбата за развод. Може да я избуташ встрани или да се махнеш от нея. Но тя си е тук. Не изчезва. Ти си наречен ответник. Ще отвърщаш в съдебен процес. Този факт не можеш да го отместиш. Ще се задават въпроси и ще се изискват отговори. И ще се плати цена.

След като молбата ми бе връчена, адвокатката ми изпрати няколко имейла.

Иска къщата в Кеймбридж и желае да платиш таксата за магистратура на Кандис, в случай че дъщеря ти реши да поеме по този път — гласеше един от тези имейли. — Като се има предвид, че доходът на жена ти е пет пъти по-висок от твоя, а твоят зависи изцяло от книгите, които пишеш, можем да настояваме, че тя е в доста по-добра финансова позиция да...

Нека вземе къщата, а аз ще намеря начин да платя обучението на Кандис. Не искам скъпоструващи съдебни спорове, нито допълнително озлобление. Искам само чисто скъсване.

Избутах молбата настрани. Още не бях готов за нея. Станах и издрапах по тясната стълба до втория етаж на къщата. Щом стигнах горе, отворих вратата на кабинета си — дълга тясна стая с рафтове с книги, които запълваха почти цялото налично пространство, и бюро, обърнато към стената. Посегнах към бутилката едномалцов скоч върху шкафа с папки вляво от бюрото. Налях си едно малко в чашата и седнах пред компютъра. Докато чаках монитора да светне, отпих от уискито и усетих как торфената му топлина присвива гърлото ми. Паметта е такава бъркотия от емоции. Пристига неочакван колет и миналото те залива като водопад. Но въпреки че в началото тази вълна от спомени и асоциации може да изглежда произволна, една от големите, неоспорими истини за паметта е, че никой спомен не изниква случайно и сам за себе си. Спомените са някак взаимосвързани, защото всичко е разказ. А единственият разказ, в който човек се вкопчва, е животът, наречен твой собствен.

Поради което, докато уискито се стича по хранопровода ми, а мониторът окъпва в електронно сияние иначе притъмнялата стая, аз се отнасям обратно към плота в закусвалнята на Източна Двайсет и първа улица, а книгата ми е вдигната пред чашата с егкрийм. Може би именно тогава за пръв път съм осъзнал необходимостта от уединение. Колко пъти след това съм се озовавал сам някъде — на познато или непознато място — с четиво, подпряно на бутилка, или с отворена пред мен тетрадка в очакване да излея дневната норма думи. В такива случаи, независимо колко отдалечено или труднодостъпно е било мястото, на което се намирам, никога не съм се чувствал изолиран или

самотен. И тогава, и сега често си мисля кротко: каквато и да е косвената вреда, която ми е причинило нещастieto на родителите ми, аз съм им ужасно благодарен, че онази ноемврийска събота преди повече от четирийсет години ме пуснаха да изляза сам и ми позволиха да открия, че да седиш някъде сам, извън водовъртежа на събитията, е вид абсолютно, чисто спокойствие.

Но животът, разбира се, никога не те дарява с пълен покой. Ако щеш се затвори в къщурка в затънтен край на Мейн, пощаджията ще намери как да стигне до вратата ти. Или ще пристигне колет от Европа и колкото и да не ти се ще, се озоваваш пренесен две и половина десетилетия назад в кафене в берлински квартал на име Кройцберг.

Пред теб има бележник със спирала, а антикварната автоматична писалка „Паркър“, подарък на изпроводяк от баща ти, е в дясната ти ръка и неуморно атакува страницата. Изведнъж чуваш глас. Женски глас:

„So viele Wörter.“

Толкова много думи.

Вдигаш поглед. Ето я. Петра Дусман. От този момент нататък нещата се променят. Но само защото ти отвърщаш на свой ред:

„Ja, so viele Wörter. Aber vielleicht sind die ganzen Wörter Abfall.“

Да, толкова много думи. Но може би до една са глупости.

Ако не се беше подценил по подобен начин, тя дали би си продължила по пътя? А ако си бе продължила по пътя?...

Как обясняваме траекторията на нещата? Нямам представа. Знам само, че...

... е шест и петнайсет привечер в края на януари. И ме чакат думи за писане. Тъй като бях шофирал шест часа в снега, а преди това ме бяха изписали от болницата, можех да си намеря най-различни оправдания, за да не работя тази вечер. Но правоъгълната стая, в която седя, е единственото място, където мога да овладявам нещата. Когато пиша, светът се движи така, както аз бих искал. Всичко си има определен ред. Мога да добавям и изваждам от повествованието каквото поискam. Мога да създам каквато си пожелаю развръзка. Няма бракоразводно дело, което да ми предстои. Няма усещане за личен провал, нито надвиснала парализираща тъга. И на долния етаж няма колет, чието съдържание е останало неразопаковано.

Когато пиша, всичко си има ред. Държа нещата в свои ръце.

Само дето това е измамно. Докато подкарам първото изречение за вечерта — и гаврътвам останалото уиски — се мъча да не обръщам внимание на безпокойството, с което ме изпълва мисълта за кашона на долния етаж. Но не успявам.

Защо крием неща от другите? Да не би защото дълбоко в себе си изпитваме фундаментален страх: ужасът, че все някога ще бъдем разобличени? Рязко скочих от стола и тръгнах към таванската стая. Щом се качих, отключих един от шкафовете с папки, в който държа старите си ръкописи. Шкафовете бяха доставени от старата ми къща в Кеймбридж и останаха недокоснати, откакто пристигнах в Мейн. Обаче веднага се сетих къде е прибран ръкописът, който търсех. Извадих го и изтръсках наслоения прах по дебелия папка, в която го бях пхнал, преди да го скрия тук.

Бяха минали шест години, откакто го завърших. Щом приключих с написването му, така и не можах да си наложа да го прочета. И той си остана заровен в шкафа с папки. Досега.

Слязох в кабинета. Стоварих ръкописа на бюрото и си налях втория скок за вечерта. Щом уискито изтече в чашата, се върнах на стола и придърпах ръкописа.

Кога една история не е история?

Когато си я изживял.

Но дори и тогава тя е само твоята версия за нещата.

Точно така. Моят разказ. Моята гледна точка. И причината след толкова много години да съм там, където съм.

Измъкнах ръкописа от папката и се взрях в заглавната страница, която преди всичките тези години бях оставил празна.

Е, обърни листа и започвай.

Пресуших уискито. Поех си дълбока успокояваща глътка въздух. Обърнах листа.

ВТОРА ЧАСТ

ЕДНО

Берлин. Годината беше 1984. Тъкмо бях навършил дваисет и шест. И като повечето хора в тази все още младежка зона на зрелостта всъщност смятах, че съм страхотно наясно с живота и съпътстващите го усложнения.

Докато сега, толкова години след случилото се, виждам колко неопитен и незрял съм бил почти за всяко нещо... а най-вече за загадките на сърцето.

По онова време упорито се съпротивлявах да се влюбя. По онова време упорито се дърпах от всякакви емоционални плетеници и високопарни сърдечни изблици. В годините на своята зрялост всеки възрастен пресъздава наново детството си, поради което виждах потенциален капан във всяко любовно увлечение; бях нащрек да не би да се окажа впримчен в брак като онзи, който вкара майка ми в гроба с посредничеството на цигарите и който подтикваше баща ми да мисли, че е водил ограничено и непълноценно съществуване. „Никога не създавай деца — каза ми веднъж той. — Само те затварят в клетка, която никак не си искал.“ Вярно, беше изпил има-няма три мартинита, когато го каза. Ала самият факт, че можеше открито да признае пред единствения си син, че цял живот се е чувствал като в капан... странно, но това ме накара да го почувствам по-близък. Беше ми гласувал доверие, а това означаваше много. Защото почти през цялото ми детство времето му минаваше в изнамиране на начини да не се прибира. Когато все пак си беше вкъщи, толкова често бе обгърнат от облак безмълвен гняв и цигарен дим, че винаги, още когато бях съвсем малък, ми е приличал на човек, който води безкрайна битка със себе си. Не че не направи опит да го играе типичния татко, но не му се получи, както впрочем и аз не успях да се впиша в ролята на средностатистическо американско момче. Опредеше ли до спорт, скаути, печелене на награди за състезания като гражданско учение или записване в морската пехота — най-американските от всички американски прояви, в които баща ми е участвал като дете и младеж — аз издишах. Когато в училище събираха отбор, неизменно бях

последният на опашката. Главата ми вечно беше забита в книгите. Когато поотраснах, всеки уикенд излизах сам и обикалях града — скатавах се в кина, музеи и концертни зали. Ето това е характерно за детството в Манхатън: всичко ти е под носа. Бях от онези момчета, дето няма да пропуснат филмова панорама на Фриц Ланг в киното на „Блийкър стрийт“ и дето ще си купят ученически билет за Стравински и Шьонберг в Нюйоркската филхармония под диригентството на Булез; обикалях книжарниците и авангардните театрални сцени на Оф-Оф-Бродуей, които май до една бяха окупирани от шантави румънци^[1]. Училището не ми беше проблем, тъй като вече бях развил у себе си строго чувство на работна дисциплина — вероятно защото бях започнал да схващам, че работата е единственият ми възможен източник на равновесие; усещах, че като се съсредоточа и се заема с изпълнението на непосредствените си задачи, успявам да държа всички мрачни мисли на разстояние. Татко нямаше нищо против.

— Никога не ми е хрумвало да похваля единственото си дете, задето непрекъснато учи и чете. Но си е доста впечатляващо, особено в сравнение с тройките, които получавах на твоята възраст. Тревожи ме само, че на всичките тези филми, пиеси и концерти, на които ходиш, си вечно сам. Нямах гаджета, нито приятели, с които да си прекарваш времето...

— Стан ми е приятел — споменах името на математическия гений от нашия клас, който също като мен беше кино манияк и не намираше нищо странно да гледа четири филма за една събота.

Беше извънредно пълен и тромав. Но и двамата бяхме саможиви и не се вписвахме в образа на отборния играч, който беше ключова фигура в кодекса на гимназията, където бяхме изпратени да учим. Човек често търси приятели, които му помагат да осъзнае, че не е единственият на света, обзет от неудобство в компанията на други хора, и не само той е разкъсван от съмнения относно своята значимост.

— Стан е онзи дебелият, нали? — попита татко.

Беше го виждал веднъж, когато бях поканил приятеля си на гости след училище.

— Да — отвърнах. — Стан е малко пълен.

— Малко пълен ли? — възкликна татко. — Ако ми беше син, щях да го изпратя на тренировъчен лагер, че да му стопят всичките тлъстини.

— Стан е добро момче.

— Стан ще умре, преди да е навършил четирийсет.

По този въпрос баща ми се оказа прав. Двамата със Стан останахме приятели през следващите трийсет години. След блестяща и академична кариера в Чикагския университет той заживя в Бъркли, където преподаваше математически анализ за напреднали в местния университет. Успяхме да организираме така нещата, че да се виждаме при всеки удобен случай на моето или на неговото крайбрежие. Когато през лятото на 1984 година се прибрах в Щатите, се чувахме редовно, на всеки две седмици. Стан така и не се ожени, макар да не оставаше без върволица от приятелки, които очевидно нямаха нищо против все повечето му килограми. Стан беше единственият човек, с когото споделих всичко случило се в Берлин през 1984 година, и няма да забравя коментара му, след като чу историята ми: „Никога няма да го надмогнеш“.

Джан не го харесваше особено, понеже усещаше, че според него е твърде студена и сдържана като за мен.

— Интересен брак сте си уредили — каза ми Стан след последния уикенд, който прекара с нас в Кеймбридж.

Беше в града, за да участва в някаква конференция в Масачузетския технологичен институт. След като прочете доклад по теория на бинарните числа, отидохме на вечеря. Лекцията му беше умопомрачително объркваща и заплетена. Освен това, верен на себе си, той изпадна в педантични детайли; като негов приятел аз проследих с умиление цялото представление, но за Джан си беше чиста проба изхвърляне и парадирание със знания. По време на вечерята в афганистанския ресторант (негов избор), който посетихме след това, тя намекна един-два пъти, че не е впечатлена от ексхибиционистичните му прояви на ерудираност. Когато Стан ме поздрави за издаването на най-новата ми книга, в която описвах пътешествието си до арктическите райони на Канада, Джан пробва да се пошегува:

— Вероятно това е първата книга, посветена на взаимовръзката между кучешките впрягове и непоклатимия солипсизъм на писателя.

Стан не й отвърна. Но по-късно, понеже Джан си тръгна под претекст, че има работа в съда рано на другия ден, изпратих приятеля

си обратно до хотела му недалече от Кендал скуеър. Някъде на сред пътя той отбеляза:

— Ти цял живот бягаш, въпреки че повече от всичко на света копнееш да се обвържеш емоционално с някого. Но като повечето от нас действаш против интуицията си. Избра си жена, която — както си споделял неведнъж — никога не те е допускала истински до себе си. А това на свой ред те подтиква да пътуваш все повече и да създаваш дистанция, за да се предпазиш от нейната студенина. Не е ли странно? Тя се оплаква, че все те няма, а същевременно винаги е правила всичко възможно, за да те държи на разстояние. Сега и двамата сте в капана на модел на поведение, от който спасението е само развод. — Замълча за момент, за да ми даде време да осмисля последния му коментар. После с едва доловима ирония в гласа попита: — Но пък какво ли разбирам аз от тези работи, нали?

Когато няколко седмици по-късно увредените му артерии най-накрая не издържаха, а аз, току-що научил за смъртта му, ревнах неудържимо, този наш последен разговор на път за хотела му в Кеймбридж продължи да звучи в главата ми. Защото дори когато другите ни посочват съществена за нас самите истина, ние често я интерпретираме по начин, който я прави по-лесно смилаема. Например: „Джан може и да е резервирана и критична, но кой друг би издържал без да мрънка отсъствията ми и нуждата да живея в собствения си свят?“. Докато сега най-после осъзнах какво всъщност ми е казал моят страхотен приятел: че заслужавам жена, която да ме обича заради самия мен... и ако това ми се случи един ден, би било добре поне веднъж през живота си да не бягам.

При мен обаче склонността да изчезвам датираше от доста по-рано. Откакто започнах връзки с жени, все не успявах запазя някоя за по-дълго. Усетех ли, че се сближавам твърде много, усетех ли интерес или любов, намирах начин да се измъкна и да се покрия, бях специалист в освобождаването от всякакви заплетени ситуации. Този моя дарба се прояви още по-осезаемо, след като завърших колежа и се върнах в Ню Йорк с намерението да си пробвам късмета като писател... Как гласеше онзи стих от Една Сейнт Винсът Милей: „Детството е царството, в което никой не умира“? Тъй като бях представител на поколение, което не беше преживяло икономически лишения и не беше участвало във война, след като навърших двайсет,

все още бях на етап от живота си — изключвам смъртта на майка ми — когато съществуването ми изглеждаше, общо взето, откъснато от действителността. Не се замислях как лети времето, не изпитвах необходимост да се съсредоточа върху по-сериозни неща. По-скоро живеех за момента. Още щом ми връчиха дипломата от колежа, скочих в първия автобус за Ню Йорк и си намерих работа като помощник-редактор в издателство. Годишната беше 1980 и започнах с начална годишна заплата 16000 долара. Проявявах слаб интерес към издателския свят и определено не се виждах като редактор. Но работата ми позволи да се настаня под наем в малка гарсоньера на Шеста и авеню Си и да заживея разпуснат, упадъчен живот. Отивах на работа. Заоравах в огромните купчини изпратени в издателството ръкописи. Ходех да гледам по пет филма седмично и използвах още валидната си студентска карта, за да взема евтини билети за Филхармонията и Нюйоркския балет. Нощем обикновено стоях до късно, опитвах се да пиша разкази и излизах често от мъничкото си жилище, за да хвана последните нощни изпълнения в някой джаз клуб. И за голяма моя изненада внезапно се оказах обвързан с челистка на име Ан Уентуърт.

Ан беше млада жена, на която най-добре пасва епитетът „стройна“. Висока и стройна, с чуплива руса коса и прозрачна кожа (нима е възможно нечия кожа да е тъй свършена?). Помня първата ни среща на импровизирана сбирка за закуска-обяд в жилището на общ приятел близо до Колумбийския университет. Подобно на моята мансарда в центъра, апартаментът беше малък. Но имаше четири големи прозореца, които окъпваха единствената стая в почти безплътна светлина. Когато за първи път видях Ан, тя беше с ефирна пола, която в сладкото като мед сияние на лятната сутрин подчертаваше дългите ѝ крака. Помня как веднага си помислих, че това е нюйоркската бохемка на моите мечти... при това бохемка, която свири на чело.

Отгоре на това беше и талантлива. Учеше в „Джулиард“ и дори състудентите ѝ я хвалеха като музикант, който си струва да се чуе; сериозен талант и сериозен интелект.

Но онова, което съм запомнил най-добре от първото ми съприкосновение с Ан, беше смесицата от обиграност и невинност, която тя излъчваше. Беше изключително просветена в областта на

литературата и музиката. Това ужасно ми допадаше. Както и усмивката ѝ — някак неизменно вгълбена и загадъчна; усмивката ѝ подсказваше, че въпреки целия ѝ явен оптимизъм (както самата тя ми каза, за нея чашата винаги е наполовина пълна, а животът е пълен с възможности) Ан има и меланхолична страна. Лесно се разплакваше на тъжни филми или от определени музикални откъси (бавното темпо на Брамсовите сонати винаги я натъжаваше). Плачеше след като сме се любили — което правехме при всяка удобна възможност. И плака ужасно много, когато четири месеца след началото на връзката сложих край на отношенията ни.

Не че имаше някакви сериозни драми помежду ни или съществени разногласия, които да доведат до окончателно скъсване. Не, единствената грешка на Ан беше, че ми показва, че ме обича. Беше ни спретнала дълъг уикенд в семейната си вила на север в Адирондаките. Беше 30 декември. Предната нощ ни затрупа половин метър сняг. В камината гореше огън, вилата ухаеше на бор, тъкмо бяхме хапнали чудесна вечеря, придружена от бутилка вино. Седяхме на дивана прегърнати. Тя ме погледна в очите и каза:

— Знаеш ли, родителите ми са заедно от двайсетгодишни... повече от четвърт век. Както ми каза мама преди няколко години, в момента, в който видяла баща ми, разбрала, че е *той*. Нейната съдба. Така се почувствах и аз, когато те видях за първи път.

Усмихнах се сковано и се опитах да прикрия смущението си. Но ми стана ясно, че не съм реагирал подобаващо на думите ѝ, които бяха толкова мили и нежни. Ан разбра и ме притегли към себе си, увери ме, че няма намерение да ме вкара в капан; напротив, нямала нищо против да почака, ако поискам да мръдна до Париж и да пиша там една година, или пък ако не бързам да се женим, преди и двамата да навършим двайсет и пет.

— Не искам да се чувстваш притиснат — каза ми съвсем кротко и с обич. — Просто да знаеш, че за мен ти си мъжът на живота ми.

Повече не повдигнахме темата. Но когато няколко дни след това се върнахме в града, прекарах цяла нощ в писане на предложение за пътеводител, който следва река Нил от Кайро до Хартум. Прекарах следващата седмица в изработване на примерна карта, основана върху данни, събрани по време на двуседмичното пътуване до Египет, което бях предприел през лятото след завършването на колежа. Благодарение

на стажа си в издателството познавах литературни агенти и заинтригувах една от тях с предложението си за книга. Тя я представи тук-там и една издателка ѝ отговорила, че рядко поема рискове с нов и толкова млад автор, но в случая можела да отпусне едно 3000 долара аванс за книгата. Приех моментално. Помолих за четиримесечен отпуск. Шефът ми отказа, затова напуснах. После деликатно съобщих лошата новина на Ан. Според мен това, което я разстрои най-много, не беше информацията, че възнамерявам да изчезна за няколко месеца чак в Северна Африка, а това, че съм преследвал тази цел в продължение на цели осем седмици, без дори да ѝ намекна, че кроя бягство.

— Защо не ми каза? — тихо попита тя, а оскърблението в очите ѝ беше явно.

Свих рамене и отклоних поглед. Тя посегна и ме хвана за ръката.

— Разбираш ли, от една страна, много се радвам за теб, Томас. Първата ти книга, възложена от голям издател. Това е фантастична новина. Само не разбирам защо си пазил всичко в тайна.

И пак само свих рамене, обзет от ненавист към самия себе си за проявеното малодушие.

— Томас, *моля те*, говори с мен. Обичам те и между нас има толкова много хубави неща.

Издърпах се от ръката ѝ.

— Повече не мога така — казах с глас само с една идея по-силен от шепот.

Ан впери в мен ококорени очи.

— Как „така“?

— Ами така... с връзката ни. При всички положения щеше да ти е много по-добре с някое свястно момче, което иска да живее кроткия животец, който ти...

Още щом думата „животец“ излезе от устата ми, съжалих. Защото видях въздействието, което оказа върху Ан. Сякаш ѝ забих юмрук.

— *Животец!* Това ли мислиш, че искам за нас?

Разбира се, знаех, че Ан не е копие на майка ми. Също толкова добре знаех и че никога няма да ме заключи в онзи домашен ад, който толкова вбесяваше баща ми (въпреки че той самият също беше допринесъл за създаването му). Колкото и уверения да ми даваше, че не ме притиска да сключи ранен брак, всъщност... тя ми каза, че ме

обича. Каза ми, че аз съм човекът, с когото иска да изживее живота си. Просто не можех да се справя с подобно усещане, с подобна отговорност. Затова изтърсих:

— Не съм готов за обвързване каквото искаш или от каквото се нуждаеш.

Отново понечи да хване ръката ми. Отдръпнах се.

И пак видях голяма болка и недоумение в очите ѝ.

— Томас, *моля те*, не ме отблъсквай така. Изкарай тези три-четири месеца в Египет. Аз ще те чакам. Нищо няма да се промени между нас. И когато се върнеш, може да...

— Няма да се върна.

Очите ѝ се насълзиха. Разплака се.

— Не разбирам — тихо каза тя. — Бяхме... — замълча за момент, после произнесе думата, която знаех, че ще каже: думата, от която се ужасявах през цялото време: — ... щастливи.

Последва дълго мълчание, докато чакаше отговор от мен. Но такъв не последва.

Няколко месеца по-късно се събудих в евтина хотелска стая в Кайро съвсем сам, захлупен от тежестта на непреодолимо чувство за самота и объркване. Хванах се, че превъртам този последен разговор с Ан отново и отново в ума си, чудех се защо я бях отблъснал. Разбира се, знаех отговора. Опитвах се да си внуша, че така е по-добре. В края на краищата бях взел по-неконформистко, по-дръзко решение. Бях избягнал веригите, можех да се рея из живота, да си позволя приключения, флиртове, дори бягства до различни краища на света, ако така ми се прииска. А и едва бях навършил дваисет, така че защо да се обвързвам с човек, който ще ме държи прикован към живот, дето ограничава прословутия хоризонт?

Но въпросът, който ме глождеше онази нощ в хотелската стая в Кайро, беше: *ти наистина ли обичаше Ан Уентуърт?*

И отговорът беше: *ако бях отворил сърцето си, любовта щеше да ме спходи*. Но тъй като изпитвах неистов ужас от възможността да обичам и да бъда обичан... беше най-добре да прекратя връзката и да унищожа всички възможности за съвместно бъдеще.

Затова след болезнената безсънна нощ в Кайро реших да си избия всички подобни мъчителни сантименталности от главата. Хвърлих се в египетското пътешествие със страст, която изненада дори

самия мен. Всеки ден се стремях към новото, екзотичното, екстремното, та всичките ми съмнения и колебания оставаха донякъде встрани. Но шест месеца по-късно, когато тръгнах да се прибирам от Кайро през Рим и след няколко прекачвания най-сетне кацнах в Ню Йорк, чувството за празнота ми се стовари с огромна сила.

Върнах се в квартирата си, която в мое отсъствие бях преотстъпил за ползване на един приятел актьор, и установих, че въпросният господин има лична хигиена на воден плъх. Прекарах първата седмица в дезинфекциране на жилището и решаване на свиреп проблем с хлебарките. Щом апартаментът пак стана обитаем, утрепах още две седмици в пребоядисване, циклене на пода и смяна на плочките в банята. Съзнавах същинския смисъл на всичките тези ремонтни дейности: така имах възможност да се изплъзна от ангажимента да вдъхна живот на книгата си, а освен това отклонявах вниманието си, за да не се обадя на Ан Уентуърт, та да разбере дали тя все още би искала да се върна при нея.

Работата беше там, че самият аз продължавах да не знам какво искам. Ан ми липсваше, но пък знаех, че обаждане от моя страна би показало желание да отстъпя пред нейното желание. Изкушението беше огромно и беше абсолютно ясно защо. Прекрасна, талантлива и (преди всичко) истински приятна жена, която ме обожава и иска само най-доброто за мен, *за нас*. Нищо чудно, че толкова нощи се взирах в телефона и си казвах, че трябва да ѝ се обадя. Но ако го направя, възразявах си, ще е нещо като капитулация.

Едва сега проумявам как онзи млад мъж е искал да убеди самия себе си, че белият свят пред него кипи от възможности и приключения, които го очакват; че за него стабилността и щастието са синоним на клопка.

Така и не вдигнах слушалката на телефона и не набрах номера на Ан в дома ѝ недалече от Колумбийския университет. И без това имах да пиша книга. Затова, щом жилището ми се оказа прясно боядисано и редът в моето миниатюрно кътче манхатънска недвижимост възстановен, се хванах на работа. Имах към 3500 долара в банката и прецених, че ще са ми нужни около шест месеца, за да прекроя множеството си бележници в текст, който да се доближава до убедително повествование. В онези времена не беше необходимо да си корпоративен играч, за да си позволиш да живееш в Манхатън. Наемът

на гарсонията ми беше 310 долара месечно. Все още можеше да се ходи на кино за пет долара. Евтините билети за „Карнеги Хол“ струваха осем. Закуска в местното украинско кафене на моята улица — два и петдесет. Наясно, че със спестяванията си ще изкарам най-много четири месеца, си намерих работа във вече несъществуващата книжарница на Осма улица. Четири долара на час, трийсет часа седмично. Заплатата ми покриваше храната и режийните и дори ми оставаше по някой долар да прекарвам една-две вечери навън всяка седмица.

Осемте месеца, които в крайна сметка ми отне написването на „Слънчев удар: Пътешествие из Египет“ сега ми се виждат като изключително безметежен период. Нямах отговорности, нямах дългове, нито връзки, които да ме ограничават. Когато написах последното изречение на първата си книга — беше януарска нощ, навън вилнееше снежна буря — го отпразнувах с чаша вино и цигара, после се стоварих в леглото и спях четиринайсет часа. Последваха няколко седмици в изчистване на повторения, несполучливи хрумки, шаблонни метафори и всички останали свидетелства за лошо писане, които все намираха начин да се прокраднат в първите ми чернови. Предадох ръкописа лично на редакторката си. После заминах за две седмици в Кий Уест да погостувам на приятел от колежа: евтина почивка в американските тропици, по време на която седях на припек, пиех в баровете, избягвах всякакви романи от Ърнест Хемингуей и се опитвах да не се притеснявам много-много за книгата.

Както се оказа, тогавашната ми редакторка Джудит Каплан бе преценила, че „като за дебют книгата е максимално завършена“ и се е получило „приятно четиво“. Публикуването ѝ осем месеца по-късно бе последвано от пет-шест рецензии в цялата страна. Но сред тях имаше и един решаващ позитивен отзив в рубриката „Накратко“ на „Ню Йорк Таймс“. Това доведе до няколко телефонни обаждания от редактори в престижни списания. От книгата бяха продадени четири хиляди бройки, а останалите бяха пласирани с намаление. Но фактът си е факт: бях публикувал книга. Джудит, решила, че си струва да ме окуражи (особено след като името ми беше споменато в „Таймс“), ме заведе на хубав обяд в скъп италиански ресторант една седмица след като бях се върнал от Адис Абеба, където заминах с поръчка за списание „Травълър“.

— Знаеш ли какво е казал Толстой за журналистиката? — попита тя, след като стана ясно, че съм затрупан с поръчки от списания и отдавна съм напуснал работата си в книжарницата. — Че е умствен бордей. От който няма връщане назад.

— За мен писането за списания е само начин да пътувам по света на чужди разноски и да ми плащат по долар на дума.

— Ами ако те попитам дали евентуално не ти е хрумвало да напишеш още една книга за нас?...

— Бих отвърнал: вече имам идея.

— Хм, чудесно начало. И каква е тази идея?

— С една дума: Берлин.

През следващия половин час описах накратко идеята си да поживея една година в Берлин и да напиша книга, която до голяма степен ще е художествена измислица и ще проследява дванайсет месеца от живота на този Западен остров в Източния блок; мястото, където двата велики *-изма* на дваисети век се сблъскаха като тектонични плочи; град, който се гордееше със своя анархизъм, със съмнителната си репутация, с нестихващия декадентски полъх в духа на Ваймарската република. При все това Берлин беше и притегателен център за конкретен вид аутсайдери, който искаше да съществува сред опасаната със стена избухлива реалност на метрополис с легендарно и отблъскващо минало, който днес отъркваше рамо в сивия неприветлив свят на комунизма.

— Само не ми казвай, че всичко това го измисли в момента — усмихна се Джудит, щом приключих. — Но май може да стане страхотно успешна книга... особено ако направиш същото като с египетската и събудиш интерес към хората, с които се срещаш. В това е най-голямата ти сила, Томас: светът на другите те вълнува истински, и освен това умееш да откриеш романа в живота на всеки човек. — Тя отпи глътка вино. — Щом се прибереш, ми напиши неустойчиво предложение, което да мога да прокарам през тънката цедка на скръндзите от отдела по маркетинг и продажби. И кажи на агентката си да ми се обади.

Предложението беше написано и подадено в рамките на една седмица. Три седмици по-късно получих одобрение от издателството (о, времена, когато издателската дейност беше тъй просто устроена, непретенциозните идеи получаваха подкрепа, а писателите —

уважение). Агентката ми договори прилични условия, като ми издейства 9000 долара аванс, половината от които щях да получа предварително. Като се има предвид, че това бяха три пъти повече пари от първия ми договор, се почувствах въодушевен. Най-вече защото имах възможност да размахам новия договор под носа на няколко редактори и списания и да се уредя с три поръчки — от „Травълър“, „Нешънъл Джогеографик“ и „Атлантик Мънтли“ — което добави още пет хиляди долара към сметката ми.

Залових се да направя щателно проучване на всякакви подробности, свързани с Берлин, като например стандарта на живот, и открих, че в неособено престижен квартал като Вединг бих могъл да намеря стая в обща квартира за около сто и петдесет западногермански марки на месец — което по онова време беше около сто долара. И с идеята, че ако успея да се впиша някак косвено в усложнената от Студената война обстановка в града, творбата ми ще може да стане още по-интересна, изпратих с кратка автобиографии екземпляр от книгата си за Египет в радио „Свободна Европа“ във Вашингтон. Това беше финансираната от американското правителство радиомрежа, която излъчваше новини и разпространяваше гледната точка на американския свят във всички страни отвъд Желязната завеса. В приложеното писмо обяснявах, че възнамерявам да прекарам една година в Берлин, и се интересувах дали в местния клон на радиото няма да се намери някакъв ангажимент за писател.

Не очаквах да получа отговор и записах стореното в категорията „надали“. Освен това предполагах, че подобна институция работи само с отявлени антикомунисти, които при това владеят и двата езика. Но веднъж следобед пристигна писмо от Вашингтон. Беше от господин на име Хънтли Кранли, програмен директор, който ме уведомяваше, че се е заинтригувал от моята книга и от автобиографията ми, поради което е решил да ги изпрати на Джеръм Уелман, директора на радио „Свободна Европа“ в Берлин. Да съм му се обадел, щом пристигна. Оттам нататък зависело от личната преценка на господин Уелман дали ще ми даде възможност за изява, или не.

Седмица по-късно — след като апартаментът ми за пореден път беше пренает, единственият ми куфар стегнат, а тежкия военен шинел облечен — сгънах това писмо и го пъхнах в немско-английския речник, който прибрах в чантата, окачена на рамото ми. Изгасих лампите,

превъртях два пъти ключа на вратата и хванах автобуса за летище „Кенеди“ в мрачната януарска вечер, в която суграшицата просто не искаше да обърне на сняг. На гишето си чекирах багажа, взех си бордната карта, минах през обичайната проверка, промъкнах се до мястото си в самолета, изпратих с поглед отдалечаващия се в зимния здрач силует на Манхатън и кротко се приспах с няколко питиета, докато самолетът набра височина и полетя на изток.

Когато доста часове по-късно се събудих, още ми беше размътено и никакво подир количеството мънички шишенца скоч. Надзърнах през прозореца и не различих нищо освен сив слой облаци.

После облаците се превърнаха в мъгла, мъглата се разсея и отдолу изплува...

Земя. Ниви. Сгради. Очертания на град на хоризонта. Всичко това пречупено през сковаността от нощта, прекарана в сън в неудобна поза на тясна седалка. Оставаха ни десетина минути до приземяване. Бръкнах в джоба на самото си и извадих пакет тютюн и хартийки, които през последната година в колежа бяха станали мой постоянен спътник и несъмнено ми бяха помагали да се справям с всички напрегнати моменти пред писалището през изминалата година. Казано по-просто, докато пишех първата си книга, бях станал сериозен пушач и в повечето случаи имах нужда от поне петнайсетина цигари, за да изкарам деня. Та сега — въпреки че надписът „Пушенето забранено“ светеше — вече вадех принадлежностите си за пушене и бързо свивах цигара, която да запаля още щом се озова в сградата на терминала.

Земя. Ниви. Сгради. По-точно: многоетажният контур на Франкфурт, най-меркантилния и естетически еднообразен от всички германски градове. Започнах да уча немски още първата година в колежа. Отношенията ми с този език винаги са били сложни: харесвах плътността на формата и структурната точност на немския, но дателният падеж ме хвърляше в отчаяние, а към това се добавяше и усилието, съпътстващо опитите да набиеш в главата си чужд език, особено когато живееш изцяло извън езиковата среда. Бях обмислял идеята да замина да уча една година в Германия, но в крайна сметка избрах да редактирам вестника в колежа. Как изобщо съм решил, че да бъда главен редактор на студентско издание е по-важно от това да си живея като принц, докато уча в Тюбинген или Хайделберг, и междувременно да обиколя повечето европейски столици? Тогава за

последен път съзнателно поставих кариерата на първо място и това ме научи на един урок; когато трябва да избираш дали да направиш за себе си „нещо практично и свързано с професионалния напредък“, или да се възползваш от възможност да заминеш някъде, винаги избирай второто.

Сега, сякаш за да си го докажа още веднъж, пак бях затръшнал вратата на живота, който водех, и взех самолет с полет на изток. След като кацнахме във Франкфурт и минахме съответните митнически формалности, се качих на друг самолет, който щеше да ме откара още по на изток. След няма и час надзърнах през илюминатора. И я видях точно под нас.

Стената.

Щом самолетът пусна задкрилките и започна да кръжи над източната част на Берлин, тази дълга, извита като змия бетонна структура се видя още по-ясно. Дори от птичи поглед изглеждаше толкова внушителна, сурова, безкомпромисна. Преди облаците да се разкъсат и Стената да се превърне в част от пейзажа, бяхме прекарали трийсет минути, лашкани от турбуленция във въздушното пространство на Германската демократична република, принудени (както обясни американския пилот) да летим на нищожните три хиляди метра над тази чужда държава.

— Страх ги е, че ако пътническите самолети летят по-високо — обади се жената до мен, — може да извършват шпионаж. За врага. А враг е всеки извън Варшавския договор и „братската дружба“ между приятелските социалистически трудови лагери като Куба, Албания, Северна Корея...

Погледнах я. На около петдесет, петдесет и нещо, облечена в строг костюм, с леко пълно лице и запалена цигара НВ (видях кутията на подлакътника помежду ни), в уморените ѝ очите проблясваше интелигентност: жена, казах си, видяла прекалено много неща, които би предпочела да не беше виждала.

— Да не би да сте попадали в такъв лагер? — попитах.

— Кое ви кара да мислите така? — Тя дръпна бавно и дълбоко от цигарата си.

— Просто интуитивно.

Жената загаси фаса си и посегна за нова цигара.

— Знам, че след две минути ще светне „Пушенето забранено“, но не мога да летя над това място, без да запаля. Направо съм като кучето на Павлов.

— А кога се измъкнахте?

— На тринайсети август 1961 година. Часове преди да затворят всички граници и да издигнат тази „антифашистка защитна преграда“, която виждате под себе си.

— Как разбрахте, че трябва да се махнете?

— Много питате. И немският ви не е лош. Журналист ли сте?

— Не, просто човек, който пита много.

Тя замълча за момент и ме огледа изпитателно, чудейки се дали да ме посвети в това, което се канеше да каже, но явно силно желаше да сподели историята си с мен.

— Искате ли истинска цигара? — попита ме, като видя, че свивам поредната от моите, опрял ръце на куфарчето на пишещата машина „Оливети“.

— С удоволствие.

— Хубава пишеща машина — отбеляза.

— Подарък на изпроводяк.

— От кого?

— От баща ми.

Една вечер малко преди да замина, с татко се бяхме разбрали да се видим в любимото му заведение, което той наричаше „Японска среща“ — японско ресторантче в района на Ийст Фортис след „Лексингтън авеню“. Докато бяхме там, той обърна три сакетинита (мартини, забъркано със саке), после помоли сервитьора да му донесе онова, дето бил оставил на гардероб. В крайна сметка ми връчи автоматична писалка и чудесна нова червена пишеща машина „Оливети“ — съвременна класика в италианския дизайн. Бях хем трогнат от проявената щедрост, хем впечатлен от изискания му вкус. Но когато му го казах, той само се засмя и отвърна: „Дорис, женката, дето чукам в момента, я избра. Каза, че писател с издадена книга като теб има нужда от такава шикозна глезотия. И знаеш ли какво й отвърнах? Някой ден ще я прочета тая книга, дето я написа моето момче“. И внезапно се сепна, осъзнал, че току-що е изгървал нещо, което би предпочел да остане неизказано.

— Сигурно е прекрасен човек — каза съседката ми по място, докато разглеждаше подчертано елегантното червено пластмасово куфарче, в което беше прибрана машината.

Нищо не отвърнах. Само се усмихнах. Жената го забеляза.

— Явно не е толкова прекрасен.

— Труден човек е.

— Вероятно много ви обича... но не знае как да го изрази. Поради което ви прави хубав подарък. Щом не сте журналист, значи сте нещо като писател.

— Та кой ви каза да напуснете ГДР? — побързах да сменя темата.

— Никой. Случайно чух един разговор. — Тя сниши глава, сниши глас. — Баща ми... беше високопоставен партиец в Лайпциг. И участваше в строго секретна група, инструктирана от върхушката в Берлин. Тогава бях на трийсет. Омъжена, без деца, исках да напусна съпруга си — служител в държавно предприятие, където преди бях работила и аз. Тъй като баща ми заемаше доста висок пост, аз имах работа мечта по източногерманските стандарти: бях старши рецепционист в един от големите международни хотели в града. Всяка събота обядвах с родителите си. Бяхме близки, още повече че бях единственото им дете. Баща ми ме обожаваше, но въпреки това заради позицията му в Партията не можех да споделя с него какво мисля — страната ни все повече и повече се превръщаше в място, където или си с Партията, или си изключен от всички обществени облаги. Исках да пътувам. Но беше просто невъзможно — освен до другите безрадостни братски социалистически страни. Не споделях тези мисли с родителите си, понеже и двамата вярваха искрено в идеята. И една събота следобед на излизане от тоалетната чух баща ми да казва на майка, че в неделя не бива да излиза от къщи и не бива да вдига телефона, понеже през нощта щяла да се извърши „голяма промяна“.

Имах чувството, че падам без парашут. От седмици, от месеци се носеха слухове, че в крайна сметка правителството ще затвори границите, които в Берлин все още бяха донякъде пропускливи. Знаех, че ако искам да направя нещо, разполагам с броени часове.

Погледнах си часовника. Три без дванайсет минути. Овладях се. Върнах се във всекидневната. Допих кафето с родителите си, после се извиних с обяснението, че отивам да плувам с приятелка в градския

басейн. Целунах и двамата на тръгване, едва се удържах да не ги прегърна силно, особено баща ми, защото знаех, че няма да ги видя много дълго време.

После се прибрах с колелото у дома. За щастие Щефан, моят съпруг, същия следобед играеше футбол с колеги от службата. Още с влизането се втурнах да събера някои неща: втори кат дрехи, малко скътани западногермански марки, паспорт и всички източногермански марки, които успях да намеря. Всичко стана за не повече от десет минути. После отидох с колелото до Централната жп гара и се качих на експреса за Берлин в три и четирийсет и осем. Два часа по-късно бях там. В града имах приятел, човек на име Флориан, с когото, сега бих могла вече да издам, поддържах романтична връзка. Не беше любов. Просто утеха от време на време. Но я получавах винаги когато Флориан идваше в Лайпциг или в редките случаи, когато пътувах до Берлин. Беше журналист в партийния вестник „Нойес Дойчланд“. Но с течение на времето и той като мен започна все повече и повече да се съмнява в режима, в бъдещето. Освен това две седмици по-рано, когато беше в Лайпциг, ми беше разказал за свой приятел в Берлин, който знаел едно място, откъдето можеш да се прехвърлиш незабелязано от Фридрихсхайн в Кройцберг... не че по онова време границата между двата града беше официално затворена.

И така, още щом пристигнах в Берлин, се обадох на Флориан. Извадих късмет и го намерих у тях. Наскоро се беше развел и беше прекарал следобеда с петгодишната си дъщеря Юта. Когато се обадох, тъкмо се беше прибрал вкъщи, след като върнал малката при майка ѝ. Апартаментът му се намирал в Мите. Отидох дотам пеша от „Александерплац“. Когато стигнах, го помолих да излезе на улицата, защото се притеснявах, че домът му може да се подслушва. Казах му какво знам — че късно вечерта ще бъде извършена „голяма промяна“, което със сигурност означаваше затваряне на границата.

Флориан дори не ме попита: „Сигурна ли си?“. Повярва ми сто процента. И взе да разсъждава на глас: *Знаеш, че бившата ми жена е висш партийен функционер. Ако сега се върна за Юта, може да се усъмни. Но щом затворят границата утре... От друга страна, кое е по-добре? Дъщеря ми да дойде с мен на Запад или да остане тук с майка си?*

Този монолог продължи няколко минути. Мракът се стъстяваше. Беше почти осем вечерта. Времето изтичаше. Погледнах си часовника и му обясних, че трябва да тръгваме веднага. Той кимна и ми каза да чакам отвън. Беше топла августовска вечер. Изпуших две цигари и огледах улицата. Сиви сгради, всички в окаяно състояние, всички боядисани в неприветливата служебна палитра на комунизма. Мислех си за татко и се питах дали заминаването ми ще навреди на кариерата му. Мислех си и за Флориан и се надявах да намери оправдание да си вземе Юта и да я изведе с нас. Но когато се появи, беше блед като платно.

„Току-що звънях на Мария. Излезли са. Ако чакаме да се върнат... няма как да пусне Юта с мен в единайсет вечерта, без да се зачуди какво става. Така че... — приведе глава и чух как сподави стон. После избърса сълзите си и каза: — Имам още едно колело. Ще отидем до Фридрихсхайн с колелата.“

Изминахме с велосипедите двацетте минути от Мите до едно място край шосе, което минаваше и от двете страни на границата. От страната на ГДР имаше двама души охрана от народната полиция, които стояха пред обикновен портал, разделящ Изтока от Запада. Но забелязахме, че проверяват документите много обстойно, задържат хората и не пропускат никого, макар все още да не беше официално незаконно да минеш от единия сектор в другия. Затова се шмугнахме в една пряка и спряхме пред жилищна сграда, която гледаше към улица, успоредна на границата. Приятелят на Флориан му беше казал, че държи ключа за апартамента върху електрическото табло в коридора. Притаих дъх, докато Флориан го търсеше. Когато го напипа и отключи, се озовахме в пусто жилище: два дюшека на пода, мръсна тоалетна и счупен прозорец. Към черчевето беше прикрепена въжена стълба. Флориан надзърна навън. Каза, че теренът е чист. Метна стълбата отвън и ми каза да тръгвам.

Бях ужасена. Имам страх от високото, а се намирахме на третия етаж. Стълбата беше толкова халтава, толкова опасна, че още щом я пробвах, разбрах, че няма да ме издържи... а по онова време тежах едва петдесет килограма. Казах му, че не мога да го направя... че съм вцепенена от страх. Той буквално ме хвана за тила и ме изтика през прозореца.

Спускането отне някакви си трийсетина секунди, защото, щом се вкопчих във въжето, ми стана ясно, че разполагам с не повече от няколко мига, преди то да поддаде. Бях на около десет метра над земята, когато се скъса. Усетих как падам, и повярвайте ми, от десет метра се пада дълго. Приземих се на левия си крак и усетих как си счупих глезена. Болката беше неопишуема.

Отгоре Флориан ми извика:

— Бягай! Ставай и бягай!

— Трябва да дойдеш с мен — прошепнах в отговор.

— Ще трябва да намеря друго въже. Пресичай бързо. Ще се срещнем след няколко часа пред мемориалната църква „Кайзер Вилхелм“ на „Курфюрстендам“.

— Не мога да помръдна — изревах. — Глезенът ми.

— Нямах избор. Тръгвай веднага.

— Флориан... скачай!

— Веднага. Изчезвай!

И той се скри. Болката в глезена беше убийствена. Изобщо не можех да стъпя. Все пак криво-ляво успях да се завлека през широката трийсетина метра ниция земя, която отделяше Изтока от Запада. Все още нямаше Стена, нямаше бодлива тел и въоръжена охрана, която да стреля на месо, нямаше и западногермански граничари, които да ме посрещнат, щом закуцуках в Кройцберг. Срегнах само един турчин, който се прибираше към дома си, и ме намери на улицата, виеща от болка. Надвеси се над мен и ми подаде цигара. После ми каза, че отива да доведе помощ и ще се върне възможно най-скоро. Сигурно мина цял час, преди да чуя воя на линейка, а през това време ту изпадах в безсъзнание, ту се свестяхах. Следващото, което си спомням, е, че се будя в болнична стая. Появи се някакъв лекар, който ми обясни, че не само съм си счупила глезена, ами и съм скъсала ахилесовото сухожилие, затова ме натъпкали с упойка и ме държали така повече от осем часа. До него стоеше полицай, който ме приветства във Федералната република. Той ме уведоми, че съм извадила голям късмет, понеже ГДР затворили границите веднага след полунощ.

„Дали човек на име Флориан Фалада е успял да мине?“, попитах полицая.

Той само сви рамене и каза: „Нямам никаква информация кой е минал снощи. Знам само, че сега е абсолютно невъзможно да се

напусне ГДР. Вече е херметично затворена държава“.

Самолетът ни рязко се наклони и предницата се насочи към земята. После облачният покров изчезна и видях, че всеки момент ще кацнем... последните десет минути от полета ми се губят, замъглени в паметта ми от покъртителната история на тази жена.

— Разбрахте ли какво е станало с Флориан? — попитах.

— Не получих вест от него повече от десет години. Аз си намерих работа във Франкфурт, занимавах се с хотелиерство и за тези десет години се омъжих и разведох. Освен това станах търговски директор на „Интерконтинентал Хотелс“ в Германия. По време на Лайпцигския панаир през 1972 година се върнах в някогашната си родина по работа. Единственият вестник, който се предлагаше в хотела ми, беше парцалът на комунистическата партия „Нойес Дойчланд“. И кой, мислите, беше станал главен редактор? Флориан Фалада.

Самолетът не се движеше. Валеше сняг. Към предната врата бутаха подвижната стълбичка.

— Не се ли опитахте да се свържете с него? Не се ли опитахте да разберете какво е станало, защо не ви е последвал?

Тя ме изглежда така, сякаш бях най-големият наивник на света.

— Ако се бях свързала с Флориан, щях да съсия кариерата му. И понеже все пак изпитвах някакви чувства към него...

— Но нали сте искали да узнаете защо не е успял да мине границата?

Тя отново ме изглежда, този път хем някак развеселено, хем леко скептично.

— Флориан не мина границата, защото стълбата се скъса. Вероятно не е успял да намери друго въже, по което да се спусне на междинната територия. Или е преценил, че няма да понесе раздялата с дъщеря си. А може просто да е решил, че е негов дълг да остане на мястото, което нарича свой дом, независимо от всички ограничения, съпътстващи това решение. Кой знае? Но тази тайна, тайната, че го деляха броени минути от бягството, беше известна само на един човек. На мен.

А ето сега я знаете и вие. И може би се чудите защо тази непозната жена на средна възраст, която пуши като комин и не млъква, е избрала да разкаже своята толкова лична история тъкмо на вас, господин Млад американски писател? Защото днес прочетох във

„Франкфуртер Алгемайне Цайтунг“, че Флориан Фалада, главният редактор на „Нойес Дойчланд“, преди два дни е починал от инфаркт в своя кабинет в Източен Берлин. А сега ви казвам сбогом.

— Как се казвате? — попитах.

— Как се казвам си е моя работа. Но ви подарих хубава история, ја? Тук ще откриете много истории. Трудното за вас ще е да отсеете истинските разкази от пясъчните кули.

По високоговорителя прозвуча звуковият сигнал, означаващ края на полета. Хората започнаха да се надигат и да се подготвят за излизане във външния свят. Вдигнах пишещата машина от скута си, за да си облека шинела.

— Да ви кажа ли нещо? — обади се жената. — Баща ви се държи така, сякаш не одобрява заниманията ви, но зад гърба ви се хвали със своя син писател.

— Баща ми си има свой живот — отвърнах.

— А вие никога няма да го допуснете достатъчно близо, че да може да оцени вашия. Така че не се безпокойте. Млад сте. Животът е пред вас. Потопете се в чуждите истории и те ще ви помогнат да получите по-добра представа за вашия живот. — Кимна за сбогом и пое обратно към своя живот.

Но по-късно, докато чакахме багажа си при лентите, тя се приближи до мен и каза:

— Добре дошли в Берлин.

[1] Театрите Оф-Оф-Бродуей са реакция на „комерсиалния“ Бродуей. В края на 60-те Ню Йорк е залят от вълна румънски режисьори като Андрей Шербан, Ливиу Чулей, Лучан Пинтиле, които освежават американския театър с новаторските си идеи. — Б.пр. ↑

ДВЕ

Кройцберг.

Жената в самолета паднала от въжена стълба в източноберлинския квартал Фридрихсхайн, а после пропълзляла трийсетте метра разстояние до Кройцберг. Където била намерена, сгърчена от болка наред улицата, от любезен турчин. Броени часове след този незначителен инцидент зоната, която тъкмо била прекосила, се превърна в най-спорната граница на планетата.

От Фридрихсхайн до Кройцберг. Няколко крачки разстояние.

Докато не издигат стена. С което изминаването на тези няколко крачки става невъзможно.

Сутринта на третия ден след пристигането в Берлин хванах метрото до „Морицплац“ и неволно се загледах към граничния пункт на „Хайнрих Хайне Щрасе“. Хайнрих Хайне. Бях го чел в колежа. Един от светците покровители на немския романтизъм, на чието име сега беше кръстен един от централните гранични пунктове между Изтока и Запада. Без съмнение властите в ГДР са се хванали за антибуржоазната поезия на Хайне като доказателство за безукорното му досие на застъпник на лозунга „Пролетарии от всички страни, съединявайте се“. На Запад със сигурност имаше хора, за които Хайне беше просто една от онези вятърничави литературни фигури на деветнайсети век, чието творчество до голяма степен е откъснато от реалността на всекидневието и затова следва да бъде отхвърлено като връх на буржоазния нарцисизъм. Независимо от интерпретациите, докато стоях пред контролно-пропускателния пункт „Хайнрих Хайне“, си мислех само: „Каквото е било за него приживе, такова е и сто двайсет и осем години след смъртта му. Защото той си остава автор, хвърлил мост над противоречията в германското съзнание, и като такъв заслужава да принадлежи и на двете половини на тази разделена днес страна“.

Но когато три дни по-рано пристигнах в Берлин, се оказах доста далече от „Хайнрих Хайне Щрасе“ — отседнах временно в пансион отгатак булевард „Курфюрстендам“, или накратко „Кудам“, на

елегантен площад, наречен „Савиниплац“. Въпросният пансион се препоръчваше в пътеводителя „Из Берлин с ограничен бюджет“, който си бях купил в Ню Йорк. Нощувка със закуска в спретнатото хотелче струваше четирийсет марки на вечер, което през 1984 година правеше около дванайсет долара — за седмица беше окей, но не ставаше за трайно установяване на писател, получил скромнен аванс и принуден да се вмести в ограничен бюджет. С изгледа си към потъналия в зеленина „Савиниплац“ пансионът „Вайсе“ ми осигури меко кацане в Берлин. Стаята ми беше истинско бижу и предлагаше масивно единично легло, семпла мебелировка в скандинавски стил, безупречно чиста самостоятелна баня, щедро отопление, обширно бюро, където разположих пишещата си машина, и звукоизолирани прозорци. След тринайсет часа път от Ню Йорк през Франкфурт се чувствах леко зашеметен, но госпожата на рецепцията, която се оказа самата фрау Вайсе, моментално спечели симпатиите ми, като ме пусна в стаята цели три часа преди времето за настаняване.

— Избрахме ви стая с прекрасна гледка — увери ме тя. — И понеже ви очаквахме, още от сутринта пуснахме отоплението. Тези дни в Берлин е ужасно студено. Ако обичате, изобщо не си правете експерименти да излизате, рискувате да измръзнете. Няма да е никак приятно едва-що пристигнали да ви откарам в болницата по спешност.

Разбира се, че излязох — около три часа по-късно, когато вятърът и снежната вихрушка бяха поутихнали. Успях да се добера до будката за вестници при гара Савиниплац, откъдето си взех „Интернешънъл Хералд Трибюн“, пакет тютюн „Дръм“ и хартия за цигари, а също и половинка бренди „Асбах-Урбранд“ (винаги ми е било приятно да си купувам алкохол от будка за вестници). После се мушнах в едно заведение, където предлагаха паста. Изядох купа спагети карбонара, преглътнати с чаша тръпчиво червено вино. Прочетох си вестника и изпуших няколко цигари с две еспreso. Огледах гостите на заведението. Бяха две категории. Едните носеха делови костюми. Явно работеха в офисите на близкия булевард „Курфюрстендам“. Като съдех по емблематичните за градските артсреда аксесоари като кожени якета, черни поло блузи, очила а ла Бертолт Брехт и цигари „Житан“, ресторантчето явно се посещаваше също така от по-заможни представители на творческите съсловия. Не се съмнявах, че последните са от типа хора, които говорят на добре

познатия във всички културни среди на всеки голям град по света смесен жаргон.

След обяда издържах двацет минути на открито, преди студът да ме подгони обратно към стаята ми: разходих се из квартала покрай елегантни, тънещи в занемара бюргерски сгради от деветнайсети век и скъпи, добре заредени с местни деликатеси магазини, модни бутици, превъзходни книжарници и островчета на класическата музика. В резултат на тази бърза обиколка из скованите от студ богаташки улици установих, че съм се озовал в един от най-приятните квартали на Западен Берлин. В комбинация със спокойствието и уюта на пансиона „Вайсе“...

Е, знаех прекрасно, че скоро ще трябва да се изнеса оттук. Искан да напиша книга, която да улови ритмите на този експанзивен град. Но нима можех денем да вършея из свят на бурни страсти, а нощем да се прибирам в дом, стоплен от уюта на спокоен и подреден живот? Трябваше да се гмурна в някоя по-размирна част на града.

Най-вероятната причина да се замислям толкова сериозно по въпроса за местоживеенето си, при положение че не бях наясно дори с най-елементарната география на града, беше свързана с книгата, която четях. Тъй като снежната виелица и студът ми пречеха да излизам, прекарах голяма част от първите дни в Берлин в стаята си, слушах джаз по някаква местна радиостанция и четях с увлечение „Размисли за Криста Т.“ от Криста Волф. Останах истински впечатлен от това, че макар авторката да бе известна и утвърдена в ГДР писателка, романът ѝ в никакъв случай не беше казионен. В него се разказваше историята на една обикновена почтена жена, която води обикновен почтен живот в Източна Германия, но като цяло текстът внушаваше кротко отчаяние. В този смисъл беше роман, който оставя много неща недоизказани. С напредването на страниците читателят започваше да усеща подтекста на повествованието: в тази книга се говореше колко потискащо е да бъдеш еднакъв в общество, което налага безапелационно покорство. Основната тема беше подчиняването на индивида. Но начинът, по който романът заявяваше своята тема, *без изобищо да заявява тема*, едновременно ме очароваше и разстройваше. Защото ме караше да си задавам въпроси. *Дали изобищо някога ще го проумея това място? Дали не съм попаднал в град, където нищо не е такова, каквото изглежда; където прегражденията, изолацията, геополитическата*

шизофрения стигат толкова надълбоко и са толкова многопластови, че няма да съм в състояние да проникна под многобройните му слоеве, да повдигна булото, което го скрива.

Първите два дни на закрито в Берлин не ми осигуриха кой знае колко материал. На третата вечер реших, че ще пренебрегна съвета на фрау Вайсе да не си подавам носа на скованата от студ улица. И така, на четвъртата вечер събрах достатъчно смелост и изминах пеша трите километра от „Савиниплац“ до Берлинската филхармония. Снегът, който засипваше града през последните седемдесет и два часа, най-после беше спрял, но вятърът си оставаше полярен. След като минах през ярко осветения „Курфюрстендам“ с неговите бляскави универсални магазини и модерни офис сгради, с атмосферата му на търговско оживление, започнах да съжалявам за решението да изляза на свирепия студ, особено при положение че се бях насочил към Филхармонията, без да имам билет. Всички билети за концерта бяха разпродадени отдавна. Дори фрау Вайсе, която, изглежда, имаше познати навсякъде, не можа да пусне нужните връзки, за да ми намери.

— Когато дирижира Караян, билетите винаги са проблем. Но ако отидеш по-рано, може да намериш на „търси се“.

Отне ми почти час да се добера до Филхармонията. Преди това се озовах на „Потсдамер Плац“, който имаше вид на изоставена ничия земя, и изживях първия си сблъсък лице в лице със Стената. Имах чувството, че като я докосвам с облечената си в ръкавица ръка, я правя още по-непоклатима, още по-непревземаема, още по-отблъскващо грозна. В далечината, откъм западната страна се виждаха ярките светлини на умопомрачителна офис сграда, дръзко изпъчила снага и готова да реализира печалби. Там се намираше издателската империя на Аксел Шпрингер. Погледът ми се спря на един от високите етажи, където явно се помещаваше зала на новинарските екипи, и единственото, което ми дойде на ум, беше как хората от другата страна на Стената наблюдават работата на журналисти от чужда държава, която те, източногерманците, нямат право да посещават. Същевременно западногерманските журналисти на свой ред имаха прекрасна видимост към ничията земя, която отделяше Стената от улиците на Източен Берлин. Дали виждаха огражденията от бодлива тел, граничарските кучета, въоръжените часови, на които беше заповядано да стрелят на месо, ако понечилият да избяга гражданин не

се предаде? Или този поглед от високо вече им бе станал безинтересен? Дали това противоречие беше заложено във фундамента на позорната Стена? За човек като мен, изправил се пред нея за пръв път, гледката на тази внушителна твърда реалност беше смайваща. Наред с това като рожба на Студената война не можех да не си помисля: *та това е Берлинската стена!* Но ако човек живее и работи тук, дали не започва да я възприема като част от пейзажа, най-обикновен житейски факт?

Студът ме подгони напред. Приведен срещу вятъра, извървах десетте минути до Филхармонията. Пристигнах само няколко минути преди началото на концерта и веднага ми провървя: на стълбите отпред стоеше жена, вдигнала излишен билет. Мястото беше страхотно и струваше 130 западногермански марки, доста над бюджета ми. Но понякога не е лошо човек да си позволи екстравагантност — например за да се възползва от възможността да чуе Деветата симфония на Густав Малер в изпълнение на Берлинската филхармония под диригентството на Херберт фон Караян. Така че загърбих бюджетните грижи, взех билета и се втурнах вътре.

Когато се добрах до мястото си, тъкмо гасяха осветлението в залата. Сцената вече беше окъпана в жълто сияние, оркестърът и публиката бяха притихнали в очакване. Насред сцената се издигаше подиумът с нещо като изгънат стоманен парапет. Отстрани се отвори врата и се появи Херберт фон Караян. По онова време беше на седемдесет и шест. Макар да беше леко прегърбен, с лице като гранит и коса по-бяла и твърда от замръзнал сняг, веднага си пролича едно: откритото непокорство на този човек пред съсипията на старостта. Въпреки че гръбнакът го предаваше, той продължаваше да върви като човек, който цял живот без страх е гледал света право в очите и все още е твърдо решен да запази гордата си осанка на патриций. Вървеше към мястото си пред оркестъра бавно, но величествено. Прие сърдечно оглушителните аплодисменти на препълнената зала, после стисна ръката на първата цигулка и поздрави оркестъра на Берлинската филхармония с тържествено сериозно кимване. Щом застана на мястото си на подиума с изопнат като струна гръб и изправени рамене, физическото усилие, съпътствало излизането на сцената, се смени с царствена осанка. Караян вдигна глава, с което показва на оркестъра, и на публиката, че е готов. Залата притихна и диригентът задържа

тишината цели трийсет секунди, за да ни помогне да се отърсим от страничния бял шум и да потънем в необятния покой на залата. После вдигна палката си и с почти незабележим жест даде началото.

Един от контрабасите засвири ниско пицикато, съпроводено от тремоло на валдхорна, след което изплува тема, която беше толкова тъжна, така изпълнена с печал, че се усещаше почти като меланхоличен спомен за отминали неща. Но нали тази Малерова Девета симфония, последната, която композиторът успява да завърши преди шокиращо преждевременната си смърт на петдесет и една години, в голяма степен представляваше разгърнато предчувствие за надвисналата смърт.

През следващите деветдесет минути Малер ни предложи един вид екзистенциална равностметка какво е да си живял: всички стремежи, всички страсти, пораженията, обратите на съдбата, любовта, която е идвала и си е отивала. Но преди всичко внушаваше идеята за стремителното отлитане на времето, колко сме безпомощни пред неговия неумолим ход и в края на всяко отделно повествование — как изтляваме в смъртта.

През цялото време, докато слушах симфонията, не можех да откъсна очи от Караян. Колкото и изкривен да беше гръбнакът му, щом маестрото застана на мястото си, щом се вгълби в необятната музикална архитектура на симфонията, присъствието му стана хипнотично. Последните звуци заглъхнаха, той задържа тишината цяла минута — ръцете му вдигнати, главата наведена, величествен финален момент, стихнало за истинска вечност туптене на сърцето — за да я остави да обгърне всичко.

Когато после свали ръцете си с тържествено и преднамерено бавно движение, тишината в залата остана да трепти — сякаш всички се бяха смълчали, смаяни от чутото току-що. После като по сигнал избухнаха неудържими аплодисменти.

След като търпеливо изчака нестихващите овации все пак да се уталожат, Караян изведе музикантите от сцената. После публиката тихо заизлиза навън. След такова дълбоко и отвъдно преживяване хората се завръщаха обратно в живота си някак смирено. Или поне аз така съм избрал да запомня въпросната вечер. Обикновено осмисляме истински някое събитие и по-широкият му отпечатък върху живота ни дълго след като е навлязло в царството, наречено „памет“.

Тръгнах си от Филхармонията. Докато вървах към гара Анхалтер, все още под въздействието на силната и сложна музика на Малер, която се вихреше в главата ми, реших, че ми е твърде рано да се връщам в пансиона „Вайсе“ и чистата си стая. Затова поех на юг и стигнах до „Морицплац“, воден от желанието да намеря пътя до мястото, откъдето жената от самолета е прескочила в тази част на света.

Но когато стигнах в Кройцберг, ме посрещна снежна виелица — докато съм пътувал с метрото, се беше разразила нова буря. Вятърът беше толкова силен, че видимостта беше почти нулева. Погледнах си часовника. Беше малко след десет и нещо в мен напираше да се завъртя кръгом и да се върна в земните недра, за да скоча в първата мотриса за „Савиниплац“. Но изведнъж забелязах на отсрещната страна на улицата бар на име Die schwarze Ecke, ще рече „Черният кът“, а метрото работеше до три сутринта, така че от къде на къде нищо и никаква фъртуна ще ми попречи да се пъхна във вертеп с име на долнопробно криминале?

Приведен срещу брулещия сняг, пресякох улицата и влязох в кръчмата. Мястото напълно отговаряше на името си. Интериорът беше решен в черно. Покрай едната стена имаше дълъг хромиран барплот. Единственото налично осветление идваше от синкави тръби, насочени към изрисуваните с фосфоресциращи бои черни стени. Рисунките представляваха жалък опит за еротика — показваха брадясал рокер и русо гадже в различни секс пози. Бяха, меко казано, кич. Но ако се съди по татуировките върху бицепсите на рокера зад бара (една от които изобразяваше жена, налапала еректирал пенис), явно бяха любимата естетическа тема на персонала. Поръчах си пшенична бира с водка, окупирах стол на бара и се заех да си свия цигара. От тонколониите дънеше хеви метъл — обичайното свръхзвуково нападение от трещящи китари и барабанни изстъпления — но силата на звука беше премерена така, че да прави разговора възможен. Не че в снежната януарска вечер имаше кой знае колко кандидати да си бъбрят. Всъщност посетителите бяха само двама: млад пънкар на бара и жена на същата възраст с малка черна безопасна игла, прокарана през лявата ноздра. Младежът беше с черна коса, вдигната на гребен, рядка брадица и кисела физиономия. Пушеше „Лъки Страйк“ и си драскаше

в скицник. Когато ме чу да си поръчвам бирата с водка, ме изгледа с презрение.

— Американец?

— Аха.

— Кви ги крепиш тука, мамка му? — попита на английски.

— Пийвам.

— И ме караш да говоря с теб на шибания ти език.

— Нищо не те карам да правиш.

— Шибан империалист.

Моментално превключих на немски.

— Не съм империалист и мразя да ми приписват разни неща по национален признак. Но като ще си говорим с националистически клишета, може би трябва да ти викам убиец на евреи...

Изрекох всичко това, без много-много да се замисля. Като видях облещените физиономии на художничето и рокера зад бара, взех да се питам дали ще изляза оттук с непокътнати зъби и пръсти. Но се обади пънкарката с безопасната игла в носа.

— Ти си задник, Хелмут — изсъска тя към художника. — Жалките ти напъни да покажеш колко си велик само демонстрират колко си тъп и ограничен.

Онзи я удостои с навъсен поглед.

Включи се барманът:

— Сабине е права, клоун такъв. И сега ще се извиниш на американеца.

Художничето продължи да си драска в скицника, без да каже нищо. Реших, че е най-благоразумно да извърна поглед. Гаврътнах водката, после пак насочих внимание към цигарата, която оформях между пръстите си. Мина доста време, през което облизах хартийката, захапах свитата цигара и запалих. Изведнъж художникът застана до мен с чаша. Остави ми я и каза:

— Тука сме малко нещо кибритлии, в Берлин. Нищо лично.

Протегна ръка. Аз я поех и отвърнах:

— Естествено, нищо лично. — Вдигнах новата си чаша с водка: — Prost — и я пресуших.

Ако беше филм, този тип щеше да ми се представи, моментално щяхме да завържем крепко приятелство и той щеше да стане моят водач из берлинските потайности. Покрай него щях да се запозная с

орляк пропаднали художници и писатели. После с него, гаджето му и сестра му щяхме да се метнем на моторите и да обиколим страната като герои на Вим Вендерс. А сестра му, нека я наречем Херта, щеше да се окаже талантлива джаз пианистка и помежду ни да пламне страстна любов. Един следобед, докато сме в Мюнхен, щях да предложа да се отклоним до Дахау. И застанали там, на сред пустия плац на лагера, загледани в крематориумите, докато снегът продължава да се сипе тихо, щяхме да изживеем сплотяващ ни момент на вникване в ужасите, които светът...

Но животът не е филм. След като ме почерпи водката и се извини, художникът си прибра скицника. Вдигна среден пръст на бармана, обърна се и излезе на студа.

Барманът се изкиска тихо, после каза на Сабине:

— Утре ще се върне — както винаги.

— Пълен сдуханяк.

— Казваш го само защото преди го чукаше.

— И теб те чуках, а още пия тук. Но може да е защото поумнях и не допуснах да се случи повече от веднъж.

Барманът, чест му прави, се усмихна. После Сабине се провикна към мен:

— Черпи ме едно и ще те чукам.

— Ами за първи път ми се предлага такава сделка — казах аз.

— Не е сделка, американецо. Така и така си тук. А на мен са ми останали само три марки и искам да си купя цигари с тях. Затова ми трябваш — да ме черпиш едно питие. И ми трябваш, за да ме чукаш довечера, понеже не искам да спя сама. Това проблем ли ти е?

Доста се постарях да прикрия смайването си.

— Не — рекох, — не ми е никакъв проблем.

— Тогава ела насам и ми вземи едно питие. Всъщност може да ми вземеш много питиета.

Сабине пиеше ром с кола — три шота „Бакарди“, плиснати в тъмните води на кока-колата.

— Знам, че е адски тийнейджърско да пия „Куба либре“ — обясни тя. — Просто ме кефи ефектът от алкохола. Обаче вкусът е отврат.

Както се оказа, Сабине беше от Хановер, правеше фигурки от папиемаше; баща ѝ бил лутерански пастор, с когото вече не си

говорела, майка ѝ избягала с търговец на селскостопански продукти, него Сабине нарече „непоносим дребен буржоа“. Единственото, което пожела да узнае за мен, беше откъде съм („Да, чувала съм за Манхатън“) и с какво се занимавам („Всички американци в Берлин са писатели“). Но по безразличния тон на гласа ѝ ми стана ясно, че просто проявява елементарна любезност. Нямах нищо против, доколкото пък с готовност разказваше за себе си, като сменяше нюансите от самоомраза до иронична отчужденост. Изпи три тройни коктейла „Куба либре“ и изпуши шест цигари за четирийсет и петте минути, през които висяхме на бара. После, когато барманът взе да намеква с различни звуци, че се кани да затваря, се обърнах към Сабине.

— Знаеш ли, ако не ти се иска да ми връщаш жеста, не се притеснявай.

— Това ли е начинът да ми заявиш, че не искаш да прекараш нощта с мен?

— Не, ни най-малко. Просто казвам да не се чувстваш длъжна да...

— Това американците такива ли сте смотаняци по отношение на секса?

— Абсолютно — ухилих се до ушите. — Далече ли живееш?

— На около две минути.

Метнах няколко банкноти на бара и излязохме на улицата, като се подкрепяхме взаимно срещу обединените сили на виелицата и прекомерното количество изпит алкохол. Жилището ѝ се намираше в занемарена постройка, нашарена с графити. Представляваше стая на петия етаж в сграда без асансьор, много голяма стая с матрак на пода, стерео, небрежно струпани плочи и книги, импровизирана кухня, състояща се от котлон и малък хладилник, и разхвърлени навсякъде дрехи. Поддържането на ред в дома явно не беше сред силните страни на Сабине. Но пръснатите дрехи и препълнените пепелници ме заинтригуваха къде по-малко от хартиените ѝ фигурки на осакатени животни, висящи по стените. Ако не бях толкова пиан, биха ме притеснили. Но сега просто ги гледах с недоумяващо ухилване.

— Джордж Оруел е жив — беше коментарът ми.

Тя прихна и извади мъничка лула и бучка хашиш. На фона на гърмящите от стереоуредбата „Скорпиънс“ изпушихме няколко лули

хашиш, после се съблякохме един друг и както бяхме напушени, правихме някаква адски отнесена любов на матрака. Самият акт ми се губи, спомням си само, че заради хашиша се проточи доста дълго. Помежду ни изригна нещо, което при други обстоятелства, ако бяхме по-трезви, би могло да ме накара да се замисля, че не сме просто двама непознати, отдали се до забрава на удоволствието да усещаш до себе си нечие тяло в самотна нощ в затрупан от сняг град, заклещен дълбоко в сърцето на Източна Европа. Щом свършихме, заспахме безпаметно и се събудихме по някое време по обед от тътена на уличното движение и крясъци на турски, които долитаха от съседен апартамент. Сабине се надигна на лакът, примижа срещу мен с любопитство и попита:

— Как, казваш, ти беше името?

Отговорих ѝ. Тя си погледна часовника.

— Гадост. Преди десет минути трябваше да съм на работа.

За пет минути и двамата се облякохме и изхвърчахме навън. Беше ослепително светъл зимен ден. Снегът беше изринат на огромни преспи встрани от пътната настилка.

— Трябва да бягам — каза тя и ми лепна бърза целувка по устните.

— Може ли да те видя пак? — попитах.

Тя ме погледна и се усмихна.

— Не.

Скри се зад ъгъла и край.

Ако не беше толкова студено и не бях толкова гладен, сигурно щях да си остана там, на улицата, зашеметен да бъда зарязан толкова безапелационно. Но в този случай просто реших, че имам нужда от късна закуска.

Като се повъртях в търсене на кафене, изведнъж се оказа, че съм се озовал в дъното на улицата, точно срещу Стената. Изникна пред мен толкова изненадващо, че ми подейства като шамар. Огледах се по-съсредоточено и забелязах мизерните сгради; преливащите контейнери; прегърбените туркини, запътили се към близкия пазар на открито; пича със съдрани кожени гащи, по които се поклащаха вериги, стигащи чак долу до прасеца; възрастната германка, заслепена от яркото слънце, която премигваше начесто и опипом почукваше с бастунчето си по заледената пътека на тротоара; двамата младежи с

бръснати глави и с вид на престъпници, готови да проникнат с взлом в нечий апартамент... цялата улична картина, все едно взета от платно на Брьогел, която се разгръщаше в този край на Кройцберг. После се завъртях обратно и се загледах в тържествено-пошлия масив на Стената. И си рекох: *да, ето къде ще напиша своята книга. Да, тук ми е мястото.*

Набързо огледах контролно-пропускателния пункт „Хайнрих Хайне“ и се насочих на запад, към сърцето на Кройцберг, с идеята до свечеряване да съм си намерил местенце, което да нарека свое.

ТРИ

Никога не подценявай това, че случайността движи ужасно голяма част от човешкото съществуване. Никога не подценявай това, че присъствието ти на определено място в конкретен момент променя цялата траектория на събитията за теб. Никога не подценявай това, че всички сме заложници на хаотичните ритми на живота.

Ето например:

Излизам от Филхармонията с мисълта, че направо се прибирам към пансиона. Но после решавам да си намеря бар някъде в Кройцберг. Щом се подавам от подлеза, за малко да се върна обратно заради навяващия сняг. Но пресичам улицата и влизам в някаква дупка. Неприятна размяна на реплики с художник ме довежда до разговор с жена, която има безопасна игла в носа. Прекарвам нощта с жената. Когато на следващия ден се събуждаме, тя ме зарязва. Озовавам се на улицата. Разглеждам близкия контролно-пропускателен пункт. После се отбивам в първото кафене по пътя си. Още с влизането на стената отсреща ме посреща обява на английски:

ТЪРСИ СЕ СЪКВАРТИРАНТ

Художник с допълнителна спалня в ателието си търси наемател. Наемът е поносим. Помещенията също. Да ми се обаждат само пропаднали типове.

На обявата беше оставено име — Аластър Фицсимънс-Рос. Имаше и телефонен номер. Преписах и двете. Фицсимънс-Рос. Сигурни е британец. При това явно доста превзет — с това обяснение за пропадналите типове. После изпих няколко чаши гъсто турско кафе, кашаво от утайката, изядох парче баклава и поисках да ползвам телефона. Човекът зад бара — гузен поглед, мазен мустак, пожълтели зъби, забити в цигара — ми поиска дващсет пфенига за услугата.

Погледнах си часовника. Дванайсет и четирийсет и девет. Набрах номера. Звънна четиринайсет пъти. Тъкмо се канех да затворя, когато се обади глас. От слисания тон веднага си направих извода, че джентълменът също като мен май е окъснял предната вечер.

— Бахго! Навик ли ви е да звъните на хората в ранни зори?

В гласа се усещаше тютюнева школовка и шикозен акцент. Бих казал, като на говорител от Би Би Си, но не с толкова отчетливо разслояване на гласните.

— Почти един на обяд е — възразих. — Всъщност Аластър Фицсимънс-Рос ли е на телефона?

— Кой се обажда?

— Казвам се Томас Несбит.

— И си американец, бахго.

— Невероятна проникателност...

— И като повечето американски селяни си вдигаш гъза в пет сутринта с идиотските си крави и хич нямаш срама да звъниш на някого в толкова нечовешки ранен час.

— Случайно съм от Манхатън, така че не разбирам много-много от крави. И тъй като самият аз също се събудих по обяд...

— Има ли конкретна причина да ми звъниш?

— Искях да питам за квартирата. Но е ясно, че не започваме особено добре, така че...

— Чакай, чакай...

Последва свиреп пристъп на кашлица; същата като моята, ако се случи да прекаля с цигарите предната нощ.

— Да си го начукам... — успя да избълва той, щом кашлицата стихна.

— Добре ли сте?

— Ако ми присадят нов бял дроб, ще съм пушка. За квартирата да питаш, така ли?

— Аха.

— Имаш ли си име?

— Вече ви го казах.

— Да, вярно, вярно. Ама е толкова нечовешки рано, мамка му...

— Може да ви звънна по-късно.

— „Марианенщрасе“ номер пет. Името е на звънеца. Трети етаж. Дай ми един час, пич.

И приключи разговора.

Прекарах следващия час в скитане из Кройцберг. Това, което видях, ми хареса. Жилищни сгради от деветнайсети век в различни стадии на занемареност, но внушителни в своята бюргерска масивност. Навсякъде графити, повечето посветени на злоупотребата на турското правителство с човешките права (записах си в бележника избрани примери от тези импровизирани лозунги и по-късно си ги преведох) или разпространяващи обичайните — оказа се — немски анархистки призови за изкормване на буржоазната капиталистическа държава. В Кройцберг нямаше абсолютно нищо буржоазно.

Успях да открия две-три сбутани кръчмички, но те приличаха на немски вариант на битническите свърталища из Гринич Вилидж от юношеските ми години. Баровете, които мярнах, бяха или от типа на метълската бърлога, в която попаднах предната вечер, или тук-там някоя старовремска бирария или турско сборище. В последните лъщяха люминесцентни лампи и вътре висяха хлътнали очи и каскети, пушеха ожесточено, пиеха ракия с кафе за разрежител, разговаряха заговорнически или гледаха в нищото с отсъстващия поглед на самотниците, изгнаниците, прокудените. По улиците беше пълно с такива като тях. Както и със забрадени туркини (много рядко имаше по някоя съвсем забулена), които се движеха скупчени, бутаха деца в колички и не спираха да бърборят. Имаше в изобилие и пънкари като Сабине, скинари — едни с щръкнали коси, други с обръснати черепи, с татуировки по скулите. Наркоманите си личаха отдалече: бледи, измършавели като скелети, с нездрав вид и унил празен поглед в очакване на следващата доза. На всяка крачка виждах дюнержийници, непретенциозни пицарии, магазини за военни шинели, рокерски якета и кубинки. Изисканите, богатите, контетата не бяха за Кройцберг. Тук беше евтино. Просташко. Пъстро и разнородно. Истински бохемски квартал, а не псевдоартистичен район, станал моден сред юпитата с кинти, където единствените хора на изкуството са художници и писатели с пълен портфейл.

Кратката разузнавателна обиколка по-скоро ми показва, че това е средище на аутсайдери, където човек може да намери някакъв вид пристан в толкова неуверения и нерегламентиран свят. Докато се

разхождах из тесните му дълги улици, си мислех: *това е едно от тия места, дето ти предлагат евтин подслон и никой не пита откъде идваш. Установяваш се някъде и оцеляваш с минимални средства. Обръщаш гръб на амбициите си и просто живееш.* Беше своеобразна градска *tabula rasa*, на която сам пишеш правилата; твой си *modus vivendi* за изживяване на конкретен период от живота ти.

Сградата на „Марианенщрасе“ 5 беше доста интригуваща. Два пъти по-голяма от всички други жилищни кооперации на улицата. И приличаше на място, което местната комисия по архитектура и градоустройство е обявила за негодно за живеене. Прозорците на партера бяха заковани. Входната врата имаше вид на редовно отваряна с шутове. Графитите по стените бяха наблъскани толкова нагъсто, че в крайна сметка нищо не можеше да се разчете. Току до сградата имаше бакалияка — *ein Lebensmittelgeschäft* — която направо крещеше за проверка от службите за здравен контрол: изложените плодове и зеленчуци тънеха в гнилоч. Зад щанда стоеше дребен турчин на средна възраст (или поне аз реших, че е турчин), който правеше сандвич на клиент, без да сваля цигарата от устата си.

По-надолу, покрай малък парк в края на улицата, се издигаше Стената. От мястото, на което се намирах, различих горните етажи на високи соцблокове на някакви двеста-триста метра отгатык границата. Това също правеше впечатление в Кройцберг. На изток кварталът опираше изцяло в Стената. Накъдето и да се обърнеш, виждаш Стената.

Натиснах звънеца с надпис „Фицсимънс-Рос“. Никакъв отговор. Пробвах втори път и изчаках трийсет секунди. После трети път. Едва тогава се чу тихо жужене, което подсказа, че ми е даден достъп през входната врата. Влязох във фоайето на партера. Беше просторно и студено като пещера. Щом пристъпих вътре и вратата зад мен се затвори, видях как дъхът ми се издига на струйка пред лицето.

Най-напред забелязах стените. Бяха на зидария, без мазилка и боя, нацърбени, шуплести и на вид неособено надеждни. При стълбището се виждаха няколко разбити пощенски кутии. Плочите на пода бяха в същия архитектурен стил, ще рече, пълна разруха. На тавана светеше една-единствена луминесцентна тръба.

Тръгнах нагоре по стълбите. На първия етаж имаше само една врата с нескъпопосано надраскан знак на долар върху нея, зачертан на

кръст, а отдолу се четеше надпис: *Kapitalismus ist Scheisse!* Вратата на втория етаж беше опасана с бодлива тел, в която имаше само малка пролука, колкото да се стигне до ключалката и бравата. Собственикът или изпращаше на външния свят съобщение „Не влизай“, или беше мазохист, който харесва риска да се одере зверски на всяко влизане в апартамента си. Каквато и да беше истината, изпитах облекчение, че не е входната врата за жилището на Фицсимънс-Рос.

То се намираше на следващия етаж. Общо взето, вратата беше в същия стил като другите, но артистично боядисана в бяло, като тук-там личеше старата кафява боя. Отвътре се чуваше гръмка барокова музика (май някой Бранденбургски концерт). Заблъсках здраво по вратата. Тя се отвори. Пъхнах глава и надуших специфичния химически мирис на боя. Стаята беше просторна. Също като входната врата, стените бяха боядисани в бяло — щедрите бели мазки на четката се виждаха с просто око. Към четирите стени бяха насочени грамадни промишлени прожектори. На две от тях имаше гигантски платна, които представляваха мрачни вариации на тема цвят — наситен ултрамарин, преливащ в небесносиньо, кобалтово синьо, тъмносиньо. В дъното на помещението, на повече от десет метра от мен, видях дълга маса, отрупана с бои и парцали с бои по тях, както и няколко платна в различна степен на завършеност. Но това, което ме порази най-силно в тази огромна стая, пригодена за ателие — освен очевидния талант, за който свидетелстваха картините по стените — беше подредеността. Вярно, жилището беше спартанско, с гол неизциклен под, тясната като в самолет кухничка разполагаше само с най-необходимото. Единствените мебели бяха поцинкована масичка за кафе, два обикновени виенски стола с огънати облегалки и продънен диван, заметнат с бял ленен плат. Не беше никак топло — помещението беше толкова голямо, че явно беше убийствено да се плаща за отопление. Колкото и аскетично да ми се стори обаче, го харесах от пръв поглед. Художникът, който живееше тук, явно гледаше отговорно на работата си и не беше затънал в бохемска немарливост и мръсотия.

— Самопокани се значи.

Гласът — онзи същият, като на говорител по Би Би Си, само че този път извисен в гръмогласен лай, за да надвика гръмовните акорди на Бах — идваше от стълба в единия ъгъл. Обърнах се и се озовах лице

в лице с мъж на около трийсет и пет, дълъг, върлинест, с нездрав цвят на кожата, хлътнали скули, ужасни зъби и електриковосини очи, които си подхождаха с ултрамарина в картините. Носеше избелели дънки, дебело черно поло, което не можеше да скрие по никакъв начин очевидно мършавото му тяло, и скъпи на вид кожени боти с връзки, целите опръскани с боя. Но това, което правеше най-силно впечатление, бяха хипнотичните му очи. Излъчваха студенината на полярни ледове и бяха подчертани от дълбоки тъмни полумесеци. Загатваха за човек, който е едновременно дързък и уязвим, и затвърдиха първоначалното ми впечатление, че хъшлашкият му език е само поза. В крайна сметка арогантността обикновено прикрива несигурност.

— Самопокани се — повтори той, надвиквайки Бах.

— Вратата беше отворена...

— И ти просто реши да се разположиш като у дома си.

— Не е като да си правя кафе в кухнята ти.

— Това намек ли е? В смисъл: намекваш да те черпя нещо?

— Не бих отказал. И ако е възможно да намалиш музиката...

— Нещо против Бах?

— Ни най-малко. Но намирам, че да се надвикваме на фона на Бранденбургските концерти...

Крайчецът на устата на Аластър Фицсимънс-Рос леко се изви.

— Образован американец. Каква изненада.

— За разлика от надменен британец, което не е чак такава изненада — не му се дадох аз.

Той помисли над думите ми за момент, после прекоси ателието до грамофона и вдигна игличката от плочата.

— Не съм британец. Ирландец съм.

— Не говориш като типичен ирландец.

— Останали сме шепа хора като мен, дето говорим така.

— Май им викаха западни британци?

— Май си наясно с ирландския жаргон.

— Има американци, които четат и пътуват.

— Вярно ли е това, дето се събирате веднъж годишно в някой ресторант и си разказвате истории?

— Вярно е, само че не в ресторант, ами в закусвалня. Не спомена ли нещо за кафе?

— Колко съм невъзпитан. Само дето пия единствено чай. Чай, водка и червено вино.

— Чай става.

— Но иначе пиеш, нали?

— Пия, да.

Той отиде до кухнята и взе очукан и ръждясал чайник.

— Камък ми падна. Онзи ден на вратата ми се изтърсиха едни твои сънародници. Същински ухилени зомбита с адски грозни сини костюми и табелки с имената им на реверите.

— Мормони?

— Аха. Предложих им по чаша чай, а те ме погледнаха така, сякаш съм поискал да спя с някоя от сестрите им.

— Забранен им е кофеинът в какъвто и да е вид, чай, кафе, кока-кола. Пиячката и цигарите също са табу.

— Ясно, сега разбирам защо така пребледняха, като си запалих. Ти нямаш нищо против, нали?

— Имаш предвид цигарите?

— Да бе, да, забравих, че на вас, американците, ви се причуват други работи.

— Дай да оставим тая работа с „вас, американците“, а?

Казах го без яд или раздразнение — по-скоро с нещо като усмивка, в която се надявах да прозира иронията.

— Адски си прям, мистър Нью Йорк. И трябва да призная, че ти забравих името.

Припомних му го. Той каза:

— Дай да видим. Като сериозен пич сигурно предпочиташ да ти викат Томас, а не Том или, не дай боже, Томи.

— Томас е окей.

— Значи ще ти викам Томи. Не, по-добре Томи бой, ей така, напук. Е, Томи бой, пушиш ли?

— Не съм мормон... и да, свивам си цигари.

— Същият Джон Уейн.

— Наистина ръсиш адски много глупости за очевидно талантлив човек като теб.

Последната част от моето наблюдение привлече вниманието му. Вдигна от огъня вече кипналата вода, изплакна с вряла вода голям кафяв порцеланов чайник, посегна да вземе тъмнозелена тенекиена

кутия, отвори я, гребна от нея три препълнени лъжици чай и ги изсипа в чайника, а накрая попита:

— Какво те кара да мислиш, че имам изобщо някакъв талант?

— Двете платна на стените.

— Искаш ли да купиш едното?

— След като съм тук, за да търся стая, едва ли мога да си позволя цената ти.

— Откъде знаеш, че взимам скъпо?

— Просто усещане.

Той наля врялата вода в порцелановия чайник, покри го и си погледна часовника.

— Трябват му четири минути, за да се запари както трябва... освен ако не си от онези нещастници, които обичат чаят им да е с цвят на рядка пикоч.

— Тъмна пикоч идеално ме урежда.

Той ми подхвърли полуразпаднал се пакет „Голоаз“:

— Ето, изпуши една истинска.

Хванах пакета, взех си цигара, запалих, дръпнах бавно и силно и усетих онзи метално-ауспухов вкус, който винаги съпровожда пушенето на „Голоаз“.

— Та колко, мислиш, върви такава картина? — попита ме Фицсимънс-Рос.

— Пазарът на изкуство е нещо, от което не разбирам... особено европейския.

— Ако бяхме в галерия „Къркланд“ в Белгрейвия, където обикновено излагам, щеше да платиш малко под три хиляди лири за привилегията да закачиш Фицсимънс-Рос на някоя от стените в дома си.

— Сериозни кинти.

— Донякъде сериозни. Не съм от класата на Франсис Бейкън или Люсиен Фройд. Но пък Дейвид Силвестър веднъж ме сравни с Ротко. Знаеш ли го Силвестър?

— Май не.

— Може би най-влиятелният изкуствовед във Великобритания след Втората световна.

— Браво на теб! Човекът е прав. За тези две картини определено може да се каже, че са в цветен спектър тип „Ротко рисува гръцки

остров“.

— Не е никакво постижение.

— Не те ли кефи да те сравняват с Ротко?

— Не и при положение че категорично не споделям виждането му.

— А именно?

— Геометрична меланхолия. Шибани врати навсякъде в шибаните му погребални картини. Всичките му кървави землисти тонове, затъмнени в израз на печално самосъжаление.

— Всъщност имах предвид начина, по който използваш правоъгълните форми и цвета.

— И те ме правят еднакъв с Марк Götterdämmerung^[1] Ротко, чиито картини крещат „искам да си прережа вените“?

— За пръв път срещам художник, който да не му се възхищава.

— Значи посегнах на девствената ти любов към Ротко. Честито. Дефлорирах те.

— Как се очаква да реагирам на идиотския ти коментар — да се хия кротичко или да се обидя? В смисъл, не ми е приятно да ти го кажа, но картините ти разкриват истински талант. Докато остроумието ти от своя страна е пълна скръб.

Фицсимънс-Рос замълча за момент, за да загаси своя голоаз и да налее чай.

После отвори малкия хладилник, в който имаше няколко бутилки вино, няколко бутилки бира, открита камера за замразяване, от която се подаваше бутилка руска водка (или поне предположих, че е водка, тъй като имаше надписи на кирилица по етикета, залепен около гладкото стъклено дъно), и бутилка мляко. Домакинът посегна към млякото, извади тапата и изля такова голямо количество от бялата течност в чашата ми, че чаят изведнъж придоби отявлено сучен нюанс на кафяво — цвета на улична локва.

— Не гледай с такъв ужас — каза той. — Чай се пие точно така. Захар?

Приех препълнена лъжица. Фицсимънс-Рос посочи един от виенските столове. Седнах. Той запали голоаз и попита:

— Така, да видим сега. Ти пишеш. И си тук, за да напишеш Великия американски роман или някакви подобни глупости.

— Да, пиша. Но не романи.

— О, бахго, не ми казвай, че си поет. Изкарах една година в колежа „Тринити“ в Дъблин и съм се нагледал на бездарници. До един воняха, имаха развалени зъби, висяха в пъбове като „Макдейд“, завиждаха на цял свят, повтаряха си един на друг колко са талантиливи, плюеха редакторите на жалките парцали, в които публикуваха, че са дръзнали да предложат някоя и друга промяна в шедьоврите им, и накараха всеки, достатъчно близо до тях, за да ги чуе, никога повече да не посегне към стихотворение.

— Не че имаш сериозно мнение по въпроса.

— Добре че го отбеляза.

— Както и да е, не съм поет, „бахго“.

Разказах му накратко какво правя, споменах издадената си вече книга, както и тази, която подготвях.

— Може ли да видя книгата ти? — попита.

— Да, може. Иначе от Дъблин ли си?

— Почти. От Уиклоу съм. Бил ли си?

— Веднъж. Пауърскорт. Глендалок. Раундуд.

— Раундуд е моята енория.

— И е много красиво.

— Раундуд Хаус беше семейната ни къща. Класическо англо-ирландско имение. Но баща ми загуби всичко.

— Как се случи?

— По обичайната ирландска схема. Пиене и дългове.

— Интересно ми се вижда. Разкажи ми.

— За да си го запишеш и един ден да го използваш срещу мен?

— Ами да, писател съм, има такъв риск. Но наистина ли подобно нещо те тревожи?

— Не бих казал. От друга страна, кой ще прочете това, което пишеш?

— От последната ми книга се продадоха четири хиляди бройки, така че имаш право...

Той ме изгледа внимателно.

— Не мога да те изнервя, а?

— Но със сигурност ще продължаваш да опитваш. Един бърз въпрос, преди да съм видял стаята. Състои се от една дума: тишина? Въпреки че одобрявам музикалния ти вкус, непрекъснато ли дъниш така?

— Случва се често, да.

— Значи няма смисъл да обсъждаме въпроса за стаята — не мога да живея на място, където се слуша силно музика.

— Май сме чувствителен творец, а?

— Когато пиша, имам нужда от тишина — това е.

— Аз пък имам нужда от кинтите, които ще ми плащаш за наеми, така че вероятно ще можем да постигнем споразумение. Особено след като поначало рисувам на тихо.

— Тогава защо каза, че надуваш музиката?

— Защото исках да се държа като гадняр... какъвто съм почти винаги.

— Е, ако ти стана наемател, обещавах ли, че когато пиша или спя...

— Ще е тихо.

Предвид досегашната му тръпка да ме засича и провокира с язвителни закачки се изненадах да чуя от него толкова обнадеждаващо обещание. Въпреки всичките му приказки за тузарската лондонска галерия парите очевидно бяха проблем, а споменаването на непрокопсаника татко също подсказваше, че човекът има притеснения дали ще успее да запази покрива над главата си.

— И за колко на месец даваш стаята? — попитах.

— Първо я виж и тогава ще говорим. — Остави чашата и додаде: — Готов ли си да те разведе?

Станахме.

— Тук, долу, е моя територия. Ателието, кухнята, дневната. Спя ей там... — посочи врата в далечния край на ателието.

Беше отворена, мярнах обикновена спалня в безупречен ред, чаршафите опънати, ослепително бели.

— Живял си в Гърция, нали? — попитах.

— Толкова ли е очевидно?

— Абсолютно. Тези бели стени. Небето и лазурните сини цветове в платната ти. Какво правиш тук, по дяволите, тук всичко е толкова студено, толкова сиво... и Стената е на някакви си метри.

— Правя същото като теб. Бягам. Живея на евтино и шарено място. О, в Санторини беше повече от приемливо за живеене. Прекарах адски яка година там. Но липсваше тръпката. Беше като

изобилието от мъже, с които преспах там — толкова красиво, толкова пусто.

Ето че в разговора си проправи път нов факт, макар вече да се досещах.

— Всичките ти любовници ли са като гръцки острови? — попитах.

Безмилостният смях на Фицсимънс-Рос, последван от бронхиална кашлица.

— В сънищата ми. Но вече знаеш твърде много. Нека се качим горе да ти покажа къде ще живееш.

— Кое те кара да мислиш, че ще се нанесе?

— Не можеш да устоиш на цялата тази заплетеност. И освен това не си някой мизерник наркоман, а това, което ти предлагам, е почтена поквара.

— *Почтена поквара* — превъртах думите в устата си. — Това може да ти го открадна.

Зад кухнята имаше малка вита стълба нагоре към нещо като полуетаж, който включваше три помещения: просторна дневна с мъничка кухня, спалня, баня. Кухненският кът включваше минимума: малък хладилник, котлон, фурна, мивка. Самостоятелната баня беше също толкова миниатюрна, но все пак с душ. В единия край на спалничката имаше обикновено двойно легло и дървен гардероб. Но дневната беше завидно голяма — около четирийсет квадратни метра. Имаше канапе, застлано с кремаво ленено покривало. Обикновена маса, която би вършила прекрасна работа като бюро. Най-приятно впечатление ми направи това, че боята от всички мебели беше свалена и те бяха лакирани в естествения си цвят. Съчетанието с белите стени придаваше аскетична чистота. Видях мястото като идеално неутрално убежище и от безредието, което дебнеше навън по улиците, и от бърлогата на Фицсимънс-Рос на долния етаж.

Но това му беше интригуващото на моя евентуален съквартирант. Отначало би впечатлил и най-равнодушния наблюдател с тази своя разпуснатост и уста като преляла отходна яма. Но от беглия поглед към мястото, където той работеше и живееше — и към жилището, което имах възможност да нарека свое (и което домакинът беше обзавел като огледало на своето жилище на долния етаж) — можех да заключа, че е изключително претенциозен човек. Това ме

наведе на въпроса дали и той като мен не намира дълбоко успокоение в опаковката на нещата с ясното съзнание, че поддържането на ред в домакинството позволява да се развихриш вакханално в много други отношения. Но пък, като се замисля, по онова време едва ли съм проявил подобна проникателност. Просто виждах във Фицсимънс-Рос истински ирландски Ишъруд, който умееше да демонстрира добър вкус с минимални средства.

— Много е приятно — казах. — Дано мога да си го позволя.

— Къде си отседнал в момента?

Разказах му за пансиона „Вайсе“ и колко добре се чувствам там.

— Ами остани си на „Савиниплац“ и пиши книги за съседите си, едрите банкери. Или за галериста, дето прави пет милиона марки годишен оборот. Тук, в Кройцберг, ще се нагледаш на изпражнения на наркомани по улиците и на грубияни турци, дето пребиват жените си. Освен това ще ме хващаш в крачка с момчета на повикване и депресирани финландци, които съм забърсал от „Черният кът“.

— А, познато ми е това заведение. Снощи попаднах там.

— И си тръгна с компания?

— Как позна?

— Ами „Черният кът“ е място, където всеки в Кройцберг ходи, за да си набави трева и да си хване когото завари в бара, стига да не изглежда съвсем изперкал. Това му е особеното на тоя вертеп. Всички знаем, че е токсичен. Но всички ходят там по абсолютно едни и същи причини. Ако ти трябва хаш, единственият, на когото може да се има доверие, е Орхан — нисък и дебел турчин. Прилича на най-голямото от седемте джуджета. Обаче стоката, която доставя, е един път. — Запали нова цигара. После попита: — Е, наемаш ли жилището?

— Колко искаш за него? Нямам много пари.

— Искаш да кажеш, че не си израсъл на „Парк авеню“ и сте нямали чернокожа прислужница на име Бюла?

— Израсъл съм в двустаен апартамент в скапан край на Второ авеню.

— Аха, ясно, искаме да се докажем.

— Точно като теб. Още не си ми казал как баща ти профука семейните пари.

— Може да не искам.

— Е, колко искаш на месец?

— Хиляда марки.
— Това е много повече от апартамента ми в Ню Йорк...
— Но фактически получаваш самостоятелно жилище.
— В неособено почтен берлински квартал, където може да се намери гарсонiera за триста. Толкова съм готов да платя и за тук. В това влиза и отоплението.

— Забрави.

— Тогава... беше ми приятно да се запознаем.

Обърнах се и тръгнах към стълбите.

— Петстотин.

— Триста и петдесет. Последно.

— Четиристотин двайсет и пет.

— Не става. Но благодаря за чая, беше много забавно.

— Истински нюйоркски гадняр, а?

— Тоест?...

— Стиснат си...

Дали искаше да каже „като евреин“, ми хрумна, но реших да не казвам нищо по въпроса. Само добавих:

— Знаеш ли какво, *съквартиранте*... тонът ти наистина не ме кефи.

— Триста и петдесет тогава — каза той и в гласа му пак усетих нотката на отчаяние.

Протегнах ръка. Той я стисна.

— Разбрахме ли се? — попитах.

— Май да. Още нещо... бих искал и едномесечен депозит просто за всеки случай...

— Ти ли си собственикът?

Той изкашля всичкия дим от дробовете си.

— Аз да съм собственик на нещо? — възкликна, наблягайки на всяка дума. — Що за екстравагантна идея. Имам изключително неприятен хазаин — турчин, истински мафиотски бос със златни ланци, раболепна свита и много черен мерцедес, с който обикаля улиците на Кройцберг. Не може да ме трае. Чувствата ни са взаимни. Но държа това място от три години и в крайна сметка се нави да го освежа срещу по-нисък наем. Сега, след като тук стана значително по-прилично от бунището, което наех първоначално... онзи, естествено, вдигна наема на четиристотин месечно.

— И ти изникна нуждата от съквартирант.

— Уви, да. Нищо лично, но от мисълта, че ще живееш на горния етаж, направо ме втриса. Не че си кофти пич. Просто наистина не искам компания.

Фицсимънс-Рос очевидно изпитваше неистова нужда да демонстрира чувство за превъзходство при всяка възможност. Още от началото ми стана ясно, че отношенията ми с този господин няма да са никак леки. Но както и със самия Кройцберг, усещах, че безпокойството и нуждата му да си съперничи с мен във всичко може да се окажат стимулиращи.

— Ясно, значи искаш да си сам — заключих. — Ами както искаш, ако щеш си играй на Грета Гарбо, мамка му.

Този път наистина слязох по стълбите.

— Добре, добре — викна той след мен. — Затварям си проклетата уста.

— Ще се върна до няколко часа с кинтите — отвърнах.

— Може ли да ми платиш депозита и месеца напред?

— Сигурно. Тук ли си в шест?

— Ако ще се връщаш с пари, със сигурност.

Появих се в шест и петнайсет, след като се бях върнал до пансиона „Вайсе“, за да взема няколко пътнически чека от куфара си и да ги осребря в близката банка. Отбих се за малко в едно кафене, за да запиша цялата история около първата среща с бъдещия ми съквартирант, после хванах метрото до Кройцберг. Преди да си тръгна, Фицсимънс-Рос ми беше дал кода за входната врата. Затова този път не позвъних долу. Когато стигнах до вратата на апартамента, от уредбата дънеше Майлс Дейвис от неговия кул период (Someday My Prince Will Come). Дотук с уверенията му, че няма да има силна музика.

Ударих веднъж по вратата. Отвори се. Влязох.

— Ехо? — подвикнах.

Никакъв отговор. Направих няколко крачки в дневната. Никой. После обърнах глава към спалнята. Вратата беше широко отворена и гледката, която съзрях, ме накара рязко да си поема въздух. Защото там на спалнята лежеше Фицсимънс-Рос. Беше гол до кръста, с пристегнат на левия бицепс гумен турникет. От изпъкналата вена в сгъвката на ръката му стърчеше игла. Гласът му сякаш идеше от отвъдното, но беше запазил странно убедителната си яснота.

— Носиш ли парите за наема?

Защо не се обърнах и не си тръгнах още тогава?

Защото знаех, че трябва да видя как ще се развият нещата. И защото вече си мислех: всичко това е материал.

— Да — отвърнах. — Нося ги.

— Остави ги на кухненската маса. И ако нямаш против да сложиш чайника... бих изпил чаша чай.

— Става — казах аз.

Фицсимънс-Рос ме погледна с очи, които — макар и стъклени от дозата — още светеха с арктически син пламък.

— Не забравяй: чаят трябва да се запарва четири минути, не по-малко — добави той.

— Хубаво. — Извърнах глава от човека с иглата във вената и си казах: *Добре съм дошъл в новия си дом.*

[1] Залезът на боговете, крайт на света (нем.). — Б.р. ↑

ЧЕТИРИ

— Аз съм доста придирчив наркоман — каза ми Фицсимънс-Рос.

Направих му чая и той мълчаливо го изпи. После му дадох седемстотинте марки. Той бръкна в джоба си и извади метален предмет, който сложи на масата, плъзна го към мен.

— Ето ключ. Нанеси се, когато решиш.

— Мислех утре да си донеса багажа, а да се нанесе в петък.

— Както те устройва. Не се безпокой за това нещо. Владея положението. Държа го под пълен контрол.

Нищо не казах. Но наистина забелязах как в момента той много упорито се старае да е с бистър ум, макар че си беше засилил, предполагам, значително количество хероин. Това, както установих по-късно, беше чудноватата пъклена двойственост на Аластър Фицсимънс-Рос. Нямаше значение дали съм влязъл неочаквано, докато се инжектира. Нямаше значение дали ме е нарекъл гадняр, или е направил някой не съвсем завоалиран антисемитски коментар (към каквито беше склонен). Нямаше значение дали се е събудил до някой кюрдски бараба, забърсан от тоалетните на Централна гара. При всички положения той държеше да се спазва приличие. Държеше винаги да вижда себе си във възможно най-добрата светлина, макар че това също го установих по-късно — твърдата му черупка на цапнат в устата пич не беше никак трудно да се пробие.

Но всичко това щях да науча по-късно. За момента усещах онази странна, неудържима тръпка, която те обзема при забъркване в потенциално опасна ситуация. Писателите, както някой беше отбелязал, винаги продават някого. Още от първите пет минути, прекарани в компанията на Аластър, знаех, че съм попаднал на златна жила. Уводните глави бяха налице и можех само да се надявам, че сцената с надрусването е прелюдия към множество моменти на падение, на които ще стана свидетел в дома на Фицсимънс-Рос.

Затова на следващата сутрин предизвестих пансиона „Вайсе“ за напускането си. После отидох в KaDeWe — големия универсален магазин на „Курфюрстендам“ — и купих два комплекта бели чаршафи,

хавлиени кърпи — също бели, настолна лампа, сервиз чинии и прибори за хранене, метален чайник и кафеварка. Натоварих всичко в такси и дадох адреса на „Марианенщрасе“, после замъкнах нещата нагоре по стълбите, изкачих трите етажа до ателието. От Фицсимънс-Рос нямаше и помен. Разтоварих торбите и си оправих леглото. След това отидох да обядвам в най-близкото до „Марианенщрасе“ 5 заведение, наречено „Кафе Истанбул“.

Въртеше го дребен турчин, който пушеше цигара от цигара, кашляше с постоянна раздираща кашлица и се казваше Омар (около месец след като бях започнал да използвам заведението му за свой външен кабинет, най-после ми се представи). Мястото си беше чистопробна дупка. Най-обикновен поцинкован бар. Маси и столове от евтини изкуствени материали. Зад бара — бутилки евтин алкохол. По стените се виждаха пожълтели плакати с живописни фотоси на Синята джамия, Босфора, двореца „Топкапъ“ и други истанбулски забележителности. Касетофонът до касата неизменно каканижеше тихо погребални песни на туркия, оплакваща съдбата си (така поне си представях), след като е била изоставена от мургав женкар. Но мястото веднага ми допадна, най-вече защото вътре беше винаги тихо и спокойно — като изключим едва чутото мънкане на музиката и потайните разговори на посетителите, все мъже на средна възраст, които обикновено се събираха на някоя маса по в страни и изглеждаха все едно кроят коварни планове за свалянето на враг. Друга основателна причина да го харесам беше, че Омар бързо ме прие за свой редовен клиент. Дори след като му казах името си, явно пренебрегна тази част от информацията и продължи да ме нарича Schriftsteller. Писател. Освен това започна да намалява музиката, щом се появя, очевидно му беше приятно да прекарвам моите два часа всеки следобед на масата в ъгъла, където пишех в бележника си и поверявах на хартията всичко случило се през последните двайсет и четири часа. Стараех се да описвам подробностите, докато още ми се въртят в главата.

С времето започнах да прекарвам в „Кафе Истанбул“ все повече време. Поради тогавашната ми възраст не се налагаше да се занимавам с такива прозаични неща като диети, да мисля за напълняване или вредата, която нанасях на сърдечно-съдовата си система с цигарите — явно съществен компонент в процеса на писане. „Кафе Истанбул“

имаше евтино и богато меню. Основните ястия, които предлагаше интернационалната му кухня (спагети болонезе и карбонара, агнешки кебап, лозови сарми, виенски шницел, кюфтета, различни пици и дори най-гръцката от всички гозби — мусака), имаха две съществени предимства: първо, винаги ставаха за ядене (в най-лошия случай), особено прокарани с две пшенични бири, а после и с турско кафе, и второ, на едно ядене никога не оставях повече от 6 марки. Тъй като по онова време мразех да готвя — дори днес, самостоятелен мъж на средна възраст, предпочитам да не хабя прекалено много време в приготвяне на нещо за ядене (може би просто не успях да се влюбя в така наречената поезия на храната) — „Кафе Истанбул“ беше идеалното спасение за мен.

През онзи първи ранен следобед, щом си избрах маса в ъгъла (по-късно щеше да стане „моята“ маса) и си поръчах порция паста, огледах ограничената територия на кафенето: кашлящия дребен съдържател зад бара; възрастния мъж с безизразно лице, който седеше на маса до прозореца, пушеше и зяпаше с празен поглед към улицата; потния хипопотам с бирен корем колкото топка за боулинг, който в момента обръщаше чашки ракия и плувнал в сълзи, пееше скръбна ария на непроницаемия барман. Изпуших три цигари и бързичко надрасках как съм открил Фицсимънс-Рос с игла в ръката, после описах обстановката в „Кафе Истанбул“, която виждах в момента, като си задавах въпроса колко ли от пребиваващите в Берлин са бежанци — ако не от тоталитарни режими или разорени страни, то от живот, от който искаха да избягат, или от неща, които ги оковаваха някъде другаде, или даже, защо не, от самите себе си. За да живее човек в Берлин, трябваше да положи усилия. Озовеш ли се веднъж тук, се оказваш географски затворен. Въпреки че пребиваването в Западния сектор ти даваше правото да пътуваш, това означаваше да хванеш влак, който минава, без да спира, през Германската демократична република. Единствената друга възможност беше самолет на Запад. Това, струва ми се, беше вътрешно присъщото противоречие на живота тук. Западен Берлин беше като остров на индивидуалната и политическа свобода наред с пейзаж от диктатури. Градът позволяваше на хората тук известна степен на лична свобода и гъвкав морал. Позволяваше да изградиш какъвто искаш вариант на живота, стига да останеш в пределите на града. В буквалния смисъл „в пределите“. Защото човек

се оказваше затворен от геополитическите реалности в бариера, която не можеше да бъде прескочена. В този смисъл се чувстваше едновременно свободен и пленник.

Отскочих до малкия супермаркет „Шпар“, който се намираше близо до станцията на метрото „Котбусер Тор“, и купих някои основни продукти: овесени ядки, мляко, портокалов сок, кафе и захар, малко колбаси, два ржени хляба и горчица, две бутилки полска водка (евтина) и шест пшенични бири (дори записах покупките в бележника си — дотолкова бях обсебен да регистрирам всеки детайл).

По-късно същата нощ, след като се добрах до леглото за първото си спане в апартамента и заспах, бях събуден по интересен начин. От долния етаж гърмеше яка музика, еуфорична като цигански оркестър. Беше толкова силна, толкова преднамерено оглушителна, че не можех да не си кажа (веднъж отърсил се от среднощната сънливост): *пробва ме, иска да ми покаже кой е шефът тук*. Седнах на леглото и разтърках очи, докато обмислях какво да предприема. Взех халата и го облякох върху фланелката и долнището на пижамата, после си поех дълбоко дъх, за да се успокоя, и заслизах по стълбите.

Фицсимънс-Рос стоеше в дневната по фланелка и дънки, оплескани с боя, с боси ходила, оплескани с боя, от устата му стърчеше цигара. Ръката му нанасяше светкавично бързи трескави мазки лазурносиньо върху празно платно. Все едно гледах как пред мен се сътворява сияйно гръцко небе, бях хипнотизиран от майсторската му техника, от самоуверената вещина, с която боравеше с четката, от очевидната му съсредоточеност. От една страна, вътрешно фучах от бяс, защото бях събуден от оглушителна музика и ми идеше да се правя на избухлив наемател, готов да се нахвърли върху не по-малко избухливия си хазаин. Но от друга страна, писателят у мен, който познаваше миговете на творчески устрем, способни да го откъснат от външния свят, знаеше, че да прекъсне работния му порив сега, като вдигне игличката от плочата, би било направо кошунство. Затова се оттеглих в стаята си, и то дотолкова безшумно, че той изобщо не усети присъствието ми. Щом се качих, постъпих както винаги когато сънят ми се изплъзваше: работих. Отворих си бележника, седнах на твърдия виенски стол пред бюрото, свалих капачето на писалката и започнах да пиша. Погледнах си часовника. Два и петнайсет. Оркестровата музика (дали не беше Барток) свърши и

последваха парчета на Коул Портър в изпълнение на Ела Фицджералд, а после Джон Колтрейн с A Love Supreme — онова дълго и мрачно пътуване в духовните мъглявини. Каквото и да чувствах относно този среднощен грохот, признавам, че музикалният вкус на Фицсимънс-Рос бе на високо ниво.

Музиката спря внезапно в четири сутринта. Последва продължителна тишина, през което време аз оставих писалката, свих си поредна цигара, захапах я, взех наполовина пълната бутилка вино и две чаши и слязох долу. Но когато стигнах до дневната на Фицсимънс-Рос, той имаше съвсем друг ангажимент — седеше на дивана с пристегнат бицепс, а в издутата му вена беше забита игла. Тъкмо натискаше буталото, когато се появих пред очите му.

— Какво искаш, бахго? — изграчи с дрезгавия глас от отвъдното. — Не виждаш ли, че съм зает?

Качих се обратно, допуших цигарата, изпих чаша вино и се стоварих в леглото.

Когато се събудих в единайсет предобед, дочух откъм долния етаж издайническо сумтене и стонове. Трябваше ми известно време, докато в главата ми се проясни и осъзная, че това са звуци, издавани от двама мъже, които правят секс. Беше отрезвяващо преживяване, никога не ми се беше случвало подобно нещо. Издържах около минута на този изразителен музикален фон, след което посегнах да включа радиото, въртях копчето, докато попаднах на рок станция. Пуснах „Клаш“ на макс и станах да си направя кафе, изпуших две цигари на гладно и си мислех: *днес е денят, в който ще се обадя в радио „Свободна Европа“, а утре ще мина границата, за да пообиколя из Източен Берлин.*

След като приключих със закуската и измих чиниите, спрях радиото и с облекчение установих, че представлението долу е свършило. Грабнах якето и шала си, взех си бележника, писалката и тютюна и се осмелих да сляза.

Щом се озовах в дневната на Аластър, понечих да се насоча право към вратата. Но ме спря глас:

— Може ли да си такъв недодялан дебил и да не кажеш добро утро.

Обърнах се и видях Фицсимънс-Рос да седи до дългата си кухненска маса. Сърбаше кафе и пушеше голоаз в компанията на слаб

смугъл мъж на вид под трийсет години. Непознатият беше късо подстриган, с обичка на лявото ухо и златна брачна халка на левия показалец. Носеше олющено светлокафяво кожено яке, обточено с бяла козина — от онзи тип якета, които винаги съм си представял, че носят дребните престъпници. Естествено, исках да знам всичко за него — все пак тъкмо беше споделил мъжко легло, а същевременно на пръста му се мъдреше символ, който информираше света: *аз съм женен мъж*. Възприех го като поредния елемент от постоянно разрастващото се повествование за пребиваването ми в Берлин и веднага се почудих какъв ли точно ангажимент или уговорка има този човек с моя хазаин.

— Добро утро — поздравих.

— Гаднярът благоволи да се обади — заяви Фицсимънс-Рос, а после, като превключи на впечатляващо свободен немски, се обърна към своя компаньон: — Американец е, наемател ми е, но всъщност не е чак толкова отвратителен.

Немската дума за отвратителен е *abstossend*. Фицсимънс-Рос я изплю с такава наслада, че приятелят му едва не подскочи, щом тя стигна до слуха му.

— Това е Мехмет — продължи на немски хазаинът ми. — Кажи здрасти на Томас.

Скорострелно *morgen* от Мехмет, след което той стана и каза:

— Трябва да тръгвам.

— Наистина? Толкова скоро? — попита Фицсимънс-Рос.

— Знаеш, че съм на работа от един.

— Значи до вдругиден.

Мехмет само кимна. После, без изобщо да ме погледне, си взе якето и бързо се изнесе. Когато вратата се затвори зад него, Фицсимънс-Рос попита:

— Чай? В чайника има за още една чаша.

Приех предложението и седнах на освобождения от Мехмет стол.

— Май изненада горкото момче — каза той. — Както може би си забелязал...

— ... е женен.

— Леле, леле, колко сме наблюдателни.

— Брачната халка си е брачна халка.

— Горките турчета, семействата, общо взето, разчертават живота им още от раждането. Жената на Мехмет му е втора братовчедка,

дебеланка. Мехмет ми е разказвал, че от петнайсетгодишен установил предпочитанията си към момчета, но представи си да беше признал на баща си. При положение че работи при стареца в химическото чистене малко след „Хайнрих Хайне Щрасе“...

— Близко ли съм до истината, ако предположа, че не си срещнал Мехмет там?

— Боже, Томи бой, дедуктивните ти разсъждения са направо впечатляващи. Не, с Мехмет се запознахме при доста по-романтични обстоятелства... в тоалетната на метростанцията на Зоологическата градина. Тя е известно място за случайни запознанства между тези от нас, които практикуват „любовта, която не смее да изрече своето име“^[1].

— Явно си наясно с вашия Оскар Уайлд.

— Аз съм ирландец, протестант и педераст. Разбира се, че си го знам моя шибан Оскар Уайлд. Събудихме ли те сутринта? С Мехмет?

— Ами да.

— И какво, беше ли ужасен и шокиран?

— Забравяш, че съм от Ню Йорк.

— А, да, американец, обръгнал в светските дела, колкото и противоречиво да звучи този израз. Ами най-добре ще е да свикнеш с присъствието на Мехмет тук, защото се виждаме три пъти седмично. Обикновено преди обед. Остава точно деветдесет минути. Не идва по друго време, защото това може да предизвика подозрение у неговото всезнаещо фашистко ислямско семейство. Както и да е, уговорката идеално ме устройва. Дватамата с Мехмет получаваме един от друг точно каквото ни е нужно в стриктно очертани граници. Тоест, няма врява, няма проблеми, нищо обвързващо.

— Като стана дума за врява, трябва да поговорим за музиката...

— Каква музика?

— Музиката, която пусна снощи.

— Имаш нещо против моя вкус?

— Имам против да ме будиш в два през нощта.

— Ами опасявам се, че работя най-добре между полунощ и четири сутринта. И не мога да рисувам, без да гърми музика. Така че...

— Когато преди го обсъждахме, ти ми гарантира, че ако се преместя да живея тук, няма да има силна музика.

Фицсимънс-Рос посегна към цигарите си и запали.

— Излъгах — каза след някое време.

— Очевидно. Там е работата, че не мога да спя, ако надуваш така музиката.

— Тогава промени навиците си за сън. Нощем вампирявай като мен.

— Този отговор не ме устройва.

— Очакваш да ме е грижа ли?

— Искам си седемстотинте марки обратно.

— Похарчих ги до шушка. Имах дългове, нали разбираш. И сега...

— Сега трябва да спазиш своята част от уговорката.

— Не трябва да правя абсолютно нищо, Томи бой.

— Напротив, трябва.

— Да не би да ме дадеш под съд, американецо? „Адвокатът ми ще ти се обади“ и прочее, така ли?

Произнесе репликата за адвоката в някакъв писклив вариант на американски акцент, на който определен тип британци винаги превключват, щом поискат да ни сложат на място нас, колонизираните. В този момент усетих как започвам да се ядосвам, но гневът у мен никога не е видим. Вместо това притихвам напълно и започвам да подготвям отмъщение.

— Според уговорката ни — казах почти шепнешком — няма да се пуска силна музика, докато съм тук. Държа да я спазиш.

Обърнах се и излязох от апартамента.

Навън трябваше да се преборя с порива да забия юмрук в някой прозорец. Фицсимънс-Рос беше прав: издъних се, като връчих толкова пари закуп на наркоман. От друга страна, вероятно до голяма степен подсъзнателно съм бил наясно, че си търся белята, като плащам тази сума авансово, но го направих, за да видя как ще се развият нещата. Сега трябваше да намеря начин да си извоювам своето — тишина през нощта — като все пак не преча на Фицсимънс-Рос да си върши работата. Та следобед, докато дълго се скитах из елитните улици около двореца „Шарлотенбург“, видях магазин за озвучителна техника и купих качествени слушалки и десетметров удължител за тях. Когато поисках толкова дълъг кабел, продавачът ме погледна изпитателно.

— Стаята е голяма.

По-късно следобед се отбих в „Кафе Истанбул“ и попитах Омар дали може да използвам телефона... и всъщност дали може да давам номера на заведението, за да получавам съобщения тук (понеже усещах, че е най-добре да не карам хората да се свързват с мен в квартирата ми заради риска да попаднат на Фицсимънс-Рос).

— Склонен ли си да платиш скромна сума за услугата? — поинтересува се Омар.

— Колко?

— Колкото взимам на другите петима-шестима, за които записвам съобщения: пет марки на седмица. Ще останеш доволен от качеството, обещавам ти. В таксата са включени и пет градски разговора дневно.

— Значи се споразумяхме. Може ли да направя едно от тези пет телефонни обаждания веднага?

Омар ми махна да ида до бара, където изпод дълбините зад себе си извади тежък черен бакелитов телефон. Изрових бележника, в който си бях преписал името и телефонния номер на Джеръм Уелман, директора на радио „Свободна Европа“ в Берлин. Набрах телефонната централа на радиото, откъдето ме свързаха със секретарката на господин Уелман, която не беше по празните приказки.

— Знае ли хер Уелман за какво се отнася? — попита веднага.

— Обаждам се по препоръка на Хънтли Кранли.

Това, че ѝ отговорих на нейния език, като при това намесих името на много важна клечка в радио „Свободна Европа“ във Вашингтон, май я накара да се позамисли.

— Всеки може да спомене името на хер Кранли. Тук при нас през цялото време идват хора, които търсят работа, и винаги повтарят едно и също: че са разговаряли с влиятелен човек във Вашингтон, докато всъщност...

— Господин Кранли ме уведоми, че лично ще пише на господин Уелман за мен.

— Тогава ще прегледам всички телекси, които хер Уелман е получавал наскоро от главната дирекция. Ако казвате истината...

— Да не допускате, че е възможно да ви лъжа?

— По причини, които със сигурност биха ви били пределно ясни, ако ги бяхте обмислили внимателно и разумно, се налага да сме много предпазливи при проучването на всеки потенциален служител, дори на

всеки, който просто желае да си уговори среща с хер Уелман. Би трябвало да разбирате, че предвид естеството на работата ни трябва да сме постоянно нащрек... особено в този град.

— Разбрано — казах, после добавих, че получавам съобщения на следния номер (издиктувах шестте цифри, отпечатани върху пластмасовата пластинка на телефона).

— И какво е това място, където записват съобщения за вас... ако изобщо решим да ви оставим съобщение?

— Заведение в Кройцберг, наречено „Кафе Истанбул“. — Още докато го изричах, си дадох сметка, че самото име и местоположение на заведението вероятно звучат като за шпионски център, свързан със Студената война.

— Защо сте уредили да ви оставят съобщения там?

— Защото е до пряката, на която живея... и нямам телефон.

— Ако не получите вест от нас в следващите четирийсет и осем маса, значи хер Уелман е решил да не се свързва с вас. Приятен ден.

Толкова за възможностите в тази насока. Не можеше да се каже, че събеседничката ми е приела за свое кредо, за смисъл на съществуването си живота в услуга на другите. Бях сигурен, че, стига да може, би блокирала всички възможности за работа в радио „Свободна Европа“, като по този начин би отрязала достъп до цяла вселена от повествователни варианти за моята книга. Естествено, аз неизбежно щях да попадна в други светове, докато бях в Берлин. Но толкова жадувах за шанса да работя сред бойците на Студената война, които си играеха на пропаганда в полза на Запада.

— Не мина добре — подхвърли Омар, щом му върнах телефонния апарат.

— Ще ми кажеш, ако се обадят, нали? — помолих аз и му подадох първите пет марки за телефонната си централа в „Кафе Истанбул“.

— Плащаш за услуга — получаваш услуга.

Бих добавил: и сделката си е сделка. Поне аз така гледах на нещата... а именно на уговорката, която имах с Фицсимънс-Рос, когато наех горния етаж в жилището му. Та щом се прибрах същата вечер в апартамента и установих, че той още е навън, оставих слушалките и десетметровия удължител до уредбата му заедно със следната бележка:

Купих ти тези слушалки. Според мен кабелът е достатъчно дълъг, за да можеш да се движиш из цялото ателие без проблеми. Продавачът ме увери, че звукът е с много високо качество. Приятно слушане...

Томас.

После се качих в моето жилище и понеже реших да си легна рано, се пъхнах под завивките към единайсет. Музиката гръмна точно след полунощ. Само че тази вечер не беше Барток или Джон Колтрейн, нито пък нещо в този възвишен дух. Не, тази вечер беше най-шумният хеви метъл, който можех да си представя — от онзи вид свръхзвуков писък, който беше слуховият еквивалент на сблъсък между пет коли, при това несъмнено подбран с цел да ме уведоми, че Фицсимънс-Рос не приема компромиса със слушалките.

Станах, взех си халата и слязох при него. Той вече беше изцяло погълнат от работата си, стоеше пред платното с гръб към мястото, където се намираше хайфи уредбата. Затова не ме видя, като се доближих до грамофона и вдигнах иглата от плочата. Внезапната тишина го накара да се завърти точно когато изтръгнах кабелите от грамофона и се запътих към прозореца. Щом натиснах дръжката, той изкрещя:

— Какво си мислиш, че правиш, бахго?

— Имаме уговорка.

— Няма да посмееш...

— Ще спазиш ли своята част от уговорката?

— Не се поддавам на изнудване.

— А аз няма да преговарям с тиранин. Или се придържаш към това, което се уговорихме, или ми връщаш седемстотинте кинта, или грамофонът ти полита...

— Наистина ли си мислиш, че можеш да ми казваш какво да правя, бахго скапаняка?

— Нека е твоето тогава.

И пуснах грамофона през прозореца.

Внезапно лицето на Фицсимънс-Рос посърна. Изглеждаше наистина смаян от случилото се. Свлече се на пода пред полузавършеното си платно и се вторачи пред себе си, без да казва

нищо. Приличаше на загубилото се момченце^[2]. Почувствах се странно виновен, че съм се държал толкова грубо и съм му причинил очевиден стрес, макар също така да знаех, че ако не бях действал незабавно, музиката щеше да дъни с все така оглушителна сила през цялата нощ.

Завлякох се горе, като го оставих седнал там на пода. Изпих няколко чаши червено вино и изпуших две цигари. Направих няколко крачки до вратата, за да се опитам да позная дали Фицсимънс-Рос не се прокрадва нагоре по стълбите с чук в ръка. Добре де, малко параноично от моя страна... Но този тип беше наркоман, чиито емоции се изстрелваха в произволна посока като пинбол, така че, казах си, от него може да се очаква всичко. И точно там и тогава реших да се изнеса утре следобед.

Накрая в два през нощта се завлякох до леглото и моментално заспах. Когато се събудих, беше почти пладне. През щорите се процеждаше позабравено зимно слънце. След обичайните първи объркани моменти на осъзнаване започнах да сглобявам мислен списък от действия.

Трябва да отидеш в „Кафе Истанбул“ до един час, да се обадиш в пансиона „Вайсе“ и да договориш дългосрочна цена, после да звъннеш в радио „Свободна Европа“ и да уведомиш фрау Очарование, че телефонният номер за връзка с теб е променен, после да се върнеш тук и да си събереш багажа, да оставиш на Фицсимънс-Рос прощална бележка, в която да пише, че се надяваш седемстотинте марки да са достатъчни да си купи по-хубав грамофон (същевременно и да успокоиш съвестта си).

След дежурната закуска ръжен хляб със сирене, последвана от две силни кафета еспreso и първата цигара за новия ден, взех връхната си дреха и тръгнах надолу по стълбите. На път за входната врата зърнах Фицсимънс-Рос. Той вече беше застанал пред статива и работеше, четката му танцуваше по платното, докато напластяваше слой след слой върху лазурносин правоъгълник. Беше със слушалките,

които му бях купил. Кабелът беше опънат през цялата стая чак до ъгъла с техниката, където сега имаше друг грамофон.

Докато клатех глава от изумление, Фицсимънс-Рос се обърна и ме видя. Дръпна слушалките и произнесе една-единствена дума:

— Гадняр.

После ме удостои с едва забележима усмивка.

— Да те черпя обяд в „Кафе Истанбул“? — предложих.

Явно известно време обмисляше.

— Така като гледам, нямам кой знае колко по-добри опции.

Май засега нямаше да се изнасям.

[1] Цитат от стихотворение на лорд Алфред Дъглас (Two Loves, 1894), употребен на процеса срещу Оскар Уайлд и използван като евфемизъм за хомосексуализъм. — Б.пр. ↑

[2] Стихотворение на Уилям Блейк (Little Boy Lost). — Б.пр. ↑

ПЕТ

Една от многото интригуващи страни на Фицсимънс-Рос беше неговата способност да съществува изцяло в настоящето. Завиждах му за тази дарба — и за начина, по който оставяше нещата бързо да отминат, като никога не се закотвяше върху минали недоволства или преживени неправди. Да, може да се оплакваше от неблагоприятен отзив или от някой от многото дъблински „завистници“ (негова любима дума), които го мразели заради „жалкия успех, който съм постигнал досега“. Но рядко недоволстваше срещу житейските неправди като цяло или своето място в света в частност. По време на дружеския обяд за разведряване на отношенията ни в „Кафе Истанбул“ нито веднъж не спомена неприятния инцидент от предишната нощ, изживяното страдание или как е успял да намери нов грамофон днес още преди пладне. Напротив, държа се иронично, остроумно, активно. Фактът, че бяхме на обществено място може би задейства някакъв механизъм за налагане на автоцензура, който го възпираше да бълва неспирни потоци от цинизми, каквито бележеха обичайния му разговорен стил. Докато унищожавахме литър от наливното червено, което предлагаша в „Кафе Истанбул“, зададох въпрос, който ме глождеше последните няколко дни:

— От колко време се друсаш?

Въпросът ми не смути Фицсимънс-Рос ни най-малко. Той си запали нов голоаз и отговори с усмивка:

— От четири години.

— Не ти ли пречи на работата?

— Явно не. Всъщност бих казал, че зависимостта от хероина подпомогна и насърчи развитието на кариерата ми.

— В смисъл: творчески?

— Не точно. Но нека те питам като човек, който очевидно никога не е пробвал хероин, експериментирал ли си някога с халюциногени?

— Веднъж в колежа пробвах ЛСД.

— И?

— Ами освен че бях надрусан има-няма двајсет и три часа, да, беше доста магическо, пъстроцветно.

— Хероинът е всичко друго, но не и това. Неговото действие е да те прати в най-спокойното, най-чудесното пространство вътре в теб и да те предразполага да не чувстваш нищо... което, предвид какъв ужас представлява по-голямата част от живота, не е никак лошо. Нямам намерение да звуча като дилър, който иска да си пробута стоката, но това е най-невероятният и блажен начин да се надрусаш.

— Само дето има също толкова невероятни пристрастяващи свойства.

— Ех, ех, Томи бой, ставаш за проповедник.

— Явно затова не ставам за наркоман.

— Направи си услуга и никога не посягай към иглата. Прекалено си подреден, за да ставаш за наркоман.

— Ти не си ли подреден?

— На повърхностно ниво съм, абсолютно. Но имам и способност да се отдавам на развратната си страна, защото съм си изработил начин да бъда „анално-задържащ тип“. Което сигурно ме прави уникален сред наркоманите...

— Може би трябва да изнасяш вдъхновяващи лекции как се става толкова добре организиран наркоман.

— Може би ти ще ги пишеш вместо мен. Но не умееш да бъдеш необуздан, нали? Сигурен съм, че сегиз-тогиз пафкаш тревица и се напиваш. Но дълбоко в себе си просто не се кефиш да излизаш от релси. Жалко, че не си евреин. Притежаваш типично чифутското чувство за отговорност.

— Защото съм чифут.

Фицсимънс-Рос ме погледна така, сякаш току-що беше стъпил в празна асансьорна шахта.

— Шегуваш се, нали? — попита.

— В юдаизма еврейството се наследява по майчина линия и понеже моята майка беше еврейка, това ме прави чифут.

Постарах се да произнеса последната дума така, че да стане недвусмислено ясно колко отвратително ми звучи. Да гледам смущението на Фицсимънс-Рос беше удоволствие.

— Просто така се казва — посегна към цигарите си той.

— Думата е грозна. И може да си помисля, че си антисемит.

— Искаш извинение, нали?

— Че защо трябва чифут като мен да очаква извинение от изискан джентълмен като теб?

— Ще изтрия тази дума от речника си моментално. Но трябва да питам нещо: съжаляваш ли, че си обрязан?

Поклатих глава и не успях да сдържа усмивката си. Фицсимънс-Рос поне беше винаги забавен.

— Не мисля да отговарям на този въпрос — казах.

— Но моята неделикатност не те освобождава от черпенето.

— Имаш предвид, че чифут, естествено, би се опитал да ти натрапи сметката?

— Едно на нула за теб.

Лазанята ни пристигна. Вкусът беше превъзходен. Фицсимънс-Рос дори изглеждаше впечатлен.

— Бива си я. Нямам идея защо досега все избягвах това място.

— Може би вече имаш достатъчно турци в живота си.

— Ох, ама си...

— Още не си ми обяснил как успяваш да работиш на хероин?

— „Как ме обсеби дяволската дрога?“ Трябва да пишеш булевардни романчета, Томи бой. „Изповедта на един надрусан педал!“

— Веднага си присвоявам заглавието.

— Пробвах хероин малко след като се преместих тук. Първо само го пуших, но после едно рокерче Мартин, с когото бях навремето, ме открехна на иглата. Когато за пръв път усетих да ме залива вълна... хм, има си адски основателна причина човек да се пристрастява толкова лесно. И през 1980-а започнах да се боцкам. Благодарен съм на татко, който, въпреки че беше изпуснал нещата от контрол и беше член на разорената земеделска общност, продължаваше да ме учи, че „трябва да се пази приличие“. Може да пропилееш богатството на семейството си, да погубиш всичко, което обичаш, но никога, *за нищо на света* не се появявай пред хората с неизгладен панталон и захабени обувки. Във всеки случай благодарение на татко бях доста взискателен по отношение на наркоманската хигиена. Никога не бих използвал чужда игла. Кое то, както се оказа, ми спаси живота и вкара горкия Мартин в гроба. Говоря за наркоманската „чума“, разбира се. Тя ми отне поне двайсетина приятели тук и къде ли не. От друга страна, бях не по-малко твърд — играта на думи е умишлена — в употребата на

кондома. Така че, татко, Vielen Dank. Превърна ме в твое копие и това ми спаси живота.

— Кога си отиде баща ти?

— Преди три години. Цироза.

— Бяхте ли близки?

— Много, въпреки че той така и не можа да приеме моите сексуални предпочитания. Но чест му прави, че наистина ме ценеше като художник. През последната си година — беше само на петдесет и осем, когато напусна тоя свят — действително се опита, така да се каже, да се извини за всичките абсурдни лекции, за обидните думи, за тоталния разпад и неудовлетворение, тъй характерни за живота му. По онова време майка ми, типична англофилка и същинска студена кучка, отдавна го беше напуснала. С оскъдните останали пари баща ми обитаваше портиерската пристройка в имението на един от своите стари приятели в Раундстоун. Когато лекарите казали, че му остават най-много три месеца, ми писа в Берлин и ме попита дали ще „се прибера у дома“ за малко, за да „го изпратя в последния му път“. Което, разбира се, направих. За късмет мой приятел художник в Дъблин имаше свой човек в северната част на града и редовно ме снабдяваше с хероин. Не че допуснах умиращият ми баща да узнае за гадната ми привичка. И все пак, ако беше разбрал, мисля, че щеше по-скоро да се натъжи, отколкото да се вбеси. По душа татко беше много добър човек, който просто искаше да обича и да бъде обичан. Но така и не му се случи. Точно както не се случва на повечето от нас. — Смачка цигарата и запали друга.

— Никога ли не си се влюбвал? — попитах.

— Само десетина пъти. А ти?

Помълчах да обмисля отговора си. И това ме разтревожи.

— Мълчанието ти е по-красноречиво от всякакви думи — каза Фицсимънс-Рос.

— Имаше една жена, която беше много влюбена в мен.

— Но какво, била е твърде чудесна за такъв като теб?

— Аха.

— Значи и ти си имал майка, която е смятала наличието ти за най-печалната грешка в живота си... тоест, втората грешка след решението да се омъжи за баща ти. И хоп, ето те тук, в Берлин, все още бягащ от жената, която е разкрила, че искаш...

— Въпросната „жена“ се остави на цигарите да я убият преди седем години.

— А ти продължаваш да бягаш. От мен да го знаеш: това никога не приключва. Човек се бори цял живот. Не съм виждал майка си от петнайсет години. Напусна баща ми, за да се омъжи за някакъв полковник от запаса на име Блимпши и да живее в едно от гадните котсуолдски села на име Чипъндейл он Туид, където била според пумите ѝ „сред хора от нейното ниво“, един вид ние, ирландците, не можем да ѝ стъпим на малкия пръст. Работата беше там, че баща ми се чувстваше зависим от нея. Тя запълваше нуждата му от майка, защото, доколкото понаучих за баба ми по бащина линия, старата е била същата студена жена и критикарка, както и моята майка. Та явно жената, която те е обичала...

Прекъснах го със съвсем друг въпрос:

— Мислил ли си някога да оптимизираш разходите си, като евентуално се отървеш от героина?

— Крайно е любопитно да наблюдавам колко пъргаво се опитваш да смениш темата, щом разговорът стигне до нещо болезнено или мъчително. Не, нямам намерение да се освобождавам от пословичната „маймуна на гърба ми“^[1]. Така го наричате вие, янките, нали? Благодарение на дрогата продължавам да работя, тя прави реалността поносима.

— Защото и ти се съпротивляваш на любовта?

Дълбоко иронична усмивка от негова страна.

— Имаш изключителен талант да се изплъзваш, мосю. Може би това е ключов момент в живота на писателя — способността да се изплъзва. Като стана дума, моля да ме извиниш, но имам среща у нас с Мехмет след по-малко от половин час. Кое то значи, че ако не искаш да ни чуеш в действие...

— Ще се поразходя.

— Така и предположих. Знам ги прекрасно тия като тебе. Широко скроени творчески натури без предразсъдъци, които дори имат някой и друг обратен приятел. Обаче вътрешно са отвратени от подобни неща.

— Явно четенето на мисли е поредният от разнородните ти таланти?

— Абсолютно. Е, какви планове имаш за следобеда?

Бръкнах в джоба си за кесията с тютюн и цигарени хартийки и открих, че американският ми паспорт е при принадлежностите за пушене. Погледнах си часовника. Беше едва дванайсет и половина.

— Може би ще отскоча до чужбина — отговорих.

— Имаш предвид... оттатък?

— На пет минути път е.

— Но ако някога си стъпвал там...

— Не съм.

— Тогава върви, хвърли един поглед. Помни ми думата обаче, ще си се прибрал обратно преди шест вечерта и ще си убеден, че втори път не ти трябва.

— Толкова ли е зле?

— Предполагам, че ако беше член на дъблинския или лондонския щаб на Работническата революционна партия, Народният рай оттатък щеше да ти се стори нещо наистина великолепно... особено при положение че си притежател на западен паспорт, който ти позволява да напуснеш кораба когато си пожелаеш. Но за затворените там... нали ти казвам, иди и виж. Възможно е да имам проблем с монотонно сивите гледки, поради което не успявам да прозра добродетелите, скрити зад безмилостното еднообразие. Или просто не съм толкова проникателен, колкото си ти.

— Оценявам иронията ти.

— Но между другото, ако срещнеш някой другар от братска социалистическа Куба или Ангола, който продава хероин със сносно качество...

— Веселяк.

— И други са ми го казвали. Сериозно, върни се благополучно. И ще ме извиниш... — стана и си тръгна.

Дали сега беше моментът за първо надзъртане от „другата страна“? Може би не, след като вече бях пропилял сутринта, а небето беше натежало от сняг, който щеше да се изсипе всеки момент.

Все пак хванах метрото до „Кохщрасе“. Щеше да ми е много удобно да пресека границата през близкия контролно-пропускателен пункт на „Хайнрих Хайне Щрасе“. Но воден както винаги от идеята за бъдещата си книга, знаех, че е най-удачно да започна с важен символ на Студената война и да мина границата през „Чекпойнт Чарли“. Щом мотрисата забави скорост преди станция „Кохщрасе“, ме заля вълна от

опасения — основани не на друго, а на страха от тоталитарното, който беше насаден у мен още от дните, когато руските ракетни снаряди бяха насочени към нас от Куба, и по-късно в гимназията, когато четяхме Солженицин, и даже след това в колежа, когато филмите на Анджей Вайда ни запознаха със сталинизма в полското общество. Но най-вече чувах гласа на баща ми в разгара на протестите срещу Виетнамската война:

Тези пацифисти идея си нямат колко им е лесно тук; как, ако бяха в Москва и дръзнаха да се съберат на улицата, за да протестират срещу каквото и да било, щяха да свършат до един в сибирските трудови лагери. Там не си поплюват. Знаят как да затворят устата на хората.

Макар по онова време да чувствах, че коментарите на татко не са нищо повече от безсмислени баналности, някаква част от тях заседна в представите ми. Беше нещо като онова гостуване у една от лелите на майка ми в къщата ѝ недалече от Осининг, когато бях на осем. Мястото беше като в картина на Грант Уд и не стига, че ми се скапа настроението от тази „Американска готика“^[2] и от това, че леля Естер приличаше на ходеща мумия, ами за капак на всичко татко ми каза, че ако отворя вратата на тавана, ме очаква гадна изненада. Може би родителската логика на това предупреждение беше да ме стресне, за да не ровичкам из вещите на леля. Или татко просто е искал да ме предпази от нещо. Каквато и да е била причината, аз наистина започнах да си въобразявам какви ли не ужасии зад тази врата. Оттогава у мен се загнезди страх от влизане на забранени места.

Още от пръв поглед „Чекпойнт Чарли“ ми се видя като нещо „забранено“. Щом излязох от метрото, пред мен изникна онзи толкова често сниман надпис: „Напускате американския сектор“, който всъщност казваше: *О, вий, кои престъпните тоз праг, надежда всяка тука оставете*^[3]. Непосредствено вдясно от него се виждаше малка постройка, в която се помещаваше музей с витрина откъм улицата — музей на „Чекпойнт Чарли“, посветен на всички застреляни или арестувани в опит да минат в западната част на Берлин. Погледнах си

часовника. Беше малко след един на обяд. Запътих се към американския охранителен пост, като пътьом извадих зеления си американски паспорт. В будката седеше униформен служител. Той забеляза, че вече съм извадил паспорта си, за да му го подам.

— Добър ден, господине — поздрави. — Кажете?

— Трябва ли да се регистрирам при вас, преди да мина оттатък?

— Няма нужда, господине. Ако се случи някой проблем от другата страна, да знаете, че там имаме посолство. Но вие отивате само за днес, нали?

Кимнах.

— В такъв случай, освен ако не планирате срещи с дисиденти или не искате да раздавате библии по улицата...

— Не съм по тази част.

— Тогава не би трябвало да имате проблеми. И тъй като ще трябва да се върнете до полунощ...

— Вие някога били ли сте там?

— На нас, които носим тази униформа, ни е забранено, господине. Желая ви приятен ден в Източен Берлин.

Придвижих се към самия граничен пункт, който представляваше голям портал. Заемаше цялата ширина на улицата, отляво и отдясно опираше в Стената. Всички открити пространства бяха опасани с бодлива тел. От другата страна на портала стояха двама униформени от Народната полиция на ГДР. Щом се приближих, ми кимнаха и отвориха.

— Паспорт — каза на немски единият.

Показах им американския си паспорт.

— Отива там — продължи на развален английски същият служител и ми посочи една будка пред нас.

— Ich danke Ihnen — благодарих му и тръгнах натам, а зад мен вратата се затвори с глухо кънтене.

Застанах пред караулката. До нея дежуреха няколко тежковъоръжени граничари. Зад плексигласа имаше друг униформен полицаи. Взе ми паспорта и попита дали говоря немски. Когато му отговорих на немски, кимна и ме уведоми, че ще получа едnodневна виза, която ще изтече в полунощ.

— Трябва да напуснете Германската демократична република преди полунощ през този граничен пункт. Няма право другаде да

минете границата. Освен това сте длъжен да обмените 30 западни марки за 30 източногермански марки.

Знаех, че този обменен курс е абсурдно напompан — източногерманската марка струваше най-много 20 пфенига в западногерманска валута, ще рече, курсът беше пет към едно. Но бях чел в няколко пътеводителя и статии за преминаването в Източен Берлин, че по този начин режимът в ГДР печели твърда валута. Това беше един от многото неподлежащи на преговори задължителни условия за получаване на виза за ГДР, също както и клаузата „трябва да напуснете страната преди полунощ“. Да останеш в ГДР за по-дълго време беше изключително трудно, тъй като правителството предпочиташе да дава това право на хора, дошли с официална визита или в група, съставена от туристи с правилни леви възгледи. Писател като мен нямаше шанс да получи виза за самостоятелно пътуване, поне така ме информира представител на Източногерманското посолство във Вашингтон, с когото си разменихме писма, преди да пристигна тук, понеже си мислех, че може да включва цяла глава за приключенията си в другата Германия. Консултът се изрази съвсем ясно, че ще ми дадат удължена виза само ако бъда официално поканен от Съюза на писателите на ГДР. Но тъй като единствената ми книга за момента (той очевидно си беше направил труда да разбере какво съм писал) не демонстрираше онзи тип социалистически добродетели, които биха ми спечелили благоразположението на членовете на тамошния писателски съюз, щях да си изгубя времето в напразни опити за кандидатстване.

След като служителят на Народната полиция прибра моите 30 западни марки (забелязах, че не ги нарече *западногермански*), отвори голяма книга и в раздела, отбелязан с „Н“, посвети няколко минути на внимателна проверка дали името и номерът на паспорта ми не са регистрирани там. Докато го гледах, ми мина през ума, че консултът на ГДР във Вашингтон може да е изпратил данните ми в Източен Берлин и да е информирал властите, че съм писател, който си завира носа навсякъде и възнамерява да посети ГДР с цел да я охули.

Но служителят явно не намери такава черна отметка срещу мен, защото затвори „Книгата на нежеланите“ и натисна печата за влизане в страната върху тампона с мастило. Щом печатът се стовари на чисто нова страница в моя паспорт, за пореден път изпитах ужаса, който

цялата тази бюрокрация събуждаше у мен. После онзи ми бутни документа обратно и с отривисто кимване ми даде да разбере, че сме приключили.

Един от въоръжените униформени до будката ме потупа по рамото и ме насочи към някаква преграда като онези, дето ги слагат на паркингите. До тази самотна бариера стоеше друга групичка въоръжени източногермански полицаи, а зад тях тръгваше една от централните градски артерии: „Фридрихщрасе“. Докато крачех към това последно препятствие, което ме делеше от Източен Берлин, си мислех, че относително слабо охраняваната източна граница е недвусмислен индикатор, че властите биха окачествили като луд всеки евентуален кандидат да извърши престъплението „опит да избяга от републиката“ именно тук, през най-емблематичния граничен пункт в града. Последна проверка на паспорта ми. Още едно напомняне от поредния граничар, вторачен в личния ми документ, че трябва да се върна обратно през този пропускателен пункт и „само и единствено през този пропускателен пункт“ до полунощ. Кимване, бариерата се вдигна и аз стъпих в Германската демократична република. На влизане неволно се почудих през какво ли изпитание за преданост към държавата минава униформен от Народната полиция, за да бъде назначен да работи тук; какво емоционално изнудване се упражнява върху всички граничари, назначени на толкова деликатна граница; дали ги предупреждават недвусмислено, че семействата им ще бъдат жестоко наказани, ако някой някога дръзне да избяга от ГДР; каква ли безмълвна съпричастност — или пък липсата на такава — съществува между специалните кадри на този граничен пункт. И най-интересното, какви ли безмълвни мисли минават през главите на тези хора, докато гледат как западняците свободно идват и си отиват през тази най-спорна от всички идеологически граници? Служителите на границата бяха в по-голяма степен затворници дори от своите съграждани, на които помагаша да останат в плен. Защото всеки работен ден те се озоваваха само на няколко стъпки от свят, в който пътуването не е ограничено и свободата на личността до голяма степен е възможна. Или тези хора вярваха убедено и без капка съмнение, че Западът е бездушна машина за пари, затворила своите граждани и безкраен цикъл от консуматорски желания и нищета?

И все пак наред цялата ожесточена борба, подкрепена от два мощни военно-индустриални комплекса и под вездесъщата заплаха на взаимно гарантирано унищожение, съществуваше нещо, наречено всекидневен живот. Например ето този възпълен петдесетинагодишен мъж в безформен анорак, който пресичаше пред мен, докато напусках граничния пункт. Носеше кафяво дипломатическо куфарче и найлонова торбичка с две бири в нея. На главата си беше нахлупил шапка от кафява изкуствена козина. Беше се запътил към неприветлива жилищна сграда на пресечка на „Фридрихщрасе“. Какво ли работи този човек, помислих си. Очевидно е бил много ранна смяна, щом се прибира вкъщи с бира в един и шестнайсет следобед. Дали живее сам в маломерен апартамент? Дали е категоризиран като гражданин с безукорно досие, който няма никаква опасност да избяга, че да му се позволи да живее толкова близо до Стената? Щом се прибере, дали си убива времето с гледане на телевизия, четене, или евентуално по-късно ще отиде да се потренира в някой спортен център наблизо? Има ли хоби, което да му ангажира времето? Ако в живота му има жена, заедно ли живеят? Или може би работят заедно в предприятие за бутилиране, където и двамата са на смяна всеки ден от четири сутринта до обяд и понеже тя е омъжена за ченге, се налага да се срещат тайно в неговия апартамент за няколко часа два пъти седмично. Ами онази приведена жена в евтино сиво палто, която вървеше зад мъжа? Главата ѝ беше увита с овехтял памучен шал, с два пръста на лявата си ръка държеше цигара, а със свободните пръсти крепеше китка оклюмали нарциси. Дали не е жената на ченгето, която върви на дискретно разстояние зад своя любовник на път към дома му, където ще осъществят своята трескава тайна среща?

Или просто правех моментна въображаема импровизация върху първото си впечатление от уличния живот в Източен Берлин?

Щом мъжът изчезна зад ъгъла, последван от жената с шала, вниманието ми беше привлечено от ниска монолитна сграда непосредствено вдясно от мен. Надписът над входа ѝ гласеше: *Bulgarische Handelsbank*. Българска търговска банка. Сградата с две витрини беше от деветнайсети век и плачеше за ремонт и пребоядисване. Стъклата бяха набраздени от мръсотия. От вътрешната им страна бяха залепени жълтеникави снимки на щастливи селяни в житата, които бодро осигуряваха зърнодобива. Над тези снимки в духа

на социалистическия реализъм от около 1957 година имаше ръчно изписани лозунги, които гласяха нещо от сорта: „Ще преизпълним петилетката!... Заедно ще изградим социалистическото бъдеще!“.

Заваля сняг, затова реших, че е най-разумно да продължа напред. В миналото „Фридрихщрасе“ е била една от главните артерии и търговска територия в Берлин. Но улицата, към която гледах днес, беше затворена, пуста. От време на време по пътното платно пропълзяваше някой трабант. Тук-там се виждаха загърнати в грозни палта граждани, които вървяха приведени срещу снега. Имаше магазин за конфекция, забележителен с оскъдното количество изложени на витрината дрехи с остарели безформени кройки. Ужасно ми заприлича на магазините, които някои благотворителни организации отваряха с цел набиране на средства от продажба на употребявани стоки — бях виждал такива и Долен Ийст Сайд в Манхатън. Само дето този тук беше единственият по-голям търговски обект на улицата. Всъщност цялата „Фридрихщрасе“ изглеждаше тотално занемарена и никаква. В известен смисъл градовете си личат по фасадите на сградите в тях. Това е един вид архитектурно аранжирана витрина, директно, макар и чисто външно внушение за духа на дадено място. Париж е мрачно-елегантен. Манхатън напомня постоянно за амбицията си да се разраства нависоко. Обаче това са само наблюдения от пръв поглед. Повърхностна представа. Градска стенография. Но нали в дъното на всяко клише е заложена фундаментална истина, така че първоначалните визуални впечатления говорят предостатъчно за мястото, което посещаващ за пръв път. Най-поразителното за мен на „Фридрихщрасе“, особено когато завих наляво по „Унтер ден Линден“, беше мисълта, че това град, поробен от комуналната естетика, която внушава: всичко трябва да е еднообразно, бездушно, безцветно. Размазано сиво.

„Унтер ден Линден“. Големият представителен булевард на Берлин, който извежда до Бранденбургската врата, Райхстага и гористите паркове на Тиргартен. Още щом стъпих на просторния му тротоар, поех на запад. Как познах посоката? Ами булевардът беше грубо прерязан от Стената, над която стърчеше Бранденбургската врата. Скелетът на Райхстага, отдавна изоставен от Федералната Република, решила да започне своето следвоенно възстановяване в тихите административни околности на Бон, също се мержелееше в

далечината. Застанал наред „Унтер ден Линден“, се взирах дълго и напрегнато в тази гледка. Оттук Стената доминираше над абсолютно всичко. От малките улички в моя край на Кройцберг човек някак си можеше да се заблуди, че Стената е просто задънена улица, запречване, най-големият на света знак „Влизането забранено“. Но така изглеждаше само откъм западната страна на границата. Докато тук, на изток, откъм този най-известен берлински булевард Стената изглеждаше отвратително. С издигането ѝ в дъното на „Унтер ден Линден“ източногерманските власти заявяваха пред своите граждани и пред света: *Ние доброволно се самоизолирахме и това за нас е паметно събитие. Радваме се да изложим на показ тази крайна мярка. Радваме се да ви напомним, че това е забранена територия.*

Винаги съм се отнасял недоверчиво към стандартната антикомунистическа реторика, с която си служеха Рейгън и неговите приближени. Също както винаги съм недолюбвал лозунга „Америка: обичай я или я напусни“ на така нареченото „морално мнозинство“ — хората, готови да слушат празните родолюбиви приказки, които бълваше всеки амбициозен консервативен самохвалко от ужасния Джо Маккарти нататък. Но като стоях тук и гледах тази Стена... не че изживях внезапен духовен прелом и не че щях да гласувам за преизбиране на Рейгън през ноември същата година. Може би сърцевината на проблема трябваше да се търси в моя личен страх от ограничения, от опасността да съм затворен в живот, който не искам. Ето с това ме порази Стената — видях в нея символ на затвор и ограничение. Стената ми каза: *Ние ще те ограничим. Ще изискваме преданост към доктрина, към обществени правила, към които нямаш право да се отнасяш другояче, освен да им се подчиняваш. Ако решиш да си играеш на дисидент; ако хукнеш да гониш мечтата си да минеш отвъд наложените от нас граници; ако дръзнеш да публикуваш (или дори да изречеш на глас) мисли, които противоречат на нашите идеи, ние ще сме безмилостни.*

Може би Стената беше просто това: празно платно, върху което се отразяват собствените ти страхове и вътрешни противоречия. Без съмнение на този свят имаше и такива, които бяха приели, че Стената съществува, за да възпрепятства проникването на долнопробното капиталистическо/империалистическо влияние. Вероятно имаха нужда да вярват в това, та наложените ограничения да изглеждат по-

поносими. Вероятно едни се примиряваха и приемаха, че светът си е такъв. Може би някои просто не ги беше грижа за свободата на движение, за свободата на изразяване. Или бяха убедени, че нямат алтернатива. Обаче за външен човек, за западняк подобна гледна точка представляваше крайна самозаблуда. Но нима не гледаме често живота си през замъглен обектив, скриващ всички болезнени истини, които предпочитаме да заобиколим? Дори когато си казваме, че нашата гледна точка е правилната, ние не отчитаме факта, че това е просто нашият си начин да гледаме на живота си и на света около нас. Всичко е субективно, включително и как избираш да гледаш на Берлинската стена.

Вървах по „Унтер ден Линден“ до тази преграда. Тук нямаше постове, нямаше наблюдателни кули. От това, което бях прочел, знаех, че макар самото прескачане на стената да не беше трудно (тя беше висока само около четири метра), веднъж прехвърлил се от другата страна, евентуалният беглец би попаднал в ивица ничия земя, опасана с телени мрежи и охранявана от граничарски кучета. Едва ли някой е успявал да мине през тази зона на смъртта, тъй като надзорът беше непробиваем, а бодливата тел — твърде нагъсто. Освен това тук важеше познатото правило да се стреля на месо, спазвано от всички източногермански граничари, които бяха готови да гръмнат всеки, отказал да спре по тяхна заповед. Да продължиш да бягаш, след като си бил засечен в тази зона, означаваше да се втурнеш в обятията на смъртта. Макар стандартната присъда за престъплението, квалифицирано като „опит за бягство от републиката“, да беше три години затвор — последвани от загуба на право за работа и конфискация на имуществото (с други думи, още по-ограничен и суров живот) — повечето кандидат-бегълци в крайна сметка избираха затвора пред смъртта. През последните години броят на опитите за бягство рязко беше спаднал, понеже властите бяха станали изключително старателни и бяха затворили безмилостно всички възможни пролуки. Беше адски странно да си ограничен от тази масивна Стена, да осъзнаваш, че си заобиколен отвсякъде, че по никакъв начин не е възможно да се вдигнеш и да заминеш примерно за една година в Париж, за да напишеш онзи свой епичен стихотворен роман, откога се каниш! Наистина беше адски странно да си прикован на място от бариера, оградила цялата ти държава.

Докато аз пък бях израсъл с абсурдната представа, че светът е моето място за игри: че стига да не вкарвам сам себе си в клопка, съм свободен да го изследвам колкото си искам. Ето това му е особеното на живота на Запад. Мнозина от нас, все хора с прилично образование и прилични социални и икономически възможности, избират да се закотвят в живот, който не желаят, мрънкат как са поробени от ипотеки, вноски, деца. Докато ето тук... в Източен Берлин „в клопка“ има съвсем друго значение.

Направих завои и прекарах следващите няколко часа в оглед на пътя от „Унтер ден Линден“ до „Александерплац“. Малко след „Комише Опер“ влязох в голяма, не особено добре заредена книжарница, наречена на името на Карл Маркс. Предлагаха се само пожълтели политически томове и източногермански автори като Хайнер Мюлер и Криста Волф. Все пак имаше и малък раздел с чужда литература в превод на немски — пак официални източногермански издания на творби, явно минали през ситната цедка на цензурата и попаднали тук поради критичния поглед на авторите към буржоазнокапиталистическите системи, в които са били писани: всичко на Дикенс, „Мадам Бовари“ на Флобер, „Американска трагедия“ на Теодор Драйзър, „Алената буква“ на Хоторн, „Друга страна“ на Джеймс Болдуин, „Американска мечта“ на Норман Мейлър, „Невидим“ на Ралф Елисън.

На касата в книжарницата седеше симпатична млада жена. Беше горе-долу на моята възраст, към двайсет и пет годишна, с дълга черна коса, грижливо сплетена и пристегната на главата ѝ в голям кок. Беше стройна, облечена с обикновен черен пуловер, кафява пола от рипсено кадифе над коляното и черен чорапогашник. Макар и с гъвкаво тяло, веднага забелязах налетите ѝ гърди, приятната извивка на бедрата, имаше безупречна кожа, малките бабешки очилца, кацнали на върха на носа, ѝ придаваха изкусителен вид на четящ човек, очите ѝ гледаха сериозно. Посегна към пакет цигари, вероятно местни. Марката им беше f6, а дизайнът изглеждаше като от Втората световна война. Щом извади цигара, забелязах, че са без филтър и не добре натъпкани.

— Искате ли „Марлборо“? — попитах неочаквано.

Тя вдигна поглед към мен, изненадана от въпроса, изненадана от моя немски. Видях как моментално ме измери с поглед. Преди да мина границата, се отбих в магазинчето на ъгъла до „Кафе Истанбул“ и

купих три пакета „Марлборо“ с идеята, че може да са ми от полза „оттатък“. Видях как жената регистрира коженото ми яке, черните боти с дебели подметки, дебелия шал на шията и веднага ме прецени като Ausländer — чужденец. После очите ѝ зашариха из магазина, за да провери има ли хора наблизо. Не, нямаше, затова тя кимна и прошепна:

— Защо ми предлагате цигара?

— Защото искам да ви предложа цигара.

Приблжих се и ѝ подадох пакета. Отново последва нервен поглед към рафтовете и дори навън, за да види дали някой не наднича през витрината. Хоризонтът пак се оказа чист. Тя посегна и извади една цигара, после взе кибрит, близна с пламъчето своята марлборо, а после и тази, която аз бях захапал. Дръпна бавно и дълбоко, изпълни дробовите си с дим, а на устните ѝ цъфна едва забележима усмивчица. После издуха дима и каза:

— Чакайте: въобразили сте си, че начинът да завържете разговор с жена в Източен Берлин, е да влезете в ролята на американски войник от 1945-а и да раздавате американски цигари. Та преди да дойдете тази сутрин...

— Как разбрахте кога съм пристигнал?

— Защото *всички вие* пристигате рано сутрин и изчезвате във вълшебния дванайсети час. Такава е системата. Освен ако, разбира се, не сте дошли официално по работа. Но в този случай нямаше да сте тук в очакване да си вдигна краката от благодарност, че сте ме почерпили американска цигара.

— Защо си мислите, че имам някакъв скрит мотив?

— Вие сте мъж. Това винаги означава скрит мотив. И сте американец, което значи: експлоататорски инструмент на западния империализъм.

Изрече последната част на изречението с такава възхитителна ирония, че останах още по-позапен. Тя не пропусна да го отбележи.

— Ах, вижте си само шокираното лице, когато говорите с комунистка с чувство за хумор.

— Наистина ли сте комунистка?

— Аз живея тук. И съм такава, каквато системата ми казва да бъда. Защото така се уреждам в хубава книжарница като тази, в

столицата, с чудесно апартаментче в Мите, което, сигурна съм, ще искате да видите.

— Това предложение ли е?

— Не, просто допълнителен коментар по въпроса за скритите мотиви — нали така ги нарекохте? — които бълбукат в американския ви мозък.

— Откъде сте сигурна, че съм американец?

— О, моля ви. Но немският ви е доста добър, което е изненада.

— Името ми е Томас.

— А моето име няма значение. Защото шефът ми, хер Креплин, ще се върне от обяд след по-малко от петнайсет минути. И ако ме види да говоря с вас...

— Разбирам. Някакъв шанс да ви видя по-късно?

— Къде ще се срещнем? В кафене в моя квартал, където всички ще видят, че съм с американец? Или може би в моя апартамент? Искате, нали?...

— Да, разбира се, бих искал.

Моята прямота я накара да млъкне и да помисли. Отново бърз поглед през дебелото стъкло на витрината към улицата навън.

— Може би и аз бих искала, макар да се съмнявам, че приятелят ми ще го одобри. Не че е толкова достоен за вярност. Всъщност проблемът с всичко, което се случва извън този лежерен разговор в книжарницата, е следният: когато до „властите“ достигне мълва, че съм била видяна с чужденец, американец, в бар, или съм имала дързостта да го покана в апартамента си — а повярвайте, все някой ще ни види, все някой ще докладва — ще последва сбогом на хубавата ми работа в една от най-прекрасните книжарници в Берлин. Само защото съм била съблазнена с едно боро. — Поредно дълбоко дръпване. — Но цигарата си я бива.

— Задръжете пакета — казах и го сложих в ръката й.

Тя веднага захлупи китката ми със своята.

— Трябва да тръгвате — рече. — Тръгвайте веднага. Защото, ако хер Креплин ме заvari с вас...

— Добре. Но моля ви, кажете ми името си.

— Ангела.

— Приятно ми е да се запознаем, Ангела.

— И на мен ми е приятно, Томас. И няма да казвам „доскоро“, защото...

— Жалко.

— Не е. — Тонът ѝ внезапно стана рязък. — Това е реалността. И... Auf Wiedersehen.

И аз казах довиждане и излязох. Когато погледнах назад, видях Ангела бързо да скрива марлборото в чантата си, а на лицето ѝ беше изписана тревога. По тротоара срещу мен вървеше петдесетинагодишен мъж с дипломатическо куфарче, облечен със сиво яке от изкуствена кожа. Носеше очила с дебели лупи. Докато приближаваше, ме огледа подозрително. Щом се разминахме, се обърнах и видях, че се е запътил към книжарница „Карл Маркс“. Дали не беше хер Креплин? Ако да, то Ангела с право ме бе прогонила толкова бързо. Човекът отдалече приличаше на функционер, на доносник.

И как, по дяволите, успя да стигнеш до този извод от един-единствен поглед на улицата? Защото Ангела ти подсказа, че шефът ѝ не би погледнал благосклонно, ако я завари на приказка с американец. И следователно...

Всички правим такива светкавични обобщения, нали? Особено когато човек е на тръни поради напрегнатата реалполитика на разделението между Изтока и Запада. И да, докато крачех по улиците на Източен Берлин, наистина се усещах ободряващо напрегнат. Дължеше се на това, че се намирах на забранено място, обладано от подмолна, но осезаема параноя, внушавана от полицейската държава. Източен Берлин: таласъмът на всички кошмари, свързани със Студената война.

Вървах на север покрай някога богато украсения комплекс от сгради на Хумболтовия университет. Приблжих се до главния вход с мисълта, че може би ще е интересно да се поразходя вътре, евентуално да завържа разговор със студенти, да усетя полъха на живота в университет от Източния блок, а защо не и да изпия по бира с някой нов познат. Но при портала видях униформен охранител да проверява документите за самоличност на влизащите. Погледна ме. По вида му веднага ми стана ясно, че ме е маркирал като западняк и се чуди защо вървя към входа на източногерманския университет. Усмяхнах се с надеждата да изглеждам като тотално заблуден турист, попаднал не

където трябва. Направих обратен завой и се върнах на „Унтер ден Линден“.

Намирах се в район, който очевидно не е бил сринат при бомбардировките на съюзниците, разрушили Берлин. Западната част на града обаче е била опустошена безвъзвратно. Шепата исторически сгради, оцелели на запад — елегантните жилищни здания около „Савиниплац“, тук-там хотел в стил *fin de siècle* — ми приличаха на единствени оцелели след самолетна катастрофа, погубила живота на всички останали. Унищожението е било повсеместно, земята напълно опожарена. Може би това беше един от най-странните парадокси в разделения след войната град. На западните сили се пада най-тежко пострадалата част от града и с изграждането на новата Федерална република те създават смесица от модернистични стилове, в която се усеща нещо разгулно, предизвикателно. Въпреки че Източният сектор също беше пострадал от тежки бомбардировки, много от неговите квартали бяха останали почти непокътнати, а големите представителни сгради нагоре към „Александерплац“ също бяха оцелели в доста прилично състояние. Проблемът беше, че Изтокът не можеше да си позволи финансирането, необходимо за възстановяване на първоначалното им великолепие, а преобладаващата комунистическа естетика беше архитектурен брутализъм и железобетон.

Така че след западналото величие на Хумболтовия университет, Държавната опера и удивителната гледка на Берлинската катедрала — това внушително достижение на църковната архитектура, чийто обгорен черен купол свидетелстваше за конкретен момент от мрачната историческа действителност — Германската демократична република беше построила може би най-грозната обществена сграда, на каквато ми се случи да попадна. Четвъртита бетонна кутия, разположена на площ от няколко акра, ръбеста и недодялана, пепелявосива на цвят, с груба мазилка. Подчертано сталинистка сграда, най-удивителното до момента свидетелство за начина, по който йерархията на тази държава възприемаше света. Това беше Дворецът на републиката: техният парламент и седалище на Социалистическата работническа партия, която винаги печелеше всички нагласени парламентарни избори с деветдесет процента вот. От естетическа гледна точка Народният дворец беше аналог на визуалното варварство, каквото представляваше Стената. Той уведомяваше минувачите: *в Народната република не*

съществува вяра в спасителната сила на красотата. За нас е валиден само непоколебимият мироглед, според който животът е суров, груб и жесток.

По-нататък по „Унтер ден Линден“ се стигаше до една от най-великите географски територии на германската литература от дваисети век: „Александерплац“. Именно тук Алфред Дьоблин ситуира своя прочут роман от 1929 година „Берлин — Александерплац“. Романът не само рисува панорамен портрет на утайката на обществото във физическия център на Берлин. Той си остава и една от най-значимите творби от времето на Ваймарската република: германската златна епоха между двете световни войни, когато страната изживява истинска творческа революция и отново се утвърждава като велик художествен новатор на своето време. От творчеството, което се ражда по време на Ваймарската република — от съвместната работа на Брехт и Вайл през Валтер Гропиус и школата „Баухаус“ за архитектурен модернизъм, през епичните образователни романи на Томас Ман и до визионерските ранни филми на Фриц Ланг — става ясно, че Германия (и по-точно нейната столица Берлин) е била на гребена на вълната и що се отнася до преформулиране на глобалния артистичен пейзаж, влиянието ѝ е недостижимо. Раждането на нацизма през 1920-те години стъпква с безмилостен ботуш този мимолетен кратък интервал на необузdana творческа свобода и безгрижни нрави. На снимки бях виждал, че през последната война „Александерплац“ е бил почти изцяло разрушен. А също така знаех, че източногерманците са избрали да построят култов символ — телевизионна кула със застрашителни размери — точно в центъра на бомбардираното място. Но не бях подготвен да видя как са превърнали целия район в многоетажно гето. Бетонни каньони. Мрачни сгради. Празни търговски центрове. Никакъв цвят. Никаква зеленина. Никаква идея за превръщането на този градски пейзаж в обитаемо, приемливо място.

Влязох в закусвалня срещу трамвайната спирка на „Александерплац“. Подът беше застлан с балатум, светеха луминесцентни лампи. Миришеше на мазнина и загоряло зеле. Седнах на една от масите. Зад бара стоеше жена — едър ханш, пълно лице и навита на ролки коса.

— Ja? — попита бездушно тя.

— Кафе, ако обичате — поръчах.

Докато чаках да пристигне, си извадих бележника и започнах да нахвърлям всичко, което ми се беше случило в часовете, откакто прекосих „Чекпойнт Чарли“. Запалих си боро.

— Може ли и на мен една? — чух глас от ъгъла на кафенето.

Погледнах и видях човек горе-долу на моята възраст. Лицето му беше с бакърен цвят, черната му коса — ниско подстригана, носеше протрито кафяво кожено яке и толкова избелели дънки, че представляваха смесица от син деним и бели нишки. На масата пред него имаше пакет от онези f6 и чаша кафе.

— Заповядайте — подхвърлих му пакета.

Той го улови, извади цигара, веднага я запали.

— В Луанда можем да си купуваме „Марлборо“ — обясни.

Немският му беше сносен, макар и с тежък акцент (също като моя).

— Анголец ли сте? — попитах аз.

— Да. Вие знаете за Луанда? Да не сте ходили там?

— Още не. Но обичам да изучавам карти. А какво правите тук, в Източен Берлин?

— Седи в заведението и притеснява хората както винаги. — Това беше гласът на жената от бара, която идваше с кафето ми. — Все му повтарям, че не ми трябва такива като него тука, ама той непрекъснато идва.

— Не ме притеснява — уверих я. — Какво по-точно имате предвид под „такива като него“.

Жената ме изгледа свирепо, тикна кафето пред мен така, че част от него се разля в чинийката.

— Трийсет пфенига.

— Цигара? — предложих ѝ пакета „Марлборо“.

Тя моментално си взе цигара и сърдито се изнесе към кухнята зад плота.

— Мрази ме — каза онзи.

— Явно мрази всички.

— Прав сте — кимна. — Може ли да?... — посочи стола до мен.

— Разбира се.

Тогава направих грешката да отпия от кафето. Имаше цвят на светлокафява урина. Вкусът съответстваше на цвета.

— Вие сте американец? — попита събеседникът ми.

— Точно така.

— Само за един ден ли сте тук?

— Нещо такова.

— В Западен Берлин сигурно е екстра.

— Не сте ли ходили?

— Не е разрешено.

— Но след като не сте източногерманец...

— Това влиза в условията за получаване на стипендия. Не ми е позволено да напускам страната, освен за да се прибера в Луанда. И тъй като обучението ми продължава три години...

— Какво учите?

— Инженерна химия.

— Добро ли е обучението тук?

— Преподавателите са на ниво. Останалите студенти... Нямам приятели, само други двама анголци. Преди да дойда тук, ми бяха казали, че Германската демократична република обича африканците от „братските социалистически страни“. „Жените ще ви се хвърлят на врата.“ Истината е, че вляза ли някъде, всички започват да се държат, сякаш не съществувам. Искам да се върна в Луанда, но баща ми твърди, че ако се откажа сега, положението му в партията там ще бъде подкопано.

Той изрече всичко това с тих глас, а жената, която се беше върнала от кухнята, ни гледаше гневно иззад плота и надаваше ухо да чуе какво говори момчето. Защо беше избрал мен да ми довери тази информация беше очевидно. Като човек, който седи до теб в самолета и ти повярва най-тъмните си тайни, а ти осъзнаваш, че: 1) изпитва изгаряща нужда да изговори всичко, което постоянно го гложди, и 2) знае, че не си му никакъв и по никакъв начин не би могъл да се намесиш в живота му.

— Дали може?... — посочи пакета той.

— Почерпете се. Направо ги задръжте.

Той ме погледна изненадан.

— Наистина?

— Разбира се.

Жената зад бара се намръщи още повече.

— Тя ще докладва за случилото се. Живея отсреща. Обикновено идвам тук да пия кафе, въпреки че кафето е помия. Но наблизко няма

друго. Сега обаче тя ще ме издаде, че съм говорил с чужденец, знам го. Може би, ако извадя късмет, ще ме депортират. — Той стана, взе пакета цигари. — Благодаря за марлборото.

И изчезна.

Щом излезе, аз се върнах към бележките си, като оставих ужасното кафе да изстине и от време на време хвърлях поглед към жената зад бара. Седеше на столче до хладилника, пушеше и тъпо се взираше в пожълтелите и плесенянали панели на тавана. Очите ѝ бяха натезали, лицето ѝ изразяваше равнодушно униние; германците имат дума за това: Weltschmerz. Мiroва скръб. Как ми се искаше да разбера какво я мъчи. Затова попитах:

— Лош ден?

Макар че ясно ме чу, тя не отлепи поглед от панелите на тавана. Не отговори, само сви рамене. Събрах си нещата и с едно auf Wiedersehen се запътих към вратата.

— Може ли още една цигара? — попита жената.

Доближих се и сложих третия пакет „Марлборо“ в ръката ѝ.

— Вземете го.

— Не е необходимо — отвърна тя и ми го върна. — Само една цигара. Толкова.

Отворих пакета. Тя издърпа една цигара и изрази благодарността си с леко кимване. После закрепил цигарата зад ухото си и пак зяпнал панелите над главата си. Разговорът беше приключил. Беше време да си вървя.

Прекарах остатък от следобеда в разходки из два района: Мите и Пренцлауер Берг. Прилични квартали с интересно архитектурно наследство. Съюзническите бомбардировки бяха пощадили доста и тук. Макар че близо четирите десетилетия гражданско безразлични към поддържането им бяха оставили повечето от тях в олющено и занемарено състояние, жилищните кооперации и къщите тук бяха построени по човешките мащаби от деветнайсети век. За разлика от безличните сталинистки здания, толкова характерни за „Александерплац“ и неговите околности, тук имаше усещане за нормален живот, не толкова раболепен към държавата. Вярно, всичко се нуждаеше от преобоядисване. Вярно, оскъдицата на стоки в няколкото квартални магазина, покрай които минах, беше поразителна. Но на „Колвицплац“ в сърцето на Пренцлауер Берг имаше малък парк

и игрална площадка, на която майки люлееха децата си на люлки, седяха на пейки, пушеха и клюкарстваха. Какво като дрехите им пасваха на сивотата в градския пейзаж или съоръженията на площадката бяха в най-добрия случай грозновати. И какво като на калкана на една сграда имаше изписан гигантски призив за изпълнение на петилетния план и изобразяваше в духа на социалистическия реализъм портрет на дългогодишния държавен глава Ерих Хонекер; човек, комуто дебелиите черни очила, рехавата побеляла коса и мрачното изражение придаваха вид на безмилостен данъчен инспектор.

Не, тук важни бяха децата, които тичаха насам-натам, и майките, които разговаряха помежду си. Това ми напомни, че колкото и безрадостно да изглеждаше външно Източен Берлин, животът в крайна сметка бе намерил начин да си проправи път и тук. Трябваше да се готви ядене, да се оправят легла, да се водят децата на училище, да се хващат автобуси и трамваи за работа, да се изпълняват задачи... после прибирането у дома, вечерята, книгата или телевизията, а може би дори някое развлечение навън (филм, пиеса, концерт), с което да разнообразят ежедневието, а накрая в леглото — и може би удоволствията (или за някои тормозът) на секса, последван от сън — за едни дълбок, за други неспокоен, кой както е свикнал. Върволицата от подобни дни с техните спорадични отклонения от обичайните действия до голяма степен очертава за повечето от нас рамките на съзнателното ни съществуване. Щастливата двойка, несполучливият брак, вълнуващата професия, идиотската служба, интимността, която превъзхожда всичко друго в живота ни, интимността, която е рутинна или несъществуваща... всички тези удоволствия и дилеми, целият спектър от човешки изживявания съществува във всеки обществен пейзаж, независимо дали е ограден от стена.

Щом започна да свечерява, открих опушено ресторантче срещу „Колвицплац“, което, също както закусвалнята по-рано, беше с балатум и луминесцентно осветление. Миришеше на готвено зеле. Изпих две чашки полска водка (много приятна). Поръчах си шницел, който беше с обилна панировка и доста безвкусен. Хапнах го с две бутилки местна радебергер бира. Много пивка и заедно с двете водки предизвиква приятно раздвижване на кръвта. За напитките и лошата храна платих общо марка и петдесет. Погледнах си часовника. Вече

беше осем часът. Върнах се до „Пренцлауер Але“ и хванах трамвай до „Александерплац“, после се прекачих на метрото, което спираше на „Щатмите“. Ако градът не беше разделен, станцията след тази щеше да е „Кохщрасе“. Но източноберлинското метро свършваше на „Щатмите“. Оттам нямаше къде да отида, освен да изляза обратно на улицата, през която бях влязъл в ГДР — „Фридрихщрасе“. Обърнах се на запад и видях портала на „Чекпойнт Чарли“ току пред мен. Искаше ми се да разгледам още нещо. Обаче в този час Източен Берлин изглеждаше на затваряне, със спуснати кепенци. Знаех, че скоро пак ще се върна и ще отида на опера или на представление в „Берлинер Ансамбъл“, или ще си намеря някой бар, където свирят джаз, и ще пробвам да пробия недостъпността на града още мъничко по-навътре. Но в обилния сняг, който бе започнал да вали, и като нямаше къде да отида от тази страна на Стената, продължих да газя на запад към пропускателния пункт. Докато стигнах там, вече бях премръзнал. Бях единственият кандидат за минаване. От караулката до бариерата излезе граничар, който вдигна ръка и ми даде знак да вляза в митническата зона. Дори в тази снежна фъртуна забелязах тримата тежковъоръжени войници, застанали отвън на студа, които внимателно ме наблюдаваха, докато влизах в митническата кабина.

Подадох паспорта си на униформения служител вътре.

— Носите ли някаква контрабандна стока? — попита той.

Наистина ли изглеждам толкова луд? — ми идеше да го попитам. Но се въздържах и само поклатих глава.

— Не, господине.

— Нищо ли не си купихте?

Че нима има нещо за купуване?

— Не, господине.

Той ме погледна изпитателно, за да долови евентуално нервност или неспокойствие. На мен просто ми беше студено. После притисна печата в тампона с мастило и го удари в паспорта ми. Подаде ми документа и каза:

— Auf Wiedersehen.

Кимнах. С паспорта в ръка минах покрай последните две места за проверка, преди да се добера до големия портал, който извеждаше в американския сектор. Там видях трима граничари на смяна: един, за да направи финално потвърждение на изходната ми виза и да отвори

портала; другите двама — (вероятно) за да следят своя колега, докато ме пуска навън.

Така ли гарантираха да няма бягства през границата на служители, които я охраняваха? Дали всички, така или иначе, не се следяха помежду си, за да се гарантира по този начин, че ще останат вътре?

Граничарят сякаш беше прочел мислите ми. Подаде ми паспорта и каза с монотонен строг глас:

— Вървете. — Отвори вратата и ми махна да продължа напред.

Върнах се в Запада. Когато стигнах до входа на метрото, се обърнах, за да погледна „Чекпойнт Чарли“. Но той беше изчезнал — снегът пречиства всичко, заличава винаги онова, което предпочитаме да не виждаме.

[1] Едноименен филм от 1957 г. за историята на световния шампион по бокс Барни Рос, който се пристрастява към морфина. — Б.пр. ↑

[2] Грант Уд рисува тази картина през 1930-а. Пред къща в стил селска готика стои двойка (баща и дъщеря според сестрата на художника), мъжът държи вила за сено. Картината представя тогавашния начин на живот на пуританите в Америка. От друга страна, това е една от най-пародираните творби в световен мащаб. — Б.пр. ↑

[3] „Божествена комедия“, Данте Алигиери; превод Константин Величков — Б.пр. ↑

ШЕСТ

Когато влязох в апартамента, Фицсимънс-Рос работеше. Енергично полагаше с четката синя основа върху празното платно. От уредбата се чуваше някакъв фрий джаз, който беше колкото неблагозвучен, толкова и дивашки жизнен. Както беше омазан с аквамарин, в този момент Фицсимънс-Рос ми заприлича на номад от някое туарегско племе. Но като го гледах как се привежда и полюшва в ритъма на този радикално оголен джаз, докато междувременно борави с четката с такава лекота, с такава изкусна вещина, установих, че съм удивен от способността му да се вгълбява изцяло в това, което прави: удоволствието, освобождаването, успокоението, което те очаква, когато изгубиш себе си в платното и реално овладееш създаването на творбата. Това е голямата утеха, която се крие във всяко изкуство: по време на творческия акт имаш власт над нещата. Щом картината ти попадне в ръцете на галериста — или ръкописът ти замине при редактора — вече не ги притежаваш, нямаш власт над тяхната съдба. Но докато твориш, всичко е изцяло твое. Притежаваш го. В творческия процес има момент на осъществяване, на какъвто бях свидетел в момента. Странно ключе прецраква в мозъка ти. Не те интересува, не преценяваш, не мислиш какво ще стане после. Просто действаш. Работата те е завладяла. И си дотолкова вгълбен, така си погълнат от нейната траектория, че едва ли не си обсебен от силата, която в момента те тласка напред.

Като гледах как Фицсимънс-Рос атакува платното, единственото, което си мислех, беше: *това е. Моментът. Възможно най-необузданият вид романтика. Чиста и безумна любов.*

Промъкнах се тихо нагоре по стълбите, защото не исках да смущавам работния му устрем. Влязох в жилището си и намерих на масата бележка, която гласеше:

Днес следобед минах през „Кафе Истанбул“ и Негово Високоченство Омар ме уведоми, че секретарката на

някой си хер Уелман те била търсила. Заръчала да й звъннеш.

Под тези думи разчетох името „Аластър“.

Музиката долу гърмеше. Въпреки че бях страшно уморен след дългия ден, знаех, че да помоля Фицсимънс-Рос да я спре, би означавало да убия момента. Затова си отворих бутилка вино и бележника и прекарах останалата част от вечерта над записките си. Музиката спря внезапно в четири сутринта. Още буден, аз се запрепъвах към долния етаж.

Фицсимънс-Рос седеше до кухненската маса, на която имаше бутилка водка и чаша. Изглеждаше изнемощял, зашеметен и така омазан с боя, сякаш беше стоял на прицел пред четката на Джаксън Полък. Тъкмо палеше голоаз и си доливаше чашата. Загледах се към платното, върху което беше работил. Резките линии на неговите квадрати и правоъгълници, тъй характерни за предишните му платна, неочаквано се бяха размили по границите. Ефектът беше внезапно хипнотичен, сякаш ясно очертаният му геометричен свят бе станал не толкова отчетлив, още по-експанзивен. Синята основа вече не беше нанесена в онези ярки лазурни или сапфирени нюанси, които отправяха директно към спомена за Санторини в нажежен до бяло летен предобед. Тук синьото беше по-тъмно, по-неспокойно, в постудени полутонове. Синьо, което отразява мирогледно по-скоро Берлин, отколкото Гърция — но все пак, освен ако не исках да ме залее с порой обиди, не бих посмял да изкажа гласно подобно наблюдение пред Фицсимънс-Рос. Така или иначе, разговора започна той, вдигнал очи от водката — погледът му, макар и натежал заради късния час и отпускането след творческия маратон, още пазеше онзи особен съсредоточен пламък; сияние, което притъмняваше единствено след инжектиране на дозата два пъти дневно.

— Не те видях да влизаш — подхвърли ми той.

— Беше зает.

— Не ми каза да спра музиката.

— Не исках да те прекъсвам. Изглеждаше погълнат от рисуването.

— Значи си ме шпионирал.

— Хубаво е... това платно.

— Не е „платно“, а картина, бахго.

— Както и да е, харесва ми.

Фицсимънс-Рос сви рамене. После взе нещо от рафта зад себе си.

— Тъкмо зачетох тая щуротия.

Хвърли предмета към мен. Беше книгата ми за Египет.

— Откъде я взе?

— Купих си я.

— Сериозно?

— Какво толкова се чудиш, бахго. На „Кантцрасе“, недалече от „Кафе Париж“, има англезична книжарница. И ето ти го Томас Несбит в Египет.

— Поласкан съм.

— Това не означава, че ми харесва.

— А не ли?

— Всъщност ми се вижда доста зряла като за първа книга — и това не е похвала с половин уста. Талантлив си. Първокласен наблюдател...

— Усещам, че се задава някакво „но“.

— Това „но“ не е критика. По-скоро е наблюдение.

— А именно?...

— Животът още не те е блъскал достатъчно. Сигурно вярваш, че си преживял много. Нещастните родители, някоя и друга връзки, свършила в девета глуха, и то предимно защото не си способен да се посветиш...

— Не съм казвал подобно нещо.

— Няма и нужда, Томи бой. То ти е написано на челото. *Моля те, обичай ме... моля те, не ме притискай.*

— Не е честно — казах аз, но си мислех: *как ме е преценил толкова точно, по дяволите.*

— Може и да не е, но е съвсем вярно. Сполучливо попадение. И защо съм толкова убеден ли? Защото и аз съм скроен по същия начин, чадо мое. Трябва да се оставиш да те наранят, Томи бой. Това ще те отрезви и ще ти помогне да преодолееш желанието да се правиш на много умен, след което ще можеш да отплаваш към по-мрачни селения. Но не ми се хващай на думите. На мен са ми нужни две дози хероин дневно за честна игра.

— Никога ли не си се влюбвал?

— Много пъти.

— Имам предвид — истински.

Той направи знак към бутилката с водка и празния стол до кухненската маса. Отидох да си взема чаша от бюфета и седнах. Аластър ми наля и бутна пакета „Голоаз“ към мен.

— Истински? — повтори, като имитираше подигравателно акцента ми. — Дали съм бил влюбен истински?

— Именно.

Той пресуши чашата и си наля нова водка.

— Фактите. Мислех, че съм срещнал човека, с когото искам да споделя живота си. Галерист от Лондон. Не този, в чиято галерия излагам. Никога не смесвам двата свята. Не, Фредерик имаше галерия на съвсем друго място и не участваше в деловите ми отношения. Освен това беше двацет и шест години по-възрастен от мен. Възпитаник на „Хароу“ и Оксбридж, много елегантен, много аристократичен. Всичко, което ненавиждам и тайно уважавам у проклетите британци. Тъй като беше потомък на доста известен род, пазеше своята хомосексуалност в тайна. Ожени се за една нещастница, глупава аристократка, която, разбира се, беше блондинка и се казваше Аманда. Одраха му кожата в съда, когато тя разкри неговата „малка мръсна тайна“. По това време вече бях с него. Когато се запознахме, се разкъсваше между желанието да живее живота, който иска, и необходимостта да живее живота, който си е внушил, че е длъжен. „Трябва да спазваме благоприличие, стари друже“ и всякакви подобни тъпотии като в пиесите на Терънс Ратиган.

Но в живота му се появих аз и той в моя. И всичко беше толкова ужасно точно. Абсолютно на всяко ниво. Бях срещнал половинката си, така да се каже, и той своята. Няколко седмици по-късно — *изненада!* Той реши да напусне семейния си дом и да заживее с мен. Имах ателие в Хакни — отвратително място, но евтино. Но Фредерик си беше Фредерик и намери апартамент в Мейфеър. Малък, но прекрасен. Заедно си създадохме дом. Виждаха ни заедно на публични места, и то съвсем като двойка. Това беше преди седем години, когато всичко ставаше много по-скришно. Фредерик наистина плати скъпо — и финансово, и в обществен план — за връзката си с мен, която не си правеше труда да крие. „Защо трябва да крия факта, че за първи път през живота си съм щастлив?“, каза ми в деня преди да умре. И това от

човек, който беше ужасно сдържан в емоциите си дори с мен в началото.

— Как умря? — попитах.

— Много просто. От инфаркт на бюрото си в галерията. Разговарял по телефона и... бум. Сърцето му просто отказало. Цял живот цигари, червено месо и тая сложна ситуация, с която се бореше. В крайна сметка сърцето му не издържа. Беше само на петдесет и три, изкарахме заедно съвсем кратко, осем месеца. Осем върховни месеца. Бога ми, Фредерик беше обидчив. А моя милост... вече знаеш, че не съм най-уравновесеният и лесен човек на земята. Но... как да се изразя? През тези месеци заедно всяка сутрин се будех с мисълта: *аз съм с Фредерик и животът е жестоко прекрасен*. Това беше първият и последният път, когато възприемах живота по такъв абсурдно позитивен начин. Смъртта на Фредерик сложи край на всичко. Сложи край завинаги.

— Не бъди толкова сигурен.

— О, сигурен съм, напълно сигурен. Знам прекрасно истината по въпроса, а тя е, че вече съм изживял своя така наречен миг под слънцето и сега...

— Може това да не е била последната любов в живота ти.

— Пак ми се правиш на Полиана^[1]. Тази част от живота ми наистина е мъртва и погребана. Всичко е приключено. И съм доволен, че имам уговорка като тази с Мехмет — три пъти седмично, никакви ангажименти, никакво обвързване.

— А същевременно картините ти стават все по-мрачни.

— Вероятно защото съм се примирил с положението си като цяло. Имам работата си. Имам любовник, който не означава почти нищо за мен извън чисто практическата част. Продавам точно толкова картини всяка година, колкото е нужно, за да плащам за пороците си. И благодарение на наема, който получих от теб сега, съм туширал нравоученията и заплахите на подлия хазаин. Така че като живот моят е доста приемлив... за наркоман. — Той смачка фасата си. — И щом стана дума... май закъсняваш да си легнеш, младежо. Както ти е известно, имам нужда от „лекарството“ си, за да заспя. И понеже ми се струва, че каквато си кокона, ти се гади от игли...

— Не казвай нищо повече — отвърнах и се качих горе.

Спах до обяд и се събудих от издайническите звуци на Фицсимънс-Рос и Мехмет, които правеха любов. Надух радиото, за да заглуша техния музикален фон. След като си направих закуска и взех душ, изчаках, докато чуя вратата долу да се захлопва, което означаваше, че Мехмет си е тръгнал. Едва тогава посмях да изляза. Както винаги след среща с Мехмет Фицсимънс-Рос смесваше бои, опъваше платна или скицираше — наричаше го „подготвителна работа, която не ангажира мозъка“.

Когато се появих с намерение да отида до „Кафе Истанбул“ с телефона, Аластър ме погледна необичайно предпазливо и сякаш с известно смущение побърза да каже:

— Снощи май нещо се бях разприказвал... — вдигна поглед от палитрата, на която смесваше цветовете.

— Така ли? Не съм забелязал.

— Да говориш за себе си... е толкова досадно. Толкова американско.

— И толкова ирландско. Излизам, да ти взема ли нещо?

— Два пакета „Голоаз“ и еднолитрова „Столичная“. (Това беше съветската марка водка, която той винаги пиеше.) Има трийсет марки в якето ми, закачено е до вратата.

Износеното кожено яке висеше на стара виенска закачалка. Бръкнах в джоба му и намерих парите заедно с пакетче бял прах, стегнато опаковано в малка найлонова торбичка.

— Май си забравил нещо тук — вдигнах пакетчето, което очевидно беше хероин.

— О, бахго! — Той пусна шпатулата и дойде при мен. — Мислех, че съм го загубил. — Подаде шепи и аз пуснах пакетчето в нея.

— Е, намери се — казах.

— Да не проверя най-логичното място. Леле, адски съм зле.

Потеглих. Щом влязох в „Кафе Истанбул“, си поръчах кафе и попитах Омар може ли да ползвам телефона. Той го сложи на плота. По-рано бях преписал номера на радио „Свободна Европа“ в бележника си, затова сега го погледнах и набрах офиса на Джеръм Уелман. Отговори ми същата делова жена. Представих се, последва властен отговор.

— Хер Уелман ще ви приеме утре в единайсет предобед. Имате ли нашия адрес?

— Добре, в единайсет съм свободен — казах, — не, нямам адреса ви.

— Така, запишете го, както се досещате, ни няма в телефонния указател. Ще трябва да носите документ за самоличност. Няма да ви пуснат иначе. Не закъснявайте, понеже хер Уелман има много сгъстен график утре.

На следващата сутрин пристигнах пред радио „Свободна Европа“ цели десет минути преди срещата. Носех единственото щогоде прилично сако, което си бях взел — от кафяво рипсено кадифе с кафяви велурени кръпки на лактите — черна вълнена риза и тъмносини дънки, които тази сутрин си бях направил труда да изгладя за първи път. Съзнавах, че изглеждам като излязъл от Гринич Вилидж някъде около 1955 година, оставаше само от джоба ми да се подава смачкани на мекица от четене стихосбирка на Една Сейнт Винсът Милей.

Сградата на радио „Свободна Европа“ се намиреше в неприветлива индустриална зона на града с подчертано ироничното име Вединг^[2]. Близко до станцията на метрото, откъдето се появих, фармацевтичният гигант „Байер“ имаше масивна административна сграда от 1930-те години. Тя се извисяваше над пейзаж с мръсни жилищни сгради и промишлени постройки. „Шосеърасе“ — някогашен граничен пункт, сега затворен — се мержелееше отпред, както и Стената, която очертаваше близкия хоризонт на изток. Радио „Свободна Европа“ се намиреше на две преки по-нататък от „Кохщрасе“, недалече от Ботаническата градина. Помещаваше се в скромна необозначена тухлена сграда. Място, което в миналото спокойно може да е било завод за фина механика. Отвън по нищо не личеше, че това е западноберлинският клон на известната радиостанция. Но за всеки минавач беше ясно, че институцията, която се намира вътре, обръща сериозно внимание на сигурността. Сградата беше опасана с висока телена мрежа като тези около училищните игрища в Ню Йорк. Гореструнната мрежа завършваше с бодлива тел. В единия край на ограждението имаше залостена двукрила врата. Пред входа откъм улицата беше монтирана охранителна камера. Щом се приближих и натиснах звънеца вдясно до вратата, от будката

непосредствено след портала излезе мускулист мъж в синя униформа на охранител.

— Ја? — погледна ме изпитателно той.

Бях си приготвил паспорта и обясних, че имам среща с хер Уелман. Той взе документа и каза: „Чакайте“. После влезе в помещението си, като ме остави навън да подскачам от крак на крак. Ръцете ми в ръкавици бяха дълбоко пъхнати в джобовете на якето в опит да се опазя от лютия минусов студ. След десетина минути човекът се появи и отвори вратата с думите:

— Вървите право напред до вратата с надпис „Приемна“. Фрау Орф ще е там, за да ви посрещне.

— Коя е фрау Орф?

— Секретарката на хер Уелман.

О, страхотно. Онази.

— Може ли паспорта, ако обичате?

— Ще си го вземете на излизане. — Той посочи към приемната.

Бях очаквал да се озова лице в лице със суха кокалеста жена с вид на пазач в затвор или майка игуменка. Но фрау Орф беше истинска красавица, малко над четирийсетгодишна: висока, стройна, с дълга чуплива кестенява коса и иронична усмивка на лицето, достойно за френска киноактриса. Беше елегантно облечена с черна кожена пола и червена копринена риза. Моментално забелязах брачната халка на левия безименен пръст. Тя не пропусна да забележи, че съм забелязал. Точно както регистрира и че съм слисан от красотата ѝ — оттам и ироничната усмивка, когато протегна хладната си ръка и каза с ултра сух тон:

— Хер Несбит. Приятно ми е.

Тя ме изведе от приемната, която много приличаше на лекарска чакалня, и ме преведе през открито помещение с няколко десетки бюра, отделени с подвижни прегради. Залата беше към триста квадрати метра, но ние вървахме прекалено бързо (с усилие отклоних погледа си от полюшващите се бедра на фрау Орф, която крачеше пред мен) и не успях да огледам натъпканите като сардели обитатели на бюрата. В дъното на помещението имаше две студиа със стени от звукоизолиращо стъкло, през които хората в непосредствена близост можеха да виждат кой е пред микрофона в дадения момент. Между

двете студиа имаше стена с врата. Надписът от външната страна гласеше: „Джеръм Уелман, директор“.

Фрау Орф отвори вратата. Озовахме се в преддверие, чиито стени бяха украсени със серия ценни за историята плакати на радио „Свободна Европа“, които датираха от петдесетте години насам. Безукорно подреденото бюро на фрау Орф се намираше в непосредствена близост до втора врата, по която тя почука два пъти с кокалчетата на пръстите си, и влезе, щом отвътре се чу глас:

— Kommen Sie doch herein.

Тя влезе, но се забави вътре само миг.

— Директорът ще ви приеме веднага — рече.

Оказа се, че съм избрал подходящо облекло за срещата — Джеръм Уелман също носеше сако от рипсено кадифе (тъмнозелено) с велурени кръпки на ръкавите и тъмнокафяво поло. Беше малко над петдесетгодишен, с дългнесто изпито лице и добре оформена брада. Кабинетът му беше целият опасан от рафтове с книги и рамкирани фотографии, на които директорът беше сниман с важни политици (Форд, Картър, Хелмут Шмит) и ключови културни дейци (Айн Ранд, Метислав Ростропович, Кърт Вонегът, Ленард Бърнстейн), явно отбивали се при него при свои пътувания до Берлин. Видя ми се любопитно, че Уелман е подредил заедно снимки на американци с леви убеждения като Вонегът и Бърнстейн и на кралицата на рационалната философия, защитаваща правото на свободна воля — Айн Ранд. Това беше заявка пред всички посетители в този кабинет, че домакинът не е изразител на ортодоксалния американски консерватизъм. Самият Уелман имаше вид на човек, който би бил съвсем на място, ако изнасяше лекции върху Кант в Колумбийския университет, което също подсказваше, че не е типичен боец от Студената война.

— Както със сигурност знаете — започна той, след като ме покани да седна на стола срещу бюрото му, — радио „Свободна Европа“ има клонове във Виена, Хамбург, Триест, Мюнхен. Там има специални подразделения, които излъчват предавания примерно на полски, български или чешки език. Но тук, предвид уникалното ни разположение в този град, предаванията са насочени изцяло към нашите слушатели в Германската демократична република. Което налага съществения въпрос: *Wie fliessend ist ihr Deutsch?*

Доколко свободно говорите немски?

В следващия половин час Джеръм Уелман проучи из основи въпроса, като ми говореше само auf Deutsch. Успях да остана в крачка с него. Разпита ме за годините ми в колежа, за книгата ми за Египет, за живота ми в Кройцберг (подходих доста избирателно с подробностите около съжителството с Фицсимънс-Рос) и най-вече за първите ми впечатления от едnodневната обиколка, която бях предприел из Източен Берлин. Тук разказвачът у мен се развихри. Разправих сладкодумно за жената в книжарницата и за анголския инженер, но най-вече за потресаващото впечатление, което ми бе направила Стената, гледана от другата страна на границата. Накрая Уелман вдигна ръка.

— Добре, убеди ме. След основните вечерни новини в девет имаме рубрика, онасловена простичко и красноречиво „Записки от чужбина“. В нея даваме възможност на журналист или писател да коментира напълно свободно свое пътуване или текущо събитие. Излъчваме го и на немски, и на английски. Разполагаме с няколко преводачи, които ще работят с теб, щом предадеш текста, използваме няколко местни актьори, които четат немската версия. Оригиналът ще записваш лично. Първата ти задача е да напишеш нещо в духа на това, което ми разказа току-що — наречи го „Първото ми минаване през границата“ или каквото ти хрумне. Никога не казвам на писателите как да си вършат работата и до голяма степен имаш картбланш да се изразяваш както намериш за добре, особено след като възгледите ти за ситуацията в Източен Берлин съвпадат с нашите. Нека да звучи остроумно и не забравяй, че тук говорим открито и ясно пред своите слушатели. Вместо да заемаме манихейска позиция и да приемаме нещата за бели и черни, предпочитаме да ги виждаме в по-сложните нюанси на сивото. Разбира се, това ни навлича всякакви проблеми с онези бесни патриоти у дома, които смятат, че трябва да пускаме „Боже, благослови Америка“ на всеки пет минути. Но те не схващат, че се превръщаме в много по-силно пропагандно оръжие, когато не защитаваме чак толкова отявлено живота на Запад и показваме, че сме критични и към самите себе си.

Така или иначе, ако първото ти предаване се получи, ще обсъдим и други бъдещи планове. Само искам да те предупредя, че бюджетът ни не е особено голям. Плащаме по тарифите на държавна радиостанция. Мога да ти предложа двеста долара за текста, като в

това влиза и хонорарът ти за записа. Ако не е достатъчно, опасявам се...

По актуалния обменен курс двеста американски долара се равняваха на около петстотин и шейсет германски марки. Това покриваше месечния наем и голяма част от джобните ми за месеца.

— Съвсем достатъчно е — отвърнах.

— Отлично. Можеш ли да предадеш текста следващата седмица по същото време? Ще се консултирам и с продуцента, който ще те поеме — Павел Андрейевски. Той е поляк, това личи от името му, но както и на всеки, който работи тук, немският му е отличен. В момента Павел записва предаване, ще се освободи след пет минути. Ако двамата се спогодите — а да те предупредя, той си пада малко чешит, макар че е един от най-добрите ми продуценти, ако съумееш да се сработиш с него... в програмите ни има много прозорци, които се нуждаят от запълване. Може да се каже, че текучеството на сътрудниците ни е доста голямо. Така че постарай се да направиш добро впечатление на Андрейевски...

Телефонът на бюрото на Уелман иззвъня. Той вдигна, каза: „Ja?“, после додаде: „Schicken Sie herein“. Да заповяда.

В същия миг вратата се отвори и в кабинета влезе млада жена. На около трийсет. Средна на ръст. Къса кестенява коса, подстригана на каре. Дънкова пола, черен чорапогащник и черна фланелка с дълъг ръкав. Възслаба, в едната си ръка държеше запалена цигара, а в другата — някакви листове. Почти веднага забелязах, че ноктите ѝ — също като моите — са изгризани. Освен това ми направи впечатление, че на дясното коляно има малка бримка, а високите ѝ до средата на прасеца ботуши се нуждаеха от лъскане. Но причината да забележа всичките тези подробности за толкова кратко време беше необходимостта да намеря начин да отместя поглед от лицето ѝ. Кожата ѝ беше чиста, добре поддържана. Това, което най-много ме порази в кафявите ѝ очи — освен че тъмните полумесеци под тях говореха за безсъние — беше излъчваната потребност, тъга и ясно изразена мекота. Усетих, че това е жена, познала болката, която обаче държи да се представи пред света с достойно лице. Красноречивият факт, че не намираше причина да се тревожи за маловажни подробности като скъсан чорапогащник — или че можеше да покаже уязвимост, като държи изгризаните си нокти нелакирани — ме

привлече моментално. Може би защото ми се стори ужасно красива. Но не онзи общоприет вид красота, характерна за манекенка или миловидна актриса. По-скоро красота, която излъчваше интелект, уязвимост, силно чувство за собственото аз, дълбоко чувство за самота.

А нейната реакция, когато ме видя? Усетих погледа ѝ към мен. Разбрах, че е изпитала същия кратък разтърсващ миг на изненада, когато се погледнахме за първи път. Веднага след това побърза да се обърне към Уелман:

— Herr Direktor, hier ist die Übersetzung die Sie wollen.

Ето превода, който искахте.

— Благодаря ти, Петра — отвърна той, като взе листовете. — Искам да се запознаеш с един човек. Американски писател — и то добър.

Изправих се.

— Томас, да ти представя една от нашите преводачки. Петра Дусман.

Тя се обърна към мен. Пое протегнатата ми ръка. За кратък миг очите ни пак се срещнаха. Не ме погледна с възторг или романтичен копнеж. Но тъкмо в този момент, когато ръката ѝ беше в моята и бяхме лице в лице... с една дума, *знаех*. Точно както усещах, че знае и тя.

Тя изтегли ръката си и пак се обърна към Уелман.

— Wenn Sie Fragen zu der Übersetzung haben, Herr Direktor...

Ако имате някакви въпроси по превода...

— Едва ли ще имам — отвърна той. — А ти вероятно съвсем скоро ще работиш с Томас.

Не долових ли незабележима усмивка на лицето ѝ, когато той го каза? Дори така да е било, тя бързо я прикри и просто отвърна на господин директора с кимване.

— Нямам търпение — казах аз.

— Ја — отвърна тя.

И без да поглежда назад към мен, си тръгна.

Докато вратата се затваряше след нея, единственото, за което можех да мисля, беше: *досегашният ми живот току-що се промени.*

[1] Героиня на Елиноор Портър, според която във всяка ситуация може да се намери нещо хубаво. — Б.пр. ↑

[2] Wedding — изписано по същия начин, на английски е сватба, венчавка. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ЧАСТ

ЕДНО

Досегашният ми живот току-що се промени.

Това изречение написах по-късно същата вечер в бележника си, докато се лигавех с една бира на кухненската маса, а химикалката хвърчеше по листа. На другата сутрин се събудих и го прочетох, а първата ми реакция беше: *за бога! Разменихте просто един поглед, нищо повече.*

Не спирах да си го повтарям, докато чаках кафето да се процеди през филтъра, а същевременно друг настоятелен глас в главата ми питаше: *тогава защо продължаваш да превърташ в ума си тази първа среща кадър по кадър? Защо не можеш просто да изтриеш образа ѝ от съзнанието си?*

Щом Петра излезе от кабинета, Уелман превключи изцяло на служебен тон — което мигом ме накара да си помисля, че или не е забелязал случилото се между мен и нея, или предпочита да не го обсъжда, или пък всичко си беше само в моята глава и страдам от хиперактивно романтично въображение. Директорът вдигна телефона и извика Павел Андрейевски при нас. Докато го чакахме, ме осведоми, че преди да дойда, се наложило да ми направи още една проверка.

— Не съм длъжен да ти го казвам, но за такива неща предпочитам да бъда възможно най-открит. Без съмнение знаеш, че всеки от работещите при нас — дори на свободна практика — първо минава проверка от силните на деня в местния клон на „братството“. Ако се случи да попаднеш на човек, който се представя за свързан с ЮСИА^[1], Информационната агенция на САЩ, да знаеш, че си имаш работа и с шпионин. Това защо ти го казвам? Ами защото няма причина да работиш за нас и да не го знаеш.

На вратата се почука. Фрау Орф подаде глава и ни осведоми, че хер Андрейевски чака отвън. Уелман ѝ нареди да го покани да влезе. Павел Андрейевски се появи на прага. Извънредно висок и слаб мъж с гъста черна коса и тъмни правоъгълни очила; беше с черни дънки и черно поло. В едната ръка държеше запалена цигара, забелязах как веднага ме огледа от глава до пети с иронично безразличие.

— Викали сте ме, хер директор? — попита той с едва доловима язвителна нотка в обръщението „хер директор“ (за разлика от Петра, която използваше титлата с уважение).

— Запознай се с Томас Несбит. Ще ти дам книгата му за Египет. Доста си го бива. Дошъл е в Берлин да пише друга... за какво точно, Томас?

— Най-общо — за Берлин.

— Искаш да кажеш, че не знаеш точно за какво ще е книгата? — попита ме Павел.

— Тези неща никога не ги знам, докато не прекарам нужното време на мястото.

— „Да прекараш време“ — повтори думите ми Павел. — Звучи като за присъда зад решетките.

— Ти така ли гледаш на Берлин?

— Просто повтарям твоите думи.

— Аз пък мисля, че не си ме разбрал правилно.

— Колко книги си написал?

— Само една.

— Значи си новобранец.

— Моля?

— Една издадена книга не те прави истински писател.

— Винаги ли се правиш на агент-провокактор, като се запознаваш с някого?

— Абсолютно — усмихна се той.

Хер Уелман се намеси:

— Е, възлагам ти да продуцираш предаването с първия очерк на Томас за нас, очаквам професионално и колегиално отношение. А сега искам да разведеш Томас из радиото и да го ориентиращ в обстановката.

— Както заповядате, хер директор.

— Някой ден ще зарежеш тази язвителност, Павел, и от това светът само ще спечели. Вече обясних на Томас, че трябва да ни напише очерк за първия си ден в Източен Берлин.

— Да го кръстим ли „Моята среща с комунистите“? — попита Павел.

— Гениално заглавие — обадох се. — Какво въображение само.

— Явно краставите магарета се надушват... — заключи Уелман.

— Във Вединг — уточни Павел.

— Хайде сега изчезвайте и ме оставете на мира. Томас, добре дошъл на борда. Не оставяй Павел да те удави.

— Никога не би ми хрумнало — рече Павел. — Добре, новобранец. Ела да те ориентирам.

На излизане от кабинета фрау Орф ме спря с папка в ръка.

— Договорът ви, хер Несбит.

Канех се да я попитам откъде знае какво сме се разбрали с хер Уелман вътре, но Павел ме изпревари:

— Пак ли си подслушвала разговорите на хер директора, фрау Щази?

Фрау Орф отвърна достойно на този коментар, като сви рамене и се подсмихна:

— Ти си най-големият оксиморон: поляк комедиант.

— А ти си жена без чувство за хумор.

Взех папката от фрау Орф, погледнах набързо раздела за хонорара, крайния срок и клаузата, че радио „Свободна Европа“ ще притежава правото за първо излъчване на този „радио очерк“, след което подписах.

— Прекалено си доверчив просто така да подпишеш нещо, дадено ти от тази жена.

— Хер Несбит, съжалявам, че са ви прикрепили към „джентълмена“ в който няма нищо джентълменско.

— Още не можеш да ме прежалиш, а? — попита със сух глас Павел.

Фрау Орф поклати глава и сякаш едва се сдържа да не се засмее.

— Дайте да уточним, хер Андрейевски. Никога не съм спала с вас.

— Сигурна ли си?

— Хубав ден, хер Несбит — пое папката от ръцете ми тя.

Още щом излязохме, Павел се обърна към мен:

— Дори при разпит от Щази ще отрича, че е спала с мен.

— Звучи като нещо, което всячески се опитва да забрави.

— Омъжена е за сериозен фашист, затова не може да си позволи да каже и дума.

— Какво точно значи „сериозен фашист“?

— Християндемократ в ръководството на компанията за кухненски електроуреди „Крупс“, който поразително прилича на Один.

— Явно си имал възможност добре да го огледаш.

— Миналата година дойде на коледното парти. Много се изкушавах да го заговоря и да му кажа, че жена му страшно я бива в леглото. Ама директори като него... винаги имат отбор наемни убийци, тъй че...

По-късно установих, че подобен вид закачки са типични за Павел. Говореше много тихо, съсредоточено. Дори когато мразеше целия свят, както нерядко се случваше, запазваше неестествено, зловещо външно спокойствие. По-късно установих и друго: също както немалко от другите служители на радио „Свободна Европа“, той беше обсебен от идеята, че срещу него има конспирация и е възможно да бъде обект на атентат.

— Тази обаче трябва на всяка цена да я избягваш — прошепна, като влизахме в голямото общо работно помещение, което се намираше до студиото.

Кимна бързо към доста едра и пухкава дама някъде малко над четирийсетте с гарвановочерна коса, крещящо червило и златни пръстени на всеки пръст. Тя носеше нещо подобно на кафтан и държеше цигара в златисто пластмасово цигаре. Все едно я бяхме заварили на някой арабски пазар. Видя ни да се приближаваме и дари Павел с дълбок гърлен смях.

— Здравей, любовнико — посрещна ни тя (на немски, със силен акцент).

— Сорая, за мен е удоволствие.

— Нали знаеш, никак не те бива да лъжеш.

— Запознай се с един от новите ни сътрудници, хер Несбит.

— Приятел ли ти е?

— Защо?

— Ако ти е приятел, не искам да имам нищо общо с него.

— Познавам Павел само от две минути — вметнах аз.

— На твое място от този момент нататък бих започнала да го отбягвам.

— Малко ще му е трудно, хер директорът ме назначи за негов продуцент.

— Моите съболезнования — обърна се към мен тя.

Продължихме нататък, казах му:

— Още една твоя почитателка. Не ми казвай, че и с нея си спал.

— Това вече би било престъпление срещу добрия вкус. Надали ще се изненадаш, ако ти кажа, че е туркиня, а мъжът ѝ е дребен български подлизурко, който преди е работил за тайните служби.

— А сега?...

— Сега върти бизнес, отдава под наем преносими тоалетни за строителни площадки. Сигурен съм, че е само прикритие.

— За кое?

Павел сви многозначително рамене, явно имаше предвид безброй конспиративни варианти.

— Сорая е редактор за Близкия изток. Говори арабски, немски, турски, а злите езици твърдят, че миналата година е била любовница на етиопски дипломат...

Изведнъж се засмях, започвах да долавям вариации на определена тема в остроумниченето на Павел. Всички тук не че бяха търсили работа именно в радиостанция. А по-скоро представляваха съмнителни елементи с — ако не друго — доста неясни събития в живота см, минали или настоящи.

— Как е Робърт днес? — попита Павел и се приближи до закръглен веселяк с голяма брада в стил Йоханес Брамс и внушително бирено шкембе.

Облечен бе в стил, който германците наричат *lander*^[2]: носеше зелено туидено сако с кожена яка и тежък зелен панталон пак от туид, с които приличаше на кръстоска между вестфалски свиневъд и баварски елф.

— Робърт е добре — отвърна той, като тъпчеше тютюн в лулата си с увлечение, с каквото си представях експертите птицевъди да преглеждат билетата, за да определят пола им. — А моят полски приятел? Той добре ли е?

— Твоят полски приятел е *sehr gut* — отвърна Павел с безпогрешна имитация на акцента на Робърт. Самият Робърт май не го забеляза или, ако го осъзнаваше, явно бе склонен да го приеме с тъжно пренебрежение. — Освен това полският ти приятел има нов колега, с когото би искал да те запознае.

Представихме се един на друг, след което Роберт Мутер извади клечка кибрит от кафявата кожена жилетка, която носеше под сакото,

драсна я в ръба на дрехата си, запали натъпканата си лула и запафка доволно.

— Истински американец?

— Стопроцентов — отвърнах.

— Тук само един е такъв, хер директорът — ако не броим нашите „приятели“ от ЮСИА.

— Те не са ни приятели — обади се Павел. — Те са тайните ни господари.

— Сигурен ли си, че твоят приятел не е от тях? — усмихна се широко Роберт.

— Пише книги — отвърна Павел.

— И Бухарин е писал.

— Докато Сталин не го очистил.

— Само задето бил противник на колективизацията в селското стопанство — додаде Павел.

— В онези дни са разстрелвали всеки, който се е осмелявал да изкаже несъгласие с нещо колективно, дори колективно враснали нокти, каквито случаи имало доста, особено из района на Урал.

— Ти противник ли си на селскостопанската колективизация, младежо? — попита ме Роберт.

— Не и ако заради това биха ме разстреляли — рекох.

— Умен младеж — отвърна той, като използва немския англицизъм *ein Bursche*. — Добре дошъл в малкия ни клуб.

— Не се подвеждай от вида на този селски идиот — каза Павел веднага щом се отдалечихме достатъчно. — Той е редакторът за всички новини от Западна Германия, което ще рече, че двамата с хер директора са последната инстанция, когато трябва да се решава как и какви новини за ФРГ да се излъчват на нашите любознателни слушатели в онзи затвор оттатък. С такава работа — а да отбележа, че той е католик тип Франц Йозеф Щраус^[3] и е от известния с репресивния си *Gemütlichkeit*, което ще рече уют, град Гармиш-Партенкирхен — е ясно, че е ангажиран с *Bundesnachrichtendienst*; не че новобранец като теб ще ги знае тези неща.

— Федералната тайна полиция?

— Впечатлен съм. Сетих се — дошъл си в Берлин да събираш материал за онзи ненадминат вид следвоенно литературно развлечение, наречен шпионски роман.

— Не съм романист и освен това съм на мнение, че твоят сънародник поляк господин Конрад едва ли ще приеме такова обобщаващо презрително отношение към шпионската литература, тъй като той е написал „Тайният агент“ през...

— Хиляда деветстотин и седма. Сега пък аз забелязвам у теб известна склонност към дидактизъм.

Стигнахме до следващото бюро. Там седеше млада жена с щръкнала на бодли коса и напудрено лице. Слушаше магнетофон с неестествено големи слушалки, чийто кабел сякаш се носеше по добре смазаните с гел върхове на косата ѝ. Пушеше цигара, а на бюрото ѝ имаше три отворени бутилки кока-кола. Павел я заговори на полски. Отначало тя вдигна поглед със самодоволна усмивка, но после нарочно затвори очи и започна да си припява — на развален английски — каквото слушаше. Отне ми известно време, докато разпозная песента: *Is She Really Going Out with Him* на Джо Джаксън. Павел направи втори опит да я заговори. Усмивката ѝ се разтегли още повече, тя стисна по-силно очи, решена да продължи да го игнорира. Той я потупа леко по рамото. Тя свали слушалките преднамерено бавно, после с пресилено изразителен жест насочи надолу пръст и натисна копчето, за да спре въртенето на ролките. Последва размяна на бързи като артилерийски огън реплики между двамата, при което младата жена гледаше Павел развеселено, с поглед, какъвто човек би отправил към окаян нещастник.

Павел кимна към мен и мина на немски:

— Да те запозная с моята сънародничка Малгожата.

— Което ще рече Маргарет на твоя език — отвърна тя на много добър английски.

— Тук обаче говорим немски — рече Павел *auf Deutsch*. — А ти как разбра, че хер Несбит е англофон?

— Има толкова американски вид. В готиния смисъл.

— Чуваш ли, Томас? Няма и трийсет секунди, откакто се познавате, и моята Злота баба вече флиртува с теб.

Малгожата веднага му изстреля нещо на полски, в гласа ѝ се усети нещо рязко.

— За какво става дума? — попитах.

— Нарече ме негова Злота баба — отвърна Малгожата.

— Какво е „Злота баба“?

— Златна жена.

— Това е мило обръщение — обясни Павел на немски.

— Не, дразнещо е. Сега обаче смятам да постъпя като интелигентен човек и да не ти обръщам внимание, а да попитам американския ти приятел...

— Не сме приятели — прекъснах я аз.

— Значи започваш все повече да ми харесваш. Аз тук програмирам рокендрола. Избирам упадъчната музика, която пускаме от татък Стената. А ти какво правиш?

— Драскам.

— Сигурна съм, че драскаш интересни неща. Надявам се да се видим пак.

После слушалките захлупиха ушите ѝ. Тя се завъртя на стола си и обърна гръб на Павел.

— Май наистина имаш подход към жените — рекох, докато се отдалечавахме от бюрото на Малгожата.

— Така е, тя беше поредното ми завоевание.

— Чакай да те питам. Има ли тук жена, с която не си спал?

— С нея — кимна той към една, която тъкмо прекосяваше помещението на път за студиото.

Петра. Тя едва ли беше чула Павел, но точно когато той каза „нея“, погледна към нас. Стори ми се, че малко се сепна, като ме видя. После пак по устните ѝ сякаш пробяга усмивка, преди да успее да я скрие и да ми кимне безизразно. Отново ме прониза необяснима тръпка. Макар визуалният контакт между нас да бе продължил не повече от няколко секунди, установих, че не мога да спра да я гледам дори след като се обърна и тръгна към студиото с куп листове в ръка. Този път забелязах стройните ѝ крака, грациозното поклащане на ханша, начина, по който отмяташе коса, докато вървеше. Внезапно точно пред вратата тя се извърна бързо, пак ме погледна и кимна. Поглед, който означаваше всичко и нищо. Нищо, понеже беше само *поглед*. Всичко, понеже се бе обърнала и умишлено ме бе погледнала за втори път. Осъзнах, че ѝ се усмихвам широко. Веднага се смутих дали не съм направил грешен ход с тази усмивка — дали не бях разкрил картите си прекалено рано, или пък престъпил невидима граница, чието съществуване тепърва щях да установявам. Независимо защо се бе обърнала точно в този момент, това ме развълнува. Още

тогава разбрах, че в идните дни това ще продължи да ме човърка. *Зарежи, зарежи още сега*, казваше ми разумната част от мозъка ми. *Въобразяваш си, това е само музикална фантазия на романтична тема — при това с човек, с когото не си разменил и десет думи. Градиш фикция от някакъв поглед през стаята.*

Междувременно Павел, изглежда, не беше забелязал краткия поглед между мен и Петра. Продължаваше да говори. А това, което казваше, ме заинтригува.

— Тя е недосегаема — рече и махна с ръка към студиото, където в момента Петра разговаряше със седнал зад микрофон мъж.

— Аха — отвърнах, залепил поглед в звукоизолираното стъкло в далечния край на помещението.

Петра май се смееше с този не съвсем неприятен трийсетинагодишен на вид мъж и докосваше рамото му, докато разказваше нещо очевидно забавно. *Този ѝ е гадже*, изсъска вътрешният ми гадостомер. *Край на романтичния ти блян.*

Павел не спираше да говори.

— Не само това, ами и никой нищичко не знае за нея, освен че е от Изтока и е депортирана от ГДР заради някакво политическо провинение — което тук се брои за много добро поведение. Веднъж чух да казват, че оттатък има съпруг, и той „политически“, още бил в затвора. Само че с изключение на хер директора и онези добронамерени човеколюбци, шпионите от ЮСИА, никой не знае истината за Петра Дусман.

— Излиза ли с някого? — попитах възможно най-небрежно.

— Нямам представа. Ама ако мислиш да я поканиш, не си губи времето. Тя е най-затвореният човек тук. Неизменно точна, професионалистка, винаги готова да отговори смислено и интелигентно на въпрос, свързан с преводаческата ѝ работа. Оттам нататък — *нищо*. Никога не общува с нас, останалите. Преди време на коледното парти се выясна за час, размени няколко думи с този-онзи и си тръгна. Доколкото знам, живее в Кройцберг.

Това вече беше важно, но реших да не споделям с Павел удоволствието си от откритието, че с Петра живеем в един и същ квартал. Само поглеждах пак към звукозаписното студио. Тя приключи разговора с човека на микрофона и тръгна към вратата, на излизане само му махна набързо за довиждане. *Ако между тях имаше нещо,*

щеше да го целуне или — колкото и да се старае да държи личния си живот извън общественото ползрение — щеше поне да му хвърли някак по-особен поглед.

Господи, колко съм жалък. Опитвам се да преценявам особени погледи от десет метра разстояние. Освен това съвсем необосновано приемам, че размяната на няколко думи между колеги носи скрит смисъл. Какво, за бога, те вкара в тази налудничава задънена улица?

Вратата на студиото се отвори. Петра излезе с наведена глава, без да гледа дори приблизително в моята посока, после свърна наляво и излезе от офиса. Единственото, което усещах, беше хаос от мисли, повечето гравитиращи около копнеж, какъвто никога досега не беше ме обземал. Макар да си повтарях, че всичко е просто глупаво моментно увлечение, отказвах да приема толкова просто обяснение. Случваше се нещо друго. Нещо значимо и непознато. Намирах се в непозната среда, на територия, тотално различна от всяко място, което бях познавал или прекосявал досега... а бяха минали едва няколко минути от срещата с нея.

И защо не ме погледна на излизане от студиото?

— Разбира се, веднъж я поканих на среща — продължи Павел.
— Не прояви дори капка интерес. Всички — дори Голямата Сорая — понякога флиртуват, пък било и само заради самия флирт. Не и нашата оси, сиреч източногерманка. Тя е като непревземаема крепост. Едно време в Полша все се шегувахме, че ако има нещо по-лошо от съветски комунистически активист, то е германски комунистически активист.

— Все пак, щом е била насилствено депортирана от ГДР, явно не е била чак толкова активна комунистка като за източногерманка.

— Може би... но мозъкът ѝ е промит от системата. Това си присъства в нея.

— Едва ли чак толкова „присъства“, щом е станала дисидент.

— При дисидентите се случва така, че отначало вярват истински в системата, после до такава степен се разочароват, че избират противоположния път. Малко като при отлъчените от Църквата духовници. Накрая се оказват най-големите еретици и чукат колкото се може повече жени.

— И с теб ли така се случи?

— Ааа, подобно на повечето американци, и ти си представяш, че всеки, избягал от Варшавския договор, е Иван Денисович. Или че сме

толкова потискани, та едва ли не мечтаем да избягаме на Запад.

— Ти си го направил.

— Само че поради много по-тривиални причини. Бях приет да уча филмово изкуство в Хамбург и получих разрешение от властите да отида.

— Просто ей така?

— Разбира се, че не беше просто така. Винаги искат нещо. Точно сега обаче не ми се говори за това. Може по-късно, когато се поопознаем. По-добре ми разкажи каква ти е идеята за очерка.

Вече бяхме стигнали до бюрото на Павел. В единия ъгъл на работното му място имаше голям плакат с надпис „Солидарност“ и снимки на Павел с тъмни очила и кожено яке, застанал до по-възрастен, петдесет и няколко годишен мъж, също с кожено яке и четвъртити тъмни очила.

— Знаеш ли кой е това? — попита.

— Някой сънародник?

— Имаш проблясъци значи. Чувал ли си за Анджей Вайда?

— Най-великият ви съвременен филмов режисьор.

— Поназнайваш значи това-онова. Вайда ми беше като кръстник и дори използва някои връзки, за да ми издейства стипендията за Filmschule в Хамбург. Специалност режисура и прочее. Всичко по реда си.

— И как се озова тук?

— Искаш да кажеш защо правя предавания за американски пропагандатори, вместо да режисирам филми?

— Не бих се изразил чак толкова грубо.

— Ами може би аз точно това си мисля всеки ден. Правенето на филми иска бачкане, приятелю. Здраве бачкане и големи пари, а също и умение да убеждаваш, да угодничиш, да се продаваш и да играеш всички игрички, които за мен са анатема. Аз съм мързелив. Мързелът ми отърва. Поради което съм в радио „Свободна Европа“ и бълвам предавания, та хората в Лайпциг, в Дрезден и в другия Франкфурт — източния, на Одер — да не се чувстват изолирани от светлия слънчев малък свят, който уж си имаме тук, както и от светлия ни слънчев дребен животец. Достатъчно казах вече, подмами ме да се отклоня от конкретната тема на разговора ни, а именно: твоя очерк. Тъй като ми е възложено да ти бъда продуцент, трябва да знам в какви параметри

планираш да работиш. Така че... — склочи пръсти зад главата си и се облегна на стола — един вид, целият съм в слух.

Аз се прокашлях, поех си дълбоко въздух и най-общо казано, повторих речта, която бях поднесъл на Джеръм Уелман. Говорех, а Павел седеше безучастно, с абсолютно безизразно лице. Когато млъкнах, сви рамене, прокара пръсти през гъстата си коса и накрая рече:

— Значи минаваш „големия вододел“ и откриваш, че храната е лоша, дрехите не струват, а улиците са сиви. Plus ça change, както казват в духовната родина на буржоазните леви, което ще рече: „Колкото повече се променя, толкова по-същото си остава“. Въпросът е, млади американски приятелю, дали имаш да кажеш за Източен Берлин нещо, което да не е вече казано. Какво ще речеш на своите слушатели в Народния рай, че да ги накараш да си помислят: ето най-сетне един Auslander — чужденец, който не ни залива с клишета. Ела, да речем, след четири дни, дай нещо оригинално и може да го пусна в ефир. Но ако ми сервираш нещо банално като това, което току-що разказа...

Неговите думи ми подеждяха като шамар в лицето. Въпреки ентузиазма на хер директора по повод на моите идеи Павел Андрейевски щеше да играе ролята на пътен полицаи, който ще възпрепятства напредъка ми тук. И което беше още по-показателно — даваше ми да разбера, че в нашите новосъздадени отношения властта бе в неговите ръце.

Щеше ми се да отговоря нещо от сорта на: „Според хер директора идеята е чудесна“. Само че знаех какъв би бил отговорът: „Не хер директорът е продуцентът на тези предавания, а аз. И според мен идеята ти е изтъркана“. В подобни моменти — когато се изправях пред могъщ противник — често си спомнях за баща ми, който имаше навика да праща хората по дяволите винаги когато го ядосат с нещо. Резултатът бе кариера от поредица фал стартове и бързи прелитания без какъвто и да е постоянен успех. Ето защо в моменти като този — когато лесно можех да информирам Павел, че съм реализиран автор, че шефът му вече ми е дал зелена светлина и че явно цялата тази работа е просто тест от негова страна, за да види дали може да ме препъне — знаех, че най-добрата тактика е да не кажа друго освен:

— Какъв обем ти трябва и кога?

— Десет страници с двойна разредка след четири дни и нито ден по-късно — отсече той.

После извърна глава и взе тесте листове, с което даде да се разбере, че разговорът е приключил. Станах.

— Значи ще се видим след четири дни.

Павел едва ми кимна. Оттеглих се, като оглеждах набързо офиса в надеждата да зърна Петра. Тя обаче никаква не се виждаше. Вдигнах ципа на якето си и тръгнах към изхода, върнах пропуска, получен на влизане, и си прибрах паспорта от охраната. После излязох на улицата. След няма и час си бях у дома в Кройцберг. Горе в апартамента отворих бележника си и се залових за работа.

Петра бе обсебила мислите ми. Не спирах усилията да се вразумя, внушавах си, че трябва да съм реалист. *Помисли какво ти разказа за нея Павел. Тя е непристъпна, тя е снежна кралица, тя е много затворена. Защо изобщо би се интересувала от теб? Дори да ти се е усмихнала, вероятно е било от любезност или от притеснение заради неприкрития ти интерес. В грешка си, пич. Тя е просто една от многото жени, на които погледът ти се е спирал и си усещал прилив на адреналин, и си се питал: дали пък не е Тя?*

Само че тук лъжа. Никога преди не бях изпитвал тази странна, потресаваща убеденост, която предизвика Петра у мен от пръв поглед. Колкото и да се опитвах да си внуша обратното, по-силен зов заглушаваше язвителния глас, който ме поучаваше да бъда предпазлив. И ми казваше: *всичките ти мисли и чувства в момента са истински. Наистина е Тя.*

Но как бе възможно да съм толкова сигурен, след като дори не я знаех коя е и каква е? Как бе възможно да родя такава категорична мисъл, без да имам някакво потвърждение извън чисто интуитивното усещане? Какво говореше за вродената ми дарба да се справям с тези неща фактът, че няхах ни най-малка представа дали тя би се навила да изпие дори чаша кафе с мен, камо ли да си играе на Тристан и Изолда в Кройцберг?

След като приключих със записването на разпилените си мисли по този въпрос, затворих бележника с категорично движение, сложих капачката на автоматичната си писалка и избутах и двете настрани — с ясното съзнание, че когато на сутринта прочета написаното, буквално ще се сгърча при мисълта за откровената наивност на копнежите си.

Станах, бръкнах в хладилника и извадих още една бутилка „Пауланер“ — предпочитаната от мен в онзи момент марка бира на цена само 75 пфенига бутилката, което беше съвсем по джоба ми. Свих три цигари, за да имам готови. После отидох при лавицата, на която държах принадлежностите си за писане, и свалих червената пишеща машина „Оливети“. Погледнах си часовника. Дванайсет и трийсет и пет. Колкото по-скоро предадох проклетия очерк на проклетия Павел, толкова по-скоро можеше да ми се отвори възможност пак да се видя с Петра. И макар че ми идваше да ѝ се обадя още на другата сутрин и да я попитам дали би искала някоя вечер да излезем, инстинктивно усещах, че преценката на Павел за нея не е далече от истината — ако проявя интерес прекалено скоро, вратата наистина може да се затръшне в лицето ми. Трябваше да опитам да отиграя нещата хладнокръвно, а и да се подготвя за вероятността тази моя малка фантазия да се окаже именно това и нищо повече: фантазия без бъдеще извън съзнанието ми.

Така или иначе, имах очерк за писане и в случай че го одобряха, можех да си докарвам редовен доход, докато съм в Берлин. Колкото по-малко харчех от аванса си сега, толкова по-малко странична работа щеше да ми се наложи да вземам, когато най-сетне седнех да пиша книгата.

Свалих яркочервения капак на машината и вдигнах V-образната подпирачка за листовите, после пяхнах лист на валяка, седнах с изпънат гръб на стола и наместих машината право пред себе си. Запалях цигара и задържах дима дълбоко в дробовете си, чудейки се откъде, по дяволите, да го подхвана. Съгласно версията, която бях обрисувал в кабинета на Джеръм Уелман, трябваше да започна с преживяното при минаването през „Чекпойнт Чарли“ и как изведнъж светът се бе преобразил от яркоцветен в еднообразно сив. Но критичният блицкриг на Павел усмърти идеята ми още в зародиш. Както седях и се борех с върховното предизвикателство — първото изречение — превъртах наум коментарите на Павел. С безкрайно неудоволствие трябваше да призная, че всъщност съм съгласен с него. За какво ми е да информирам източногерманците за нещата, които си знаят? Защо да реда обичайните клишета за сивотата на живота под сянката на Маркс и Енгелс? Какъв е смисълът да предъвквам познатите от шпионските романи изтъркани фрази за Стената и живота

под наблюдение? Номерът — според Павел — беше да намеря начин да кажа очевадното, без да е очевадно; да възприема подход, който избягва обичайните баналности... макар че, мамка му, аз така или иначе не бях възнамерявал да съм банален или блудкав. Само че един от триковете на работата с редактор или продуцент е още от самото начало да прецениш какво не искат да четат или какво им бърка в мозъка и ги дразни. За Павел дразнещото беше западняк да обяснява колко е сиво в Източна Европа, тъй че това щях да го спомена само между другото, съвсем приглушено. Вместо да разказвам за срещата си със симпатичната продавачка в книжарницата на „Унтер ден Линден“ или за печалния анголец в ужасната закусвалня недалече от „Александерплац“, щях да пиша за...

Пръстите ми внезапно затракаха първото изречение.

Защо снегът смълчава света? Защо снегът пречиства всичко и ни пренася отвъд екзистенциалната безнадеждност, белязала толкова голяма част от живота ни като възрастни, назад чак някъде в детството? В онова вълшебно царство, където, както пише Една Сейнт Винсът Милей, никой не умира... и никой не издига стени.

Спрях и се зачудих дали това за екзистенциалната безнадеждност ще мине пред Павел, после обаче си казах, че на този етап още не би трябвало да се тревожа дали една или друга фраза няма да подразни човека, който сега стоеше на пътя ми към установяване на трайни взаимоотношения с радио „Свободна Европа“. Когато си разколебан, когато се тревожиш какво ще си кажат другите за работата ти, решението е едно — напиши всичко на хартия, пък после го мъдри.

Тъй че си допуших цигарата и запалих нова. Изпуснах още една поета надълбоко глътка дим и заудрях настървено по клавишите. Следващите три часа не спрях да пиша, почти не вдигах глава от страниците, освен за да вкарам поредния лист хартия в машината и от време на време да надигна оставената наблизо бира.

Накрая написах финалната дума, издърпах листа с решително движение, пузнах последния лист на купчината отпред и запалих

цигара, леко замаян и развълнуван. Погледнах си часовника. Почти три сутринта. Събрах осемте листа, затворих капака на машината и я върнах на мястото ѝ на лавицата, като подпъхнах материала под нея. Взех си якето и тръгнах надолу. Тъкмо завивах към външната врата, когато гласът на Фицсимънс-Рос ме спря:

— На това му викам продуктивност.

— Добър вечер — отвърнах.

— По-скоро добрутро, бахго. Нервичките ми скъса с това трак-трак-трак.

— Е, значи сега знаеш на мен какво ми е, като надуваш Арчи Шеп. Както и да е, защо не използваш слушалките?

— Защото не мога да слушам музика, ако не мога да рисувам. А тази вечер абсолютно не можех да рисувам.

— Поради каква причина?

— Просто не можах, бахго, затова. Теб някой вади ли ти душата с шибани въпроси, като си в творческа криза?

— Нямам творчески кризи.

— Естествено. Понеже си американски Übermensch, свръхчовек, който никога не греша, не изпитва и капка съмнение, вярва си за всичко безрезервно и...

— Защо не си затвориш плювалника и не дойдеш с мен да ударим по едно питие? — прекъснах го невъзмутимо, в рязък контраст с неговия гневен глас.

Това го накара да млъкне и да се позамисли.

— Гаднярски се държа, а? — попита.

— Нещо такова.

Когато се изнесохме навън, беше почти четири. Суха нощ — без сняг и с ясно небе, доколкото такова понятие изобщо съществува в Берлин. Температурата беше доста под нулата, аз обаче все още се чувствах тъй опиянен, в плен на чистата радост от почти цели три часа писане, през които не ми се бе налагало да откъсвам вниманието си от страницата, че още нямах усещане за климатични изцепки от сорта на минус десет градуса по Целзий. Вместо това цитирах Брехт, по-точно музикалната интерпретация на неговия текст от съгражданина му берлинчанин Курт Вайл^[4]:

— Oh, show me the way to the next whiskey bar...

Изхилване на Фицсимънс-Рос, който — за моя най-голяма изненада и удоволствие — припя нататък:

— Oh, don't ask why, oh, don't ask why. For if we don't find the next whiskey bar, I tell you we must die. I tell you, I tell you, I tell you we must die...

Тук пак се включих аз:

— Oh, Moon of Alabama, we must now say goodbye. We've lost our dear old mama, and must have whiskey, oh, you know why.

Фицсимънс-Рос изведнъж размаха ръце като футболен съдия, който обявява края на мача:

— Ето това е! „Луната над Алабама“.

— В смисъл?

— Барът, към който съм те повлякъл.

— Има бар на име „Луната над Алабама“?

— Естествено, бахго. Все пак сме в Берлин.

Въпросният бар се намираше на известно разстояние с такси. Мярнахме едно на улицата няма и трийсет секунди, след като бяхме решили да се насочим към въпросния вертеп недалече от летище „Темпелхоф“.

— „Темпелхоф“ — последната воля и завещание на Алберт Шпеер — обявих, когато Фицсимънс-Рос спомена с цел географско маркиране близостта на „Луната над Алабама“ до величествения образец на архитектурното изкуство, дело на главния градски архитект на Хитлер.

Вече си бях направил кратка екскурзия до „Темпелхоф“ — защото нямаше нито една проклета книга за Берлин, която да не превъзнася неговата невероятна естетика, дето среща Третия райх с ар деко, а също и да не изтъква факта, че това е забележителен архитектурен артефакт от ера, която всички, независимо от коя страна на Стената се намират, биха предпочели да забравят.

— Всички нацисти вътрешно са били хомосексуалисти — заяви Фицсимънс-Рос. — Това е било най-потайното хомосексуално политическо движение в човешката история и точно затова са заклеявявали педитата — наред с евреите и циганите — като врагове на държавата. Защото от Хитлер и нататък не са могли да се примирят със своята хомо природа. Направо да се чудиш как Хю Тревър-Роупър и всинцата елитни спецове по нацизма са пропуснали да доразвият

тезата, че целият ужас на Втората световна война произтича от това, че Хитлер и приятелчетата му са били с обратна резба. Виж само двата извратени документални шедевъра на придворната му режисьорка Лени Рифенщад. „Триумфът на волята“ и „Олимпия“ са две от най-великите произведения на хомоеротизма, които някога са били заснети...

Горния монолог Фицсимънс-Рос водеше на висок глас, като почти крещеше и декламираше — имаше вид на човек, който е на декседрин (което за Фицсимънс-Рос не изглеждаше невероятно). Трябва да призная, че ми беше много забавно и същевременно бях благодарен, че се пеняви на английски, а не auf Deutsch, понеже таксиджията беше от онези якички берлинчани, приближаващи трийсетака, които едва ли биха приели особено благосклонно развиваната от моя спътник теория.

— Е, хайде стига си седял със самодоволна усмивка като Буда — рече ми Фицсимънс-Рос, — ами кажи, ако мислиш, че говоря глупости.

— Всъщност смятам, че трябва да изнесеш цикъл лекции по темата. И започни тук, в Западна Германия, където без съмнение с тази историческа интерпретация ще си спечелиш много последователи.

— Да, добре, подигравай ми се...

— Как бих могъл да се подигравам на нещо толкова забавно, Алистър?

За пръв път се обръцах към него с малкото му име. Той го отбеляза с вдигане на веждата и безмълвно кимане.

Спряхме пред някаква врата на пуста улица. Над вратата със светеща флуоресцентна боя бяха изписани думите *Der Mond über Alabama*, шрифтът беше като на графитите. Улицата изглеждаше доста зле. Никакви магазини, никакви жилищни сгради, никакви коли... само няколко здания с вид на складове, окъпани в призрачна лунна светлина. Онова, което ме стъписа още щом слязох от таксито навън в ледената берлинска нощ, бе силният вой, който идеше отвътре. Какофония, която далече надхвърляше разбирането за силен звук, за високи децибели.

— Мислех да ти кажа и забравих — обади се Фицсимънс-Рос, — че мястото е малко аут.

Гмурнахме се вътре. Блъсна ни оглушителен шум. Озовахме се в тъмен коридор, осветен от лилави луминесцентни тръби, а един рокер

— бръсната глава, напompани мускули и сериозно количество татуировки — който играеше ролята на фейс контрол на вратата, ни помогна да олекнем с по десет марки. Почти се изненадах, че не ни претърси за оръжие. Скоро след това установих, че *Der Mond über Alabama* не е нито рокерско свърталище, нито гей бар, нито хеви метъл клуб, нито нищо, поддаващо се на толкова проста категоризация. Беше по-скоро амалгама от всичко изброено, при това умишлено безмерно, диво и абсурдно прекалено. Озовахме се в зала горе-долу с размерите на баскетболно игрище и таван не по-висок от три метра. Подобно на много други подземни вертепи беше боядисана в катраненочерно, а единственото осветление бяха още лилави луминесцентни тръби. По дължината на едната стена се виждаше бар. В далечния край имаше тясна сцена, на която се намираха петима чернокожи музиканти — тромпетист, саксофонист, пианист, басист и барабанист във възрастов диапазон между двайсет и пет-шест (саксофонистът) до седемдесет и една-две (пианистът); всички те произвеждаха вой и бесни звуци, характерни обикновено за фрий джаза. Поне половината публика — а беше толкова претъпкано, че всяко движение криеше рискове — се бе струпала близо до сцената и изглеждаше като в кататонично състояние, предизвикано от петимата музиканти и разюзданата им звукова вакханалия. Всички останали практикуваха свои начини за бягство от реалността, себеугаждане или хедонизъм. Барът явно предлагаше само водка и бира и някои от посетителите, доста накуасени, не се отлепаха от него. Над цялото помещение се стелеше нисък, сладникав, ароматен облак от трева и хашиш, примесен с дори още по-гъста мъгла цигарен дим. Почти всички без изключение държаха цигара в ръка — по-точно с изключение на онези, които се боцкаха в някой ъгъл на халето, и други, които изчезваха по двойки зад една черна завеса. Огледах се за Фицсимънс-Рос, убеден, че няма да пропусне да се присъедини към събратята си наркомани. Видях го обаче облегнат на бара с цигара и водка в ръка; беше увлечен в разговор с нисък, но пък много мускулист скинхед. Забеляза погледа ми, обаче не реагира, а си продължи разговора с господина, който носеше железен кръст на висулката на ухото.

Обърнах се да поогледам наоколо. Музиката дънеше в тъпанчетата ми, от дима ми сълзяха очите. Мразя тълпите, та едва се съдържах да не избягам. Мястото имаше всички предпоставки да

отприщи някоя от онези обществени катастрофи, при които се подпалва перде, следва масова паника и в резултат неколкостотин души са изпотъпкани до смърт. Това ми подсказваше моето свръхразумно аз, нещото в мен, което винаги ми напомня да се огледам в двете посоки, преди да пресека. Другото ми аз, което си падаше по крайностите, зяпаше наоколо и се дивеше. Какъв изумителен упадък. Какъв откачен колективен хедонизъм, още повече че тук всичко бе явно. Тези, които се боцкаха, го правеха открито. Пристрастените към коката — и пушещи, и смъркащи — се бяха събрали в съседния ъгъл на залата. Заклетите пиячи висяха на бара, пълни кирки. Джойнтове, лули с хашиш и бонгове се предаваха свободно от ръка на ръка. До мен стигна една лула, дръпнах здраво два пъти и веднага усетих главата си разсечена на две. Или сякаш бях стъпил в халюциногенния еквивалент на празна асансьорна шахта.

— Кефи ли те тая гнъс?

Гласът принадлежеше на двайсет и една-две годишно миньонче. Беше с ненормално дълга коса, която се спускаше чак до кръста ѝ и беше старателно сплетена. Лицето ѝ беше също толкова старателно гримирано: лявата половина бяла като на персонаж в кабуки театър, дясната — готически черна. Устните ѝ бяха с лилав оттенък, но може и се дължеше на луминесцентните лампи и на двете дръпвания, които тъкмо бях осъществил и от тях се чувствах извън тази зала, извън това безумно претъпкано място, а плюс това усилваха музиката още повече.

— Ами... интересно е.

— Дръпни пак.

Подаде ми лулата. Поех още едно облаче дим. Този път обаче директно го изкашлях, а наркотичният ефект ме лиши от периферно зрение и всички звуци се превърнаха в упорито думкане.

— Какво има в лулата? — попитах.

— Скънк.

— Моля?

— Скънк. Ела с мен.

Хвана ме за ръката.

— Къде?

— Отзад.

Оставих се да ме преведе през тълпата, докато всички околни шумове вече се сливаха в сюрреално еднозвучие. Няколко минути си

проправяхме път през навалищата и накрая стигнахме черната завеса. Водачката ми ме замъкна отзад. Там — върху редица матраци имаше най-различни двойки, всички голи (поне от кръста надолу) и всички на различен етап от нещо, което викториански порнограф би нарекъл сношение. Може да беше просто ефект от скънка. Може да беше заради крайно необичайната гледка. Може да беше фактът, че отчасти — дори под въздействието на изкривяващи съзнанието вещества — се дърпах от най-откачените ексцесии. Може би просто съм човек, който не обича да прави секс с непознати на публично място — при това с още двама и четири изпаднали в екстаз голи двойки (не че съм ги броил). А може би просто имаше и нещо леко отблъскващо в тази млада жена с шантавото двуцветно лице. Дали не беше член на някакво сдружение на кандидат-вещици? И друго: въпреки размътения мозък ми се въртеше една мисъл. Петра. Как бих могъл да се просна на мръсния матрак с тази доста странна персона, щом сърцето ми беше другаде?

— Scheisse — рече онази. — Няма свободен матрак.

Огледах се със замъглен поглед. Права беше. „Защото нямаше за тях място в странноприемницата.“

— Друг път — каза тя и се оттегли.

Това поне ме улеснява, рекох си. Следващата ми мисъл беше: наистина трябва да се махна оттук.

Не помня много от фактите, последвали решението ми да си тръгна, освен че точно когато се обръщах, за да изляза, чух женски глас с отчетлив американски акцент:

— В Де Мойн няма да повярват, като им кажа.

Огледах помещението, за да намеря лицето, свързано с гласа, но видях само притъмнено огромно желе от голи човешки форми. Без отличителни белези, без индивидуални характеристики. Само и единствено фантасмагория на съвкуплението. В това повече не желях да участвам. Може също да беше от скънка, защото започвах да усещам силни пристъпи на параноя. Ето защо се втурнах да си проправам път през тълпата, минах през безкрайния черен коридор и буквално се прекатурих на улицата, при което бях сигурен, че тайни полицаи — агенти на Щази, които по незнаен начин бяха прочели мислите ми за Източен Берлин — ще ме набутат в багажника на някоя кола и ще прелетят през „Чекпойнт Чарли“, след което месеци наред

ще ме държат затворен и накрая ще ме използват за размяна срещу свой оперативен агент, хванат от ЦРУ. После, когато най-сетне ме разменят, в управлението ще се чудят дали мозъкът ми не е промит и вече не работя под прикритие за Щази... Ох, мамка му, този скънк беше прекалено силен, а тук отвън фаровете на колите — прекалено ярки, макар че нийде пукнат фар не се виждаше, и...

Изведнъж сякаш от нищото се пръкна такси. Хвърлих се вътре, успях да изпелтеча някак адреса — шофьорът, турчин, ми се счу малко нещо поизнервен, докато се наложи три пъти да ме кара да го повтарям — свих се на кълбо на задната седалка и заревах като идиот. Всички мъки и теглила на живота се изляха, потекоха неудържимо...

Най-сетне шибаният ми вход. Хвърлих пари на шофьора, допълзях вътре, качих се горе, при леглото съблякох всичко от себе си и се проснах, разтреперан като истински малоумник; успях незнайно как да стана и да се пхна под завивката, да изгася нощната лампа, стиснал възглавницата като удавник, понеже изведнъж се бях озовал в адово влакче на ужасите. Усетих как леглото и цялата стая се завъртат бясно и ме пращат надолу по черен склон към огромно дърво, а летящата възглавница (не питайте) в последния момент успя да избегне тази фатална безизходица, да ме понесе нагоре, а после да ме захвърли право към земята, докато в гърлото ми се надигаше бълвоч, и изведнъж пак бях скочил и залитнах към банята, и тъкмо стигнах вратата, когато внезапно започнах да изстрелвам повръщано навсякъде и не спираше, и не спираше да ми се повдига, и повръщах във всевъзможни посоки, след което излязох и се заклатушках към кухнята, пуснах водата в мивката и бухнах лице под твърдата струя, без да спирам да се проклинам и да се чувствам безкрайно натровен и неспасяем, после пак се дотъртрих до спалнята, хвърлих се по лице на леглото и после...

Утро. Или поне през прозореца към леглото струеше светлина. Отворих едно око. Груба грешка, понеже дори самият опит да изплувам обратно на планетата Земя бе съпроводен от смазваща мигрена. Докоснах с език устните си и усетих гадния вкус на засъхнала повръщия. Опитах да помръдна, но усетих онзи обезсилващ студ и треска, който се получава след обилно потене през нощта, а чаршафите бяха подгизнали и също воняха на повръщано.

Ставането ми коства известни усилия — от чувството ми за равновесие буквално нищо не бе останало. Всяка крачка бе ново усещане за дезориентация. Стигнах банята и за малко пак да се изповръщам при вида на остатъците от извършеното през нощта. Навсякъде бълвоч. Има в живота моменти, в които искаш само и единствено да се свиеш на пода, да притиснеш с длани очите си и да прогониш с усилие на волята последствията от собствената си тъпота. Само че възпитаната от баща ми казармена дисциплина — това, че вечно настояваше да си оправям леглото у дома с идеално опънати като в болница чаршафи, обувките ми да са вечно лъснати и да почиствам след себе си — ме накара да се дотърпя в кухнята, да завра глава в мивката (това не го ли правих и снощи?) и да оставя арктическата берлинска вода да ме върне в що-годе някакво съзнание. После извадих от високия кухненски шкаф парцала с дългата дръжка, кофа, няколко кърпи, гумени ръкавици и опаковка от германския еквивалент на „Мистър Пропър“, която бях купил още с наанасянето.

В следващия един час избърсах мръсотията, която бях сътворил, дезинфектирах цялата баня, проверих да не съм оставил никакви визуални или обонятелни следи от глупостта си. Работата вървеше бавно и тежко и току си казвах: *сега вече знаеш защо наричат дрогата „dope“*^[5]. Събитията от изминалата нощ започнаха да се подреждат в главата ми. *Имаш късмет, че ти се размина само с повсеместно повръщане и убийствен махмурлук.* С вече лъснала от чистота и ухаеща на лимонов дезинфектант баня, изпънато и застлано с чисти чаршафи легло, подложено на леденостуден душ тяло, неколкратно измити зъби, погълнати (и невърнати) две чаши кафе... след цялото това налагане на ред над личния ми хаос посветих следващия час да опиша всички гадни подробности от миналата нощ. Едва покрай това упражнение — при което бях напълно безмилостен — се сетих, че все още не съм си направил труда да проверя кое време е.

Хвърлих поглед на часовника си и видях, че е два и половина следобед. Господи, пропилял бях голяма част от деня. Мигом започнах да нахвърлям идеи какво да направя, за да наваксам. Да допиша записките. Да занеса мръсните чаршафи в близката обществена пералня. Много късен обяд в „Кафе Истанбул“. После обратно вкъщи и редактиране на очерка — ама пък си казах, че предвид настоящото

състояние на мозъка ми най-добре ще е само да го прочета, а утрешния ден да посветя на докарването му до представителен вид.

Дисциплина, дисциплина. Единствената противоотрова срещу склонността на живота да се разпилява. Само че колкото повече напредвах в бележника с разказа си за тази откачена, загубена нощ, точкова повече съзнавах, че съм зверски доволен, задето съм се сблъскал с такъв налудничав упадък. Както и не можех да престана да се чудя какво в крайна сметка търсеха всичките ония хора там? На дадено ниво това бе просто надрусване, изчукване, задружен запой, както и най-общо отхвърляне на стандартните принципи на функциониране на обществото. Смисълът на *Der Mond über Alabama* беше в колективното неподчинение — и в приемането на онзи вид сибаритски неща, които навсякъде извън него биха те вкарали в затвора. Почти бях сигурен, че мнозинството от останалите присъстващи имаха същия буржоазен произход като мен. Ето защо сега не можех да се начудя дали за мен привлекателността на място като *Der Mond über Alabama* не произтичаше от същите причини, поради които всички останали там също бяха избрали Западен Берлин за временно или постоянно убежище. Тук не се налагаше да срещаш точните хора на точните партита. Тук не се налагаше да търсиш мястото си в света. Тук можеше да спиш с когото си поискаш и никой нямаше да ти търси сметка. Тук никой не ти обръщаше внимание, както никой никому не обръщаше внимание в Берлин. Бяхме отделни и изолирани и усещах, че тук човек оставаше само ако това отговаряше на темперамента му.

С тази мисъл приключих с дневника за деня. Докато слагах капачката на автоматичната си писалка, забелязах, че общото ми физическо състояние се бе подобрило от катастрофално на просто ужасно. Събрах торбата омазани чаршафи и дрехи за обществената пералня. Облякох си якето и излязох от апартамента. И още след първите няколко стъпала надолу чух два вида шум, които ме сепнаха: монотонно чегъртане на запечнала върху грамофонна плоча игла и потревожните звуци от нечии болезнени стенания. Стоновете бяха толкова тихи, толкова гърлени, все едно някой се давеше или нещо такова. Например в собствената си кръв.

Точно това се случваше — Аластър се бе свлякъл на пода, от устата му се стичаше кръв, дишането му бе неравномерно, накъсано.

Студиото му като че бе преживяло катаклизъм. Навсякъде имаше разпръскана боя, строшени на две четки, работната му маса беше преобърната, стъклото на единия прозорец бе строшено и... това вече беше ужасяващо... трите големи платна, над които работеше, бяха нарязани на парчета явно с нож.

— Аластър, Аластър — изпъсках и си запроправях път към него през руините.

Но локвата кръв го обгръщаше отвсякъде и бе трудно дори да се приближа. Мигом хукнах надолу по стълбището, изскочих на улицата, влетях в магазина на ъгъла и изревах на шашнатия мъж зад тезгяха:

— Polizei! Polizei! Sie müssen sofort die Polizei rufen.^[6]

Човекът изпълни нареждането ми — и щом ме информира, че според диспечера линейката ще дойде след три минути, се втурнах с препъване обратно нагоре, уверих се, че Аластър все още диша, после нахлух в спалнята му, отворих чекмеджето на нощното шкафче, където знаех, че си държи такъмите за хероина, изтичах в кухнята, намерих найлонов плик, върнах се в спалнята и прибрах всичко — иглите, спринцовките и турникетите, една обгорена лъжичка и три малки пакетчета бял прах. После изхвърлих плика през прозореца в задния двор. Точно в този момент някой задумка по вратата. Парамедиците и ченгетата бяха пристигнали.

Последва дивашки координирана лудница: парамедиците се втурнаха да стабилизират Аластър и да спрат кървенето, ченгетата веднага решиха, че понеже съм се обадил да съобщя за престъплението, трябва аз да съм извършителят. Ревяха срещу мен с безброй въпроси, поискаха да видят документите ми, да разберат каква е връзката ми с този човек. Обясних, че съм спал горе, попитаха как съм могъл да проспя такова нападение. *Тези дали някога са пушили скънк?* Опитах се да обясня, че спя дълбоко. Не, никакви проблеми и спорове съм нямал с Фицсимънс-Рос, нямам предишни прояви на насилие, не съм престъпвал закона, не съм...

— За бога — изревах им накрая, — той ми е приятел. Заварих го тук преди десет минути, втурнах се с вой в магазина долу. Попитайте продавача в шибания магазин...

— Я по-кратко — изрева ми едното ченге.

— Ами спрете да ме обвинявате...

— Искате да ви арестуваме ли?

Полицаят ме хвана за ризата и ме разтърси. Другият — по-старшият — го хвана за ръката и го спря, след което направо му заповяда:

— Слез долу, провери версията му в магазина. Аз ще остана тук с нашия „приятел“. Как се казва съквартирантът ви?

— Фицсимънс-Рос. Аластър Фицсимънс-Рос.

— Чу ли това? — попита колегата си той. — Питай онзи в магазина дали познава Фицсимънс-Рос.

Още щом онзи се изстреля надолу, другият ми зададе много въпроси за Фицсимънс-Рос: националност, професия, начин на живот. Обрисовах сравнително добродетелен портрет, като обясних, че е известен художник, тих, кротък, а приятелството ни не е чак такова, че да знаем всичко един за друг.

— Но все пак фактът, че живеете тук...

Обясних, че сме активни в различно време на денонощието и всеки си има свой живот. Докато разпитът течеше, други двама полицаи тършуваха из апартамента, вадеха чекмеджета, сваляха книги от лавиците, след което тръгнаха нагоре към моето леговище, очевидно с намерението и там всичко да претърсят. Слава богу, че бях успял да се отърва от всички доказателства за наркотичната му зависимост — но продължавах да съм нащрек, да не би да се окаже, че Аластър е скрил другаде още принадлежности (или още по-зле — направо дрога).

По някое време един от парамедиците извика към ченгето, че „пациентът е стабилизiran“ и ще го пренесат.

— Ще се оправи ли?

— Загубил е много кръв, но успяхме да спрем кръвенето. Няколко минути по-късно да го бяхте намерили, вече щеше да е мъртъв.

При тези негови думи погледнах полицая. Той само сви рамене и продължи да ме бомбардира с въпроси: „Какво работите?“, „Легално ли работите?“, „Как ще ми докажете, че пишете книги?“.

Междувременно парамедиците преместиха Аластър на носилка с надвиснала над главата му система и залепени за надупчените му вени маркучи. Избутах го към входа, а колелата оставиха кървави следи по пода.

— Последно — рече парамедикът на ченгетата. — Вижте тук. — Повдигна чаршафа от Аластър и посочи белезите в свивката на лакътя му. — Наркоман — обясни.

— Знаехте ли за това? — попита ме ченгето с тон, от който ставаше ясно, че е бесен.

— Абсолютно не.

— Не ви вярвам.

— Истината ви казвам.

Ченгето извика на колегата си да претърси мястото по-внимателно, защото сега вече проверяват за наркотици от клас А^[7]. После се обърна към мен:

— Покажете ми ръцете си.

Подчиних се. Той ги огледа внимателно, явно разочарован, че са чисти.

— Обаче не вярвам да не сте знаели, че той...

Прекъсна го обаче колегата му, който пристигна с човека от магазина на ъгъла. Посочи ме и го попита:

— Този ли е нахлул в магазина и ви е накарал да се обадите в полицията?

Магазинерът ме познаваше, защото се отбивах при него поне веднъж на ден да купя нещо. Беше турчин, на петдесет и пет-шест години, винаги потиснат и със сведен поглед, но сега с ококорени очи при вида на разбитото студио и кръвта навсякъде.

— Да, този — кимна той към мен. — Редовен клиент ми е.

— Него ли видяхте да се връща с хер Фицсимънс-Рос снощи?

— Не, не беше той.

— Сигурен ли сте?

— Познавам другия, той също е редовен клиент. Този обаче не беше с него. Всъщност никога не съм ги виждал заедно.

— Кой тогава беше с Фицсимънс-Рос?

— Той така ли се казва? — попита продавачът.

— Казвате, че ви е редовен клиент, а не му знаете името?

— На повечето клиенти не знам имената.

— Опишете човека с Фицсимънс-Рос.

— Дребен, с бръсната глава и татуировка на бузата.

— Каква татуировка?

— Някаква птица май. Тъмно беше.

— За пръв път ли го виждате с Фицсимънс-Рос?

— Мисля, че да. Когато съм го виждал в ранно утро, той почти винаги е с мъж.

Полицаят ме погледна.

— Значи Фицсимънс-Рос често нощем е водил мъже? — попита.

— Както вече ви казах, бяхме в добри отношения, но почти не съм контактувал с него.

Старшият поклати глава, недоволен от отговора ми, същевременно потупваше с палец по американския ми паспорт.

— Вземи подробни показания от магазинера — рече на колегата си. — Междувременно, хер Несбит, ще видим какво ще изскочи от претърсването.

Измина един много нервен час, докато двамата полицаи, на които бе възложено, обръщаха мястото с главата надолу. Междувременно старшият взе пълни показания от мен. Един от другите слезе, понесъл единствения екземпляр на египетската книга, който си бях донесъл, и показа на следователя снимката ми отвътре на обложката. Последният прочете и кратката ми биография под нея, та дори отвори на първа глава и прегледа набързо началната страница.

— Значи сте този, за когото се представяте — рече накрая. — Би трябвало да сте доста наблюдателен, щом така си изкарвате хляба... ако така си изкарвате прехраната. Обаче се мъчите да ме убедите как сте нямали представа, че хер Фицсимънс-Рос е наркоман и обикновено води някакви мъже в апартамента си.

— Както виждате, господине, аз живея в самостоятелно жилище горе. Излизам и се връщам по различно време от хер Фицсимънс-Рос, с него много рядко се засичаме. Истината ви казвам, господине, не мога да твърдя, че знам много за него, освен че е много талантлив художник, с когото сме пили веднъж-два пъти бира, откакто се нанесох преди няколко седмици.

Полицаят си записа всичко това, но очевидно продължаваше да е скептичен. Когато колегите му най-сетне приключиха с претърсването и информираха шефа си, че мястото е чисто, ясно пролича колко е разочарован.

Потупа пак паспорта ми, като обмисляше следващия си ход. Накрая рече:

— Ако хер Фицсимънс-Рос дойде на себе си, ще вземем показания и от него, разбира се. Ако всичко се потвърди, няма да бъдете заподозрян по случая и ще ви върнем паспорта...

— Ама нали магазинерът ви каза в прав текст, че не съм бил с Фицсимънс-Рос...

— Паспортът ще ви трябва ли веднага? Планирате ли скоро да пътувате някъде?

— Не, поне идните една-две седмици — не.

— Е, да се надяваме, че дотогава всичко ще се изясни.

После бръкна в джоба си и извади дебел кочан разписки. Отвори го, написа ми официална бележка за паспорта и ме информира, че той ще се намира в Polizeiwache в Кройцберг. А в случай че се наложи да ми се обаждат?...

Обясних, че в апартамента няма телефон, но може да ми оставят съобщения в „Кафе Истанбул“.

— А, да, на хората на изкуството телефони не им трябва — отбеляза сухо той. — Знаем къде да ви намерим, ако ни потърбвате, хер Несбит.

— Можете ли да ми кажете в коя болница закараха хер Фицсимънс-Рос?

— Не и преди да сме го разпитали. Хубав ден, господине.

Тръгна си, колегите го последваха.

Непосредствено след като той си замина, установих, че ми се вие свят.

Докато мозъкът ми правеше салта — реакция на всички адреналин, нахлул в кръвта ми от мига, в който намерих Фицсимънс-Рос на пода в студиото — ми хрумна друго: *къде е очеркът, който написах за радио „Свободна Европа“, и защо, по дяволите, не го изкопирах в магазина на ъгъла?* (А, да, и между другото, благословен да е собственикът, задето изчисти името ми.) Причината страхът за очерка веднага да обсеби мислите ми бе проста: ако са го скъсали, конфискували или унищожили по време на претърсването, ще ми отнеме цял ден да го напиша отново. Дори по-зле, полицията можеше да се свърже с радио „Свободна Европа“ и да ги информира, че кандидат-дописникът им е заподозрян в тежко престъпление срещу своя съсед, гей и наркозависим. Тръгнеше ли приказка в студиото, Петра едва ли щеше да си направи труда да ми каже повече от две

думи — „Не, благодаря“ — когато най-сетне събера смелост да я поканя да излезем. Тъй че секунди след оттеглянето на ченгетата изкатерих стълбището и се насочих директно към лавицата с пишещата машина. Преместили я бяха на бюрото — капакът бе свален, няколко клавиша натиснати — очевидно в опит да се уверят, че не съм скатал пакетче с някакво психотропно вещество под тях. Статията бях сложил под машината на лавицата и макар първоначално сърцето ми да спря, с бърз поглед към пода установих, че осемте листа бяха разхвърлени из стаята. Събрах ги, подредих ги по ред на номерата и ги сложих прилежно на бюрото. После се уверих, че всичките ми бележници са си на мястото. Те също се бяха озовали на дъсчения под, а няколко бяха отворяни и разлиствани. Тук обаче си нямах работа с „полиция на мисълта“, която да се интересува как възприемам живота в Берлин. Хората търсеха само наркотици.

Следващите два часа посветих на усилията да възвърна предишния вид на стаята. Всичките ми дрехи бяха извадени от скрина или свалени от закачалките в гардероба. Всички кухненски прибори и уреди и всички почистващи препарати под мивката бяха разбутани. Дори кафеварката и електрическата кана бяха отворени и инспектирани. Поне ми бяха спестили идиотския номер от гръцките ресторанти със строшените чинии, а ги бяха наредили на пода до мивката. И пак отне известно време да подредя всичко, да оправя шкафчето с лекарствата в банята, понеже бяха изстискали цялата ми паста за зъби, строшили и изсипали на пода съвсем безобидна опаковка пудра за тяло, изпразнили цял флакон пяна за бръснене и излели шампоана и всичко останало, в което бих могъл да скрия някаква забранена стока.

Само като си помисля, че тъкмо бях изчистил банята от повръщаното. Все пак нищо важно не бе повредено или изчезнало (даже бяха оставили батериите досами радиокасетофона). А и най-вече не ме бе сполетяла съдбата на горкия Аластър. Слязох пак долу и видях, че навсякъде стените бяха опръскани с кръв и боя, работната маса и столовете също бяха омазани с тази смес от съсирена кръв и синтетични багрила.

Отидох в спалнята. Изглежда, нападението бе започнало тук, тъй като чаршафите бяха станали червени, а ченгетата бяха допълнили хаоса, разхвърляйки навсякъде дрехите му. Взех да обмислям какво

трябва да се направи, но се сепнах от превъртане на ключа на входната врата. Втурнах се в антрето — грабнах стол евентуално за защита — и се озовах лице в лице с Мехмет. Той огледи полесражението, а после и мен (и това, че държа стол) с тревога.

— Извинявай, извинявай — рекох аз и пуснах стола. — Случи се нещо ужасно.

— Къде е Аластър?

— В болница. Снощи е имало опит за грабеж. Намушкан е няколко пъти. Аз си бях горе и съм спал, като се е случило — толкова бях пиан снощи, че всичко съм проспал.

— Жив ли е?

— Почти. Когато го намерих... с други думи, ако не бях го намерил, до половин час е щял да умре. Така казаха онези с линейката.

— А който го е направил? Хванаха ли го?

— Не. Но доколкото разбирам, се е промъкнал през отворен прозорец, докато Аластър е спял. Сбили са се. И...

Мехмет бавно заклати глава. Извърна се и каза почти шепнешком:

— Няма нужда да ме лъжеш. Знам, че не е бил крадец. Знам как живее Аластър.

Погледнах го право в очите и видях на лицето му израз, характерен за съпругите, чиито мъже редовно им изневеряват, особено ако са се примирили с факта, че съпругът кръшка и ще продължи в същия дух през целия им съвместен живот. Така де, кой съм аз да преценявам каква точно е връзката им или дали между тях има нещо повече от прекарвани заедно три следобеда седмично. Едно беше ясно — Мехмет бе потресен до дъното на душата си от гледката на това разрушение и от факта, че не мога да му кажа повече за състоянието на любовника му.

— Защо не са ти казали коя е болницата? — попита той.

— Защото медиците го откараха веднага, а ченгетата през цялото време ме разпитваха.

— Как ще го намериш?

— Ще започна да звъня. Като разбере, може заедно да отидем да го видим.

— Не, аз не мога.

— Разбирам — казах.

— Не, не разбираш. Никой не разбира. Ако се разчуе — за нашето „приятелство“ — с живота ми е свършено. Край с мен. Мъртъв съм.

Замълчахме. Мехмет бръкна във вътрешния си джоб и извади пакет цигари. Захапа една и ми хвърли пакета. Извадих цигара и му го върнах, затършувах из джобовете си за зипото, запалих и му я подадох. Когато ми я върна, рекох:

— Едно нещо можем да направим за Аластър — да пребоядисаме студиото и да почистим някак кръвта по пода и мебелите.

Идеята веднага бе възприета от Мехмет.

— Знаеш ли, това го работя почасово. Въртя семейното ателие за химическо чистене, но отделно се занимавам с бояджийство. Разбира се, не мога да докарам хората си да помагат...

— Мен ме бива с четката.

— Утре можеш ли да станеш рано?

— След снощи мисля днес да се тропосам в леглото още към девет.

— Добре, аз ще дойда утре в осем и ще донеса всичко необходимо.

— Ще съм на крак и готов.

— Благодаря ти.

— Няма нужда да ми благодариш.

— Напротив, има. Защото знам, че мога да ти имам доверие. Защото му мислиш доброто. И защото Аластър ми каза, че те харесва... а той много малко хора харесва.

Преди да си тръгне, Мехмет огледа спалнята и ме осведоми, че в идните дни ще поръча нов матрак. Освен това събра всичките опръскани с кръв дрехи на Аластър и ги набути в найлонов плик с думите, че ще занесе всичко в ателието. След което изчезна в мрака.

Внезапно ме заля умора — нищо чудно при безумните събития от последните дванайсет часа. Погледнах си часовника. Седем. Цял ден не бях ял, но не чувствах глад, не изпитвах нужда от храна, писне или каквото и да е друго, от нищо освен сън. Качих се горе, взех си продължителен горещ душ, после се стоварих в леглото и навих будилника за четири сутринта.

Спах толкова дълбоко, толкова непробудно, че когато се събудих от звъна на будилника преди зазоряване, изживях няколко прекрасни мига на дезориентация, в които можех единствено да си мисля: *Господи, чувствам се като прероден*. После събитията от предишния ден изскочиха на преден план и взе да ме човърка мисълта, че Аластър може и да не е изкарал нощта. Случилото се с него бе толкова чудовищно, толкова нечестно — а впрочем сега вече наистина го смятах за свой приятел. Ужасно ми се щеше да се обадя в полицията и да изискам да ми кажат как е, дали е прескочил трапа и ако да, кога ще може да го видя. Но понеже беше почти посред нощ, а обаждане в полицията можеше само да ги накара да помислят, че съм откачен или с гузна съвест (така де, ако изобщо успеях да намеря работещ телефон на някой ветровия ъгъл, тъй като всички улични телефони в Кройцберг бяха неизменно развалени или за пореден път разбити, а „Кафе Истанбул“ отваряше чак в шест) — решението бе само едно: да работя. Така че си направих кафе и хапнах малко черен хляб със сирене, после с подострен молив подхванах очерка — атакувах излишните описания и зле представените наблюдения, изгладих стилистичните пропуски и подобрих цялостното му звучене. Докато изчета и оправя всичко, мина шест. Направих си пак кафе, взех машината, въртнах лист на валяка, запалих сутрешната си цигара и започнах да тракам. Отне ми почти два часа да препиша осемте редактирани страници — включително с времето за нанасяне на коректор при всяка печатна грешка и чакане да изсъхне. Тъкмо бях приключил, чух вратата да се отключва. Мехмет беше дошъл.

— Можеш ли да ми помогнеш да пренесем няколко неща от микробуса?

Няколкото неща включваха четири кофи бяла боя, ванички, мечета и четки, голяма шлайфмашина за пода и малка ръчна за мебелите, десетина чувала за строителни отпадъци и две стълби.

— Божичко, как успя да подготвиш всичко от вчера следобед? — попитах.

— Мой братовчед има бояджийски магазин наблизо.

Направих кафе за двама ни, а през това време Мехмет ми разказа, че според него ще е най-добре да започнем със стените. Преди това обаче трябваше да се почисти разнебитеното студио. Оставих го за момент, за да си облека най-захабените тениска и дънки, които имах, а

като се върнах, го заварих вече да прибира счупените четки и преобърнати бои от работната маса на Аластър в единия чувал. Включих се — само за половин час разчистихме повечето боклуци. Дойде ред на срязаните платна и Мехмет настоя да ги изхвърли, защото Аластър няма да иска да ги вижда, ще му е непоносимо. Накрая обаче успях да го убедя да ги приберем в ъгъла, за да попитам първо Аластър.

— Нека той реши дали ги иска — рекох.

Мехмет помисли и се съгласи.

— Няма ли новини? — попита едва чуто.

Поклатих глава. Той се умълча, залови се да отваря едната кофа боя и наля в две ванички. Следващите три часа почти не си говорихме. Само го попитах дали да си пуснем музика, докато работим.

Той отвърна, че няма проблем, тъй че извъртях четирите плочи от колекцията на Аластър със записи на „Добре темперирано пиано“ на Бах в изпълнение на Глен Гулд.

В десет часа си взех десетминутна почивка и прескочих до „Кафе Истанбул“, за да се обадя на Павел в радио „Свободна Европа“. Вдигна на петото позвъняване.

— На какво дължа честта? — попита сухо той, като чу гласа ми.

— Очеркът е готов.

— Брех, брех, какъв си натегач.

Да, защото не мога да си избия Петра Дусман от главата.

— Каза, че го искаш бързо. Затова...

— Можеш ли да го донесеш днес следобед?

— Няма проблем.

— Да речем, в три. — И ми затвори.

После помолих за телефонния указател и се обадих на всяка от шестте болници на територията на Западен Берлин. Всички рецепционисти заявяваха, че не биха могли да ми кажат дали са приели лице на име Аластър Фицсимънс-Рос. Трябвало да отида на място с документ за самоличност, за да ме уведомят дали имат пациент с това име. „Такъв е редът — ми обясняваха, щом изроптаех, че искам само да ми кажат дали е в болницата, или не. — Не зависи от нас да променим реда.“

Върнах се в апартамента и казах на Мехмет за обаждането в болниците, как не съм постигнал никакъв успех и нямам информация

за Аластър.

Той сви рамене и продължихме да боядисваме до обяд — после ми съобщи, че трябва да върви на работа, но ще дойде пак утре в осем да продължим.

— За три-четири дни трябва да приключим.

— Ако науча нещо от полицията дотогава?...

— Ще трябва да почака до сутринта. Никой не бива да разбира за присъствието ми тук. Никой.

— Разчитай на мен.

След като Мехмет си тръгна, аз се върнах горе и се изкъпах, навлякох дънки и черно поло. Прочетох за последен път текста, като си мислех: *Сигурно изобщо няма да го хареса и това ще е краят. Петра ще разбере, че материалът не е ставал за нищо — и тогава защо ще иска да излиза с кандидат-дописник, комуто са отхвърлили очерка?*

А след няколко часа, като излязох от метростанцията на Вединг и тръгнах да пресичам улицата, видях отсреща да върви именно Петра. Беше с протрито кожено яке, закопчано догоре заради студа, къса черна пола и черен чорапогащник. Рядък лъч на зимното слънце мина по кестенявата вълна на косата ѝ и тя сякаш грейна.

Жената не ме видя. Вървеше с приведена глава и изражение, което подсказваше, че изживява нещо драматично; някаква тежка мисъл я тревожеше. Искях да я извикам по име. Инстинктивно разбрах, че не бива, защото в момента цялото ѝ внимание явно бе съсредоточено върху нещо важно за нея. Стигнахме до входа на радиото почти едновременно, тя ме забеляза и веднага ме дари със стеснителна колеблива усмивка.

— А, ти ли си? — рече. — Какво те води насам?

— Нося текста си на Павел.

— Бързо работиш.

— Крайните срокове помагат на човек да се съсредоточи.

— Радвам се да те видя — рече тя и тръгна пред мен.

— Виж, имам два билета за Филхармонията утре вечер. Дворжак, дирижира Кубелик, който е все пак чех и разбира от Дворжак...

— Съжалявам, заета съм. Но благодаря.

Сви зад следващия ъгъл и изчезна.

Обзе ме чувството за неуспех, за горчиво разочарование. Ето. Тя ми казваше ясно и откровено: *не ме интересуваш. Или: в живота ми има друг. Или просто: не, благодаря.*

Колкото и да се опитвах да намеря оправдание за казаното: *може утре наистина да е заета, може тъкмо сега да бърза за работна среща и затова да е толкова рязка с теб* — не можех да се примиря с факта, че бях отблъснат.

— Изглеждаш посърнал.

Вдигнах поглед, Павел влизаше във фоайето усмихнат. Когато го опознах по-добре, разбрах, че малкото случаи, в които изобщо се усмихваше, бяха при вида на чуждо нещастие.

— Временна Weltschmerz — отвърнах.

— Моят опит сочи, че никога не е временна. Ела с мен.

Сторих го, тръгнах с него към бюрото му, като държах главата си наведена, за да не взема да попадна пак на Петра. Стигнахме леговището му и той ми посочи да седна на стола.

— Е... къде е текстът? — попита.

Подадох го. За мое изумление той веднага го зачете. Ето това не ми се беше случвало. Стараех се да не го зяпам, но току се улавях как го поглеждам крадешком и се опитвам да отгатна реакцията му. Само че лицето му беше на стар комарджия. Нищо не издаваше. Най-послед след десет безкрайни минути той хвърли листовите на бюрото си и рече:

— Става, можеш да пишеш. И то добре. Имам обаче няколко препоръки...

Отне му точно три минути да нахвърля промените, които искаше. Повечето касаеха забележките ми относно източногерманското общество — които според него бяха малко „обобщаващи“ и трябвало да са по-изкусни. Искаше и да съкратя „описанията в стил Джон лъо Каре“ при минаването ми през „Чекпойнт Чарли“.

— Прекалено често съм ги чувал — обясни. — Иначе е добре. Можеш ли да нанесеш поправките до утре сутрин?

— Да.

— Дай текста на охраната преди девет сутринта, после ще ти се обадя, когато ни трябваш за записа. Ще го дам и да се превежда.

— Добре. Ще съм готов преди девет.

Всъщност бях готов още преди седем на другата сутрин. След като бях го пренаписал още с връщането у дома — и си бях легнал рано — в шест и половина вече бях в метрото.

Оставих екземпляра при охраната на главния вход и скочих в подземния влак обратно към Кройцберг, в осем вече се бях качил на стълбата и покривах кървави петна с първа ръка бяла боя.

Както и преди, Мехмет работеше срещу мен и парираше всички мои опити за разговор.

Така че, като се изключат двете почивки за кафе и цигара и общите приказки за напредъка на ремонта („Утре може да започнем да шлайфаме и лакираме мебелите“), почти не разговаряхме. По обяд, както и предишния ден, той си тръгна. След душ и преобличане в дванайсет и половина вече бях в „Кафе Истанбул“.

— Имам съобщение за теб — каза ми още с влизането Омар. — Обаждане отпреди двайсетина минути от фройлайн Дусман.

— Сериозно?

— Сериозно, разбира се. Лично го записах. Каза да ѝ се обадиш.

Подаде ми телефона и тефтер, в който бе записал името и номера. Вдигна веднага. Тя беше. Дала ми беше директния си номер.

— Значи ти предадоха съобщението. Павел ми каза, че само така мога да те намеря.

— Скоро ще трябва да си прокарам телефон.

— Но тогава ще бъдеш намираем. И ще се лишиш от цялата романтика на секретарските услуги в турско кафене.

Тонът ѝ ме изненада. Беше лек и шеговит. За пореден път си помислих: *прекрасна е*.

— Павел ми даде и текста ти за превод. Имам няколко въпроса. Разполагаш ли с няколко минути в момента?

— Излез да пиеш кафе с мен.

— Въпросите ми не са чак толкова много.

— Излез на кафе с мен, Петра.

Последва дълго мълчание. *Просто кафе*, щеше ми се да ѝ кажа. Но не беше съвсем истина. Продължителната тишина ми подсказа, че и тя го знае... знаеше, моментът е изключително важен. Или поне се опитвах да си внуша, че и тя го съзнава.

Не наруших мълчанието, не смеех да насилвам нещата, чаках отговора ѝ. Трябва да бяха минали поне трийсет секунди, преди отново

да заговори.

— Добре — отвърна почти шепнешком. — Да се видим на кафе.

[1] Информационната агенция на САЩ (USIA) е създадена през 1953 г. и съществува до 1999 г. Има статут на орган на Съвета за национална сигурност. — Б.пр. ↑

[2] Селски, провинциален (нем.). — Б.р. ↑

[3] Известен германски политик, председател на ХСС (Християнсоциален съюз), министър-председател на Бавария (1978–1988) и един от най-авторитетните и влиятелни политически водачи във Федералната републики (1915–1988). На негово име е наречено мюнхенското международно летище. — Б.пр. ↑

[4] Текстът на емблематичната Alabama Song (Moon of Alabama) на The Doors всъщност е написан от Бертолт Брехт (1927). Курт Вайл композира музиката и така песента е включена в техни съвместни сценични проекти като „малката кантата“ *Махагони* и операта *Възход и падение на града Махагони*. Английският текст е дело на близката приятелка на Брехт — Елизабет Хауптман. Песента се изпълнява на английски дори когато операта е представяна на оригиналния немски. — Б.пр. ↑

[5] Доре (англ.) — опиат, допинг, но и гъста течност. — Б.пр. ↑

[6] Обадете се незабавно в полицията (нем.). — Б.пр. ↑

[7] Според английското законодателство — най-опасната категория наркотици. — Б.р. ↑

ДВЕ

Уговорихме се да се срещнем в едно кафене в другия край на Кройцберг — „в моя район“, както обясни тя на уточнението ми, че живея недалече от „Хайнрих Хайне Щрасе“.

— Можеш ли да дойдеш в по-забутаната част на квартала? — попита тя, а във въпроса ѝ се усети едновременно закачка и резервираност.

— Разбира се.

— Казах го в чисто географския смисъл. Ти си в шикозната част на Кройцберг.

— Ха, това е изненада — все пак не живея на „Рю Сент Оноре“...

— Не съм ходила в Париж. Всъщност не съм била в други градове освен Берлин, Лайпциг, Дрезден и Хале.

— Последния не съм го и чувал.

— Както и повечето хора извън Германската демократична република. Да не говорим, че и голяма част от източногерманците не са стъпвали в Хале, и то неслучайно.

— Но ти си стъпвала.

— По-зле. Там съм родена и израсла.

— И е по-ужасно дори от скапаната част на Кройцберг?

— Кой е най-кофтият град в Щатите, в който си бил?

— Претендентите са няколко, но да речем, Луистън, Мейн — потискащ заводски град с грозна архитектура, западна икономика и атмосфера на загниване.

— Звучи като Хале, но понеже е в ГДР, той беше обявен за големия триумф на високопроизводителната пролетарска промишленост.

— В Луистън беше пълно с католици от френско-канадски произход, които се наливаха с алкохол.

— О, в Хале всички се наливаха с алкохол — това е единствената противоотрова срещу токсичните химически изпарения от тамошните заводи.

— В Луистън имаше само вонящи фабрики за хартия.

— Но не си израсъл в Луистън.

— Не съм казал нищо подобно. Всъщност знам за това място само защото веднъж, докато бях в колежа, участвах в лекоатлетическо състезание, което се проведе там.

— Бегач на дълги разстояния от Манхатън, който в крайна сметка се озовава в Кройцберг. Както се казва, възход и падение.

— Само дете не съм от вида манхатънски момчета, дете...

— После ще ми кажеш кой вид манхатънско момче си, защото имам да предавам превод, а прекарах доста време на телефона с теб.

— Недоволстваш ли?

— Само отбелязвам.

После ми даде адреса на кафене „Анкара“ на „Кандерерщрасе“, съвсем близо до метростанция „Борман“.

— Надявам се, нямаш нищо против да смениш Истанбул с Анкара? — попита, като за пореден път ме обезоръжи с начина, по който зададе въпроса.

— Хм, да замениш Истанбул с Анкара наистина си е по-скапано.

— И не забравяй да си носиш паспорта. Става ли утре вечер в осем?

— Супер.

— Приятен Дворжак днес.

Затвори. Естествено, че бях въодушевен и обнаден — особено като се има предвид, че дистанцията, която усещах при предишните ни кратки контакти, сякаш беше понамаляла, и с удоволствие и любопитство установих, че Петра може да е забавна и уместно саркастична. А най-вече, беше се съгласила да се видим не просто по работа — помислих си даже, че чакането до следващия ден ще ми се види адски дълго. Нетърпението е толкова интересно чувство. Ще ни се следващият ден да започне още сега с надеждата, че ще получим каквото търсим, макар да знаем: няма гаранция нещата да се развият така, както ни се иска. Нетърпението е желание за потвърждение много преди да имаш представа дали то ще ти бъде дадено. Като си разкриеш картите твърде бързо — като позволиш да ти проличи, че си запленил — рискуваш да бъдеш отхвърлен. Трябва да демонстрираш интерес, но не и плам. Трябва да бъдеш търпелив.

Имах и още един малък проблем. Когато й казах за Берлинската филхармония, не бях сигурен, че ще успея да намеря два билета за концерта — и сега се чувствах длъжен да намеря един за себе си, та ако (по-скоро когато) ме попита как е бил концертът, да мога да й отговоря. Пък и Кубелик да дирижира Дворжак си беше събитие. Така че тутакси начертах план да изляза в шест, да взема метрото до „Потсдамер Плац“ и да се надявам на „търси се“.

Но по някое време следобед се чу силно, властно думкане по вратата. Отворих и се озовах лице в лице с полицая, който ме беше разпитал след нападението срещу Аластър.

— Може ли да вляза? — попита.

— Разбира се — отворих вратата. — Някакви новини?

Той прекрачи прага.

— Приятелят ви се отърва на косъм. Лекарите успяха да спрат кръвоизлива точно навреме. Оказа се доста жилав за наркоман. Реагира добре на системите. Положението му все още е сериозно, но прогнозите са, че ще се възстанови напълно. Разбира се, в момента е в абстиненция заради липсата на „субстанцията“, но вие не знаете нищо по въпроса, предполагам?

— Вие и колегите ви обърнахте целия апартамент нагоре с краката, докато търсихте въпросната „субстанция“. И какво намерихте?

— Това вече не е разпит, хер Несбит. Дойдох само да ви върна паспорта. Тази сутрин успях да поговоря с хер Фицсимънс-Рос, който не само ви оправда, ами ми даде адреса на господина, който го е нападнал. Оказва се, че двамата и преди са си имали вземане-даване, макар нещата да не са стигали чак до такова насилие. Приятелят ви е имал нещастieto да попадне на него в някакъв бар преди две вечери. Но вие не сте били в този бар или нещо подобно, нали така?

— Уви, не.

— Разбира се, разбира се. Вие сте просто наивник в чужбина. Нищо не знаете. Нищо не виждате. И за ваш късмет ние не открихме нищо. — Бръкна в джоба на самото си и извади американския ми паспорт заедно с онзи кочан с разписки, който носеше и предния път. — Трябва да ми подпишете, че паспортът ви е върнат.

Подписах където ми каза.

— Вече можете ли да ми кажете в коя болница е моят приятел?

Той назова една болница недалече от Зоологическата градина.

Само това оставаше, Аластър да свърши в болница до зоопарка.

— Каза, че ще му е приятно да го посетите тази вечер.

— Благодаря ви.

— Надявам се и искрено вярвам, че няма да се случи да се видим отново по работа.

— Не възнамерявам да се забърквам в проблеми, господине.

— Разбира се, та вие сте човек, който стои толкова далече от проблемите.

След като полицаят си тръгна, трябваше да устоя на порива да потърся Мехмет, за да му съобща прекрасната новина, че Аластър е прескочил трапа. Ясно беше, че вечерта ми в Берлинската филхармония няма да се осъществи, и в шест потеглих към Зоологическата градина. Там за пет минути пеша стигнах до сива и мрачна сграда от 50-те с надпис „Болница“ над алеята към главния вход.

Извадих късмет. Вечерните часове за свиждане току-що бяха започнали. От магазина за подаръци в дъното на фоайето купих кутия шоколадови бонбони, а предварително бях взел от стаята си няколко списания и книги. Жената на рецепцията провери в регистъра — след като ѝ представих поискания от нея документ за самоличност — и ме уведоми, че хер Фицсимънс-Рос е в отделение К, сектор Б, като ми даде и указания как да стигна дотам.

Отделение К, сектор Б, беше отворено за посещения, намираще се на четвъртия етаж на болницата. Пътюм се разминах с изтощени, бледи и съсипани родители, които бутаха инвалидна количка с болезнено слабо момче едва ли на повече от седем години, кожата му беше с цвят на избелял пергамент, главата му — оплешивяла, очевидно от химиотерапия. По-нататък в коридора минах покрай свръхдебел към четирийсетгодишен мъж, който беше опрял глава на зелената болнична стена и плачеше неудържимо. Зад него мярнах жена на около трийсет: прегърбена над проходилка с колелца, тя едва-едва пристъпваше по коридора.

Писателят в мен искаше да запомни всичко, беше съсредоточил поглед върху немощта, отчаянието и скръбта наоколо, мислено си водеше записки и знаеше, че един ден ще използва всичко това. Но пък

човекът в мен без леден къс в сърцето изпитваше нужда да сведе очи (особено при вида на момчето, което се бореше с рака), когато гледката бе твърде тежка за понасяне.

Когато най-сетне стигнах до отделението, погледът ми беше залепнал за балатума, вдигах го само от време на време, за да видя дали приближавам легло номер 232 — където според информацията на служителката на рецепцията бе настанен Аластър Фицсимънс-Рос.

— Не знаеш ли, че мразя шоколад, бахго.

Първите му думи, щом се приближих до леглото. За броени дни след нападението се беше стопил: бузите му хлътнали, вдлъбнати, лицето му мъртвешки бледо. Над него висяха две големи банки, които се вливаха бавно в двете му ръце. Беше заобиколен от най-различни монитори и екрани, които равномерно регистрираха ударите на сърцето му. Имаше вид на труп. Но както винаги очите му искряха.

— И никакви романи не ща да чета, бахго — заяви, щом оставих нещата за четене, които му бях донесъл. — Мразя романи. Имитации на живот, писани от чекиджии. Почти толкова отвратителни, колкото и пътеписите.

Неволно се засмях.

— Радвам се да видя, че си в процес на пълно възстановяване.

— Мисля, че след всичко това ще стана вампир, поел съм толкова човешка кръв.

— Поне си жив...

— Полицията ме уведоми, че ти дължа живота си, за което никога няма да ти простя.

— Полицаяте твърдят, че знаят кой е нападателят.

— Поправка: аз знам кой е нападателят, тъй като проявих глупостта да „се запознаем“ предварително. Понеже предния път, когато прекарахме нощта заедно, не ме наръга, си рекох, че е безопасно да изкарам с него още едно малко флиртче. Проблемът е, че Хорст рисува...

— Не разбирам...

— Какво „не разбираш“?

Помълчах, но нямаше как да заобиколя това, което щях да му кажа, най-добре щеше да е да карам направо и да се приключи.

— Нападателят е посегнал на трите платна, върху които ти работеше.

Аластър стисна устни и затвори очи. Стана ми ужасно мъчно за него.

— Колко зле са пострадали?

— Много.

— Опиши ми „много“.

— Безвъзвратно.

Той стисна очи още по-здраво, главата му потъна още по-дълбоко във възглавницата. Замълчахме. Усетих как се мъчи да преглътне стон.

— Ужасно съжалявам — рекох накрая.

— Ти пък защо ще съжаляваш, бахго — изведнъж избухна той. — Ти не си мизерният малък скапаняк, дето ми го причини. — Помълчи, после каза: — Благодаря ти.

— За какво?

— Че ми каза. Ако беше изчакал, докато се оправя, щях да те презирам.

— Оня ден видях Мехмет.

— Каза ли му?

— Ами понеже намина през апартамента, видя с очите си какво е станало.

— Боже. Обясни ли му?

— Казах, че крадецът е влязъл през прозореца, докато си спял. Събудил си се, имало борба...

— Убеден съм, че не е повярвал на нито думичка.

— Сега ми помага да оправим жилището ти. Всъщност Мехмет организира цялата бояджийска част, цикленето...

— Защо пребоядисвате, бахго?

— Защото кръвта ти е навсякъде. Но докато те пуснат, всичко ще с тип-топ. И да ти кажа, много се радвам, че си още с нас.

— Не съм. Тези картини... да не съм те чул да ги наричаш платна, бахго... бяха адски добри.

— Познавам писател, загубил целия ръкопис на роман, върху който бил работил цяла година. Пожар в апартамента му в Манхатън. Заспал в кревата с цигара и извадил късмет, че изобщо отървал кожата. Но и оригиналът и вторият екземпляр изгорели до шушка. И какво направил той?...

— Да те питам нещо: в свободното си време изнасяш ли такива отвратителни вдъхновяващи речи, дето у вас толкова се харчат?

— Съжалявам, че се опитах да те утеша.

— Нищо не може да ме утеши. Безутешен съм.

— Ще рисуваш пак тези картини... и пак ще станат. Може би не чак толкова, колкото винаги ще си мислиш, че са били унищожените. Но...

— Ти си самата любезност, бахго. Как е Мехмет?

— Много се притеснява за теб. Толкова се притеснява, че идва всяка сутрин да боядисва. Имаш ли представа кога се очаква да те изпишат?

— Не ме държат тука само заради загубата на кръв. Ами и заради малкия ми „проблем“. Предписаха ми „заместител“. Шарлатанинът, дето е разпределен да се грижи за мен, каза, че няма да подпише документите за изписването ми, докато не се откача от дрогата.

— Как върви с метадона?

— Когато бях в кома, бахго, нямаше проблем. Но сега... вече съзнавам, че отказването, пък било и с метадон, ще е чудовищно. Имам няколко близки приятели наркомани, които са минали заместителна терапия. Всички казват едно и също: пълен кошмар.

— Поне имаш възможност сега да се откачиш.

— Престани да говориш, все едно съм прекарал цялото си съзнателно съществуване в очакване на почти смъртоносно наръгване от четвърторазреден художник, дето съм го забърсал от гнусен бар, за да мога в крайна сметка да се отърва от ужасния наркотик, който ми съсипва живота. Истината е, че обичам хероина.

— Но след като няма да те пуснат оттук, докато не са сигурни...

— Имай предвид, че мога да се опитам и сам да се изпиша, стига да имам достатъчно кръв във вените си. Както ми обясниха шарлатанинът и разследващото ченге, това, че съм ein Auslander — скапан чужденец — създава всякакви усложнения, след като разполагат с физиологически доказателства, че съм наркоман. Което означава, че имат законното право да ме депортират. Но за тези неща германците не са толкова строги като британците или французите. Добре че не претърсиха апартамента.

— Кой ти каза.

— Предположих, понеже става дума за опит за убийство...

— Ти си наркоман. Обърнаха апартамента с хастара навън.

— И намериха ли?...

— Не, изхвърлих ги през прозореца, а на другата сутрин ги разкарах в един контейнер.

— Изхвърлил си ги?

— Какво трябваше да направя, по дяволите? Да ти ги пазя, докато се прибереш? Ами ако ченгетата бяха намерили тия твои гадости?

— Тия „гадости“ струват седемстотин марки.

— Нищожна цена в сравнение с риска да бъдеш съсипан и депортиран от ГФР?

— Ние не живеем в ГФР. Живеем в Берлин.

— И пак щяха да те депортират. А сега имаш възможност да се откачиш от зависимостта си за тяхна сметка.

— Стига е тоя прагматизъм, бахго. Кога ще се виждаш с Мехмет?

— Утре сутринта в осем, ще ти циклим паркета.

— Ще го помолиш ли да дойде да ме види?

— Ще го помоля, но знаеш, че не може да си позволи някой да го види с теб.

— Той ли ти го каза?

— Да.

— В такъв случай би ли дошъл утре пак, за да ми разкажеш новините?

— Кои новини?

— Всички извън проклетата болница, бахго.

— Утре вечер не мога.

— Защо?

— Имам друг ангажимент.

— Как се казва мадамата?

— Ако има развитие, ще ти кажа.

— Ще има.

— Откъде си толкова сигурен, по дяволите?

— Ти си сигурен. Значи вдругиден?

— Разбира се.

— И кажи на Мехмет, че ми липсва.

Предадох съобщението на Мехмет на другата сутрин. Всички стени бяха преобоядисани, така че посветихме четирите часа, които бе успял да отдели за апартамента, на гнусната работа по изциклянето на пода. Вдигна се неимоверно количество прах. Мехмет ми обясни, че

паркетът е евтин и като го натиснеш с машината, направо се разпада. Разбира се, когато той се появи сутринта, незабавно го информирах, че Аластър е прескочил трапа и ако се съди по язвителните му забележки в болницата снощи, явно не е пострадал толкова зле от нападението, поне умствено.

Мехмет ме изслуша със сдържано кимване, после не отвори уста чак докато не започна да ми обяснява какво трябва да направим, за да почистим кръвта. Насред цялата работа и всичкия прахоляк си направихме почивка с кафе и тогава най-неочаквано ме попита:

— Нали ми казваш истината за състоянието му? Ще се оправи, нали?

— Така изглежда. Освен това много пъти ме пита за теб. Защо не отидеш да го видиш? Все пак не живеем оттатък Стената, където всяка крачка се следи. Дори да има минимална вероятност да срещнеш някой познат, голяма работа. Отишъл си на свиждане на приятел, нищо повече.

Мехмет поклати глава.

— Не е толкова просто — отрони.

Продължихме да работим в мълчание до обяд. Мехмет ми помогна да измета прахоляка и стърготините, после си изми ръцете, нагласи си вратовръзката и каза:

— До утре в осем.

Щом тръгна, си погледнах часовника. Тъй като имах да убивам още цял следобед преди срещата с Петра в турското кафене в нейния квартал, реших да направя нещо, което ми беше болка от последната година в колежа насам: да отида да потичам.

Да си призная, през един период на живота си наистина се мислех за маратонец. Поне тренирах за маратонец. В училище участвах в състезания. Моята дисциплина беше 10 километра и дори станах трети на едно междуучилищно състезание. Освен това две години бях в отбора по бягане на колежа, докато любовната ми връзка с цигарите не сложи край на всичко.

Докато тичах по уморителния твърд берлински асфалт, ми направи впечатление как тренираният ми организъм тутакси заработи. Още с тръгването чух гласа на треньора си от училището в Ню Йорк, бившия морски пехотинец господин Тул, който винаги казваше: „Четири крачки, четири издишвания, пак четири крачки, четири

издишвания. И никога, никога не се отклоняваш от този ритъм. Забравиш ни ритъма четири-четири, дишането ти ще вземе връх и ще изгубиш темпото, скоростта, издръжливостта. Направиш ли някоя глупост, като например да си задържаш дъха — а съм виждал дори опитни бегачи на дълги разстояния да допускат неволно тази грешка просто защото забравят схемата четири-четири — ще си объркаш дишането, ще се измориш и край с теб. Когато бягаш, дишането е енергия и само смей да го забравиш, Несбит, ще ти се види нанагорно“.

Но аз не го забравих и докато тичах към Кройцберг, продължавах да си повтарям една и съща мантра:

Четири крачки, четири издишания. Вдишай бавно през носа. Четири крачки, четири издишания. И никога, никога не задържай дъха си по-дълго от необходимото.

Младостта е такъв велик дар... при това дар, който оценяваме истински едва след години, когато започваме да осъзнаваме все появната непреклонност на тялото да ни прощава за прегрешенията. Щом пробягах първия километър, единственото, за което можех да мисля, беше: *значи съм можел въпреки пушенето да тренирам.*

Когато тичаш през някой град, той се променя. Разстояния, които винаги са ти се стрували големи пешком, се оказват изненадващо кратки, ходенето от входната ми врата до метростанцията на „Хайнрих Хайне Щрасе“ вече не беше обичайната десетминутна разходка. А и минавах скоростно покрай всички — и така избягвах и пешеходци и коли и в случая се насочвах на север, като използвах Стената като указател за посоката. Макар да странях от нея по близките улици, Стената ми се струваше безкрайно препятствие. Можех да свърна наляво, но не и надясно — по никакъв начин. Като следвах пътя си на север, по някое време се озовах пред Бранденбургската врата и останките от Райхстага. Завой наляво и вече тичах през Тиргартен — огромния градски парк, през който Хитлеровата паплач е марширвала, когато са подпалили парламента, и който допреди тази злополучна нощ е бил най-известен по време на възвишения упадък на Ваймарската република като предпочитано място, където човек да си намери проститутка и от двата пола. Сега над парка тегнеха сенките на имперското и фашисткото минало и на най-голямото идеологическо разделение, прокарано през ужасния ни век.

Тези мисли обаче ми дойдоха по-късно. Сега Тиргартен беше просто зелена площ, която трябваше да прекося с разумно темпо, тоест, преди да усетя как губя издръжливост и преди да започна да усещам тежест в краката. Гърлото ми беше пресъхнало, гръдният ми кош се издуваше и спадаше. Спрях задъхан, с наведена глава, опрял длани в коленете си, усещах парене в гърлото, устата ми беше пълна с тютюнева слюнка. Но наред с това си напомних, че след петгодишна пауза пробягах четирийсет минути без прекъсване. Погледнах си часовника, спрях си такси и се прибрах. Няколко часа по-късно изкъпан и обръснат, спретнат в черни дънки, черно кожено яке и черно поло, извървях двайсетте минути път до „Кафе Анкара“. Петра се оказа права: в сравнение с моя мърляв, но оживен край на Кройцберг, нейният беше тотално пропаднал и улиците му бяха безжизнени. Район с безлики сгради за зле платени обитатели, тук-там по някое запазено свидетелство от късния деветнайсети век, тук-там по някой унил търговски обект: бакалия, пералня, домашни потреби с доста поовехтял вид на артикулите, магазин за дрехи, специализиран за туркини (ако се съди по странните манекени на витрината, които явно нямаха нищо против фереджетата).

Откъм дъното на улицата ме зяпаха не по-малко грозните високи блокове на Източен Берлин. Макар че най-близките бяха на стотина метра от Стената, изглеждаха едва ли не в Кройцберг. За пореден път се почудих какво ли е да живееш в такова сталинистко убежище, където всички балкони със западно изложение предлагат пряка панорамна гледка към Забранения град. Трябва ли да си висш партийен апаратчик, за да се сдобиеш с такава привилегирована гледка? Или властите въдворяват тук политически неблагонадеждните като начин да им забият прословутия нож и да им напомнят, че колкото и близо да се намират до лелеяната Друга страна в географски смисъл, същевременно са и адски далече?

„Кафе Анкара“ наподобяваше „Кафе Истанбул“, но изглеждаше още по-долнопробно (а това не беше никак лесно). Мръсен и опърпан балатум на цветя. Лющещи се, окадени от цигарен дим тапети на цветя. Същите маси от евтини изкуствени плоскости като в кварталната ми явка. Същото луминесцентно осветление. Същият смесен мирис от кофти цигари, изкипяло турско кафе и гранясало. Когато влязох, нямаше други посетители.

Пъхнах се в едно сепаре, погледнах колко е часът и отбелязах, че съм подранил с пет минути. Чувствах се толкова ужасно неспокоен, толкова ми се искаше нещата да потръгнат, толкова се притеснявах дали ще направя добро впечатление, толкова исках да изглеждам спокоен и не прекалено трескав, че веднага си извадих кесията с тютюна и хартийките и си свих цигара.

Пичът зад бара се провикна:

— Какво искаш?

Поръчах си турско кафе — „средно“, с половин лъжичка захар вместо с три, както в „Кафе Истанбул“ правеха „сладката“ версия на тази силно кофеинова и безпощадно пристрастяваща напитка. После си извадих бележника и започнах да записвам мислите, които ме бяха споходили, докато тичах покрай Стената. Кафето дойде. Запалих цигара. Продължих да пиша, защото исках върволицата от думи да укроти безпокойството ми. Химикалката ми летеше по тесните страници на джобния бележник. Комбинацията от кофеин и никотин държеше нервността ми обуздана. Насред дълго изречение, в което описвах как бях останал без физическа мощ, докато тичах в Тиргартен, чух гласа ѝ:

— So viele Wörter.

Толкова много думи.

Вдигнах глава. Тя беше. Петра. Носеше тъмнозелено палто от туид и кафяв пуловер, къса зелена рипсена пола и черен чорапогашник, пак (както предния път) с малка бримка на лявото коляно. Едва успях да си придам небрежен вид и казах:

— Ja, so viele Wörter. Aber vielleicht sind die ganzen Wörter Abfall.

Да, толкова много думи. Но може би до една са глупости.

Тя се засмя и се настани срещу мен. Видях, че е с черна дамска чанта от винил, от която извади пакет цигари НВ. Аз посегнах към кесията си с тютюн и хартийките.

— Нямах представа, че американците си свиват цигари — каза тя, докато потупваше пакета о ръката си, за да извади цигара, и посягаше към запалката, която бях оставил на масата. — Това не го пише в романите на Джон Стайнбек.

— Навик от колежа. Най-вече защото е по-евтино от купешките цигари.

— Но не е толкова приятно. От друга страна, понеже съм израсла с нещо, което минаваше за цигари там...

— Като f6.

— А, да, забравих, че ги споменавах в очерка си. Хареса ми внушението за „индустриална мощ“. Много подходящо.

— А текстът като цяло?

Тя пак ми се усмихна.

— Ще стигнем и дотам. Първо искам да си поръчам бира.

— И аз бих пийнал. Току-що направих опит да бягам след пет години прекъсване.

— От какво по-точно да бягаеш?

— Да бягам от това, че пуша твърде много, а преди тичах по десет километра за по-малко от час.

— Наистина ли?

— За кратко, докато бях в колежа.

— Аз самата не си представям живота без цигари.

— Сериозно изказване.

— Аз съм сериозен пушач.

— Дневна доза?

— Два пакета.

— Никога ли не си се опитвала да ги откажеш?

— Това е втората голяма любов в живота ми.

— Коя е първата?

Тя помълча и вдиша дълбоко.

— Ще ти кажа, когато те опозная малко по-добре. Сега умирам за една бира...

Махнах на келнера. Докато той приближаваше, рекох на Петра:

— Развил съм пристрастеност към „Хефенвайцен“...

— Всеки с предпочитанията си. На мен ми е прекалено баварска, прекалено *gemutlich*, блага. Аз съм берлинско момиче... макар и пришълка. Пия само „Берлинер Пилзнер“.

— Искаш да кажеш, че в Хале не правят бира?

— Баща ми си правеше... у дома. Имаше и такъв талант. Наследил го от своя баща, който пък преди войната работел в пивоварна.

— А баща ти с какво се занимаваше?

— Беше продуцент на регионалната станция на der Rundfunk der DDR — Националното радио. Много начетен човек без никакви амбиции, съответно винаги пропускал при повишенията, които биха могли да го изпратят да работи в Лайпциг, в Дрезден или — най-голямата награда — в Берлин. Естествено, беше член на Партията, защото дори на място като Хале няма как да работиш на такова ниво в Националното радио на ГДР, без да си член на социалистическата партия.

Но по сърце не беше партиец. Мисля, че началниците му го знаеха. И затова го държаха забутан в провинцията, докато неговите интереси бяха другаде — класическа музика, книги, театър. От време на време успяваше да отиде да слуша Staatskapelle в Дрезден или Gewandhaus в Лайпциг — два от нашите големи оркестри — и се връщаше в Хале изпаднал в меланхолия. Защото имаше чувството, че животът го подминава и... — Тя внезапно поклати глава и смръщи чело. — Как ме е яд на себе си.

— Защо?

— Разприказвах се за мизерния си животец.

— Но аз искам да те опозная.

— Не е нужно да ме ласкаеш, Томас.

За пръв път изрече името ми.

— Ни най-малко не те лаская, Петра. Интересува ме. Честно...

— Къде са ни бирите? — прекъсна ме тя.

— А майка ти? — попитах.

— Задаваш много въпроси. Сигурно е професионален навик.

— Интересува ме.

— Все това повтаряш.

— Защото е истина. Та майка ти?

Тя ме изгледа изпитателно — сякаш искаше да се убеди, че не се старая да любезнича или да питам просто ей така; да види, че наистина ме интересува. Като ме погледна така — предпазливо, нащрек, но и с надежда — си казах: *възможно ли е да е влюбена и нервна, както съм аз сега?*

— Добре, с две думи, понеже ни чака работа... майка ми. Берлинчанка, която четеше и пишеше на четири езика и искаше, поне така го усещах, да пише или да редактира, да бъде журналист. Но после... — млъкна, за да изгаси фаса си, и подвикна на келнера: —

Eine Berliner Pils und eine Hefeweizen. — Щом повтори поръчката, се обърна към мен и продължи: — Любов.

— Моля? — не разбрах.

— Майка ми. Влюбила се. Както ми повтаряше много пъти в годината преди да умре, влюбила се в добър човек, но той я забил в Хале и я приковал към живот, какъвто не си е представяла за себе си.

— От какво почина?

— От това, от което умират повечето четирийсетинагодишни — рак. В нейния случай — на яйчниците.

— Кога се случи това?

— Преди шест години.

— Горещо-долу по това време почина и моята майка.

— На каква възраст?

— Четирийсет и две. Също рак. Причинен от тези — загасих на свой ред фасата си.

— Съжалявам — рече тя и за секунда докосна ръката ми.

Пръстите ѝ бяха топли, но щом захлупиха моите, тя ги отдръпна, сякаш стресната, че е минала някаква граница или може би е изпратила погрешен сигнал. Толкова ми се искаше да преплета пръсти в нейните, да я придърпам към себе си... та хем да проваля всичко с една зле преценена наносекунда.

— Не беше най-щастливата жена на света — казах.

— Звучи ми познато. А баща ти?

— Сложна натура. Делови човек. Бивш пехотинец. Човек на правилата и дисциплината. Обичаше всеки да си знае мястото, да има йерархия. Но същевременно, струва ми се, мечтаеше за друг живот.

— Какво мисли за това, че синът му е писател?

— Усещам, че не знае какво точно да ме прави. И май тайничко си мисли, че аз водя живота, който би искал да има той.

— Е, ами той не е писал книги.

— Една книга. Засега.

— Но много добра.

Вторах се в нея.

— Прочете ли я?

— Недей да си толкова изненадан — посегна пак към цигарите си тя.

— Откъде я намери?

— Павел я имаше. Помолих го да ми я даде.

— Това сигурно го е заинтригувало.

— Той е прекалено невъзмутим, за да показва кога е заинтригуван. Но каза, че книгата „не е лоша“. Кое то от неговата уста си е невероятна похвала.

— А от своята?

— Не е лоша — засмя се, после додаде: — Има ли значение какво мисля аз? Ти си публикуван автор. Аз съм просто служителка.

— Не бих казал.

— Сега вече се опитваш да ме ласкаеш.

— Но преводачите не са служители. Вие сте *doppelgänger* — двойници.

— Каква победа — да бъдеш нечия сянка.

— Вие превръщате утринните думи във вечерни.

— Приятна метафора. Но се обзалагам, че я е измислил някой преводач.

Сега аз се засмях.

Бирите дойдоха. Чукнахме се.

— И преди да продължим да си говорим за родители и професии — рече тя, — да се заемем с очерка ти. — Бръкна в чантата си и извади ръкопис на немски с много бележки в полетата — дребен прецизен почерк.

— Май имаш много въпроси — отбелязах.

— Най-вече са свързани с избора на думи — моите вместо твоите. Ще ги минем доста бързо. Но преди да стигнем дотам, имам някои критични забележки, ако не възразяваш. И трябва да ти кажа, че днес следобед, преди да тръгна за срещата с теб, ги обсъдих с Павел, понеже продуцентът е той, аз съм само преводач. Но тъй като съм *оси*, източногерманка, а ти пишеш за град, в който съм живяла десет години...

— Давай. Кажи ми какво мислиш.

— Текстът е интелигентно написан. Но да започнем с малко обща критика преди по-прозаичните семантични въпроси. Описанието ти на Източен Берлин като сиво, пусто място, лишено от човешки нюанс или цвят...

— Всичко това е вярно.

— Но предвидимо.

— Точно така го видях, това ми направи впечатление.

— Това прави впечатление на всеки западен писател, който пише за Източен Берлин или за Прага, или, пази боже, за Букурещ — на чийто фон покрай лудия Чаушеску Източна Германия си е жива Швейцария. Опитвам се да ти кажа, Томас, че трябва да преосмислиш някои части от текста и по възможност да прескочиш клишето за „безцветния живот“, което слушателите ни в ГДР са чували много пъти.

— Но очеркът ми е посветен само на онова, което Джеръм Уелман ми поръча да направя: да опиша какво вижда „американец, попаднал в Източен Берлин за един ден“. А че всъщност избрах да съсредоточа целия материал около идеята за снега като метафора... е, със сигурност не можеш да ме обвиниш, че ръся клишета.

Казах го някак разпалено, което за пореден път ме изненада. Това, което ме подтикна да споря с нея, не беше само необходимостта да браня територията си, а и инстинктивното усещане, че разговорът е част от любовен танц, който се разгръщаше, докато пийвахме бирите и пушихме, и се опитвахме да не задържаме поглед в очите на другия за твърде дълго.

— Извинявай, но изреченията за унилите и безнадеждни сталинистки сгради, които са украсили „Унтер ден Линден“ или описанието на безвкусната вечеря до „Александерплац“... Томас, слушателите ти на Изток живеят с това всеки ден. Но ти не си видял — и как би могъл, при положение че това за теб е било като първа любовна нощ с Варшавския договор — живота, който тече въпреки отвратителната архитектура, зле заредените магазини, невъзможността да са уредиш с „Марлборо“ и с кола, която да не треши като тревокосачка. Там, където някога живеехме с моя съпруг...

Дали трепнах видимо при последните две думи? Да, абсолютно.

И явно Петра го забеляза, защото уточни:

— Вече не съм омъжена.

— Дълго ли продължи бракът ти?

— Шест години. Но това е друга история, не й е тук мястото. Искях да кажа следното: в Източен Берлин живеех на едно място, наречено Пренцлауер Берг...

— Ходих там.

— Сериозно? Защо?

— Просто повървях по „Пренцлауер Але“ от „Александерплац“, защото архитектурата ми се видя различна.

— Разбира се, че е различна. Оцеляла е през войната. Къде точно беше?

Разказах ѝ за единия час, през който обикалях в този район. При всяко споменаване на улица лицето на Петра се озаряваше и тя споделяше някаква подробност — малко магазинче, интересна сграда, дори особена улична лампа, останала от друго време — която очевидно си спомняше съвсем живо. Но когато стигнах до детската площадка на „Колвицплац“ и как беше пълна с майки с деца, и как тази картина с родители и деца ми се бе видяла много вълнуваща, лицето ѝ се стегна и тя сведе поглед.

— Да, знам я детската площадка — каза.

Споменаването на мястото я разстрои и това, естествено, изостри любопитството ми. Но усилието, с което се опитваше да преодолее този мрачен момент, ми подсказа, че то има някаква връзка с мъжа, който вече не ѝ е съпруг, и че в момента това също е територия, в която не бива да навлизам. Така че се опитах да тласна разговора в по-безопасна посока.

— Та каза, че когато си живяла в Пренцлауер Берг, не всичко е било сиво и бетонно?

Тя издуха от белите си дробове дима с продължително издишване, очевидно облекчена да загърби темата за детската площадка.

— Всъщност беше източноберлинският артистичен квартал, един вид нашият „парижки ляв бряг“. Ако знаеш как да играеш по правилата — а повечето ни приятели художници и писатели бяха намерили начин — можеше да си намериш там голям стар апартамент срещу нищожна цена. Нещо като огромните халета в Долен Манхатън, за които четох някъде. Разбира се, все пак живеехме в „сивата“, „аскетична“, „некомфортна“ ГДР, така че всичко беше примитивно. Но пък всеки познаваше някого, който има познат водопроводчик или електротехник — майстори, готови срещу скромно заплащане да ти оправят тоалетното казанче, проблем с тока или отоплението, така че януарските студове в апартаментите ни да станат поносими. При все това в Пренцлауер Берг съществуваше истинска артистична общност. И фактически дори човек да не успяваше да публикува нещо или да

направи изложба, а да твори само от вътрешна необходимост, общността го подкрепяше. Организирахме си четения на пиесите. Правехме си частни изложби на снимки и картини по апартаментите. Предавахме си ръкописите от ръка на ръка. И вдигахме страхотни купони. Откачени, безумни купони, които често започваха в петък след работа и продължаваха до ранното утро в неделя. Беше си истински бохемски живот по наши правила — или поне дотолкова „наши“, доколкото бе възможно при тази ситуацията...

— И там ли си била преводачка?

— Да, превеждах от английски на немски за едно държавно издателство. Разбира се, не бях партийен член и освен това бях заклеена като участничка в „потенциално упадъчна група“ в дебрите на Пренцлауер Берг, така че не ми възлагаха важни неща за превод — не биха ми поверили да превода новия гневен черен американски роман, който шефовете прецениха, че е достатъчно критичен към живота в САЩ, или бомбастичните дрънканици на някой английски комунист срещу госпожа Тачър. При мен идваха книги за дивата природа или геоложки изследвания за северноамериканския континентален шелф, или технически наръчници. Безумна работа, но ставаше за запълване на времето. Стига говорих за себе си. Не мога да си обясня какъв е този твой интерес към мен.

— Понеже мисля, че си прекрасна.

— Защо го казваш? — попита тя с тих, смирен глас.

— Защото го мисля.

— Как е възможно да го мислиш? Та ти ме познаваш от... откога? От половин час, не повече.

— Обаче го мисля и го знам.

— Притесняваш ме.

— Не, просто ти казвам какво изпитвам.

В този миг забелязах, че се усмихна дискретно. Но побърза да скрие усмивката си, като тръсна глава и отпи от бирата, запали нова цигара, успокоителна, и заяви твърдо:

— Може ли да се върнем към текста ти?

През следващите двадесет минути обсъждахме въпросите, които си беше записала.

Заслужава си да отбележа, че ако Петра не беше съгласна с нещо, не бе никак лесно да я убедя в гледната си точка. В крайна сметка отстъпих за шест от деветте „наблюдения“, които я дразнеха, като намерих начин да изразя мислите си по-завоалирано. После минахме на въпросите ѝ по превода, свързани с американизми, които бях използвал, и необходимостта да се намери еквивалент на немски като например *out of left field*^[1].

— В ГДР не играем бейзбол — каза тя, след като ѝ обясних произхода на израза. — От друга страна, харесва ми как използваш думите.

— Стига да не са насочени срещу архитектурните достойнства из Източен Берлин.

— В който случай звучиш банално. А си много умен, за да си го позволиш.

— Сега вече ти ме ласкаеш...

За пръв път по време на целия този танц на разговора тя ме погледна право в очите.

— Наистина го мисля, Томас.

— Добре.

— А сега... — погледна си часовника. — Трябва да вървя.

— Моля? — попитах, наистина шокиран.

— Имам планове за вечерта.

— Ясно.

— Звучиш като разочарован.

— Ами... да, наистина съм разочарован. Но ако те покана на вечеря тези дни?...

— Бих казала: „Разбира се“.

— Ами ако съм толкова нетърпелив, че предлага да е утре вечер?

— Бих казала: „Има един евтин, но приличен италиански ресторант на две преки оттук на «Пфлюгерщрасе»“. Името му е идиотско — „Ариведерчи“ — което не е особено успешен маркетингов ход за ресторант, а?

— Добре, значи в „Ариведерчи“. Осем добре ли е?

— Да.

Оставих няколко монети на масата.

— Не е нужно да плащаш и за мен — каза Петра.

— Но аз искам.

Излязохме, навън беше все още привечер.

— Е, как ти се струва мизерното ми кварталче?

— Не е по-зле от моето кътче в Кройцберг.

— Не би трябвало да живея тук. Толкова е сиво.

— Защо си тук тогава?

Тя хвърли бърз поглед към високите жилищни блокове във Фридрихсхайн отгатък Стената.

— Имам си причини — и изведнъж без предупреждение ме притегли към себе си и ме целуна по устните, дръпна се, преди да успея да я притисна на свой ред. Ръката ѝ стисна моята силно. — До утре.

— Да, до утре.

Петра ме пусна и се обърна, бързо се отдалечи. Стоях, главата ми все още замаяна от тази поразителна целувка, и я гледах как се отдалечава по улицата. Когато стигна до другия ъгъл, се обърна. Като ме видя, сякаш ѝ олекна, но ми се стори не по-малко объркана от мен. Все пак се усмихна. Докосна устните си с пръсти и ми прати въздушна целувка. Преди да успея да отвърна, зави зад ъгъла и изчезна.

В следващите няколко мига в главата ми се въртеше само една мисъл: *още цял дълъг ден, докато пак я видя.*

[1] Идиоматичен израз (англ.), свързан с бейзболния жаргон, означава нещо неочаквано, странно. — Б.пр. ↑

ТРИ

Една от драмите на влюбването е, че ти е невъзможно да не търсиш подтекст във всичко казано между двама ви. В този първоначален етап на любовта, когато съзнаваш, че си омагьосан, когато усещаш (но нямаш категорични доказателства), че е взаимно, и толкова отчаяно копнееш всичко да стане както трябва, се превръщаш в експерт по семиотика, като се мъчиш да дешифрираш всеки смисъл, скрит в обменяните помежду ви думи.

Или поне аз установих, че го правя, след онзи първи час с нея в „Кафе Анкара“. Цялата вечер — прибрах се в апартамента си, опитах се да чета, после излязох и обърнах няколко бири в „Черният кът“ — не престанах да превъртам в ума си жестовите и породените от тях реакции, разменените игри на думи, присъщото за двама души, които се ухажват, напрежение. И всичко това: копнежите, желанията и надеждите — едновременно общи и различни за всеки от двамата — уравновесени от чувство за самосъхранение, страх да не направиш погрешен ход, ужас да не изпиташ разочарование, да не бъдеш изпепелен.

Щом веднага поиска да вечеряме утре, явно за нея нещата са сериозни...

Ама какво ли значат всичките недомлъвки за бившия ѝ съпруг... ако, естествено, наистина е бивш? И как само посърна, като споменах детската площадка в Пренцлауер Берг. Да не би да е искала да забременее, но да не е станало? Или мъжът ѝ не е искал деца от нея... а може просто да си е тъжна по природа? Или е пометнала и още ѝ е мъчно?

А защо, по дяволите, правиш подобни догадки на сляпо, като може да има десетки причини, а може просто да ѝ е домиляло за родния дом?

Имаше нещо толкова очевидно в начина, по който Петра говореше за Източен Берлин — това беше градът, който тя продължаваше да нарича свой. Говореше за него с толкова удивително топли и закрилнически думи, не просто с носталгия за живота, който

някога е водила там сред приятелите си бохеми в Пренцлауер Берг. Липсваше ѝ всичко, което бе загърбила, но същевременно тя беше емигрантка, избягала от репресивен режим. Защо е напуснала, как е напуснала и доколко този епизод от живота ѝ продължава да я преследва — тези въпроси търсеха своите отговори, но все още нямаш право да ги задавам.

На другия ден следобед, когато с Мехмет изциклихме пода и го подготвих за лакиране, си облякох анцуга и отидох да потичам. Добре ми се отразяваше. Макар да имах лека мускулна треска от кроса предния ден, това, че се бях ограничил до седем цигари и само три бири (по онова време за мен това минаваше за лека вечер), допринесе за моя напредък. Просто сега обръщах повече внимание на големината на крачките си, на това как да пренастроя дишането си, как да поддържам постоянно темпо, докато тичах покрай Стената на север, свих наляво при Бранденбургската врата, после направих обратен завой и се върнах към Кройцберг. Когато влетях в „Кафе Истанбул“, за да изпия една газирана вода с кафе, вече бях вир-вода и на края на силите си. Още със сядането ми Омар рече:

— Сутринта към десет те търси някой си господин Павел.

Погледнах си часовника. Минаваше един. Можех да го хвана, преди да е излязъл за обяд. Помолих за телефона и набрах номера на Павел. Вдигна на третото позвъняване.

— А, Томас. Радвам се, че се обади. Имам свободен прозорец за запис следобед в четири. Записвам немската версия на текста ти в три и петнайсет, но ако успееш да дойдеш до четири, ще приключим за четирийсет и пет минути... освен ако не грешиш твърде много, докато четеш собствения си материал.

— Ами досега не съм записвал.

— В такъв случай да се готвим за катастрофа. По-добре да запазя два часа за запис.

В крайна сметка процедурата отне само час, защото, след като си изпих кафето в „Истанбул“, се прибрах, извадих ръкописа и прочетох очерка пет пъти, преди да измина целия път до Вединг. Когато стигнах в радиото, ме държаха да чакам десетина минути, които аз, естествено, прекарах във взирание в залата с надеждата да мярна някъде Петра. Де

тоя късмет. По едно време Павел се появи заедно с петдесетинагодишен мъж с кисела физиономия, облечен в зелено брезентово яке.

— А, Томас, запознай се с хер Манхайм, който тъкмо записва очерка ти на немски. Хер Манхайм, ето го автора.

— Приятно ми е — поздравих аз.

Онзи просто сви рамене, след което подметна набързо към Павел, че следващата седмица щели да продължат. Кимна и си тръгна.

— Винаги ли е толкова чаровен? — попитах.

— Абе днес го видях в почти най-ведро настроение. Страда от хронична депресия, обаче има най-великия глас на света. Истината е, че би трябвало да играе Шилер в Националния театър, но е толкова навъсен и мрачен, че никой не иска да го изкара пред зрители. Както и да е, свърши чудесна работа с твоя текст — и си мисля, че промените, които Петра предложи, допринесоха много за по-доброто звучене. Все пак тя е *оси*, следователно е по-навътре в нещата от мен.

Оси. Той за пореден път използва пренебрежителната дума за източногерманци. Реших да не питам за тази употреба на местния жаргон и само подхвърлих:

— Тя присъства ли на записа с хер Депресия?

Постарах се въпросът ми да звучи съвсем незаинтересовано.

— Днес е болна.

Оф, да му се не види.

За щастие Павел ми го каза, докато вървахме към студиото. Понеже беше на няколко крачки пред мен, не забеляза, че трепнах при думите му, но бързо се съвзех, щом влязохме в студиото и той ме помоли да прочета материала. Носеше хронометър и ми засече времето. Щом приключих, натисна бутона на часовника и като погледна циферблата, ме уведоми:

— Трябва да спестим две минути и осем секунди.

Това наложи да минем през текста изречение по изречение, да резнем параграф тук, изречение там, после пак го прочетох на глас и установихме, че сме с трийсет и осем секунди отгоре, затова в крайна сметка отрязвахме още два абзаца.

Трябваше да се работи прецизно, а Павел беше абсолютно безкомпромисен и държеше да приключим за четирийсет и пет минути и да ме няма. Спазихме срока. Бях му благодарен, че ми даде такъв

зор, защото отклони вниманието ми от мисълта, че срещата с Петра довечера ще се отложи. На толкова ранен етап в отношенията, разбира се, ти се ще всичко да върви както трябва. Никой не прелива от щастие, когато му се провали любовна среща. Казах си, че на път за къщи ще се отбия в „Кафе Истанбул“ — бях сигурен, че още с влизането ми Омар ще заяви с неподражаемия си безизразен вид: „Обади се някаква жена. Каза, че няма да може да дойде на срещата ви тая вечер. Кофти късмет, американецо“.

Но когато се добрах до „Истанбул“ в шест, на въпроса относно съобщения за мен Омар поклати глава.

— Имаш ли нещо против към седем пак да мина да проверя? — попитах.

— Че защо да имам нещо против начина, по който си губиш времето?

Беше ли възможно вечерта да не се провали? Веднъж Петра ми беше оставяла съобщение в „Истанбул“. Ако беше болна, сигурно би ме предупредила... защо, по дяволите, вчера не ѝ поисках телефона? И по-важното, може би просто е решила днес да се скатае от службата и с оправданието, че не се чувства добре, да си даде малко почивка. Така че продължих към къщи с малко повече оптимизъм, изкъпах се още веднъж и се избърснах. Избрах тъмносиня риза, дъвки, ботуши и черното кожено яке, което върши работа във всякакви случаи. После се върнах в „Истанбул“.

— Няма съобщения за теб, американецо — посрещна ме Омар.

Тръгнах към метрото, за да стигна до „Пфлюгерщрасе“: улица, която сигурно е получила името си, когато в Берлин все още е имало нещо земеделско, понеже Pflüger означава орач — сега единственото зелено пространство там беше неголям парк, разсечен на две от Стената.

„Ариведерчи“ беше единият от двата ресторанта на иначе полупустата улица от постройките със заковани прозорци, голяма част от които изглеждаха като да са използвани от бездомници. Почти навсякъде по порутените огради имаше графити. Две-три от старите блокчета изглеждаха обитатели, но състоянието им беше плачевно. Освен „Ариведерчи“ и унила бакалийка на улицата имаше и заведение за дюнер. На витрината се виждаше грамада от съмнително агнешко, което се въртеше на шиш. На вид приличаше на пеницилинова плесен.

„Ариведерчи“ беше местният сборен пункт на италианци. Имаше девет маси — когато влязох, всички бяха празни. По стените висяха пожълтели туристически плакати с Неапол и Рим, Пиза и Венеция, на масите с плотове от евтини меламинови плоскости имаше бутилки от кианти със забодени върху тях свещи, плетени панерчета за хляб с опаковани гризини вътре, музикалното оформление беше от популярни неаполитански напеви на акордеон. Сервитьорът, около четирийсетгодишен, с бяла риза и папийонка — и двете с петна от храна и вино — беше почти плешив, с четири кичура, праметнати през голото теме. Но още докато прекрочвах прага, той ми се усмихна и ме покани да си избира маса. Паркирах се в едно сепаре, тапицирано с червена изкуствена кожа. Келнерът ме попита дали очаквам някого. Потвърдих и ми олекна, след като не каза, че има съобщение за хер Несбит, а попита дали не желая аперитив просеко „за сметка на заведението“. Помолих да изчакаме, докато дойде приятелката ми. После, като си погледнах часовника и установих, че съм подранил с около седем минути, извадих бележника и започнах да пиша.

Бях на четвъртата изписана страница и втората цигара, когато вратата се отвори и влезе Петра. Носеше палтото си от туид, отдолу дънки и къса вълнена жилетка, под която се виждаше бяла тениска. Макар на влизане да ми се поусмихна, когато се доближих за целувка, се постара така да извърне глава, че устните ми да не срещнат нейните, а да намерят бузата ѝ. По погледа ѝ разбрах, че е имала кофти ден.

— Извинявай, че закъснях.

— Изобщо не си закъсняла. Даже не бях сигурен, че ще успееш да дойдеш.

— Нали ти казах, че ще дойда.

— Да, но следобед бях в радиото и Павел спомена, че си звъннала да кажеш, че си болна.

— Нали не си му казал, че ще се виждаме?

— Естествено, че не съм.

— Извинявай, извинявай. Ами просто... не го харесвам. Изобщо не искам да знае какво правя в извънработно време.

— Не се тревожи, нищо не знае. Добре ли си? Искам да кажа, ако не се чувстваш добре, да отложим.

— Много си мил. Но аз съм тук, защото исках да съм тук. И защото имам възможност да съм тук. Преди няколко часа... нещата не

изглеждаха никак розови.

— Звучи доста зле.

— Не е зле. Просто... живот. Бих пила нещо, ако обичаш.

Споменах, че келнерът е предложил да ни черпи по едно просеко. Тя кимна, извади цигари НВ и запали, каза ми, че като се събудила сутринта, все едно някой ѝ бил пронизал с игла роговицата на лявото око; боляло я толкова силно, толкова влудяващо, че не можела да се добере дори до шкафчето с лекарствата в банята, където имала супер силни хапчета, предписани ѝ от доктора за справяне с подобни тежки кризи.

— Случва се веднъж-два пъти годишно — обясни Петра.

Но болката я държала прикована в леглото цял час. Щом позатихнала за няколко минути, Петра успяла да събере сили, за да стигне до аптекката. Около половин час след изпиването на дозата ужасът ѝ започнал да се уталожва.

— И сега, след като ти досадих с историята за абсурдните ми термоядрени главоболия, сигурно си мислиш: боже, тази жена не е в ред.

— Просто се радвам, че си по-добре.

— Прекалено си мил.

— Неприятно ли ти е? — засмях се.

— Не... но е странно. Как ли възприемаш разните мрачности, които те преследват, интересно.

— Откъде знаеш, че ме преследва цяла орда мрачни сенки?

— Всеки си има своите мрачни пропасти. Особено писателите. Но всъщност нещо ми направи впечатление в книгата ти — читателят научава ужасно много за Египет и за историите на хората, с които си се запознавал по време на пътуването. Разказваш всичко прекрасно и често с огромно съчувствие. Особено за онази млада жена, университетската преподавателка, с която си се запознал в Кайро, дето загубила съпруга и тригодишния си син в автомобилна катастрофа. Направо ме разплака. Но това, което ме изненада, беше, че след като затворих последната страница, не знаех почти нищо за автора.

— Точно това е стратегията в книгата ми — моят малък животец не е толкова интересен, колкото е животът на хората, които срещам.

— Нали не мислиш сериозно, че живееш „малък животец“?

— Не точно. Но читателят, избрал да чете пътепис за Египет, не се интересува от нещастния брак на родителите ми.

— Наистина ли беше нещастен?

— Да говорим за това друг път.

— Защо не сега?

— Защото не искам да те отегчавам с...

— Подробности от „малкия си животец“?

— Именно.

— Но мен ме интересува...

Двете чаши просеко пристигнаха. Тя чукна своята в моята.

— Вчера ме остави да говоря... сега е твой ред. Дошъл си в Берлин само за да си пишеш книгата — или бягаш от нещо?

Попитах дали може да запаля от нейните цигари. Тя ги бутна към мен.

— Последна цигара, преди да се изправиш пред наказателния отряд?

— Просто не искам да ти измъчвам слуха с лични истории.

— Питам те, защото ме интересува, Томас. Боже, ама ти май никак не искаш да говориш за себе си?

— Нещо такова.

— Аз пък искам да знам защо спомена, че бракът на родителите ти е бил нещастен.

Запалих цигарата и дръпнах дълбоко. Защо се притеснявам? Може би защото Петра беше права — не желях животът ми да е обществено достояние. Фицсимънс-Рос беше роптал неведнъж по този повод — че разкривам толкова малко за себе си.

Дори във връзка с бившите гаджета — винаги внимавам да не споделя твърде много подробности от личния си живот. Но сега, докато седях срещу жената, по която толкова си падах — и която също като мен очевидно не споделяше лесно — усетих един от онези странни моменти на просветление, онези моменти, които идват толкова рядко, когато си мисля: *ако не ѝ разкажеш за себе си — за трудностите, за мрачнотиите, които правят от теб това, което си — за вас двамата няма бъдеще. Рискувай, осмели се да пуснеш Петра в миналото си.*

И така, започнах да разказвам. Разказах ѝ за вътрешната неудовлетвореност на майка ми, как двамата с баща ми непрекъснато

се заяждаха помежду си, за обвиненията, които от някое време нататък започнаха да се повтарят все по-често: че единствената причина двамата да останат заедно е синът им... и как това ме караше все повече да се затварям в себе си. Докато изклася до последната година в гимназията, прекарвах почивните дни почти изцяло по кина, театри и книжарници и това никак не ми тежеше.

— А родителите ти никога ли не са организирали нещо заедно, по семейному?

— Ами не. До последния ми клас в гимназията всеки от тях фактически водеше свой живот. Често през уикендите татко беше „в командировка“ — което, сега вече знам, беше евфемизъм за срещите с някоя от многобройните му любовници.

Понякога оставаше в града и предлагаше да отидем на кино или ме канеше на късен обяд в италианско ресторантче. Баща ми не беше от властния тип, не държеше на всяка цена да става неговото — такъв е бил дядо ми. Напротив, когато бях на шестнайсет, ми даде да пробвам първата цигара и първата чаша вино, като ми обясни, че иска да се науча да пия и да пуша като хората.

— Явно е бил мъж на място.

— Да, за всичко, освен опреше ли до майка ми. Тя превръщаше живота му в ад, както и той нейния. Но те така и не успяха да постъпят разумно и да се разделят.

— И моите не се разведоха.

— Те нещастни ли бяха?

— Не бих казала. Някак успявах да намерят начин да съжителстват и същевременно да не са заедно. Знам, че баща ми имаше любовница, която работеше в Националното радио в Хале. Майка от своя страна имаше връзка с директора на прогимназията, където преподаваше. Макар че това последното го разбрах случайно, когато на връщане от училище минах направо през една алея и я видях в обятията на началника ѝ на предната седалка на неговия трабант — въпросният директор на прогимназията беше партиен член от толкова висок ринг, че беше прередил дългата опашка за мечтания автомобил...

— Майка ти видя ли те?

— За щастие не. Беше твърде заета да прегръща другаря Кьолн, за да ме забележи.

— И ти не ѝ спомена нищо?

— Ти луд ли си? Дори на онази ранна възраст — бях на четиринайсет — разбих основния принцип на живот в ГДР. В общество, в което мотото на тайната полиция е „да знае всичко“, най-важното, което научавах още от малък, е да пазиш информацията за себе си... особено ако започнеш да се съмняваш в начина на функциониране на нещата в твоята страна.

— Кой беше първият въпрос, който си зададе?

— Божичко, те ни промиваха мозъците да вярваме, че ГДР е някаква велика хуманна държава. Рай за работника. Осъществената мечта за равноправие. Работата е там, че аз вярвах на всичко това. Защото от седемгодишна възраст прекарвах по няколко седмици всяко лято в пионерски лагер. Освен това всеки ден в училище имахме идеологически часове, в които ни учеха за лошия капиталистически свят, съществуващ на запад от нашите граници, където децата били принуждавани да работят във фабрики при мизерни условия и където повечето американци били така въвлечени в културата на бясно консуматорство, че всички били невероятно дебели и се самоубивали, като се тъпчели безспир...

— Да ти кажа, в последното има голяма доза истина.

— Разбира се. Нали това казва и Оруел за клишетата: всички те до известна степен са верни. Не че ни се позволяваше да припарваме до Оруел в училище или университета, или пък в някакъв друг момент от живота ни на добросъвестни граждани на най-хуманната страна, която светът някога е раждал...

— И кога за пръв път прочете Оруел?

— Когато заживях с Юрген.

— Кой е Юрген?

— Съпругът ми.

— Значи все пак си има име.

— Нали питаше кога съм започнала да поставям нещата под съмнение — продължи тя, загаси фаса и посегна за следваща цигара, като побърза да измести разговора към по-сигурна почва. — Беше един уикенд, който прекарах с моя приятелка от училище, Маргерита. Родителите ѝ имаха бунгало извън града. Съвсем мъничка къщурка, три стаички, само най-необходимото. Но имаше телевизор. Бяхме на някакви си двайсет и пет километра от границата с ГФР и за пръв път

можах да гледам западногерманска телевизия. Всичките реклами за всичките продукти, които никога не виждахме в ГДР. Всичко цветно. Всякакви прекрасни тоалети. После давах един филм, дублиран на немски, но сниман в Париж. Бях чувала за Париж в часовете по география и по антифашистка история, там научихме, че нацистите са нападнали Франция през 1940-а и (така поне твърдяха учителите ни) извън шепа смели френски комунисти мнозинството от населението сътрудничило на фашистите. Именно в този филм за пръв път видях Париж. Беше някаква любовна история, не помня заглавието, но градът беше прекрасен. Спомням си, че всичко ми се стори замайващо. Но когато на другата вечер се прибрах у дома и казах на татко, че искам да уча френски и щом стана на осемнайсет, да отида да живея в Париж, се случи нещо ужасно нетипично за него: ядоса ми се. Попита кой ми вкарва подобни идеи в главата. Когато се опитах да му обясня, че съм чела книжки с картинки за Париж, ме предупреди да не го лъжа, защото къде ще намеря книжки за Париж в Хале? После попита дали родителите на Маргерита имат такива книжки. И побесня. Беше толкова нехарактерно за баща ми да изпада в подобни състояния, че няхах друг избор, освен да му кажа истината: как през уикенда във вилата им сме гледали западна телевизия. Тук вече татко направо обезумя. Каза, че никога, никога не бива да казвам на никого, че в къщата на родителите на Маргерита съм гледала западна телевизия, а също и че повече не бива да бъдем приятели. Разплаках се — не само защото не разбихах защо иска от мен да прекратя отношенията си с моята най-близка приятелка от училище, но и защото никога не бях виждала баща си такъв.

— И?

— Каза, че ако споделя дори едничка дума с някого за случилото се, това може сериозно да ни навреди. Закле ме да мълча, закле ме никога да не кажа никому за това... И ми нареди да започна да отбягвам Маргерита още на другия ден в училище.

„Но ние просто гледахме телевизия“, ревах аз.

„Гледали сте забранена телевизия.“

„Но в училище непрекъснато някой се хвали, че родителите са му позволили да гледа западна телевизия.“

„Техните бащи не работят в радиото и не заемат важен пост там. Представяш ли си какви главоболия ще си имам, ако се разчуе, че

дъщеря ми е гледала капиталистическа телевизия? Трябва да ми обещаеш, че повече няма да имаш нищо общо с Маргерита.“

— Спази ли обещанието? — попитах.

Тя отпусна глава и замълча за момент.

— Не знам защо ти разказвам всичко това. Не съм го споделяла никога с никого.

— Сериозно?

— Дори със съпруга си.

— Е, какво стана?

— Татко веднага отиде да говори с мама. Тя дойде при мен много разстроена, притеснена и ми каза, че трябва да направя всичко, което ме помоли баща ми, че това, което родителите на Маргерита са допуснали, е ужасно нередно и много опасно. Спомням си само, че ѝ казах: „Но те няма да кажат на никого, че са ни позволили да гледаме западна телевизия. Беше просто някакъв филм. А аз наистина искам да науча френски и да видя Париж“. „Невъзможно е — отвърна категорично майка. — Ако си образцова гражданка, може да те пуснат във Варшава или Прага, или може би дори в Будапеща. Но Париж? Това е друг свят. Там не е за нас.“

Тогавя за пръв път осъзнах, че пътуването по начина, по който бе възможно за хората на Запад, просто да си купиш билет и да се качиш на самолета, да заминеш за чужбина и да се върнеш когато си искаш, или пък да не се върнеш изобщо, просто да решиш да поживееш другаде за известно време — всичко това е невъзможно за нас. Забранено е, както и западната телевизия.

— Какво стана с Маргерита?

Петра се вторачи в празната си чаша.

— Не знам.

— Тоест?...

— На другия ден не дойде на училище. Нито на следващия. А родителите ми повече не попитаха дали общувам с Маргерита — което ми се видя странно, след като толкова яростно настояваха да обеща, че ще прекратят контактите си с нея. Но в края на седмицата попитах класната какво се е случило с приятелката ми. Все още си спомням мимолетното смущение, изписано на лицето ѝ, когато ми отговори: „Чух, че баща ѝ бил преместен на нова работа“.

— Родителите ти ли са ги предали? — попитах.

Погледът ѝ не се отлепи от чашата.

— Не знам.

— Родителите ти не говориха ли с теб по този въпрос?

— Не.

— А ти питала ли си ги?...

— Нима бих могла?

— Виждала ли си Маргерита оттогава?

Тя поклати глава, после отвърна:

— Но около половин година след случката стана нещо интересно. Баща ми беше повишен до началник на културните програми в Националното радио на ГДР в Хале. Четири години по-късно, когато кандидатствах да уча френски и английски в Хумболтовия университет в Берлин, което беше ужасно висока топка, предвид че бях от провинцията и бях с половин процент под изискванията за приемните изпити, се оказах приета.

— Може просто да са решили, въз основа на подадените ти документи, че заслужаваш да си опиташ силите. А повишението на баща ти — кой може да каже, че не е било заслужено след години упорит труд?

— За пореден път си твърде мил. Но човек, който не е живял в ГДР, не може да разбере как функционира системата, как всеки очерня всекиго. Нямам категорично доказателство, че родителите ми са казали в Щази нещо за семейството на Маргерита, но на какво друго би могло да се дължи това внезапно преместване в друг град? Всъщност всички живеехме в постоянен разяждащ страх, че и най-малкото отклонение може да бъде докладвано на „когото трябва“ и използвано срещу нас. Поради тази причина всеки си налагаше цензура и съзнаваше, че темите, по които е позволено да се говори, са ограничени. Именно поради това никога повече не заговорих пред родителите си за Маргерита.

— Поддържаш ли връзка с родителите си?

Тя бавно поклати глава.

— Опитвала ли си се да установиш контакт с тях?

— Ти не разбираш. Това, че минах границата, че се измъкнах... Бог знае какво е станало с кариерата на родителите ми след случилото се. Но съм наясно, че ако се опитам да се свържа с тях сега, последствията за тях ще са още по-тежки.

— А те правили ли са опити да се свържат с теб?

— Май продължаваш да не схващаш. За да оцелеят там сега, те нямат друг избор, освен да ме приемат за мъртва. За никой. Аз вече не съществувам.

— Ужасно съжалявам — казах и захлупих китката ѝ със своята.

Тя не се отдръпна. Вплете пръсти в моите и каза:

— Не биваше да ти казвам всичко това.

— Радвам се, че го направи.

— Но сега ме мислиш за компрометирана, унищожителка на живота на други хора.

— Била си дете. Никога дотогава не си гледала западна телевизия. Откъде да знаеш? Нещо повече, родителите на Маргерита със сигурност са били наясно, че поемат риск, като ти пускат...

— Аз ги предадох — рече тя и дръпна ръката си.

— Нищо подобно. Нямах конкретни доказателства, че родителите ти са докладвали...

— Моля те, моля те, престани да намираш разумно обяснение на всичко. Проблемът с това място е, че за да оцелееш, си длъжен да доносиш за други хора. Но като го правиш, всъщност предаваш себе си.

Отвътре ми напираше да кажа: „Всички предаваме себе си“, но усещах, че ще прозвучи наивно и опростенчески. Това, че я виждах толкова разстроена — като наред с това бях окуражен от факта, че тя ми има достатъчно доверие, за да пожелае да сподели с мен болезнената си тайна — задълбочи още повече чувствата ми към нея. Така че протегнах дясната си ръка и я сложих върху нейната. Тя мачкаше салфетката и при първоначалното докосване се стегна, после продължи да върти в ръката си парчето протъркан от пране плат. Стиснах я здраво и след като почти инстинктивно се опитах да я издърпам от ръката ѝ, Петра бавно стегна пръстите си около моите. Погледнах я и видях, че едва сдържа сълзите си.

— Извинявай... — прошепна. — Толкова съжалявам.

— Няма за какво да съжаляваш — уверих я. — Наистина.

— Ти си прекрасен мъж — каза тя, но все още не можеше да си наложи да ме погледне.

— А ти си прекрасна жена.

— Не, не съм.

— Напротив, казвам ти — прекрасна си.

— Но ти почти не ме познаваш.

— Просто си прекрасна.

— Томас, моля те.

— Прекрасна си.

— Каза го вчера.

— Оттогава не съм променил мнението си.

Тя прихна, после се смълча, стиснала здраво ръката ми.

— Никой никога не ми го е казвал... — рече накрая.

— Сериозно? — възкликнах, като се помъчих да не проличи смайването ми.

— Бракът ми... странна история.

Не казах нищо в очакване да продължи. Но тя рязко посегна към менюто и цигарите си.

— Умирам от глад — каза. — Не съм яла цял ден.

— Ами тогава да поръчваме — усмихнах ѝ се.

— Благодаря ти.

Знаех, че всъщност ми благодари, задето не я разпитвам повече за брака ѝ. Келнерът се появи. И двамата си поръчахме паста. Предложих бутилка бяло вино. Тя кимна.

— Открих италианската храна едва след като бях депортирана от ГДР. Пармезан, лингуини, миден сос, истински кюфтета от месо — все храни от друга планета. Но ти, който си израсъл в Ню Йорк, сигурно си имал достъп до всяка храна, която се предлага.

През следващия половин час тя ме разпита подробно за детството ми в Манхатън — искаше да знае всичко за квартала, за ресторантчетата (като „Таверната на Пете“ или „Големия Вон Кин“ на Мот стрийт в Китайския квартал, където двамата с татко често обядвахме; разпита и за театралните постановки на Бродуей, които съм гледал като дете, за обстановката в Ийст Вилидж в началото на 70-те и дори ме помоли да ѝ демонстрирам разликата между акцент от Бруклин и от Бронкс, избухна в смях, когато изимитирах как баща ми казва „Здрасти, к’во ста’а?“ с типичните за Проспект Хайтс извивки.

По време на вечерята Петра се отпусна, ядеше с апетит вкусните спагети карбонара и следваше темпото ми, чаша след чаша, с бялото вино. Когато успях да вметна, че ме е подмамила да говоря за Ню Йорк

твърде дълго и сега определено е мой ред да я бомбардирам с въпроси за детството ѝ, каза:

— Просто искам да знам всичко за теб... всичко с изключение на бившите ти гаджета. Поне засега.

— По този параграф няма много за разказване.

— Стигнем ли до тази част от живота, интимния свят, винаги има много за разказване. Е, в момента говори виното.

— Нали каза, че няма да го обсъждаме засега.

— Добре, остани си тайнствен.

— Не повече от теб.

— О, имам чувството, че твоята история е по-ведра от моята.

— Твоята толкова ли е тъжна?

— Да. Толкова. — Издърпа цигара, продължи: — Не бих отказала още половинка вино, ако нямаш против...

— Да имам против ли? — погалих я по лицето. — Толкова е...

Преди да успее да завърши изречението, тя притисна с показалец устните ми.

— Не е нужно да казваш нищо, Томас. Знам. Наистина знам.

После внезапно обхвана с ръце главата си с ужасно съсипан вид, все едно всичко ѝ идваше вече твърде нанагорно.

— Какво има? — попитах.

— Не...

Усетих как потръпва. Притисна пръсти към очите си. Пак понечих да я докосна, но тя отблъсна ръката ми.

— Не — повтори едва чуто.

— Какво не?

— Томас, моля те, за теб ще е най-добре да си тръгнеш веднага.

— Моля?

— Просто си върви и се спасявай.

— Да си вървя ли? Изключено. Няма да ти позволя да ме отблъснеш. Няма да ти позволя да отблъснеш *нас*. Не и щом знам...

— Аз също знам. Знам го от мига, в който те видях. И тъкмо затова трябва да те помоля да си вървиш. Защото е невъзможно...

— Защо да е невъзможно? *Защо?* Ти си всичко за мен...

Тя рязко се изправи, грабна си цигарите. Ненадейно каза: „Ich liebe dich“. *Обичам те*.

И се втурна към вратата.

Светкавично хвърлих някакви пари на масата и излетях на улицата. Но „Пфлюгерщрасе“ беше празна. Извиках името ѝ няколко пъти. Щурах се насам-натам по улицата, проверих няколко входа, които не бяха заковани с дъски, надзъртах в улички и продължавах да повтарям името ѝ. Никакъв отговор. Само вятърът блъскаше ламарините по тези прокълнати сгради. Хукнах по централната улица, като си отварях очите на четири. Но както в целия този забравен от бога квартал, наоколо нямаше жива душа. Петра се беше изпарила.

Зави ми се свят не само заради рязкото ѝ изчезване, но и поради всичко случило се с тъй шеметна бързина. После в главата ми отекнаха думите, които бе казала, преди да се втурне към вратата. Каза истината — в това бях сигурен. Точно както бях сигурен, че случващото се помежду ни — „Разбрах го в мига, в който те видях“, „Ти си всичко за мен“ — е едновременно ирационално и безкрайно истинско.

Заваля суграшица, коварно студена и лепкава. Тутакси трябваше да намеря къде да се подслоня, обаче не исках да тръгвам към метрото и жилището си. Исках да намеря Петра. Но без адреса ѝ, без телефонния ѝ номер... Имаше само едно решение: да се върна в ресторанта и да се надявам, че нещо ще я накара да се появи пак там, че бягството ѝ е било...

Какво? Необмислена реакция? Страх от колосалните мащаби на всичко това? Или ставаше дума за още много тайни, които трябваше да открия... но сега вече едва ли. Със сигурност бях замаян от последните няколко минути, прекарани с нея, как бяхме започнали да даваме израз на това какво сме мислели, предполагали, чувствали от дни... осезаемото чувство, че да, това е любов (макар и двамата все още да знаехме толкова малко един за друг)... хм, поне аз от своя страна не бях изпитвал досега нищо подобно. Фактът, че Петра беше избягала, че имаше вероятност да съм я изгубил, да съм изгубил тази откачена мечта, все още вкоренена в много убедителна реалност, мисълта, че всичко това можеше просто да ми се изплъзне, че тя е изчезнала завинаги от живота ми — всичко това беше съсипващо, непоносимо.

Върнах се в ресторанта. В мое отсъствие там не се беше появил никой. Келнерът ме проследи с поглед как влизам съкрушен. Повдигна вежда към мен, сякаш питаше: „Извади ли късмет?“. Но знаеше отговора. Когато поклатих глава в отговор, той ми посочи масата. Седнах, извадих си тютюна и започнах да свивам цигара. Той дойде с

голяма тумбеста бутилка бренди „Векия Романя“ и чашка. Наля ми едно малко, потупа ме по лявото рамо бащински, утешително и каза:

— Пий.

Сложи бутилката на масата до чашката ми и ме остави сам с моите цигари, моето пиене, моите мисли. През следващия час изпуших четири цигари, изпих четири чашки италианско бренди и чаках Петра да се върне. Не се върна. Междувременно не подирих обичайното успокоение — бележника, трескавото писане — към което посягах винаги когато се чувствах нервен, притеснен, когато не знаех къде да си дяна ръцете. Тази вечер просто зяпах в нищото и единственото, което си представях, беше Петра, повтарях си, че съм срещнал жената на живота си, че всичко в нея — красотата ѝ, интелигентността ѝ, бързият ѝ ум, безкрайната ѝ чувствителност, тъгата ѝ, заразителната ѝ сетивност, начинът, по който косата ѝ нежно се развяваше, когато врътваше глава, звънкият ѝ смях с нотки на изненада, внезапните ѝ сълзи — е тера инкогнита, нещо абсолютно непознато за мен.

А сега...

Загасих четвъртата цигара, допих си брендито и се изправих, очаквах да се почувствам замаян след такова количество италиански алкохол с нисък градус. Но единственото, което изпитвах, бе тъга. Тя няма да се върне. Тя избяга от теб, избяга от нас. Край. Свърши, преди изобщо да е започнало.

— Колко ти дължа за питиетата, приятелю? — попитах келнера.

— За сметка на заведението е.

— Позволи ми да ти платя.

— Остави достатъчно пари, когато хукна да гониш приятелката си. Платил си ми всичко за тази вечер.

— Много мило от твоя страна.

— Надявам се пак да дойдеш. Ще ти извикам такси.

Изведнъж се почувствах изцеден. Затова само кимнах. Когато таксито дойде пет минути по-късно, келнерът пак ме докосна по рамото и каза:

— Обичаш я, нали?

— Толкова ли е очевидно?

— Късмет е, че си го изпитал. Аз не съм. Нито веднъж.

— И още си ерген?

— Не, женен съм от двайсет и пет години. Затова ти завиждам.

— Не е речено, че ще стане...

— Поне вече знаеш какво е да го изпитваш.

Голямо успокоение, няма що. Позволих на човека да ми помогне с връхната дреха. Ръкувахме се. Заклатушках се навън към таксито.

Седем минути по-късно си бях у дома. Изкатерих се по стълбите. Огледах спретнато боядисаното свежо апартаментче, в което се беше превърнало ателието на Аластър. Добрах се до стаята си, хвърлих якето, събух ботушите и се строполих на леглото.

В следващия момент в ушите ми проехтя звън. Отне ми миг-два, докато осъзная къде се намирам, как съм се озовал там и че — според ръчния ми часовник — часът е два и единайсет през нощта.

Дзззъннн.

Беше звънецът на входната врата долу. Звънеше оглушително. Непрекъснато. Като че някой го беше натиснал. Настояваше да се събудя. Да я пусна.

Най-сетне се освестих. Скочих, разтърках очи да прогоня умората, хукнах по стълбите бос, стъпвах по студените плочи във фойето долу, отворих с трясък вратата и...

Ето я. Петра. Вир-вода. Косата ѝ сплъстена от несекващата суграшица. Очите ѝ червени, сякаш беше плакала с часове. Строполи се в прегръдката ми, трепереща.

— Студено... ми... е — прошепна, вкопчена в мен, главата ѝ прилепена до моята, пръстите ѝ пробягаха през косата ѝ, после докоснаха лицето ми, сякаш за да си докаже, че съм истински, от плът и кръв, че съм тук.

Затворих очи, усетих сълзите.

— Не ме пускай — прошепна тя. — Никога не ме пускай да си отида.

ЧЕТИРИ

Няколко часа по-късно — пет и двайсет според часовника на нощното ми шкафче — се събудих, прегърнал Петра. Тя лежеше до мен, потънала в съня си. Повдигнах се на лакът, гледах я и си мислех: „Толкова е красива“. Докато я гледах, си припомнях последните няколко необикновени часа миг подир миг; как още с влизането в жилището ми тя ме придърпа към себе си. Секунди по-късно се целувахме толкова страстно, с такава жар, все едно бяхме двама влюбени, живели разделени с години, които по време на дългата раздяла са копнели тъй пламенно един за друг, че когато моментът на срещата най-сетне е настъпил, са се почувствали ненаситни.

Започнахме да се събличаеме един друг и запристъпвахме към спалнята. Още щом паднахме върху матрака, тя ме извъртя отгоре си и изпищя пронизително, щом проникнах в нея, после склочи крака зад гърба ми, за да ме поеме колкото е възможно по-надълбоко. Обхванала с длани лицето ми, тя ме гледаше с такова желание, с такава необходимост, такава надежда и страст, че тутакси признах онова, което бях осъзнал, *почувствал* дни по-рано, в онзи момент, когато тя за първи път се появи в полезрението ми.

— Ich liebe dich.

— И аз те обичам.

Тези думи бяха прошепнати, все едно си давахме обет един пред друг. После бавно, със страст, която беше съвършена и абсолютна, започнахме да се любим. Тя се разрастваше, копнежът ни един по друг стана почти главозамайващ, необуздан, направо безумен. Любовта ни беше взаимна и пламенна във висша степен.

След това лежахме прегърнати, гледахме се в очите омаяни, разтърсени, осъзнали, че навярно това е началото на дълбока и драматична промяна в живота и на двама ни.

— О, моя любов — прошепна тя и ме прегърна с все сила. — О, моя любов...

— Твой съм — отвърнах шепнешком, галейки лицето ѝ.

Тя зарови глава на рамото ми и се заплака.

— Няма нищо — притеглих я още по-близо до себе си. — Обещавам ти, че вече всичко ще бъде наред.

— Няма как да знаеш... не можеш дори да си представиш... — шепотът ѝ заглъхна.

— Кое да си представя, любов?

— Когато изчезнах тази вечер, с часове обикалях по улиците, ужасена...

— От какво?

— Ужасена, че съм те изгубила заради своята лудост. Ужасена, че не мога да приема щастието, което си мислех, че е възможно да изживея с теб.

— Но този страх... на какво се дължи?...

— На много неща. Неща, които с времето ще ти разкажа. Но засега... моля те... Искам просто да остана в мига... В този невероятен момент. С теб. Прегърни ме силно, колкото можеш по-силно, искам тази нощ да спя в обятията ти, както и утре, и другата седмица, следващия месец, година, новото десетилетие, идния век...

— Дотогава ще си прекарала в прегръдките ми над шестнайсет години. Каква прекрасна мисъл.

— Обичам те, Томас.

— Обичам те, Петра.

Тя надигна глава, за да ме целуне, и легна пак на възглавницата. Ръцете ми я обгръщаха, тя затвори очи и скоро вече спеше.

Аз последвах примера ѝ минутки по-късно, страстта, лудостта на случилото се ме връхлетя с шеметна сила. Допрях устни до шията ѝ и също потънах в царството на сънищата.

В следващия миг беше пет и двацет сутринта и изпитах мига на объркване, в който не знаех къде се намирам, докато не усетих Петра сладко да се намества насън. Повдигнах се на лакът и само я гледах, мислите ми препускаха трескаво. Докато човек не го изпита — а да се надяваме, че всеки някога го е изпитвал — не може да се подготви истински за неистово силното чувство на първото влюбване. Улавяш се да мислиш неща, каквито никога до този миг не си смятал за възможни. И отчаяно искаш всичко да стане както трябва — особено след като в момента живееш в приказно възвишен свят, в който всичко изглежда неимоверно благоприятно. И американецът в мен — онова начало в мен, което вярваше, че мога да се справя, че мога да

преодолея препятствията, че след преминалото торнадо мога да преборя щетите — сега си мислеше, че каквото и да бе наранило и измъчвало Петра преди, ще го поправи. Ще бъде за всичко винаги до нея. Никога повече няма да допусна тя да се почувства самотна на света. Ще успокоя страховете ѝ и ще се погрижа тя спокойно да говори с мен за всичко. Ще съм човекът, за когото да е сигурна, че може да бъде постоянната и стабилна опора в сложната житейска непредвидимост. Ще бъде нейният мъж.

Да, живеех във възвишената реалност, известна като *супербия*^[1] — където установих, че виждам живота по съвсем друг и необичаен начин. Както си лежах, загледан в щастливо спящата Петра, така сгушена до мен, така магично присъстваща, се изумих от настъпилата в мен промяна: как исках да дам на Петра всичко, как любовта ни бе покълнала в някаква инстинктивна истина. Да, всичко стана много внезапно, много смайващо. Но и да беше като гръм от ясно небе, какво от това? *Знаех*. Точно както и Петра ми каза, че *знае*. За пръв път знаех какво означава да си сигурен. Може да прекараш цял живот в търсене на човека, за когото си предопределен. По пътя си да правиш компромиси: едни разумни, други катастрофални, трети такива, които те захвърлят над пропастта на тихото отчаяние или отприщват тъга заради ограничените си хоризонти. Но когато — ако — намериш онзи, с когото има шанс да постигнеш нещо по-възвишено, тогава трябва да си готов, ако се наложи, да промениш всичко, за да се получи. Защото това е твоят миг, твоят час, а такъв час се явява не повече от веднъж-дваж в отрязъка от време, наречен твой живот.

След около трийсет минути се измъкнах безшумно от леглото и събрах всички мокри дрехи на Петра, разстлах ги по радиаторите да съхнат, докато тя се събуди. После, когато отидох до банята и взех хавлията си от закачалката на вратата, пътьом мярнах отражението си в огледалото. Аз съм от хората, които никога не са изпитвали радост от отражението си. Тази сутрин обаче видях усмивка на лицето си и тя беше едновременно озадачена и чудно хубава.

Върнах се в спалнята и оставих хавлията на стола откъм нейната страна на леглото, в случай че се събуди преди мен. После пропъльзах обратно до нея и пак я взех в обятията си.

— Ти ли си? — измърка в просъница тя.

— Аз съм.

— Ела по-близо.

И притиснати един към друг, пак заспахме.

Когато се събудих, чух приглушен глас някъде наблизо. Отстрани на щорите се процеждаше светлина, часовникът на нощното шкафче показваше единайсет и двајсет.

Докато светът около мен се избистряше, гласът стана по-ясен. Заедно с него до мен долетя аромат на кафе. Леглото до мен беше празно, Петра си припяваше нещо в кухнята, някаква немска песен, звучеше ми смътно позната. Седнах в леглото и осъзнах, че съм необичайно отпочинал и се чувствам — това вече беше наистина ново усещане — щастлив.

— Добро утро, любов — казах.

Петра дойде от кухнята, облечена в моята хавлия. Беше толкова лъчезарна, толкова сияеща, очите ѝ просто грееха.

— Добро утро, любов — рече и тя, седна до мен и ме прегърна.

Целунахме се страстно. Хавлията се озова на пода и се любихме отново. Този път движенията ни бяха съвсем бавни, с осъзната дълбока чувственост, с върховно удоволствие от пълното физическо сливане на телата ни.

После тя обхвана лицето ми и каза:

— Толкова е... Боже, иде ми да кажа „революционно“, но ми звучи много по комунистически! За мен обаче това е думата. Революционно. Защото това, което изпитвам в момента към теб, към нас... е навлизане в нова територия...

— Територия, която създаваме за себе си. Това е, което има значение. *Ние*. Всичко друго е фон, Петра. *Ние*.

— Най-прекрасното местоимение на света. Местоимение, което използвам за пръв път в живота си.

— Аз също... и това, както казваш, прави нещата... и за мен... толкова... да, революционни.

— Никога няма да стана от това легло.

— Не възразявам.

— Надявам се не възразяваш и да ме прегръщаш?

— Можеш да разчиташ на мен.

— Тази сутрин съм най-щастливата жена в Берлин. Толкова съм щастлива, че ще сервирам закуската в леглото.

— Няма ли да ходиш на работа?

— Снощи оставих съобщение на охраната, че все още не се чувствам добре... и след това дойдох при теб.

— А като отворих вратата и те видях...

Целувахме се дълго. После лежахме прегърнати, загледани един в друг. Докато действителността не се намеси: звукът от машина за циклене на долния етаж.

— О, мамка му — възкликнах, — съвсем забравих.

— Няма страшно — успокой ме Петра. — Като чух движение долу, излязох на стълбите и видях господин от турски произход. Попита за теб, каза, че вършите някаква работа в „ателието на господин Аластър“. Като му отговорих, че още спиш, рече да не те будя — щял утре да попита дали състоянието на господин Аластър не се е подобрило. Предполагам, че „господин Аластър“ е хазаинът ти.

— И така може да се каже. Както и много други неща. Човек с много роли е „господин Аластър“.

— Е вече съвсем ме заинтригува.

— Дълга история.

— Разполагам с цялото време на света. И искам да знам всичко за теб.

— Какво стана със закуската в леглото?

— Да се разберем. Аз нося закуската, после ти ми разказваш за този твой „хазаин“.

— Нека ти помогна да донесеш нещата.

— Не, позволи ми удоволствието да сервирам на mein Mann закуската му. Нека поне веднъж вляза в ролята на Hausfrau.

Тя изчезна към кухнята, като продължи да си припява същата песен, която достигна до слуха ми, когато се събудих.

— Звучи като Шуберт.

— Браво. Наистина е Шуберт: „На музиката“. Шуберт в типично умозрително настроение.

— Прекрасна е. А като я пееш ти...

— Моля те, не ми казвай, че съм славейче.

— Нито гукаш като гълъб. Но гласът ти е много приятен.

— Приемам комплимента. Но имам по-належащ въпрос — нещо, което искам да знам за теб. Как предпочиташ кафето — чисто или с мляко, и какво си мажеш на филията — мармалад или сирене?

— Чисто и сирене, ако обичаш.

— Също като мен.

Пет минути по-късно се върна с поднос в ръце, продължаваше да си припява Шуберт, а усмивката ѝ беше още по-сияйна. Сложи подноса на леглото, наведе се и ме целуна чувствено по устата, после ни наля по половин чашка еспreso. Вдигна чашата си към моята и се чукнахме.

— За нас.

— За нас. — И я целунах пак.

Кафето имаше чудесен вкус. Вече минаваше обяд и бях озверял от глад. Така че ръженият хляб със сирене „Мюнстер“ изчезна светкавично.

— Така — провлачи Петра, след като приключих с втората филийка. — А сега твоята част от сделката. „Господин Аластър“. Цялата история. Всички подробности... доколкото разбирам, човекът е доста колоритен.

— Добре. От игла до конец.

И я поведох през сагата Фицсимънс-Рос. Щом приключих, Петра каза:

— Струва ми се, че го харесваш.

— Да, свикнах с него. Макар да е човек на крайностите и да живее живота си по този начин, ми се струва, че у него няма нищо злонамерено. Напротив, вижда ми се безкрайно нравствен и почтен. Колкото до изкуството му, той е изключително дисциплиниран, а в домакинството си е безкрайно подреден. Но едно от многото хубави неща в този апартамент — и трудовите и наркоманските навици на Фицсимънс-Рос — е, че всъщност всеки си живее отделно. Откакто го научих да слуша дънещата си музика със слушалки, когато рисува, водим мирно съвместно съществуване.

— Добре е да го знам — усмихна се тя.

— Така че, ако се преместиш да живееш при мен, не означава, че ще живееш с него.

— И това е добре да го знам.

— Май избързах по този въпрос.

— Аха... и това ми харесва.

Целунахме се.

— Не искам да мърдаме никъде до края на деня — вметна тя. — Вратата към света навън остава затворена.

— Чудесно.

— Прегледах шкафовете ти. Има достатъчно храна и пиене. Всъщност беше изненадващо и доста приятно да видя толкова добре зареден килер.

— Хм, аз съм от Ню Йорк. Там сме свикнали да се презапасяваме.

— Вече измислих вечерята: спагети с доматиен сос и аншоа. В хладилника дори видях пресен босилек, чесън и пармезан, а също и две бутилки бяло вино. Доста впечатляващо, Томас. Ще взема да се преместя.

Пак се целунахме. После, след като се отървахме от подноса, се пъхнахме обратно под завивката и миг по-късно телата ни пак се преплетоха.

Желанието в най-чист вид е ненаситно, опияняващо и щастливо безумие. Потребността да се докосваме непрекъснато бе съчетана с не по-малко належащата необходимост да си казваме всякакви епитети, които бяха едновременно абсурдно романтични и абсолютно искрени. Като се замисля за онзи наш първи ден заедно, се сецам как използвах език на любовта, който дотогава винаги бях избягвал — защото, ако никога не си се влюбвал до полуда, дори самият израз „влюбен до полуда“ може да бъде заклеен от моя тип саркастично настроени гражданинчета като блудкав и сладникаво-сентиментален. Ала когато минеш тази граница, установяваш, че повтаряш „обичам те“ толкова често, че няма как да не се запиташ: дали искаш да убедиш самия себе си, че това необикновено място, където си се озовал, всъщност е истинско; дали този вид щастие е тъй осезаемо? Петра явно мислеше нещо подобно. По-късно същия следобед, след като отново дремнахме за час, се събудих и я заварих да седи в леглото и да ме гледа — точно както аз я бях гледал, когато спеше.

— Хей, здрасти — отроних и я хванах за ръката. — Наред ли е всичко?

— Не спирам да си задавам въпроса: „Възможно ли е това? Истина ли е?“.

— И аз се питам същото.

— И продължавам да моля онова висше създание — онзи, който никога досега не ме бе чувал, понеже знае, че се отнасям недоверчиво

към съществуването му — моля те, моля те, нека не свършва. Нека нещата си останат такива, каквито са в момента.

— Защо да не си останат? Поне животът ни заедно не зависи от никого друго.

Тя прехапа устна, изведнъж ми се стори тъжна.

— Нещо нередно ли казах? — попитах.

— Късметлия ли си в живота, Томас?

— Късметлия? Какво имаш предвид? Роден съм в Манхатън. Никога не съм имал никакви материални желания. Освен че родителите ми бяха перманентно нещастни заедно... хм, общо взето, вероятно досега доста ми е вървяло. Особено откакто правя това, което искам.

— А мен късметът винаги ме е заобикалял. Понякога съм си мислила: защо са всичките тия проблеми, всички трудности?

— Какви трудности по-точно?

— Ако си нямал късмет в живота, започваш да си мислиш, че дори нещо хубаво ти се случи, то скоро ще ти бъде отнето.

— Не е така... и няма да бъде.

— Обещай ми.

— Разбира се, че ти обещавам.

Сгуши се на рамото ми и пак се притисна плътно в мен.

— Благодаря ти.

— И аз ти благодаря.

— За кое?

— Че си такава, каквата си.

— Но ти все още не ме познаваш, Томас. Може да се окаже, че съм невъзможна, заядлива кучка.

— Е, хайде стига ми пробутва положителните си страни.

— Моля те, винаги ме разсмивай, когато стана твърде сериозна, твърде мрачна.

— С удоволствие.

— И никога не изчезвай.

— Никога.

— Но вече ти се е случвало, нали?

— Виноват. Но истината е — и това не съм го признавал пред никого — че просто съм си търсил оправдание.

— Луди сме, да знаеш.

— Какво те кара да мислиш така?

— Говорим си ги всичките тези големи приказки... след една-едничка нощ, прекарана заедно.

— Намирам, че е приказно.

— Честно, никога ли не си се чувствал по този начин?

— Никога. А ти?

— Била съм омъжена. Но беше... ъъъ, не беше същото. Не беше каквото изпитвам в момента. Лудост. Прелестна лудост.

— Няма нищо лошо в такава лудост.

— Докато я има.

— Ще я има, любов, ще я има.

На свечеряване взехме дълъг душ заедно — взаимно се сапунисвахме бавно и страстно, целувахме се непрекъснато, прегръщахме се под течащата вода. После се подсушихме взаимно и се облякохме, и се излегнахме на дивана с отворена бутилка евтино пино гриджо, запалихме по цигара. Петра огледа двайсетината плочи, които си бях купил, откакто се нанесох.

— Така значи, слушаш джаз от петдесетте. Също и квартетите на Бетовен. И Барток. И Бах на пиано. И много Брамс, което означава, че у теб има нещо меланхолично. Два албума на Франк Запа само като доказателство, че живееш през осемдесетте. Но никаква друга съвременна музика. Ни „Клаш“, ни „Секс Пистълс“, „Полис“ или „Токинг Хедс“...

— Но ги харесвам.

— Аз пък ги обожавам, понеже ги открих едва миналата година. Но нямам намерение да те критикувам за вкуса. Просто ми се видя някак... изискан. Някак по нийоркски интелектуален. Бих искала един ден да видя Ню Йорк.

— Лесна работа.

— Сега пък аз избързвам. Би трябвало да съм по-сдържана, по-свенлива. Майка така казваше, когато взех да се интересувам от момчета. Не им показвай, че те интересуват. Прави се на недостъпна и сдържана.

— Послуша ли я?

— Опитах... но не се справих много добре. Не умея да играя роли. Пък и не обичам да бъда сдържана. Това не съм аз. Не че съм и

особено романтична. Поне досега. Но май се отклонихме: темата си ти.

— Защо не избереш музика — предложих.

— Добре, Брамс. Трио за кларнет. Но ти продължавай да ми разказваш за баща си.

Извади плочата — стар запис на Бени Гудман — и я сложи на грамофона, едновременно „Виктрола“. Бях го купил на старо от близкия вехтошарски магазин за петнайсет марки, а собственикът дори ми даде резервни иглички.

— Впечатлена съм — рече Петра.

— От кое?

— От това, че нямаш лъскаво стерео.

— Не съм им противник. Но поради липса на средства...

— А книгата, дето я пишеш... За какво е?

— За Берлин... евентуално. Но няма да знам със сигурност, докато не започна да я пиша. Кое то няма да се случи...

— ... докато не напуснеш Берлин?

Петра нагласи плочата върху централната ос, на която можеха да се наредят до четири плочи. Щом натисна съответната ръчка, плочата с прещракване се намести върху диска, а рамото се нагласи автоматично и се спусна върху първото парче. След характерното хрущящо превъртане зазвучаха началните мрачни акорди на Брамс.

— Не планирам да напускам Берлин — казах.

— Съжалявам, извинявай... сигурно е прозвучало като скрит въпрос.

— Сега единственият начин да напусна Берлин е ако ти тръгнеш с мен.

Тя се протегна и ме целуна.

— Харесва ми, че го казваш след само един ден заедно.

— Разбрах го в мига, в който те видях.

— И аз... макар да бях ужасно изплашена от всичко това. Перспективата да бъдеш щастлив... може да бъде наистина плашеща. Чел ли си Греъм Грийн?

— Мисля, че всеки, който пътува и пише за пътванията си, обича Греъм Грийн.

— В „Същността на нещата“ имаше нещо, което ме слиса, когато го прочетох преди около година. Подчертала съм си го три пъти: „Обзе

го онова чувство на привързаност, с което ни изпълва нещастieto — чувството на пълна принадлежност“^[2].

— Ужасно е добро... и точно затова Грeъм Грийн е Грeъм Грийн. По някакъв начин това обобщава родителите ми. Но когато го чете?...

— Помислих си: „Дали някога ще мога да избягам от принадлежността си към тъгата?“.

— Това кога беше — преди или след като заживя тук.

— Малко преди. Но...

Не довърши и за пореден път ми показва, че сме стигнали до някаква граница в разговора — по този въпрос — която не бе готова да пресече. Затова просто я прегърнах и казах:

— Вече не ѝ принадлежиш.

Сготвихме вечерята заедно, като си помагахме за соса за спагетите, разбрахме се за броя скилидки чесън (аз предложих пет, Петра беше убедена, че не е нужно да са повече от две) и нямахме никакви несъгласия относно това, че аншоата извежда соса от стандартния вкус и го прави по-особен. Предложих да отскоча до една италианска бакалия на няколко преки и да купя багета, но Петра рече:

— Не искам да се отдалечаваши от мен тази вечер, пък било и за пет минути. Не се притеснявай, няма винаги да съм толкова обсебваща. Но позволи ми това мъничко желание...

— Разбира се — отговорих, а си мислех дали в миналото ѝ не е имало мъж, който ѝ е казал, че отива за цигари, и просто не се е върнал.

С общи усилия се получи вкусен сос. Докато пастата вреше в голяма тенджера, запалих свещи и отворих втората бутилка бяло вино, а Петра настърга пармезана и приглуши осветлението. Да, всичките тези дребни домашни подробности — начинът, по който свещите озаряваха силуета ѝ, докато носеше сиренето към масата, дискутирането на въпроса колко точно трябва да бъде сварена пастата, за да е „ал денте“, и (това бе най-интересното) артистичният начин, по който Петра превърна в оригами две салфетки — още са с мен, запазиха се непокътнати в спомена ми, все едно бяха вчера. Дали това е трайното въздействие на щастието — фактът, че дори най-дребните подробности остават в паметта десетилетия по-късно?

— Ти имаш ужасно много таланти — казах, докато Петра създаваше две красиви многокрили птици от две най-обикновени

салфетки.

— Занимавала съм се с оригами. Беше някакъв вътрешен порив, който усетих преди около четири години, докато работех в държавното издателство в Източен Берлин и случайно попаднах на книга за оригами под куп отхвърлени ръкописи. Идваше от Западна Германия — „Оригами за начинаещи“. Някой редактор беше преценил, че няма да мине проверката за идеологическа безупречност. Откраднах си я у дома и прекарах седмици в изучаването ѝ. В ГДР хартията никога не е била в недостиг и аз използвах броеве на „Нойес Дойчланд“, за да изпробвам уменията си. Имахме толкова малко красиви неща около себе си — в ГДР естетиката никога не е означавала красота — че възприех оригамите като опит да разведрия нещата, да пробвам да създам малки пластики от най-обикновен материал. Станах толкова добра, че Юрген настоя да направя самостоятелна изложба на моите „произведения“ в апартамента ни в Пренцлауер Берг. Дойдоха иманяма петдесетина души и всичките ми „скулптури“ бяха изкупени. Разбира се, бяхме обявили смешни цени — четири-пет източни марки, което прави по-малко от една западна марка на парче. Но за мен изложбата означаваше много. Живеех сред тези писатели и художници и най-сетне хората от обкръжението ми обърнаха внимание на нещо, направено от самата мен.

А сега сигурно съм единственият човек в Кройцберг, който може да направи японски лебед от салфетка. Да знаеш, много от приятелите ми в Пренцлауер Берг откриваха у себе си разни странни таланти поради скучния тамошен живот. Познавах най-страхотния абстракционист в Източен Берлин, Волфганг Фридрих, който наред с това беше и специалист по ремонт на тоалетни казанчета. Понеже седмици наред не можел да се дореди до водопроводчик от държавното предприятие, накрая разглобил казанчето и намерил начин да го поправи. След това се разчу, че ако тоалетната ти не работи, Волфганг е твоят човек. Сигурно е обслужвал по трийсетина тоалетни седмично, по пет марки на парче. Над сто и петдесет марки седмично — заплатата, която получавах месечно като преводач. Не че му завиждах на парите. Пет източни марки са нищо за такава работа, а Волфганг се отзоваваше до час след като му се обадиш.

Разбира се, впоследствие го обвиниха в „печалбарство“ и го прибраха за известно време. Но човекът, освен че беше

източноберлинският Уилям де Кунинг, наистина разбираше от тоалетни.

— Бон апети — казах, като напълних чиниите ни със спагети със сос.

— Целуни ме.

Подчиних се. Както и преди, целувката стана доста дълга — докато Петра не се отдръпна за миг и не прошепна:

— Пастата...

Беше все още топла, когато започнахме да се храним.

— Първата ни истинска вечеря заедно — обявих.

— След която ще има още хиляди.

— Разбира се.

Тя вдигна чашата си.

— За нас.

— За нас.

Цяла вечер си говорихме до безкрай за всичко. За детството на всеки от нас. За учителите, които сме обичали и ненавиждали в училище. За първия път, когато сме ходили на танци. За първата целувка. За особеното в това да си единствено дете, а родителите ти вече да не се обичат. Най-любопитното в разговора беше, че и двамата бяхме натрупали опит с хулиганчета и избухливи класни ръководители, със срама да останеш без партньор на танците и осъзнаването с течение на времето, че не живеем в щастливо семейство. Но колкото до културните препратки — филмите, с които сме израсли, книгите, които сме чели, модните тенденции, които сме се опитвали да следваме — все едно бяхме живели на различни планети. Това, което ме втрещи най-много, беше колко изолирана и откъсната е била Петра от цял свят на привидно неидеологически материи: като например филмите на Хичкок и Бергман и френската Нова вълна, или почти цялата западна поп музика. А колкото до царството на материалното — реалполитиката на ултраконсуматорското общество срещу реалполитиката на комунистическия свят, в който търговски избор фактически не съществува — най-много ме изуми пиедесталът, на който хората в Хале са издигали модата; как Улрика, майката на Петра, лично ушила уж дънково яке на дъщеря си, като използвала румънски плат, собственоръчно боядисан в тъмносиньо, сложила метални копчета,

така че се получило почти като якето „Ливайс“, дето го видяла в някакъв западен филм. „Всички приятели в училище ме питаха откъде да си купят такова яке, толкова беше страхотно.“

Разговорът се лееше безпроблемно, с лекота, с приятност, от която на човек да му се завие свят. Толкова ни се искаше да обменим информация за живота си преди — толкова ни омагьоса как въпреки невероятните геополитически различия на възпитанието ни споделяме обща гледна точка към всичко: от безсмислието на религията и отегчителността на повечето хиперинтелектуалци до важността на разказваческите умения в художествената литература и склонността да заплачем от „положителни емоции“ (по израза на Петра), например „Бохеми“ на Пучини, и общата ни вяра в пантеистичните удоволствия на величествената природа — макар че Петра, оказа се, никога не бе виждала планина.

— Ами Алпите са само на няколко часа път с влака — казах. — Доломитите също. Значи просто трябва да си организираме една седмица почивка и да отскочим дотам.

— Но това струва пари.

— Остави на мен да се тревожа за финансовата част.

— Аз ще си платя разноските.

— Всичко е въпрос на бъдещи преговори.

— Никакви преговори — възрази тя. — Само безусловно приемане на моята гледна точка.

— Ясно, значи си тайна сталинистка.

— Това, което съм, се нарича „щастливка“.

— Има нещо, което, да се надявам, ще те накара да се почувстваш още по-щастлива. — Посегнах към чекмеджето на кухненската маса и извадих ключ. — Пренеси си багажа утре. — Бутнах ключа към нея.

Тя го гледа дълго.

— Сигурен ли си, Томас? — каза накрая.

— Напълно.

Още една дълга пауза, през което време наблюдавах как хапе долната си устна, а очите ѝ се насълзяват.

— Ти си чудна откачалка. Добре, ще донеса малко багаж утре.

— Чудесно — възкликнах, давайки си сметка, че „малко багаж“ бе деликатно напомняне да не форсирам нещата прекалено.

— Боже, колко е часът — погледна си тя часовника, после ми показва циферблата. Беше един и трийсет и три през нощта. — Виж пепелника.

Беше препълнен от поне дузината цигари, които бяхме изпушили през последните няколко часа.

— Виж и двете празни шишета от вино.

— Да не споменаваме половината бутилка шнапс преди това — додадох.

— Защо не се чувствам пияна?

— Познай.

Тя стана, дойде при мен, седна в скута ми, обви шията ми с ръце.

— Когато се събудя след няколко часа, знаеш ли какво ще си помисля? Светът вече е различно място. И най-страшното в него ще е това, че ще прекарам деня чак до здрач далече от теб.

— И за мен раздялата ще бъде ужасно дълга.

Няколко минути по-късно бяхме в леглото, унесени в прегръдка. Следващото, което си спомням, бе алармата на будилника. Погледнах и видях, че минава девет. Докато натисках бутона, Петра се протегна и ме придърпа към себе си.

— Работата може да почака още час.

Любихме се и нито за миг не погледнахме встрани един от друг — лицето ми над нейното, погледите ни бездънни и неотклонни, телата ни с движение в общ ритъм, тъй естествен, тъй страстен.

— Искам да започвам всяка сутрин с теб така — прошепна ми тя, докато се прегръщахме после.

— Бих се примирил с подобно разписание — усмихнах се.

Станах да направя закуска, а Петра отиде да си вземе душ. Кафето тъкмо беше започнало да бълбука в кафеварката, когато тя влезе в кухнята, лицето ѝ свежо изкъпано, косата още мокра, погледна наредената маса, хляба и сиренето на дървената дъска, чашите портокалов сок, топлото кафе.

— Добро утро — поздравих.

— Добро утро. Знаеш ли какво си мислех под душа?

— Кажи ми.

— Най-после късметът дойде и при мен.

[1] Гордост (лат.). — Б.р. ↑

[2] Превод Людмила Харманджиева. — Б.р. [↑](#)

ПЕТ

Късметът най-сетне дойде и при мен.

Няколко часа по-късно, докато седях на пейка в парка в Тиргартен, това изречение — особено изящният начин, по който Петра изговори тези думи — ми се въртеше в главата. Защото всъщност тя говореше от името и на двама ни.

Това било значи.

Ето какво осъзнах, и то с такава сила, че можех да седя на пейката при температура под нулата, без да забелязвам студа. Любов. През всички дни след първата ми среща с Петра продължих да се опитвам да овладявам емоционалната вълна, която ме атакуваше с мисълта: *не е възможно*. Изредих си наум десетки причини нищо да не стане, подказах си основания Петра да охладнее към мен и да ме отблъсне. След като избяга при първата ни вечеря заедно, изпитах болезнено чувство на загуба. С нейното изчезване дойде осъзнаването, че просто не би могло да се получи; че вратата се е затръщиала пред нещо тъй осезаемо, тъй взривяващо, тъй възможно, тъй огромно.

А сега... сега... всичко беше истинско, конкретно. За пореден път се улових да превъртам лентата на последните трийсет и шест часа в апартамента ми: неутолимата страст и, разбира се, увереността, че съм срещнал жената на живота си. Докато седях и гледах мразовитото берлинско небе, изпитах истински ужас, когато си казах: *ами ако днес тя изпадне в паника и направи онова, което аз сторих с Ан: ако избяга от мен, който просто искам най-доброто за нея, за нас?*

Имай ѝ доверие, имай ѝ доверие, опитах се да си повтарям. *Вече не си сам на света. Имаш до себе си човек, който не само те вижда така, както ти виждаш нея, ами който иска всичко толкова силно, колкото и ти.*

Студът най-сетне ме подгони — и понеже вече бях тичал до Тиргартен, се насочих към болницата. Сутринта бях излязъл с малка рапица на гърба, в която носех цялата поща на Аластър плюс няколко вестника и стари броеве на „Ню Йоркър“. Когато се появих до леглото му и стоварих купчината писма и списания, коментарът му беше:

— Как беше онзи стар лаф: „да убиеш вестоносеца“. Така де, нужно ли е да ми мъкнеш всички писма, дето ми ги пращат всякакви кръвопийци банки и фирми?

— Животът, уви, продължава... и си рекох, че като те разкарат оттук, може да не искаш да се върнеш в стая, тъпкана с кредитори.

— Носиш ли ми чековата книжка?

— В папката с всичките сметки е.

— Ти си по-организиран даже от мен. А шибаното списание „Ню Норкър“ не мога да го понасям. Разни благородници англофили от Нова Англия описват как шибат жената на комшията в детската стая, докато над Бостън се сипе сняг, а долу в дневната всички пеят католически химни. Следват осемдесет страници опяване за произхода на ножа на швейцарската армия. Знам, че това кара американеца от Източния бряг да се чувства светски и начетен, но такава скука...

— Значи абстиненцията ти мина?

— Хващаш ме в приемливия ми половин час. Все пак заместителят, макар и боклук, прави дните ми малко по-поносими. Според докторите ще вися тук още поне две седмици, докато се убедят, че съм абсолютно чист, прероден и дрън-дрън. Но дай да приключим с вечната тема за мен и да насочим погледа си към очевидното, което е пред мен.

— Тоест?

— Леле, колко сме свенливи. Свенлив, притеснен, срамежлив... брей, изчерви се.

— Не те разбирам, нямам идея какви ги говориш — рекох с усилие да възпра идиотската усмивка, дето грейваше на лицето ми.

— Името й, мосю. Името.

— Петра.

— А, eine Deutsche...

— Аха.

— Любов, а?

— Толкова ли личи?

— Прозрачен си ми като вода, моето момче. Още щом влезе, си рекох: копелето! Случило му се е. Няма да кажа нищо повече, само — и това е гласът на опита: пази го с цената на живота си. Защото това, което изпитваш в момента... се случва веднъж или два пъти в живота.

— Ти това ли изпитваше с Фредерик?

— Боже, помниш името му.

— Разбира се, че помня името му.

— Да не продължаваме да говорим за него, иначе може да си бия камшика и до няколко часа да си вкарам доза. Целта ми е за в бъдеще да живея по някакъв поносим начин. Казано другояче, предпочитам занапред да избягваме тази тема. Защото...

Умълча се за момент, после се извърна и погледна през близкия прозорец, зимната светлина обля лицето му и подчерта тъгата, смекчена от интересно излъчване — сякаш, щом усети какво ми се е случило, това озари и него със същото сияние, същото усещане за възможности, за емоционална необятност.

— А сега изчезвай — рече. — Трябва да се отдам на прозаичния живот и да бягам от всичко, което изпитваш ти, защото ще се пръсна от завист.

— Ясно.

— Но утре пак ще дойдеш, нали?

— Разбира се.

— Новини от Мехмет?

— Днес му изникна нещо друго, така че не успя да дойде. Но като изключим финалното минаване на пода, ателието ти в общи линии възвърна предишния си вид. Всъщност изглежда чисто ново и много по-приятно.

— А когато най-сетне се отърва от този затвор, възнамерявам да докажа на света колко съм жилав. Всичко, унищожено от онзи бездарен непрокопсаник, мога да го възстановя за броени дни.

— Изобщо не се съмнявам.

— Ще ти кажа още нещо, преди да обявят, че часовете за свиждане са изтекли... наслаждавай се на късмета си. Дошли са ти четири аса, приятелю. Изиграй ги.

Докато тичах към къщи, думите на Аластър продължиха да кънтят в главата ми, както съветите на мъдрец винаги остават задълго — така де, ако позволиш да покълнат в душата ти и да се развият. И когато започнеш за пръв път да вярваш на сърцето си.

Върнах се в апартамента и свалих от леглото намачканите чаршафи. Застлах нови и отскочих до корейската пералня на две преки от жилището, за да оставя мръсните. Оттам отидох до месарницата и купих пиле, после минах през турския магазин на ъгъла за грах и

картофи плюс още две бутилки пино гриджо, дето го изпихме с такава лекота предния ден. Като се прибрах, подготвих пиленето с картофите, после излъсках плотовете, сложих чисти кърпи навсякъде, постарах се всичко да е безукорно. Щом наближи шест, взех с нетърпение да поглеждам часовника си през пет минути. По едно време чух да се превърта ключ долу на входа. Втурнах се по стълбите и посрещнах Петра на прага, такето в ръката ѝ беше подгизнало от вечерната суграшица, в едната си ръка носеше куфар, в другата — торба с покупки. Но това, което забелязах най-напред, преди всичките тези второстепенни подробности, бе широката ѝ сияйна усмивка, блясъкът в очите ѝ, как трескаво стовари покупките на близкия стол, пусна куфара на пода и се метна в обятията ми. Целунахме се страстно, притиснахме се един до друг, Петра обхвана главата ми и като откъсна устни от моите за момент, ме погледна и пророни:

— Слава богу, че си тук.

— Разбира се, че съм тук.

— Цял ден се притеснявах... страхувах си, че ще ми бъдеш отнет...

— И аз имах същите страхове, изпитах същия ужас. Но сега...

— Да се качим горе — прошепна тя.

Щом се стоварихме на леглото, започнахме да се събличаме един друг и да си повтаряме шепнешком *Ich liebe dich* отново и отново, Петра пак рязко ме притегли върху себе си, за да проникна в нея, нададе пронизителен стон, заби пръсти в гърба ми, любихме се неистово, лудешки. След известно време — изгубих представа за минутите, часовете, дори за деня — Петра каза:

— Искам да се любим така и през следващите двайсет години.

— Искам да се любим така, когато решим да си направим дете.

Тя ме погледна с изненада.

— Наистина ли го мислиш? — попита.

— Прибързах ли?

— Не бих казала.

— Нямах предвид да стане другата седмица. Просто... — млъкнах, притеснен, че съм навлязъл в деликатна тема.

— Давай — рече тя, докато галеше лицето ми.

— Ако обичаш някого, по някое време е нормално да пожелаеш да имаш дете от него. Не мога да повярвам, че го казвам, защото... ами

защото никога досега не ми е хрумвала подобна мисъл.

— Ами ако ти кажа, че ти си първият мъж, от когото някога съм искала да имам дете... Хм, надявам се, че няма да се стреснеш дотолкова, че да избягаш във Френския чуждестранен легион.

— Никога няма да избягам от теб. Напротив, искам всичко възможно за нас. Всичко.

— И аз, и аз. И трябва да знаеш, че никога не бих те спряла да обикаляш света, за да пишеш, стига след това да се връщаш при мен.

— Точно в момента не ми и хрумва да пътешествам.

— Но ти това работиш, Томас. Не искам да те променям. Просто искам да съм част от живота ти.

— Както и аз искам нашият живот да бъде точно такъв. Наш живот. А това би могло да означава и да пътуваме заедно.

— Но може би ще ти преча.

— Никога, никога не би могла да ми пречиш.

— Всичките тези часове без теб днес... бяха почти непоносими. Тръгнах си навреме след работа, минах през квартирата и събрах малко дрехи.

— Да, много се зарадвах да видя, че носиш куфар.

— Но това, което е ужасно типично за мен, е фактът, че цял ден продължих да си мисля, че щом видиш куфара, ще си промениш решението, ще си кажеш, че избързвам с преместването.

— А пък аз цял ден си мислех, че може да охладнееш и пак да избягаш някъде.

Останахме в леглото още час: един до друг, гледахме се в очите и говорехме, говорехме...

— Знаеш ли онзи сонет на Рилке, който започва така: „Изпреварвай разлъката, нейната мъка е мнима“^[1]?

— Доста страховит съвет.

— Но когато прочетеш цялото стихотворение — това е един от сонетите му към Орфей — ще видиш, че всъщност става дума за необходимостта да приемеш преходната природа на всичко.

— Любовта обаче не е преходна.

— Тя е прекрасно чувство, Томас. Но тъй като и аз, и ти сме смъртни, колкото и да не ни харесва, след осемдесет години няма да ни има. Не можем да заобиколим преходността, каквато е временният живот. Но в сонета Рилке всъщност ни призовава да отдадем почит на

мимолетността, с която се борим. И тези редове са написани точно за хора като нас, които не вярват във вечните неща; когато ги прочетох за пръв път, бях в пълен шок.

— Спомняш ли си ги?

Без да сваля поглед от очите ми, както лежахме, стиснати за ръце, тя започна да декламира тихо, но с ясен глас:

*Ти бъди, но познай и закона на не-битието,
на безкрайното дъно, където трепери сърцето
и се сбъдва копнежът, макар и веднъж, но докрай.*

— *Макар и веднъж* — повторих аз. — Адски вярно.

— Затова стихотворението звучи толкова впечатляващо — защото откликва на необходимостта да направим най-доброто от субстанцията, наречена живот.

— Който ние с теб ще изживеем заедно.

— Напомняй ми го често, ако ме завърти вихрушката на ежедневието.

Гладът най-накрая ни прогони от леглото. Сложих пилето във фурната („Колко мило, че си сготвил за нас“, рече Петра), после ѝ помогнах да разтовари покупките. Също така ѝ показах мястото в гардероба, което бях освободил за нея. Носеше само три ката дрехи: две поли, семпла хипарска рокля на цветя, коженото си яке и сако от туид. Гледката на тези дрехи, увесени в гардероба — заедно с два пуловера и бельо, които тя подреди на един рафт — ми достави такова удоволствие, каквото и видът на тоалетните ѝ принадлежности в банята. Значи вече се пренасяше при мен. Животът ни заедно наистина започваше.

По време на вечерята същата нощ тя каза:

— Ето един въпрос, който никога през живота си не съм задавала на мъж: „Как, за бога, си се научил да печеш пиле толкова удивително“?

— Това е умение, което придобива всяко американско момче. Баща ми, освен че работеше в рекламата и къркаше здраво, беше доста добър готвач.

— А майка ти?

— В кухнята беше истинска принцеса. Баща ѝ, бижутер от Даймънд Дистрикт, можел да си позволи прислужница, поради което баба ми не правела почти нищо друго, освен да играе канаста, да се оплаква какво разочарование е животът ѝ и да натяква на майка ми, че не струва нищо.

— И майка ти повярвала, така ли?

— Абсолютно, и в това до голяма степен беше нейната трагедия. Тя получила образование в подходящите училища. Била начетена и в никакъв случай не била глупава. Но се омъжила за неподходящ човек като някакъв нелеп акт на бунт, а после не можеше да се примири — според самата нея — с унизителното си положение... макар че дори само като ти го говоря всичко това, се чувствам нелепо в сравнение с начина, по който ти си живяла в Източен Берлин.

— Знаеш ли, Томас, не е нужно да се чувстваш длъжен да подценяваш негодите от детството си само защото те не съответстват на ужасите, които са се случвали в ГДР. Познавам хора, които са имали чудесно детство и тук. Както и такива, които са били нещастни. Благоприличие, жестокост, щастие, нещастие... всички тези аспекти на човешката емоционална палитра са безпределни, не мислиш ли? Важното в крайна сметка е какво е усещането, което детството ти оставя у теб. Дали си човек, изпълнен с гняв към света, или си способен да се справиш с всичко, което ти сервира. Вярваш ли, че заслужаваш щастие, или правиш всичко възможно да унищожиш шанса да се чувстваш добре. И ако животът ти е бил труден, тъжен...

— Аз вярвам, че щастieto е възможно.

Тя прокара пръстите си между моите.

— И аз — поне откакто ти влезе в живота ми.

— *Влезе в живота ми.* Звучи прекрасно.

— И съвсем точно. Общо взето, така функционира животът и най-вече така се променя. Живееш си някак, буташ всекидневието, обичайните дела, всичко върви. Започнал си да се примиряваш, че животът е такъв. В един момент влизаш в кабинета на шефа и... до тук. За мен най-мъчителното беше да не съм наясно дали ти си изпитал към мен същото, което аз към теб.

— Искаш да кажеш, че и ти си го усетила веднага?

— Недей да се правиш на толкова изненадан.

— Но аз наистина съм изненадан. Ти беше много резервирана, дистанцирана.

— Защото умирах от ужас, че може да не стане, или че може да избягам, понеже ме е страх, че може да не стане... което, естествено, направих в онзи ресторант.

— Но се върна. Избра щастието.

— А сега — прошепна тя — да се връщаме в спалнята.

Не можехме да се наситим един на друг. Това беше тотално взаимно опиянение; физическа цялостност, която изразяваше емоционалната цялостност на онова, което и двамата изпитвахме. Това имат предвид хората, когато използват израза „истинска любов“.

Вечерта заспахме рано. Когато се събудих на другата сутрин, чиниите бяха измити, закуската бе сервирана на масата, а от грамофона звучеше Бил Еванс.

— Не беше нужно да правиш всичко това — казах, докато се добирах до масата все още в полусън, и целунах Петра за добро утро.

— Напротив, нужно беше, а днес ще мина през къщи и ще донеса малко плочи. Така че утре се готви да се будиш с „Токинг Хедс“ и албума им Stop Making Sense.

Поговорихме си за предстоящия ден и как на Петра ѝ предстои да работи върху дълъг и досаден превод на някакъв очерк за Хайнрих Бьол.

— Чудесен писател, но в ръцете на сухия английски професор, написал текста, „Изгубената чест на Катарина Блум“ звучи като пътя към Голгота...

— Интересен избор на текст за обсъждане по радио „Свободна Европа“, предвид че в него има остра критика на Федералната република, особено на разузнавателните ѝ служби.

— Мисля, че очеркът е бил поръчан точно поради тази причина — за да се покаже как вие на Запад... — Тя изведнъж се усети и се коригира: — Ние на Запад.

— Не е нужно да се поправяш. Ти си изгнаник. Като така...

— Може би един ден ще се почувствам на мястото си тук.

— Или другаде.

— Дали ще ми хареса Америка? Дали бих свикнала?

— Ако бях от някое малко градче в Индиана или Небраска, мисля, че културният шок би бил огромен. Но ти и Манхатън? Ще бъде

любов от пръв поглед.

— Обожавам категоричността ти, Томас.

— Ще те заведе в Манхатън.

— Може ли да тръгнем още днес?

— Разбира се.

— Ще го направиш веднага?

— Само кажи, звънвам и запазвам два билета.

— Притесни ме.

— Защо?

— Защото, дори да исках, не бих могла да напусна Берлин. Договорът ми с радио „Свободна Европа“ изтича чак след година. Държавният департамент на Федералната република, който отговаря за интеграцията на гражданите на ГДР в Западна Германия, ми намери тази работа. Също както ми намериха квартира и ми платиха три хиляди марки — което за мен е цяло богатство — за да си купя дрехи, чаршафи, кърпи и като цяло да улесня прехода си тук. Би било знак на неблагодарност от моя страна да прекратя договора си... нали?

— Ще го преживеят. От друга страна, книгата ще ме задържи тук за още доста месеци, така че съм готов да остана в Берлин дотогава, докато ти можеш да напуснеш. С други думи, Манхатън ще трябва да почака...

— Но не много — целуна ме тя. После, докато раздигаше масата от закуската, продължи: — Само да оправя тук и няма да е зле да тръгвам за работа.

— Върви да се обличаш, аз ще се погрижа.

— Мъж, който пазарува, готви и мие чинии.

— Не може да е чак толкова необичайно, а?

— Просто... бившият ми съпруг беше доста „традиционен“ на домашния фронт. Писател. Пиесите му рядко виждаха сцена. Едната обаче я поставяха къде ли не, из цяла Източна Германия. Друга му докара сериозни неприятности. Но това е отделна история. И при всичките му приказки за Kameradschaft — другарство — беше доста консервативен за тъй наречените роли на половете. Аз бях негова жена. Той очакваше от мен да поддържам апартамента чист, да готвя, да пера. Нямаше значение, че пиесите му повече не се поставяха и че дори не му се позволяваше да работи... — Тя се спря наред думата. — Не искам повече да говоря за това, наистина. — В тона ѝ прозвучаха

отбранителни нотки, но тя се сепна веднага и рече: — Боже, чуй ме само. Говоря ти всичко това по своя лична инициатива, а после ти се ядосвам.

— Не бих казал, че ми се ядосваш.

— Престани да се държиш толкова разумно, Томас. Спокойно можеш да ми кажеш, когато ставам непоносима, а знам, че се случва.

— Никога не бих те разпитвал за подробности от живота ти там. Но е очевидно, че ме интересува всичко свързано с теб — или всичко, което искаш да ми кажеш. Когато ти прецениш. Не настоявам. Ни най-малко.

— Само дето трябва да ходя на работа. Ти какво имаш за днес?

На долния етаж се чу машината за циклене.

— Изглежда, Мехмет вече е започнал. Така че ще му помогна. А после... ще трябва да изляза и да пообиколя малко града. Мислех да се отбия до „Темпелхоф“.

— Господи! Ходила съм там. Адски призрачно място.

— Все пак е само летище, макар и нацистко. И всички разправят, че от архитектурна гледна точка е удивително.

— Така е. Но мястото е символ на национален ужас, за който в ГДР ни втълпяваха, че е извършен от другата Германия. Да, разказваха ни за лагерите на смъртта, за лудостта на нацистите. Но в източната част на Германия — според конюнктурата в ГДР — нашите победоносни комунистически братя са разбили всички в последните дни на войната и са прочистили благословената Германска демократична република от нападта на националсоциализма. Когато дойдох да живея в Западен Берлин, естествено, изчетох всичко за онези времена. Работата е там, че всички ние се чувствахме виновни — и ужасите, извършени в наше име, са неизброими. Но си мисля, че това, което остана най-необяснимо за мен, бе да установя, че ние, *das deutsche Volk*, сме позволили всичките тези чудовищни неща да се случат. Цялото разделение на Германия — фактът, че над петнайсет милиона нейни граждани са се озовали в затвора на една тоталитарна система — се корени в това, че сме приели нацизма. Странно е, не мислиш ли, че когато един кошмар приключи, веднага го замества друг. Така е устроен светът, предполагам, но това е и отражение на нас самите. Ние създаваме кошмари. И често хвърляме други хора в тях.

Това ли се е случило с теб? — исках да я попитам.

Изведнъж усетих, че Петра отчасти копнее да избълва всичко, но навярно се страхува от реакцията ми. Прииска ми се да ѝ кажа: *просто събери смелост и ми разкажи. Защото те обичам. И защото каквото и да се е случило, е било при изключителни обстоятелства.*

Същевременно интуицията ми подсказваше да не настоявам. Когато е готова, Петра ще ми разкаже за тази мрачна тайна в живота си.

— Искам да знаеш едно — промълвих. — Отсега нататък животът ще е по-хубав. Или поне така ми се иска за теб, за нас.

Тя се приближи и зарови глава в рамото ми, притисна се до мен, прошепна:

— Благодаря ти. — Обхвана лицето ми и ме целуна. — Още девет часа далече от теб — рече. — Тази идея ме ужасява.

— Ще бъда тук, когато се прибереш довечера. Може да отидем да послушаме музика в „Кунстхаус“ към десет.

Имах предвид едно местенце, където свиреха джаз, само на няколко преки от апартамента.

— Само ако преди това ми позволиш да сготвя нещо за вечеря.

— Разбира се. Но само ако ми дадеш списък на покупките, за да набавя всичко необходимо следобед.

— Но половината удоволствие на готвенето е пазаруването преди това. Просто си бъди вкъщи в шест, моля те.

— Че къде другаде да бъда?

Целунахме се пак с такъв копнеж, че миг по-късно се озовахме в спалнята и се събличахме. Има ли нещо по-удивително от първите месеци на любовната връзка? Печалните сред нас (а всички ние сме в някаква степен обзети от печал) винаги говорят за това, че любовта неизменно се променя, че първоначалната страст изтлява с времето, става по-рутинна. Но когато си в плен на нова любов, която ти се струва толкова удивителна, всеобемаща, съдбовна, как би могъл да мислиш за пет години напред, когато ще лежиш буден в четири сутринта, а новороденото ти бебе ще страда от колики; когато няма да си спал две денонощия; когато любенето — в най-добрия случай — е седмично събитие; когато и двамата постепенно започвате да се дразните от служебния/семеен ритъм и *защо не обърнеш повече внимание на бебето?*

Но сега единственото, което си мислех, беше: *излиза, че любовта е възможна. И всичко това благодарение на изключителната жена в обятията ми.*

Явно и Петра си бе мислила същото. Докато лежахме един до друг, тя каза:

— Никога досега не бях осъзнавала нещо... преди тези три изключителни дни с теб.

— И какво е то, любов?

— Щастието съществува.

[1] Тук и по-нататък Рилке е в превод на Петър Велчев. — Б.пр. ↑

ШЕСТ

Мехмет беше долу, циклеше последната част от пода в ателието, когато двамата с Петра излязохме от жилището ми. Като ни зърна, той тутакси спря оглушителната машина, свали предпазните очила и се усмихна свенливо на Петра. Запознах ги.

— Ние вече се видяхме онази сутрин — каза Петра.

Мехмет кимна, компанията ѝ очевидно го смущаваше.

— Чудесно си се справил тук — обиколи тя с жест помещението, което наистина изглеждаше чисто ново.

— Томас също помогна — каза той.

— Томас притежава какви ли не таланти — стисна ме тя за лакътя, след което приплъзна длан в моята. — Много се радвам да се запознаем. Със сигурност ще се виждаме тук.

— Връщам се веднага — обърнах се към него от прага.

След като излязохме, ѝ казах:

— Искане ми се да те върна обратно горе.

— Ако не бях закъсняла бездруго с трийсет минути, с удоволствие бих те оставила да ме върнеш обратно горе. От друга страна, да не забравяме и за *Vorfreude*.

— Тази дума никога не съм я срещал.

— Означаване предвкушане на удоволствие, което се налага за момента да бъде отложено.

— Много немска дума.

— Така си е — но в нашия случай *Vorfreude* ще продължи само някакви си девет часа.

И пак ми беше трудно да се разделя с нея. И пак си повторихме по няколко пъти колко много се обичаме. Докато слизаше по стълбите, се обърна към мен и от усмивката ѝ грейна такава светлина, толкова щастие, че не ми остана друго, освен да се замисля за капризната природа на късмета: ако Петра не бе влязла в кабинета онзи ден, цялата траектория на живота ми би била различна... щастieto ми се бе усмихнало.

Вътре в апартамента Мехмет беше пуснал машината, за да довърши. Щом влязох, той я спря.

— Можем да започнем с първата ръка лак след няколко минути — каза.

— Да, супер. Само да се преоблека в работни дрехи. Но после искаш ли да отидем до болницата да видим Аластър?

Мехмет тутакси се стегна.

— Всички ще видят...

— ... нищо друго освен двама приятели, които са отишли на свиждане на трети приятел в болницата. А той ужасно иска да те види. Сигурен съм, че ти също искаш. А и между неговото и съседното легло има параван, така че няма опасност някой да те види.

— Понякога светът е ужасно малък.

— И същевременно е ужасно голям. Но добре, да приемем — всичко се случва — че срещнеш свой познат. Е, и? Човекът, който ти е поръчал да му ремонтираш ателието, е в болница. Отиваш му на свиждане, за да обсъдите как напредва работата. Точка по въпроса.

— Никога няма да ми повярват.

— Защо?

— Защото в погледа ми ще видят срам.

— Няма да видят, ако ти не им го покажеш.

Мехмет поклати глава, явно се колебаеше.

— Искаш ли да го посетиш? — попитах.

— Разбира се, че искам.

— Значи решено — като минем първата ръка, тръгваме.

— Томас, моля те. Не познаваш семейството ми, нейното семейство...

После сведе поглед и закрачи насам-натам, като си мърмореше. Поведението му не ме изненада особено, понеже на мен също ми се случваше често да си говоря сам (навик при много писатели). А и видях, че Мехмет използва този монолог като начин за самоуспокояване. Мина около минута, преди той да се отърси от стреса, поне така изглеждаше. Обърна се към мен и каза:

— Облечи си работните дрехи. Аз ще довърша с машината.

Когато се върнах след пет минути, Мехмет вече беше извадил кутиите с лак и четките и обираше остатъците от прах с

прахосмукачка. Щом слязох при него, той спря прахосмукачката и рече:

— Добре, ще дойда в болницата с теб. Но първо да приключим с това.

Два часа по-късно бяхме в метрото, посока Зоопарка. Седяхме във вагона за пушачи, Мехмет пафкаше „Лъки Страйк“ без филтър, свърши я за няма и три минути, запали следващата направо от фаса. Главата му беше приведена, притеснението му — видимо. Щом раменете му започнаха да треперят и усетих, че положението се влошава, го прегърнах и му прошепнах една дума:

— Tapferkeit.

Смелост.

Той закима, после дръпна няколко пъти дълбоко и прошепна:

— Невъзможно е. Невъзможно.

Разбира се, лесно е да си мисля: *не, не е невъзможно. Просто трябва да се грижиш за интересите си и да не живееш по начин, по който не искаш.* Но това е повърхностно и загърбва не само огромните социални последици от подобно решение, но и начина, по който убеждаваме самите себе си да живеем живот, който не искаме, предимно поради страх от промяна.

Дори Мехмет в крайна сметка да не можеше да си наложи да избяга от всичко, което неговото обкръжение очакваше от него, поне три пъти седмично се любеше с Аластър, което си беше акт на открито неподчинение. Винаги отговаряме пред някой над нас, нали? Обществени очаквания, семейни очаквания. В този смисъл дори кривването в зоната на опасната лична свобода — както правеше в момента Мехмет — изискваше изключителна сила на характера. А за да се прекрачи непроницаемата политическа граница, както бе направила Петра...

Е, не че знаех подробности около нейното бягство. Но бях наясно, че ѝ е коствало много. Това от своя страна ме накара да се замисля, че и нейната смелост беше феноменална. Направеният избор ѝ оказваше огромно, невъобразимо влияние и я изпълваше със съжаление и безкрайна тъга. Дали промяната — особено в най-пряката ѝ и лична разновидност — би могла да не бъде толкова апокалиптична?

Щом излязохме на бледата светлина на улицата, Мехмет ми предложи пакета си с цигари.

— Трябва да се ожениш за момичето — каза той, докато ми поднасяше огънче.

— Така ли мислиш, защо?

Той сви рамене, лицето му бе сериозно както винаги.

— Дватамата изглеждате щастливи.

Докато вървахме по болничния коридор десет минути по-късно, Мехмет поглеждаше всеки, с когото се разминавахме, сякаш бяха служители на тайната турска полиция, изпратени тук, за да разкрият ужасната тайна и да разбият живота му. Когато се приближихме до леглото на Аластър, Мехмет вече беше толкова развълнуван, че го спрях с ръка върху неговата.

— Досега видя ли някой познат? — попитах.

Той поклати глава.

— Е, вече сме на десет крачки от леглото на Аластър. Влезем ли вътре, никой няма да те види. Значи си спасен. Моля те заради Аластър, стегни се и разкарай тази гримаса на ужас от лицето си. Трябва да те види в добра форма. Така че, ако обичаш...

Мехмет кимна няколко пъти, помърмори си малко под носа, извади пакета с цигари и го повъртя в ръцете си, явно умираше за едно дръпване и използваше пакета като заместител на броеница.

— По-добре ли си? — попитах.

Той пак закима и аз го бутнах към отделението.

Щом стигнахме входа, пяхнах глава и видях Аластър да седи и леглото си и да чете „Ню Йоркър“.

— Пак ли ти? — попита. — Присиш си боя.

— Така е, но няма да остана. Доведох ти посетител.

Посегнах назад и буквално издърпах Мехмет в тясната стаичка.

Аластър бе истински изненадан да го види, докато очите на Мехмет се стрелкаха от Аластър към пода.

— Ще се върна след час — обях.

Преди Мехмет да успее да възрази нервно, се обърнах и бързо закрачих по коридора на отделението.

Напуснах болницата и на съседна уличка намерих малко италианско кафене. Изпих две еспreso и записах в бележника си всичко случило се през последните двацет и четири часа, коментарът

на Мехмет — *Трябва да се ожениш за момичето* — отекваше в главата ми. След като писах в продължение на петнайсет минути, попитах момчето на бара за телефон, който бих могъл да използвам.

— Една марка за десет минути — каза той и сложи апарата на барплота.

— Скъпичко е.

— Напротив, толкова струва.

Свих рамене, бутнах една марка към него и набрах номера на радио „Свободна Европа“. Когато операторът отговори, помолих да ме свърже с Петра Дусман. Телефонът й даде свободно, продължи да звъни дълго и някъде на седмото позвъняване, когато вече бях изгубил надежда, че ще я чуя, тя най-сетне вдигна.

— Дусман.

Беше се задъхала.

— Да не те накарах да търчиш из цялото радио?

— Абсолютно.

— Надявам се, нямаш нещо против да ти звъня в работата.

— Прекрасно е да чуя гласа ти — рече почти шепнешком, — но да знаеш, че ако говоря потайно, то е защото Павел е наблизо.

— Няма страшно. Звъня ти само защото мисълта, че не мога да чуя гласа ти до довечера...

— Обичам те — прошепна тя. — Стига да можех, веднага щях да се махна от тази проклета сграда и да се втурна в обятията ти.

— Бих могъл да дойда до метростанцията на Вединг след петнайсет минути.

— Имам работен обяд с двама продуценти след дваайсет и пет минути.

— Значи имаме пет минути заедно.

— Ще те чакам пред станцията.

Всъщност стигнах за осемнайсет минути.

Тя чакаше до стълбите и щом изтичах нагоре, се спусна към мен, срещнахме се някъде по средата, под нивото на улицата, прегърна ме силно и се залепихме за стената, докато се целувахме.

Накрая успя да се откъсне от мен.

— Ти... — прошепна. — Ти...

— И ти... и ние.

— Закъснявам — каза.

— Тогава наистина трябва да тръгваш.

— Това, че дойде чак дотук само заради някакви си пет минути...

— Ако искаш, всеки ден ще идвам за по пет минути.

— Кажи ми, че ме обичаш.

— Обичам те.

— И аз те обичам.

После, след още една много дълга целувка, тя отстъпи назад и се затича нагоре по стълбите. Облегнах се на стената и се чувствах като някой от онези анимационни герои, дето целува момичето и после над главата му изниква въртоп от звезди и чуденки. С усилие на волята се върнах обратно в метрото и през цялото време до станцията на Зоопарка се хилех налудно. Взех пътя до болницата почти на бегом и пристигнах в отделението на Аластър петнайсет минути преди края на времето за свиждане. Мехмет си беше тръгнал, но Аластър седеше на леглото, подпъхнал длани под главата си и загледан в тавана.

— Любовникът се завръща — посрещна ме той. — Я да видим. Имали сте тайна среща в стайчето над китайската пералня, за да се скриете от съпруга й, ирански фашист на име Абас, който през деня кара такси, но нощем има процъфтяваща кариера на професионален пехливанин.

— Трябва да пишеш романи, Аластър.

— Значи все пак си имал тайна среща.

— Не точно... но...

— А, ясно. Бърза прегръдка в градския парк. Тя е избягала от работа, за да се видите, и за броени минути земята се е разтърсила.

Усетих как се изчервявам. Аластър се засмя.

— Явно съм познал. Е, млади момко, подробности, подробности.

— Ще ви запозная.

— Мехмет вече си го запознал и както ме уведоми, била доста симпатична. Висока, което за Мехмет означава, че просто е по-висока от него. И красива, с... чакай, как го рече... с тъжни очи. Петра тъжна ли е?

— Нима не сме тъжни всички... до някаква степен?

— Охо, деля апартамент с велик философ. Избягваш въпроса ми. Мехмет, който винаги е тъжен, също така ми каза, че двамата с Петра изглеждате много влюбени.

— Така е.

— Поздравления.

— Днес не ми се виждаш чак толкова обезсърчен.

— Може би защото един американски писател ми направи чудесен подарък. Благодаря ти.

— Той те обича.

— Звучи доста дръзко.

— Но е истина.

— Колкото до сърдечните въпроси, истината е нещо относително. Съществуват само моментни реалности. И всичко може да се промени утре — особено при обърканото положение на Мехмет.

— Възможно е само ако го допуснеш. Борбата, през която мина Мехмет днес, за да дойде да те види... очевидното противоречие между това, което му казва сърцето, и това, което му диктува цялата им култура, ми говори красноречиво, че той иска това, иска теб. Въпросът е...

— Бе сега би ли млъкнал, бахго? — и отвърна поглед от мен, прехапал долната си устна.

— Извинявай, ако прекрачих границата.

— Виждаш прекалено много, Томас. Забравяш, че някои от нас не искат да се взират в себе си толкова обстойно. Всъщност повечето хора не го искат. И навярно самият ти, понеже винаги разсъждаваш от гледна точка на историята, изпитваш необходимост да търсиш решения, да изчистваш отношения в ситуации, които са всичко друго, но не и чисти.

— За мен животът не е чист.

— Но искаш ли да имаш дълъг и щастлив живот с божествената Петра?

— Разбира се. Нима всички не искаме същото? Не го ли искаш с Мехмет?

Аластър затвори очи.

— Искам само една цигара. Щом се изметеш оттук и престанеш да задаваш тия досадни въпроси, смятам да се добера до стайчето, дето са ни отпуснали на нас, никотинозависимите, и да се опитам да заглуша ехото на настойчивия ти глас с НВ с филтър. След което ще се върна тук за следобедната си процедура — поредния акцент на деня ми.

— И как върви?

— Докторите и психиатърът, към които съм зачислен, са доволни от моя напредък. Според тях съвсем скоро ще съм годен да ме пуснат обратно в света.

— Чудно.

— Освен ако за теб „светът“ не е застрашителен и злонамерен.

— Ще се върнеш към работата си.

— И тогава Мехмет ще си изпати от своите хора, а аз ще свърша с нож в гърба. И този път ще ме вземе катафалка, а няма да се озова в болнично легло.

— Драматизираш както винаги, Аластър.

— Такъв съм си. Но добрата новина е... че полицията най-после залови откачалката, дето ме наръга и съсипа картините ми. Гепили го преди няколко дни, докато участвал в гонка в Мюнхен, и бил диагностициран с параноидна шизофрения и затворен в добре охранявана клиника за душевноболни в Бавария заедно с шайката християндемократи. Та когато най-сетне получа документите си за изписване, ще се разкарвам из Кройцберг, без да ме е страх, че ще попадна на бездарния, но надарен с мускули биткаджия. А междувременно... кога ще ме запознаеш с любовта на живота си?

— Веднага щом си дойдеш у дома. Между другото, ателието ти е като ново.

— И Мехмет така каза. Кога ще ми връчиш сметката за извършените услуги?

— Единственото, което искам, е да ми обещаеш, че като излезеш оттук, ще останеш чист.

— Защо изобщо те интересува дали няма да се върна към старите си навици?

— Защото, макар да съм пълен идиот, те харесвам. И ако теб те няма, светът за мен ще е далече по-неинтересно място.

— Сантиментални глупости — изпухтя той в мига, в който иззвъня камбанката, оповестяваща края на часовете за свиждане. После си затвори очите и додаде: — А сега ми се махай от главата, преди да съм направил някоя глупост, например да се разчувствам. Но утре ще наминеш, нали?

— Май нямам избор.

— Само ако може да е към обед. Мехмет ще дойде в одинайсет.

— Сериозно? Страхотна новина.

— Сигурно — отвърна той, забил поглед в тавана. — Струва ми се, че това е един от редките моменти, когато и за мен, и за теб са се строили паради на планетите.

Няколко часа по-късно, когато Петра влетя в ателието и ме прегърна, се замислих пак за последния коментар на Аластър и се съгласих, че има редки моменти в живота, когато нещата се подреждат, когато божествата, звездите, ръката на съдбата, природата на случайността (и всички други неемпирични сили, които от време на време споменаваме, когато разсъждаваме за съдбата си) наистина изглеждат благоразположени. Определено, като се замисля за трите месеца и нещо, последвали това наблюдение, мога да кажа, че беше период, в който всичко на този свят изглеждаше наред. Усещането да си влюбен — при това чувството да е споделено — е навярно най-близкото, което съм изпитвал, до чистото божествено чудо. Това е, което си спомням особено ярко за този първи период с Петра: как живеехме живота си на толкова възвишено ниво, че сякаш бяхме издигнали стена между нас и околния свят. Бяхме неразделни и напълно отдадени на идеята за съвместен живот. За мен това беше неизследвана територия. Дотогава редовно бях подсещал приятелките си, че имам нужда от въздух, от лично пространство, където да работя, а сега не можех да си представя и една вечер без Петра.

Винаги правех така, че да съм свършил писането за деня, докато Петра се прибере от работа. А тя не закъсняваше, аз също — ако трябваше да се видим някъде извън апартамента. Същевременно всеки от нас се отнасяше с изключително уважение към другия и не допускахме никакво неравенство помежду си. Колкото до домакинството, бяхме установили, че и двамата обичаме реда. Беше удивително как, без дори да го обсъждаме, всеки от нас се опитваше да направи живота на другия по-лек. За пръв път ми се случваше наистина да живея под един покрив с някого; с човек, чието прибиране вечер очаквах с такова нетърпение; човек, чието присъствие в общите ни помещения, отсреща на масата в ресторант, с ръката ѝ в моята, докато седяхме един до друг в киното или концертната зала, ме изпълваше с щастие.

Това бе другият най-силен спомен от онези първи наши месеци заедно: усещането за абсолютно щастие. Дори Аластър — когато най-

сетне го изписаха от болницата — отбеляза „променената обстановка“ в апартамента.

Разрешението да се върне към живота си извън постоянното лекарско наблюдение той получи една неделя. Двамата с Мехмет се уговорихме да го вземем от болницата, Мехмет обяснил на домашните си, че сутринта е зает с някакъв ремонт. Преди Аластър да бъде поверен на моите „грижи“ (Мехмет беше непреклонен и по никакъв начин не искаше да разговаря с докторите, държеше да им кажа, че той е шофьорът на таксито, което ще отведе Аластър у дома), се наложи да прекарам половин час в компанията на доктор Шрьодер. Той ми обясни, че хер Фицсимънс-Рос трябва да спазва строг метадонов режим, какъвто бе спазвал през последните три седмици. Беше ми обяснено също така, че ще получава само седмичните си дози — прахчета, разтворими във вода, които се пиеха преди ядене — и че всяка седмица в девет часа в понеделник сутрин ще трябва да се явява в болницата за кръвна проба, която да удостовери, че не се е върнал към хероина. Доктор Шрьодер ме попита дали съм виждал Аластър надрусан.

— Не се тревожете — каза, след като видя, че се колебая какво да отговоря. — Вие не сте му попечител, така че никой няма да ви държи отговорен, ако той отново започне да „употребява“. Но тъй като живеете заедно, ще сте първият, който ще разбере, ако хер Фицсимънс-Рос посегне към хероина, и тогава трябва да ми се обадите незабавно.

— Никак не ми се ще да се правя на Биг Брадър — рекох. — Особено ако това ще му докара проблеми със закона.

— Обаче ще му спасите живота. Ако той се върне към дрогата, няма да бъде изпратен в затвор, а в охранявана клиника, където ще бъде вкаран на метадон и задържан там, докато лекарите бъдат сигурни, че е чист.

— Но това означава, че ще бъде задържан за месеци пряко волята.

— Означава също така, че ще скъса веднъж завинаги с хероина. Но както вече казах, ако сега продължи да спазва метадоновия режим, няма да има проблеми. Ето визитката ми. Знам, че е въпрос на скрупули за вас. Но ако хер Фицсимънс-Рос наистина ви е приятел, проява на истинско приятелство от ваша страна би било да ми се

обадите веднага щом видите, че е посегнал към хероина. Разбрахме ли се?

Подаде ми визитната си картичка. Докато я вземах, си казах: *всъщност не, не сме се разбрали. Опитваш се да ме вкараш в сериозна морална дилема.* Аластър се справяше прекрасно като наркоман, озова се в болницата само защото си бе избрал неподходящ партньор. И привърженикът на свободната воля у мен, общо взето, си мислеше: *той е голямо момче и не възнамерявам да се правя на здравна полиция.*

По пътя към апартамента Аластър заговори с мен на английски, за да е сигурен, че Мехмет, който ни караше с пикапа си, няма да разбере какво си казваме.

— Да видим сега: хер докторът ти изнесе лекция колко крехко е състоянието ми, че съм „на ръба между излекуването и зависимостта“, както се изрази няколко дни по-рано, и те помоли да играеш агент на Щази и да му докладваш, ако ме видиш да се боцкам. Познах ли?

— Изцяло.

— И какво мислиш по въпроса?

— Само едно. Би било супер да останеш чист. Но не е моя работа, ако избереш другото.

— Благодаря ти. Знам, че бездруго вече ме следят. Ако не се явявам всеки понеделник в девет или седмичният кръвен тест се окаже положителен, ще ме тикнат на топло за колкото време решат. Паспортът ми е у копелетата.

— Както изглежда, май ще трябва да играеш по техните правила.

— Мразя да играя по правила.

— Обаче всички наркомани умират преждевременно. Ако се справиш сега...

— Цигарите и скуката ще ме убият. Все пак нещо казано от доктора ми се видя разумно. Щом германската държава плаща заместителната терапия, ще спестявам по триста дойче марки на седмица — толкова ми костваше вредният навик. А от галерията в Лондон вдигат пара за ония три картини, дето очакват да получат от мен в края на месеца. В купа поща, дето ми донесе миналата седмица, имаше едно писмо, в което питат кога да очакват пратката.

— Обясни ли им какво се случи?

— Ти откачи ли? Най-сигурният начин да изгубиш поръчка е да си признаеш, че това, над което си блъскал месеци, е унищожено.

Правило номер едно в *Живота на твореца*, Томас: никога, никога не казвай на този, от когото зависи или у когото са парите, колко време ти е отнело да нарисуваш или напишеш нещо. Отговорих на човека от галерията, че работата ми е отнела повече време от очакваното и че причината да му пиша на болнична бланка е, че съм хоспитализиран поради изтощение. За удължаването на срока художникът винаги трябва да изтъкне страданието, свързано с творческия процес. Очаквам отговор от Лондон, но съм убеден, че съм си осигурил известно време; не че в момента ми е изгодно да се бавя, натрупал съм толкова сметки.

— Тоест, направо се захващаш за работа?

— Хм, дай ми един следобед да се адаптирам. Но утре ще се видя със снабдителя в Берлин, който ми осигурява бои и четки, подготвя ми платната, и след два дни ще разполагам с всичко. После се залавям, да. Макар че, разбира се, самата мисъл да започна всичко отначало и да рисувам без херо... да кажа, че е обезкуражаваща, би било доста меко.

Щом влязохме в апартамента, Аластър обиколи прясно боядисаното и лакирано пространство. Наистина изглеждаше чисто ново и забелязах как, докато оглеждаше обновеното си жилище, той едва сдържа сълзите си. Когато заговори, гласът му бе паднал почти до пошепване:

— Не заслужавам толкова добро отношение.

Мехмет тръсна глава да подсказе, че е чувал и друг път подобни самосъжалителни излияния.

— Прав си — рекох. — Заслужаваш да гниеш в дупка, обаче с Мехмет сме такива пичове, че...

— Добре, добре, млъквам. Само да ви благодаря.

В този момент чух стъпки. Петра стоеше на прага, изглеждаше прекрасна по дънки и с една от моите дънкови ризи.

— Добре дошъл у дома — поздрави тя Аластър.

— Радвам се да се запознаем, Петра.

— Знаеш името ми.

— Томас ми го каза. И ми сподели, че е най-щастливият мъж на света.

Втрещих се от въпиющата му дързост. Но Петра дойде при мен и ме прегърна с думите:

— Ами той ме направи най-щастливата жена на земята.

— Добре че ще живеем на различни етажи — продължи Аластър, — защото това откровено блаженство направо не се трае. Нужен ми е негативизъм, меланхолия, униние, за да...

— Стига де — срязва го Мехмет неочаквано и в гласа му прозвуча остра нотка, каквато никой от нас не очакваше, най-малко Аластър.

— Виж ти, виж, май се издъних.

— Точно така — кимна Мехмет.

За пръв път си дадох сметка, че балансът на силите във връзката му с Аластър се е променил.

— Ясно — отрони Аластър. — Както ще забележиш, Петра, през цялото време ръся глупости.

— Мери си приказките — обади се Мехмет.

— Днес явно ме държат изкъсо.

— Трябва да вървя — отсече Мехмет.

— Искаш да кажеш, че няма да останеш за обяд? — попита Петра. — Горе се вари сос за спагети.

— Сериозно? — попитах.

— Помислих си, че по случай завръщането на Аластър би било прекрасно да си направим един обяд заедно.

— С всяка минута те харесвам все повече — усмихна се Аластър.

— Добре тогава, отивам да сложа спагетите — каза Петра. — Аластър, купих ти хляб, сирене, мляко и кафе.

— Ожени се за тази жена! — възкликна към мен Аластър.

— Вероятно ще го направя — отвърнах, като гледах Петра право в очите.

— Отивам горе. Надявам се да останеш за обяд, Мехмет.

— Не мога.

— Тогава доскоро — отвърна тя. Стисна ме за ръката, прошепна: — Ще ти напомня това, което каза току-що. — И се качи нагоре по стълбите.

— Какъв късметлия само — зацъка с език Аластър. — Прекрасна е.

— Вярно.

— Надявам се, че не си я помолил ти да ми готви.

— Нейна си е инициативата.

— Значи си двойно по-голям щастливец.

— Просто има хора, които са добри по природа — рекох и погледнах към Мехмет.

— А, знам — кимна Аластър. — А има и такива, които са достатъчно глупави да се захващат не с когото трябва.

Отговорът на Мехмет бе да поклати глава, после смънка:

— Трябва да вървя. — И се запъти към вратата.

Аластър хукна подире му. Аз използвах случая да се кача горе. Щом стъпих на горната площадка, чух нещо, което не бях чувал никога преди: Мехмет гневно крещеше нещо на Аластър на грачещия си немски, а Аластър се опитваше да го успокои. Отворих вратата и заварих Петра пред печката, на единия котлон вреше голяма тенджера със спагети, а до нея къкреше най-ароматният сос на света. Петра се извъртя и ме прегърна:

— Аластър май изръси нещо нередно.

— Аха.

— Ние никога няма да си говорим накриво, нали?

— Разбира се, че ще си говорим. Но после ще си поднасяме най-дълбоки извинения и ще се любим страстно и лудешки, и...

Тя ме целуна и залитнахме заедно към стената, Петра обви нозете ми с крак, пхна ръка в дънките ми и пророни:

— Ако не бяха спагетите, щях веднага да ти се метна.

— Майната им на спагетите.

— Но Аластър ще се качи всеки момент.

— Майната му на Аластър.

Докато се клатушкахме към леглото, се почука на вратата.

— Scheisse — изруга Петра, понагласи дрехите си и се втурна към печката, където сосът аха да изкипи, през това време аз си закопчах панталона и се запътих към вратата.

На прага стоеше Аластър. Очите му бяха зачервени.

— Добре ли си? — попитах.

— Не — рече той и влезе. — За пет минути у дома успях да разруша всичко.

— Какво стана? — попита Петра.

— Прекалих и Мехмет си замина с гръм и трясък, каза, че няма да се върне.

— Може просто да е бил афектиран — предположих.

— Не, напоследък нещата вървят зле.

— Дай му време да се успокои. Утре ще се върне.

— Надали. Истината е, че това беше краят.

— Май едно питие ще ти дойде добре — предложих.

Аластър обърса насълзените си очи. Досега не го бях виждал в подобно състояние — толкова неприкрит, толкова раним, толкова тъжен.

— И двайсет няма да са ми много.

Отворих евтиното италианско вино, което бяхме свикнали да пием с Петра.

Аластър мигом пресуши две чаши и изпуши две цигари.

После сякаш с натискане на копче прогони мъката и докато се хранехме, започна да ни забавлява с истории от артистичния свят, засипа Петра с въпроси за приятелите ѝ художници от Пренцлауер Берг и я впечатли с познанията си за източногерманските художници, като изпи междувременно цяла бутилка вино, а накрая обяви:

— Забравих скапания метадон, бахго. — И се запрепъва надолу по стълбите, очевидно пиян.

— Добро начало — отбеляза Петра.

— Аха, бих казал, че е човек на крайностите.

— Имах предвид, че не бях обядвала с човек, който просто става от масата и отива да си вземе метадона.

— Поне вече не се боцка.

— Харесвам го. Луд е и очарователен и очевидно има крещяща нужда от любов, но не умее да я приема.

— Точно така. Изумен съм, че успя да видиш всичко това само за един обяд.

— Бях омъжена за човек като Аластър. Не беше гей като него. Животът заедно беше достатъчно объркан. Но той самият беше човек, чийто живот представляваше безкраен спектакъл. Човек, който моментално превземаше пространство още с влизането си някъде. Обичаше да се изхвърля невъобразимо и често казваше на хората директно в лицето какво мисли за тях, без да се интересува от последствията. Разбира се, ти каза, че Аластър е много дисциплиниран, че дори когато се е боцкал, е бил някак премерен, подреден. Докато Юрген... при него всичко беше свръх. Беше много умен, с невероятно въображение, изключително забавен, с което, предполагам, в началото ми се е видял много привлекателен. Но после,

когато заживяхме заедно, когато блясъкът помръкна, се оказа човек, с когото е невъзможно да се съжителства. Особено поради факта че беше изключително талантлив и недисциплиниран — човек, решен да действа с размах.

Ако имаше общовалидно правило за живота в ГДР, то беше, че си длъжен някак да се пригодиш към системата, да намериш начин да спазваш ограниченията, при които всички живеехме, като същевременно си създадеш свой свят, в който властите нямат достъп, колкото и да им се ще.

Мислех си, че сме създали такъв свят за себе си в Пренцлауер Берг. Някаква наша си източногерманска версия на Гринич Вилидж. За разлика от всичките онези бунтари в артистичния свят на Ню Йорк през 60-те, ние имаме едно голямо предимство, валидно за всички граждани на ГДР — не плащаме големи наеми, не се тревожехме за работните си места, можехме да си позволим държавата да финансира бохемското ни съществуване, стига да не обсъждаме смисъла на съществуващия режим. Тъкмо тук беше проблемът с Юрген. Него не го устройваше да живее относително лесен живот. Той трябваше да бъде вечният провокатор. Макар да не бе настроен директно срещу системата, това, че бяха забранили една от пиесите му — най-вече я намериха много крайна в гнева към всичко — го запрати по нанадолнището. Толкова пъти съм му повтаряла: „Напиши нещо умно, което да става за сцена. Ако си достатъчно фин и интелигентен, можеш да кажеш каквото искаш, без да си създаваш допълнителни проблеми“. Но той не искаше да чуе. Дори стигнах дотам да умолявам малкото му останали приятели да го вразумят. Но Юрген беше маниакален, човек на фиксидеята. Един наш познат джаз пианист, който близо десет години беше почти като по-голям брат на Юрген, ми каза, че съпругът ми се е превърнал в камикадзе и бил решен да се самоунищожи и да унищожи хората наоколо си.

Петра замълча и посегна към цигарите си, а аз попитах:

— И успя ли?

— Разбира се. Повлече и мен, въпреки че аз никак не се интересувах от идиотските политически игри, които играеше към края. Все едно. Съучастничеството е сериозно престъпление в ГДР, особено ако си съучастник на човек, с когото делиш легло.

— Арестуваха ли го?

— Ти как мислиш?

— А теб?

— Това е друга тема. Прегърни ме.

Отидох до мястото ѝ и я вдигнах, занесох я на дивана. Легнахме там и останахме така доста дълго, просто прегърнати, без да говорим. След известно време Петра наруши тишината.

— Не обичам да говоря за миналото.

— Но именно то ни формира. Освен това искам да знам всичко за теб.

— Аз пък искам да залича цялата последна година от живота си там. Да я изтръгна от съзнанието си.

— Толкова ли беше ужасна?

Тя просто сви рамене.

— Знаеш ли книгата на Робърт Грейвс „Сбогом на всичко това“ — каза след малко. — Често си повтарям да следвам съвета от заглавието. Да затръшна вратата на целия този епизод от живота си и да не поглеждам назад. Точно затова си такава скъпоценност за мен. Защото за пръв път от години виждам пред себе си бъдеще, което не е трагично.

По интересен начин след този разговор темата за мъжа ѝ, за тъжните и мъчителни събития в живота ѝ, преди да дойде на Запад, отпадна. Не че избягвахме да говорим за миналото си преди да се срещнем, не че не говорехме за преживените трудности. По-скоро Петра повече не изпадна в онова безрадостно и мрачно състояние, което сякаш я обгръщаше винаги когато споменеше бившия си съпруг или нещо, случило се „там“, за което още не бе готова да говори. И причината да не се отдава на мрачните спомени за безрадостното минало беше, така поне ми се струваше, че се чувства щастлива. И защото в живота ни заедно имаше безподобна лекота и ритъм.

Заради книгата, която пишех, прекарвах повечето дни в дълги и целенасочени обиколки в града. Използвах писмото на издателите си в Ню Йорк като претекст да прекарам цял ден с един от американските войници, обслужвали контролно-пропускателния пункт „Чекпойнт Чарли“ в американския сектор. Прекарах чудесен следобед с швейцарски историк на архитектурата, който живееше в Берлин. Този човек знаеше абсолютно всичко за архитектурното наследство на Алберт Шпеер, а междувременно сподели, че жена му наскоро била

избягала с български поет емигрант, който пишел „нечетими модернистични източноевропейски глупости“. Американският войник пък ми сподели, че имал жена и дете в някаква дупка в Кентъки, в която не възнамерявал да се върне. Освен това се заговорих с възрастен чернокож американец, джаз пианист на име Боби Блейкли, който всяка нощ свиреше в бара на хотел „Кемпински“. Живеел все в една и съща стаичка близо до Шпандау от края на 50-те и бил от онези изгнаници без корен, които имали шепа приятели и почти никакви лични привързаности, но не бил пропуснал нито едно изпълнение шест пъти седмично в „Кемпински“ от назначението си през 1962-ра.

Тези истории ме интересуваха не само защото всеки живот е роман сам по себе си, а и защото малко по малко започвах да осъзнавам, че начинът да създам характерен портрет на Берлин е през историите на хората, на чийто път самият аз попадам. Също както съзнавах, че ще напиша и за Омар от „Кафе Истанбул“, навярно ще преоткрия и Аластор, ще го превърна в кореняк лондончанин, най-вероятно ще представя Мехмет като иранец и ще преместя апартамента, който споделяхме, в друг край на Кройцберг, може би дори в безликата пустош, обитавана от Петра.

Разбира се, всичко случващо се в живота ми с Петра също влизаше в бележника. Нима и на това гледах като на материал? Навремето си казвах, че воденето на толкова стриктни бележки е просто начин да изразя най-важната и съществена промяна в живота ми. Истината обаче беше друга. Ако пишеш, за теб всичко е материал. И отчасти бях наясно: като записвам всичко, мога да убедя сам себе си, че да, всичко това се случва наистина; да, наистина съм срещнал любовта на живота си.

Всяка сутрин се събуждах и заварвах Петра до себе си — просто я гледах, все още спяща, и се дивях; по някое време тя се размърдваше и ме поглеждаше с усмивка, докосваше устните ми и винаги казваше едно и също: „Ето те“. След като после отидеше на работа, прекарвах остатъка от сутринта в писане, после слизах при Фицсимънс-Рос, двамата бяхме установили свой нов ритуал — ранен обяд в „Кафе Истанбул“.

В деня след прибирането от болницата той излезе и си поръча всички необходими четки и бои, прекара часове със собственика на близкия магазин за художници (наричаше го свой *paint meister*) да

смесват различни нюанси на синьото, докато постигнат желаните от Аластър небесносиньо, аквамарин, кобалт и тюркоаз. В ателието бяха доставени и три новоопънати платна. На третата сутрин след прибирането на Аластър слязох да го видя и го заварих с гръб към мен, със слушалките на ушите, капеща четка в едната ръка, кръжеше пред платното като матадор пред разярената си плячка. Внезапно по платното пръсна кобалтовосиньо. От тайното си скривалище на стълбището наблюдавах как белият фон на платното изчезна под премерената атака на синьото. Като гледах как Аластър се е впуснал устремно в работата си, си помислих: *този човек проявява повече смелост от почти всички, които познавам*. Издръжливостта е нещо, което осъзнаваш, че притежаваш, когато си я наложиш.

— Ако не беше фактът, че съм триста марки седмично напред, още утре щях да се върна към дрогата — обяви Аластър един ден на всеослушание пред Омар и персонала му в „Истанбул“.

— Да беше го извикал по-силно, че да може и куката отвън да те чуе — отбелязах.

— Когато за последно проверявах, не можеше да те арестуват само защото си изказал на глас незаконно желание. Както и да е, берлинските власти винаги са смятали, че наркоманите придават на този град определен характер. Истината е, че трябва да ни плащат, за да се боцкаме на живописни места. А това, което чуваш в момента, е един от страничните ефекти на метадона. Необходимостта да бълваш глупости нонстоп. Като например: *какво е усещането все още да си тъй отворително влюбен?*

— Отворително прекрасно.

— Това е очевидно. Съветвам те да внимаваш. Прекаленото щастие влияе зле на твореца. Няма го отчаянието, няма я тръпката.

— Говориш с клишета и го знаеш.

— Колко истински щастливи хора познаваш от така наречените творчески среди?

Замислих се за момент.

— Нито един.

— Точно това имам предвид.

— Но от друга страна, опираме до въпроса — не се предадох аз — колко истински щастливи хора познаваш извън така наречените творчески среди?

Без да се замисли, Аластър отговори:

— Нито един. Но я се виж. Ти си на път да се почувстваш щастлив, въпреки че безрадостното ти детство продължава да тегне над всяка твоя крачка.

— Убеден съм, че с времето това ще се уталожи.

— Не, остани гневен към всичко. Ще ти помогне да запазиш баланса спрямо цялото сияние, което ви облива с фройлайн Дусман. С беглите впечатления за нея от последните няколко седмици бих казал, че вие, сър, правите добро и на нея. И тя си има тъмни страни, нали?

— Всички имаме.

— Нищо повече няма да кажа.

— Добре — кимнах, защото, освен ако връзката не се разпада и имаш нужда да изговориш нещата с близък приятел, едно от основните неписани правила на любовта е да не обсъждаш тревогите, притесненията, страховете на човека, когото обожаваш, с трето лице.

Това не само е предателство, но и руши в дълбочина един от основните аспекти на любовта: факта, че двамата с твоя любим издигате стена срещу дебнещите злини, които върлуват в света. Или поне романтичната надежда е такава.

Но тази надежда бе намерила благодатна почва в живота, който споделях с Петра. Винаги когато тя се връщаше у дома вечер, уморена или отегчена от работата в радио „Свободна Европа“, ѝ подавах чаша вино и тя затръшваше вратата на онова отчайващо и интригантско работно място. Същото важеше и за мен: ако бях имал кофти ден или ме глождеше тревога, че книгата няма никакъв център, в мига, в който тя се прибереше, страховете ми се изпаряваха и до края на вечерта усещах как ме изпълва оптимизъм по отношение на работата ми... вероятно защото с Петра просто ми се напомняше, че животът е и нови възможности.

Една от вечните ни теми за разговор беше Павел. Петра продължаваше да настоява връзката ни да остане тайна за затворения малък свят на радио „Свободна Европа“. Та когато се случваше да си покажа физиономията там — за среща или на запис с Павел — се поздравявахме приятелски и официално, ако се засечахме в коридора или в някой кабинет.

— Хората тук имат толкова малко теми за разговор — обясни ми Петра. — С огромен кеф биха посветили часове на „аферата“ ми със

сътрудник на радиото с всякакви примитивни коментари.

— Хм, освен ако някой не ни види да се целуваме на улицата, как може да се разбере, че сме заедно?

Но точно това се случи. Една вечер отидохме да гледаме „Апартаментът“ на Били Уайлдър в кино „Делфи“ до метростанцията на Зоопарка. След филма, докато излизахме на улицата, придърпах Петра към себе си и я целунах, в същия момент чух глас:

— Колко очарователно.

Павел идваше право към нас на път за киното.

Двамата с Петра тутакси се разделихме. В първия момент тя го погледна като сърна, попаднала в светлината на фарове. После много се смути, докато Павел ни оглеждаше ухилен. Изглеждаше доста наквасен.

— Колко интересно — рече той. — Аз пък си мислех, че дисидентите нямат талант за скришните неща.

— Стига де — казах.

— О, мачото американец защитава тъжната емигрантка.

— Да се махаме — подканих Петра.

— „Да се махаме“ — повтори Павел, като наподоби акцента ми.

— Тъй рече авторът на лъскава журнална проза, който се мисли за голямата работа.

— Направил си се на маймуна — обади се Петра.

— Ти пък си посредственост, дето се мисли за...

И тогава го фраснах. Право в диафрагмата. Неочаквано за самия себе си. Никога преди не бях удрял човек. Той се преви одве и заповръща цялото пиене, с което явно се беше наливал цяла вечер. Двамата с Петра забързахме към метрото. Не разменихме нито дума, преди да се настаним в мотрисата, там поклатих глава и се обадох:

— Боже мили, не мога да повярвам, че това се случи.

— Здравата го тресна.

— Надявам се, че е добре.

— Заслужи си го.

— Все още съм в шок.

— Той е жалък малък деспот и съм ти благодарна, че го цапардоса заради мен.

— Мислиш ли, че ще...

— Че ще се опита да ме уволни ли? Едва ли. Хер Уелман е наясно, че Павел ме ухажва и ме тормози, понеже отказвам да спя с него. Уелман го предупреди и тормозът секна. Павел не би предприел нищо срещу мен, не би посмял. Срещу теб обаче...

— Не разчитам на радио „Свободна Европа“ за оцеляването си.

— Ами да. На мен пък никога не ми се е случвало да ме защитава мъж. Така че, ако копелето Павел се опита да те отреже като сътрудник, ще говоря с Уелман. Това, че сме заедно, естествено, ще е новината на деня в службата.

— Толкова ли е лошо?

— Сега вече изобщо не ме е грижа кой знае. Ако някой ме попита, ще кажа истината — ти си човекът, когото обичам.

Както се оказа, не се наложи Петра да прави подобни изявления в радиото, защото Павел се обади, че е болен, и не се появил няколко дни. Когато се завърнал към продуцентските си задължения и почукал на стъклото на Петра, бил строго делови, подал й текст за превод, информирал я, че не бил на работа заради „гаден стомашен вирус“, поинтересувал се как е тя и в крайна сметка демонстрирал професионална сърдечност, каквато до онзи момент не бил проявявал. Същия ден беше оставил съобщение в „Кафе Истанбул“ с молба да му се обади. Когато му звъннах, беше самата любезност, попита дали бих написал материал за наследството на Караян за три дни. Предложи ми 2000 марки хонорар — почти четири пъти повече, отколкото ми плащаше обикновено.

— Доста щедро заплащане — казах.

— Мисля, че го заслужавах — отвърна той, без в тона му да проличи някакво смущение или угризения. — Така или иначе, си изряден и първокласен сътрудник.

Естествено, написах очерка за Караян. Петра го преведе. Когато се появих при Павел за записа, с Петра се засякохме в коридора. Разменихме любезности. Вечерта вкъщи тя каза:

— Мисля, че твоят удар беше най-хубавото нещо, което някога се е случвало на Павел. Макар никой в офиса да не знае какво е станало, всички повтарят едно и също: човекът се е цивилизовал... поне засега.

— Хм, когато взема онези две хиляди марки, защо не духнем към Париж?

— Наистина ли го мислиш? — изуми се тя.

— Разбира се, че го мисля. Днес се навършват три месеца, откакто сме заедно. Един вид, имаме празник. Защо да не направим нещо екстравагантно и специално. Така че кажи кога...

— Би било чудесно да изкараме четири-пет дни там. Може би ще успея да си взема кратка почивка.

— Само кажи и ще задействам нещата.

— Париж. Не мога да повярвам.

На другата сутрин — беше събота — Петра стана рано. Когато се събудих, целият апартамент беше основно изчистен — работа, която обикновено вършехме заедно — тя се беше върнала от пералнята с дрехите, които бях оставил предния ден, и сега гладеше втория ни комплект чаршафи.

— Нямаше нужда да правиш сама всичко — казах, докато се размърдвах, за да поема подадената ми чаша еспreso.

— Не можах да спя и трябваше да върша нещо.

Вече съвсем буден, протегнах ръка към нея.

— Нещо не е наред ли? — хванах китката ѝ.

Тя приседна на ръба на леглото, но сякаш не можеше да ме погледне.

— Просто служебни проблеми, това е — отвърна и извади цигара от джоба на ризата си, почти в същия миг прехапа устна.

Приведох се към нея.

— Не е заради работата. Какво има?

— Трябваше да ти кажа нещо още преди седмици... преди месеци... но се страхувах да говоря.

— Защо?

— Защото ме беше страх, че ако знаеш...

— Кое ако знам?

Тя се изправи и отиде до другия край на стаята, седна на стол, очите ѝ се насълзиха, тръсна глава в опит да преглътне хлиповете. Спуснах се към нея и я прегърнах, залюлях я.

— Извинявай — прошепна тя през сълзи. — Толкова съжалявам.

— За какво?

— Причината всичко тази сутрин да ми се струва толкова трудно... е... че...

— Да.

— Днес е рожденият му ден.

— Чий рожден ден?

Тя се дръпна от прегръдката ми и отвърна поглед.

— Днес е рожденият ден на сина ми Йоханес. Става на три.

СЕДЕМ

През следващия час Петра говори, без да спира — цялата ѝ история се изля на мощна, ужасяваща вълна.

— Първо трябва да ти разкажа за мен и Юрген. Да, той ми беше съпруг. Да, живяхме заедно пет години. Бях съвсем млада, когато се запознахме. Преди това имах две години връзка с мъж на име Курт, двайсет години по-възрастен от мен, работеше в Националното радио, в отдела за класическа музика. Курт беше много кротък, много културен и много женен. Тъкмо бях завършила университета и бях спечелила място за преводач в държавното издателство. Живеех в малка стаичка в Мите. Беше не повече от девет квадратни метра. Прозорче. Ниша с котлон, мивка и съвсем мъничък хладилник. Банята беше колкото тесен килер. Никаква естествена светлина. Единично легло. Маса и стол. Имах радио и малко книги — толкова. Но това ми беше първото самостоятелно жилище. Чрез един човек си уредих няколко боички и четки — не се намираха лесно — и си нарисувах стенопис в стил „Алиса в страната на чудесата“ от едната страна. Но въпреки цветното петно мястото беше мрачно, тъжно, приличаше на килия; единственото, което му вдъхваше малко живот, бяха посещенията на Курт три пъти седмично от шест до осем. Курт беше безкрайно интелигентен: пианист от класата на концертиращите изпълнители, който би трябвало да постигне много, но животът му никак все не потръгваше. Учил в Московската консерватория, но там го определили като „средно талантлив“ и непригоден за голямата сцена. Затова в ГДР си намерил работа в държавното радио и само от дъжд на вятър изнасял рецитали и концерти в малки провинциални зали. Запознал се с властна жена на име Хилдегард. Имаха три деца. Живееха в тристайно жилище недалече от Панков. Курт се чувстваше в капан. Запознаха ни един ден, когато го бяха поканили в издателството, за да даде експертното си мнение за музиковедска книга от канадски учен. На чаша чай в кафене на „Унтер ден Линден“ Курт ми разказа, че е повикан, за да резюмира, че „интерпретативните анализи в книгата са идеологически неприемливи“. Спомням си как се засмях, сарказмът

в думите му ме изуми. Бях само на дваайсет и две и дори нямах гадже. И така...

Продължи две години. Както винаги в такива връзки, за третата страна — за мен — беше половинчатото. Курт в крайна сметка беше твърде меланхоличен и завинаги прикован в кофтия си брак. Както става с мнозина. Хората смятат, че няма измъкване, дори животът им да е ад. Самата аз търсех начин да се отърва от ужасния си живот в гарсоньерката и от тъжната връзка с този много умен, но много тъжен човек.

Та се запознах с Юрген на изложба в нечий апартамент в Пренцлауер Берг. Не беше най-красивият мъж на света. Набит, брадат, вечно гладен, а как пушеше. По три пакета на ден. Но по онова време го лансираха като млад драматург в ГДР. Бях чела статия за него в „Нойес Дойчланд“, а в едно от литературните списания — за прекрасната му първа пиеса Die Wahl, която, както сочеше заглавието, разказваше за човешкия избор. Действието се развиваше в завод за муниции след експлозия, убила няколко работници. Оказва се, че директорът от грижи за изпълнение на плана не спазил изискванията за безопасност.

Макар да не се отправяха директни обвинения, беше ясно, че Юрген има предвид държавната бюрокрация и трескавото изпълнение на петилетките. Пиесата беше превъзходно изследване на характерите, а и показваше как всеки се опитва да прехвърли отговорността за действия, довели до смъртта на десетимата работници. В това се състоеше тънкостта ѝ. Тематиката беше пролетарска, но и се правеше дълбок анализ на индивидуалния пред колективния избор. Тази пиеса за известно време спечели на Юрген огромна популярност.

Естествено, бях я гледала на премиерата в Берлин. Предвид вниманието, което той получаваше, и факта, че можеше да има всяка жена, която пожелае, бях доста изненадана, че прояви интерес към мен.

За мое учудване точно така стана. Освен другото имаше сравнително голям апартамент като за Берлин — шейсет квадратни метра — в Пренцлауер Берг. Естествено, не умееше да го поддържа и мястото беше доста занемарено. Но след кутийката, в която живеях, апартаментът на Юрген на „Яблонски Щрасе“ ми се видя като вила. А и всичките му артистични приятели живеяха наблизо. Изведнъж се

оказах включена в тази общност. Приятелите му бяха създали едва ли не държава в държавата. Да, знаехме, че често ни следят. Да, от време на време се чудехме кой измежду нас информира Щази за живота ни, защото със сигурност във всяка една група имаше поне по двама-трима информатори. Това си беше нещо обичайно.

Както и да е, обичах новия си живот в Пренцлауер Берг, обичах да съм част от тази артистична група. Имаше само един проблем. Така и не се научих да обичам истински Юрген. Нито, честно казано, той ме обичаше. Отначало бях на голяма почит. Преместих се при него. Спяхме в едно легло. Правехме секс в нощите, когато не беше пиян. Иначе бяхме просто двама души, споделили съвместен живот, който беше странно приземен, но не и безсмислен. Ако бохемският ни живот в Пренцлауер Берг имаше някаква отличителна черта, тя беше, че човек никога не скучаеше.

Но после изведнъж забременях. Оказа се, че диафрагмата, която използвах, имала фабричен дефект, без изобщо да разбере.

„Сигурно е произведена в Хале“ — беше единственият коментар на Юрген по въпроса.

След тази дебелашка шега сви рамене и рече: „Ако искаш да си го родиш, добре, но ти изцяло си поемаш отговорността“.

В ГДР абортите се използваха като един вид контрол на раждаемостта. Не беше никакъв проблем да намериш къде да го направиш. Обмислих положението за не повече от пет минути. Бях бременна. В живота ми имаше толкова малко хубави неща. Колкото и тъжна и наранена да се почувствах от реакцията на Юрген — „да си го родиш“ — исках детето.

„Ще го задържа“, казах.

„Твоя си работа“, отвърна той.

Както се оказа, наистина го мислеше. През следващите девет месеца се държеше, сякаш бременността беше някакво странично събитие в живота ни. Когато сутрин ми се повръщаше, когато трябваше да отида на изследване за жълтеница, когато коремът ми беше станал толкова огромен, че ми беше адски трудно да се катеря по стълбите, натоварена с покупки, когато водите ми изтекоха и трябваше бързо да стигна до болницата, когато се появиха усложнения при раждането и синът ни трябваше да прекара първите пет дни от живота си на апаратно дишане и имаше опасност да не оцелее... при всичките

тези драми и тревоги, съпътстващи раждането на нашия син, Юрген никакъв го нямаше. В смисъл: физически присъстваше в апартамента. И ядеше гозбите, които очакваше да му готвя, носеше дрехите, които очакваше да пера и гладя за него. Да, една неделя, когато бях в третия месец, отидохме в общината на „Унтер ден Линден“ и в присъствието на всичките ни приятели от Пренцлауер Берг бяхме официално обявени за съпрузи. Защо беше нужно да правим този панаир, след като не се обичахме? Аз настоявах, защото това ми гарантираше, че ще остана в апартамента, който споделяхме, а и ми осигуряваше някои предимства, свързани с майчинството — ако бях самотна майка, нямаше да ги имам. Да, на церемонията се усмихвах. След това една прекрасна скулпторка на име Юдит — живееше съвсем наблизо и правеше изумителни абстрактни неща, които така и не успявах да ѝ спечелят име в официалните среди — организира в апартамента си празненство в наша чест. Продължих да се правя на щастлива дори когато Юрген така се напи, че се срути на дивана и захърка.

Спомням си, че се наложи двама мъже от компанията — и двамата бяха романисти, които вече никой не публикуваше — да го пренесат вкъщи. Вървах след тях, докато буквално влачеха Юрген — беше започнал доста да напълнява — той хълцаше и пееше глупави песни, а по някое време закрещя: „Прекалено съм млад, за да бъда осъден на бащинство!“.

Двамата се притесниха от пиянските му брътвежи и ми зашепнаха: „Не го слушай. Просто се държи идиотски“. Но аз знаех, че думите му са самата истина. Когато най-сетне го замъкнаха у дома, той се просна в кревата, а аз се свих в счупения фотьойл и ревах неспирно близо час. Защо леех сълзи? Защото си давах сметка, че съм сама на този свят, в този нелеп брак, в тази нелепа страна, която държеше гражданите си в затвор и под постоянно наблюдение, защото тя самата беше наясно, че не е държава, а пародия. Дори родителите ми не си направиха труда да дойдат на сватбата ми — татко имаше предаване, което не можело да бъде отложено, а мама щеше да прекара уикенда (знаех го) с любовника си в малката му вила, докато жена му и децата бяха в профсъюзна почивна станция някъде по Черноморието. Дума не казах, просто приех безразличието им. Също както бях приела безразличието на Юрген. Също както бях приела, че съм си заслужила жалкия ограничен животец. Притесняваше ме само едно: каквото и да

направя, всичко ще е против личното ми щастие, против всякакъв шанс за мен. Да, вярно, в ГДР нямаше кой знае какви възможности. Но познавах хора, имах приятели с щастливи бракове, щастливи връзки. А аз какво избрах? Безразличие, апатия, отчуждение — всичко само заради някакви си шейсет квадратни метра в Пренцлауер Берг.

Юдит стана моята спасителка. Тя ми помагаше през цялата бременност. Даваше ми рамо, на което да поплача. Дори на два пъти вдигна скандал на Юрген и го принуди всяка седмица да пазарува и да дойде да ме прибере от болницата след едно изследване. Ала нощта, в която Йоханес се появи на бял свят, съпругът ми беше в Дрезден на премиера на своя пиеса. Юдит дойде с мен в болницата.

Раждането тръгна с усложнения и ме натъпкаха с упойка, от която бях като замаяна, дори не си спомням кога точно се появи синът ми. Когато по някое време отново осъзнах света около себе си, изпаднах в паника, защото не видях до себе си бебе. Една от сестрите дойде и ме уведоми, че по време на раждането пъпната връв се е увила около шията на сина ми. Тогава за пръв път разбрах пола на бебето и че е на командно дишане. Настоях да го видя. Беше посред нощ и Юдит вече си беше тръгнала. Закараха ме до апарата, който изглеждаше като изваден от филм за откачени изобретения, някъде в центъра омотано мъничкото човеченце, в гърлото и ноздрите му вкарани тръби, машината поддържаше живота на момченцето ми. Когато настояха да се върна в отделението и да поспя, отказах. Дежурната сестра беше отвратително настойчива и ми заповяда да се махам. Казах, че не мърдам оттам, а тя заплаши, че ще ме докладва за неприлично поведение. И тогава започнах да ѝ крещя, че ако ще да докара проклетниците от Щази, пак няма да оставя бебето си самичко.

За мой късмет се появи един млад доктор, казваше се Мюл, който влезе точно в мига, в който сестрата заплаши, че ще потърси службата за сигурност. Веднага я привика в съседната стая. Щом двамата влязоха там, чух тя да му обяснява с гневен глас, че макар той да е „по-високо в йерархията“, това отделение е нейно вече двайсет години и няма да позволи в него да се разпорежда някакъв си младок. Докторът обаче се оказа по-костелив орех. Каза ѝ, че е абсолютно неприемливо да се държи по този начин — никога няма да го забравя — „със смела млада жена, дарила Германската демократична република с нов син“. В този момент осъзнах, че въпросният доктор

владее изтънко идеологическия нападателен език, който стряска хората, та човекът постига своето. Защото в следващия момент той уведоми сестрата, че се е държала ретроградно и ще я докладва в профсъюза за „авторитарно поведение“. Онази тутакси омекна. Докторът се върна в отделението и ми каза, че ще ми бъде донесено легло, за да спя до сина си, и че според него малкият ще се оправи.

Е, Йоханес — така го кръстих — наистина се оправи. След пет дни си бяхме у дома. Бог да благослови Юдит. Самата тя нямаше деца. Но беше успяла да ми намери кошче, което взела от някаква съседка, както и стара количка. Докато съм била в болницата, събрала група приятели художници, те заедно боядисали стените и нарисували звездици и лунички в малката ниша, която щеше да служи за стая на Йоханес.

Когато се прибрах със сина ни, от Юрген все така нямаше и помен. Появи се три дни по-късно, небръснат, мръсен, овонян на други жени — имаше вид на човек, който е пил неспирно цяла седмица. Освен това явно не беше спал от доста време — поради което беше станал твърде чувствителен. Щом видя сина си — и го взе в обятията си за първи път — избухна в плач и не можа да се успокои близо половин час. Реших да не казвам и да не правя нищо, стига да се държи с Йоханес както трябва. И какво последва, когато най-накрая се успокои? Подаде ми бебето и ме целуна по челото, каза ми, че се е държал жестоко и че ще се промени. После се прибра в спалнята, разхвърля по пода вмирисаните си на пот и алкохол и намацани с червило дрехи, добра се до леглото и спа като заклан дванайсет часа.

Събуди се към пет сутринта, аз бях будна с Йоханес — мъчеха го колики — от три часа. Юрген настоя да си легна, след като току-що бях нахранила малкия. Каза, че щял да се грижи за него до сутринта. Спах цели пет часа без прекъсване — рекорд след раждането на бебето — и когато се събудих, заварих Юрген заспал на дивана със сгушения в ръцете му Йоханес. При тази сцена между баща и син и спокойствието, което излъчваше Йоханес в прегръдката на баща си, неволно се обнадеждих, че Юрген се е осъзнал, че бащинството ще го направи по-отговорен, че ще намерим начин да бъдем семейство. Може би също така съм се надявала, че сълзите, които пророни при първата среща със сина си, са били израз на някакъв вид любов, която е изпитвал към мен, но не е намирал начин да изрази. Това е най-

опасната заблуда за връзка, която издъно не върви — вярата, че някой ще започне да те обича и че ти ще започнеш да обичаш този човек. Подобно мислене е катастрофално, защото си позволяваш да пробудиш надежда, за която дълбоко в себе си знаеш, че е илюзия.

Но тази надежда бе жива в мен. За около четири седмици Юрген започна да показва знаци, че най-сетне иска да бъде баща и съпруг. Дори намали пиенето и се опита да свали някой килограм — с други думи, взе да се грижи за себе си. За известно време като че ли му доставяше удоволствие да извежда сина си с количката, да се държи все едно сме семейство и дори от време на време да се любим. Не бих казала, че сексът с Юрген някога е бил особено приятен за мен. Той беше бърз, не разбираше нежността и чувствеността. Дори когато не пиеше, вонеше на алкохол. Но всичко това ми беше ясно още от първата нощ, която прекарах с него. И все пак реших да бъда с него. Защо толкова често отказваме да вярваме на интуицията си и се вкарваме в ситуации, за които знаем, че са погрешни, невъзможни?

Но когато в живота ти има новородено дете, дете, което обожаваш както никога никого друг, дете, което е най-хубавото нещо, което ти се е случвало и без което животът ти е безсмислен, си готов да се примириш с всички недостатъци на баща му. Поне така го чувствах. Както чувствах през тези четири седмици на добронамереност помежду ни, че сме обърнали нова страница, че започваме да ставаме семейство.

Но изведнъж един филм по сценарий на Юрген, поръчан от държавната киностудия DEFA, беше спрял две седмици преди да започнат снимките.

Сценарият беше гениален и абсолютно пагубен — разказваше се за социалистически писател, арестуван през последните месеци на нацисткия период и пребит толкова жестоко от есесовците, че изпада в кома и се събужда седем години по-късно в нова държава, наречена ГДР. И установява, че социалистическият рай, за който е мечтал, е сбъркан.

Спомням си, че за пръв път прочетох сценария малко преди Йоханес да се роди и казах на Юрген, че не си представям да бъде одобрен. Но това се случи в един момент през 1981, когато в режима сякаш се усети някакъв полъх на либерализиране и писателите и режисьорите биваха насърчавани да бъдат малко по-критични към

живота ни в нашата „хуманна“ система. Затова Юрген беше спокоен, че филмът ще се снима. Режисьорът и актьорите бяха избрани, местата за снимките също, докато в Министерството на пропагандата не получили сценария и директорът на DEFA не бил привикан и официално мъмрен, задето изобщо му е хрумнало, че подобна „злостна антиизточногерманска пропаганда“ може да види екран. Министърът предаде случая на Щази. Юрген внезапно изчезна за шест дни. Обезумях от ужас, помислих, че е катастрофирал или е в поредния пиянски запой. Една сутрин, рано призори, се появи ненадейно, каза, че го държали изолиран от външния свят на някакво място, което според него било „Хохеншъонхаузен“, прословутия затвор на Щази. Но не можел да определи точното местоположение. Както ми разказа, тикнали го в микробус, в който имало преградена с решетки килия, разкарвали го насам-натам няколко часа, за да изгуби ориентация. И двамата знаехме за тази стратегия на Щази за объркване на арестанти. Юрген ми каза, че го държали заключен в този микробус с часове и май след полунощ пристигнали в някакъв затвор. Извън това не можа да ми каже много за случилото се през следващите няколко дни, освен че го разпитвали по два пъти на ден — винаги по светло, както е редно за „хуманна“ полицейска държава — после го връщали обратно в единичната килия, не му позволявали да чете, не му дали ни листове, ни химикалка, нито пък имало какво друго да прави. Когато го попитах какво са искали от него при разпитите, той се дръпна и отказа да говори. Всички знаеха, че единственият начин Щази да те пусне толкова бързо, е да натопиш някого. Когато Юрген ми каза да не споменавам пред никого, че е бил задържан от Щази, разбрах как съжалява, че е казал дори на мен. Знаех, че е бил принуден да спомене имена, ако ще и да е нямало какво да каже. Беше толкова разпален и параноичен да не се чуе нито дума за задържането му, че се наложи да му обещавам на няколко пъти да си мълча. Разбира се, спазих обещанието си.

След това се случиха две неща. Първо, през следващата година Юрген установи, че от лансиран млад драматург се е превърнал в автор, чиито пиеси никой не иска да поставя. Свърза се с няколко театъра, които след успеха на *Die Wahl* му бяха обещали поръчки. Никой не желаше контакти с него. Същото беше с телевизионните продуценти, с радиотеатъра, така че бе лишен от професионалната си

самоличност, свързана с писането, което поддържаше крехкия му баланс. В началото изживяваше всичко сам, не говореше с никого. После, след като поредният театър му отказа, той пак изчезна, нямаше го две седмици, накрая се появи отново подпухнал, чорлав, в същия неугледен вид като преди. Когато го попитах къде е бил, той отговори: „Навсякъде“. И ми разказа как в продължение на четиринайсет дни просто обикалял страната, понякога преспивал на пода у някой приятел или нощувал в евтини хотели, или във влакове, случвало се да не знае къде е, понякога му идвало да се хвърли под влака. Но после, каза, получил просветление, както си седял на перон във Франкфурт на Одер току до полската граница. Щял да напише свой епически „Пръстен на нибелунга“ за историята на ГДР. Творческият състав щял да наброява сто души, а представлението да се играе в продължение на пет нощи за по около четири часа на вечер. Близко цял час ми описва с най-големи подробности как всяка част на произведението ще се свързва с другите. Гореше в трескав огън и говореше с такава страст, с такава пламенна отдаденост, че ми се стори като изпаднал в транс. При всеки удобен случай през следващата седмица продължаваше да ми говори за своя шедьовър, този източногермански епос, който се оформяше в главата му. Монологът му ставаше все по-бомбастичен и високопарен, та наистина започнах да се притеснявам, че е загубил здравия си разум.

Някъде по това време празнувахме първия рожден ден на Йоханес. Аз работех вече от девет месеца, оставях Йоханес в детска ясла в Пренцлауер Берг и го вземах след работа, защото Юрген пишеше всяка нощ от десет до зазоряване, през което време изпиваше по бутилка водка — водката в ГДР беше евтина. Беше напълнял още повече и рядко излизаше от апартамента. Щом се събудеше в три следобед, започваше да яде. Колкото повече потъваше в пиесите си, толкова повече се откъсваше от реалността — до степен на тотална незаинтересованост от семейството. Намерих му походно легло, въткнах го в кътчето, наречено от него „кабинет“. Докато той се отдалечаваше все повече от жена си и сина си, аз, общо взето, издигах стена между нас и него. Оставях му храна. Перях му дрехите. Веднъж седмично се опитвах да поразчистя кътчето, в което работеше, и да му сменя чаршафите. През останалото време бях с Йоханес. Бог да поживи сина ми. Неговото присъствие в моя живот ме спаси от

полудяване онази година. Йоханес беше кротко бебе, на моменти сякаш се вгълбяваше в себе си. Но гушних ли го, винаги се усмихваше и ми гукаше. Като изключим първите пристъпи на колики, беше чудесно човече. Тъй като баща му беше окупираше нишата, която преди това беше служила за детска стая, с радост го взех при мен в спалнята: много често го слагах да легне до мен и му говорех, и го разсмивах, и му помагах да си играе с няколкото плюшени играчки, които имахме, всички направени за мен от прекрасната Юдит — която непрекъснато се грижеше за нас, винаги беше готова да го гледа за една вечер, ако исках да отида на театър или кино, винаги ми беше невероятна подкрепа във връзка с все по-странното поведение на Юрген.

Аз съзнавах, че съпругът ми играе някаква местна версия на мита за Сизиф и че цялото това идиотско начинание — „най-великата немска драма от Гьотевия «Фауст» насам“, обяви той една вечер, когато беше сравнително трезвен, което беше още по-изнервящо — в най-добрия случай е обречено. Всички от компанията ни в Пренцлауер Берг започнаха да странят от Юрген — защото беше очевидно, че не желае да възприеме, че е в черния списък. Освен ако не си направеше публична самокритика и да заугодничи пред партията, с кариерата му на автор щеше да е свършено. Бях убедена, че лично за себе си осъзнава ясно ситуацията. Но като повечето от нас заживя в този свой сценарий („Ще напиша шедьовър... всеки театър в страната ще го постави... Ще ме обявят за гений, ще спечеля Ленинска награда за литература и ще бъда реабилитиран, ще си върна любовта на хората“), той му позволяваше да не мисли за тежкото положение, в което бе изпаднал, и да продължи да функционира в ежедневието. Юрген наистина прекара една година в здраво бачкане. Изобщо не го виждах. Почти не си говорехме. Но работеше с неவிжданo усърдие. Всяка пиеса надхвърляше двеста и петдесет ръкописни страници, а той не пропускаше вечер, без да седне на бюрото си.

Приключи четвъртата част на епоса в три сутринта. Беше преди около осемнайсет месеца. Когато написа последното изречение, закрещя с пълно гърло. Знам го, защото спях с Йоханес в съседната стая, когато превъртя. Събуди ни, крясъците му нараснаха в истеричен рев. Юрген виеше и повтаряше, че сме спасени, че гениалната творба ще промени живота ни, че ще живеем в някоя от онези вилни къщи, дето ги дават на важните писатели, при езерото Гросер Мюгелзе близо

до града. „Ще бъде първият източногерманец, удостоен с Нобелова награда за литература! — обяви той една вечер, когато бяхме поканили няколко приятели на вечеря. — Ще се хвалите, че ме познавате.“

Това, което предчувствах, че ще се случи, се случи. Юрген започна да губи почва под краката си. В продължение на три месеца следваха отказ след отказ. Не само това — някои от театрите, където предлагаше цикъла от пиеси, се чувстваха длъжни да уведомят Щази за тази „разпиляна, но дълбоко антисоциална бълвоч“, както се изразил полицаят, разпитвал Юрген. Този път Юрген беше „поканен“ да отиде в участъка за разговор. Предупредили го да престане да дава пиесата дори за четене. „По-добре си намерете друга професия“, казало му ченгето.

Юрген се прибра и изпи до дъно бутилка водка. Грабна ръкописа на пиесата и с трамвая и метрото отиде до „Берлинер Ансамбъл“ — театъра, създаден от самия Брехт. Същата вечер имало премиера на нова пиеса от Хайнер Мюлер и в театъра се събирали високопоставени другари, включително министърът на културата и неколцина посланици от „братски социалистически страни“. Съседите ни Сузана и Хорст — и двамата актьори в „Ансамбъла“, които обаче не участвали във въпросната постановка — били там. Хорст разказа, че Юрген се появил с дървено сандъче и се качил на него пред „Берлинер Ансамбъл“, оттам започнал да крещи с пълно гърло: „Аз съм велик немски писател! Написах шедевър! Цензуриран съм от Щази!“. Хорст отишъл при него и го помолил да прекрати този акт на персонално и професионално самоубийство, Юрген му викнал да мълчи, казал, че ще стои качен на този сандък и ще чете пиесата си на глас, докато ръководството на „Берлинер Ансамбъл“ я приеме за поставяне. Междувременно се появил солиден автомобил, ескортиран от две полицейски коли, и пред театъра слязъл министърът на културата. В този момент Юрген си разкопчал дюкяна и се изпикал на стената на сградата, крещейки: „Аз съм велик немски писател и пикая на театъра, създаден от Брехт!“. След което се обърнал и опръскал министъра с пикня. Тогава полицаите му се нахвърлили и започнали да го бият, докато изпаднал в несвяст направо на улицата — поне така твърди Хорст.

Всичко това ми го разказаха двамата със Сузана, дойдоха у дома разстроени, казаха да взема колата им — те бяха сред малцината

привилегировани притежатели на трабант — и незабавно да изчезвам от града заедно с Йоханес. Имаха вила на Балтийско море, казаха да си събирам нещата и да се махам, защото преди изгрев-слънце Щази ще е в дома ми. Така ставаше винаги когато някой предприемеше дързък акт срещу държавата — съпругът или партньорът на същия неизменно биваха прибирани. Но дори да избягах на север във вилата им в Мекленбург-Предна Померания, беше само въпрос на време да ме открият. Настоявах, че е по-добре да остана и да отговарям на въпросите на Щази, да обясня, че бракът ми с Юрген е провал и че според мен този човек се нуждае от психическа и медицинска помощ.

Освен това бях наясно, че ако взема колата на Хорст и Сузане и се скрия в тяхната вила, ще им докарам неприятности. Нищо де, до онзи момент бях водила напълно безукорен живот. Нямах политическа или дисидентска дейност. Нито съмнително поведение. Не бях проявявала желание „да напусна Републиката“. Винаги съм била добросъвестна гражданка. Властите със сигурност щяха да го вземат предвид.

Разбира се, бях ужасена от поведението на Юрген. Ужасена и депресирана. Но знаех, че натам върви, а и отчасти ми се щеше да бях достатъчно силна и да потърся нашия местен лекар още преди време, когато беше ясно, че го чака тотален срив. Същевременно се боях да го предам и да бъда тази, която го е тикнала в ръцете на властите. Сега обаче съжалявах, че не съм взела мерки по-рано, понеже съзнавах каква съдба го очаква — в най-добрия случай в някоя от кошмарните психиатрични клиники, в които затваряха „крайните“ политически дисиденти.

Както и да е, от Щази не се появиха същата нощ, което ми се видя добър знак. На следващата сутрин подир още няколко часа съм на пресекулки станах и нахраних Йоханес, облякох го, изкъпах се и се приготвих за работа. Пред жилището нямаше немаркирани автомобили, не ме очакваха костюмирани мъже. Щом стигнахме в яслата, фрау Шмит ме поздрави с обичайните любезности, които си разменяхме всяка сутрин. Обърнах се и тръгнах към трамвая на „Пренцлауер Але“. Тогава до мен внезапно спря сив микробус, изскърца спирачка. От вътре слезоха двама мъже в костюми. Поискаха да видят документите ми. Попитах за какво става въпрос. „Престъпления срещу републиката“, каза ми единият. Другият додаде:

„И знаем точния характер на вашата измяна, фрау Дусман“. Това беше преди изобщо да съм им показала документите си, и ме побиха ледени тръпки. В следващия миг двамата ме блъснаха в микробуса. Спомням си съвсем ясно вътрешността му. Беше много ниско — нямаше и метър височина — и беше преградено на две клетки. Запротестирах, казах, че не съм направила нищо нередно, че никога не съм правила нищо нередно, че съм добросъвестен гражданин. Тогава единият от мъжете ме заплю. „След всичко, което си направила, смееш да се наречеш добросъвестен гражданин.“ Блъсна ме в клетката толкова грубо, че при падането си навехнах глезена. Изпицях от болка, но той ми тресна решетката и заключи катинара с думите: „Сега ще видиш какво става с предателите на републиката“.

Още бях с часовника на китката си — през следващите дванайсет часа микробусът бе в постоянно движение. Спирахме само на няколко пъти за по десетина-петнайсет минути. През повечето време пътувахме. Отзад нямаше осветление, поради което напълно загубих ориентация. В малката заключена килийка нямаше тоалетна; храна, естествено, не си направиха труда да ми предложат, нито вода; през всичките тези часове ме караха към...

Ето това беше големият въпрос. Накъде ме караха? От разказа на Юрген знаех, че най-вероятно ще се озова в някой затвор посред нощ. Но къде точно? Дали все още бях в Берлин? Или някъде в Саксония, където знаех, че има женски затвор? И кой ще вземе сина ми вечерта? Всъщност това ме ужасяваше най-много. Мисълта, че ще стане пет часът и няма кой да вземе Йоханес. Спомням си, на няколко пъти крещях, че трябва да говоря с някого, че трябва да се обадят на някой съсед, на Сузана или на Юдит, и да им кажат да вземат Йоханес от яслата. Писъците ми заглъхваха в тишина. Пицях още някое време, молах ги да спрат микробуса, за да звънна по телефона. Дори диктувах номера на Юдит, писъците ми нарастваха в безумна истерия при осъзнаването на факта, че ужасно съм загазила.

Накрая вече не можех да се сдържам и използвах кофата, оставена в ъгъла, за тоалетна. В същия момент микробусът хлътна в дупка и цялата се опиках. Тогава вече се разплаках. Защото знаех, че след като се държат по този начин сега, кой знае какво ме чака, когато пристигнем в затвора.

Мисълта ми препускаше трескаво, опитвах се да предугадя какви ли ужасии ме очакват. Но при все това ми мъждукаше откачената и абсурдна надежда, че най-сетне ще престанат да ме разкарват насамнатам, ще ме стоварят пред дома ми, ще кажат, че съм си научила урока да не се омъжвам за когото не трябва, и ще ме пуснат горе да си гушна детето. Ето колко разстроена съм била — да си въобразя, че ще ме оставят на мира. Някъде четох, че осъдени на смърт затворници минават през същите етапи на заблудата. Дори докато ги водят към помещението за екзекуции, те продължават да вярват, че няма да се случи. Изпитах същото, когато микробусът най-сетне спря и чух как се плъзга тежката врата зад мен. Отвориха и вътре нахлу жълта светлина. След единайсет часа в тъмното дори луминесцентните лампи ми се сториха убийствено ярки. Вонях на пикня и на пот, бях толкова обезводнена, толкова уплашена и толкова отчаяно исках да видя Йоханес, че още щом ме изкараха от микробуса, започнах да крещя неистово. Двете жени от охраната — лицата им твърди като бетон — тутакси ме хванаха от двете страни, едната изви ръката ми зад гърба, а другата ме зашлеви с всичка сила през лицето и ми нареди да млъкна. Кое то сторих незабавно.

Отведоха ме към нещо като приемна, където ми взеха всички ценности — часовника, венчалната халка. Връчиха ми бозава затворническа униформа и някакво бельо и ми казаха, че отсега нататък нямам име, а номер, и ако съдействам на властите, престоят ми там може да не е чак толкова дълъг. После ме пратиха под душа. Двете охранителки ме наблюдаваха, докато се събличах и заставах под хладката вода. Изведнъж отново закрепях, виках името на Йоханес, молах ги да ми позволят да видя сина си. Едната ми нареди да млъкна, защото щяло да се наложи да ме шамароса пак. Приключих с душа. Облякох грубото бельо, кораво като шкурка, и затворническата униформа. Отведоха ме в килия, сигурно беше най-много два квадратни метра. Крушката на тавана светеше непрекъснато. Имаше дюшек върху бетонна основа, одеяло, възглавница. Мивка и тоалетна. Казаха ми да спя. Но не можех да заспя. Цяла нощ обикалях тясната килия. Нямаше с какво да се разсея от мислите си. А мислех само за Йоханес... и кой се грижи за него в момента, и кога ще го видя отново, и защо... господи, защо?... защо съм тук? Опитвах да се успокоя, като си казвах: „Сигурна съм, че след като ме разпитат всичко ще се изясни

и ще ме пуснат да се прибера при сина си още утре“. Повтарях си: „Ще бъдат справедливи... ще бъдат такива, каквито винаги са ни втълпявали, че са — по телевизията и от страниците на «Нойес Дойчланд»: човечни“.

Но на другата сутрин — след като не бях мигнала цяла нощ и за закуска ми дадоха баято хлебче и чаша блудкав чай — ме поведоха по лабиринт от коридори към друго крило на затвора. По коридорите висяха връвчици. Жената, която ме съпровождаше, дърпаше връвчицата и чакаше някой в съседния отсек да отвърне, като на свой ред я дръпне, та да прозвънне малката камбанка в края на връвта. Бяха ми нужни няколко дни, докато разбера защо използват тази примитивна система за сигнализация, за да ме отведат за всекидневния ми разпит. Така уведомяваха останалите пазачи, че водят затворник по коридорите, за да не се срещнем с друг затворник. Това беше основна характеристика на затвора. Бидейки там, нямаш абсолютно никаква представа кой друг е вътре. Всички бяхме в пълна изолация. Човек нямаше как да знае дали е бил в прословутия „Хохенщюнхаузен“ — берлинския затвор на Щази — или в някой от другите им обекти.

Разпитваше ме полковник Стенхамер. Наближаваше четирийсетте. Нисък, но добре сложен. И очевидно доста суетен, косата му винаги беше пригладена назад, лицето му бе гладко избръснато, ноктите му — безукорно поддържани, униформата изрядно изгладена, а ботушите му бяха излъскани до блясък, така че от оскъдните слънчеви лъчи, проникващи през зарешетения прозорец, блестяха ослепително. Пушеше западни цигари „Марлборо“, които държеше в златна табакера, очевидно семейна реликва. Когато за пръв път ме въведоха в „кабинета“ му, както той наричаше стаята за разпит, седеше зад бюро, а на мен ми беше казано да се настаня на стола на около два метра от него, нагласен така, че като седнеш на него, все да си на ръба на седалката. Полковник Стенхамер информира жената от охраната, че може да ни остави насаме. След като вратата се затвори зад нея, полковник Стенхамер отвори доста дебела папка и ми зададе основните въпроси: къде съм родена, родители, образование, къде съм живяла, всяко място, където съм работила, дори всеки мъж, с когото съм имала връзка. Прекъснах го веднъж и му казах, че нямам представа къде се намирам и че се притеснявам ужасно за сина си Йоханес, особено след като съпругът ми Юрген...

„Наистина ли мислиш, че нашата хуманна система ще остави без грижа малко дете? — попита той със студен, леко изнервен тон. — Въпреки че майката е с подозрения за шпионаж и измяна...”

„Моля? — извиках аз. — Никога не съм...”

„Тишина!“ — заповяда ми той с остър като скалпел смъртоносен глас.

След това ме уведоми, че ако продължавам да го прекъсвам, ще бъде принуден да ме прати обратно в килията. И ще прекарам най-малко пет дни без никаква връзка със света и без движение за наказание, че съм отказала да сътруднича и съм се държала антисоциално.

Сведох глава и захлипах, успях само да прошепна: „Извинете, господине — докато се опитвах да овладеея сълзите, които вече бяха рухнали от очите ми. — Просто толкова ми липсва синът ми и не разбирам...”

„Ето пак ме прекъсна, така че нямам избор, освен да...”

„Моля ви, моля ви, моля ви“, захлипах аз.

„Ще кротуваш ли? Ще съдействаш ли изцяло?”

Закимах усърдно.

Стенхамер не каза нищо. Седеше си и цели две минути не пророни нито дума. Усетих как подлудявам отново — подлудях, защото бях ужасно изплашена. Но си казах, че нямам друг избор, освен да запазя здрав разум — и да посрещна безпощадния поглед на Стенхамер. И тогава той направи нещо неочаквано. Усмихна ми се и каза: „Сигурно искаш кафе и цигара. Всъщност сигурно няма да откажеш нито едното, нито другото“.

Не знаех как другояче да отвърна на тази любезност, затова казах: „Би било чудесно, благодаря“.

Той стана, отвори шкаф, в който имаше западняшка кафемашина. Изглеждаше много лъскава.

„Как си пиеш кафето?“, попита.

Казах му, че с мляко и лъжичка захар.

Той ми наля, капна мляко, добави лъжичка захар и ми го поднесе. После ми предложи цигара и прошепна заговорнически: „Няма да казваш на никого, че пуша американски цигари, нали?”

„Не, господине — рекох аз. — Много съм ви благодарна за...”

Той вдигна ръка: „Не ми е нужна благодарността ти, фрау Дусман. Как е кафето?“.

Отпих. Ароматът беше божествен. А и вкусът. В ГДР такова кафе не можеше да се купи. Същински божествен нектар. Цигарата също. Бях пушила западни цигари няколко пъти. Бяха такава рядкост в ГДР, особено в моите среди, където никой нямаше връзки в корекомите или на по-високите партийни нива. Разбира се, донякъде знаех, че Стенхамер се прави на „доброто ченге“. Но тъй като отчаяно копнеех да се измъкна от този кошмар, да се прибера у дома при сина си, съзнавах също така, че този офицер от Щази е единствената ми надежда за избавление. Кафето и цигарата имаха за цел да се почувствам по-добре в ужасния момент. Макар да му бях пленница, в момента изпитах признателност към него. Затова казах: „Кафето е чудесно. Цигарата също“. „Значи най-после добро начало“, каза той и пусна магнетофона за запис. Веднага забелязах, че на стената вляво от стола, на който ми бе наредено да седна, има микрофон, насочен към мен. „Сега искам да ми разкажеш историята на брака си. Всички подробности. Всички. Дори болезнените.“

През следващия час му разказах онова, което усещах, че иска да чуе. Защото осъзнах, че ако не говоря честно и пряко, с мен е свършено. Така или иначе, човекът, който най-вече бе предал Юрген, беше самият той. Дадох ясно да се разбере, че никога не съм се забърквала с никакви политически движения и че Юрген беше криза в развитие.

„Що за брак е бил вашият по-точно?“, попита Стенхамер.

„Грешка, но с велик подарък — прекрасния ми син.“

„И кога точно започна да работиш като американска шпионка?“ Тонът му бе абсолютно спокоен, диалогичен, безконфликтен. Неволно трепнах и трябваше бързо да преглътна поредния вой, надигнал се в гърлото ми.

„Господине, никога не съм срещала американец, камо ли да съм имала контакт с техните служби. Водя скромен живот. Аз съм добросъвестна гражданка. Никога не съм...“

„... членувала в Социалистическата работническа партия например... за разлика от повечето «добросъвестни граждани» — прекъсна ме той. — И макар че родителите ти са били членове на партията според колегите ми в Хале, личният им живот е бил

дискредитиран. Ще се съгласиш ли, че като говорим за «добросъвестни граждани», родителите ти не са били най-добросъвестните?»

Спомням си, че дръпнах дълбоко от цигарата и ми се прииска земята да се отвори и да ме погълне. Копелето искаше от мен да предам родителите си, като ги обявя за неморални. Но съзнавах, че ако му се противопоставя, ще си навлека по-сериозни проблеми.

Затова отговорих: „Мисля, че биха могли да имат положително отношение към достиженията на ГДР.“

„Не вярвам, че го мислиш.“

„Обичам родителите си, господине.“

„Въпреки че двамата са си изневерявали по време на брака... майка ти има дълга връзка с...“

Той запрелиства досието ми, докато намери документа. После прочете на глас името на директора на училището, където работеше майка.

„Ти знаеше ли за тази връзка?“, попита. Поклатих глава. Той започна да рови за друг документ. „Сега вече ми е ясно, че лъжеш, защото един от нашите хора в Хале е следял как въпросният господин и майка ти се срещат след училище. От съображения, касаещи държавната сигурност, които не смятам да излагам тук, срещата им е била фотографирана — извади черно-бяла снимка на майка и директора, вкопчени в страстна прегръдка. — Човекът е снимал и момиче на гимназиална възраст, което ги наблюдава иззад една кола.“

Извади втора снимка и ето ме там, девойка, която изглежда шокирана и тъжна да види майка си в прегръдките на човек, който не е баща ѝ.

Двете снимки ме изпълниха с безумен ужас... защото осъзнах: „Те наистина знаят всичко“. И защото Стенхамер ме беше матирал изкусно. Вече можеше да обяви, че не бива да ми се има доверие.

„След като току-що отрече нещо, за което имаме доказателство, как да ти повярвам за другите неща, които ми казваш?“

Сведох глава. Усетих как очите ми за пореден път се изпълват със сълзи.

„Просто се опитвах да защита майка си, господине. Вероятно го разбирате.“

„Напротив, не, не го разбирам. Тук те разследваме във връзка с обвинения за измяна срещу републиката, която те е отгледала и образувала, която се е грижила за теб доста по-добре от двамата ти всъщност буржоазни родители, които не изпитват капка благодарност към хуманното общество, което им е дало възможност да преуспеят, а те са си изневерявали, изневерявали са и на верността си към родината. И ето каква дъщеря са създали: жена със същите буржоазни наклонности, която признава, че се е обвързала с предразположен към самоунищожение нарцистичен писател, защото човекът има голям апартамент.

Докато мъжът ти е пишел своите антиизточногермански врили-некипели, ти си знаела злостното съдържание на неговия «Пръстен на нибелунга» — нали така го е нарекъл? — но не си казала нищо. Добросъвестният гражданин би споделил с профсъюзния ръководител или би ни се обадил по телефона, за да съобщи за тези долни изменнически писания. Но ти запази мълчание. Позволи му да продължава налудничавото си начинание.“

„Господине, този човек живееше в свой собствен свят. Той се беше откъснал от мен и от всичко наоколо.“

„Не е вярно. Всеки ден е ходел в бар на «Пренцлауер Але» и е пиел с трима приятели. Разполагаме с имената им.“

„Но ако питате някой от компанията ни в Пренцлауер Берг...“

„А, да, «компанията» ви. «Творците» от «Колвицплац». Шайка разхайтени непродуктивни дилетанти, които паразитират на гърба на държавата и постоянно се оплакват колко им е несправедлив животът. «Компанията» ви. — Посегна към златната табакера и извади нова цигара. Не ми предложи. — Нека те попитам нещо. По-рано спомена, че съпругът ти се откъснал от света, политиканствал и ръсел глупости, но реално нямал нищо общо със силите, които дават мило и драго да унищожат републиката ни. Освен това твърдеше, че прокламациите му пред «Берлинер Ансамбъл» били несвързани бръцолевения на безумец. Но ти знаеше ли, че този «безумец» ни информира, че е американски шпионин?“

„Разбира се, че не. И предвид крехкото му душевно състояние за мен е очевидно, че и това са също бръцолевеници.“

„Не помня да съм те питал за твоята интерпретация на ситуацията.“

„Извинете“, сведох глава.

„Там е работата, че външно съпругът ти може да е изглеждал като откачалка, но ние със сигурност знаем, че се е свързал с човек от Информационната агенция на САЩ в Американското посолство в Берлин — агенция, която е връзка с ЦРУ. И са имали две или три срещи в предполагаема тайна квартира във Фридрихсхайн.“

Чувството ми на ужас се задълбочи още по-тревожно. Вдигнах ръка, за да помоля да кажа нещо. Стенхамер кимна.

„Просто не виждам що за информация би могъл да даде Юрген на американците, при положение че той почти не излизаше от Пренцлауер Берг и...“

„Това всъщност е без значение. Важното е, че съпругът ти се е свързал с агенти на чужда сила, враждебна на Германската демократична република. Бил е засечен и фотографиран да се среща с тези «господа» тук, в града. Това го превръща в чуждестранен шпионин, извършил предателство срещу републиката.“

Помълча след последното изречение, посегна за цигарата си, дръпна дълбоко, докато в помещението властваше драматична тишина. Накрая отсече: „Но не вярвам, че тази информация е новина за теб. Напротив, сигурен съм, че симулираш шок и страх, за да укриеш другата важна «истина» — истина, която съпругът ти е признал при разпита вчера.“

„Каква истина, господине?“

„Че ти също си американска шпионка.“

Усетих как ме побиват тръпки на ужас.

„Това е категорична лъжа, господине. Безпочвена, ужасяваща лъжа.“

„Да не би да ме обвиняваш, че лъжа?“, попита той, а гласът му остана коварно спокоен.

„Разбира се, че не, господине. Обвинявам съпруга си в лъжа.“

„Естествено, ще го обвиниш. И сега ще ми кажеш, че думите му са били измислица на умопомрачен, откъснат от действителността, само че ние разполагаме с фотографски доказателства, че се е срещал с американски агенти.“

„Но това не означава, че аз...“

„... по някакъв начин си била свързана с подобни деяния?“

„Разполагате ли с доказателства, че съм била? Снимки, на които се вижда, че съм се срещала с американски агенти?“

„Не ти ли казах да не ме прекъсваш и да не се държиш все едно ти задаваш въпросите тук? Нямаш право да питаш. Като човек, обвинен в предателско поведение...“

„Не знам за какво говорите“, проплаках.

„Разпитът приключи“, каза той и натисна бутон на близкия телефонен апарат.

„Какво става със сина ми? Трябва да видя Йоханес. Трябва.“

„Както вече споменах, за Йоханес ще се погрижи държавата. Той ще остане под опеката на държавата, докато ти ни разкриеш всичко за отношенията си с американците.“

„Нямам никакви отношения с американците. Дори не съм срещала американец.“

„Мъжът ти твърди друго.“

„Мъжът ми е ненормален.“

„Мъжът ти е американски шпионин. Ти също.“

„Аз не съм американски шпионин“, изкрещях.

На вратата се почука. Стенхамер каза: „Влезте“. На прага се появи същата жена от охраната на затвора със същото каменно лице.

„Приключих с тази затворничка — рече полковникът. — Сега следва да бъде надлежно фотографирана.“

„Моля ви, господине — проплаках. — Моля ви... синът ми е единственото, което имам в този живот.“

Той махна с ръка и даде знак на жената да ме отведе.

„Трябва да го видя, господине. Не мога да живея без...“

„Когато ми дадеш отговорите, които очаквам, ще можем да го обсъдим допълнително. Дотогава...“

„Но аз не съм направила нищо нередно!“

Стенхамер завъртя стола си на другата страна и ми обърна гръб. Започнах да крещя: „Трябва да ми повярвате!“. Но онази ме хвана грубо за ръката и ме изведе. Аз вече ревах истерично. Щом излязохме в коридора и вратата на стаята се затвори зад нас, тя ме зашлеви силно през лицето.

„Престани да се самосъжаляваш, истеричка такава — заби пръстите си в ръката ми. — Само да съм чула още гък от устата ти, ще си имаш големи неприятности.“

Продължи да ме стиска, докато ме отвеждаше по коридора, като поспираше само да дръпне връвчицата и да даде знак на другите пазачи, че приближаваме. Изкачихме някакво стълбище и се озовах в стая, в която нямаше нищо освен високо столче и зад него сива завеса. Отпред имаше старовремски фотоапарат на стойка. Дойде униформен служител и ми нареди да седна. После застана зад фотоапарата и ми каза да гледам напред, излая грубо да се изпъна и да гледам право към него. После дръпна връвчицата. В същия момент усетих в тила да ме блъсва топла вълна. Беше толкова странно топла, че се размърдах. Онзи ми изкрещя да стоя мирно, после ме накара да се завъртя в профил. Щом дръпна, топлата вълна ме блъсна за втори път, този път странично, откъм тази половина на тялото ми, обърната към завесата. Униформеният ми заповяда да се завъртя на другата страна, за да снима и другия ми профил. И за трети път ме обля топла вълна.

Когато се върнах в килията си десет минути по-късно, повдигнах горнището на униформата и различих червени ивици от двете страни на корема си. Изпънах шия и успях да видя подобни отзад на гърба — или поне докъдето успях да надзърна. Какво ми направиха по време на снимките? Това притеснение бе потиснато от по-голям страх — че Юрген ме е натопил за своя съучастничка. Не можех да разбера дали това е било проява на злонамереност от негова страна, или просто поредният пример за психичното му разстройство. Знаех само, че Щази ще използва сина ни като инструмент за постигане на споразумение и че няма да го видя, ако не им кажа каквото искат. А Стенхамер искаше имената на всички предполагаеми американски агенти, с които според Юрген сме били сътрудничили. Обаче аз наистина никога не бях установявала връзки с никакви американски агенти, така че как можех да им кажа имена или подробности, които ги интересуваха? Същевременно веднага си дадох сметка, че дори да съчиня цял измислен сценарий за тайни срещи с агенти от ЦРУ, щяха щателно да проверяват всяка моя дума. И несъмнено щяха да използват моята „измяна“ като начин да ме разделят с Йоханес. Стенхамер разбра, че съм схванала този сценарий, че съм наясно: каквото и да направя, измъкване няма, дори да им осигуря всичко, което искаха, то би било лъжа, защото аз никога не бях работила за ЦРУ. Почти съм сигурна, че беше проверил и знаеше, че нямам никакво шпионско минало. Но Юрген ме беше наклепал. Според

логиката на Щази си виновен дори да си невинен. Те бяха приели, че съжителството с душевно неуравновесен човек, който се изпика пред министъра на културата — и евентуално се е опитал да установи контакт с американците — е достатъчна причина да ми съсипят живота.

Също така много бързо разбрах, че Стенхамер е решен да ме пречупи и да ме превърне в глина в ръцете си. Откъде го знаех ли? Защото след първия разпит ме държаха заключена цели три дни без никакъв контакт с външния свят, като се изключи появяването от време на време на служител, който ми носеше поднос с нещо за ядене. Да, беше ми позволен по час физически упражнения на ден, но това означаваше да ме изкарат от килията и да ме заключат в бетонно каре с размери пет на пет метра. Стените бяха високи поне три метра и завършваха с бодлива тел. През този един час можех да правя каквито искам упражнения. Никога преди не се бях занимавала със спорт. Но сега се втурвах да тичам напред-назад като откачена, съзнателно се опитвах да се докарам до изтощение, да спринтирам колкото може по-бързо в ограниченото пространство, та — представях си във фантазиите си — да мина през стените и да излетя на свобода. Тези блянове бяха просто аспект от психическата криза, която изживявах. Освен че ме държаха заключена по двайсет и три часа на ден, ми отказваха всякакъв досег до външния свят. Никакво радио, никакви книги, нищо за писане. Нищо освен мислите ми. Разработвах си стратегии, за да държа мисълта си будна. Превъртах в главата си филми сцена по сцена. Опитвах се мислено да класифицирам всяка дума на английски, която бях научила до момента. Но мислите ми бяха непрестанно подчинени само на сина ми. Не можеш да си представиш какво е да изгубиш връзката си с дете, което е центърът на твоя свят. Тази дълбока, интуитивна, физическа необходимост да го гушнеш, да вдишаш свежия, неувреден от живота мирис, който сякаш извираше от всички пори на тялото на Йоханес, невъзможността да чуеш гукането му, да го сложиш в леглото до себе си, когато се разплаче нощем. За мен това бе най-непоносимото наказание. Когато три дни по-късно най-сетне ме отведоха за втория разпит, бях толкова зле психически, толкова трескава от липсата на сън и неистовата клаустрофобия, толкова отчаяна да направя нужното, за да се освободя и да видя сина си, че седнах, приех предложената ми от полковника качествена цигара

и прекрасното кафе и го помолих да пусне записващото устройство, защото искам да направя самопризнание. Той го включи и аз заразках увлекателна история как мъж на име Шмит се е приближил до мен в книжарница на „Унтер ден Линден“ и ми е казал, че е готов да ми плаща по петдесет долара на седмица в твърда валута, ако му донасям информация за...

Историята звучеше нелепо. Още щом отворих уста, осъзнах колко неправдоподобно звучи. Пет минути по-късно Стенхамер каза спокойно: „Стига“, и изключи магнетофона. После се обърна към мен с усмивка и попита: „Наистина искаш да видиш сина си, нали?“.

„Повече от всичко на света.“

„Тогава трябва да ми кажеш истината.“

„Но вие знаете истината, господине.“

„Нима?“

„Да, така мисля. Истината е, че никога не съм установявала контакт с американец.“

„Тогава обратно в килията.“

„Трябва да ми повярвате“, казах тревожно.

„Все това повтаряш. Изобщо не трябва да ти вярвам. И изобщо не ти вярвам.“

Още три дни в килията, двацет и три часа на ден заключена без нищо за четене, без какъвто и да било външен източник за ангажиране на вниманието. Започнах да мисля за самоубийство, бях чела някъде, че ако намокриш чаршаф, няма да се скъса, когато направиш от него примка. Може би Щази си имаха методи да проникват в съзнанието, защото на сутринта, след като си го помислих, в килията ми дойде жена от охраната и взе чаршафа, застлан на леглото. Когато Стенхамер ме видя три дни по-късно, се усмихна и ми предложи цигара и чаша кафе. Беше възвърнал амплото си на „доброто ченге“. Както винаги цигарата и кафето бяха чудесни и леко повдигнаха духа ми.

„Сигурен съм, че се чудиш как да се измъкнеш оттук“, каза той.

„Въпросът, който ме занимава истински, е за състоянието на сина ми.“

„Не се тревожи, вече ти казах. За него се грижи прекрасно семейство.“

„Кои са те?“

„Това е поверителна информация. Но ги познавам и те уверявам, че Йоханес получава цялата любов и грижи, от които се нуждае.“

Усетих как ме пронизва ледена тръпка.

Но ги познавам.

Това можеше да означава само едно. Че Йоханес е настанен в семейство от Щази. Кое то на свой ред ми говореше, че още по-трудно биха ми го върнали. А Стенхамер — копелето продължаваше да ми се усмихва със съчувствие — знаеше, че тази кратка информация, поднесена с такъв двусмислен език, е нож в сърцето ми. Когато наведох глава и се разплаках, той беше самата загриженост.

„Нещо нередно ли казах?“, попита.

„Няма да го видя никога повече, нали?“

„Не съм казал подобно нещо.“

„Но е вярно, нали? Осинoven е от семейство от Щази, нали?“

„Съветвам те да говориш по-тихо и да престанеш да отправяш такива крайни обвинения.“

„Дори да изтръгнете каквото искате от мен, което е невъзможно, защото никога не съм била във връзка с агенти от САЩ, пак няма да ми позволите достъп до Йоханес“.

„Сега вече си измисляш.“

„Глупости! — изкрещях. — Съпругът ми е изменник и вие решихте, без никакви доказателства, че и аз съм такава. Е, как може вашата толкова «хуманна» система да позволи невръстно дете в тази изключително «демократична» република — която заключва гражданите си по съшити с бели конци обвинения и за наказание им отнема децата — да бъде отгледано от жена, която, макар да е абсолютно невинна за всичко, в което е обвинена, е идеологически опетнена поради връзката си с мъж, изгубил разсъдък си и...“

„Достатъчно!“, кресна ядно Стенхамер.

„Защото не ви изнася да чуete истината — продължих да вия аз. — Как, по дяволите, спите нощем, като знаете, че сте отказали на невинна майка да види единственото си дете, което за нея означава повече...“

Стенхамер изгаси цигарата, натисна копчето на бюрото си и прекъсна обезумялата ми реч със силен шамар. Лицето му беше станало толкова бясно и застрашително, че веднага захрих с ръце главата си и започнах да крещя и да го моля да не ме удря.

„Млъквай“, изфуча той.

Млъкнах, едва потиснах писъка, заседнал в гърлото ми. Стенхамер, явно смутен от случилото се, взе да обикаля из кабинета, по дишането му разбрах, че се опитва да се овладее и да потисне обзелата го ярост. Миг по-късно грабна табакерата си, извади марлборо и запали, дръпна дълбоко, преди да заговори пак — този път гласът му бе възвърнал обичайната си студенина.

„Прекрачихте граница, от която връщане назад няма, фрау Дусман. Да, права сте, предвид явната ви психическа нестабилност и продажно поведение, както и порочния ви нрав, няма никакъв шанс тази толкова демократична и толкова хуманна република да позволи едно от децата ѝ да бъде отгледано от подобен компрометиран, безнравствен индивид. Да, няма да видите Йоханес никога повече. След като не желаете да ми кажете истината за сътрудничеството си с капиталистическите агенти, разпореждам да останете заключена за постоянно с изключение на единия ви час упражнения на ден и ежеседмичния ви душ, докато не се почувствате готова да ми разкажете всичко, което ме интересува, за вашия така наречен «бохемски кръг» в Пренцлауер Берг. Докато не уведомите някой от охраната, че желаете да ми предоставите информация по тези въпроси...“

„Няма начин да стане, защото никой от тях не е подривен елемент и освен това не предавам приятелите си.“

„В такъв случай просто ще изгниете тук.“

Натисна бутона на бюрото си. След секунди на прага застана жената от охраната и ме издърпа грубо от стола.

„Защо просто не ме изведете навън и не ме застреляте? — изсъсках. — Спестете на републиката разходите по задържането ми тук.“

„Това би било прекалено леко измъкване за вас“, рече той.

Тогава за последно видях полковника. Бях отведена обратно в килията. Така започнаха трите най-дълги седмици в моя живот. Стенхамер изпълни заплахата си. Така и не ме върнаха в неговия „кабинет“. Държаха ме под ключ двайсет и три часа на ден. Продължаваха да ме лишават от всичко, което би могло да ми даде възможност да избягам от мислите си. Бях под постоянно наблюдение срещу самоубийство, като лампата в килията ми светеше денонощно и

плъзгащото се прозорче на масивната стоманена врата се откряваше на всеки половин час, за да може пазачът да провери дали не съм се наранила по някакъв начин.

След няколко дни изпаднах в нещо като кататония, в която изгубих желание да разсъждавам или да играя онази умствена гимнастика, дето поддържаше ума ми жив. Пропаднах в някакво безпокойство, което ме принуждаваше да лежа неподвижна на голия матрак часове наред. Ядях малко. Нямах апетит за нищо. Когато ме водеха в двора за упражнения, просто сядах отпусната край някоя стена — и сутрешният дежурен (беше млад, не толкова груб и жесток като колежките си) неизменно ми пъхаше в ръката малък пакет от шест цигари и кутийка кибрит и ме оставяше да пуша. Но нямах желание да тренирам или дори да вървя напред-назад из бетонната клетка. Просто седях там, изпушвах колкото успея цигари за този един час навън, гледах небето през бодливата тел горе и продължавах да си повтарям, че все някак ще намеря начин да си върна Йоханес. Как бих могла да се самоубия, като знам, че синът ми е някъде извън тези стени, и се надявам на някакъв вид благоразположение и човечност, които да надделеят и той да ми бъде върнат?

Седмиците се нижеха. Кататонията се задълбочаваше. Стигна се дотам, че трябваше буквално да ме измъкват насила и да ме влачат до двора за раздвижване. Не ме интересуваше. Бях доволна да гасна бавно, тъй като вече нищо нямаше значение. Бях осъдена да живея този не-живот в този ад завинаги.

Късно една вечер — поне си мислех, че е вечер, защото през мъничката цепка, която ми служеше за прозорец, не виждах друго освен тъмнина — вратата на килията се отвори и на прага застанаха двама мъже с костюми, придружени от две жени от охраната.

„Фрау Дусман — рече единият. — Ще трябва да станете.“

Поклатих бавно глава и изрекох само: „Не“.

Един от костюмарите кимна и към мен се приближи едната от жените. Но когато се опита да ме издърпа от койката в типичния си груб стил, онзи й изкрещя да бъде „по-внимателна“.

В следващия момент ме водеха надолу по коридора към душовите. Мъжете в костюми ме чакаха отвън, докато жените ми помагаха да се съблека, подадоха ми калъп сапун и западен шампоан. Бях толкова слаба, че ми беше трудно дори да прокарам шампоана

през косата си. Но криво-ляво успях да се изкъпя. Жените ми донесоха дрехите, с които бях облечена, когато ме хванаха. Свежо изпрани и изгладени, но сега, предвид многото килограми, които бях изгубила, твърде големи за мен. Полата ми беше толкова широка, че една от жените изчезна с колана и след няколко минути се върна с пробити три нови дупки. Докато се обличах, в главата ми се въртеше една мисъл: *какво става?* Дали не очакват посещение от министъра на правосъдието и поради това се опитват да ми придадат що-годе приличен вид? Попитах едната от охраната какво става. Тя поклати глава и отвърна — любезно, трябва да отбележа — да побързам. После ме поведоха по пусти коридори и накрая изкачихме стълбите до малка трапезария. Наредено ми беше да седна на една от масите. Чувах тракане на тенджери и тигани наблизо. После се отвори врата и се появи жена в бяла готварска престилка с чиния в ръка — в чинията имаше омлет и черен хляб. Яйцата бяха истински на вкус — в ГДР често се случваше да ползваме яйца на прах — а хлябът беше пресен. Донесе и кана прилично кафе, а едната от охраната сложи до мен пакет с шест цигари и каза, че може да пуша.

Храната беше първото солидно ядене, което бях получавала от седмици, и въпросът „какво означава това?“ не ми даваше мира. След като погълнах омлета и хляба и запалих цигара, вратата се отвори и на прага се показа един от костюмираните мъже.

„Време е“, рече.

„За кое е време?“

„Ще видиш.“

Едната от охранителките ме потупа по рамото, за да ми подсказже, че трябва да стана. Пет минути по късно се озовах в гараж, вкараха ме в същия микробус, с който бях докарана.

Заклучиха ме в същата вътрешна клетка. Задната врата се затвори, чух жуженето на механизма, докато — предположих — вратата на гаража се отвори. Микробусът мина леко назад. После скоростите прещракаха и потеглихме напред.

Сигурно карахме около час. Микробусът спря. Чух друго превозно средство да приближава към нас. Микробусът остана така близо час. Отвън се чуваха различни гласове, но духаше силен вятър и не можах да разбера нито дума от разменените реплики. После внезапно щракна ключалка и чух как задната врата се отваря, и

фаровете на колата, насочени към микробуса, осветиха вътрешността му. Единият от мъжете се качи и се приведе, за да мине петте крачки до клетката, в която ме държаха.

Отключи и каза само: „Пристигнахме“, след което ме изведе.

Щом слязох от микробуса, ме лъхна студен въздух. Валеше сняг. Установих, че се намираме наред мост. До светналите фарове на обърната към нас кола стояха няколко мъже и жени, имаше и цивилни, и униформени. Един от костюмираните ме хвана за ръката и ме поведе към чакащите. Една от жените пристъпи напред и онзи буквално ме предаде в ръцете ѝ. Бях толкова заслепена от фаровете, снега, объркана от всичко, което ми се случваше, че не можах да различа лицето ѝ, не знаех как изглежда. Направих няколко предпазливи крачки. Чувствах се ужасно слаба. Жената бързо ме прегърна и рече: „Петра Дусман, казвам се Марта Йохум от Федералната разузнавателна служба. Добре дошла в Западна Германия“.

„Не разбирам“, рекох.

„Да те приберем от студа“, продължи тя.

Поведе ме към огромна лимузина. До вратата стоеше полицай. Докато отваряше, ме докосна по рамото и каза: „Добре дошла“.

Настаних се на задната седалка с фрау Йохум. На волана беше друг полицай. До него се качи мъж с елегантен костюм. Обърна се. Беше на около трийсет и много симпатичен. Усмихна ми се.

„Това е хер Улман. Той е от Американската мисия в Западен Берлин.“

„Много се радвам да ви видя, фрау Дусман — каза мъжът на перфектен немски. — Следим вашия случай от седмици.“

„Така ли?“, попитах.

„Знам, че е много объркващо — каза фрау Йохум. — Всичко ще ти се изясни утре, след като се напиш добре и хапнеш прилична закуска.“

„Но защо съм тук? Та аз съм никой.“

„Не говори така за себе си — каза Улман. — Ти си точно човекът, за чието измъкване положихме усилия.“

„Но аз не съм нито дисидент, нито политическа фигура. Никога през живота си не съм се занимавала с политика.“

„Всичко това ни е известно, Петра“, каза фрау Йохум.

„Също така знаем колко безскрупулни са онези копелета по отношение на сина ти — каза Улман. — Извини ме за грубия език, но след като се запознах със случая... да ти отнемат детето по такъв начин... просто не е за вярване.“

„Не просто ми отказаха възможност да го видя, но и го дадох на друго семейство. А откаченият ми съпруг казал на Щази, че сме американски шпиони.“

„Трябва да поговорим за съпруга ти“, каза Улман.

„Но може да почака до утре сутринта“, бързо се намеси фрау Йохум.

„Да не би да се е случило нещо с Юрген?“, попитах.

„Имаме много да си говорим, Петра — отговори фрау Йохум. — И понеже е три сутринта...“

„Ако с Юрген се е случило нещо, искам да го чуя сега.“

„Намерили сме ти много уютно жилище — направи се, че не чува фрау Йохум. — Прекрасен, съвременен мебелиран апартамент, който ще бъде твой в следващия месец, докато се адаптираш...“

„Кажете ми какво се е случило със съпруга ми — настоях. — Искам да разбера още сега, моля ви.“

Улман и фрау Йохум се спогледаха нервно. После Улман кимна мрачно. Фрау Йохум ме хвана за ръката.

„Съпругът ти се обеси в килията си преди няколко дни.“

Новината не ме изненада. Напротив, стори ми се логична. Юрген, меко казано, беше лабилен, не би могъл да издържи ужасите на изолацията и липсата на контакт със света в затвора на Щази. Но макар да не бях съсипана от мъка, все пак изпитах дълбоко отчаяние, понеже съзнавах, че сега, когато баща му е мъртъв, а майка му прокудена от ГДР, Йоханес ще остане под опеката на държавата и ще бъде отгледан от семейството, в което е настанен.

„Смъртта на Юрген ли е причината да напусна ГДР?“, попитах.

„Юрген никога не е работил за нас — отговори Улман, — макар да се беше свързал с няколко души, с които сътрудничим в Източен Берлин. Ако трябва да съм искрен, не смятахме, че е психически надежден, за да го използваме като източник на информация. Но сме наясно за клеветата му срещу теб...“

„Откъде сте наясно?“

„Имаме източници на информация в Щази. Всъщност Щази знаеха, че не си във връзка с нас. Но там искаха да те използват срещу Юрген. Също както знаем, че искаха да използват сина ти срещу теб.“

Хрумна ми идиотска мисъл: възможно ли е полковник Стенхамер да е техният информатор в Щази? Дали той не е разпитвал и двамата ни с Юрген и не е докладвал някак по таен начин на Улман? Макар да не бях обичала Юрген — нито той мен — това, че беше мъртъв... че по толкова самотен и ужасен начин бе сложил край на кошмара, в който бе въвлякъл всички ни... Боже, бях му толкова ядосана, че съсипа живота ни, и толкова тъжна при мисълта, че вече го няма. Този безумно талантлив, шумен, гениален, прекалено сложен, самоунищожителен, луд и нещастен човек... който освен другото бе и баща на детето ми. На детето, което ми беше отнето. На детето, което щеше да порасне като син на други родители. На детето, на което ще бъде казано, че фалшивите му майка и баща са истинските му родители, и което никога няма да разбере за съществуването ми. На сина, който беше изгубен за мен завинаги.

Сведох глава, понеже очите ми се напълниха със сълзи. Усещах как ръката на фрау Йохум ме стиска по-здраво.

„Знам колко трудно е било всичко. Точно затова исках да изчакам до сутринта...“

„Измъкнахте мен — казах. — А сега, моля ви, измъкнете и сина ми.“

Видях как Улман и фрау Йохум се споглеждат за пореден път.

„Ще говорим подробно утре, Петра“, повтори фрау Йохум.

„С други думи, безнадеждно е“, казах.

„Ще пробваме всичко — погледна ме Улман. — В това можеш да бъдеш сигурна.“

„Никога няма да си го върна, нали?“

Още един поглед между Улман и Йохум.

„Ще направим всичко възможно, Петра — увери ме Улман. — Но има някои обективни обстоятелства. Основното е, че тези хора не играят по същите правила като нас.“

Отведоха ме в апартамент в най-далечния западен край на града. Фрау Йохум беше права. Жилището, в което влязох, на фона на всичко, което бях виждала досега през живота си, беше най-люксовото, което можех да си представя. Там ме посрещна жена на име фрау Лудвиг.

Караше четирийсетте и ми каза, че ще се грижи за мен през следващите няколко седмици. Фрау Йохум ме представи и ми обясни, че след медицинския преглед, който ще трябва да мина на другата сутрин, двамата с хер Улман ще се върнат в апартамента в късния следобед и ще говорим надълго и нашироко.

След като Марта си тръгна, фрау Лудвиг ми каза през следващите няколко седмици да я търся за всичко и предположи, че в момента вероятно това, от което се нуждая най-много, е душ и да се наспя хубаво. В дневната имаше канапе, удобен фотьойл и телевизор — всичко много модерно, според представите ми точно като в луксозен хотел. Имаше спалня с огромно легло, застлано с най-прекрасния чаршаф и най-меката завивка на света. Предложи да ми напълни ваната — и аз прекарах почти час в топлата вода, ароматизирана със соли за вана. Чакаше ме чиста пижама. След като я облякох, фрау Лудвиг настоя да ми вземе мерки, за да поръча нови дрехи, тъй като тези, с които разполагах, не само бяха прекалено големи, ами и бяха единствените, които имах. Пожела ми лека нощ и аз се пъхнах в огромното легло, но повече от час не можах да заспя. Целият този лукс. Все още бях толкова травмирана от последните няколко седмици изолация и глад за сетивата, че ми беше трудно да се справя с променените обстоятелства. От друга страна, изпитвах силна тъга, примесена с особено чувство за вина заради смъртта на Юрген, към което се прибавяше и задълбочаващият се ужас от осъзнаването, че никога повече няма да видя Йоханес. Гледах тавана и се опитвах да проумея как така изведнъж се оказах извън затвора и как никога няма да се освободя от копнежа по изгубения си син... да, всичко беше толкова объркано, причиняваше ми такава болка.

В крайна сметка все пак съм заспала. Когато се събудих на другата сутрин, минаваше обяд и фрау Лудвиг ми поднесе два чифта дънки, истински „Ливайс“, плюс рипсена пола и много красиво тъмносиньо милитерско яке с двуредно закопчаване, както и цял куп бельо. Спомням си всичко това не само защото бях впечатлена от качеството на дрехите и щедростта на благодетелите ми, а и защото за пореден път не можех да разбера на какво дължа това сърдечно и човешко отношение.

След закуската прекосих разкошен просторен двор, красив и заснежен, към медицинския център, където много оперативен, но мил

доктор ми направи всякакви изследвания. Обясни ми, че вече избледняващите червени ивици по тялото ми — които получих по време на онази мнима „фотосесия“ — всъщност са от радиация и че не съм първият му пациент от затвор на Щази с такива изгаряния.

„Но защо им е да ме излагат на радиация?“

Той се поколеба за миг, после отговори: „Нашата теория е, че използват радиацията като начин да маркират някои дисиденти, за да ги проследят за в бъдеще“.

„Или да ги увредят смъртоносно.“

„И това е вярно — съгласи се докторът. — Но зависи от степента на радиация, с която са те облъчили.“

„След като е оставила видими следи...“

„Да, това е сериозен повод за притеснение. Но трайните последствия за организма ти, ако има такива, ще се проявят след много години. А шансът да избегнеш здравословни проблеми е голям.“

„Както и шансът да се разболея от това, което са ми причинили.“

„Да, възможно е. Но физическите белези — червените ивици — ще изчезнат до няколко седмици.“

Същия следобед хер Улман и фрау Йохум дойдоха да ме разпитат. Научих причината, поради която е трябвало да ме измъкнат от ГДР, и как са ме разменили за двама източноевропейски шпиони, лежали месеци в затвор в Западна Германия. Улман и Йохум проявиха жив интерес към онзи, който ме бе разпитвал в затвора — полковник Стенхамер. Бил ме набелязал за размяна, понеже властите в ГДР знаели, че съм фактически невинна, така че нямало какво да споделя с агентите „оттатък“.

„Истината е, че ни е нужна подробна информация за Стенхамер — обясни ми фрау Йохум, — защото той бил основната фигура при разпитите на редица дисиденти, а ти си първата от неговите «обекти», която успяваме да измъкнем. Така че в следващите няколко дни, ако нямаш нищо против...“

„Разбира се“, побързах да отговоря, наясно, че трябва да се отблагодаря по някакъв начин, а също и че единствената надежда да си върна Йоханес беше чрез фрау Йохум и хер Улман.

„Има и нещо друго, което искаме да знаеш — продължи Улман. — За което искаме да поговорим. Във вашата компания в Пренцлауер Берг има информатор на Щази. Тя навреди сериозно на теб и на

Юрген, защото информираше Щази за всичките ви разговори. Понеже си вярвала на тази жена и си споделяла всичко с нея...”

Щом разбрах, че става дума за жена, изтръпнах. После ме обзе недоверие. Не, не може да е тя. Не, не може тя да ми е причинила това.

„Приятелката ти Юдит Флайшман от доста време е информатор на Щази. Доколкото разбрахме от източника си при тях, тя е докладвала всичко, което си споделяла с нея.“

Имах чувството, че съм паднала в асансьорна шахта и летя устремно надолу. Фрау Йохум разбра как се чувствам и стисна рамото ми с думите: „Сигурно се чувстваш предадена. Но не забравяй, че колкото повече информация ни дадеш за нещата, които тя ти е казала, толкова повече ценни сведения за размяна ще имаме, когато се опитваме да договорим освобождаването на Йоханес“.

„Сега той е у семейство от Щази, нали?“, попитах.

Гледах как фрау Йохум и хер Улман си разменят поредния изпълнен с неудобство поглед.

„Имаме основания да смятаме, че да“, призна Улман.

„Знаете ли името на това семейство?“

„Ако се опиташ да се свържеш с тях, Петра — предупреди ме фрау Йохум, — ще обезсмилиш всичките ни опити да...“

„Просто искам да знам името на семейството, където живее синът ми.“

„Клаус. Хер Щефан и фрау Ефи Клаус.“

„Къде живеят?“

„Не разполагаме с точния адрес“, обади се Улман.

„Кажете ми района.“

„Фридрихсхайн.“

„А «приятелката» ми Юдит? Тя получила ли е нещо за предателството на най-близката си приятелка от «патриотични» подбуди?“

Поредното споглеждане на Улман и Йохум.

След малко фрау Йохум отговори:

„Нашият човек там казва, че приятелката ти е изпаднала в криза, след като е разбрала, че ти си арестувана, а Йоханес е даден на друго семейство. Сигурна съм, че сега я презираш, но Щази са знаели за извънбрачната ѝ връзка с жена от няколко години насам и са я заплашвали да разкрият всичко пред съпруга ѝ, да му кажат, че е

лесбийка, ако не сътрудничи. Научихме това, защото, откакто е в тази криза, тя е в клиника.“

Виеше ми се свят. Юрген мъртъв. Юдит в една от психиатричните клиники, от които малцина са се връщали невредими. И информацията, че най-близката ми приятелка е била принудена да доноси за мен. Но над всичко беше фактът, че Йоханес е настанен у семейство от Щази. Дали двойка, работеща за Щази — очевидно бездетна — би върнала бебето на истинската му майка, при положение че тази жена е била прогонена от тяхната „демократична хуманна“ република? Никога. Разбрах го мигновено.

Фрау Йохум видя, че съм наясно, и се опита да ме успокои: „Може да отнеме доста време, Петра, но имаш думата ми, че ще преместим планини, за да ти върнем Йоханес“.

„Не е нужно да «местите планини» — прошепнах, — а само Стената.“

Посветих следващите няколко седмици на разговори с тях двамата, отговарях на всичките им въпроси. Приех предложението им да ми помогнат да си намеря малък апартамент и работа в радио „Свободна Европа“. Когато ми предложиха три хиляди западни марки, за да си купя мебели и дрехи, не отказах. Фрау Лудвиг ми стана като по-голяма сестра, придружаваше ме по магазините, за да си търся дрехи, развеждаше ме из Западен Берлин, докато се ориентирам, грижеше се да се храня добре, повдигаше духа ми и непрекъснато следеше дали се справям.

Моята реакция беше да превърна целия този шок, огромната мъка и болка в безмълвна решителност да изживявам всеки нов ден.

Когато дойде моментът да си намеря малък апартамент някъде, фрау Лудвиг се притесни, като й казах, че държа да е в Кройцберг, току до Стената — тя знаеше защо избирам това местоположение.

„Дали е добра идея да живееш толкова близо до Йоханес?“, попита.

„Имам нужда да бъда близо.“

„Но като знаеш, че не можеш да бъдеш с него, не държиш ли раната отворена?“

„Нима наистина мислиш, че тя някога ще заздравее?“

„Ако ти отговоря като майка... не, не мисля, че ще заздравее. Но като човек, който го е грижа за теб... с времето ще трябва да намериш

начин да живееш с това.“

„Изключено е.“

Година по-късно раната е болезнена като в началото. Любовта ми към теб, Томас, любовта, с която ти ме дари, любовта, която изпитваме един към друг, разбира се, промени живота ми. Започнах да преоткривам щастieto. Но преди теб единственото ми истинско щастие беше Йоханес. Колкото и да си самовнушавам, да се опитвам да приема, че е изгубен за мен, че никога няма да си го върна, че за мен все едно е мъртъв, не намирам начин да се примиря с тази действителност. Случилото се е навсякъде около мен. И така ще бъде завинаги. Затова съм принудена да ти кажа заради теб самия: най-добре да се откажеш от всичко това, от мен. Защото, докато синът ми живее от другата страна на този ужас, отглеждан от други хора, а не от близките си, от хора, наградени със сина ми за мръсните си деяния, извършени в името на тамошния режим, все пак ще бъде толкова съсипана, толкова тъжна, че животът с мен би бил невъзможен.

Затова, Томас, моля те, просто се откажи. Спаси се. Спаси се от мен.

ОСЕМ

Щом Петра млъкна, скочих и я прегърнах. Но нейната реакция на прегръдката ми, на опита да я утеша, ме притесни. Тя остана отпусната, безжизнена, сякаш потресаващият разказ за случило се я бе оставил без сили. Въпреки че не помръдна, аз я притиснах в обятията си и казах:

— Когато дойде тук първия път, онази първа наша нощ заедно, ти ме помоли никога да не те пускам. Обещах ти. И обещанието ми важи с още по-голяма сила сега, след разказа ти.

— Наистина ли?

— Знаеш, че е наистина. Както знаеш, че няма нещо, което не бих направил за теб, за нас.

— За нас — повтори тя, предпазливо произнесе местоимението, все едно беше непозната или още по-лошо — забранена дума. — Толкова го искам... Но...

— „Но“ не съществува. Това, което си преживяла, през което си минала, би сломило повечето хора. Теб не те е сломило. Заедно имаме реален шанс да бъдем щастливи. Реален шанс да...

— Нима бих могла някога да бъда щастлива, щом Йоханес е при онези хора?

— Ще имаш и друго дете. От мен.

— Това няма да докара Йоханес отсам Стената. Няма да премахне чувството ми на загуба.

— Така е, но отново ще станеш майка.

— Наистина ли го искаш, Томас? Ти, който живееш чергарски и обичаш да се скиташ, да обикаляш. Едва ли ти се сменят пелени, едва ли би искал принудително да заседнеш за известно време...

— Искам го. Искам тебе. Искам нас. Искам да имаме дете.

— Моля те, не го казвай само за да се почувствам по-добре.

— Казвам го, защото го мисля. И защото аз също ще направя всичко възможно, за да ти върна Йоханес.

— Прекалено си романтичен, Томас. Това, което хер Улман ми каза преди една година, е вярно — човек не може да се споразумее с

онези хора.

— Но все пак са те измъкнали.

— Защото са имали силен коз — Клаус Метел, високопоставен офицер от западногерманското разузнаване, вербуван от Щази. Бил е такава голяма риба за западногерманците, че са го изтъргували за трима източногермански дисиденти плюс моя милост. Единствената причина да искат да ме измъкнат е била, че от мен получиха информация за техниките на разпит на Стенхамер. Полковникът беше пречупил не един и двама от техните. И аз им осигурих подробни сведения за стратегиите за пречупване на жертвите, използвани от Стенхамер.

— Теб обаче не е успял да пречупи.

— Аз не му казах нищо от онова, което той искаше да знае. Но иначе не е вярно, пречупи ме. Както са пречупили и Юдит.

— Обаче тя те е предала. Предала те е безпощадно.

— Получих писмо от нея преди пет месеца. Донесе ми го неин втори братовчед, преподавател в Тюбинген, който ѝ бил на гости в Източна Германия. В писмото пишеше, че Юдит е прекарала едва няколко седмици в психиатричната клиника, където минала „лечение“ с електрошок. Това я докарало до състояние на безпаметност. „Всичките жестоки чувства, които изпитвах към себе си, задето те бях предала, задето предадох приятелството ни, бяха унищожени от лечението. Може да се каже, че съм благодарна за това — защото ужасът да донасям за теб седмица след седмица беше смазващ, повярвай ми. След като ти беше арестувана, а Йоханес ти беше отнет, този ужас стана непоносим. Моят опит за самоубийство бе официално формулиран като «нервен срыв», защото, нали, хората в Народната република са толкова щастливи, че на никого не му и хрумва да посегне на живота си. Пуснах газта на печката у дома, пъхнах си главата във фурната и припаднах... но една съседка ме намерила.“

По-нататък Юдит разказваше как била изнудвана да информира за мен, защото имала „тайна“ и се паникьосвала тя да не стане публично достояние. Според нея със сигурност ако се разчуело, че е лесбийка, това щяло да сложи край на кариерата ѝ на учителка по рисуване в държавно училище. Обясняваше, че не търси оправдание за стореното, нито ме моли за прошка — защото намира поведението си за непростимо. Но искала да знам, че сутринта, когато ме арестували,

претършувала апартамента ми, скрила няколко албума със снимки и няколко писма, преди Щази да дойдат и да обърнат жилището с хастара навън. Ако намеря начин да си ги взема от нея...

— А снимките са?...

— На родителите ми, от детството ми, на приятелите в Пренцлауер Берг. Но най-вече на Йоханес — там бяха снимките, които правех на Йоханес през първата и единствена година, когато бяхме заедно.

— Юдит преподава ли още?

— Не. В отпуск по болест е — безсрочен. Доколкото разбирам, прекарва по-голямата част от времето в апартаментчето си, мъжът ѝ я напуснал заради друга жена, докато Юдит била в клиниката.

— Значи, ако отида у тях и ѝ кажа, че съм дошъл за снимките?...

Петра ме изглежда.

— Може да те арестуват, да те тикнат в затвора.

— За какво? Че прибирам нечии семейни снимки?

— Все ще намерят за какво. Опасно е, твърде е рисковано.

— Не и от моя гледна точка.

— Ще го направиш ли?

— Да. Утре.

— Не е необходимо, наистина.

— Имаш ли снимки на Йоханес тук?

— Не. Когато ме арестуваха, ми взеха портфейла с фотографиите на сина ми, които бяха там. Когато ме пуснаха, задържаха портфейла.

— Утре до мръкнало ще имаш снимките.

— Ще ми се да кажа: „Моля те, иди“. Но ако нещо ти се случи...

— Мислиш ли, че още следят Юдит?

— След като аз съм извън страната, а нейният живот вече е съсипан, едва ли.

— Значи ставам рано и до осем ще съм минал през „Чекпойнт Чарли“. Сигурно бих могъл да взема метрото до дома ѝ.

— Ще се качиш на „Щатмите“ — това е първата източноберлинска станция след „Чекпойнт Чарли“ — и ще слезеш на „Александерплац“. Там ще се прехвърлиш на трамвая за улица „Данцигер“. На „Мариенбургер“ сменяш трамвая и вървиш две преки пеша до „Рикештрассе“. Апартаментът на Юдит е номер трийсет и три, на звънеца е написано името ѝ — Флайшман. Ще ѝ драсна няколко

думи — че идваш да прибереш снимките ми. След като вземеш каквото е приготвила... ами трябва да се погрижиш да не се вижда какво носиш.

— Ще взема малка раница, колкото да събере няколко албума със снимки.

— Ако отворят раницата ти на връщане...

— Най-лошото, което може да се случи, е да конфискуват снимките.

— Не мисля, че това е най-лошото, което би могло да се случи.

— Аз съм американец.

— И като всички американци се мислиш за недосегаем.

— Аха. И знам, че ако не се прибера до вечерта, ще накарам някого да се обади в посолството и ще изпратят хора да ме приберат.

— Не е нужно да го правиш.

— Напротив.

Едва сега осъзнах ужаса и тъгата в живота й. Самият факт, че беше успяла да оцелее след всичко, което я бе сполетяло, беше чисто чудо и ме караше да желая още по-силно нещата за нея да се оправят. Докато се прегръцахме вечерта в леглото, й казах:

— Всичко ще бъде наред. Може да отнеме месеци, дори години. Но ще си прибереш Йоханес.

— Моля те, престани с тези приказки — изропта тя. — Знам, че ми мислиш доброто. Знам, че искаш да оправиш всичко. Но този позитивизъм, надеждата... ми се отразява отрицателно. Само подчертава безнадеждността на ситуацията. И сега, ако нещо ти се случи там...

— Нищо няма да ми се случи, защото възнамерявам да действам изключително внимателно.

Погледнах часовника над леглото. Беше малко след десет. Навих будилника за шест и половина на другата сутрин и казах на Петра, че искам да тръгна рано за „Чекпойнт Чарли“, за да съм в апартамента на Юдит преди осем и половина, в случай че е планирала някакво излизане.

— Доколкото разбирам от писмото й, почти не излиза и живее в пълна изолация — каза Петра.

— Пуши ли?

— Всеки на възраст над тринайсет години в ГДР пуши — с изключение на спортистите, дето ги подготвят в специални люпилни. Така че, да, един-два пакета „Кемъл“ ще я спечелят тутакси.

— А писмото?

— Ще е готово, докато станеш.

— Обичам те, Петра.

— Обичам те, Томас.

След дългата целувка се обърнах странично и заспах. Когато се събудих осем часа по-късно, защото будилникът звънеше, усетих цигарен дим.

— Искаш ли кафе? — попита ме Петра.

— Откога си будна?

— Не съм лягала.

— Защо?

— Просто се притеснявах.

— За пътуването ми?

Тя сви рамене, после кимна, после пак сви рамене и извърна поглед, очите ѝ внезапно плувнаха в сълзи. Веднага скочих от леглото, но когато се опитах да я прегърна, тя стана и посегна към палтото си.

— Мисля, че е по-добре да се върна в квартирата си за известно време...

— Петра, наистина няма нужда да...

— Нека поостана сама.

— Всичко ще е наред.

— Не искам да го правиш. Не ми трябва тези снимки. Не е нужно нещо да ми напомня за...

— Написа ли писмото за Юдит?

Тя ми посочи запечатан плик на масата. Отгоре беше написано „Юдит Флайшман“. До него имаше лист хартия, изписан със спретнатия почерк на Петра.

— Написах адреса на Юдит и всички необходими указания как да стигнеш до апартамента ѝ. Тази нощ ще те чакам тук, ще сготвя вечеря. Моля те, гледай да се прибереш до шест, иначе ще се...

— Ще се прибера до шест.

— Дотогава няма да мога да мисля за нищо.

Целуна ме силно, грабна дрехата си и излезе.

Понечих да хукна след нея, да я сграбча в обятията си и да ѝ повтарям, че всичко ще бъде наред. Но съзнавах, че когато Петра изпадне в някое от състоянията си на тъга и тревога, които замъгляват всичко, най-добре да я оставя на мира. Ако смъртта на дете е най-ужасното нещо, самата мисъл твоята рожба да ти бъде отнета и дадена в друго семейство... това си е жива смърт, щом знаеш, че никога повече няма да видиш сина си. Като добавим към това и мисълта, че с всеки изминал миг, с всяка седмица и всеки месец малкото създание ще се привързва все повече към новите си родители и няма да има спомен за майката, която го е родила, която го е обожавала от момента на първата му глътка въздух, за жената, чийто живот е съсредоточен изцяло около него... За себе си знам, че бих полудял от мъка и ярост. Това беше не само най-ужасно и жестоко наказание, но и дълбоко нечестно.

Дали мислех, че като донеса на Петра няколко снимки на Йоханес, ще сложа край на агонията ѝ? Едва ли, но въпреки всичко трябваше да мина границата и да ѝ ги донеса. Да, наистина, по чисто американски начин исках да направя добро, да компенсирам поне мъничко ужасиите, които беше преживяла. И вече трескаво мислех сценарии и стратегии за връщане на сина на Петра при нея.

Но докато се обличах, ми хрумна и друго. Не обсъдих с Петра какво трябва да направи, ако бъде заловен от източногерманските власти — защото сигурно държат под око Юдит и не е изключено да привикат на разпит някой, дошъл ѝ на гости от Запад. Не е изключено също на връщане през границата, ако пребъркат багажа, да ми зададат неудобни въпроси за снимките. (Знаех, че нефелни обяснения от рода на това, че съм ги носил да ги покажа на приятели в Източен Берлин, биха били съвсем невероятни, понеже щеше да е очевидно, че снимките не са вадени в САЩ.)

Ако ме задържат и не се върна вечерта... Петра ще изпадне в паника. Дори да звънне в посолството, какво от това?

Извадих си паспорта и докато се колебаех дали да не оставя на Петра бележка, за да ѝ обясня какво да прави, ако не се появя привечер, чух движение долу; по-скоро издрънчаха тенджери и тигани и Аластър извика: „Мамка му!“, след като нещо падна на земята. Хрумна ми, че въпреки всичкото фучене и трещене, той беше посвоему добър човек. Човек, на когото можех да имам доверие.

Затова взех раничката, писмото до Юдит и листа с указанията, оставен от Петра, и слязох долу. Аластър беше на колене до печката в кухнята и смяташе в лопата остатъците от омлет.

— С двете леви както винаги. Докато се друсах, хватът ми беше къде по-стабилен.

— Поне на работата ти явно не влияе — кимнах към трите платна, опрени в полуготов вид до една от стените в ателието му. Макар да приличаха на геометричните форми в различни нюанси на синьото, върху които работеше преди нападението, не бяха повторение на унищожените картини. Напротив, в тези тук имаше нещо плавно, цялостно. Дълбочина на баграта и перспективата, напредък в сравнение с предишните му творби. Нямаше ги базисните сини тонове и изчистените линии, които характеризираха работата му преди. Това, което виждах сега, изразяваше неспокойствие, но и увереност — истинско майсторство на формата и баграта сред море от мрачна абстракция. Аластър ме видя да ги разглеждам внимателно — точно би било да се каже, че бях привлечен от тях, толкова ме бяха впечатлили.

— Харесват ли ти? — попита.

— И още как!

— Кафе?

— С удоволствие.

— Току-що видях Петра да излиза. Нещо случило ли се е помежду ви?

— Да пием по кафе с цигара.

— Супер.

Кафето забълбука, докато си вземах голоаз от пакета на Аластър.

— Много рано си станал — отбелязах.

— Работих цяла нощ. През последните няколко дни съм като бесен. Кое се дължи и на някои промени в живота ми.

— Нещо сериозно ли?

— Ето това се казва семантичен въпрос, зададен от американски писател: скъсването нещо сериозно ли е?

— Ти и Мехмет?

Аластър кимна.

— Аз пък бях останал с впечатлението, че просто се посдърпахте, но после нещата са се уталожили и са тръгнали в стария

коловоз.

— Така беше. Обаче жена му... се оказа... „в положение“, както е изразът, и той не иска да рискува да се виждаме.

— Кога ти го съобщи?

— Преди два дни.

— Трябваше да ми кажеш.

— И да наруша Стоическия кодекс на Фицсимънс-Рос, предаван с векове от поколение на поколение корави протестанти, яхнали коне? Знаех, че един ден ще се стигне дотук. Но както повечето неща, които знаеш, че ще се случат и ще ти костват страдания, предпочиташ да не мислиш за тяхната неизбежност. Въпреки че имахме някакви разногласия преди седмици и Мехмет се появи после тук след неколкодневно прекъсване, знаех, че е въпрос на време, докато неизбежното се случи. Ако ме попитах как се чувствам, ще стана опасен.

— Значи е толкова зле, а?

— Човек никога не познава истинските си чувства, докато някой не изчезне от живота му. Помисли си за всички онези, които четирийсет години живеят с погрешния човек — и през почти цялото това време се чувстват като в капан. После омразната съпруга гушва букета и — о, избавление.

— Или онези, които пускат някого да си отиде, а после установяват, че са уволнили любовта на живота си...

— Не съм искал Мехмет да си отиде.

— Знам.

— Да, това ме притеснява много повече, отколкото бих искал. Но...

Видях как очите му се насълзяват, докато извърщаше глава от мен и стана, за да донесе кафе, бършейки очи с оцапания с боя ръкав на ризата си. После пое дълбоко дъх и рече:

— Я по-добре да сменим темата, бахго.

Кимнах, погледнах си часовника и установих, че вече е седем и осем минути.

— Бързаш ли за някъде?

— Може ли да ти доверя нещо, Аластър? Нещо много лично — такова, което не бива да споменавах пред никой друг?

Той веднага отвърна, без да му мисли:

— Естествено.

По ясния му поглед разбрах, че е точно така. И му разказах, че възнамерявам да отида до Източен Берлин, обясних и целта на пътуването си. Също така му казах за ареста на Петра, за възмутителното ѝ задържане, за самоубийството на съпруга ѝ и как момченцето ѝ е било „осиновено“ от работещо за Щази семейство. Аластър ме изслуша в пълно мълчание. Когато приключих, посегна към цигарите си, запали и известно време остана със зареян нанякъде поглед.

— Човек никога не знае какво е преживял някой друг, нали така? Ето, аз виждах, че Петра носи у себе си някаква тъга, и навярно съм си мислел, че тя е свързана с нещастна любов или нещо подобно или пък е изживяно разочарование, толкова характерно за мнозина емигранти, най-сетне озовали се на Запад. Но кошмарът, който е била принудена да понесе... нямам думи. Не се тревожи, не бих издал нищо пред когото и да било, камо ли пред Петра. И ти благодаря, че сподели.

— Нямам никакви познати в американското посолство и определено не бих искал да звънят в радио „Свободна Европа“, защото това може да изложи на риск работата на Петра. Но ако не се прибера до осем довечера... най-късно...

— Ще гледам да я успокоя. И ще се погрижа дежурният в американското консулство да бъде надлежно уведомен за случая. Но ти все пак гледай да се върнеш жив и здрав със снимките.

Половин час по-късно излязох от станцията на метрото на „Кохщрасе“, минах покрай табелата „Напускате американския сектор“ и продължих към бариерата. Там граничарят ме изгледа. Кимнах, за да покажа, че искам да мина оттам. Той кимна в отговор. Бариерата се вдигна. Бях единственият кандидат за минаване тази сутрин. Униформеният на гишето взе паспорта ми и зададе обичайните въпроси: „Цел на посещението?“. (Туризм.) „Нещо за деклариране?“ (Поклатих глава.) „Наясно ли сте, че визата ви е валидна един ден и трябва да минете обратно границата тук преди полунощ?“ (Да, наясно съм.) После каза да платя задължителната такса от трийсет западногермански марки. Бях подготвил сумата в джоба си и след като му я подадох, той ми връчи трийсет източногермански марки, щръкналата брадичка на Ленин^[1] заемаше половината площ на банкнотите. Накрая ми зададе последния въпрос: „Носите ли стоки,

които възнамерявате да оставите в ГДР?“. В раницата си носех пет пакета „Кемъл“, шест шоколада „Ритер“ и малко кафе, но рискувах и отговорих „не“. Онзи ме изгледа и реши да не настоява. Кимна на изток, с което ми показва, че съм пуснат.

До другата бариера. Паспортът ми пак беше проверен, бариерата вдигната и аз поех по почти пустата „Фридрихщрасе“ към станцията на метрото на „Щатмите“. Денят беше ясен, слънчев, почти топъл. Премигнах от ярката светлина, огледах унилия булевард, все още без почти никакви хора, коли, признаци на живот. Станцията на метрото се намираше право пред мен. Слязох по тесните стълби и се озовах в мощно осветен подземен свят, смърдящ на много силни дезинфектанти. Купих си билет. Закаках влака за „Александерплац“, освен мен на перона имаше само двама души. Бяха млада двойка, вероятно двайсетинагодишни, и двамата с шушлякови якета, неговото сиво, нейното кафеникаво — държаха се неловко за ръцете, усмихваха се от време на време един на друг, щом погледите им се срещнеха, но изглеждаха предпазливи и някак смутени. Дали бяха прекарвали първата си нощ заедно? Дали пристъпваха плахо на територията на любовта, несигурни как да продължат занапред? Той беше с дълга, леко мазна коса и мустак, който изглеждаше само една идея по-гъст от мъх на праскова. Тя беше миловидна, но вече леко натежала в ханша. За петте минути, докато чакахме следващата мотриса, двамата си размениха няколко свенливи, изпълнени с нежност погледи, но не си казаха нито дума. Новосформирана двойка, не ще и дума, в дезинфекцирания подземен свят на източногерманското метро.

Точно преди да се качим в приближаващата мотриса, погледнах надясно и забелязах, че на перона се е появил мъж в син костюм — по лъскавината на плата предположих, че е шевиотен. Стоеше полуприкрит зад една колона и четеше сутрешния брой на „Нойес Дойчланд“. Носеше бомбе и леко затъмнени големи очила с черни рамки. Когато забеляза, че го гледам, бавно се скри обратно зад колоната. Веднага се запитах дали ме е проследил от пропускателния пункт дотук. Щом влакът навлезе в станцията, тръгнах към края на перона и се качих в предпоследния вагон.

Мотрисата стигна до „Александерплац“ за десет минути — и господин Таен агент (както го кръстих) така и не влезе във вагона, в който пътувах аз. Щом пристигнахме, хукнах нагоре по стълбите и

излязох на улицата, засенчена от внушителната врязана в небето телевизионна кула, която се издигаше наред пустия площад. Погледнах си часовника. Трябваше да тръгна нанякъде. Насочих се към трамвайната спирка до голямата метростанция и извадих късмет: трамваят към улица „Данцигер“ тъкмо тръгваше. Скочих в него и забелязах, че останалите пътници ми хвърлят притеснени погледи. Толкова ли си личеше, че идвам от Запад? Явно биех на очи дори в износеното си милитерско яке. Леко се смутих, като видях, че в далечния край на трамвая се е качил мъжът с бомбето и големите очила. Дали ме следи? Или е странно съвпадение, или е просто друг мъж с бомбе и очила като от 1950-те?

Щом слязох от трамвая на улица „Мариенбургер“, както гласяха инструкциите на Петра, господин Таен агент ме последва. И тогава направих нещо крайно и вероятно глупаво. Хукнах да бягам. Но вместо да пресека релсите наляво, взех завоя направо към една улица, където се издигаше църква в плачевно състояние. Както тичах, мярнах табелата — „Хайнрих-Ролер Щрасе“ — успях да хвърля поглед назад и съзрях господин Таен агент да ме следва, а инстинктът ми от времето, когато тренирах лека атлетика, се включи. Онзи беше доста едричък и явно не беше тичал колкото мен напоследък, затова веднага изчезнах, свърнах в една пресечка и се спотаих зад паркиран автомобил. Три минути по-късно онзи претича покрай мен, целият пламнал, чух го да псува тихо, явно изпаднал в паника. Изчаках още малко, преди да надзърна от пряката и да го видя в дъното на улицата, огледа се трескаво наляво и надясно, после хукна надясно. Щом се уверих, че не се връща, пресякох, втурнах се пак към трамвайната линия. За късмет не се виждаше полицаи наблизо. Малцината пешеходци ми хвърляха развеселени погледи. Може би си мислеха, че гоня трамвая.

Щом стигнах до трамвайните релси — които разполовяваха булевард на име „Пренцлауер Але“ — спрях да тичам, особено като видях полицаи. Огледах се наляво и надясно — и назад — и не видях господин Таен агент. Кой знае дали не беше се пъхнал в някоя телефонна кабина или магазин, за да се обади на началниците си и да им каже, че дебне западняк с тъмнозелено милитерско яке, който се намира в района на трамвайната спирка на „Маркплац“. Сърцето ми биеше лудешки, свалих си якето и го напъхах в раницата. Енергично пресякох трамвайната линия, без обаче да бързам прекалено, за да не

привличам внимание. Със сведен поглед продължих, докато намеря „Рикещрасе“ — улица с внушителни жилищни сгради от деветнайсети век, всички явно нуждаещи се от обновяване на боята, но някак запазили буржоазната си осанка. В дъното на улицата имаше кула като малка каменна крепост, окадена от въглищен прах и други замърсители, все едно беше руина от приказка на братя Грим. Извадих указанията на Петра. Юдит живееше на улица „Рикещрасе“ № 33, в сграда с едновременно псевдоготически портик и метална врата. Отваряше се с бутване — нямаше охранителна система, а в бележката на Петра пишеше, че апартаментът на Юдит е на приземния етаж вляво от стълбището за горните етажи. Стълбите бяха в окаяно състояние, изронена някогашна солидна бетонна конструкция. Имаше две накриво закрепени луминесцентни тръби, които обливаха входното фоайе с призрачна жълтеникава светлина. Вонята на прегоряла мас и готвено зеле се смесваше със същия мирис на отровен дезинфектант, който бях подушил в метрото. Вратата на апартамента на Юдит също беше метална, но изглеждаше така, сякаш често е била насилвана с чук или нещо подобно. Чух вътре да работи радио; гласът се бореше с досадно прашене. Почуках на вратата няколко пъти. Никакъв отговор. Почуках пак, този път по-силно. Радиото млъкна и вратата се откряна. Очите ме погледнаха изотдолу, чу се дрезгав глас:

— Ја?

— Вие ли сте Юдит Флайшман?

— Вие кой сте? — отговори тя с въпрос, който ми прозвуча нападателно и леко стреснато.

— Приятел съм на Петра Дусман.

— Не познавам Петра Дусман.

— Нося писмо от нея за вас.

— Не ви вярвам.

— Казвам се Томас Несбит и живея с Петра в Кройцберг.

Казах го тихо, да не би да ме чуе някой любопитен съсед или да има монтирано подслушващо устройство.

— Лъжеш ли? — попита тя с разтреперан глас.

Извадих писмото от джоба си и го пхнах в пролуката на вратата.

— Петра ви написа това.

Мъничка трепереща ръчица се подаде и грабна писмото. Вратата рязко се затвори. Изчаках отвън, ядосан, че съм й позволил да вземе

писмото, преди да ме пусне да вляза. Но миг по-късно вратата се отвори и се озовах лице в лице с дребна женица — едва ли по-висока от метър и петдесет — с къса коса, вече леко прошарена, и лице, което някога е било красиво, но сега беше съвсем набръчкано. Между пръстите си жената стискаше цигара, ноктите ѝ бяха изгризани. Носеше опърпан пенъор на цветя. Беше слаба, чак мършава. Под очите ѝ синееха тъмни сенки, които ѝ придаваха вид на сомнамбул. Тя май се смути от вида си, затова сведох поглед, а жената пророни:

— Влизай, хайде, ако някой те види тук...

Вмъкнах се. Тя бързо хлопна вратата подире ми. Озовах се в петнайсетина квадратни метра стая. Таванът беше висок и това беше единственото хубаво нещо в помещението. Като цяло беше мизерно. Пожълтял балатум на пода, лежкосана щора, която закриваше мръсния прозорец наполовина. В ъгъла двойно легло, неоправено, завивката прогорена от фасове.

Котлон, малък хладилник, задръстена с мръсни чинии мивка, празни бутилки от шнапс и препълнени пепелници, етажерка с книги до сгъваема маса, която служеше за нещо като бюро, навсякъде разхвърлени дрехи. Това, което ме смути, не бяха малките размери на апартамента — живял съм в различни миниатюрни жилища. Не бяха и спартанските мебели, защото знаех, че малцина привилегировани оттатък идеологическата граница имат достъп до прилични домашни потреби. Не, истински ме смути, че беше апартамент на човек, избрал да живее по най-скръбния начин. Можех само да гадая дали това чувство за саможичуване е дошло след принуждението да доносници за Петра и се е усилило с отнемането на Йоханес.

Тя посегна да усили радиото. Звукът буквално закънтя.

— За да не ни подслушват — обясни с груб и дрезгав пушачески глас. — Ако изобщо си правят труда да ме подслушват вече. Откакто мъжът ми ме напусна, живея съвсем сама, така че, ако подслушват, чуват радиото и никакви разговори. Как каза, че ти е името?

Повторих.

— Седни тук — посочи ми сгъваем стол. — Искаш ли чай? Нямам кафе, защото тук кафето не струва.

— Нося кафе — отворих раницата и извадих двата пакета мляно кафе, прибрани заедно с другите подаръци.

— Донесъл си го за мен? — облещи се Юдит.

— Да, и още някои неща — отвърнах. — Петра ми каза, че обичаш силни цигари, но с филтър. Затова... — извадих петте пакета „Кемъл“ с филтър.

Юдит взе да клати глава, сякаш изпаднала в някакъв унес.

— Защо го правиш?

— Защото реших, че ще е добре да ти донеса някои неща. Надявам се, обичаш шоколад?

Оставих шестте шоколадчета „Ритер“ — две мента, две марципан, едно йогурт и едно бадем — на масата до цигарите и кафето.

— Вземи си ги. Не ги заслужавам.

— Няма да ги взема.

— Петра каза ли ти?

— Да, каза ми всичко.

— Всичко ли?

— Абсолютно всичко.

— И въпреки това си ми донесъл подаръци?

— Тя ти прощава.

— Как е възможно да ми прости?

— Какво пише в писмото?

Тя взе разкривени очила с телени рамки, едната дръжка беше прикрепена с черен изолирбанд. Намести ги на върха на носа си и отвори писмото. Доколкото можех да видя, беше кратко, само от едната страна на листа, при това не цяла страница.

Докато четеше, Юдит мърдаше устни. Щом приключи, сведе глава и тихо заплака. Станах, на лавица до мивката намерих очукана кафеварка. Развъртях я и вътре открих слепнали останки от старо кафе. Извадих филтъра и го подложих под струя гореща вода, докато вкоравените остатъци най-сетне се откъртиха. Около пет минути изчаках да се разкисне утайката. Измих самата кафеварка, сложих филтъра и отмерих три лъжички кафе. Докато вършех всичко това, Юдит седеше на масата, потънала в мисли. Когато сложих кафеварката на котлона, домакинята излезе от унеса си и рече:

— Трябваше аз...

— Да, но понеже бях до мивката...

— Много си любезен. Може ли една такава цигара?

— Всички са за теб, не е нужно да ме питаш.

— Просто се чувствам... неловко.

— Няма защо.

— Писмото на Петра не казва много — само иска да ти дам снимките с нея и Йоханес. Разбрала за престоя ми в клиниката и се надява, че сега съм по-добре. Завършва с: „Въпреки всичко случило се все още те имам за своя приятелка“. — Тя сведе поглед, очите ѝ пак бяха плувнали в сълзи. — Проблемът е, че аз не мога да си простя.

— Ами като знаеш, че Петра ти е простила, може би...

— Те ѝ отнеха сина. А това тя никога няма да го преглътне...

— Може би с времето ще ѝ стане по-леко.

— Ти си млад. И очевидно нямаш деца. Може и да си представяш какво е да загубиш дете — тоест, както в случая на Петра, да ти го отнемат — но не би могъл да си представиш целия същински ужас.

— Ти губила ли си дете?

— Никога не съм искала деца. Защото знаех, че децата са тревога и болка. Като болката на Петра. Болката, която аз ѝ причиних.

— Не си ти причината да я арестуват.

— Моля те, не е нужно да си толкова любезен.

— Предпочитах да се държа невъзпитано ли?

Успях да я накарам да се усмихне.

— С какво се занимаваш, Томас?

Казах ѝ.

— Значи Петра пак си е намерила писател. — Прозвуча с подчертано иронична нотка.

— Така изглежда.

— Не че изобщо бих те сравнила с Юрген.

— Приятно е да го чуя.

— Повярвай ми, така е. Защото онзи... вярно, беше гениален, изключителен. Ein Wunderkind. Но преживя няколко неуспеха и тотално загуби връзка с действителността. Започна да прави идиотски, безразсъдни неща. И Щази се свързаха с мен. Защото някой им донесъл, че съм най-близката приятелка на Петра. И нали разполагаха с гадните компромати... Петра каза ли ти?

Кимнах, като не пропуснах да забележа, че Юдит споделяше тази информация някак отработено, все едно си беше повтаряла фактите („загуби връзка с действителността“, „и Щази се свързаха с мен“)

много пъти, сякаш за да се самоуспокои, че други хора, по-големи сили, са я изложили на риск.

— Да — казах, — каза ми с каква информация са те държали.

— Значи знаеш малката ми мръсна тайна.

— Не мисля, че има нещо мръсно.

— Съпругът ми беше на друго мнение. Казаха му съседите и той ме напусна. Жената, с която бях... прекрати отношенията между нас, когато от Щази ѝ казали, че знаят всичко за „връзката“ ни. И тя имаше съпруг. Но той или не разбра, или е предпочел да не реагира, понеже, както разбирам, двамата са си заедно. Докато аз...

Кафето беше готово. Щом понечих да стана и да го донеса, тя настоя да „влезе в ролята си на домакиня“. Донесе две доста старички, но много красиви порцеланови чашки на цветя, спомен от по-изискани времена. Сервира също захарница и каничка със същия дизайн. Наличието на тези елегантни предмети наред човешката нищета ме развълнува по особен начин. Юдит явно забеляза, че ги гледам, и каза:

— Били са на баба ми. Дрезденски порцелан. Най-качественият, освен ако не си французин и не си мислиш, че порцеланът е само в Лимож. Баба почина през 1976 на осемдесетгодишна възраст. Преживя унищожението на родния си град. Отказа да напусне ГДР, когато беше възможно през 1960-а. Приспособи се към спартанския живот тук. Дори в края на дните си беше същата горда Hausfrau, която полираше по два пъти седмично малкото ѝ останали сребърни прибори и беше успяла да спаси цял сервиз дрезденски порцелан от семейната си къща, унищожена при съюзническите бомбардировки, убили и двамата ѝ родители, неомъжената ѝ сестра и две от трите ѝ деца, гостували на баба си и дядо си в нощта, в която градът бе сринат. Достойна жена беше баба ми.

— Как се казваше?

— Лоте. Не ме карай да се впусна в разкази. Чака ни това чудесно кафе.

— Може да не е чак толкова хубаво.

Наля в чашката и го поднесе към носа си, вдъхна аромата с дълбок печален стон.

— Прекрасно е.

Внимателно отвори пакет „Кемъл“, потупа го, докато се подадоха две цигари, предложи ми едната. Приех и запалих на двама ни. Юдит

дръпна дълбоко от своята, издуха дима с наслада. После отпи първата глътка кафе и се усмихна.

— Благодаря ти — рече тихо. — Никой не е бил толкова внимателен към мен, откакто... — и пак не довърши изречението. — Разкажи ми за живота на Петра в Западен Берлин.

Веднага си помислих: *опасност. Дали въпреки тъжната история за съсипания ѝ живот не си мисли, че би могла да спечели някоя и друга привилегия, като доставя на Щази всякаква информация, до която може да се докопа. Или просто съм твърде предпазлив.*

— Петра е добре. Двамата сме много щастливи заедно.

— Работи ли?

— Да.

— С какво се занимава?

— С преводи.

— А, разбира се. Езиците винаги са ѝ се удавали. За държавно учреждение ли работи?

— Защо питаш? — Тонът ми тутакси подсказа, че не ми харесва накъде отива разговорът.

Тя усети острата нотка и бързо рече:

— Просто исках да знам дали харесва работата си.

— Да, харесва работата си.

— Добре.

Настъпи неловко мълчание. Юдит го наруши.

— Помисли си, че се опитвам да измъкна информация, нали?

— Ни най-малко.

— Вече нямам нищо общо с онези. Нищо.

— Изобщо не е моя работа.

— Проследиха ли те дотук?

— Ами да. Но успях да се изплъзна на „Пренцлауер Але“.

— Как успя?

— Избягах.

— Това не привлече ли внимание?

— Засега не.

— Вероятно в момента те търсят из района.

— Мина ми през ум.

— И сега си мислиш, че ще им се обадя веднага щом си тръгнеш — рече тя, внезапно силно развълнувана.

— Честно, не знам какво да си мисля.

— Кълна ти се, няма.

— Добре, вярвам ти.

— Даже смятам да ти покажа един страничен изход от сградата, който ще те изведе към малка уличка. После малко пеша, десетина минути, и стигаш до станцията на метрото на „Шьонхаузер Але“. Така ще се върнеш до „Александерплац“, откъдето ще смениш за линията до „Щатмите“ и границата.

— Мисля, че ще им се види съмнително, ако се върна само няколко часа след като съм минал оттам.

— За тях няма да е от значение.

— Откъде знаеш?

Тонът ми пак прозвуча предизвикателно, но поне въпросът беше пряк.

Откъде, по дяволите, ще знае какви въпроси задават на „Чекпойнт Чарли“?

— Разбира се, по-скоро предполагам — рече тя.

— Разбира се.

— Тази цигара... е като амброзия. Петра е късметлийка. Щедър американец.

— Откъде знаеш, че съм американец?

— Просто предположих.

— Ясно.

— Ами... немският ти... звучи по американски.

Минах на английски.

— Сега американски ли звуча?

Юдит се стегна, придоби вид на човек, хванат в лъжа.

— Не говоря английски — каза и отвърна поглед. — Не говоря друг език освен немски, никога не съм излизала от ГДР. Прости ми. Моля те...

— Когато си тръгна оттук?...

— Нищо няма да се случи. Както ти казах, вече съм безполезна за тях.

Дали някой някога би могъл да е безполезен за тях? — си казах.

Това е проблемът да газиш в мътните води на общество под постоянно наблюдение, функциониращо на принципите на страха и параноята. Никога не знаеш на кого да вярваш. Двойствеността, съмнението и недоверието са Светата троица тук — и като гледах как Юдит става все по-нервна, щом усети, че я нападам, си помислих, че е време да вървя.

— Снимките, които Петра спомена в писмото си...

— Разбира се, разбира се — каза тя и стана, захапала цигарата.
— Скрила съм ги на тайно място. Затова, ако нямаш против, би ли си затворил очите за малко.

— Защо? — направих усилие да овладее внезапно бликналия гняв. — В смисъл, на кого бих могъл да издам тайното ти място?

Видях как отново се напрегна. Изведнъж се почувствах ужасно, задето съм ѝ се озъбил, но същевременно не можех да избягам от мисълта, че тази жена е доносничка за Петра години наред, докато ѝ е била най-близка приятелка. Обаче не биваше да забравям и коментарите на самата Петра за Юдит: как е била подложена на най-тежък психически натиск — и си напомних, че нямам право да прилагам кабинетно морализаторство за система, в която за щастие не ми се е налагало да живея.

— Права си, права си — рекох. — Не ми е работа да ти гледам скривалището. Така че ще се обърна, ще затворя очи и ще ги отворя, когато ти ми кажеш.

Така и направих. След по-малко от трийсет секунди тя се обади:

— Вече можеш да погледнеш.

Когато се обърнах към нея, видях, че плаче.

— Благодаря ти — каза тя.

— Съжалявам, че се държах грубо.

— Моля те, моля те, няма нужда от извинения. Аз съм тази, която трябва да се извини... за всичко.

В ръката ѝ видях албума за снимки — сиви винилови корици и спирала.

— Ето — подаде ми го тя. — Намерих общ познат, по когото да пратя на Петра писмо, след като тя замина, за да ѝ кажа, че съм успяла да прибера снимките, преди Щази да запечатат апартамента ѝ. Събрах ги в албум. Де да бях имала възможност да прибера и други нейни вещи, но разполагах със съвсем малко време, те се появиха шест-седем

минути след като напуснах апартамента ѝ. Надявам се да ѝ е някаква утеха... — и пак заплака, заклати глава, нещо тихо си ломотеше.

Отворих албума. Вътре имаше снимки на Петра, гушнала Йоханес в леглото си в болницата — явно веднага след раждането му. Негови снимки как спи в бебешко кошче. Как Петра го кърми. Как Петра го гъделичка на дивана. Йоханес, гушнал плюшена зебра. Петра, как бута количката с Йоханес по улицата. Петра с него на детска площадка — може би същата, на която се озовах в „Колвицплац“ при първото си идване тук преди няколко месеца. Йоханес и Петра, гушнати на леглото. Йоханес, застанал прав и очевидно доволен от постижението си.

Разбира се, сладко бебе. Че кое бебе не е сладко? Но това, което ме изненада още докато разглеждах двайсетината снимки, беше, че на никоя от тях Йоханес не беше с баща си, нито Петра беше със съпруга си. Юдит явно се досети какво мисля и каза:

— Извадих снимките с Юрген, знам, че Петра не би искала да ги види.

— Ами... може би е редно да оставим Петра сама да реши. Защо не ми ги дадеш, пък...

— Няма как. Изгорих ги. Всички.

— Но защо?

— Защото лудостта на Юрген докара цялата катастрофа.

— Все пак трябваше да оставим Петра да реши дали ги иска.

— Юрген беше като раково заболяване, метастазите му обхванаха всички ни. Какво знаеш ти изобщо за тази страна? Какво знаеш? — разкрещя се тя — и очевидно се изненада, че крещи, и се засрами. — Чуй ме, чуй ме само, идиотка, идиотка, идиотка. Носиш ми толкова хубави неща. Обичаш приятелката ми. Казваш, че тя ми е простила. А аз, аз какво правя? Като пълна, абсолютна, жалка, безполезна...

— Стига! — изшътках. — Благодаря за снимките. Ще кажа на Петра...

— Кажи ѝ, че се мразя за това, което сторих. Опитах се да ѝ го напиша в писмото, което ѝ изпратих преди няколко месеца. Но всичко беше казано зашифровано, не директно и искрено. Кажи ѝ, че ѝ благодаря, задето ми е простила, и че не го заслужавам.

— Добре, ще ѝ предам всичко. А сега ми покажи откъде да изляза, ако обичаш.

Тя ми обясни най-подробно, описа ми точно как да се оправя в лабиринта на близките улички и как да стигна незабелязан до станцията на „Шьонхаузер Але“.

— Благодаря — казах и прибрах албума със снимки в раницата, после се изправих.

— Надявам се, че ще можеш да ми простиш — пророни тя.

— За какво да ти простя?

Тя сведе глава като престъпник, чул присъдата си.

— За всичко.

Когато си тръгнах няколко минути по-късно, изчаках Юдит да затвори вратата зад мен и измъкнах албума от раницата си. Извадих всички снимки и ги прибрах в пощенски плик, който си бях приготвил, издърпах ризата от панталона си и го втъкнах отзад в дънките. Хвърлих празния фотоалбум в кофа за боклук и се поколебах за момент, докато реша дали да тръгна към метростанцията по тайния маршрут, който ми препоръча Юдит, или да се върна по царския път до „Пренцлауер Але“. Предполагах, че ще заваря агенти на Щази да ме чакат в метрото — в смисъл, ако тя вече им се беше обадила. Докато, ако отидех пеша до „Александерплац“ по страничните улички, за да избегна трамвайната спирка на „Мариенбургер“, която евентуално беше под наблюдение, пак можеше да ме причакват при „Чекпойнт Чарли“, но тогава бих могъл да отрека евентуалните им обвинения, че съм бил в Пренцлауер Берг. Естествено, ако пред входа на Юдит вече не ме чакаше полицейска кола.

Попипах задната част на ризата си, за да се уверя, че снимките са добре затъкнати. Почаках малко да си успокоя нервите, като свия цигара, мислейки си мрачно, че ако от Щази са отпред и ме чакат, може би ще е последната ми цигара за известно време. А после излязох и отвън не ме чакаше никой. Озърнах се на двете страни. Ако не броим няколкото празни трабантчета, паркирани до тротоара, навън нямаше никакви други коли. Тръгнах към порутената кула на „Рикешрасе“, после свърнах към странична улица, която криволичеше успоредно на „Пренцлауер Але“. Все така очаквах до мен да спре кола със затъмнени стъкла, от която да изскочат мъже в тъмни костюми и да ме бутнат на задната седалка. Но продължих необезпокояван, без никой да ме следи

(поне не видях никого), и изминах така целия път до „Александерплац“. Погледнах си часовника. Беше едва единайсет сутринта. Единственото, което исках, бе да се кача на метрото обратно до „Щатмите“ и да измина стотината метра до „Чекпойнт Чарли“ и границата. Но усещах, че това би означавало да провокирам твърде много въпроси относно причината, накарала ме да предприема това тричасово пътуване до ГДР. Затова подминах „Александерплац“ и продължих да вървя на юг, убих два часа в Стария музей до Берлинската катедрала, разгледах ужасно потискащата експозиция на соцреализма с тематики от рода на „Работническата стачка срещу пруската олигархия“ и „Децата на Демократичната република пеят песни за мир срещу капиталистическите тирани“. Имаше цял раздел в музея, посветен на „Фотографски творби от братски социалистически държави“, с щастливи селяни по жътва в България и кубински бейзболен отбор, който помага за прибиране на реколтата от захарна тръстика в кооператив източно от Хавана.

Пропагандата винаги хвърля призрачен зловещ отблясък — чувството, че не просто поучава хрисимите, ами и облича ужасяващи реалности в претруфените одеяния на измислици. След два часа наред този тоталитарен кич се почувствах съвсем замаян и в крайна сметка реших: *майната му на риска. Прибирам се.*

Минах през тоалетната и напъхах снимките още по-навътре в дънките, за да се скрият напълно. След това поех напред в слънчевия ранен следобед. Двайсет минути по-късно приближавах „Чекпойнт Чарли“ пеша, след като походих по „Унтер ден Линден“ и свих наляво по „Фридрихщрасе“.

Още щом пристигнах там, видях пред първия контролно-пропускателен пункт да стои човек. Носеше син шевиотен костюм, тъмни очила и бомбе. *Мамка му, мамка му, мамка му, господин Таен агент.* След като ме изпусна на Пренцлауер Берг, явно се беше върнал тук и му е било разпоредено да дебне, докато се появя на пункта, през който бях длъжен да изляза от страната. От изненадания и доволен израз на лицето му пролича колко му е драго, че няма да го държа тук до 23:59 ч. — последния възможен момент да вляза в Западен Берлин, без да просроча визата си тип „Пепеляшка“ и да си навлека куп неприятности.

Което именно щеше да стане в момента.

Господин Таен агент направи знак на униформения граничар и му пошепна нещо на ухо. Видях как онзи полага длан върху кобура с револвера си. Колкото и да бях ужасен, нямах избор, освен да се подложам на въпросите им и да се надявам да ми бъде позволено да измина трийсетте метра, които разделяха техния свят от моя.

Барьерата се вдигна. Насочих се към господин Таен агент и граничаря. Щом прекрачих цветната линия на асфалта, граничният служител ме стисна над десния лакът.

— Идвате с мен — рече.

Поведе ме към нещо като барака току до границата. Зад нас тръгнаха господин Таен агент и по-възрастен униформен мъж с няколко медала, красящи двата му джоба отпред на куртката. В малкото помещение нямаше столове — само дълга маса, пред която ми бе разпоредено да застана.

— Документите — каза онзи.

Подадох му ги.

Служителят ги огледа, после се обърна към господин Таен агент и попита:

— Този ли избяга от вас?

— Този.

— Сигурен ли сте?

— Сто процента.

Граничарят погледна документите ми и продължи:

— Е, хер Несбит, този господин твърди, че сте хукнали да бягате, след като сте слезли от трамвая на „Мариенбургер“ в Пренцлауер Берг.

— Да, вярно е. Хукнах да бягам.

— Защо?

Поех си дълбоко дъх в опит да овладеем ужаса, който изпитвах.

— Бяхах, защото съм бегач. Тичам всяка сутрин. А тази сутрин реших да си направя кроса тук.

Граничарят ме изглежда, все едно бях обезумял. Кое то вероятно беше самата истина.

— Що за нелепа история. Господинът твърди, че сте се държали подозрително в трамвая.

— И какво направи господинът? — попитах; тонът ми внезапно бе станал предизвикателен и напрегнат.

— Ние задаваме въпросите тук.

— Интересно ми е защо съм разпитван, задето съм решил да си направя кроса в Пренцлауер Берг.

— Не сте облечен като за крос.

— С кецове съм — посочих маратонките си.

— В Западен Берлин ли живеете?

— Да.

— И какво правите там?

Обясних, че пиша книги.

— Какви по-точно книги?

Разказах им за единствената си книга.

— Значи работата ви в Западен Берлин е изследователска?

— Не, пиша роман.

— За какво?

— За първото момиче, което ми разби сърцето.

Поредният изпепеляващ поглед.

— Какво ви доведе тук тази сутрин?

— Исках да разгледам експозицията в Стария музей.

— И защо искахте да я разгледате?

— Защото ме интересува.

— Но защо ви интересува?

— Защото този тип произведения на изкуството ме интересуват.

— Дори да нямат нищо общо с любовния роман, който пишете?

— Кой твърди, че пиша любовен роман?

— След като целта на посещението ви е била Старият музей, защо първо сте отишли в Пренцлауер Берг?

— Както, сигурен съм, записите ви показват, преди четири месеца пак бях в същия квартал. Открих Пренцлауер Берг именно тогава. Видя ми се много приятно място.

— Струва ми се, че сте се видели с някого там.

— Не съм.

— Лъжете.

— Имате ли доказателства, че лъжа?

Тъй като не ме бяха видели да влизам в апартамента на Юдит, бях сигурен, че по тази точка съм чист, освен ако тя не им се беше обадила. Но ако го беше направила, щеше да си навлече по-сериозни неприятности, понеже ми бе дала снимките, които сега усещах под кръста си.

— Просто знам, че лъжете — рече онзи.

Свих рамене, като се опитах да си придам незаинтересован вид, макар че отвътре щях да се пръсна от напрежение.

— Бих искал да огледам съдържанието на раницата ви.

Подадох му я. Той извади всичко: празен бележник, брой на „Ню Йоркър“, кесията ми за тютюн с хартийките за свиване, няколко молива и химикалки, екземпляр на „Нашият човек в Хавана“, която четях за пръв път, и наченато шоколадче с марципан „Ритер“. Граничарят огледа внимателно всяко нещо. След което ме помоли да изпразня джобовете си. Направих го, като оставих ключовете, парите и портфейла си на масата. Портфейлът ми му направи особено впечатление, изчете внимателно всички визитни картички, които държах в отделенията.

— Сега си съблечете якето и ми го подайте. Също и часовника.

Междувременно господин Таен агент ме оглеждаше изпитателно от главата до петите.

За щастие ризата покриваше дънките ми. Но ако ме накараха да я съблека, бях почти сигурен, че издутината ще се забележи.

Граничарят претърси всички джобове на якето ми, огледа внимателно и черния ми часовник „Омега“ от 50-те, който бях наследил от дядо си преди много години. Усетих как започвам да се потя под мишниците. Нахаканият начин, по който разговарях с граничаря, прикриваше ужасния страх, че в крайна сметка може да ме задържат поне за няколко дни — в най-добрия случай — по подозрение в шпионаж, контрабанда, все едно.

— Изчакайте тук, ако обичате — рече граничарят.

Той събра всичките ми лични принадлежности, набута ги в раницата и тръгна нанякъде с господин Таен агент, като заключи вратата на бараката след себе си. Неволно си помислих: *и сега какво?*

Оставиха ме сам над два часа. Горедолу така прецених, понеже ми взе и часовника. Тъй като няхах нищо за четене, нито пък химикалка или хартия за писане, не ми оставаше друго, освен да седна на пода и да се отдам на мислите си. Замислих се как Петра, докато я бяха държали седмици наред в затвора на Щази, също е прекарвала ден след ден без нищо, с което да ангажира ума си. Съдейки по няколко часа, през които бях оставен сам, макар преживяването да не беше физически травмиращо, си беше голямо мъчение — особено засилено

от това, че ужасно ми се ходеше по малка нужда, изпитвах псе по-сковаващ страх при мисълта, че съм загазил, и се чудех какъв ли кошмарен сценарий ми кроят.

Внезапно вратата се отвори и в помещението влезе граничарят — беше сам. Носеше раницата ми. Стовари я на масата и каза:

— Станете.

След като се изправих, той посочи раницата и каза:

— Ето ви нещата. Проверете дали всичко е тук.

Направих го и потвърдих, че не липсва нищо.

— Сега се облечете и си приберете нещата.

Пак постъпих както ми каза. След като приключих, той ми подаде паспорта.

— Свободен сте.

Имах толкова въпроси. Как така изведнъж решиха, че вече не представлявам заплаха? Дали не са получили информация от Юдит? Ако са подозирали, че съм изнасял нещо компрометиращо, защо не ме накараха да се съблека гол? Но същевременно осъзнавах, че ме пускат да си вървя. В този смисъл всичките ми въпроси бяха излишни.

Така че последвах граничаря навън. Той ме предаде на свой подчинен, който ме придружи до западната страна на бариерата и даде знак да я вдигнат. Потупа ме по рамото и посочи напред. Щом се насочих към метростанцията на „Кохщрасе“, вратата зад мен се затвори шумно. Слязох под земята, измъкнах огънатите снимки от дънките си и почти през цялото време, докато пътувах обратно към Кройцберг, се опитвах да ги изправа.

Щом заставах пред вратата на апартамента и извадих ключовете си, чух забързани стъпки надолу по стълбите, вратата се отвори и Петра се метна в обятията ми.

— От цял час вися на прозореца, полудях от притеснение.

— Е, дори подраних.

— Видя ли се с нея?

Бръкнах в якето и ѝ подадох плика със снимките.

— Пренесох ги, лепнати на гърба ми, затова са малко огънати.

Петра се втурна обратно в апартамента, седна на стълбите и трескаво запрехвърля снимките, сподавяйки риданията си, докато гледаше Йоханес. Когато съвсем се разхълца, седнах до нея и я прегърнах.

— Не биваше да те пускам там — рече тя. — Не биваше толкова да искам да видя...

Но не успя да довърши изречението, зарови лице на рамото ми и се наплака. Когато се поуспокои, я поведох нагоре. Щом влязохме, ме целуна с такава страст, с такъв копнеж, че се стоварихме право в спалнята.

След това установих, че съм смъртно уморен; последиците на шока ме връхлетяха с пълна сила.

Задремал съм за около час. Размърдах се; Петра седеше до мен и пушеше. Снимките бяха в ръката ѝ и тя гледаше замислено една, на която Йоханес се бе захласнал по някакъв балон.

— Хей, здрасти — наведе се тя да ме целуне.

— Добре ли си? — попитах.

— Да, малко по-добре. Само дето ми е ужасно тежко.

— Разбирам те.

— Но това, което ти направи... за да ми донесеш снимките на Йоханес... нещо, което да подхранва спомените ми... означава толкова много.

— Е, да.

Приех предложената ми цигара.

— Как е Юдит?

— Дълга история. Всъщност целият ден е дълга история.

— Разкажи ми я.

Докато говорех, Петра не ме прекъсна нито веднъж. Щом стигнах до края на разказа си — как граничният началник-смяна ме освободи, след като ме бе държал няколко часа в изолация — накрая рече:

— Толкова съжалявам.

— Недей. Бях наясно с рисковете, свързани с минаването на границата. Просто се радвам, че се върнах и успях да донеса снимките. Но относно Юдит, мислиш ли, че се е обадила на Щази, след като съм си тръгнал?

Лицето ѝ се стегна като железобетон.

— Разбира се, че се е обадила. И, разбира се, ще отрича, че го е направила, до края на живота си. Защото информаторите на Щази правят така. Самовнушават си да живеят в лъжа и си вярват, че „нямат избор“; нищо не могат да променят. Докато всъщност доносничат,

защото ги е страх. И ги е страх, защото доносничат. Завъртиш ли се в този затворен кръг, изключено е да се измъкнеш от него с незасегнат разсъдък. Това те съсипва. До крайност.

[1] Източногерманските банкноти от 5, 10 и 20 марки са съответно с образите на Томас Мюнцер, Клара Цеткин и Гьоте. — Б.р.

↑

ДЕВЕТ

Петра подреди четири от снимките на Йоханес в малко албумче, с което не се разделяше. Две пяхна в портфейла си. Още две намериха мястото си в кожената ѝ папка, където винаги имаше достатъчно количество листа, върху които да работи по първите чернови на преводите си. Няколкото пъти, когато се отбивахме до апартамента ѝ — според нея беше депресиращ и схлупен и затова предпочиташе пространството и простора на моето жилище — видях още снимки, забодени на дъска над масата, която ѝ служеше за бюро. След пътуването ми оттатък Стената тя никога повече не спомена за Йоханес или Юдит, нито ми разказа други подробности за живота си там. Единствената причина да знам за тези снимки беше, че ги мярвах, когато се случеше да видя папката или портфейла ѝ отворени на кухненската маса. Но Петра повече не спомена нито дума за тях. Чувствах, че след като веднъж ми бе разказала за задържането си и за загубата на Йоханес, не иска повече да ме пуска на тази територия. Явно се стараеше усилено да удържи колосалния емоционален срыв, причинен от всичко това, извън моето полезрение.

Разбира се, сутринта подир завръщането от Източен Берлин — след като Петра тръгна за работа — пих кафе с Аластър. Предишната вечер само надникнах при него, за да съобщя, че съм се прибрал жив и здрав. Сега му разказах подробно за преживяванията си оттатък границата. Не говорих много за Юдит, нито споменах, че именно тя е предала Петра на Щази. Но го помолих да не споменава на Петра, че знае за пътуването, което бях предприел заради нея.

— Вече ти казах, никога не предавам нечие доверие — увери ме той. — Защото самият аз съм страдал от предадено доверие и знам какво е. Горкичката Петра — тези снимки сигурно са малка утеха.

А седмица по-късно, докато обядвахме в „Кафе Истанбул“, той отбеляза:

— Петра ми се вижда щастлива. Онзи ден се видяхме на улицата. Цъфтеше в усмивка, по нищо не личеше, че сърцето ѝ е наранено от такава ужасна скръб.

Наблюдението на Аластър беше съвсем точно. Петра наистина се бе променила: усещах по-голяма лекота у нея, мрачните мигове на вгълбяване в себе си вече ги нямаше, говореше за бъдещето с желание и оптимизъм. Когато от радио „Свободна Европа“ изпратиха чека за 2000 марки за очерка и предложих на Петра да прекараме пет дни в Париж, тя отвърна:

— Ще ти отговоря довечера.

Като се прибра, каза, че шефът ѝ я е пуснал за цяла седмица.

— Утре отивам в туристическата агенция — усмихнах се аз. — Как предпочиташ — със самолет или с влак?

— Влакът минава през ГДР. Въпреки че не спира и че вече съм със западногермански паспорт, не мога да понеса мисълта да пътувам през онази граница.

— Не се тревожи, ще вземем самолет.

Уредих два билета за полет с „Еър Франс“ до Париж и шест нощувки в евтин хотел на „Рю Гей-Люсак“ в Пети район.

— Трябва да ти призная нещо — прошепна Петра на летище „Тегел“, докато оглеждаше туловището на самолета едва ли не облещена от изумление. — За пръв път летя със самолет.

Стиска ръката ми почти през целия път, загледана в пустите зелени поля на страната, от която бе прогонена, докато летяхме, както беше прието, на три хиляди метра над ГДР. Разбрахме, че сме напуснали тяхното въздушно пространство, когато самолетът рязко се вдигна, за да достигне оптималната височина. След час спокойно пътуване започнахме да се спускаме над Париж.

— Идиотско е, не мислиш ли, да имаме граници дори тук, в облаците — отбеляза Петра.

— Обичаме да маркираме териториите си — отговорих. — Това винаги е било основен приоритет за хората — като очертаеш границите си, казваш на другите: *това тука е мое, не може да влизаш*.

— Или по-лошият вариант: не може да излизаш. Сториш ли го, губиш всичко. — Запали цигара и додаде: — Чуй ме само какви ги говоря на път за Париж. Не искам да мисля за такива ужасни неща.

Не спомена повече за това, докато бяхме в Париж. Тези шест дни бяха шеметни, изпълнени с любов. Евтиното хотелче на „Рю Гей-Люсак“ предлагаше малко двойно легло с изключително мек матрак. Докато се любехме, леглото въздишаше и скрибуцаше като ранено

животно. Стаята беше типично бохемска: олющени тапети, прогорен от фасове килим, дървено писалище, на чийто плот някой явно се беше опитвал да си реже вената (по средата му минаваше страховита врязана червена ивица), баня в ъгъла, тоест душ, скрит зад мазна зелена завеса, малка обща тоалетна в дъното на мъждиво осветен коридор, всепроникващ мирис на наслаяван сто и петдесет години цигарен дим, непрекъснати крясъци и кавги откъм кухнята на долния етаж, на рецепцията — дребна женица, чийто стил на гримиране се доближаваше до театър кабуки, чийто глас беше дрезгав от пушене на „Житан“ и която изобщо не се усмихваше на посетителите.

Влюбихме се в този долнопробен вертеп. Особено поради причината че затворехме ли шперплатовата врата на миниатюрната си непретенциозна стаичка, веднага се наградвахме. Има нещо в долнопробните хотелски стаички — особено ако са в Париж — което изостря сладта и плътските желания.

От друга страна, самият Париж. Два дни след пристигането ни Петра каза:

— Хайде да се преместим тук... утре.

Седяхме в едно кафене на „Карфур дьо л'Одеон“, след като бяхме гледали новата версия на „Големият сън“ в близкото кино „Аксион Кристин“. Беше чуден ден в началото на лятото. Пиехме превъзходно пивка и (за Шести район) евтина чаша с нещо бургундско и червено. Пушихме от една цигара. Държахме се за ръцете. Гледахме парада на пешеходците — небрежния шик на интелектуалците, наконтените, бездомниците. Усещането за градския живот като стилизиран театър. Осъзнаването, че споделяме тези мигове заедно, защото сме се намерили, защото сме безумно влюбени един в друг, в този град, в този вълшебен час на припадащата вечер, когато улицата е окъпана в кехлибарено-прозирна светлина и всичко е толкова дяволски перфектно. Та когато Петра предложи да се преместим да живеем тук, тутакси ми хрумна друга мисъл:

— Съгласен. Ами защо и да не се оженим?

Предложението ми я завари неподготвена и й отне минута-две, докато го осмисли. После отвърна шепнешком, някак сериозно:

— Харесва ми. Това вече ми харесва повече от всичко. Просто... сигурен ли си, Томас? Разбира се, искам да кажа „да“ веднага.

— Тогава да го направим.

— Но се страхувам...

— От какво?

— Страхувам се да не те разочаровам.

— Може аз да те разочаровам.

— Не, не би могъл. Поне не така, както аз бих могла.

— Тоест?

Тя скочи внезапно и рече:

— Дай ми минутка.

Изчезна в кафенето в посока към тоалетните.

Докато я чаках да се върне, се ядосвах на себе си, че съм изиграл необмислена карта; че предвид всичко, което тя бе преживяла, съм прибързал. Но по дяволите, *знаех го*. Точно както и тя неведнъж ми бе давала да разбера, че тя също го знае. Сега големият ми страх беше, че дълбоко в себе си тя естествено няма доверие на другите хора, че не може и да си представи някаква възможност за щастие. Както и аз не бях си представял подобна възможност, преди да срещна Петра.

Но когато се върна на масата няколко минути по-късно, тя цъфтеше в усмивка.

— Просто бях твърде... зашеметена е може би думата. Самата мисъл, че искаш да стана твоя жена...

— Повече от всичко.

— И аз искам да бъдеш мой съпруг — повече от всичко.

— Тогава какво ни спира?

— Нищо, предполагам. Но...

— Заедно се чувстваме прекрасно. Искаш да живеем в Париж — ще живеем в Париж. Искаш да живеем в Ню Йорк — ще живеем в Ню Йорк; като моя жена веднага ще получиш право на пребиваване. Искаш дете — ще имаме дете. Както вече ти казах, аз искам да имам дете от теб. Защото...

— Рисуваш най-изкусителни картини, Томас.

— И не са халюцинации.

— Да, да, знам.

Дълго време не каза нищо.

— Добре тогава — прошепна накрая.

— Добре тогава.

И седяхме така, вторачени един в друг, отдадени на изключителността на момента.

— Струва ми се, това заслужава да се полее с шампанско — казах.

— Източногерманката в мен се притеснява, че ще е извън бюджета ни.

— Напротив. А дори да е...

— Прав си, да.

Така че поръчахме бутилка шампанско. Когато келнерът ни я донесе, обявих:

— Току-що се сгодихме!

Той ни погледна, кимна важно и изрече една-единствена поздравителна дума:

— Chapeau^[1].

Вдигнахме на здравица и изпихме бутилката шампанско. Някъде между втората и третата чаша подметнах, че скоро ще трябва да си уредим пътуване до Щатите.

— Баща ти ще ме хареса ли? — попита тя.

— Не ще и дума... но щом му кажа, че сме сгодени, първоначално ще изтърси нещо очарователно от сорта на: „Да се сбогуваш със свободата толкова млад“.

— Може би има резон.

— Напротив. А и го споменавам само за да подчертая факта, че баща ми е костелив орех. Но след като те види, ще ми завижда.

— Това, дето го споменах вчера... че искам да се преместим в Париж или Ню Йорк още утре — наистина го мисля. И макар да съзнавам, че „утре“ всъщност означава няколко месеца по-късно... моля те, Томас, измъкни ме от Берлин.

— С удоволствие — отговорих.

Почти цялата нощ — вечеряхме в ресторантче на „Рю дез Екол“ — прекарахме в разговори за бъдещето ни заедно.

Петра знаеше, че имам гарсонiera в Манхатън, и споменах, че ако заминем за Щатите, няма да е проблем да поживеем първите няколко месеца там, докато си намерим нещо по-голямо.

— За седемстотин долара на месец вероятно ще можем да наемем двустаен в района на Колумбийския университет.

— Ще можем ли да си го позволим?

— Ще трябва да си осигуря по още една рецензия или статия за списание на месец.

— Но ако аз не успея да намеря работа?

— Ще намериш — можеш да преподаваш, да превеждаш. Сигурен съм, че ще си намериш работа като учителка по немски в някое частно училище, а защо не и в Колумбийския.

— Нямам необходимата квалификация.

— Но се занимаваш професионално с превод от години.

— Това не означава, че мога да преподавам.

— Защо да не означава?

— Наистина си непреклонен оптимист.

— Оптимист съм по отношение на нас.

— Не искам да завися от теб в Ню Йорк.

— Но, да речем, след пет години, когато си на пълен работен ден в някой колеж или в Обединените нации, а аз не успявам да публикувам книгата си...

— Никога няма да се случи.

— Случва се непрекъснато в прекрасния свят на словото. Две-три книги, кофти продажби, вяли рецензии... и хоп, вече никой не желае да те познава.

— Не и теб.

— Откъде си толкова сигурна?

— Защото съм чела книгата ти... и всичките ти очерци, които съм превеждала...

— „Наистина си непреклонен оптимист.“

— Опа.

— Разбра ли какво имам предвид?

— Това е типична източногерманска черта. Човек трябва да е оптимист относно бъдещето на революционния комунизъм. Но колкото до личното...

— Ще свикнеш да не гледаш толкова строго на себе си.

— Едва когато най-сетне напусна Берлин. Животът там непрекъснато ми напомня колко съм близо до Йоханес. Сега осъзнавам, че това е безпредметно. Изгубих го завинаги.

— Доста смело признание, да ти кажа. — Оценявах, че сигурно й се къса сърцето да го признае.

— Няма надежда.

Умълчахме се.

— Париж — накрая се обади тя. — Някога ми се струваше далечен като обратната страна на Луната. А сега...

Три дни по-късно, докато се качвахме на автобуса към летище „Орли“, за да хванем полета за Берлин, Петра ме стискаше за ръката толкова силно, сякаш отчаяно се нуждаеше от подкрепа, за да не се срине.

— Добре ли си? — попитах.

— Не искам да се връщам там.

— Само за няколко седмици.

— Да, знам, знам, но...

— Ще ускорим заминаването: ще си насрочим среща в Американското консулство още щом се приберем и ще видим какво е нужно, за да ти извадим зелена карта.

— Колко мислиш, че ще отнеме?

— Нямам идея, никога преди не съм имал вземане-даване с годеница чужденка.

— Да видим дали може да се направи нещо, за да стане по-скоро.

— Имаш предвид, преди да си се отказала?

— Никога не бих се отказала.

— Нито пък аз. Така че няма от какво да се боим.

— Дано си прав.

Следобед, когато се прибрахме, заварих Аластър да седи сам в ателието, втрънчен в трите платна, ангажирали плътно времето му в продължение на седмици. Дълбочината на цвета, контурите на геометричните форми в трите картини, извиращата от тях тъмнина, общото им въздействие на триптих, който те подканва да намериш контрапункта на нюансите синьо, обгръщащи наблюдаващия и предразполагащи към размисъл относно безкрайността, дълбинно присъща на синия цвят... очевидно бяха завършени и бяха очевидно удивителни.

— Приключил си? — попитах.

— Доколкото е възможно — отвърна Аластър.

— Страхотно.

— Това е една от възможните гледни точки. Но може би просто страдам от тъга след раздялата.

— Прекрасни са, Аластър.

— И проклетите лондонски артлешояди ще ги дамгосат като „лекотата на Ив Клайн“... не че може да има нещо по-леко от проклетия Ив Клайн и проклетото му синьо. Извинявай, Петра, но обикновено съм така, когато приключа.

— Томас е прав. Прекрасни са.

— Ами като се има предвид, че са рисувани в агонията на самотата...

— Хората ще видят колко са удивителни — додаде тя.

— Не и хората, които диктуват вкусовете.

— В Париж се сгодихме — обявих внезапно.

Аластър изглеждаше изумен от начина, по който му сервирах тази новина.

— Я пак?

— Ще се женим.

— Добре, ти го каза два пъти. Но мадмоазел запазва интригуващо мълчание по въпроса.

— Защото мадмоазел не е толкова общителна като мосю — усмихна се Петра.

— Общителен е синоним на американец — каза Аластър.

— И аз обичам този американец.

— Значи потвърждаваш, че това, което казва нашият общителен приятел, е вярно?

— Абсолютно вярно.

— Ами в такъв случай... някъде тук, струва ми се в дъното на хладилника, имах бутилка френско пенливо, която пазех за някакъв случай. Като този.

— Много мило от твоя страна — казах.

— Съвсем удачно предвид величието на момента. Бидейки противник на романтиката, трябва да кажа, че ви завиждам и силно се надявам, че няма да прецакаш нещата.

Бутилката шампанско прерасна в продължителна вечеря, обилно полята с алкохол в италианско заведение в квартала; Аластър използва случая, докато Петра беше в тоалетната, за да каже:

— Най-много се радвам — да, това са пиански бръщолевеници — защото знам колко го искаше. Точно това ти трябваше. Не е укор или критика. Просто наблюдение. Години наред бях като теб. Сам. Самотен. Не исках да позволя на никого да се сближи с мен. После

срещнах правилния човек. И всичко беше взаимно, както си му е редът. Ако кучият син не беше проявил лошия вкус да ми умре в ръцете... Важното, Фройд, е, че си я намерил.

На другия ден се обадох в Американското консулство и разговарях с изненадващо любезна служителка с равния говор на Средния запад, която ми обясни, че ако възнамерявам да се оженя за германка и планираме да живеем в Щатите, е най-добре да отидем заедно при някой от помощник-консулите, който да задейства имиграционните механизми. След като сме официално женени, ако няма непредвидени обстоятелства, би трябвало да получи зелената карта до около месец.

— Така че, ако искате нещата да се движат — каза жената, — на ваше място бих побързала със сватбата!

Когато споменах това на Петра същата вечер, тя се засмя и каза:

— Можем да помолим Аластър да ни венчае.

— Мислех да го покана за свидетел.

— Както и мой, не може да се каже, че имам кой знае колко много близки хора тук.

— Тогава да вървим в общината или както там се нарича съответната служба, още другата седмица — казах.

— Ще проуча въпроса утре.

— Имаме среща с консула в един и петнайсет, ако успееш дотогава.

— Ще успея. Щом се уверим, че със зелената карта всичко ще е наред, ще съобщя в работата, ако нямаш против.

— Разбира се. А аз ще се обадя на младежа, дето ползва апартамента ми в Манхатън, за да го уведомя, че се прибирам след месец. Може би няма да му хареса, но четири седмици предизвестие е съвсем според уговорката ни, така че, ако всичко върви по план, през август ще сме в Ню Йорк. Чака ни жегата и влажност, каквито никога не би могла да си представиш, ако лично не си ги изпитала.

— Ще съм се махнала от това място и ще съм с теб. Така че, повярвай ми, жегата ще е пренебрежима подробност.

На другия ден следобед отидох в главната пощенска станция на Кройцберг и помолих служителката да ме свърже с телефонен номер в Ню Йорк, който ѝ дадох написан на къс хартия. На Източното крайбрежие на САЩ беше осем сутринта. Наемателят ми се

занимаваше с проверка на факти за „Нюзуик“ и се казваше Ричард Раундър; имаше един публикуван разказ в „Ню Йоркър“ и оттогава явно беше изпаднал в творческа летаргия. Необичайно за писател ставаше рано и когато му звъннах, вече беше на крак. Прие изненадващо спокойно новината, че ще трябва да освободи апартамента след месец, защото току-що му предложили тримесечно пребиваване в артколониата „Яддо“, където щял да замине в началото на септември.

Американският консул се оказа жена малко под четирийсетте на име Маделин Абът. Беше облечена в строг делови сив костюм и беше някак административно приятна. Петра дойде на срещата, облечена консервативно с бяла блуза и черна пола малко над коляното. Изглеждаше видимо нервна, когато се срещнахме пред главния вход на Американското консулство, находящо се в заможен крайградски район на име Целендорф.

— Да не си се отказала? — попитах, след като я целунах.

— Винаги се изнервям, когато си имам работа с чиновници. Държат те на нокти.

— Тук всичко ще бъде съвсем просто.

— Надявам се, че си прав.

Всъщност срещата мина в строго делови тон. Когато казах на консула, че ще се женя, тя каза дежурното „честито“, после извади различни формуляри, които трябваше да се попълнят. Разпита Петра за произхода ѝ. Когато Петра спомена, че е наскоро депортирана от ГДР, химикалката на консула застина за момент и погледът ѝ се вдигна с любопитство.

— По политически причини?

— Да.

— Ще трябва да обясните всичко това във формуляра за кандидатстване. Даже бих ви предложила да напишете отделно подробностите около случая... не че това ще бъде във ваш ущърб при разглеждането на молбата ви от Държавния департамент във Вашингтон. Напротив. Но трябва да бъдете съвсем ясна относно всички детайли по вашия случай, причини и прочее. Разбирате ли?

Петра кимна, но видях как нивото ѝ на тревожност се вдигна с един-два пункта. След това консултът се зае с различни подробности,

огледа паспортите и на двама ни, зададе ни различни въпроси относно професия, родно място на родителите, съдебно досие.

— Никога не съм била осъждана за каквото и да било — отвърна Петра. — Но съм лежала в затвора за няколко седмици в ГДР, защото тогавашният ми съпруг развиваше политическа дейност.

— Политическа дейност срещу Комунистическата партия?

— Да.

— И са ви арестували във връзка с неговата дейност?

— Май го наричаха „презумпция за вина“.

— Съпругът ви още ли е в затвора?

— Вече не ми е съпруг, защото почина в затвора преди повече от година.

— Съболезнования. Както вече споменах, предлагам ви да опишете всичко това в отделно изложение, което да прикрепите към формуляра. Въпрос и към двама ви. Откога се познавате?

— Шест месеца — отвърнах, като я гледах право в очите.

— Не мисля, че това може да представлява проблем, понеже в писмото си до Държавния департамент ще отбележа, че сте се запознали в Берлин. Ако се бяхте запознали с госпожица Дусман по време на нейно посещение в САЩ, решението ви да сключите брак след толкова кратко време можеше да подтикне съответните органи към идеята дали не е брак по сметка. Разбира се, не изключвам вероятността въпреки всичко да зададат въпроси по този повод. Но фактът, че, както ми се струва, планирате да сключите брак преди да заминете за САЩ...

— Така е — казах.

— Е, разбира се, няма как да ви гарантирам, че кандидатурата ви ще бъде сто процента одобрена. Но ако в досиетата ви не бъде намерено нещо притеснително, имам чувството, че нещата ще минат съвсем гладко. Разбира се, колкото по-бързо върнете попълнените документи, толкова по-бързо ще бъдат обработени те.

И ни пожела всичко хубаво.

Навън Петра побърза да запали цигара, тя изглеждаше на ръба на нервна криза. Поклати енергично глава, сви рамене, истинско възмущение на „Буря и натиск“.

— Любов — опитах се да я прегърна аз. — Какво има?

— Ще намерят за какво да се хванат, за да ми откажат.

— Тя каза точно обратното.

— Но те винаги така правят. Намират причина да ти съсипят живота.

— Може би в ГДР е така. Но в Щатите...

— Те ме мислят за комунистка.

— Напротив. И има доказателства. Защото онези, с които си разговаряла след експулсирането ти, са документирали всичко. Какво има в тези документи? Всичко, което си им казала — и всичките детайли по твоя случай, включително начинът, по който ти е бил отнет синът. Повярвай ми, тези хора са противници на комунизма. Като се има предвид как са се отнасяли към теб оттатък Стената и че ще се омъжиш за американец...

— Извинявай, извинявай. Просто съм ужасно уплашена, че нещо може да се обърка. Точно когато всичко изглежда толкова хубаво, толкова възможно, когато най-после има бъдеще за мен, за нас.

— Нищо, нищо няма да се обърка. Консултът беше категорична. Да разгледаме възможно най-лошия сценарий. Ако намерят за какво да се хванат, за да не ти дадат зелена карта, пак можем да се оженим. Тогаваш ще бъда съпруг на европейска гражданка и няма да е никакъв проблем да получа разрешително за престой, *carte de séjour*, във Франция. Така че ще отидем в Париж и ще направим всичко възможно, за да те изведем в Щатите. Само че това няма да се случи. Бих казал, че е обяснимо да си обезпокоена след всичко, което са ти сторили, и сега...

— Да, така е, прав си. Просто се държа абсурдно.

— Не, реагираш на бюрокрацията така, както жертва на зъболекар реагира, когато чуе, че трябва да му направят следващата пломба.

— Благодаря ти, много ти благодаря — прошепна тя и ме прегърна.

Петра трябваше да се връща на работа. Отбих се в „Кафе Истанбул“ и намерих „спешно“ съобщение от Павел. Звъннах му. Вдигна веднага.

— „Спешно“ за добро или за лошо? — попитах.

— Все мислиш за лоши работи — рече той. — Имам приятна задача за теб, но предпочитам да не я обсъждаме по телефона. Търся си повод да изляза от офиса за по бира, понеже ще работя до късно

тази вечер. Така че може да ми послужиш като оправдание. Знаеш ли го заведението на ъгъла срещу спирката на метрото? Искаш ли там след четирийсет и пет минути?

— Колко ще ми хареса „задачката“?

— От една страна, доста е престижна, а от друга — ще се погрижа да бъде и доходоносна. След четирийсет и пет минути.

И ми затвори.

Естествено, останах заинтригуван. Естествено, не можех да престана да се изумявам от способността на Павел да се прави, че отношенията ни винаги са били прекрасни. Дори когато се държеше най-брутално, този човек успяваше да изглежда спокоен. Днес включително. Бърз поздрав, две бири и право на въпроса.

— Това, което ще ти кажа, е строго секретно. Миналата седмица двама видни източногермански танцьори — Ханс и Хайди Браун, брат и сестра — успяха да се измъкнат от справедливия град в два чувала, скрити между огромен арсенал от техника, докарана в ГДР от западногерманска танцова трупа. Директорите на трупата имат безукорни социалистически досиета, поради което са получили позволение да направят турне в работническия рай. Но май единият от директорите се влюбил в Ханс. Понеже Ханс вече нееднократно е бил преследван като толкова изтъкнат танцьор и гей... хм, източногерманските власти сега са бесни и гневни, че танцьорът и сестра му са били измъкнати в чували, струпани сред реквизита и техниката на трупата от Фрайбург. Та историята е белязана от линията „преследване на хомосексуализма“, което ще предизвика киселите гримаси на доносниците. А Ханс Браун е доста разговорлив, просто човекът обича да говори. Засега все още е тук, в Западен Берлин, заедно със сестра си. Настоял тя също да избяга с него. Още ги разпитват. Искаме да си първият, който ще вземе интервю от тях. Идеята е на Уелман, пасваш идеално: американец с идеален немски, освен това и нюйоркчанин, който, надявам се, разбира от танци.

— Израсъл съм с Баланчин и Нюйоркския градски балет.

— Така си и помислихме. Кое е супер, понеже се оказва, че Ханс Браун е получил предложение от Градския балет. Естествено, любовникът на Ханс го иска в своята трупа във Фрайбург. Но Ню Йорк... как да откаже? Все едно, можеш ли да дойдеш за интервю в пет утре? Ще има кола за теб, която ще те закара до мястото, където са

отседнали. Правиш интервюто, ние го сваляме на хартия и ти го връщаме обратно до неделя, за да посъкратиш едно-друго — аз ще направя същото паралелно с теб — и да напишеш въведение, което ще запишем в понеделник сутрин. Тоест, очаква те наситен уикенд. Но ще ти платя хиляда и петстотин марки, ако ти се струва приемливо.

— Съвсем приемливо.

— Планът е историята им да излезе в ефир до седмица, с което да провалим уикенда на онези от гедерейската пропаганда. Разбира се, нито дума на никого за това.

Тази вечер Петра се прибра доста след осем.

— Копелето Павел ме държа до късно заради някакъв превод, който бил супер спешен — каза тя. — После ми се обадиха от офиса на хер Уелман, който иска да го придружа до Хамбург този уикенд. Всичко в последния момент, но там щяло да има голяма конференция на радио „Свободна Европа“, а преводачката, която обикновено пътува с него, фрау Гител, е пипнала някакъв ужасен грип. Трябва му човек за симултанен превод на изказването, което ще прави там. И макар че от Хамбург биха му осигурили преводач, той е много капризен за тези неща. Мен ако питат, немският му е повече от приличен, но макар да няма никакви проблеми в свободен разговор, мисълта, че трябва да говори на немски в продължение на един час, го притеснява. С други думи, намекна ми недвусмислено, че би било прекрасно, ако го придружа. Никак не ми се ходеше, повярвай ми.

— Ами недей да ходиш. Бездруго скоро ще напуснеш.

— Дълга на Уелман тази услуга. Винаги е бил изключително добронамерен и почтен с мен.

— Значи трябва да отидеш. Изглежда, аз също ще съм зает през уикенда. Да си чувала за Ханс и Хайди Браун?

— Балетистите?

— Знаеш ли ги?

— Всеки в ГДР ги знае. Брат и сестра, звезди на Берлинския държавен балет. Кога са духнали?

— Преди няколко дни.

— Не съм чула нищо подобно.

— Доколкото разбирам, всичко е станало в пълна тайна, както при теб. И властите тук не искат да пускат никаква информация за бягството им, докато не са готови да го обявят публично, което не мисля, че ще се случи преди края на идната седмица. Но познай на кого е възложено първото интервю с тях?

Разказах ѝ, че ще бъде отведен при тях на „тайно място“ късно следобед на следващия ден и през уикенда ще се наложи да обработвам сваленото интервю.

— Павел ти го е възложил?

— По-скоро хер Уелман чрез Павел.

— Хм, супер удар. Значи ще имаш сваленото интервю в неделя?

— Да.

— Ще бъде интересно четиво. И ако нямаш против да ти предложи няколко въпроса, които да зададеш на Ханс...

Петра ми продиктува дълъг списък от въпроси, като каза да ги питам за предполагаемите специални лагери, където надарени млади танцьори били изпращани от деветгодишна възраст, за да бъдат обучавани да станат „безукорни държавни артисти“. После за гей бар в Източен Берлин, където Ханс Браун несъмнено беше чест посетител и където полицията често нахлуваше. Докато тя говореше, аз надлежно си водех записки, без да спирам да се удивявам на ядната разпаленост в гласа ѝ винаги когато заговореше за живота оттатък.

— Де да можех да си бъда тук през уикенда, за да чуя всичко — рече тя.

— В неделя вечер ще ти бъде подробно докладвано, дори ще ти покажа сваленото интервю.

— Павел ще те убие.

— Павел изобщо няма да разбере.

— Вярно е.

— Ще ми липсваш всяка минута, докато отсъстваш.

— В неделя рано следобед ще бъда отново в прегръдката ти.

Сутринта, когато тя трябваше да замине, будилникът звънна в осем. Преди още да успее да посегне към бутона, за да спра проклетия часовник, Петра беше скочила върху ми и мигновено ме пое в себе си,

като започна да ме люби с такава страст, все едно щяхме да бъдем разделени с месеци.

— Не искам да заминавам — каза после.

— Ами недей. В смисъл, кое е най-лошото, което може да ти се случи? Да те уволни. Но след като така или иначе ще си пуснеш предизвестие...

— И после, когато замина за Щатите с теб и бъдещият ми работодател му поиска препоръка, той ще ти каже, че за нищо не ставам.

— Май си на път да убедиш самата себе си, че трябва да отидеш.

— Така е, това правя.

— Тогава достави удоволствие на шефа си и му превеждай в Хамбург. После бързо се върни при мен. Провери ли къде може да се оженим другата седмица?

— В кметството в Кройцберг извършват бракосъчетания. Нужно е само триднешно предизвестие.

— Значи, ако наминем заедно в понеделник сутрин, ще можем да си запазим час за петък.

Петра прехапа долната си устна, очите ѝ се напълниха със сълзи.

— Толкова си прекрасен, Томас.

— Да разбирам ли това като „да“?

Тя кимна, после обърса очите си и каза:

— Винаги ще те обичам. Вечно.

Час по-късно — след като изпратих Петра до вратата с дълга целувка — навлякох някакви дрехи и потеглих към „Кафе Истанбул“ за закуска. Заминаването ѝ ме изпълни с чувство на пустота и известно безпокойство, може би защото беше първата ни раздяла. Колкото и да си повтарях, че ще се прибере след малко повече от четирийсет и осем часа, продължавах да усещам страха, неизменно съпътстващ любовта: страха, че всичко ще ти бъде отнето.

Но денят беше светъл и чист. Превъртах отново и отново наум думите, които Петра ми каза на прага, след като се откъснахме от безкрайната целувка: „Ще се омъжа за теб следващата седмица, защото ужасно много искам да стана твоя жена“.

Изкарах спокойна сутрин у дома, без бързване. Потичах, поработих няколко часа и според уговорката се появих в радио

„Свободна Европа“ точно в пет. Когато ме посрещна на рецепцията, Павел беше с човек, когото дотогава не бях виждал.

Изглеждаше почти нисък — около метър и седемдесет — набит, с фигура на някогашен защитник в американския футбол, сега, на средна възраст, сякаш понапълнял, но все така запазил грубоватия маниер на играч, който трябва да разбие противника. Или поне това беше моята асоциация, когато бях запознат с въпросния господин и огледах късата му подстрижка, ултраконсервативния син раиран костюм, синята риза с якичка с копченца и раираната вратовръзка, миниатюрното американско знаменце на левия ревер. После ми направи впечатление как ми се усмихна — с намек за превъзходство и зле прикрито презрение. Кой е този?

— Искам да те запозная с твой голям фен — започна Павел. — Уолтър Бубриски.

— Приятел поляк? — попитах.

— Само по име — отвърна онзи с акцент, изпълнен с пустите равнини на американския Среден запад.

— Уолтър е вторият човек в ЮСИА — продължи Павел.

— Сигурно сте чували за нас? — попита Бубриски.

Разбира се, че си спомнях какво ми беше казал Уелман, когато ме взе като сътрудник на радио „Свободна Европа“: ако някога срещна човек, който ми каже, че е работил за ЮСИА, задължително трябва да предположа, че е обвързан с разузнавателните служби. Защото всеки знае, че ЮСИА, общо взето, е територия на ЦРУ. А този Бубриски определено приличаше на шпионин.

— Да, знам всичко за ЮСИА — отговорих с преднамерено неутрален глас.

— В такъв случай сте наясно, че се интересуваме изкъсо от продукцията на радио „Свободна Европа“ и техните сътрудници. Трябва да призная, че съм особено впечатлен от вашата работа.

— Благодаря.

— Много се радваме, че точно вие ще направите първото интервю с брат и сестра Браун. Но нещата малко изостават от графика, така че имаме още час и нещо, докато се видим с тях. И понеже ми се ще да познавам по-добре нашите сътрудници, какво ще кажете да ви черпя една бира?

— Ти идваш ли? — попитах Павел.

— Трябва да свърша нещо преди уикенда.

Тутакси се почудих дали Павел не е знаел от самото начало, че интервюто с двамата танцьори ще започне след шест, но ме е извикал по-рано, защото господин Шпионин е искал да се видим. Причината за това негово желание определено се коренеше в несъгласието му с нещо, което съм написал, и явно беше решил да ми натрие носа. Или просто се опитваше да си попълни сведенията за хората, работещи като сътрудници за радиото, и беше решил да изслуша мнението ми по някои социополитически теми на едно-две питиета.

Колкото и да ми се искаше да му обърна гръб и да му кажа, че не съм в настроение за подобен разговор — че ще се върна в шест за интервюто — писателят, който работеше върху нова книга, неизбежно си помисли: това може да се окаже прекрасен случай, за който да докладвам, когато моите хора — типично за Студената война — решат да проучват с кои съм.

— Ще се радвам да изпия една бира с фен — рекох. — Особено след като черпи той.

— Прав беше, че е истински нюйоркчанин — обърна се Бубриски към Павел.

— А вие откъде сте, господине? — попитах.

— Мънси, Индиана. Онази част на света, която на Източния бряг наричате „транзитните щати“.

Хм, май се очертава доста интересен разговор.

Барът, в който влязохме, се намираше на същата улица точно срещу радио „Свободна Европа“. Класически берлински Bierstube. Семпло, неукрасено, без никакви посетители, с едно сепаре в далечния ъгъл, към което Бубриски се насочи, а аз си помислих: *аха, явно там си провежда „разговорите“*.

Сервитьорката се появи и двамата си поръчахме пшенична бира. Докато очаквахме поръчката, извадих кесията си с тютюн и хартийките за свиване на цигари.

— Логично — отбеляза Бубриски.

— Кое?

— Че си свивате цигарите.

— Защо, господине?

— Просто отговаря на образа, който съм си изградил за вас.

— Че защо ви е да си „градите“ образ за мен?

— Защото, както каза полският ни приятел, съм ви почитател.

Питиетата пристигнаха. Щом сервитьорката се върна зад бара, Бубриски вдигна своята халба и отпи солидна глътка. Не се чукнахме. Свих си цигарата и я запалих, кой знае какво ли ме очакваше.

— Значи сте чели книгата ми? — попитах.

— Не само това. Като всеки пристрастен фен научих много за новия си любим писател.

Отбелязах си иронията в последните две думи. Отпих от бирата, после попитах:

— И какво научихте?

— Много неща. Нещастно детство в Манхатън. Майката — потисната домакиня, за която присъствието на детето винаги е било досадно. Дистанциран баща, който винаги е смятал, че синът му е леко отнесен.

Момчето прекарва почти цялото си юношество, представяйки си се като парижки интелектуалец в развитие. И когато постъпва в тузарския колеж в Мейн, го мислят за надменен нюйоркски многознайко, който се разхожда насам-натам в тренчката си, пуши ароматни френски цигари, цитира Пруст, Трюфо и Роб-Грийе...

— Познанията ви върху френската култура на дваисети век са забележителни.

— Искате да кажете, за младеж от Мънси, Индиана, учил в Държавния университет на Охайо?

— Вие го казахте.

— Така е, но това е мнението ви за мен. Цял живот си имам вземане-даване с такива като вас. Пичовете и мацките от Вашингтон с цялото им новоанглийско благородство и нафуканите им дипломи от „Удроу Уилсън“, „Флечър“ и Джорджтаунския.

— Не съм от Ню Ингленд и никога не съм учил в Принстън.

— Но сте кандидатствали там, нали?

Усетих как ме пронизва тръпка. Този човек беше професионалист, който бе подложил живота ми на обстойно проучване.

— Защо е всичко това, освен за да ми демонстрирате, че знаете много за мен?

— Както вече ви казах, просто проявявам изключителен интерес към живота и страданията на любимия си писател. Писател, който в

книгата си за Египет нарича „Войс ъф Америка“ „посредствена пропаганда“. Любопитно конструирана фраза. Начинът, по който оголвате мисията му, и фактът, че подобно на радиото, което ви помага да си плащате режийните за апартамента в Кройцберг, който споделяте с педал и наркоман...

— Край с този разговор — отсякох и изгасих фаса си.

— Тоест, нямате чувство за хумор?

— Това, което нямам, е поносимост към този сорт гнусна помия, която изливате.

— Да сте чували за радар?

— Моля? — попитах, изненадан от смяната на посоката в разговора.

— Радар. Да сте чували?

— Разбира се. Но какво общо има...

— Знаете ли как работи?

— Накъде биете?

— Просто ви задавам въпрос за обща култура — чийто отговор като умен човек би трябвало да знаете.

— Тръгвам си.

— Просто ме изслушайте. Запознат ли сте с основния принцип на действие на радара?

— Нещо свързано с електромагнитното поле, нали?

— Леле, добро образование получавате в елитните си колежи по Източното крайбрежие — нищо, че никога не стъпвате в час по физика. „Радар“ е акроним, създаден от американската флота. Идва от Radio Detection and Ranging. Но го усъвършенстват британците, след като швабите започват да ги бомбардират. Установява се — и искам вие като писател да помислите върху подтекста на това, което ще ви кажа — че радарът работи, когато между два предмета има магнитно поле, нещо като поле на привличането. Единият предмет изпраща сигнал до другия. Когато сигналът стигне до втория предмет, това, което се предава, не е самият предмет. А един вид изображение на предмета.

— Много интересно. Но продължавам да не разбирам смисъла на малката научна сказка.

— Не разбирате? — грейна в усмивка той. — Май наистина не разбирате.

— Ни най-малко.

— Ха, това вече ме изненадва, господин Несбит. Защото като мъж, толкова влюбен в жена, толкова дълбоко влюбен във въпросната жена, че щастливата двойка се е обърнала към Американското консулство на този велик град, за да уведоми властите, че възнамерява да сключи брак... е, човек като вас би трябвало наистина да се замисли надълго и нашироко за радара и неговите „подтекстови смисли“. Така де, моят първи брак приключи след десет години и две деца. Влюбих се на същата глупава възраст като вашата. Но след като десетилетие по-късно се разведох, осъзнах, че не бях се интересуval коя е жената наистина. По-скоро виждах образа на жената, който проектирах върху нея сред цялата магнитна вихрушка, дето идва с усещането, че си влюбен.

— Стига ми толкова — изправих се аз.

— Продължавате да не разбирате, нали?

— Какво да разбирам? Освен че нямате никаква работа тук и че вие, хора, сте толкова вманиачени да знаете всичко за всеки, който се мерне дори само в периферното ви зрение — не изпускате и най-малката подробност за другите.

— Вие сте влюбен, Томас.

— Леле, каква гениална разузнавателна операция ръководите.

— Работата е там, че сте влюбен в образ. Образ, който по своя си романтичен начин проектирате върху...

— Как си позволявате...

— Как си позволявам ли? — усмихна се онзи. — Позволявам си, защото знам.

— Какво знаете?

Той мълчаливо отпи дълга глътка бира. После спря студения си поглед право върху мен.

— Знам, че Петра Дусман е агент на Щази.

[1] Браво, поздравления (фр.). — Б.р. ↑

ДЕСЕТ

В първия момент изпитах нещо, което би могло да се опише като абсолютна, неопишуема дезориентация. Бях в шок. Но това беше шок, съпътстващ невъзможността да се повярва на нещо; отказ да се приеме нещо, което действа като удар в диафрагмата.

— Ах, ти, копеле — изсъсках към Бубриски. — Долен лъжец! Садист!

Той само се ухили още по-широко. Усмивка на шахматист, който с ход на черния офицер те е матирал, преди да се усетиш.

— Предположих, че ще реагираш по този начин — рече. — Не съм изненадан. Защото си в първата от петте фази на скръбта на Кюблер-Рос и със сигурност никога не ти е минавало през ума, че някакъв си от Държавния университет в Охайо ще е толкова навътре с материала? Но съм сигурен, че си спомняш от един курс по социология, който записа в лъскавото си училище на Източния бряг: първата фаза на скръбта е отричане. И точно това правиш ти в момента — вярваш, че казаното от мен е просто плод на коварен заговор, чиято цел е да ти съсипе следобеда и изцяло да те дисбалансира.

Изкрещях в отговор:

— Научили са те на всички тия работи в училището за шпиони, нали? Как да вкараш „субекта“ в психически неизгодна позиция. Да подкопаеш вратата в най-важното нещо в живота му.

— Да, фрау Дусман определено е *това*. Особено като се има предвид, че не си получавал кой знае колко любов от двамата си родители и не си успял да се отдадеш изцяло на онова стройно същество от „Джулиард“.

— Аз бях дотук — станах.

— Сядай — нареди ми онзи.

— По дяволите, не ми казвай да...

— Още утре може да останеш без паспорт — каза той спокойно. — Мога да организирам депортирането ти в САЩ и задържането ти за неопределено време. Мога да вкарам името ти в черния списък на всяка западноевропейска страна. И причината да искам да ти причиня

всички тези злини, да съсипя *кариерата* ти на волна птичка, е, че си се обвързал с вражески агент. Можеш да си наемеш цяла орда нови адвокати от Сдружението за граждански права и пак няма да успеят да ти възстановят правата да пътуваш — което, да си го кажем направо, е основното, което правиш — защото ще бъдеш класифициран като сериозен риск за сигурността. Така че *веднага* си сядай на мястото, преди да съм се ядосал и да съм изпълнил заплахите си.

Седнах.

— Умно момче — кимна онзи.

Усетих, че ръцете ми треперят. Бубриски го видя. Посегна към джоба на самото си и хвърли на масата пакет „Олд Голдс“.

— Ето, изпуши една сваятна, а не от тия хипарски чудесии, дето им викаш „цигара“.

Посегнах към пакета, но ръцете ми все така трепереха.

— Fraulein — извика Бубриски към сервитьорката. — Zwei Schnapps. Und wir möchten Doppel.

Двата двойни шнапса се появиха тутакси. Успях да измъкна цигара от пакета и запалих от огънчето на протегнатото зипо на Бубриски.

— Изпий това — посочи чашата пред мен.

Гаврътнах чашката на екс, потръпнах, но успокояващият ефект дойде незабавно.

— Помогна ли ти?

Кимнах.

— Сега да изясним нещо. Не мисля, че си съучастник на тази жена. Подозирам, че си просто невинна жертва и реакцията ти потвърждава мнението ми. Но това не означава, че връзката с фрау Дусман не те е опорочила — особено след като си й доставил микрофилм със снимките, които си й донесъл от приятелката й Юдит.

— Това бяха снимки на сина й.

— Да. И колко от тях ти показва?

— Не знам... десетина-дванайсет.

— А ти колко й донесе?

— Двайсетина.

— А къде са останалите?

— Не знам.

— Ще ти кажа къде са. У шефа ѝ — агент на Щази на име Хелмут Хахен. Хер Хахен се закачи на нашия радар преди около две години, понеже ръководи три жени агенти в Западен Берлин, една от които е фрау Дусман след уж „експулсирането“ ѝ от ГДР преди малко повече от година.

Затворих очи, идеше ми да пропадна вдън земя.

— Май в момента си казваш: „Не мога да повярвам... защото тя ми повтори толкова пъти, че съм любовта на живота ѝ“. Казаха ти го е, нали?

— Откъде знаете?

— Откъдето знам и за курса ти по социология в колежа, както и за цигарите на баща ти „Олд Голдс“. Това ни е работата — да знаем много. Така че знаем много за теб.

— Нужно ми е доказателство, че Петра...

— А, да, защо да вярваш на представител на своето правителство, когато става въпрос за сърдечни дела и предаване на доверието? Нужни са ти факти, макар и не от първа ръка. Ами добре. Спомняш ли си първата ви вечер с фрау Дусман... когато тя за пръв път остана в апартамента ти? Беше на двайсет и трети януари, нали?

— Откъде знаете? — попитах, абсолютно шокиран.

Бубриски сви рамене:

— Можеш ли да потвърдиш, че на двайсет и трети януари си извел за пръв път на вечеря фрау Дусман?

Кимнах.

— Можеш ли да потвърдиш, че наред вечерта тя хукна навън без очевидна причина?

— Следили сте ни?

— Нея следяхме. Ти просто се оказа замесен. Защо тя внезапно изхвърча навън?

— Не ми обясни. Просто се разчувства и...

— Трябваше да координира действията си със своя надзорник хер Хахен.

— Глупости.

— Да, вярно, човекът иска доказателства.

Посегна към дипломатическото си куфарче до стола, сложи го на масата и го отвори, извади дебела хартиена папка. Затвори куфарчето и го върна на пода.

— Човекът иска доказателства... — повтори и извади снимки. — Ето и доказателствата.

Бутна две черно-бели снимки 20x25 см към мен. На първата се виждаше как Петра излиза бързешком от ресторанта, където вечеряхме за пръв път — времето, отпечатано в левия ъгъл, показваше, че снимката е направена във въпросния ден в 21:22 ч. Следващият кадър показваше как Петра влиза в хотел в 21:51 ч.

— Хотелът се намира близо до летище „Тегел“ — обясни Бубриски. — Побързала е да отиде там, защото има връзка с този човек.

Тупна пред мен друга снимка, на която се виждаше някакъв мъж да излиза от хотела в 22:41 ч. Лицето му не личеше ясно, но успях да видя, че е с брадичка тип „катиначе“.

— Значи тя влиза в хотел — повторих — и този човек излиза от хотела след някое време. Това не означава, че се е виждала с него там.

— Тогава защо те заряза така изведнъж? И когато си тръгваше, спомена ли ти, че отива в долнопробен хотел извън града?

Поклатих глава.

— Човекът в хотела е Хелмут Хахен. А защо е прескочила при него от ресторанта... е, Томас, не четем мисли. Все още. Да, тази шегичка не ми се получи много добре. Мога само да предполагам. Възможно е да е получила разрешение от Хахен да спи с теб. Или всичко е било част от сложен заговор да ѝ се придаде объркан и тревожен вид, за да я пожелаеш по-силно. Това е само моя теория. Решили са да те оплетат, като са оставили у теб усещането, че жената е преживяла някаква тайна трагедия. После, когато вече е сигурна, че те е спечелила, те изпраща отгатък да ѝ донесеш тези толкова важни снимки на отнетия ѝ син, в които е бил вложен микрофилм, съдържащ изключително важна за Хахен информация.

— Но синът ѝ...

— Дала е детето за осиновяване още след раждането.

— Не го вярвам. Болката ѝ винаги когато говори за него...

— Значи ни трябва още доказателства.

Папката отново се отвори. Подаде ми ксерокопие, доста неясно, очевидно на преди това пресниман документ. Представляваше официално свидетелство на Deutsche Agentur für das Wohl der Kinder — Държавната агенция за закрила на децата в ГДР. Името на детето,

бащата и майката се четяха ясно, до името на Юрген беше написана думата „Tole“ (мъртъв) в скоби. По-долу се четеше смътно юридически тест, който уведомяваше, че долуподписаната Петра Алма Дусман дава сина си Йоханес за официално осиновяване; че се отказва от всички права над това дете; че подписва настоящия документ без принуда или и външно въздействие и по собствена воля и в интерес на детето позволява то да бъде осиновено. Документът беше датиран: 6 май 1982.

— Имаме оперативен служител там, който с огромен риск е успял да снима този документ за нас. Да позная ли какво си мислиш в момента? Коя майка ще се съгласи да даде детето си за осиновяване, когато то е на една годинка? Майка, която от години доносници на Щази за лудия си съпруг.

— Не, не го вярвам.

— Още доказателства — рече той и отново прелисти папката.

Подаде ми друг пресниман документ. Беше от Министерството на държавната сигурност, по-известно като Щази. Виждаше се снимката на Петра, датата ѝ на раждане, домашният ѝ адрес и две издайнически думи: „Spitzelaffäre seit...“. Информатор от... И датата: 20 януари 1981. Тогава е била бременна с Йоханес.

— Оперативният служител, който ни осигури този документ наред с десетки други, си докара двацет години каторжен труд. Там не си поплюват. Впрочем и ние сме така. Та както виждаш, тя е работила за тях няколко години, преди да мине границата. Каква беше нейната версия за Йоханес?

— Може ли още един шнапс?

— След като отговориш.

— Разказа ми, че Йоханес ѝ е бил отнет, защото съпругът ѝ откачил, опитал да се свърже с американската агентура, крещял на министъра на културата и го опикал пред „Берлинер Ансамбъл“.

— Всичко това е вярно — с изключение на факта, както видя в предишния документ, че доброволно е отдала Йоханес за осиновяване. Колкото до крокодилските ѝ сълзи пред теб как ѝ отнели детето, моята теория е проста: Щази са ѝ предложили възможност за повишение, ако се съгласи да замине на Запад и да шпионира за тях. Осигурили са ѝ идеалното прикритие: несправедливо преследвана съпруга на дисидент, синът ѝ е насилствено отнет от мерзките сатанински органи

на Министерството на държавната сигурност. Изтръгнали са я от живота ѝ в Пренцлауер Берг месеци преди да я разменят като невинна жертва. Явно сме се вързали, макар всъщност от самото начало да бяхме убедени, че е „разработена“ от хер Хахен. Насочихме я към работата в радио „Свободна Европа“, за да изглежда, че е направила голям удар. Нашите хора там ѝ оставяха уж тайни документи като примамка — тя ги снима всичките. И ако искаш доказателства... — понечи да извади поредната снимка от папката.

Спрях го с жест. Знаех, че резултатът ще е още киселина, плисната в очите ми, обещени да видят всичките тези ужасяващи доказателства.

— Е, искаш ли да видиш ясно човека, с когото се е чукала през цялото това време?

— Не особено.

— Настоявам — каза той, измъкна нова снимка и я побутна към мен, както крупие подава карта, за която е наясно, че ще струва на играча цяло състояние.

Снимката беше на същия човек, когото вече бях видял, но тук се виждаше съвсем ясно и отчетливо. Хелмут Хахен беше дребно тантуресто човече с пригладена назад черна коса, дебели черни очила и отвратителна козя брадичка, криви зъби и като цяло мазен вид...

— Да си го кажем, и за мен не би било излишно да сваля десетина килограма — каза Бубриски. — И пак няма да стана красавец. Но този главорез — което е точната дума за малкия копелдак — хм, как да се изразя... „физически отблъскващ“ е изразът, който ми хрумва, когато гледам снимката му. Това е мъжът, с когото възлюбената ти е започнала да спи около месец след като беше „настанена“ от нас в стаичката в Кройцберг и ѝ беше намерена работа в радио „Свободна Европа“. И по време на вашия „романс“ тя се виждаше с Хахен поне два пъти седмично — срещите им неизменно включваха и секс. Не мога да си представя, че фрау Дусман е изпитвала удоволствие да усеща в себе си това градинско джудже...

— Моля ви, стига вече.

— Просто си представям какво ли е усещането да разбереш, че си я делил с този нелеп...

— Разбрах ви прекрасно, мамка му.

— И така, както вече намекнах, редно е да проявим известно съчувствие към фрау Дусман. Защото, когато си протеже на агент от Щази и ползваш всички блага на Запада, сделката включва да се чукаш с него регулярно. Което е и правила. — Порови в папката и извади писмен доклад, прегледа го, докато говореше. — Според сведенията, които получаваме, са се чукали два пъти седмично. Никога не са се срещали в неговия апартамент, между другото. Винаги е запазвал стая в евтин хотел, обикновено близо до Централна гара, но често е сменял местоположението. Съмнявам се да е подозирала, че я следят, защото нашите хора от самото начало са я предразположили да се чувства като героиня. Но Хахен винаги е бил изключително внимателен при прекачване в метростанциите, слизване в последния момент, скачане в таксито, за да е сигурен, че ни е избягал. Успяваше да се изплъзне горе-долу на всеки три седмици — но през останалото време... — запрелиства пред мен снимка след снимка на Хахен — в ъгъла на всяка имаше индикация за времето, когато е направена: как влиза в долнопробен хотел, където няколко минути по-късно се появява и Петра. — Как мислиш, къде е възлюбената ти в момента?

— Пътува за Хамбург, за да превежда за господин Уелман, който я помоли за тази услуга в последния момент.

— Това ли е нейната версия?

— Значи сте знаели, че планира да напусне града с кукловода си?

— Добре го каза, Томас. Мисля да ти открадна израза.

— И сте накарали Павел да ми се обади. Обзалагам се, че именно той ѝ е подхвърлял фалшиви тайни документи, които тя да снима, нали? В смисъл, той е от онези меркантилни боклуци, дето си мислят, че като са ви лакеи, ще се изкачат по пропагандната ви стълбица. Какво ще получи срещу предоставените услуги? Зелена карта?

— Толкова си далече от истината, господинчо, че няма накъде. Но както вече казах, в момента си във фазата на отричането. И си мислиш: „Била е подмамена. Подхвърляли са ѝ тайни документи, изкушавали са я да ги снима. А тя, разбира се, ме обича и ме чукаше толкова страстно...“. Обзалагам се, казвала ти е, че си мъжът, за когото винаги е мечтала и когото е мислела, че няма да срещне. Когато сте заговорили за брак, деца, живот заедно в Ню Йорк, който ще започнете идния месец...

— Млъкни — изсъсках.

— Истината невинаги е приятна за ухото, а? Нали разбираш, никога не сме записвали разговорите ви. Но не е нужно човек да е талантлив писател като теб, за да си представи сладостните разговори след секс, които сте водили. Защото всички сме я сърбали тая попара, човече. „С никого не съм се чувствала така... Искam страстта ни никога да не угасне... Винаги ще съм с теб... Ти си моят единствен. Поверявам ти живота си.“

Зарових глава в шепите си, исках той да спре, но и някак извратено исках да продължи да ме наказва за моята глупост, за моята наивност, за любовта, която толкова жадувах и мислех, че съм намерил. А сега... сега... дори само част от това, което копелдакът ми каза, да бе вярно... а в проклетата шибана папка беше събрал толкова доказателства... не можех да заобиколя факта, че в думите му има ужасяваща истина: бях изначално и тотално изигран. Ако ще дори част от нещата, които тя ми бе казвала, да бяха истина...

О, я стига. Тя те изпрати през границата на спасителна мисия, за да ѝ донесеш снимките на отнетия ѝ любим син. А сега се оказва, че е дала доброволно момчето за осиновяване, а те е накарала без твое знание да пренесеш тайно през границата микрофилм за гнусния нерез, когото обслужва по два пъти седмично, докато те уверява, че преди да се появиш в живота ѝ, не е знаела що е любов.

— Очевидно всичките тези чувства, които изразих — тези силни доказателства за любов и отдаденост — са истина — обади се Бубриски. — Както споменах, ти си влюбен. И тя е искала да подхранва у теб отчаяното ти желание да бъдеш обичан. Защото знае, че представи ли ти веднъж образа на любовта, която никога досега не си изпитвал, ще си готов да влезеш в жаравата заради нея. Радар, приятелю. Пак се връщаме на радара. Тя и шефът ѝ много бързо са разбрали що за човек си. Дай му картинка на любовта, но направи така, че да изглежда трудна за спечелване. Разиграй представата, че си жена, която не може да му се отдаде напълно, защото е смазана от тежкия гнет на комунистическата държава. Постепенно му довери трагичната си тайна. Говори му за вечна любов и брак. След което накарай нищо неподозиращия куриер да пренесе за теб през границата тайни документи.

— Значи нямате представа какво са съдържали снимките? — попитах.

— Ни най-малка. Хер Хахен не е глупав. Той или е изгорил доказателствата, или ги е скрил толкова надеждно, че никога няма да узнаем на какво шпионско ниво са били тези филми.

— А отношението към мен на границата, когато се връщах?

— А, да, чух, че са те задържали за няколко часа.

— Източниците ви са съвсем точни. Мислите ли — като сте толкова информиран — че този полуарест е имал за цел да...

— ... да те накара да повярваш, че си в опасност, защото си посетил фрау Юдит Флайшман, дискредитираната информаторка на Щази? Абсолютно. Случката те развълнува, нали? Но наред с това си изпитал гордост, задето си бил задържан от властите на полицейската държава, обаче си успял да доставиш снимките на детето, отскубнато от прегръдките на фрау Дусман...

— Значи всичко е било постановка?

Видях как се усмихва — усмивка на grosмайстор на психологията, който току-що е „катурнал“ някого.

— Не бих го потвърдил на сто процента... но да, имам чувството, че задържането ти е било театрален жест с цел да те накара да си помислиш, че току-що си се измъкнал от своя личен трилър, посветен на Студената война. Както съм сигурен, че щом си стъпил на източногерманска територия, са започнали да те следят — пак за вкарване на допълнителен драматизъм в ситуацията. Ако в крайна сметка не бяхме решили да изкараме на сцената хер Хахен и неговата група оперативни служители, нямам никакво съмнение, че преди ти и възлюбената ти да заминете за Ню Йорк, ще те помоли пак да отскочиш оттатък, за да й донесеш още скъпи спомени за Йоханес. Бас държа, че ще те прати при друга приятелка, която пази всичките му плюшени играчки — и ще се върнеш в Западна Германия с мече, натъпкано с микрофилми. Има нещо в цялата история, което ми е много любопитно: какви са дългосрочните мотиви на хер Хахен да й позволи да замине с теб за Щатите? Дали си мислят, че ще им върши работа там? Ако например й намерят преводаческа работа на високо ниво, да речем, в Обединените нации? Или всичко е просто капан?

— За кое?

— От хората ни в ГДР разбрахме, че началниците на Хахен не са доволни от нивото на разузнаване, които им осигурява чрез агентите си; нужен му е по-голям удар. Трябва да пипнем Хахен на местопрестъплението и да го разпитаме, а и да го използваме като разменна монета за трима от нашите — включително онзи, дето е осъден на два̀йсет години каторжен труд — които искаме да измъкнем от различни затвори в ГДР. Проблемът е, че май Хахен и твоята възлюбена са започнали да се чудят дали нашият човек в радио „Свободна Европа“ не ги праща за зелен хайвер с документите, които им подхвърля. Трябва да я пипнем, докато снима класифициран документ.

— През последната година навярно нееднократно сте имали удобни случаи да го направите.

— Така е, но не искахме да я арестуваме. Защото искахме да създадем илюзията, че двамата с Хахен успяват да провеждат успешно дребните си шпионски операцийки, както и искахме да проучим по-детайлно играта им. Сега стигнахме до извода, че и двамата са в най-добрия случай оперативни служители от ниския ешелон... но поради изложените вече причини биха могли да ни бъдат полезни, ако ги арестуваме. Работата е там, че не искаме публични сценки в радио „Свободна Европа“, когато дойде моментът да я арестуваме. И ако арестът бъде извършен в твоя апартамент...

— Абсурд!

— Чуй, ме, Томас. Знам, отчасти отказваш да приемеш, че е възможно да е истина всичко, което ти разказах за фрау Дусман. Разбираемо е, ти толкова много инвестира в това сближаване и такова доверие ѝ имаше. Всичко, което ти казах, всички доказателства, които ти представих, вероятно са трудни за преглъщане. Така се получава, когато човек разбере, че този, когото е смятал за център на своята вселена, е пълна измама.

— Би ли ми спестил шибаните си поучения.

— Продължаваш да не вярваш в това, което ти казвам, нали?

— Доказателствата са разтегливо понятие, особено от хора като теб.

— Много изискано казано — и съвсем вярно, да. Ние споделяме с „другата страна“ способността да огъваме истината според целите. Но какво огъвам аз в случая?

— Може да се вижда с онзи само за инструктаж.

— Сигурно — отговори той, но някак твърде бодро, с ирония, каквато учител може да използва към ученик, направил особено наивен коментар. — Обаче разполагаме със снимки — вярно, от разстояние, но достатъчно красноречиви — на двамата в леглото. Правени са преди три седмици. Искаш ли да хвърлиш едно око? — пак отвори папката, порови сред снимките.

— Наистина ме матира, нали?

— Защо го казваш?

— Защото и да ти предложи някаква хипотетична алтернатива на действителността, която ми представяш...

— ... визуалната истина е на наша страна? Добре, да речем, че се е срещала с Хахен в долнопробните коптори само за инструктаж. Това не отменя факта, че е агент на тоталитарен режим и те е подмамила да си помислиш, че...

— Знам какво съм си помислил. Знам какво сме си казали. Знам...

Млъкнах. Дойде още един двоен шнапс. Изпих го на екс. Помислих си: *просто стани, излез през тази врата и никога повече не се връщай. Прибери се у дома. Събери си нещата. Хвани последния влак за някъде... Само дете може да се окаже за Хамбург — града, в който тя евентуално е с оня трол, дете ръководи живота ѝ повече от година.*

— Искам доказателство, че тя не е в Хамбург и не превежда за Уелман — рекох.

— Лесно ще се уреди. Довечера хер Уелман смята да води жена си да слушат Берлинската филхармония. Май си на „ти“ с класическата музика? Значи ще се примириш с факта, че онзи италианец Абадо ще дирижира Менделсон и Шуберт. В ЮСИА сме доста културни хора, та случайно имам билет за концерта. Мястото е само на два реда зад Уелман. Така че, ако искаш доказателство... — бръкна в джоба си и ми подаде билет за Берлинската филхармония.

Захлупих го с шепа.

— И след като тази вечер видиш Уелман... — подхвана той.

— Продължавам да настоявам за доказателства, че тя работи за Щази.

— Ако бях на твое място, бих говорил по същия начин.

— Но не си. И искаш нещо от мен. А аз нямам желание да я натопя.

— Ето какво. Ти си й казал, че ще интервюираш двамата източногермански танцьори, дето избягаха, нали?

— Не е твоя работа.

— Приемам отговора ти за да. След като си й казал за интервюто, значи си й казал, че през уикенда ще получиш свалената фонограма от него.

— Мамка му, вкарахте ме в капан — изсъсках.

— Сам се вкара в капана, господинчо. Сега трябва да ти кажа, че това интервю няма да се състои. Но да речем, че ти дадем копие уж от въпросния свален текст с параф „секретно“. Ако например го оставиш на масата, за да може възлюбената ти...

— Престани да я наричаш така!

— Извинявай, разбирам, че си малко докачлив...

— Майната ти, копеле. Майната им и на всичките ти психологически играчки на „добро ченге — лошо ченге“. Не си ми симпатичен. Не ме кефи кой си, какво работиш, нито подлярските машинации, които извършваш в името на Бога и родината. Просто не ме кефи презрението, което изпитваш към всеки, който не е „отборен играч“, „искрен“ и „истински американец“. И независимо че сееш неоконсервативна злост към всеки свой сънародник, който не подкрепя черно-белия ти мироглед, пак живееш в най-голямата морална мъгла, която би могъл да си представи човек.

— А ти, господинчо, си от хората, чиято заявена на хартия космополитност не среща покритие в реалния живот. Може да съм язвителен, Томас. Може да те дразня с американската си откровеност. Но ти съчувствам за сложното положение, в което се намираш. Ето защо, вместо да продължавам да се опитвам да те убедя в „истината“ на ситуацията, ти предлагам простичък тест, който или ще потвърди вината на фрау Дусман, или ще я оневини. Това, което предлагам, ще ти даде категоричен отговор дали тя наистина се занимава с това, за което говоря, или не. Ще ми позволиш ли да изложа плана си, ако обичаш?

Сведох глава. *Искаш доказателство. Ето ти възможност да получиш доказателство.*

— Слушам те — отвърнах тихо.

— Когато фрау Дусман се върне в апартамента ти в неделя, трябва да стегнеш всичките си вътрешни сили и да се правиш, че всичко си е постарому. Ще се справиш ли?

— Не знам.

— Честен отговор. Но за твое добро — тоест, за да получиш отговорите, които търсиш — в продължение на няколко дни ще ти се наложи да играеш роля. Ролята, която играеш и досега. Ролята на мъж, който я обожава. Това означава да я придърпваш в леглото, да я любиш, пак да ѝ казваш колко я обожаваш, да се държиш, сякаш нищо не се е променило. По някое време ще заговорите за днешното ти интервю с двамата танцьори. И тогава трябва да ѝ подхвърлиш — освен дето са изключително интересни личности и как са ти се сторили много дезориентирани, но страшно доволни, че са избягали — че текстът на интервюто е забележителен материал... и ще е голям удар радио „Свободна Европа“ първо да съобщи новината. Не казвай нищо повече. Изживей си приятно вечерта. Вкарай дамата в леглото. Обзалагам се, че двамата се чукате всяка нощ.

— Млъквай.

— Споменавам го просто от тактическа гледна точка. Ако се любите всяка вечер, направи го пак. Заспиваш ли веднага след това?

— Нужно ли е?

— Да. И ще ти обясня защо. Защото Хахен е високорисков...

— И сте го оставили да действа тук две години.

— Надявахме се да ни докара още по-голяма риба. Но той е главорез. Преди е работил в специално подразделение на Щази в затвора „Хохеншъонхаузен“, пречупвал е задържаните с невероятни мъчения. Последната си година прибрал проститутка някъде при Тиргартен и я пребил толкова зле, че жената загубила окото си. Лицето ѝ останало обезобразено завинаги. Също така преследваше истински бегълци в Западна Германия — единия го откриха мъртъв на релсите недалече от Хамбург миналата година. Беше окачествено като самоубийство, но криминалистите твърдят, че човекът е бил бутнат пред влака. Ето с този мъж приятелката ти спи редовно, за него е преснимала над двайсет уж секретни документа. Само не ме убеждавай, че е била принудена насила... в източногерманските затвори има хиляди дисиденти, които биха могли да изберат да станат информатори, но не са го направили. Всичко в живота се свежда до две

неща: избор и тълкуване. Вземаме решенията — след което, общо взето, анализираме избора си по начин, който ни позволява да живеем в мир с тях. Кое и прави фрау Дусман. Обича те, същевременно те предава и си казва, че това е единственият начин да живее на Запад. Но не забравяй едно, Томас — тя си е избрала тази роля. Тя е избрала да те мами.

Като се замисля сега, години по-късно, разбирам, че Бубриски е съумял по изкусен начин да посее у мен семената на горчивината, като умело е задвижил чувството ми, че с мен са постъпили толкова нечестно, за да видя у него труден, но ключов съюзник. Въпреки че вътрешен глас у мен продължи да държи контра: *бягай, махай се оттук веднага*.

Но моето страдание и нарастваща ярост ме държаха залепнал за пластмасовия стол в бирарията, заслушан внимателно в думите на Бубриски, който стъпка по стъпка ми разясняваше целия сценарий. Конкретността на инструкциите му, начинът, по който всичко беше проиграно от началото до края, ме накараха да осъзная — като писател, който има необходимостта да осмисли подробно сюжета на произведението си, преди да започне да пише — че разработва цялата схема от доста време.

— Та да се върнем към леглото, което споделяш с фрау Дусман. Неделя през нощта е. Току-що сте правили секс. Да повтора въпроса си отпреди малко: обикновено заспиваш ли веднага след това?

— Ако е късно, да.

— В такъв случай не си лягай преди полунощ. Щом свършиш, искам да се престориш на заспал, но не бива да заспиваш наистина. Това ще развали целия план. Искam да кажа, че след като тя се увери, че си заспал, ще стане и ще намери куфарчето ти... не, ти ходиш с някаква кожена чанта. Ще сложиш в нея интервюто, което ще ти дадем днес. Остави чантата в дневната на голямата маса.

— Не помня да съм те канил в апартамента си.

— Наясно сме с разположението на мебелите — рече той. — Също така знаем, че вратата на спалнята има голяма ключалка — и то такава, че човек може да види през нея ясно масата в дневната. След като тя затвори вратата, брой до шейсет, после се измъкни от леглото, погледни през ключалката и виж дали тя снима документите. Подозирам, че ще използва миниатюрния фотоапарат, с който не се

разделя. После ще се върне в леглото, така че гледай да си обратно под завивката и със загасена лампа, преди да се е появила. Ако все пак е решила да отскочи до хер Хахен, докато ти спиш, не прави нищо — ще имаме човек наблизо, който ще я проследи. Ако се върне в леглото, постарай се сутринта да се събудиш с нея — и пак трябва да се държиш, сякаш няма нищо необичайно. После, след като тя излезе, искам просто да отидеш до прозореца в кухнята, чиято щора, ако не се лъжа, винаги е вдигната. И спусни щората. Това ще е знак за нашите хора, че тя е снимала документите. Ако не се е случило нищо, не пипай щората и ние няма да предприемем нищо. Но много се надявам, Томас, след като получиш доказателството, че тя е тази, за която я мислим, да не допуснеш да ѝ се размине. Безсмислено е да ти обяснявам колко е важно да хванем Хахен на местопрестъплението. Този човек е унищожил живота на толкова хора. А работата му срещу бегълци от ГДР, преселили се в Западна Германия... приеми, че ако ни помогнеш, ще направиш голяма добрина и на родината си и това няма да остане незабелязано.

— Не ми трябваат великите ви отличия и патриотичните потупвания по гърба. Ако го направя, ще е защото... — не успях да довърша изречението.

Защото не исках да повярвам на всичко това.

— Просто помни, Томас. Не си ти, който я предаваш. Защото тя самата е предала себе си, когато...

— Не усещаш ли кога да млъкнеш?

Знаеше, че ме е притиснал до стената. Като се занимаваше с темата за предателството, той нахлуваше в дълбините на душата ми, там, където бе залегнало убеждението ми, че любовта в най-добрия случай е неуловима идея. И това ли го имаше в папката за мен — фактът, че родителите ми ме възприемаха като бремене, което ги дърпа назад, и така ме научиха да вярвам, че не бива да разчитам на никого на този свят? В смисъл: допреди да срещна Петра, чиято любов към мен ме накара да мисля, че все пак е възможно да се има емоционално доверие някому. Поради което откритието, че тя ме е мамил, че през цялото време е работила за хората, които уж били унищожили живота ѝ...

Трябваше да се махна от кръчмата. Взех билета за Берлинската филхармония, пяхнах го в джоба си и станах.

— Ще отида на концерта. Ще премисля нещата.

— В такъв случай, до утре.

— Защо си мислиш, че ще искам да те видя?

— Ако избереш да не ни сътрудничиш, ще сме принудени да приемем, че помагаш и съдействаш на чужд агент. Вече ти споменах в общи линии какво ще последва, ако откажеш да ни помогнеш — конфискуване на паспорта, евентуално задържане в САЩ, гранични проблеми за в бъдеще...

— С други думи, нямам избор, така ли?

— Забравяш какво ти казах, Томас. Всички имаме избор за всичко, което правим. Но нашият избор неизменно води до последици. Въпросът, който трябва да си зададеш, е: тази лицемерка струва ли си усилията? — Стана и протегна ръка. — Сигурен съм, че ще вземеш разумно решение, колкото и да ти е трудно. Ще се видим утре в „Кафе Истанбул“. Примерно закуска в девет, все пак е събота?

— Знаеш за „Кафе Истанбул“?

— Знам, че ти е офис. До утре. Приятен концерт. Абадо наистина надминава Караян в необходимостта да разкрасява всичко. Разбулва музиката и ѝ вдъхва истински живот. Но какво знам аз, момче от Индиана, за тези неща.

Същата вечер в проклетата Берлинска филхармония не чух нито тон, нищо че мястото ми беше в централния сектор, на шестия ред от сцената. Джеръм Уелман беше пред мен и докато седах, се обърна.

— Какво *странно* съвпадение, да се окажеш точно зад мен.

— Уредиха ми билета в последния момент — казах.

— Явно познаваш хора на високо ниво — отбеляза той, след което ме представи на дребничка жена с остри черти, която седеше до него. — Съпругата ми Хелън. А това е прочутият Томас Несбит.

Какво искаше да каже? Дали ѝ намекваше: „Това е онзи, за когото ти разказах, че спи с източногерманската шпионка, дето я взехме на работа, без да ѝ казваме, че от самото начало сме наясно с играта ѝ“. И дали коментарът му, че явно „познавам хора на високо ниво“, не беше начин да ми даде да разбера, че знае точно кой ми е дал билета за тази вечер? Единственото, което усещах, докато Уелман ми се усмихваше приветливо, беше отчаяние. Дали знае чрез Бубриски, че Петра го е

използвала като алиби този уикенд? Самият факт, че тази вечер беше тук, пред мен, доказваше истината, която ми разкри Бубриски само преди час. Петра ме бе излъгала, че заминава за Хамбург във връзка с професионален ангажимент към шефа си. Кое то, на свой ред, означаваше...

Дали наистина е с мазния плужек Хахен? През цялото време на връзката ни ли е спала с него? Как е възможно да ме уверява, че аз съм мъжът на живота ѝ, а после да се измъква при разплутия дребосък и да си чекне краката за него...

Чуй се само, звучиш точно като измамен любовник. „Как може да постъпва така с мен?“ Докато истината е...

Дали все още се намирах във фазата на невъзможността да повярвам, обзет от желание да намеря друго тълкуване на събитията... Петра може да му е предоставяла невярна информация... може би не е спяла с него... може би просто е изпълнявала разпореждания...

Какви по-точно? Дала е детето си за осиновяване. Трябвало е да играе тази игра, за да?...

Концертът мина като в мъгла, докато продължавах да си повтарям: *всичко е измама и лъжа. Снимките не са категорично доказателство за вина. Лицата на двамата в леглото не се виждаха ясно. Този уикенд замина за Хамбург, защото...*

Щом концертът свърши — сред взрив от аплодисменти — Уелман се обърна и рече:

— Желая ти много хубав уикенд.

Знае. Копелето знае всичко. Нарочно се изразява толкова двусмислено. И ми желае „много хубави“ предстоящи дни.

За пореден път бях изправен пред невъзможността да реша как да постъпя в ситуацията, в която бях вкаран: дали изобщо имаше зрънце истина в цялата ѝ мъглявост?

Времето беше приятно, затова реших да се прибера пеша и да мисля, да мисля, да мисля, да се опитам да осмисля всичко, да си повтарям, че когато Петра се прибере в неделя, всичко ще намери своето логично обяснение, че парченцата от пъзела ще се наредят, всички съмнения ще бъдат разсеяни... и след няколко седмици ще сме на път за Щатите, женени, щастливи, Петра готова да намери начин да загърби кошмарите от миналото си.

Стига, крещеше гласът на разума вътре в мен. Съчиняваш си романтични фантазии и те забулват документираните факти.

Но когато фактите са твърде тежки за понасяне...

Стигнах у дома към полунощ. Аластър още не си беше легнал, на масата пред него видях бутилка водка и чаша. Трите картини ги нямаше и той гледаше празната стена, доскоро жива с тяхното присъствие.

— Като за едно питие ли си, или няколко? — каза, когато влязох.

Поклатих глава.

— Какво има? — попита той.

— Просто много ми се събра.

— Къде е Петра?

— В Хамбург.

— По работа?

— Нещо такова.

Забелязах как ме поглежда съсредоточено.

— Какво се е случило, Томас?

— Нищо.

— Не на мене тия.

— Къде са ти картините?

— Днес следобед ги изпратих на галерията в Лондон. Сменяш темата. Нещо никак не е наред при тебе.

— Лягам си.

— Отбягваш ме... не е типично за теб.

— Лека нощ.

— Томас.

— Просто не ми се говори в момента.

— Добре, добре — продължи да ме гледа много загрижено. — Но каквото и да става — а усещам, че е свързано с Петра — не бъди неблагоприятен или безотговорен. Тя е чудесна и ти имаш нужда от нея.

— Мерси за съвета — казах.

Прозвуча ужасно остро и гневно.

Качих се в апартамента си и треснах вратата. Изрових моята бутилка водка и започнах да се наливам чаша след чаша, докато се почувствах толкова пиян, че няха друг избор, освен да си легна. Но петте процента от мозъка ми, които все още функционираха нормално,

някак успяха да ми напомнят да навия часовника за осем, преди да се съблека и да се пхна под завивката.

В следващия миг беше сутрин. Будилникът звънеше. Главата ми пулсираше зверски от голямото количество погълнат чист полски алкохол. Докато се обливах с леденостуден душ — след което излях три чаши кафе в гърлото си — реших как да действам, когато се срещна с Бубриски след по-малко от час.

Чакаше ме в ъглово сепаре на „Кафе Истанбул“, разбъркваше чаша ароматно турско кафе с малка извита лъжичка, с каквито тук се сервираше кафето. Беше с някаква разновидност на спортно-елегантно облекло: червена риза „Лакост“ и жълтеникави дънки. Не се връзваше особено добре с очевидно скованото му и бдително поведение. Все едно се опитваше да се облече като за игра на голф в средноразряден кънтри клуб, а междувременно държи под око всеки, който припари до него. Докато вървах към сепарето, където се беше настанил, беше очевидно, че подслушва разговора между турчин и твърде русата му и твърде слаба приятелка немкия в съседното сепаре.

— Тя е наркоманка, той ѝ е дилър и понякога играе ролята на неин сводник — обяви, щом се наместих до него.

— Моля?

— Двойката зад теб. Тя е проститутка, а той я снабдява с белия прах, който ползваше с години и твоят съквартирант. Шапка му свалям, че вече е чист и завърши триптиха. Винаги съм харесвал историите, в които доброто надделява над злото, особено когато в тях се говори за хомосексуални наркозависими художници, които се занимават с абстрактен експресионизъм... макар да ненавижда да го сравняват с Ротко, нали?

— Сега от мен се очаква да се зачудя дали и той не работи за вас, така ли?

— Сега вече наистина ме разсмя. Категорично ти казвам, че господин Фицсимънс-Рос не е свързан с нас по никакъв начин. Но съм впечатлен от безпокойството ти, че и стените имат уши.

— Ами в твоя свят е повече от очевидно, че имат.

— Да ти кажа, видът ти е на човек, изкарал ужасна нощ. Каква субстанция избра, за да се докараш до несвяст?

— Това си е моя работа.

— Така е. А какво ще кажеш за концерта?

— Впечатляващ.

— С други думи, не си чул нито нота. Кой може да те кори при новините, които имаш за асимилиране? Видя ли господин Уелман?

Кимнах.

— Достатъчно доказателство ли беше?

Не отговорих, но посегнах към пакета му „Олд Голдс“ и си взех цигара.

— В подкрепа на вчерашния ни разговор донесох тези снимки на фрау Дусман и хер Хахен, на които се вижда как двамата пристигат в Хамбург с различни влакове вчера. — Той посегна към папката, оставена на масата пред него.

— Няма нужда — спрях го. — Ще направя каквото искате, но при едно условие: предпочитам капанът да щракне утре.

— Защо?

— Защото знам, че няма да мога да играя дълго тази роля.

— Искрен отговор.

— Искаш да спя с нея и да се правя, че нищо не се е случило. Как изобщо ще я докосна, след...

— Ако не се любите веднага след завръщането ѝ, тя ще заподозре...

— Ще се направя, че съм се натровил с храна или нещо такова...

— Може пак да заподозре.

— Не. Защото няма причина да подозира, че съм надушил нещо. Нали аз съм будалата? Няма абсолютно никаква причина да подозира, че е възможно да знам мръсната ѝ малка тайна.

— Но ще споменеш, че си направил интервюто?

— Разбира се.

— И че някой от радио „Свободна Европа“ го е свалил на хартия. Примерно фрау Кьониг. Тя е една от служителките, които се занимават с тези неща в радиото.

— И ако, както подозирам, Петра не преснима документите...

— Ако фрау Дусман по-късно спомене пред фрау Кьониг, че през уикенда е свършила нещо за теб, фрау Кьониг ще знае какво да ѝ отговори. Но Петра едва ли би казала нещо, което би ви издало като двойка?

— Сигурно си прав.

— Така че схемата си остава същата. Тя се прибира в седемнайсет и четирийсет и пет с експреса Хамбург-Берлин. Ще бъде проследена до апартамента ти. Друг от нашите оперативни служители ще бъде на позиция на улицата ти и ще се измести срещу входната врата, след като фрау Дусман влезе. Предлагам предварително да ѝ кажеш, че не се чувстваш добре, и да си легнеш рано. Но по някое време вечерта, след като си я попитал как е минало в Хамбург...

— Мисля, че с подробностите ще се справя и сам. Откъде да взема интервюто?

— Ще те чака тук утре в одинайсет преди обяд.

— Дали е добра идея?

— Собственикът... ми е приятел.

Затворих очи. Нима този човек и хората му са навсякъде в живота ми?

— Май имаш доста приятели — казах накрая.

— Ами такъв съм си, общителен.

Прекарах остатъка от деня, скрит в киносалоните. Едно кино недалече от „Кудам“ започваше прожекциите си от един на обяд и програмата се сменяше постоянно. Цял следобед (и вечерта) въртях трите салона, като се опитвах да не мисля, опитвах се да се стегна за момента на следващия ден, когато Петра щеше да си дойде.

Прибрах се в един през нощта. За късмет Аластър не си беше у дома и остатъчният махмурлук и недоспиването предишната нощ ме запратиха в леглото. Когато се събудих, беше десет. Поредната ясна безоблачна сутрин. Усетих как ме сковава ужас. Намъкнах някакви дрехи и излязох да потичам един час из все още пустите улици.

Кройцберг в неделя сутрин изглежда като след тежко пиянство — паважът е осеян с боклуци и празни бирени бутилки, тук-там се въргаля използван презерватив. Понякога се мярваше изостанал нощен боец, който с мъка се придвижваше към дома си след дългия път на нощта към деня. Движех се с безпощадна скорост, исках да заглуша мислите си с физическо изтощение. Двайсет минути по-късно бях в Тиргартен. Обиколих парка два пъти, после, на връщане към Кройцберг, леко забавих темпото. Щом стигнах до „Кафе Истанбул“, си погледнах часовника и установих, че съм тичал повече от час.

Макар да бях останал без никакви сили, не бях успял да се преборя с мрачните си предчувствия около предстоящата среща с Петра привечер. Дали ще успея да запазя хладнокръвие? Дали тя няма веднага да забележи, че ме тревожи нещо невъобразимо? Как ще реагирам, когато започне да ме лъже за уикенда си? Ами ако преснима документите?...

Подадох си главата в кафенето. Омар беше зад бара както винаги.
— Оставиха пакет за теб — каза ми.

Подаде ми дебел пощенски плик. Седнах в едно сепаре, поръчах си кафе и отворих плика, извадих спретната купчинка от двайсет и два листа. Първият беше бланка на радио „Свободна Европа“, в горния десен ъгъл беше отбелязано името на Магдалена Кьониг. Моето име фигурираше в началото, след което бяха отбелязани само инициалите ми — Т. Н. Целият ръкопис беше на немски, с вчерашна дата, и представляваше интервю, което уж бях взел от Ханс и Хайди Браун. Прочетох целия текст, опитвах се да запомня подробности за живота им в ГДР, политическата им дейност, сюжета около бягството им, как възнамеряваха да говорят срещу репресивния режим на Ерих Хонекер. Начинът, по който се описваше бягството им, ми се видя истинско постижение. Бях сигурен, че само като го спомена на Петра, ще прикова вниманието ѝ... ако наистина работи за тях.

Истинността на това твърдение все още ми беше трудно да приема — не можех да повярвам, че е техен агент. След всичко, което ми беше разказала за ужасите около задържането ѝ, за ненавистта ѝ към режима, за агонията от раздялата със сина ѝ; като наблюдавах нейното вглъбяване в себе си, сякаш кошмарите на миналото продължават да я преследват... не, невъзможно бе да си представя, че сътрудничи на тези хора.

Прибрах се и заварих Аластър буден, вторачен в празната стена на студиото. Погледна ме, регистрира спортното ми облекло, разрошената коса и плика под мишница.

— Явно хич те няма, след като си излязъл да търчиш из улиците по това време на деня.

— Така по-лесно се справям с демоните си — усмихнах се.

— И какви са по-точно тези демони?

— Демоните, които носим навсякъде със себе си.

— Благодаря ти, Йеронимус Бош. Само да те питам: винаги ли си правиш кроса с голям пощенски плик под мишница?

— Бяха ми оставили нещо по работа в „Кафе Истанбул“. Тази нощ трябва да довърша един текст.

— Аз пък съм поканен на вечеря у критик от голямото добрутро, чийто баща беше някъде по върховете на BMW и му завеща огромно състояние. Господинът май нещо ме е харесал и намекна за евентуална поръчка. Така че вероятно ще позакъснея. Кога се прибира мис Петра?

— Привечер.

— Радвам се да го чуя.

— Трябва да побързам с някои неща.

— Томас, ако си решил да предприемеш генерални стъпки...

— Имам предвид писането — казах, качих се в апартамента си и тръгнах вратата.

Ако си решил да предприемеш някакви генерални стъпки...

Толкова ли ми личи? Добре поне че Аластър ще излиза. И ако, както намекна, евентуалната поръчка ще включва и сексуални услуги, не беше изключено изобщо да не се прибере.

Свалих си спортния екип, взех душ, облякох се, погледнах си часовника и осъзнах, че трябва да запълня с нещо времето до прибирането на Петра. Затова свалих пишещата машина от рафта и я сложих в края на кухненската маса, взех празни листове, папка и молив, настолната лампа. Отворих шкафа, където държах всичките си бележници от Берлин. Взех първия, който ми попадна, седнах на стола, свих си цигара и се зачетох в подробните бележки, които си бях водил за разговора с жената по време на полета от Франкфурт до Берлин преди толкова много време, и историята, която тя ми разказа — как скочила през прозореца на сградата във Фридрихсхайн. Тъй като тя споменава думата „Кройцберг“, в крайна сметка се замислих за една от първите си нощи в Берлин. Бях се озовал в „Кафе Истанбул“, където забелязах на информационното табло обявата, която ме доведе в този апартамент... и ме запозна с Аластър. Спомних си и за деня, когато посетих господин Уелман: ако Петра не беше влязла точно в този момент?...

Това ли е така нареченото случайно блуждаене? Непредвидени съвпадения: да се озовеш на дадено място в определен момент, а в крайна сметка да се окажеш част от ужасяващ сценарий, какъвто

никога не би могъл да си представиш... но наред с това да усетиш за пръв път през живота си изключителната изпълваща сила на истинската любов.

Все трябваше да има някакво обяснение. Или таен план, който Бубриски не споделяше с мен. Знаех, че ако се изправя срещу Петра още щом прекрачи прага и тя се окаже невинна, нещата помежду ни ще се преобразят необратимо. Също както бях наясно, че ако не кажа нищо... е, само налудничав оптимист би си помислил: може пък всичко да се размине. Но нима това не е вечната надежда на всеки, изправен пред ситуация, от която връщане назад няма? *Утре ще се събудя и туморът ще е изчезнал. Утре ще се събудя и тя ще бъде до мен в леглото.*

Как винаги се надяваме по някакъв начин да се опровергаят най-страшните истини, пред които сме изправени. Как тайничко вярваме във всичко, способно да ни избави от надвисналата действителност.

Но каква беше истината? Просто исках да повярвам в друго възможно тълкуване на този сюжет; във версия, която не е толкова втрещяваща, толкова мрачна и неприятна. Версия, с която бих могъл да живея.

Погледнах си часовника. Имах още шест часа до завръщането й. Трябваше да запълня с нещо времето, да убия часовете, да държа ангажирана ръката и мисълта си. Затова, след като прочетох първите си записки от Берлин от кора до кора, се преместих на кухненската маса, отгърнах бележника отново на първата страница, сложих лист хартия на пишещата машина и — след рязко поемане на дъх — започнах да чаткам по клавишите. Дълбоко в себе си знаех, че е безумие да започна да пиша първата глава на книгата си за Берлин, докато съм още тук; че не би трябвало изобщо да започвам работата, преди да съм напуснал града — заради всички очевидни причини, свързани с „критичната дистанция“. Но в момента работата беше единственият отговор.

Започнах да пиша в състояние на овладяна ярост, два часа по-късно отидох да си направя кана кафе и да си свия още четири цигари. После се върнах при пишещата машина и направих още един дълъг маратон. Така продължих до след четири часа, когато имах вече натрупани дванайсет страници. Прочетох ги, направих малки корекции с молив, бях наясно, че не бива изобщо да нанасям сериозни поправки, докато не завърша целия ръкопис. После, след като си погледнах

часовника, реших, че е време да изляза да пия една бира в местната бирария и да си събера разпилените мисли, преди Петра да се е прибрала у дома.

У дома. Така мислех за този апартамент — дома, който споделях с обожаваната жена. Първият от множество домове, които щяхме да споделяме. Началото на съвместен живот, изпълнен с безброй възможности. А сега всичко бе на път да рухне. Никак не бях убеден, че бих се справил с поставената ми от Бубриски задача, ако наистина се окажеше, че Петра...

Вратата рязко се отвори. Петра влезе.

— Знам, че трябваше да се прибера по-късно, но толкова исках да си дойда у дома при теб.

Тя ми се усмихна с такава любов, с такава неподправена наслада, че ме вижда, че без да се замисля, скочих и я прегърнах. Няколко минути по-късно бяхме в леглото.

— Боже, колко ми липсваше — каза после, когато лежахме прегърнати и отмалели.

— И ти на мен.

— Никога повече не искам да се разделяме.

— Наистина ли?

— Не си ли личи? — усмихна ми се тя. — И през цялото време в Хамбург си мислех: само след няколко дни ще бъда твоя жена.

— Чудесна мисъл — казах, като се постарях да се усмихна.

Но докато го казвах, съзнавах ясно, че играя роля, и само се надявах да не бие на очи колко съм променен. Това, че не откривах никакви външни белези на вина или някак да й проличи, че крие нещо...

— Добре ли прекара уикенда? — попита тя.

— Щях да го прекарам по-добре, ако ти си беше тук. Как беше в Хамбург?

— Никога не бях ходила там. Изненадах се колко красив град е всъщност. Но конференцията беше пълна скука. А речта на хер Уелман беше ужасно сухарска. Е, поне успях да намеря време да отида до Музея на модерното изкуство и да се разходя с корабче до другия бряг на езерото. Толкова ми се искаше да си там с мен. През цялото време това исках.

Трябваше да се преборя с порива да избухна в обвинения, да й кажа, че знам, че лъже. Но си мислех: *сигурно има обяснение на всичко това и то не включва... него. Мъжа, с когото тя фактически е прекарала уикенда. Мъжа, на когото докладва и комуто предава всички тайно копирани официални документи.*

— Хайде, разкажи ми всичко за Ханс и Хайди Браун — рече тя.

Впуснах се в разказа, който си бях подготвял през последните трийсет и шест часа — как са ме закарали на мястото, където двамата са настанени, със специална кола със затъмнени стъкла, за да не стане ясно къде се намираме. Как са ми предоставили два часа с тях. Хайди била по-свита и нервна. Но Ханс говорил много и ми разказал невероятни и страшно забавни истории за живота в ГДР — особено разни свързани с гей обществото.

Но нещата придобили сериозен характер, когато стигнал до момента, в който един от любовниците му бил толкова жестоко пребит от полицията, че още бил в кома.

После споменах, че съм занесъл записа обратно в радио „Свободна Европа“ и Магдалена Кьониг работила над превода цялата събота.

— Изпратиха ми всичко по куриер тази сутрин и го прегледах. Трябва да ти кажа, че когато пуснат това интервю, много ще се говори за него. Имам среща с Павел утре, за да го чуем още веднъж и да решим кое да се използва и кое да се изреже. Трябва да стане половинчасов материал.

— Кога ще излъчат интервюто?

— Веднага щом получим потвърждение от ръководството — но искат да е преди този петък. Ханс Браун е получил предложение за Фрайбургския балет, но от Нюйоркския градски балет също проявяват интерес. Големият въпрос е дали и сестра му ще получи предложение от някое от тези две места.

— А как са се измъкнали?

Разказах й как са били натоварени в микробус, превозващ реквизита и осветлението на фрайбургската трупа „Танцхале“.

— Те са доста радикално настроени, нали? — попита тя.

— Откровено леви. Всъщност толкова леви, че едва са им дали визи за турнето в Щатите. Но въпреки това са решили да помогнат на двама източноевропейски танцьори да избягат на свобода.

— Дватамата говорят ли за това в интервюто?

— Да, най-подробно.

— А сваленият текст?...

— Има само два екземпляра, единият е у мен. Всъщност тази вечер трябва да намеря начин да отделя още час за работа, ако нямаш против, защото се налага до утре сутринта да им изпратя предложенията си какво да отпадне.

— Няма проблем — каза Петра с безизразно лице. — Разбира се.

Към седем се измъкнахме от леглото и слязохме до близкото италианско ресторантче да хапнем паста, полята с половин литър наливно червено. Петра говори разпалено за Ню Йорк, каза ми, че във влака на връщане към Берлин е нахвърлила горе-долу какво ще напише в изложението към формуляра за зелената карта и че утре ще го напише на машина, а после би искала да коригирам нейния „лош английски“.

— Сигурен съм, че английският ти е отличен — уверих я.

— Ще започнеш ли да говориш на английски с мен, като стигнем в Щатите?

— Какво ще кажеш наполовина английски, наполовина немски?

— Добър компромис. И знаеш ли какво ми се ще ужасно много — имам малко спестени пари, така че ще гледам да го направя за нас: ще купя някоя евтина кола и ще обикаляме няколко месеца Америка. Може да решим да останем някъде известно време, после да продължим... Ти ще пишеш книгата си за Берлин всеки ден. Останалата част от времето ще бъде „По пътя с Томас и Петра“. — Протегна ръка към мен и ме погали по лицето. — Само да напуснем този град и всичко ще се нареди чудно.

Кимнах няколко пъти с надеждата, че няма да забележи колко неуверен се чувствам. Защо рисува такива романтични сцени, защо ми разказва как ще се носим по второкласни американски пътища, след като е прекарала уикенда с него! И как да разбирам това: *Само да напуснем този град и всичко ще се нареди чудно?* Да не би да е намерила начин да се измъкне от този коварен свят, в който уж работи? Но ако е така... дали ще успее да преглътна мисълта, че в началото на връзката ни тя ме е лъгала за толкова много неща? Дали това е подсъзнателното послание на думите ѝ — да ми каже (без да ми казва), че веднъж завинаги приключва с миналото?

Помолих я да ме извини и отидох до тоалетната. Щом влязох, неволно се вкопчих болезнено в мивката за равновесие.

Как изобщо би хрумнало някому, че източногерманска шпионка може да бъде освободена от службите, да получи благословията им да се омъжи за американец и да емигрира в Щатите?

Но тогава защо ми ги говори тия?

Написках си лицето със студена вода и успях да се поуспокоя с простичката мисъл: *поне съвсем скоро ще получиш отговорите.*

Щом се прибрахме, се оттеглих да поработя за час върху интервюто. Петра изобщо не припари до мен нито веднъж. Не надзърна през рамото ми и не се поинтересува дали може да погледне текста. Просто седна на кревата и започна да редактира черновата на изложението в подкрепа на кандидатурата си за зелена карта. Продължих да работя до десет, после събрах листовите на интервюто и умишлено ги оставих на масата. Влязох в спалнята. Петра вдигна глава от книгата си.

— Готов?

— Ще продължа утре, преди да се видя с Павел, за да монтираме окончателните записи за ефир.

— Сигурно си уморен.

— Да.

— Надявам се, не твърде.

Разтвори ръце пред мен. Пак взаимно се съблякохме и се любихме преднамерено бавно, с любов и искреност, и аз нямаше как да не призная, че усещам любовта на Петра към мен дълбока и истинска, каквато е и моята към нея. След това тя прошепна в ухото ми:

— Винаги ще те обичам, каквото и да се случи.

Загаси лампата и заспахме прегърнати.

Само че аз, разбира се, лежах буден, но със затворени очи. Всъщност бях адски уморен, но се преборих с желанието да заспя, и то с надеждата, че след десетина-петнайсет минути ще отворя очи и ще намеря Петра до себе си, заспала дълбоко. Тогава на свой ред ще се отпусна и ще заспя, знаейки, че съм получил отговора.

Ако тя заспи, животът ще продължи по план.

Ако обаче стане...

Десет минути по-късно тя направи точно това. Освободи се от мен. Седна на леглото и остана така, неподвижна, поне шейсет секунди. (Дали проверява, че спя дълбоко?) След това я чух как тихо взима дрехите си и отива до вратата на спалнята, затваря я възможно най-безшумно.

Преброих до шейсет, след което се измъкнах от леглото. Навлякох си дънките и тениската, доволен, че щорите в спалнята са частично вдигнати и стаята е полуосветена от луната. Изчаках още пет минути — прав, абсолютно неподвижен, приковал поглед върху секундната стрелка на ръчния си часовник. Щом изминаха триста секунди, се промъкнах към затворената врата на спалнята. Но през тези пет неподвижни минути отхвърлих разпореждането на Бубриски да погледна през ключалката. Да го направя, би означавало да шпионирам, да направя нещо нередно. Предпочетох да отворя вратата възможно най-тихо.

Петра стоеше надвесена над кухненската маса. Работната ми лампа беше насочена върху няколко листа от сваления текст на интервюто, разстлани на полирания боров плот. С миниатюрен фотоапарат тя снимаше страница след страница. Стоях така, без да мърдам няколко минути. Макар да бях очаквал това от мига, в който я усетих да се надига от леглото, ужасът да я видя да извършва тази „дейност“... можех само да стоя и да гледам как всичко се разпада. Любовта освен всичко друго е свързана и с надеждата. Надеждата е нещо толкова удивително крехко, тя е така изпълнена със смисъл, така деликатно балансира на ръба между голямата възможност и още по-голямо чувство за загуба, че неизменно се страхуваш от мига, когато ще се увериш категорично, че положението е безнадеждно.

— Трябва да си вървиш — чух гласа си.

Звукът така я стресна, че Петра залитна, успя да се подпре на масата, за да не падне, но бутна лампата, която се разби на пода и крушката се пръсна на сол.

— Томас... — прошепна тя.

— Изчезвай — казах аз, все още спокоен.

— Има обяснение за всичко това.

— Сигурно. Работиш за тях, нали?

— Томас...

— Нали? — вече креснах.

Тя закри устата си с шепа, очите ѝ плувнаха в сълзи.

— Нека ти обясня.

— Не, не е нужно. Защото ме предаде, предаде нас, предаде всичко.

Чух сподавеното ѝ хлипане.

— Обичам те — прошепна.

— И прекара уикенда с друг в Хамбург.

Тя ме погледна, все едно я зашлевих.

— Откъде...

— ... *знам*? Моя си работа. Просто разбрах. Както разбрах, че си се чукала с него през цялото време, докато ми казваше...

— Теб обичам, Томас. И трябва да ми позволиш...

— Какво? Да ми обясниш? Да ми се оправдаеш защо се е наложило да *обслужваш* злобния дребосък.

— Моля те, моля те, дай ми възможност...

— Ти чуваш ли ме изобщо, мамка му? — изкрещях. — Искам да се махнеш оттук, да изчезнеш от живота ми незабавно.

Когато тя пристъпи към мен разплакана, с отворени обятия, като повтаряше само: „Моля те... моля те... моля те...“, усетих как изпадам в някакъв безразсъден гняв, в който всички предишни несполуки, всички натрупани още от детството ми лични предателства се събраха в ярост, каквато не бях изпитвал никога досега; ярост, която ме ужаси. Но не можех да натисна спирачка, не можех да обуздам яростта, Петра се тресеше от рев в ъгъла, аз грабнах ръкописа и го запратих срещу нея, крещейки:

— Вземи го, вземи я тая шибанящина! Може да ти връчат шибан орден „Ленин“ за...

— Моля те... моля те... моля те... — проплака тя отново, едва изговаряше думите.

— Ти унищожи всичко, а сега ме молиш за милост, мамка му! Изчезвай!

Изкрещях последната дума и запратих един стол през помещението, докато Петра виеше от мъка, а същевременно някак успяваше да събира разпиления ръкопис.

— Виждаш ли! Виждаш ли! — извиках, като я видях как събира листовите. — Получи каквото искаше, сега върви по дяволите!...

Тя се втурна към чантата си, пхна фотоапарата и листовете в нея, после се понесе към вратата, изпаднала в истерия, уплашена, ревяща неудържимо. Вратата зад нея се тресна шумно. Скочих към прозореца. Все още разтреперан от яд, дръпнах връвта и спуснах щората, като изпратих на агента, оставен на пост на улицата, уговорения сигнал, че Петра слиза. Това действие — все едно бях дал на наказателния отряд заповед да стреля — мигновено ме запрати в друга посока и аз хукнах надолу по стълбите, виках на Петра да спре, да изчака, да...

Какво си мислех? Нямах представа, освен дето, обезумял от яд, изведнъж осъзнах с гръм и трясък, че действам неразумно, че ме води логика, родена от гняв, че съм се почувствал толкова влуден от ярост, та дори не съм й дал възможност да ми обясни. А сега...

Препусках с все сила, изхвърчах на тъмната улица, крещейки името на Петра, която в същия миг бе тикната в кола от двама мъже в костюми. Докато спринтирах към колата, която тръгна с мръсна газ, и им крещях да спрат, да ме чуят, някой излезе от сенките, заби ми светкавично юмрук в стомаха и се стоварих на плочника. Щом се ударих в тротоара, внезапно бях издърпан за яката и се озовах лице в лице с Бубриски.

— Какви ги вършиш, по дяволите? — викна той.

— Не спомена, че ще я арестувате направо на улицата — изкрещях в отговор. — Каза, че ще я използвате, за да...

Юмрукът му се заби още веднъж в стомаха ми. Този път той ме издърпа във входа ми и ме залепи за стената с думите:

— Млъквай веднага, ако не искаш да се озовеш зад решетките до живот, и го казвам адски сериозно. Ясно ли е?

Закимах, стреснат от леденостудения му тон.

— Ти изигра своята роля. Направи каквото трябваше. Край. Ето какво ти предлагам. Събирай си багажа и се махай от Берлин — и ако никога не прочета или не чуя нищо от теб за тази история, ще те оставя да си живееш живота. Но ако създаваш проблеми... ако вземеш да ровичкаш...

— Няма да създавам проблеми.

Пусна ризата ми.

— Умно момче. А сега се качвай горе и си събирай багажа. В седем сутринта има полет на „Бритиш“ за Франкфурт. Прави връзка с

полет на „Луфтханза“ в десет и два и пет за Ню Йорк. Имаш отворен билет за връщане, нали?

Точи човек знае всичко за мен. Всичко.

— Ще поръчам на хората ми да се обалят в двете авиокомпани и да ти резервират места. Нямах възражения?

Както нямам и избор.

— Нямам възражения — кимнах.

— Наистина си умно момче. От името на американското правителство ти благодаря за добрата работа. Тази жена беше отрепка, а теб те хванаха за канарче, но сега ти изравни резултата и точно така обичам да приключват тези истории, а не както обикновено. Все пак...

Сведох глава и не казах нищо. След като постъпих, както си мислех, че е редно, сега изпитвах срам и ужас. „Моля те... моля те... моля те...“ повтаряше тя отново и отново, молеше ме да ѝ дам възможност да ми разкаже своята версия за случилото се. А аз, обзет от справедливия си гняв, я бях хвърлил в лапите на тези хора, чиито играчки са толкова мръсни, колкото и играчките на противниците им.

— Ако имаш чувство за вина... разбирам ги тия неща... — подхвана Бубриски, — разкарай го веднага. Тя е знаела в какво се забърква, когато е вкарала в леглото си тая лайнарщина. След дни ще бъде разменена за няколко души, които са задържани оттатък, и най-вероятно ще получи за награда по-голям апартамент и трабантче. Дотогава няма да я лишаваме от сън, нито ще се опитваме да я пречупим — защото едва ли има много неща, които да ни каже, а ние вече да не ги знаем. Тя е пионка в цялата схема. Също като теб.

— Ами Хахен? Него ще го арестувате ли?

— Това е поверителна информация. Моят съвет е, върни се в Ню Йорк. Напиши си книгата за Берлин. Намери си някоя привлекателна невротична редакторка в „Ню Йорк Ривю ъф Букс“, с която да спиш. Не споменавай нито дума на никого за случилото се — но това вече ти го казах, а знам, че схващаш бързо. Просто бъди благодарен, че се измъкна що-годе здрав и читав. В доклада си по случая ще отбележа високата си оценка за твоето сътрудничество и факта, че ни достави „пратката“. Но също така ще искам литературната ти продукция да бъде следена изкъсо. Така или иначе, продължавай да си язвителен в отношението си към родината. Това ще означава, че не се опитваме да

потискаме творческия дух на хората, които проявяват критичност. Но ако някога разберем, че си разказал историята...

— Коя история?

— Май започваш да ми ставаш средно симпатичен.

— Ако съквартирантът ми попита защо напускам така скоропостижно?

— Кажи му, че си скъсал с гаджето и Берлин ти е станал непоносим. И скачай в самолета утре в седем. — Той се дръпна назад: — Така че е време да ти пожелаая *auf Wiedersehen und gute Reise*, понеже се надявам пътищата ни да не се засекат отново. Още веднъж, добра работа, другарю. Вече си един от нас.

С тези думи той се обърна и изчезна в мрака.

Качих се в апартамента, мозъкът ми беше толкова разбъркан, че се наложи да се хвана за парапета, за да не падна. Когато стигнах до етажа, заварих Аластър пред вратата. Изглежда ме с хладно презрение.

— Какво направи? — попита с твърд, изпълнен с ненавист и укор глас. — Божичко, Томас... какво направи?

— Не знам за какво говориш.

— Бях си в спалнята. Чух всичко. За малко да се намеся, когато Петра изтича надолу по стълбите. Надникнах през прозореца и видях какво се случи на улицата. И когато онзи твой сънародник бандюга те вкара във входа, се промъкнах на площадката и чух всичко. Разбрах. Всичко.

— И какво ще направиш?

— Нищо... само ще ти кажа, че ако не ти беше разпоредено да напуснеш Берлин след няколко часа, щях да те изхвърля от апартамента си. Не искам да имам нищо общо с теб повече.

— Ти не разбираш какво направи тя, как предаде...

— Най-голямото предателство в случая — след като прати жената, която обичаш, в лапите на онези копелета — ти самият извърши спрямо себе си. Съсипа си живота, Томас. Защото никога няма да си го простиш. Никога.

Три вечери по-късно останах до късно с моя приятел Стан, математика, в апартаментчето му близо до Масачузетския технологичен институт в Кеймбридж. Тъй като до срока, когато

наемателят на моето жилище в Манхатън трябваше да го освободи, оставах няколко седмици, а аз отчаяно се нуждаех от приятел, след като минах митницата на летище „Кенеди“, звъннах на Стан и го помолих да ме приюти. Каза ми, че изтърбушеното походно легло в дневната му е мое докогато имам нужда от него, при което аз се метнах в автобуса за „Ла Гуардия“ и хванах самолет за Бостън. Появих се при него някъде към десет вечерта, като не бях спал от над трийсет и шест часа. Той видя изтощението на лицето ми и не зададе никакви въпроси. Само ми оправи леглото и на другата сутрин излезе за работа, без да ме буди. Когато най-сетне се освестих, приближаваше един следобед — и макар отпочинал, се чувствах като приклепач в идиотски водовъртеж без изход. През следващите два дни не излязох от апартамента — изпитвах ужас от света извън тези сигурни стени. Стан не ме безпокоеше, не се опитваше да провокира разговор и да разпитва на какво се дължи внезапната ми агорафобия. После, на третата вечер, се обърнах към него с въпроса:

— Ако ти разкажа една история, обещаващ ли?...

— Знаеш, че изобщо не е нужно да ме питаш — прекъсна ме той.

И аз му разказах всичко. Когато приключих, той мълча дълго.

— Не те виня — каза накрая. — Този Бубриски е бил прав, когато е казал, че двамата с Петра сте пионки в много голяма игра.

— Но аз откачих и унищожих всичко.

— Откачил си, защото си я обичал повече, отколкото си обичал другия през живота си. Тя го знае. Повярвай ми, до края на живота си тя ще знае, че не бива да те обвинява, задето си откачил, когато си разбрал истината за нея. Ще си мисли: *този човек ме обичаше толкова много, че когато разбра коя съм, целият му свят се преобърна*. Тази мисъл ще я преследва цял живот.

— И мен ли ще ме преследва? — попитах.

— Вече знаеш отговора.

Увесих глава. Не казах нищо. Но Стан потвърди:

— Няма да го преодолееш, Томас. Колкото и да се опитваш, ще ти остане за цял живот.

Когато Стан умря внезапно петнайсет години по-късно, тези негови думи прозвучаха в главата ми и дни наред непрестанно ги чувах. Не че за това десетилетие и половина, откакто ги изрече, са изчезвали напълно от съзнанието ми. Напротив, винаги бяха с мен.

Както и тя. Всеки ден. Тази част от миналото, която споделих с близкия си приятел, и повече не я споменах. Защото да я разкажа другиму, би означавало да призная единственото нещо, което не исках да изрека, макар да знаех, че е сто процента истина.

Че така и не го преодолях.

ЕДИНАЙСЕТ

Ръкописът свършваше тук. Обърнах последната страница и го бутнах встрани. Също както бях направил и през 2004, когато приключих с писането му — шест седмици здраво блъскане върху книга, която никога нямаше да влезе в печатница, защото аз нямаше да го допусна. След като записах всичко на хартия, веднага прибрах ръкописа в шкафа при черновите, убеден, че повече няма да го прочета. Не защото все още приемах сериозно заплахата за наказание. В крайна сметка Стената падна години по-късно. Студената война беше в минало време. Градът, към който така и не се завърнах, след като ми беше заповядано да го напусна преди толкова много години, вече представляваше едно цяло. И аз, разбира се, бях издал, в средата на 1986, книга за впечатленията си от Берлин... но в нея не влезе нищо от това, което знаех, че не бива да правя обществено достояние.

Всъщност започнах ръкописа само седмица след бруталното напускане на Берлин през лятото на 1984. След като прекарах няколко дни в ступор в апартамента на Стан в Кеймбридж, той ми каза:

— Заповядвам ти да престанеш да се криеш и да отидеш някъде, където да се възстановиш сред шир и открити пространства.

Връчи ми ключовете от семейната им вила на брега на езерото Шамплен в покрайнините на Бърлингтън във Вермонт. Родителите му бяха загинали две години по-рано в автомобилна катастрофа. Беше единствено дете. Тъй като се бе върнал в Бостън, за да довърши докторантурата си в Масачузетския технологичен институт, а същевременно преподаваше на пълен щат, вилата беше празна.

— Стой там колкото искаш — каза той. — Ако понечиш да споменеш за наем, няма да ти проговоря никога повече.

Взех автобуса и заминах на север. Къщата не предлагаше лукс, но ставаше за живеене. Имаше три стаи, разположени с изглед към езерото, и беше на десет минути с колело от центъра на Бърлингтън. Имаше прилично легло, прилично бюро и удобен фотьойл, а също и книги, музика, радио на къси вълни и малко бюро с безукорна гледка към езерото и надвисналата над него планина Адирондак, очертала

далечния бряг. Имаше дори велосипед с кошница, с който ходех до Бърлингтън да си пазарувам хранителни продукти, да пия кафе, да обикалям книжарниците, да гледам някой филм и изобщо да си запълвам времето, което не прекарвах в писане.

Да, започнах да пиша веднага. Още на другия ден след пристигането наместих пишещата си машина на бюрото. В лудешкото бързане към летището, за да хвана полета в седем сутринта, бях взел само малко дрехи, пишещата машина и най-важното — бележниците. Всичко останало, което бях придобил в Берлин — книги, плочи, други дрехи — оставих в апартамента, на кухненската маса сложих двеста долара и бележка до Аластър с нюйоркския ми адрес:

Ако успееш да си наложиш да събереш остатъка от багажа ми, моля те, изпрати го в Америка. Двеста долара би трябвало да покрият разходите. Ако решиш просто да стовариш всичко в най-близкия благотворителен магазин, ще те разбере.

Можех да продължа, да обясня, че не съм искал да приключим по този начин. Но просто се подписах и прибрах някакви вещи в двата куфара, които свалих на долния етаж. Аластър седеше до масата, на която видях отворена бутилка водка, в ръката му димеше цигара; гледаше голата стена пред себе си.

— Значи наистина бягаш — рече.

— Да.

— Нещата от живота, а?

После се завъртя на стола с гръб към мен, с което ми изясни, че разговорът ни е приключил.

Замъкнах се с куфарите на улицата, чаках такси повече от двайсет минути. На летището установих, че наистина има резервация на мое име за полета до Франкфурт в седем с връзка за Ню Йорк. Няколко часа по-късно, вече над Атлантическия океан, се заключих в една от тоалетните и дадох воля на емоциите си в продължение на почти десет минути. Ревях толкова силно, че една от стюардесите почука на вратата и попита дали всичко е наред. Това ме изтръгна от пристъпа. Отворих вратата. Жената ме изгледа разтревожена.

— Притесних се за вас — каза. — Толкова мъка.

— Извинете — едва успях да пророня.

— Да не би да е починал ваш близък?

— Изгубих някого... да.

Щом се върнах на мястото си, забих поглед напред, а в главата ми кънтеше отново и отново един стих на Оскар Уайлд: „Но чуйте, всеки е убивал любимата жена...“.

Но тя ме предаде.

След което ти самият предаде себе си.

Беше като смърт. През тези начални дни в Щатите — след като първата нощ се сринах от крайно изтощение — почти не спях, почти не ядях и не излязох от апартамента на Стан нито веднъж. Дори след като прекарах с него цяла нощ да му разкажа всичко от игла до конец, не изпитах чувство на облекчение, не се пропука мъката и вината, която изпитвах. Напротив, изпитвах само все по-дълбоко отчаяние, усещането, че Аластър уцели право в десетката, като каза, че съм си съсипал живота. Продължих да прехвърлям наум онези последни мигове в апартамента, когато тя ме молеше да я изслушам, и си задавах въпроса какво ли щеше да последва, ако я бях изслушал. Да, това, че очевидно е работела за противника, щеше да ѝ попречи да влезе в САЩ. Но — и това „но“ все още стоеше на дневен ред — все някак щяхме да се справим. Особено при положение че всичко, което тя каза, всичко, което ми разкри мъката ѝ в онези последни мигове, ме изправи пред факта, че да, тя ме обича.

От друга страна, как е възможно да ме обича и да ме лъже едновременно? Как е възможно да твърди, че съм мъжът на живота ѝ, да ми реди онези ужасни истории за времето, изживяно в затвора на Щази, как ѝ били отнели сина, а накрая да се окаже, че през цялото време е работила за същите тези хора? Нима любовта и предателството са толкова тясно свързани?

Писането на книгата беше тактика за отклоняване на вниманието — начин да си намеря занимание, да правя нещо и докато минава времето, да живея с надеждата, че ще се облекчи болката или поне ще свикна да живея с нея. Работех като луд — навярно точно такъв си бях. Всяка сутрин тичах около езерото. Почти всеки следобед намирах време да отида до града с колелото, да си купя вестник и да утрепя време в някое кафене. Веднъж-два пъти седмично ходех в местното

кино да гледам някой филм. През останалото време седях в къщата на Стан и пишех. Когато наемателят ми напусна апартамента в Манхатън, отскочих за няколко дни дотам и се срещнах с приятел учител, който търсеше подслон за кратко. Метнах му ключовете, наемът беше уреден до края на ноември. Стан наистина ме остави да живея във вилата колкото искам. Изкарах там до Деня на благодарността — когато довърших първата чернова. Вечерта на празника Стан цъфна на вратата с пуйка в ръка.

— Отслабнал си — бе първото му изречение.

Прав беше — откакто се бях върнал от Берлин, бях свалил седем килограма.

— Но качих четиристотин страници — посочих ръкописа, прилежно подреден на купчинка на рафта.

— Утехата на изкуството.

— Може и така да се каже.

— И сега накъде?

— Нью Йорк. Да предам ръкописа. Като знам склонността на редакторката да ме кара да пренаписвам всичко, сигурно ще има още една-две чернови. А после... мислех за книга за Аляска.

Стан се замисли над последното.

— Хм, разправят, че там условията наистина са екстремни. И ако ще помогне за дистанцирането ти...

Нищо не казах. Разбрал целия подтекст на мълчанието ми, Стан просто ме хвана за ръката и рече:

— Ще намериш начин да се примириш с чувството за загуба.

В това имаше нещо вярно. Според редакторката книгата ми за Берлин била „много зряла, в стила на Кристофър Ишъруд“, особено в описването на града като екстравагантен град на сенките, „и пълен с удивителни хора“. (Аластър присъстваше в текста с името Саймън Чанинг-Бърнет и беше представен като скулптор от английските артистични кръгове.) Но същевременно окачестви книгата като „странно безпристрастна“ и „емоционално дистанцирана“ и по време на разговорите ни се почуди гласно дали не би могло книгата да стане някак по-сърдечна.

— Това е Берлин — възразих. — Берлин е град на лъскавите привидности.

— Имам чувството, че под тези твои „лъскави привидности“ се таи сюжет, който не искаш да споделиш.

— Всички си имаме истории, които не желаем да споделим.

— Искане ми се в книгата да има повече чувство.

Опитах се да отговоря на изискванията ѝ, като развия отношенията между Саймън и женения му любовник от гръцко-кипърски произход — взех за основа връзката между Аластор и Мехмет, която така и не се възстанови. Но всъщност редакторката ми беше права за вътрешната дистанцираност на книгата: защото разказвачът в нея беше (съвсем в стила на Ишъруд) страничен наблюдател: кисел, ироничен, неподатлив за човешките драми наоколо.

— Ти си убийствен актьор — беше коментарът на Стан, когато я прочете за първи път, докато повечето рецензии я окачествяваха като увлекателна, четивна, макар и леко повърхностна — присъда, която не можех да обора.

Да, след книгата за Берлин наистина последва една за Аляска, написана след тримесечно пребиваване там. Щом и тя се появи на пазара, веднага потеглих към безкрайния простор на австралийските дебри, после прекарах няколко месеца в Западна Канада, където написах текста за Австралия. Разбира се, срещнах други жени, имах други приключения. Фотожурналистка в Сидни, с която живях три месеца, а към края на връзката ни тя ми каза, че винаги съм бил „някъде другаде“. Джаз певица на име Дженифър, която срещнах във Ванкувър — след като обяви, че ме обича, се изстрелях тутакси към Манхатън. Борсова агентка в Ню Йорк, която някое време смяташе за екзотично да спи с писател, но впоследствие изгуби желание да е с човек, който вечно мисли за следващото си бягство от града.

После срещнах Джан. Умна. Уверена. Секси по някак овладян начин. Образована. На моите години. Готова да приеме честите ми отсъствия. И да заживее с мен. Каза ми, че съм много различен от всички мъже, с които е била преди, но ѝ харесва предизвикателството, което вижда в мое лице. Както и аз бях заинтригуван от нейната умна адвокатска аргументираност, от непреклонната ѝ организираност, от необходимостта ѝ да упражнява контрол над обичайния житейски хаос. Запознахме се на едно четене, което направих в Бостън, беше я довела нейна състудентка — партньор в кантората, където Джан беше младши съдружник. След събитието всички заедно отидохме на

вечеря. Останах впечатлен от интелигентността и от тънката ѝ ирония. Също както и тя изглеждаше заинтригувана от мен. Преди да се усетя, ме беше убедила да отида да поживея известно време с нея в доста приятния ѝ апартамент на „Комънуелт авеню“. След това я поканих да дойде с мен в пустинята Атакама в Чили. После на пътуване до тунизийския остров Джерба. Около шест месеца след началото на връзката ни тя пропусна да си сложи диафрагмата по време на уикенд в някакъв мотел в Кейп Код и щом установи, че е бременна, ми каза, че колкото и да ѝ се иска да запази детето, ако съм твърдо против...

Но аз не бях. Макар да казах на Джан, че я обичам, вътрешно знаех, че любовта, която изпитвам към нея, е с резерви, може би защото ми се струваше като бледа сянка на всичко, което бях изживял с Петра. И макар никога да не споменах името на Петра пред Джан, тя знаеше, че нашата връзка не е любовната история на века. Когато беше в петия месец, наехме за две седмици през август къща на крайбрежния остров Виналхейвън в Мейн. Една нощ, докато седеше на верандата с изглед към вечно неспокойните води на Атлантическия океан, тя се извърна към мен внезапно и каза:

— Знам, Томас, че сърцето ти е другаде.

— Моля? — изненадах се от ненадейно изтърсената фраза.

Джан беше вторачила поглед в полюшващите се вълни на океана и без да ме погледне, повтори:

— Знам, че вероятно ме цениш. И се надявам да обичаш детето, което нося. Но разбирам дълбоко в себе си, че не съм любовта на живота ти. Колкото и да ми е трудно да го кажа, приемам го.

В думите ѝ нямаше обвинение. Беше просто установен и споделен факт. Бях толкова неподготвен, че отговорът ми прозвуча нелепо.

— Не знам за какво говориш.

— Напротив, знаеш. И ако искаш да ми разкажеш за нея...

Погледнах я и видях в очите ѝ нетипична за нея тъга. Посегнах да я погала, но тя се дръпна.

— Как се казва тя? — попита.

— Няма никоя от значение.

— Моля те, не се опитвай да ме успокоиш, Томас. Истината мога да понеса. Глупостите — не.

Но да кажа на Джан за Петра — да призная, че дори когато се любим, лицето на Петра затулява нейното — би означавало да повикам скръбта. Затова отвърнах само:

— Искам да живея с теб.

— Сигурен ли си? Защото — и наистина го мисля — мога да се справя и сама с отглеждането на детето.

— Искам това дете повече от всичко.

Беше истина. Защото се бях уморил от чергарството на постоянното движение. Защото вярвах, че бащинството е нещо, за което човек наистина съжалява, ако не му се е случило. И защото инстинктивно усещах, че е време да пусна корени и да се опитам да си изградя приличен живот с някого. Имах редом толкова умна, интелигентна, кадърна жена, която искаше същото, която ме разбираше и изглеждаше готова да приеме страстта ми към скиталчество, а същевременно ми осигуряваше усещането за дом. Освен това ме виждаше, усещах го, като мъж, който не се плаши от интелекта ѝ (както се бе случвало с мнозина други) и успява да се справи с нейната упоритост и инатливост.

Стан не я хареса от самото начало — предупреди ме, че у Джан има някаква вътрешна студенина; каза още, че макар да я харесвам, според него не съм съвсем влюбен в нея. Но също като Джан, и аз бях на етап, когато не исках вече да се рея безцелно. Нещо повече, помежду ни съществуваше мирогледна и битова съвместимост. Можехме да си говорим за книги и интересни филми, за злободневни факти и кой какво е чул по Националното обществено радио през деня. Споделяхме обща естетика. И помежду ни нямаше състезание, никой не принуждаваше другия да играе неприсъщи роли.

Макар привидно да изглеждаше, че си пасваме идеално, помежду ни имаше едно основно разминаване: липсата на истинска любов.

От днешна гледна точка разбирам, че съм искал да си наложя никакъв компромис. *Вярно, когато я видиш, не ти спира дъхът. Вярно, помежду ви има приятелство, а не чувство на споделена съдба, на предопределеност да бъдете заедно. Все някога ще дойде и то, нужно е време.*

Това беше начин да скрия всички неизречени съмнения, пред които няхах желание да се изправя. Нима толкова много бракове са скалпени по този начин — с надеждата, че основните чувства, чиято

липса усещаш, ще се появят впоследствие; отчаян изкарваш на преден план позитивното, за да сключиш сделката, защото някак си усещаш, че вече е време наистина да се установиш?

През ноември 1989, когато жена ми беше в осмия месец, отидох сам в киното на „Харвард скуеър“, за да гледам „Третият човек“ (Джан трябваше да работи до късно в кантората по случай, който искаше да приключи, преди да се роди бебето). След филма се отбих в един от онези задимени старовремски барове, които тук-там още се срещат в този все по-лъскав край на Кеймбридж. Както си седях на бара в компанията на трима пияници, мярнах на телевизора, монтиран високо над бара, че започват новини. И видях прескачащи кадри от събарянето на Берлинската стена, кореспондентът на CNN, който стоеше пред широко отворения портал на „Чекпойнт Чарли“, докато хиляди източногерманци се изливаха на запад, произнесе с развълнуван глас: „Берлинската стена най-после падна днес... и светът вече е друг“.

Спомням си, че новината толкова ме завладя — както и гледката на прииждащите от двете страни на границата берлинчани, които се прегръщаха и плачеха — че излязох навън в притъмнялата вечер и неволно взех да бленувам нещо безумно, чудех се колко време би ми отнело да стигна до Берлин. После, ако някак успеях да намеря Петра в Източен Берлин, как ще я прегърна и ще ѝ кажа, че не е минал нито ден през последните пет години, в който да не е присъствала осезаемо в живота ми, нито ден, в който да не съм се обвинявал, задето допуснах яростта да убие съчувствието ми, и как, ако можех да върна времето назад...

Но никой не може да върне времето назад. Станалото — станало, вече бях женен мъж в очакване първото му дете да се роди всеки момент.

Все едно, дори да бях свободен, защо тя ще иска да има нещо общо с мен след всичко, което ѝ стоварих? Ако е имала късмет, през последните няколко години може да е срещнала някого и да е станала майка за втори път. И ето ме мене... Преследван от миналото. Неуспял да свали от плещите си бремето на нерешените въпроси.

Стената може и да бе паднала, но продължаваше да ограничава сърцето ми. Разбира се, когато Кандис най-сетне се появи на бял свят, любовта ми към нея беше дълбока, безусловна. И понеже си поделихме отговорността за това прекрасно създание, двамата с Джан успяхме

— поне за известно време — да избягваме все по-очевидната истина, че на връзката ѝ ни липсва съществената движеща сила, която дава само любовта.

Като се замисля за онази вечер на верандата пред вилата, която бяхме наели на онзи остров в Мейн, когато тя ми каза, че знае, че не съм любовта на живота ѝ, когато демонстрира по-добро разбиране от мен на емоционалната територия помежду ни и нейните все по-сериозни ограничения... защо не ѝ казах истината? Защо не ѝ признах, че години след позорното ми напускане на Берлин загубата на Петра не е станала по-малко болезнена? Да, бях свикнал донякъде, както човек се примирява със смъртта на най-близки хора. Но осезаемото присъствие на това чувство в живота ми, фактът, че оттогава насетне не бях изживял любовна връзка, която дори бегло да наподобява абсолютната и дълбока увереност, която двамата с Петра споделяхме — служеше като безмълвно, но неотменно напомняне за всичко, което липсваше в брака ми... и най-красноречиво за всичко, което бях загубил.

Но не, онази вечер уверих Джан, че я обичам, че тя и детето ни ще може да разчитат на мен и че пред трима ни се очертава велико бъдеще. През първите години на Кандис успяхме да следваме някаква обща цел. Купихме си къща в Кеймбридж. Аз се хванах на временна работа като преподавател в Бостънския университет — всяка година от септември до декември — а през останалите месеци ограничих пътуванията до не повече от осем седмици годишно. Продължих да пиша книги. През десетте месеца, които прекарвах у дома, споделях до голяма степен, при това с удоволствие, отговорността за всичко, свързано с ежедневието на Кандис. Да наблюдавам как тя открива света беше толкова интересно и приятно, че компенсираше все по-сериозно зейващата бездна между майка ѝ и мен. Постепенно властната натура на Джан, нейната коравосърдечност и упоритост, липсата на подход за възпитанието, онази хладина, която винаги съм знаел, че притежава, но дотогава не се бях замислял сериозно за нея — всичко това ме изтласка в собствената ми черупка. Според Джан аз бях човек, който живее повечето време в своя си свят, който е твърде саможив, твърде голям самотник, за да може да приеме „чувството на взаимност“, което би трябвало да съпътства успешния

брак... и че всъщност любовта ми към нея никога не е била нищо повече от леко лустро без истинска същност.

Обаче ние карахме упорито напред, любехме се все по-малко страстно, но редовно, поне два пъти седмично, бяхме добър екип, когато опреше до Кандис и бъдещето ѝ, но за всичко останало се отдалечавахме все повече един от друг. „Оста не стяга. Всичко се разпада.“^[1] И щом Кандис навърши пълнолетие и вече нямаше непрестанна нужда от нашите грижи... започна истинското отдалечаване.

Пак през 2004 — след като написах книга за теорията на пътешествието и изконната необходимост на човека да избяга от ежедневието си — редакторката ми предложи да помисля върху идеята за написване на мемоари за живот, прекаран в лашкане насам-натам по света. Предложението дойде в момент, когато бях почти сигурен, че Джан има връзка със свой колега — истина, призната няколко години по-късно по време на финалното разтрогване на брака ни — а аз имах мимолетна афера с редакторка на списание в Ню Йорк. Беше изключително независима жена на име Елинон, която се виждаше с мен с удоволствие винаги когато бях в Манхатън. Два-три пъти годишно си организирахме пътуване за по няколко дни и Елинон ми бе дала ясно да разбера, че не иска нищо повече от „колегиална връзка“ (точен цитат). Беше на моята възраст. Много умна, забавна, духовита и изключително страстна. Но се беше опарила жестоко при предишната си връзка и беше решила да скрие сърцето си зад непристъпна стена... макар веднъж да ми призна, че си пасваме чудесно. Но мъжът, който я бе наранил, също бил женен. На едно пътуване с нея до Коста Рика шест месеца след началото на отношенията ни, които тя наричаше „еротично приятелство“, ѝ признах, че съм влюбен в нея. Тя отвърна с рязко натискане на емоционалната спирачка.

— Недей — каза и ми обърна гръб в леглото, после посегна да запали обичайната цигара след секс.

— Но е факт. И усещам, че ти също се чувстваш по...

— Това, което чувствам — отрязва ме тя, — е, че си женен и живееш в град на двеста мили от мен с дъщеря си в тийнейджърска възраст, която, доколкото си ми казвал, сигурно те боготвори...

— Тя ще продължава да ме обича и ще ме вижда често, дори да живея в Манхатън.

— Искаш да се преместиш при мен?

— Не бих си позволил да съм толкова нахален. Но да, искам да съм с теб. И то не веднъж на шест седмици за по един уикенд плюс някое приятно пътешествие между тях. Искам живот с теб и бих наел жилище за нас в Манхатън.

— Не може да стане — отсече тя и седна в леглото, езикът на тялото ѝ издаваше леко напрежение.

— Обичам те. Знам го.

— Аз пък знам, че си прекрасен човек, който заслужава да бъде по-щастлив, отколкото си. Но не съм аз тази, с която да обсъждаш осъществяването на тази задача.

— Обаче с теб се чувстваме добре заедно, пасваме си.

— Но има граници, които не желая да минавам.

— А не би ли искала поне да видиш как биха се развили нещата, ако живея по-наблизо?

— Ще бъда откровена, Томас. Обичам да се виждаме от време на време. Приятно ми е в леглото с теб. Обичам да си говорим до късно през нощта... но само когато знам, че след това ще изчезнеш за няколко седмици. Може да ти изглежда като самоограничаване. Но аз вярвам, че причината да се случват толкова хубави неща помежду им, освен че никога не ми се оплакваш от жена си, макар да е очевидно, че не си щастлив с нея, е, че не присъстваме постоянно всеки в живота на другия.

— Ако се преместя в Ню Йорк, не е нужно да сме заедно всяка нощ.

— Но може да ми се прииска и това ме притеснява. Само така ще искам и занапред да осъществяваме романтични пътешествия с теб... или впрочем с когото и да било.

— При все току-що изречените думи, че може да поискаш такъв живот с мен?

— Да. И ако виждаш в това противоречие... е, така е. И така ще бъде. Ти като истински пътешественик със сигурност знаеш, че има места, където човек не дръзва да стъпи.

— Веднъж отказах командировка до Лагос.

— Разумно. Но знам, че разбираш какво ти казвам. Защото усещам, че също като мен, ти също си бил наранен от нещо, от *някоя*.

И си прекарал години в скръб по нея, защото ти самият също осъзнаваш, че това, което си преживял, няма да се повтори.

— Толкова ли съм прозрачен? — попитах с тъжна усмивка.

— При близостта се получава така, нали? Да, когато сме заедно — и особено когато се любим — усещам загубата, която носиш в себе си, и желанието ти да я заличиш чрез любовта към някого другиго.

— Любовта ми към теб.

— Знам. Виждам го в очите ти през цялото време. Но... съжалявам... просто не мога да прекрача тази граница. Имам си своите причини и ще си запазя правото да не ги споделя с теб. Само ще ти кажа: ще ми се да не беше така.

През следващите четирийсет и осем часа, които ни оставаха в джунглата на Коста Рика, не споменахме нито дума повече по тази тема. Когато се върнахме в Щатите, докато я целувах на раздяла на летище „Кенеди“, преди да взема самолета си за Бостън, очите ѝ се насълзиха, тя опря глава на рамото ми и каза само две думи:

— Толкова съжалявам.

На сутринта в пощата ме чакаше имейл, написан от Елинор през нощта, в който ме уведомяваше, че е решила „да си дадем време, преди нещата да са се задълбочили, преди болката да стане твърде силна“.

Написах ѝ, че любовта винаги е риск, но в нашия случай си струва да го поемем. Не получих отговор. Тъй като тази искрица възможност — този копнеж отново да отдам някому сърцето си — беше потушена тъкмо в момента, когато знаех, че Джан спи с изключително амбициозен адвокат по сливанията и придобиванията на име Брад Бингли (във всяка американска история неизменно има по някой Брад), загубата ми се стори още по-болезнена — макар че като човек, прекрачил отвъд ограниченията на брака и по-конкретно на обета „да му бъдеш вярна“, не изпитвах точно безумна ревност при мисълта, че Джан два пъти седмично е в прегръдките на друг мъж.

След като Елинор приключи отношенията ни, Джан ме уведоми, че са ѝ предложили прехвърляне за два месеца в кантората им във Вашингтон.

— Може би няма да е зле да си дадем малко почивка един от друг — каза тя.

Прекарах времето, докато я нямаше, играейки ролята „бащата на Кандис“. Докато тя беше на училище или посещаваше някоя от

десетината извънкласни дейности, които запълваха следобедите ѝ, или гостуваше на приятелка за събота или неделя, аз пишех мемоарите си за Берлин, които Бубриски преди толкова години ми забрани да пиша. Напредвах със скорост и необходимост да го правя, които ме изненадаха. Като прехвърлях пак всичките си бележници, останах изненадан не само колко по-млад съм бил — млад не откъм брой години, а като отношение към по-сериозните въпроси на живота — но и как в ежедневните си бележки, свидетелстващи за любовта ни с Петра, нито веднъж не бях изразил съмнение относно истинността на чувствата ни един към друг. Да, споделях писмено тревогата си за сенките от миналото ѝ. Да, често изразявах страха си да не я загубя. Да, бях пресъздал с почти хирургическа точност на детайла онази кошмарна последна нощ в Берлин, когато яростта и болката ми разрушиха всичко.

Но това, което ми направи най-силно впечатление в тези записки (в последвалите години не бях отворил бележниците нито веднъж, но ги пазех заключени в огнеупорен сейф в кабинета си), бе чувството за изумление пред любовта, която изпитвах, любовта, която получавах, вярата, че щом сме заедно, всичко е възможно, че чувството за щастие присъства в почти всяка минута от времето ни заедно; и как накрая всичко се взриви най-неочаквано и при най-ужасяващи и трагични обстоятелства.

Сега, докато пресъздавах всичките онези изключителни месеци в Берлин, внимавах много да не погледна на този период от улегналата позиция на човек над четирийсетте — който като всеки човек на средна възраст е едновременно наранен и помъдрял от всичко, което животът е подхвърлил на пътя му.

Когато шест трескави седмици по-късно приключих — спрях точно до момента, когато написах думите: „Така и не го преодолях“ — същата вечер ми се обади жена ми. Каза, че се прибира по-рано от очакваното от Вашингтон и че ѝ липсвам.

Това признание ми дойде леко изненадващо, още повече че Джан се прибра в полунощ и побърза да ме дръпне в леглото, за да ме люби със страст, каквато не бе демонстрирала от десетина години. След това се обърна към мен и — без да обявява, че връзката ѝ с господин Сливания и придобивания е приключила — ми каза, че е осъзнала, че е виновна за голяма част от проблемите в брака ни и иска да положи

съзнателни усилия да се опитаме да видим дали ще можем отново „да открием любовта, която някога ни свързваше“.

Отвътре ми идваше да отвърна: *но проблемът е, че всичко започна като приятна връзка, без бурни страсти. И дали наистина след петнайсет години заедно можем да вярваме, че ще успеем да намерим скрити находища на чувства един към друг?*

Тази мисъл ми се въртеше в главата, докато лежахме отпуснати и (за разнообразие) задоволени на леглото, което вече толкова години бяхме споделяли равнодушно и проформа. Но не казах нищо, понеже все още ме болеше от раздялата с Елинон и защото, за пръв път откакто познавах Джан, тя си позволяваше да прояви ранимост и тревога да не загуби целия този живот, който бяхме изградили заедно. Може би донякъде — онзи в мен, който винаги заобикаляше неудобните истини — си мислех, че след толкова години бихме могли да намерим истинската любов един към друг. Вече толкова бяхме свикнали със странностите си, пък имахме и прекрасната си четиринайсетгодишна дъщеря, чиято стабилност в обичайната хормонална лудница на юношеството и двамата искахме да съхраним. Със сигурност това беше момент на потенциално развитие на отношенията ни.

Берлинските мемоари бяха първото нещо, с което трябваше да се справя. Заклучих ръкописа в огнеупорния сейф и взех Джан и Кандис с мен по време на една командировка, която ни отведе до Великденския остров. След като се върнахме, прекарах шест месеца в писане на пътни бележки под заглавие „Вратата, на която пишеше Изход“, посветени на необходимостта да избягам, формирала целия ми живот. През това време бракът ми възвърна обичайната си ледена структура; епохата на чувствата ни продължи около шест седмици, преди всичките ни стари навици и патологии (индивидуални и общи на двама ни) да се развихрят наново. Когато година по-късно книгата излезе, баща ми, който вече живееше в Аризона, след като получи екземпляр, ми написа три изречения:

Радвам се да науча, че скапаните ти родители са те направили писателя, който си днес. Поздравявам те за липсата на самосъжаление. И съм доволен, че майка ти я

няма и не може да прочете тези врели-некипели за детството ти.

Реакцията му не ме изненада — макар да бях на мнение, че съм обрисувал баща си доста справедливо като енергичен и забележителен американец, работещ в рекламния бизнес, принуден да прави каквото се очаква от него, но и дарен с независим дух и неподправен чар. Мама се появяваше като мама: излъгана в надеждите си, разочарована, вечно убедена, че животът ѝ е трябвало да потръгне по друг начин. А по-нататък в книгата споменавах и за своята вътрешна самота, от която не успях да се освободя цял живот и която съм носил винаги у себе си.

Странно, щом книгата излезе, Джан не направи почти никакъв коментар, само когато няколко седмици по-късно излязохме да вечеряме навън с общи приятели и някой спомена, че сме от малкото работещи двойки сред познатите му, които са останали женени въпреки моите постоянни пътувания и успешната адвокатска кариера на Джан, жена ми каза:

— Продължаваме да сме заедно, защото през последните шестнайсет години от брака ни Томас е присъствал в него общо пет.

Това тутакси помрачи вечерта. Докато карахме към къщи след това и се опитах да повдигна въпроса, Джан ме контрира:

— Какво да говорим очевидни неща? Ти си имаш свой живот. Аз имам свой. Това са отделни вселени. Живеем в обща къща. Спим на едно легло. Имаме дъщеря, която и двамата обожаваме и която остава единствената благовидна причина все още да сме заедно.

— Страхотна романтична картинка.

— Просто излагам фактите, Томас.

— И какво искаш?

— В момента съм адски заета, за да мисля за лични неразбории. Но ако искаш да си тръгнеш, няма да те спра.

Но аз не си „тръгнах“. Само продължих да изразявам недоволството си. След като Кандис влезе в колеж и всъщност отсъстваше от къщи по осем месеца в годината, аз също рядко се прибирах. Джан, вече старши партньор с всякакви нови отговорности и напрежения, не възразяваше. Когато бях в града, прекарвахме по някоя вечеря заедно, от време на време се любехме и се събирахме за

Деня на благодарността и Коледа, както и за трите дежурни седмици през август, когато наемахме къща в далечен край на Нова Скотия. Любопитното в този охладнял брак беше, че епохата на унищожителните погледи и неартикулираното емоционално отчаяние, разнообразявано от спорадични избухвания, бе заменена от ера на сдържано безразличие. Дори сексът бе като дейност, осъществявана от двама души с цел задоволяване на някакви потребности, но без помежду им да пламти любов.

Разбира се, Кандис, повече от схватлива девойка (която при това от петнайсетгодишна възраст влизаше в постоянни пререкания с майка си), доста рано осъзна, че бракът на родителите ѝ е станал условен. Лятото преди колежа ѝ купих презокеански самолетен билет, карта за „Интеррейл“, връчих ѝ 2000 долара и я пратих да обикаля Европа за месец. Получих картичка от нея от гръцкия остров Спецес, в която ми пишеше, че е прочела пътните ми бележки „и макар, естествено, да останах поласкана от всичко, което пишеш за мен, това, което ми направи най-голямо впечатление, беше, че в крайна сметка цялата ти книга е как човек се опитва да се справи с идеята, че е сам-самичък на този свят... което вероятно е точно така. Но искам винаги да помниш, че имаш мен, както и аз непрекъснато си напомням, че имам теб“.

Този имейл всъщност доста ме притесни. Също както и друг, изпратен от баща ми няколко седмици по-рано, който ме накара да се замисля: пишеше ми, че новата му приятелка била прочела мемоарите ми, „според нея начинът, по който описваш баща си, е едновременно обичлив и интересен... така че знам ли, да му се не види! Да, последния път, когато ти писах, бях малко жесток. Грубичко от моя страна. Какво да ти кажа, сине? Никога не ме е бивало по милите приказки. Така че не очаквай тепърва. Холи, така се казва приятелката ми, е на мнение, че пишеш добре, но се изкушаваш да демонстрираш колко много знаеш... ама пък и тя не е точно Мари Кюри, така че...“.

На последното се усмихнах. Баща ми, който не помня да ми се е извинявал или да ме е хвалил за нещо, всъщност посвоему бе направил и двете наведнъж. Макар през последните години отношенията ни да бяха сведени до минимум — разговор по телефона веднъж на няколко седмици, гостуване три дни в годината в окаяното селище за пенсионери в пустинята на Аризона, където се бе преместил да живее, след като в професионален план нещата за него в Ню Йорк се объркаха

— смъртта му през 2009 ме разтърси толкова дълбоко, че на път за вкъщи от погребението му скочих в колата и се озовах в някакъв хотел край Еджком, Мейн.

Така започна траекторията на събитията, която ме докара до купуването на тази къща, разпадането на брака ми и изпадането в меланхолия, за която отказвах да си дам сметка месеци по-късно и я признах, след като се възпрях в последния момент от фатален сблъсък с огромно дърво, докато карах ски в Квебек. А щом се върнах от Канада — физически и психически наранен, но кротко облекчен, че съм жив, ме чакаше колетът от Берлин. И пликът с нейното име и адреса ѝ в Пренцлауер Берг. И макар да не изоставих кутията, след като я занесох у дома, това, че забелязах, че адресът ѝ е в Пренцлауер Берг, ме изпълни с желание да узная всичко за живота ѝ след онази наша фатална нощ в Берлин преди двайсет и шест години.

От друга страна, желанието да се свържа с нея никога не ме бе напускало. Защо не го бях осъществил? Поради същата причина през всичките тези години не се върнах в Берлин. Навярно защото бях усетил нещо тъй изключително с Петра — и след като веднъж ми беше отнето, след като научих за измяната ѝ и се почувствах провокиран да отвърна със съзнателно унищожително действие (което, както осъзнах почти веднага, след като го осъществих, на свой ред беше акт на самоунищожение), не можех да понеса пак да видя това място... камо ли жената, с която някога си мислех, че ще прекарам целия си живот.

С течение на годините винаги когато болката се завръщаше, се опитвах да си втълпя, че, разбира се, всичко е било просто младежко увлечение, безумно влюбване на пълни обороти; нещо, което беше твърде трескаво, твърде силно, за да издържи дълго. Също така можех да си напомням, че тя е жена, която води двойствен живот, следователно доверието помежду ни за в бъдеще би било невъзможно.

Но тези размишления имаха за цел да притъпят незаглъхналата все още болка. Защо тогава днес изпитах необходимост да сваля берлинския текст от рафта и за пръв път от десет години — откакто го бях написал — да седна и да го препрочета?

Заради проклетия колет от Германия, затова. Заради името и адреса ѝ. Заради...

Погледнах си часовника. Отдавна бе минало полунощ. Четях повече от шест часа. Над залива беше изгряла луна. Влязох в кухнята,

налях си малък скоч, творих страничната врата, която водеше към моя пристан, изправих се срещу нощния борей, нахлуващ откъм водата, изпих си скоча и си рекох: *няма смисъл да продължаваш да го заобикаляш. Просто отвори проклетата кутия.*

Така че се прибрах в къщата и направих точно това. Бръкнах вътре и първото, което напирах бяха две големи тетрадки от вида на училищните. Кафяви картонени обложки, спирала, тънка евтина хартия. На кориците беше написан с едър шрифт номер, указващ поредността — и в прозорчето, където притежателят на тетрадките можеше да впише името си, имаше само две букви: П. Д. Отворих първата тетрадка и пред мен се разкриха страници, изписани със ситен почерк. Отделните записи бяха без дата, края на всеки абзац или част беше обозначен със звездички — тоест звездичките са на реда след всяка част, а не по средата между всеки две поредни части. Много от страниците бяха изцапани с нещо сивкавочерно, навярно посипала се пепел от цигари, размазана между страниците при затварянето на тетрадката. Тук-там се виждаха отдавна засъхнали следи от мокра чаша, използвана за затискане на страниците. Гледката на заоблени я почерк. Беше толкова лично, толкова близко, че можех само да се питам какво ли я е накарало да ми изпрати тетрадките си след толкова години.

Докато не извадих втората тетрадка и не се вторачих в изрезка от вестник, закачена за отделен лист хартия, на който беше написано кратко писмо. Половината от изрезката бе снимка на женско лице. Като се вгледах, успях да различа жена на около шейсет години, ако се съди по сребристата коса, подпухналото лице, дълбоките бръчки, които вестникарската хартия сякаш подчертаваше. Женско лице, което не бях виждал никога.

Но после видях името над снимката. И осъзнах, че гледам скорошна снимка на Петра.

А отдолу пишеше с по-дребен шрифт:

Petra Dussman stirbt am 2 Januar in Berlin.

Петра Дусман почина в Берлин на 2 януари.

Съобщението за смъртта ѝ.

Очите ми се стрелнаха по няколкото изречения на немски, които следваха:

... дъщеря на покойните Мартин и Фрида Дусман от Хале. Майка на Йоханес Дусман. Работила като преводач за „Дойче Веле“ в Берлин. Починала в болница „Шарите“ в Берлин след дълга битка с рака. Погребението ще се извърши в крематориума на Фридрихсхайн в 10:30 на 5 януари.

Зад изрезката на бял лист бяха написани на ръка няколко изречения на немски.

Майка искаше да получиш това.

Отдолу, след домашен адрес, имейл и телефон, следваше подпис: Йоханес Дусман.

Отпуснах се бавно на стола пред бюрото. Усещали ли сте как когато ви съобщят страшна новина, в първия миг светът сякаш притихва? Сякаш шокът от ужаса смълчава всички околни звуци и те принуждава да се вслушаш в пустата бездна, която бележи началото на скръбта.

Само че в този случай скръбта бе започнала преди двайсет и шест години.

А сега...

Три думи започнаха да се въртят непрестанно в главата ми.

Петра. Моята Петра.

Седях неподвижен в продължение на... хм, не мога да преценя колко време. Само:

Petra. Meine Petra.

Не може да бъде.

Но беше истина. Черно на бяло. Като изписаните с мастило думи, които се нижеха по тънките прозирни линии на двете тетрадки пред мен.

*Майка искаше да получиш това.
Защото искаше да го прочетеш. Веднага.*

[1] Уилям Бътлър Йейтс, „Второто пришествие“, превод Владимир Трендафилов. — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

ПЪРВА ТЕТРАДКА

Червило. Това беше първото, което ми подаде, щом ме посрещна. Представи се като фрау Лудвиг и каза, че ще се грижи за мен по време на престоя ми там. После фрау Йохум и хер Улман, които ме взеха от мястото за размяна, ми пожелаха лека нощ и казаха, че ще минат да ме видят на другия ден следобед.

Нямах представа къде се намирам. Бях предадена на фрау Йохум и хер Улман наред някакъв мост — по-късно научих, че е Глиникер Брюке, който минава над река Хафел между Потсдам и Берлин и който, както по-късно ми каза хер Улман, е известен като Моста на шпионите, защото там често се разменят агенти, заловени от „другата страна“. Фрау Йохум се представи като служител във Федералното разузнаване. Улман — слаб, висок, облечен в строг костюм, с очила с телени рамки и вид на американец — се представи на добър немски. Каза, че е от Американската мисия в Западен Берлин... но аз знаех, че щом в колата е заедно с агент от западногерманското разузнаване, явно е от ЦРУ. Изненадах се, когато ми каза, че много се радва да ме види и че бил следил моя случай от седмици. Освен това каза, че съм човек, какъвто отдавна искали да измъкнат. Наблегнах на това, че не съм дисидент, не се занимавам с политика. Казаха, че знаят — и че имаме много да си говорим, но първо трябва хубаво да се наспя.

Макар че продължавах да се старая да изглеждам объркана, както ми беше наредено, цялата история бездруго си беше достатъчно объркваща. Блясъкът на фаровете, облещени срещу мен на моста. Дали това се правеше, за да е сигурно, че агентите от източногерманска страна няма да видят лицата на западните си противници, които ме очакваха? Това, че фрау Йохум беше много елегантно облечена. Коженият салон на най-люксоznата кола, в която някога се бях качвала (естествено, беше мерцедес). Тихото мъркане на двигателя, щом потеглихме. Спокойните тихи гласове, с които разговаряха с мен фрау Йохум и хер Улман, явно за да се отпусна. Но после ги попитах за Юрген и видях как си размениха погледи, почувстваха се неудобно, искаха да си кажат нещо с очи. Точно тогава се досетих. Когато

настоях да ми кажат какво се е случило със съпруга ми, обясниха, че предпочитат да говорим за това, след като се наспя. *Мъртъв е*, казаха си. А копелетата отгатък границата, в оня затвор, дето ме държаха, не ми казаха нито дума. Нищичко.

Настоях още веднъж пред фрау Йохум. И тя призна, че Юрген се е обесил в килията си. Реагирах по странен начин. Вярно, бях шокирана. Но понеже тя се поколеба, преди да ми каже, вече бях подготвена за най-лошото. И макар в стомаха ми нещо да се сви болезнено, не изпитах острата болка, каквато би трябвало да причини новината за смъртта на съпруг. Навярно защото, макар на хартия да ми беше съпруг, фактически с него живеях под един покрив и почти нищо повече. Но ми се стори, че фрау Йохум и хер Улман знаят всичко това от досието ми. Също както бяха наясно, че именно идиотското му поведение ме вкара в затвора преди няколко седмици... или поне си мислех, че са няколко седмици. Държаха ме в такава дезориентация, че не можех по никакъв начин да преценя колко време съм била зад решетките. Винаги когато питах полковник Стенхамер от Щази, който ме разпитваше всеки ден, за да разбере дали съпругът ми говори безумни неща за мен, той ми отговаряше да не задавам въпроси, след което настояваше да му кажа дали крия нещо. „Ако си честна с нас, пътят ти към Йоханес ще е по-лесен.“

Но понеже нямах какво да призная...

Това продължи седмици. Крушката в килията ми светеше по двайсет и четири часа на денонощие, пускаха ме да се раздвижа с физически упражнения в бетонно каре, оградено с бодлива тел, извеждаха ме и за петте часа разпити всяка сутрин. С други думи, съсипваха ме бързо. Единственото, за което можех да мисля ден и нощ, беше, че са ми отнели Йоханес и ми казваха — понеже вече бях квалифицирана като предател на държавата — че никога няма да позволят вредното ми влияние да зарази „това дете на Народната република“.

Няма да го видиш никога вече, ако не им сътрудничиш, повтарях си много пъти. Повтарях си също и че Юрген с неговата самовлюбеност, детинско поведение, безотговорност към жена му и най-вече към детето ни докара тази катастрофа, поради която ми отнеха Йоханес...

Е, когато фрау Йохум ми каза за смъртта му, единственото, което си помислих (след първоначалния шок) беше: *сега поне няма да живееш с болката и последиците от идиотското си поведение.*

Мерцедесът беше със затъмнени стъкла, поради което изобилното неоново осветление на града — никога не бях виждала толкова светлини — изглеждаше така, сякаш го гледам през тъмна призма.

Стигнахме до някакъв двор. Портал. Униформени хора. Ярки светлини. Навсякъде охрана. Колата спря пред нещо като неголяма къща в двора. Отпред стоеше жена. Оказа се фрау Лудвиг. Към четирийсетте. Мила. Сърдечна по особен професионален начин.

— Ти сигурно си Петра — посрещна ме тя, щом бях пропусната да мина напред, след което фрау Йохум каза, че ще продължим разговора си на следващия ден, и ми пожела лека нощ.

Изведнъж изпитах умора и страх — почти като умората и страха, които бях чувствала през седмиците, докато бях зад решетките, докато ми се повтаряше, че трябва да сътруднича на Щази, защото иначе ще ме оставят да гния в онзи ад с години без никаква надежда да видя сина си.

В крайна сметка направих всичко, което поискаха от мен. Включително да подпиша проклетите им документи, които им позволяваха да...

Всичко се договори като „сделка“. Сделка, която ме принуждаваше да върша някакви неща за тях.

„Много сериозни, важни неща — каза полковник Стенхамер. — Работа, която ще бъде толкова полезна за нашата Демократична република, че не виждам причина да не бъдеш удостоена с честта да я вършиш.“

И ми съобщи какво предлага. Беше предложение, което, цитирам, „ти дава възможност да се надяваш“.

Как бих могла да кажа не, след като бях наясно, че отказът е равносителен на отрязване на всякаква надежда?

Така че казах „да“ — и то с такава бързина, че Стенхамер настоя да ме върнат в килията за четирийсет и осем часа, за да преценя най-отговорно дали съм готова да се справя със задачата. Четирийсет и осем часа в килията без връзка с външния свят. С мисълта, че

едничкият ми шанс за избавление е да направя точно каквото се иска от мен.

Затова се унизах докрай пред него, умолявах го да не ме заключва отново, обещах му пълно и безрезервно сътрудничество, цялата си преданост и вярност. Използвах една по-особена дума за вярност — *Lehenstreue*. Стенхамер се усмихна като я чу.

— Средновековна дума, фрау Дусман — усмихна се той. — Но със силни семантични конотации. Рицарите се кълнат във вярност на страната си. И макар средновековният феодализъм да е в пълно противоречие с демократичните принципи на нашата република, оценявам високо и приемам — като човек, който се е врекъл да защитава републиката от нейните капиталистически врагове — метафоричния ореол на думата *Lehenstreue* в твой отговор на нашето предложение. Също както разбирам, че щом в крайна сметка приемаш дълга си към страната, която ти е дала толкова много, искаш възможно най-скоро да започнеш да вършиш работата, като знаеш, че колкото по-бързо се развият нещата, толкова по-близо ще си до...

Не довърши изречението, защото знаеше, че по-добре да остави „възнаграждението“ да просветне в съзнанието ми. Тя беше стръвта и няхах друг избор, освен да я захапя.

Може би това беше най-изнервящото около тези първи часове на Запад. Любезното отношение на фрау Йохум и хер Улман. Очевидната им почтеност. Начинът, по който проявяваха дълбоката си загриженост към мен. И през цялото време се чувствах като слаб провинциален актьор, принуден да играе ролята на Фауст в „Дойче Театър“ в Западен Берлин, и да се чудя безкрайно дали приемат моето изпълнение.

Фрау Лудвиг също беше възможно най-дружелюбна и по свой деликатен начин проявяваше дълбоко съчувствие. Апартаментът, където бях въведена, изглеждаше толкова елегантен, с толкова красиви мебели, излъчваше такава сигурност и закрила, че не можех да не се развълнувам от изключителното внимание, с което ме обгрижваха. После фрау Лудвиг ми каза, че отива да ми приготви ваната и че има малък подарък за мен — и ми подаде много елегантно лъскаво червило. Очите ми веднага плувнаха в сълзи. Защото си спомних нещо, което бях прочела в книга за Втората световна война, написана от английски автор: книга, която бе попаднала за кратко в полезрението ми в държавното издателство, където работех като

преводач. Книгата бе успяла да стигне до обсъждане, както научих по-късно, само защото авторът ѝ имаше безукорна биография на социалист. Но в крайна сметка отиде в купа отхвърлени текстове, чиято съдба бе да бъдат изгорени, защото така постъпвахме с чуждестранните книги извън братските социалистически народи, които знаехме, че не можем да издадем, а не биваше да попаднат в неподходящи ръце. Мярнах въпросното заглавие най-отгоре в един от контейнерите. Книгата ми се стори интересна и от гледна точка на ГДР по-различен поглед към събитията. Така че рискувах и я пхнах в дамската си чанта, занесох я у дома и я скрих в дупка в кухненския шкаф в стаята ми. Случи се само месец преди да се преместя при Юрген. Късно нощем, когато не можех да заспя, изваждах книгата и научавах, че всичко, което ни бяха втълпявали — че нацистите са дошли откъм западната част на Германия — беше измислица. Идвали са от всички краища на Das Vaterland. Макар да знаехме някои неща за концентрационните лагери, подробностите за ужасите там не се огласяваха. Този историк описваше нещата образно, но достоверно и стегнато. Не се опитваше да разкрасява чудовищните деяния, извършвани там. Просто оставяше фактите да говорят. Също така правеше и паралели с много по-слабо документираните ужаси на сталинските лагери, за които, разбира се, само бяхме дочували.

Странно, как сред всички разкази за деца, които са насилствено откъснати от родителите си, и всички гнусни експерименти — изливане на бетон в утробите на жени, обгазявания, изтръгване на зъбите заради златните пломби — дребен детайл внезапно хвърля светлина върху всичко. И това беше нещо споменато от този оксфордски историк: когато британските части превзели концентрационния лагер в Белзен, раздали червила на всяка от оцелелите лагернички. Жените се разтопили от този жест: в материален аспект нищожен, но и психологически — колосален, мъничко лукс, зачитане женствеността на жени, които в най-добрия случай били въшлясали и само кожа и кости.

Та когато фрау Лудвиг ми подаде червилото, се развълнувах толкова, че се наложи да помоля за извинение и да отида в банята. Щом затворих вратата, ревах. Плачех, защото не можех да понеса да съм далече от Йоханес; защото болката от раздялата ни беше безмерна.

Плачех и заради елементарната човечност на жеста, който фрау Лудвиг току-що бе направила за мен, и за това, което той означаваше.

Ала плачът ми беше и защото бях принудена да предам всички в този нов свят. Бях осъзнала жестоката истина на фона на този мил жест...

Не мога да се примиря със себе си.

Но трябва да се примиря. Това е единственият път назад.

* * *

Другите мога да излъжа. Себе си — не. Юрген лъжеше себе си непрекъснато. Внушаваше си, че е велик драматург. Велик радикален мислител. Велик провокатор. А всъщност беше — поне доколкото виждах аз, когато го сварех да се поглежда тайничко в огледалото — мъж, пропилял рано сполетелия го успех. Вместо да вземе мерки и да съхрани онази възхитителна искрица, озарила неговата изключителна пиеса, той се поддаде на гласовете, които му казваха, че е гений, а същевременно му нашепваха, че няма да развие дарбата, която бе проблеснала за миг.

Но коя съм аз — жена без никакви творчески заложби, незначителен преводач, комуто дори не е дадена привилегията да приложи уменията си за превод на някой смислен роман — че да очерням човек, създал значима пиеса (преди да си навлече проблеми с властите), поставена навсякъде в нашата странна малка държава?

Така че, да, гледам на себе си относително трезво. Но и знам, че това е само половината истина; че до голяма степен човешкият живот изисква да умееш да променяш истината, за да направиш възможно примирението със себе си.

Така че непрекъснато се опитвам да оправдая действията си. И другата, по-грубата част от моята същност ме държи за врата, тика ме пред огледалото и казва: *престани със самоизмамата, с преструвките, с лъжите. Погледни се — и не се прави на възвишена.*

Гласът е на майка ми. Тя винаги ми е говорила остро. *Хваленето*, каза ми веднъж, *е надценявана тенденция*. То създава нарцисизъм и самовлюбеност. Докато самокритиката, непрекъснатото търсене на грешката у себе си те приземява, прави те истински, принципен.

Бих могла да добавя само една дума: безрадостен.

Аз безрадостна ли съм? Мисля си за цялата радост, която изживях с Йоханес — как той изпълваше със смисъл всеки ден и присъствието му в живота ми балансираше всичко останало. Както казах веднъж на полковник Стенхамер: „Йоханес е единичният смисъл на съществуването ми“.

На което той отвърна: „В такъв случай съм убеден, че ще направиш всичко възможно да убедиш държавата, че заслужаваш да бъде върнат на твоите грижи и внимание“.

Разбира се, казах, че ще направя всичко каквото бъде поискано от мен.

Другите мога да излъжа. Не и себе си.

И така, трябва да призная една истина, свързана с хронологията на събитията. Пиша това четири седмици след първата нощ, когато бях предадена на фрау Йохум и хер Улман. Преди тази вечер не бях сядала с лист и химикалка и не се бях опитвала да си събера мислите, за да осъзная всичко, което ми се случи, всичко, което трябваше да крия. Ден-два след като бях прехвърлена на Запад, фрау Лудвиг ме попита дали искам „материали за писане“. Вероятно е разбирала — предвид всичко, което бях преживяла — необходимостта ми да запиша мислите си, да изложа своята версия за случилото се и покрай това да осмисля чувствата си към всичко... дори да си изкарам гнева, да излея болката от загубата на сина си, да уталожа яростта, която изпитвах към Стенхамер, задето допреди размяната не ми спомена нито дума за самоубийството на Юрген — ако наистина е било самоубийство. Но той е знаел, че да ми го каже, преди да тръгна, би означавало да ме разстрои и дори може би да ме разколебае за приемането на предложената ми фаустовска сделка. Освен това е бил наясно, че щом стане размяната, ще попитам западните му колеги — или те самите ще ми кажат — за съдбата на съпруга ми. Това несъмнено щеше да ме съсипе, дори при положение че чувствата ми към Юрген бяха — нека така да го кажа — смесени. Стенхамер е разчитал тази покруса да ме накара да се почувствам още по-изолирана, да се страхувам още повече от факта, че ако не сътруднича...

И така, истината. Или поне моята версия на истината.

Пиша това в една стая, която ми намериха в Кройцберг. Досега записвах само някои тривиални мисли в друг бележник, който оставих

затворен на бюрото в моята стаичка.

Пъхнах три косъма между страниците на затворения бележник и всеки ден, когато излизах за по няколко часа, се прибирах с нагласата, че ще заваря хората на фрау Йохум и хер Улман да тършуват в нещата ми и да четат записките ми.

Но бележникът ми си остана затворен и недокоснат, трите косъма не помръднаха от местата си.

След като се убедих, че стаята ми не се претърсва, огледах внимателно мазето и открих неизползвана вентилационна шахта в най-мрачния ъгъл на пещероподобното помещение.

Опипах шахтата отвътре и открих тесен перваз малко над отвора, където можех удобно да скрия няколко тетрадки.

Подир това отидох и си купих втора тетрадка от същия вид като тази, която бях оставила на бюрото си като примамка. През нощта започнах да пиша дневника, който пиша и в момента, като се опитах да изразя на хартия всичко, което ми се беше случило, откакто бях прехвърлена на Запад. На всеки няколко дни след онази първа нощ изваждах дневника от тайното скривалище и записвах всичко, което не можех да споделя с никого.

Внимавам много: щом приключа с писането, незабавно връщам дневника в скривалището в мазето, като слизам долу след полунощ, когато наоколо няма хора. И продължавам да пиша в другия мним дневник примамка, като споделям впечатленията си от Западен Берлин, колко съм самотна и (да) колко ми липсва синът ми. След като започна работа, си мисля да нося демонстративно тетрадката със себе си и да продължа да я оставям на бюрото си у дома, в случай че някой от агентите на ЮСИА, който има за задача да държи под око всички в радио „Свободна Европа“, реши, че си струва да ме проучи. В такъв случай ще прочетат милите ми коментари за колегите, преводите и (единственото истинско и сърдечно нещо в този дневник) за копнежа по сина, който ми беше отнет.

Но до ден днешен нито веднъж не съм била помолена от охраната на радио „Свободна Европа“ да покажа съдържанието на чантата си (където нося този фалшив дневник). А косъмчетата, които продължавам да държа между страниците, остават непокътнати винаги когато тетрадката е у дома. Което ме кара да вярвам, че никой не души около жилището ми, докато съм извън него.

А колкото до „истинския“ дневник, в който пиша това изречение сега и който държа скрит в мазето...

Въпреки че го крия толкова внимателно — и никога не го оставям в стаята си за повече време, отколкото е нужно, за да пиша в него — съзнавам, че поемам огромен риск, като оставям писмено свидетелство за лъжата, в която съм принудена да живея. Но да пиша това означава, че то не съществува само в главата ми; означава, че съм намерила място, където да се разтоваря от онова, което ми се случва, от измамата и мошеничеството, които съпровождат целия ми сегашен живот. Ако не беше разтухата на този дневник, нямаше да издържа. Не търся опрощение... но трябва да се изповядам.

Пиша в този дневник не повече от веднъж на няколко дни. Винаги късно вечерта — вадя тетрадката от мазето, след като се уверя, че в коридора няма никой, пъхам тетрадката под ризата или пуловера си и се връщам в стаята си, а веднага щом приключа с писането, я прибирам в тайника във вентилационната шахта. Не припарвам там през деня, колкото и да ми се иска да запиша нещо.

Кройцберг. Толкова тъжно място. Но много държах да живея тук, защото по време на един от многобройните ни дневни „разговори“ с фрау Йохум, след като настоятелно я бях попитала за информация, разбрах, че Йоханес е даден на семейство служители на Щази, които живеят във Фридрихсхайн. Тогава поисках карта на Западен Берлин и видях, че най-близо до Фридрихсхайн се пада Кройцберг — Стената разсича двата квартала като хирург, чиято ръка е трепнала, докато е правел разреза, оставяйки следа като назъбен лунен сърп.

— Искам да живея тук — посочих Кройцберг.

— От психологическа гледна точка дали идеята е добра? — попита ме фрау Йохум. — Ще си съвсем близо до мястото, където живее Йоханес.

— Това е целта. Искам да бъда близо до сина си.

— Лично аз не смятам, че е много разумно.

— Лично аз смятам, че е изключително важно за мен.

Видях как фрау Йохум се замисли, преди да отвърне:

— Добре, след време, когато си готова за самостоятелност... да, ще ти помогнем да си намериш апартамент в Кройцберг.

„Апартаментът“ всъщност беше тази стая. Следващата седмица фрау Лудвиг ме придружи, за да обиколим и да потърсим жилище.

Каза, че иска да ми помогне да се ориентирам в града, но според мен просто се чувстваха длъжни да ме наглеждат, да се уверят, че съм в стабилно състояние, способна да бъда оставена сама. Неволно се чудех дали не са имали намерение да ме държат под постоянно наблюдение през първите седмици.

Поради тази причина не приех предложението на фрау Лудвиг да ми купи тетрадка, в която да си водя дневник през седмиците, докато ме разпитваха. Притеснявах се, че може да прочетат написаното, когато съм навън. В крайна сметка все пак са разузнавачи — а аз бях предупреждавана неведнъж, преди да бъда разменена, че ще са сърдечни и приветливи, но и ще се питат дали съм „чиста“.

— Това, че твоята история е толкова ужасна — каза ми Стенхамер, — това, че можеш да им разкажеш за несправедливото си задържане и как сме ти отнели детето...

— Но вие наистина ме задържахте несправедливо — възразих. — И ми отнехте детето...

— Тогава защо вчера подписа споразумение, в което предлагаш доброволно детето си за осиновяване?

Побеснях.

— Защото ме накарахте — изкрещях. — Казахте ми, че ако не се съглася Йоханес да бъде осиновен, ще заведете дело срещу мен с обвинение, че съм некадърна майка, и ще се погрижите да ми бъде забранен всякакъв контакт с него.

— Така поне — продължи той, — след като докажеш отново, че си ценна за републиката, след като реабилитираш името си, връщането на Йоханес на твоите грижи ще стане сравнително лесно. Ако всичко върви добре, той ще е при теб след осемнайсет месеца. Но зависи колко работа ще ни вършиш, след като те разменим. Разбери, ще трябва да лъжеш хора, които ще се държат мило с теб, които ще се отнасят с теб като с героиня, несправедливо малтретирана от „тоталитарния режим“ — така наричат те нашия строй на всеобщото равенство, където никое дете не гладува, където всеки може да разчита на здравни грижи, където съществуват високи стандарти за образование, където творците са ценени и подкрепяни, където заслугите, а не парите, определят...

Докато рецитираше всички тези баналности, си помислих: *всичко, което изброяваш — преодоляната бедност, безплатните*

болници, превъзходните безплатни училища — съществува във всяка скандинавска държава. Но за разлика от нашата малка република там позволяват на гражданите си да пътуват свободно и не вкарват никого в затвора, задето е дръзнал да изкаже гласно мнение срещу държавата. Нито отнемат децата на гражданка, чието единствено престъпление е, че някогашният ѝ съпруг е откачил на публично място.

Но казах само:

— Ще направя каквото искате. И ще ви повярвам, че ако изпълня ролята си, ще ми върнете сина.

Почти твърдо знаех, че това е много малко вероятно; че сега Йоханес е настанен при двойка, която вероятно работи за Щази: те сигурно са били бездетни и едва ли ще се разделят с него току-така. Освен това знаех, че на Стенхамер не може да се вярва: той е изкусен манипулатор, който знае, че държи всички карти. Тази беше най-сложната част от уравнението — да осъзная, че това за него е игра на надмощие, и то силна с факта, че той държеше надеждите ми. Благоприятно развитие на нещата, ако сътруднича. Какво друго ми оставаше освен тази надежда?

Няма да описвам с подробности трите седмици ежедневни „разговори“ с фрау Йохум и хер Улман, само ще кажа, че техният вид разпит беше много любезен и цивилизован. И тук имах фаустовска сделка — уютно пребиваване на Запад, което включваше настаняване в луксозен апартамент, купуване на оригинални дънки „Ливайс“, дрехи и гримове, намиране на постоянно жилище и прилична работа, осигуряване на достатъчно средства, за да мога да живея, докато започна да печеля. Това, което искаха в замяна, беше информация. Разпитваха ме за всичко — от техниките на разпит на Стенхамер до цигарите, колко „Марлборо“ на ден пуши. Интересът им към детайла беше невероятен. Интересуваха се от цвета на стените в затвора, където бях задържана, вида на балатума по подовете, височината в метри на карето, където ме извеждаха да се раздвижвам, видовете записваща техника, използвана при разпитите ми, дори: „Имаше ли конкретна марка кафе, която си правеше Стенхамер?“.

Информацията, казваха, е знание. Обаче след три седмици мъчително разнищване на подробностите ми идеше да изкрещя: *информацията е досада!* Но не можех. Имах нужда тези хора да бъдат

на моя страна. Колкото и уморителни и педантични да бяха, двамата се държаха ужасно почтено, любезно и толкова внимаваха да не прекрочват определени лични граници.

От друга страна, за тях бях източник на информация. Аз бях техният вход към затворен свят — човек, който е бил хвърлен в онзи водовъртеж и сега може да им даде сведения от първа ръка за видяното и изживяното.

Как ми идеше да се изповядам пред фрау Йохум и да ѝ призная. Как ми идеше да си кажа всичко и да се оставя на тяхната милост. Но се страхувах, че моментално ще ме обявят за „дефектна стока“ и ще ме върнат — тогава ме чакаше затворът (Стенхамер ме заплаши с това, ако бъда върната от „врага“) и край на всяка надежда Йоханес да ми бъде върнат. А той ми обеща...

В някои моменти ми се иска да умира. Искам просто да изляза от тази стая и да тръгна към метрото, да се хвърля под идващия влак. Оправдавам това решение, като си казвам, че това би било край на всяка болка; че това е единственият начин да прекратя агонията. Защото така се чувствам всеки миг. Агонията да съм принудена да живея този двойствен живот. Агонията да знам, че съм сама на този свят. И най-вече мъчителната агония да изгубя сина си — и да го държат пред очите ми като награда, която ще получа, ако им осигуря каквото искат.

Йоханес е, който ме спира да скоча от перона. Казвам си, че докато има и най-малка вероятност да ми бъде върнат, трябва някак да се крепя.

Не мога да се откажа от надеждата. Защото тя е единственото, което имам. Нямам нищо друго в този живот освен сина си. Нищо.

* * *

Тази стая. Не исках да се местя тук. Исках да остана в разкошния мек свят в територията на разузнавателните служби, където някой всяка сутрин ми оправя леглото и сменя хавлиените кърпи, грижи се за прането, готви вкусно (дори само зеленчуците бяха истински деликатес — никога досега не бях имала достъп до толкова свежи хранителни продукти) и пълни купата с плодове всеки ден. Ябълки,

праскови, банани, ягоди — всичко това беше екзотика оттатък Стената, но тук явно беше в изобилие. Продължавах да се чудя дали като бях настанена в специална сграда, нямам и привилегирован достъп до специални деликатеси като висшите партийни апаратчици у нас, които според слуховете се снабдявали от специални магазини с дефицитни стоки като пресни плодове и цигари „Марлборо“. Каква удивителна система. „Диктатура на пролетариата“, както го е казал Ленин, в която хората, упражняващи диктатурата в името на социалното равенство, настояват всички да приемат материалните лишения и крайните ограничения на личните свободи, докато те самите се държат като феодална управляваща класа и си доставят привилегии, отказани на всички онези, които са държани поробени и зад решетките. Нищо чудно, че Юрген се побърка. Всъщност той мислеше, че творческият му блясък може да се превърне в защита срещу неумолимостта на системата. Тези хора мразеха творците — дори онези сред творците, които бяха склонни да обслужват орално републиката. Защото знаеха, че бунтовническата искрица в сърцата им никога няма да угасне. Така или иначе, кой вярва на писателя? Писателят не само „се възползва от живота и от хората около себе си“ (цитат на Юрген), ами и често изразява гласно неща, които всички си мислим, но никой не иска да огласява.

Този низ от мисли започна с коментар за плодовете и как съм убедена, че сладките, зрели, потресаващо червени ягоди, които ядях всяка сутрин, са ми предоставяни само защото съм „гост“ със специален статут и от мен се очаква да осигуря информация. Но един следобед фрау Лудвиг предложи да се поразходим наоколо. Установих, че се намираме леко встрани от града, недалече от затвора „Шпандау“. Но районът беше жилищен и зелен, със спретнати къщи и добре поддържани блокове. Фрау Лудвиг каза, че тук живеят предимно работници — но по магазините си имаше най-удивителни стоки. Само като прочета това изречение отново и разбирам колко наивно, колко „по комунистически провинциално“ звучи. Но истината е, че гледах с опулени очи едрите глави броколи, домати, големи колкото юмрук, двайсетте вида шоколад, подредени до касата. Такъв избор, такова изобилие, наличен асортимент дори в най-обикновена квартална бакалия. Щеше ми се да изпитам въодушевление от всички възможности, които ме очакваха. Но единственото, което можех да

мисля, беше: дори от тази страна не съм свободна. Защото, ако искам да видя Йоханес отново, те ще ме държат на свое подчинение.

Но, боже, апартаментът на територията на разузнавателните служби — той беше толкова луксозен, толкова успокояващ. И толкова защитен от света — точно това харесвах най-много в него. Там все още бях в безопасност. Изляза ли извън обезопасените му стени, щях да попадна в свят, за който знаех, че ще ме затисне съвсем скоро. Защото един ден щеше да последва обаждане от тяхната „връзка“ в Западен Берлин и тогава...

Така че наистина говорех за страха си от света извън техния. Но това не беше влизане в роля. Беше истински ужас от всичко, което ме очаква. Фрау Лудвиг и фрау Йохум заедно положиха усилия да ме успокоят, че е съвсем нормално да се чувствам така — казваха го поради опита си с политическите затворници, които бяха приютявали тук и на които бяха помагали да се интегрират в западното общество. Фрау Йохум каза:

— Често съм срещала хора, които като теб са били освобождавани от много тежко в психическо отношение пленничество — и след това просто не могат да се справят с чувството за избор, със самата свобода, която предлага животът тук. Да знаеш, човек може да разговаря с някого и да се изкаже критично за канцлера Кол — това няма да му коства кариерата. Освен ако случайно не работи за партията на канцлера Кол.

— Просто бъди търпелива — посъветва ме фрау Лудвиг. — Свиква се трудно, знам. Но с времето...

Можех да остана в апартамента повече от месец. Колкото и мъчителни да бяха разговорите, оказвах пълно съдействие. Защото знаех, че докато съм им полезна, ще ми позволят да съм тук. Към края на третата седмица хер Улман ме информира, че тъй като на Изток съм работила като преводач, ми е намерил вакантно място в радио „Свободна Европа“.

— Така ще можеш да останеш в контакт с родината си, като правиш нещо положително за сънародниците си. Освен това ще можеш да се срещнеш с много хора с подобна на твоята съдба в Западен Берлин.

Това трябваше да ме зарадва ли? Да попадна сред други отчаяни души от Източния блок с цялата им натрупана тъга и мъка, с всичките

им психически травми. Работата е там — и го обясних толкова пъти на проклетия Стенхамер — че никога не съм искала да бъда дисидент. Не таях особено тежко недоволство от държавата. Не копнеех за живот на Запад. Не бях участвала в политическа дейност, която да поставя под съмнение лоялността ми към Германската демократична република. Да, исках по-хубав апартамент. Да, копнеех някой ден да видя Париж. Но приемах ограниченията и обичах общността, която си бяхме създали в Пренцлауер Берг. Щом се появи Йоханес, за мен нямаше значение, че баща му почти не го забелязваше. Нямаше значение, че баща му излизаше от релсите. Единственото, което имаше значение, беше този нов живот, това дете, което, ако бях по някакъв начин религиозна, бих нарекла Божи дар. Защото неговото присъствие промени живота ми из основи. Никога не съм усещала постното ни материално съществуване. Еднообразието в работата не ми пречеше. Нито все по-осезаемото оттегляне на Юрген от живота ни — до степен, че престанахме да спим в едно легло и изобщо не ме интересуваше дали тича по курви и го няма дни наред — нали синът ми беше с мен. Той правеше всичко мрачно и безрадостно в живота ми да не е от значение. Той ми даваше Existenzberechtigung — смисъла на съществуването. Смисъла да живея.

Без него нямам нищо. Аз съм нищо.

* * *

Преместих се тук миналата седмица. По-точно преди пет дни. Фрау Лудвиг ме придружи, докато търсех жилище. Всъщност ми каза, че е намерила приятен Einzimmerwohnung — маломерна гарсоньера, или, както ги наричат във Франция, chambre de bonne — в избрания от мен район. Дори избързала и платила депозит, като настояла хазаинът да пребоядиса стените и да смени плочките в банята. Когато отидохме, останах впечатлена от това, че миришеше на ново. Бели стени. Кафяво дюшеме. Семпло единично легло с дървени табли. Бюро от тъмно дърво в същия тон и виенски стол с огъната облегалка. Малка кухненска маса с два стола. Компактна тясна кухничка с хладилник, фурна, котлон. Душ в единия ъгъл на стаичката от петнайсет квадрата. Прозорец с обикновена, но нова бяла щора, който гледаше към доста

занемарена уличка — поне не към магистралата, където трафикът бумтеше денонощно. След разкоша на апартамента това бе завръщане към реалността. И все пак тази реалност беше по-удобна, добре оборудвана и просторна (въпреки малките си размери), отколкото всички места, където бях живяла дотогава.

Нещо повече, два дни преди да се преместя тук, фрау Лудвиг ме заведе на пазар. Вече бях снабдена с няколко чифта дънки и бельо, както и тъмносиньо милитерско яке с двуредно закопчаване. Сега ме заведе в невероятния универсален магазин на „Кудам“, наречен KaDeWe, за който, разбира се, бяхме чували в ГДР, но той надмина очакванията ми. Никога не бях виждала толкова зареден, изобилстващ от стоки магазин. А изборът, изборът беше изумителен. Отидохме да купим обикновени бели чаршафи. Но фрау Лудвиг подметна, че сигурно няма да ми е приятно да ги гледя непрекъснато, затова предложи да купим два комплекта от друг вид, които се рекламираха като „лесна грижа“. Освен това ми каза, че има завивки, подходящи за „всички сезони“. И настоя да ми вземе малък комплект тенджери и тигани, които, каза, нямат нужда от кой знае колко миене, защото били с някакво „незалепващо покритие“.

Купихме още комплект кухненски ножове, френска преса за | кафе и (това беше електроуредът, който винаги съм мечтала да притежавам) тостер. Дори ме заведе в отдела за черна техника и ми купи радио и касетофонче с две колонки. Чувствах се като дете, глезено от богатата леля, и двете си прекарахме чудесно, като същевременно изпитвахме известна вина, аз — защото щеше да ми се наложи да предам човек, проявил такова великодушие към мен... и всъщност вече го бях направила. Защото няхах смелостта да им призная, че...

Стига. Знаеш защо трябва да изпълняваш волята им. Знаеш, че това е единственият ти път към Йоханес. Стига си ровила в душата си. Колкото по-скоро им дадеш каквото искат, толкова по-скоро ще свърши този кошмар наяве.

* * *

Днес напуснах стаята си за пръв път от три дни. След като се преместих тук в понеделник, отидох до кварталния магазин — малък супермаркет — и си купих достатъчно храна, за да изкарам няколко дни. Разкриха ми сметка в местния клон на „Шпаркасе“ и вкараха в нея две хиляди марки. Толкова много пари. Достатъчно, за да живея, докато получа първата си месечна заплата от работа, която не искам да започвам. Хер Улман ми каза, че директорът на радио „Свободна Европа“ хер Уелман ще очаква да му се обадя тази седмица. Но аз реших, че петък също е „тази седмица“. След като се настаних в понеделник и намерих всичко, което фрау Лудвиг беше купила за мен от KaDeWe, пренесено и натрупано на леглото и кухненската маса, излязох да пазарувам. Купих си разни неща за ядене и се прибрах. После прекарах остатъка от първия ден и нощ в подреждане на жилището. След като наместих всичко, пак излязох, понеже бях видяла наблизко антикварна книжарница със стари плочи и книги. Купих албум на Волф Бирман. „Шосеџрасе“ 131. Юрген го имаше. Беше ценна придобивка, понеже албумът беше забранен — а Бирман лишен от гражданство по време на негово турне на Запад през 1976. Великата ирония на този акт на държавата беше, че самият Бирман е роден на Запад и емигрира в ГДР, защото е социалист идеалист. А после, когато става твърде критичен, страната, която избира за своя втора родина, го прогонва. Като син, отхвърлен от баща, за чиято любов винаги е копнял.

Купих си и „Сърджънт Пепър“, след като нададох сподавен вик на въодушевление, понеже при нас този албум беше почти ненамираем. Юдит го имаше и го бяхме слушали заедно няколко пъти, докато пиехме водка, пушихме и се опитвахме да си представим как ли изглежда Лондон, разсъждавайки на глас дали някога ще видим света отвъд запечатаните граници, в които живеем.

Прибрах се в стаята си и пуснах Бирман и „Бийтълс“ много пъти един след друг. На няколко пъти се разплаквах. Саркастичните стихове на Бирман ме върнаха към Пренцлауер Берг и двайсетина приятели, наблъскани в малък апартамент. Няколко запалени свещи. Калпаво румънско вино и евтина водка. Записи на Бирман. Всички говорят един през друг. Истинско усещане за одухотвореност, живот. Аз все още се чувствам неловко сред толкова много утвърдени писатели и творци. Надниквам в нишата на всеки двайсет минути, за да видя дали

Йоханес не плаче от толкова музика, приказки и смях. Юдит идва с мен, поглежда към спящия ми син и започва да хлипа, било й късно да има деца и аз съм единствената истинска приятелка, на която може да разчита.

Юдит.

Когато фрау Йохум ми разкри, че Юдит е донасяла за мен в Щази месеци наред, може би години... не, не изпитах омраза. Само отчаяние, шок, а после някаква унищожителна тъга. На кого да вярвам? Кой не е в лапите им? Кой не би предал и най-близкия си приятел пред тези мерзавци, за да може някак да оцелее?

Но тя все ми повтаряше колко високо цени нашето приятелство. *Ние сме сестри, винаги ще се грижим една за друга.* И аз й вярвах и й споделях всичко. Сега излиза, че тя им е издавала всяко нещо, което й казвах. Всичко е било записано и използвано срещу мен — дори да не си спомням да съм говорила откровено бунтарски пред нея. Но Стенхамер можеше да цитира неща, които уж били излезли от моята уста — макар да бяха просто беззъби иронични подмятания за живота в малката ни република, всички с подчертано язвителен берлински хумор. Неща, каквито всеки от нас е говорил по време на дългите алкохолни вечери в нечий апартамент край „Колвицплац“. Когато чух да ми ги цитира по време на ежедневните разпити, осъзнах, че някой от нашата група е бил очите и ушите на Щази в малкия ни бохемски кръг. Но Стенхамер не е вчерашен. Не спомена пред мен нищо, което да е безусловно конкретно, обвързващо лично, с което да ми подсказе, че Юдит е била информаторката им. Така че, когато фрау Йохум ми каза, не можах да повярвам. И още не го вярвам. Дори сега, когато в крайна сметка го пиша, ударът не става по-лек. Самотна съм. Затова нямам сили да изляза навън. Хората по улицата още повече засилват усещането ми за пълно отчуждение. Нямам семейство. Нямам приятели. Живея в лъжа с надеждата да поправам нещо чудовищно. Стаята — тя е чиста, топла, по-приятна от всичките дупки, където съм живяла, нищо че е мъничка. Повечето време си представям детска люлка до леглото ми, виждам как синът ми спи в нея. Безпокоя се, че хората, на които е даден, няма да му осигурят любовта, от която се нуждае. Че ще бъдат резервирани и студени с него. Той обича да го гушкаш. Не можех да се наситя да го прегръщам, да го докосвам.

А сега...

Сега... Продължавам да се надявам, че като пиша за това, ще го разбера. Ще го приема. Но кошмарът става все по-непоносим. Всяка сутрин се събуждам след неспокойния си сън и десетина-петнайсет секунди не чувствам нищо, нямам сетива за отделните компоненти на живота ми. Светът не изглежда чак толкова ужасен. Но после си давам сметка — отнеха ми сина — и разбирам, че това е скръб безкрай. Тъга, която никога няма да отминее.

* * *

Най-накрая днес събрах смелост и излязох. Снежен ден. Сняг — великото временно пречистване. Светът притихва, покръстен в бяло. Дори Кройцберг — грозният Кройцберг — под снега изглежда като с приказан ореол. Дори турците с тъжни очи, които виждам навсякъде — тяхната несрета и носталгия са като гравирани на лицата им — ми изглеждат не чак толкова отчаяни на фона на падащия Schnee.

Отидох до телефонната кабина на ъгъла на моята улица и набрах номера на радио „Свободна Европа“, който хер Улман ми беше дал. Когато ми отговориха от централата, помолих да ме свържат с кабинета на хер Уелман. Оттам се чу делови женски глас. Жената се представи като фрау Орф и каза, че е секретарката на хер Уелман.

Когато на свой ред казах името си, тя рече:

— Очаквахме да се обадите по-рано.

— Казаха ми да ви се обадя тази седмица.

— И вие решихте да го оставите за три следобед в петък? Не е особено професионално, ще ме прощавате.

— Все още не съм си стъпила на краката — оправдах се доста нескопосано.

— Единайсет, понеделник — обяви онази. — Освен ако графикът ви е толкова претоварен, че не можете да намерите време да се срещнете с бъдещия си работодател.

— Единайсет в понеделник е добре.

— Елате навреме, фрау Дусман. Всъщност елате по-рано.

* * *

След телефонния разговор си купих пак някои неща за ядене и се прибрах. Изведнъж си помислих: *още не съм се чула с него*. Онзи, който щял да ми се обади. *Техният човек*. За миг се отдадох на мечти. *Няма да ми се обади. Може би са го хванали от полицията или са решили да не ме „използват“... и съм свободна*.

Но ако не ме „използват“, никога вече няма да видя сина си.

* * *

Такава съм страхливка. Още два дни заключена вътре. И безсънна нощ в неделя срещу понеделник от притеснение как ще мине срещата. Безсънието е убийствено.

Сигурно изпуших двайсет цигари още преди изгрева. И причината да не мога да заспя? Притеснение, че няма да ме одобрят за работата и ще разочаровам господарите си, които...

Ами просто ще кажат, че не съм спазила своята част от уговорката.

И те на свой ред няма да спазят тяхната.

Но ако ме одобрят, бях сигурна, че техният човек ще ми се обади.

Причинно-следствена връзка. Ще останат много доволни, не се съмнявам, че работя в пропагандния отдел на врага. След като взех душ, дълго се взирах в огледалото и не харесах това, което видях: дълбоки сенки под очите. Пепелява кожа. Бръчки по челото. За последните ужасни месеци бях остаряла с няколко години. Изглеждам изтерзана, изцедена. Вече никой мъж няма да ме погледне. Защото излъчвам такава тъга. Жена, която мъкне огромно бreme.

Намазах се с количества грим, за да прикрия безсънието, щетите. Изпих пет чаши кафе и изпуших съответния брой цигари. После си обух ботушите, облякох новото кожено яке (не можех да се нарадвам на мекотата и качеството на кожата) и взех метрото до Вединг.

Радио „Свободна Европа“. Безлична промишлена сграда със сериозна охрана. Трябваше да представя чисто новите си документи на униформения служител на портала, после да изчакам да ми бъде позволено да мина. След като ме пуснаха вътре, фрау Орф — строга, надменна — дойде да ме вземе от рецепцията.

— Е, все пак благоволихте да дойдете да ни видите — рече тя.

— Имах някои затруднения.

— Хората като вас все имат затруднения.

Не казах нищо, макар да усетих как ме обзема ярост. Хората като вас. Да, аз съм източногерманка. Да, ние сме опаки хора. Да, нашата страна е репресивна трагедия. Така че, разбира се, покажи ми презрението си, щом така издигаш на висота собствения си живот. Защото животът на всички ни в голямото вселенско устройство е толкова незначителен, толкова мимолетен. Кой ще знае каквото и да било за нас след сто години? Че детето ми беше отнето; че секретарката в някакво радио, което излъчва западни предавания в Източна Европа, се е държала грубо с нищо и никаква преводачка; че отвътре се разкъсвам от мъка; че нашите лични драми не означават нищо извън момента, когато осъзнаваме и проиграваме незначителните си съдбици.

Но когато загубата те е погълнала, как да се дистанцираш от преходността на всичко? Как да погледнеш на нещата отгоре, когато всеки миг без Йоханес е агония? И как да обясня всичко това на безцеремонната и надменна фрау Орф — която като всеки дребен чиновник упражняваше мъничката си власт? Казах само: „Благодаря ви за разбирането“, като знаех, че това ще я обърка, понеже тя беше всичко друго, но не и отзивчива. Както и очаквах, усмихна ми се гузно и каза, че ще провери дали „хер директорът“ е свободен да ме приеме.

Остави ме да чакам дълъг половин час, преди да бъда въведена в кабинета на хер Уелман. Американец. Суховат несимпатичен мъж. Интелектуалец, превърнат в администратор. Но почтен и коректен. Сигурно е усетил колко съм нервна, защото тутакси се опита да ме предразположи. Каза, че е информиран за „личните ми обстоятелства“ и „сигурно е ужасно трудно“. За пореден път усетих отчаян пристъп на вина, идеше ми да закрещя: „Престани да се държиш така мило, по дяволите. Не подозираш с кого си имаш работа“.

После той отвори папка, в която се съдържаше автобиографията ми — фрау Лудвиг ми помогна да я напиша един следобед — заедно с други важни документи. Зададе ми редица въпроси относно работата ми в държавното издателство, в което бях се трудила, и изглеждаше заинтригуван какви англоезични книги се публикуват „там“. По някое време мина на английски и остана доволен, че успешно разговарях с него петнайсетина минути на родния му език. Подаде ми лист с текст

на английски за берлински антикварен търговец с интерес към пруското изкуство и ме помоли да го превода на момента. Направих го, в началото гласът ми беше доста неуверен. Все пак успях да се овладеея и изкарах този устен изпит, без да се запъна никъде.

— Впечатляващо — отбеляза хер Уелман. — Хареса ми, че немският, който използвахте, беше разговорен, не твърде официален.

— Благодаря ви, хер директор.

После ми подаде друг текст, два листа, нещо свързано с изнесена наскоро реч на президента Рейгън за Иран, и ми каза да изляза при фрау Орф, която щяла да ми осигури пишеща машина.

— Приемете, че този превод е спешен — завърши. — Така че се върнете при мен възможно най-бързо.

Щом се появих на вратата на кабинета му, фрау Орф незабавно ми посочи бюро с електрическа пишеща машина. IBM. Въртяща се глава с всички букви. Никога преди не бях използвала толкова сложна техника, затова в първия момент малко се сепнах. Но знаех, че трябва да мина теста, затова започнах да пиша бързо, като преведох всичко за по-малко от половин час. После прочетох още веднъж написаното, нанесох няколко корекции с молив и преписах наново текста за около десет минути. Извадих листовите от машината и се насочих към вратата на кабинета на хер Уелман. Фрау Орф ме спря с подвикване.

— Няма да влизаш в кабинета на хер директора, преди да му се обадя.

— Извинете.

Фрау Орф придърпа телефона, натисна един бутон и каза нещо кратко на хер директора. После се обърна към мен и кимна, в смисъл че имам позволение да вляза.

— Бързо се справихте — посрещна ме хер Уелман.

Взе листовите, които му подадох, прегледа ги и ме похвали както за „гладкия превод“, така и за чистия екземпляр. Когато му обясних, че съм преписала първата чернова, за да прочете превода без корекциите, той се усмихна и рече:

— Е, май нямам друг избор, освен да те взема.

Обясни ми, че ще съм на седмична заплата от 500 марки — повече пари, отколкото бих могла да мечтая. С данъчните удръжки и стандартните дължими социални осигуровки щях да получавам около 375 марки всяка седмица.

— Приемливо ли е? — попита ме.

— Повече от приемливо.

Остатъкът от сутринта прекарах в попълване на документи и бях изпратена в една стая, където да ме снимат за пропуск. Освен това бях разпитана от човек на име Щюдер, който очевидно беше шеф на сигурността, понеже ми зададе редица въпроси за контактите ми с други източногерманци тук, на Запад.

— Не познавам никого — беше искреният ми отговор.

Той ме информира строго и ясно, че има строги правила относно всички документи на територията и работа не се взема у дома.

— Нищо, което се върши тук, не се класифицира като строго секретно. Но понеже излъчваме предимно в ГДР... нека го кажем така, техните хора искат да знаят предварително съдържанието на предаванията поради обясними причини. Така че е възможно да се случва от време на време чантата ти да бъде претърсвана от охраната, когато напускаш сградата. Трябва да подпишеш документ за поверителност, в който декларираш, че няма да разгласяваш работата си тук с никого извън ведомството и няма да изнасяш документи извън сградата, нито по какъвто и да било начин ще компрометиращ работата ни тук. Възражения относно подписването на този документ?

— Никакви — казах аз, като се надявах да не е доловил тревожността, която изпитвах.

Подписах документа. Изчаках, докато пропускът ми бъде ламиниран. Показаха ми работното място в централното помещение. Запознах ме с неколцина колеги, включително поляк на име Павел, който е единият от продуцентите тук. Не изглежда зле, но флиртува доста агресивно. Демонстративно огледа бюста и краката ми и с нагла усмивка ме попита имам ли гадже.

— Имах съпруг, но умря — отрязах го с тон, който да му покаже ясно, че не възнамерявам да го раздавам кокетка.

Но отговорът ми явно го насърчи и той продължи:

— Що за глупак, да вземе да умре.

Идеше ми да му се нахвърля, да го шамаросам. От усмивката му разбрах, че точно тази реакция е очаквал от мен. Моментално го определих като провокатор със склонност към жестокост и осъзнах, че това едва ли ще е последната ни среща от подобен характер.

За щастие ме извикаха в кабинета на хер Уелман. Хер директорът се нуждаел от спешен превод на текст за писател, чието име не бях чувала: Синклер Луис. Документът беше дълъг — дванайсет страници — и хер директорът попита дали ще успея да го превода за два часа, тъй като другата щатна преводачка си взела почивен ден заради хронична мигрена, а актьорът, който щял да прочете текста, щял да се появи в три. И понеже вече било един...

Разбира се, че казах да. Работата ангажираше мислите ми. Помагаше ми да блокирам всички противоречиви чувства, които ме глождеха. Работата ме съсредоточаваше.

Когато се връщах към работното си място, се разминах с Павел. Не вдигнах глава.

— Не си мисли, че можеш да ме пренебрегваш — каза той. — Няма да го допусна.

* * *

Работа. Току-що свърших първите седем дни работа. Тъй като една от преводачките, Магдалена Кьониг, на няколко пъти имаше мигренозни пристъпи, почти всичко за превеждане се стоварваше на моето бюро. Половината пишещи за радиото — всички на свободна практика — са англофони. Така че натовареността е постоянна и както е редно за радиостанция, винаги спешна. Всички тук са под напрежение. Служителите би трябвало да са двойно повече — както продължава да ми обяснява Павел — но финансирането не позволява въпреки яростния антикомунизъм на Рейгън.

— Рейгън с поддръжниците си говори за Империята на злото — отбеляза Павел един ден, когато се изтърси на работното ми място, за да досажда, — но същевременно реже бюджетите, няма доверие на радиото, не плаща за нищо в битката срещу „червените дяволи“, само за балистични оръжия. Не ти трябва контакт с главата. Просто насочи ядрена бойна глава в колективните ташащи на Съветския съюз.

Павел. Умен е и си го знае. Но иначе в най-добрия случай е досадник. Всеки ден се опитва да ме въвлече в разговор. Приказките му винаги включват сексуален подтекст. Гледа ме мазно, докато се опитва да изтръгне от мен подробности за живота ми. Отказвам да

споделям с него каквото и да било. Също както не говоря много-много и с останалите колеги. Онзи ден излязох да хапна с една сътрудничка, Моника Ходж. Американска писателка, наближава петдесетте, живее тук, пише и има предаване за книги два пъти месечно. Превеждам всичките ѝ текстове. Една сутрин се срещнахме, за да обсъдим някои проблеми, които имах с неин очерк за Филип Дик — исках да споделя с нея, че голяма част от терминологията около научната фантастика, която тя използва, е трудна за превеждане на немски. Работихме два часа, после тя предложи да обядваме наблизко в едно кафене. Изслушах всичко за детството ѝ в Манхатън, за родителите, които не я обичали, и за двамата ѝ ужасни съпрузи — единият се оказал хомосексуалист. И как дошла в Берлин след края на последната си сериозна връзка. И как вече не вярва, че може да срещне подходящия мъж. И как на нейната възраст вече никой няма да я вземе на работа, затова виси в радио „Свободна Европа“, което „не е точно «Би Би Си Уърлд Сървис»“. И не позволявай Павел да те покани на питие...“. „Защото аз го направих и на другата сутрин се събудих до него, а той ми обясни, че нямал навика да спи с жени, които са толкова по-възрастни от него, но решил да ме съжали.“

По време на този обяд с Моника определено научих доста — и за щастие тя не ме разпитва много за моя живот, така че не се наложи да увъртам. Но все пак реших, че ако отново предложи обяд или питие, ще си намеря извинение. Това правило го прилагам и към всички останали. Ще бъда съвестна и отзивчива колежка. Винаги ще съм мила, любезна, точна, делова. Извън работата няма да допускам никакво сближаване. Нито ще говоря за живота си, за обстоятелствата, довели ме в Западен Берлин, за ужасната сянка, която ме преследва нощ и ден. И няма да позволявам да бъда въввлечена в приятелства или социални дейности извън работно време, защото това също може да ме направи уязвима в интерес на други хора.

Не искам никой да се интересува от мен.

* * *

Близко до дома ми има детска площадка. Открих я едва онзи ден, когато пробвах нов път към къщи. Беше ведър и нетипично за сезона

приятен зимен ден — и площадката беше пълна с майки на моята възраст и децата им. Щом видях тази картинка, побягнах оттам, сълзите се лееха по лицето ми, в гърлото ми заседна вой. Когато стигнах у дома, плаках повече от половин час.

Това никога няма да отmine. Колкото и да се опитвам да се примиря, то отказва да ме остави на мира. И не мога да потъна в траур, защото синът ми е жив и здрав... и само на десет минути пеша от входа ми... ако я нямаше Стената.

* * *

Работя. Прибирам се. Готвя нещо. Изпивам една-две бири. Пуша цигари. Слушам музика. Чета. Спя лошо. Отивам на работа. Този модел се повтаря. Ден след ден. Намерих антикварна книжарница до спирката на метрото при „Хайнрих Хайне Щрасе“, където има много добър англоезичен раздел. Реших да чета американски автори, чиито произведения са били обсъждани в текстове, които превеждам за радиото. Синклер Луис. Теодор Драйзър. Джон дос Пасос. Джеймс Джоунс. Дж. Д. Селинджър. Джон Ъпдайк. Кърт Вонегът. Писатели, които не съм подозирала, че съществуват. Рубриката, която води Моника два пъти месечно, е изцяло за американска литература. За мен това беше като университетски курс и възможност за бягство. Изключително симпатичният хер Бауер, който държи тази голяма книжарница недалече от дома ми, успява да ми намери почти всеки роман или сборник с разкази, които съм му поръчала, и то на английски.

— Или си се влюбила в американец, или възнамеряваш някой ден да заминеш да живееш в Америка — каза ми той веднъж.

— Де тоя късмет.

Тези книги крепяха живота ми в първите седмици в Кройцберг.

От време на време излизам вечер да гледам някой филм или да поседя сама в бар, където се свири джаз на живо, пия водка и отблъсквам всеки мъж, който се пробва да завърже разговор с мен. Но общо взето, извън работата съм си у дома, слушам музика и чета и все се чудя кога ще се обади, кога всичко ще се промени.

Случи се през четвъртата ми седмица в радио „Свободна Европа“. Тъкмо бях излязла от офиса и се насочвах към спирката на метрото, когато дебел мъж в зелен анорак с мъхеста качулка се блъсна в мен. В същия момент пъхна картичка в ръката ми и продължи. Веднага я скрих в джоба си и я погледнах едва когато се прибрах у дома:

Среща с мен утре в 18 ч. хотел „Клаусман“. Стая 12.
Лондонер Щрасе.

Зяпах картичката дълго време, наясно какво ще се случи, ако не отида.

Нямах избор. Трябваше да се срещна с този човек в хотелската стая. И трябваше да направя каквото поиска от мен.

* * *

„Лондонер Щрасе“ представлява мизерна улица в периферията на града, недалече от летище „Тегел“. Умърлушени жилищни блокове. Мръсни улици, по които боклукът се валя несъбран с дни. Тук-там заведение за бързо хранене. Графити. Слабо осветление. Вали мокър сняг. На рецепцията на хотел „Клаусман“ спи мъж. Лицето му е сипаничаво. Хърка, дробовете му свистят. Фоайето на хотела с боядисано в ярко кафяво, подът е застлан с мръсен килим, целият в петна. Евтин хотел. Много евтин.

Заобиколих рецепциониста и се качих по стълбите, озовах се в тесен коридор, осветен с луминесцентни лампи. Стая 12 беше в дъното на коридора. Почуках слабо с празната надежда да не последва отговор. Но отвътре се чу плътен глас:

— Ja?

— Дусман е — отвърнах.

Вратата се отвори и го видях. Дебелака, който предния ден се беше блъснал в мен при метрото. Беше нисък, може би към метър шейсет и пет, с огромен търбух и брадясало лице, видимо мазно.

Беше в неопределим отрязък на средната възраст — с прошарената коса и кафеникавите зъби изглеждаше над петдесетте. Когато влязох, в устата му димеше цигара. Беше полугол, само по мръсна бяла тениска и пожълтели слипове.

— Затвори вратата — нареди.

— В неудобен момент ли... — започнах.

— Затвори проклетата врата — нареди пак с равен, но застрашителен глас.

Затворих. Стаята беше малка и опърпана като целия хотел. Продънено двойно легло, гола крушка, висяща от тавана, разлепени тапети на цветя, воня на плесен, примесена с мирис на цигарен дим и мъжка пот.

— Проследи ли те някой? — попита той.

— Не забелязах.

— За в бъдеще забелязвай.

— Съжалявам.

— Съблечи се.

— Моля?

— Съблечи се.

Веднага си помислих: *бягай*.

Той сякаш прочете мислите ми и каза:

— Ако си тръгнеш сега, забрави да видиш някога малкото си сладко синче. Ще направя анонимно обаждане на тукашните от разузнаването, дето те разпитваха, и ще им кажа, че си двоен агент. Ако мислиш, че не говоря сериозно... — Той взе от надраното метално нощно шкафче до кревата хартиен плик и изсипа съдържанието му на леглото.

Ахнах, щом видях десетина снимки на Йоханес. Правени наскоро. На всички той беше в ръцете на двама души. Руси, млади и усмихнати. Мъжът беше в униформа на офицер от Щази. Веднага посегнах към снимките, но онзи ми хвана ръката и я изви зад гърба ми с такава сила, че нададох вик, който той заглуши, като ме дръпна грубо към себе си и залепи свободната си длан върху устата ми.

— Никога не прави нищо без мое разрешение. Никога. Разбра ли?

После изви ръката ми толкова високо назад, че за малко да я изтръгне от рамото. Закимах учестено. Пусна ме и същевременно ме

блъсна на кревата върху снимките. Аз отскочих инстинктивно, за да не ги смачкам.

— Сега се съблечи — повтори.

Поколебах се, исках да се махна.

— Веднага.

Несръчно свалих якето, пуловера, полата, чорапогащника, бельото. Прикрих гърдите си с длани.

— На леглото — нареди той.

Посегнах първо да разчистя снимките.

— Дадох ли ти позволение да го правиш?

Разхлипах се.

— Веднага престани да ревеш — изсъска той.

Положих усилие да преглътна риданията си.

— Може ли да взема снимките, господине?

— Учиш се. Да, може.

Взех ги, за момент погледнах една, на която Йоханес гушкаше мече.

— Дадох ли ти позволение да гледаш снимките? — изкрещя онзи.

— Извинете, извинете — побързах да отвърна и оставих всички снимки на нощното шкафче.

— Сега на леглото.

Щом легнах, леглото провисна и заскърца. Свих се в ембрионална поза, в този миг единственото ми желание беше да умра.

— По гръб — изкрещя.

Направих каквото ми нареди.

Приблужи се, разтвори краката ми с двете си ръце. Дръпна надолу слипа си и облиза длан, после обхвана еректиралния си член. Бях толкова суха и тъй отчаяно напрегната, че сякаш директно разпори вътрешностите ми. Лежах неподвижна, докато той влизаше и излизаше. За щастие — определението не е точно, но за друго не се сещам — не се опита да ме целуне. И свърши бързо. След около минута блъскане се изпразни в мен със стон, който прозвуча по-скоро като изхрачване. Членът му омекна за секунди. Мъжът стана почти веднага, вдигна си гащите и ми нареди да се облека, после каза:

— Ще се виждаме два пъти седмично — и двата пъти ще те чукам. Ако не желаш, кажи ми отсега и ще предам в Източен Берлин,

че искаш Йоханес да бъде осиновен за постоянно.

— Не искам.

— Тогава ще правиш точно каквото ти кажа. Ако се държиш като изряден агент, началниците в родината ще получат приличен доклад от мен за теб и това ще се отрази благоприятно на случая ти. Разбира се, ако не изпълняваш заповедите...

А заповедите включват да те чукам.

— Ще изпълнявам заповедите — отговорих с мисълта: *нямам друг избор.*

— Тогава се обличай.

Докато се обличах, мъжът посегна към пакета си „Кемъл“ и запали цигара. После сякаш си помисли нещо и метна пакета на леглото:

— Вземи си.

— Благодаря.

— Пиеш ли хапчета? — попита.

Поклатих глава.

— Забременееш ли, сама се оправяй.

— Утре трябва да ми дойде.

— Значи другата седмица започваш хапчета. Ясно?

Кимнах.

След като се облякох, той отвори гардероба и извади евтин куфар. Наведе се и го отвори. Бръкна, измъкна чантичка с цип.

— За теб е — подаде ми я. — Хайде, отвори я.

За пореден път се подчиних. Вътре имаше мъничък фотоапарат — толкова миниатюрен, че се побираше в шепата ми.

— Това е професионалното ти устройство. В чантата има и двайсет и четири микрофилма. Задачата ти е проста. Снимаш оригинала и превода на всичко, което ти се дава. Намираш начин никой да не види фотоапарата — и ми носиш филмите два пъти седмично. Освен това намираш начин да идваш тук, без никой да те забележи.

— Защо мислите, че някой ме е проследил?

— Ти си нова тук. Винаги държат под око новите политически емигранти. Как мислиш, защо мина месец, преди да се свържа с теб. Защото изчаквах да дойде моментът, когато бдителността им отслабва

и не те следят навсякъде. Но трябва да си държим очите на четири. Така че намери път, по който няма да те следят.

— Откъде да знам дали тази вечер не са ме проследили?

— Имаме си източници и според тях си чиста. Но така или иначе, няма да се срещаме все тук. Ще се свързвам с теб по много прост начин. Недалече от квартирата ти в Кройцберг има един бар „Der Schlüssel“ — „Ключът“. Боклучарник, където се събират пройдохи, предимно наркоманчета. Нощем е опасно, но през деня става. Ще ти е дежурната кръчма. Искам да се отбиваш там поне пет пъти седмично за по бира, кафе. И всеки път ще посещаваш тоалетната. В единствената кабинка в дамската тоалетна ще забележиш отлепена плочка вдясно от тоалетната чиния. Ще ти оставям бележка под тази плочка и там ще пише времето и мястото на следващата ни среща. Винаги ще бъде два дни предварително. Трябва да запомняш наизуст подробностите, след което да пускаш бележката в тоалетната. Никога не закъснявай за среща. И ми носи филмите. Два пъти седмично ще очаквам от теб нов филм.

После ми показва набързо как се зарежда лентата, как се снимат документи и как да крия фотоапарата в дрехите си.

— Най-добре я закрепвай на чатала на дънките си, когато отиваш на работа. В радио „Свободна Европа“ няма металотърсачи, но се случва охраната да предприема неочаквани претърсвания на чанти и бюра. Затова носи фотоапарата у себе си не повече от два-три пъти седмично и тогава преснимай документите, върху които работиш. В радиото обикновено — с изключение на новините — подготвят материалите седмица предварително, затова е важно лентите от теб да пристигат навреме. Запомни, ако пропуснеш някоя от срещите ни два пъти седмично, ако пропуснеш да снимаш всички преводи, върху които си работила, това ще бъде докладвано. А не искаш да се случва, нали?

— Не искам, господине.

— Наистина схващаш бързо. Може пък от теб да стане истински агент — което, повярвай ми, е най-прекият път към сина ти.

— Готова съм на всичко, господине. На абсолютно всичко — кимнах.

— Между другото, казвам се Хахен. Хелмут Хахен. Не е истинското ми име, но така ме наричат от години. Кому е притрябвало

минало, ја? Минавай през тоалетната в бара на всеки два дни — и ще получаваш инструкции къде ще се виждаме. А сега изчезвай.

* * *

Щом излязох на улицата, се превих одве и започнах да повръщам. Сигурно съм продължила така поне пет минути, свлякох се на колене на кишавия тротоар, едновременно хлипах и повръщах, чувствах се неописуемо осквернена. Някакъв мъж — възрастен, кльощав, но с много живи очи — се приближи и ме попита дали ми е нужна помощ. Любезността му само ме накара да заридая още по-силно. Вместо да ме засипе с добронамерени клишета — *не е краят на света, нали?* — той направи нещо изключително човечно и ужасно силно. Просто сложи длан на рамото ми и остана така, докато съумях да се овладеея. Щом се изправих, докосна лицето ми с облечената си в ръкавица ръка. В очите му трептеше загриженост и (усетих го) разбирането на човек, познал най-страшни ужаси в живота; от устата му се отрони една-едничка дума:

— Смелост.

Прибрах се. Съблякох всичко, което имах по себе си. Взах толкова горещ душ, че почти се оцавих. Загърнах се в хавлия. Гледах се дълго от упор в огледалото, опитвайки се да прозра дали жената, която ме гледа отсреща — с нейните червени изтощени очи, с изражението на дълбок ужас и страх, излъчващо се от лицето ѝ — може да ми предложи някакъв изход от този кошмар, който знаех, че с времето ще става все по-ужасен.

Обади се на фрау Йохум, обади се на хер Улман. Моли за милост... и никога повече няма да видиш Йоханес.

А ако правиш всичко, което Хахен иска от теб... ако си разтваряш краката за него два пъти седмично...

Ще трябва да ми върнат Йоханес. Ще ми дължат това. Ще трябва да играят честно.

Най-тежки са лъжите, които изричаме пред самите себе си.

Но когато нямаш друг избор, когато решението, което вземаш, води до страдание, какво ти остава, освен да се вкопчиш в лъжата,

която така чудодейно се превръща в развръзката, на която си посветила дните си?

Никога през живота си не съм изпитвала религиозни тежнения. Но тази вечер, когато на връщане към къщи минах покрай една католическа църква, изпитах неотложна необходимост да вляза вътре и да намеря свещеник, да се изповядам пред него и да помоля за някакво божествено напътствие.

Сбъдват ли се молитвите, отче? — щях да го попитам след това. Несъмнено той щеше да ми отговори, че стават чудеса, че ръката на Всевишния помага по неведоми пътища.

Но знаех, че свещеникът в Кройцберг — добре школуван като цялото население тук, в тази реалполитика от стени, караули, въоръжени снайперисти и тайна полиция — ще си помисли: *тя е срещу Щази. А срещу Щази... дори Всевишният няма шанс.*

* * *

Снощи отидох в „Ключът“. Дупка. Поръчах си водка и бира. Пресуших и двете. Огледах другите клиенти. Обичайната квартална смесица от рокери, пънкари и дроги. Наблюдавах ги крадешком в продължение на половин час, докато се уверя, че никой не проявява интерес към мен, че нямам опашка. Този страх ме тресе дни наред, непрекъснато проверявам дали някой не ме следи. Днес следобед например в радиото взех английския текст на един очерк, който превеждам, в тоалетната със себе си. Седнала на тоалетната чиния с ръкописа в скута, снимах една по една седемте страници на текста. Авторът разказваше за вечер, прекарана в пиене с двама американски войници, които при нощни дежурства редовно минавали до западната страна на стената. Останах изумена, че хер Уелман е пуснал този текст — това беше улика за несвършена работата, тъй като никой от ГДР не биваше да минава оттатък Стената. Освен това се разказваше с подчертано подигравателен тон за пиянските маратони из баровете, когато войниците не са на служба. Както започнах да установявам, радио „Свободна Европа“ обичаше да демонстрира способността си да говори свободно за някои американски черти и дори да позволява на авторите си да критикуват открито президента. Хер Уелман усещаше,

че това показва свобода на словото тук, на Запад, и това беше най-добрата пропаганда в действие.

Аз пресних текста на тази „пропаганда“ вътре в тоалетната, където имаше две кабинки, като треперех от страх да не би някой да влезе в съседната и да чуе шума от разлистване на страниците и евентуално тихото щракване на фотоапарата. Естествено, в деня преди да започна да преснимам документите, през обедната почивка отидох в тоалетната — по това време повечето колеги излизаха — за да огледам внимателно за скрити камери. Не намерих. Освен това проследих дали се случва на влизане или излизане от дамската тоалетна да претърсват чанти. От наблюденията ми през изминалите седмици с изключение на внезапни проверки на охраната при излизане от сградата не можеше да се каже, че вътре всичко се следи зорко. След като се уверих във всичко това, в първия ден, в който носех миниатюрния фотоапарат, обух ботуши, купени предния ден, като специално избрах половин номер по-големи, за да има достатъчно място да скрия фотоапарата. Идеята на Хахен да я прикрепя в чатала на панталона ми се видя глупава и опасна, защото при всяко носене в службата между краката ми щеше да се появява издайническа подутина. А като си я сложих в ботуша, можех да вървя така цял ден. Осеем това нито веднъж не видях да карат някого да си събуе обувките.

Вкарването на документите в тоалетните не беше проблем. Отидох натам с папка под мишница, като си бях наумила, че ако някой ме попита, ще отговоря, че възнамерявам да редактирам текста, докато използвам тоалетната.

Но никой не ме попита. Успях да преснимам всичките седем страници текст за около пет минути, после прибрах фотоапарата в ботуша си, пуснах водата, излязох, измих си ръцете и се върнах на бюрото, благодарна, че в офиса не са инсталирали детектор за звук, който да улови бясното биене на сърцето ми, докато си сядах на мястото, скована от страх и параноя, но и обзета от някакво вътрешно задоволство, като момиченце, на което току-що му се е разминало наказанието за извършена пакост.

Щом ми свърши работното време, се изстрелях през изхода, притаила дъх от ужас да не би охраната да реши внезапно да извърши първата проверка на обувки в радиото. Стигнах с метрото до Кройцберг и „Ключът“. Изпих си водката и бирата. Уверих се, че

никой от пропадналите типове в заведението няма явен вид на агент — макар че не беше изключено да вербуват наркомани и да ги пускат да ме следят срещу кинти за дрога. Отидох до тоалетната. Вонеше на запушени канали и дезинфектант. Самата тоалетна беше пълен отврат. Но намерих мърдащата плочка веднага. Отдолу имаше листче. Прочетох го: „Хотел «Либерман», «Олденбургале» 33, сряда, 19 ч.“. Повторих адреса наум няколко пъти, после скъсах хартията и хвърлих парчетата в тоалетната, пуснах водата и излязох навън, където вече беше натрупал сняг.

Тази нощ — както и целия следващ ден — бях в пълен ужас. Хахен, това гнусно джудже. Непоносимо отвратителен. Долавях отровния му дъх, парливата воня на потта му и още усещах как малкото му еректирало чуканче прониква в мен като механично бутало. Пак си повтарях, че е непоносимо, че трябва да намеря някакъв начин да кажа на Стенхамер как агентът му изисква от мен сексуални услуги. Дали не трябваше да се спася, преди да е започнал да иска повече? Ами ако вдигне броя на срещите на три седмично? Или дори четири?

Обаче се явих на срещата според инструкциите. Да, оказа се поредният мизерен хотел в друга забита уличка. Да, той пак се беше съблякъл по подобна мърлява тениска и гащи. Да, нареди ми да се съблека. Да, яхна ме. Да, пак му отне няколко ужасни минути, докато се изпразни в мен. После се дръпна и ми закрещя мръсотии, като видя, че членът му е изцапан с менструална кръв. Отидох в тоалетната, за да си сложа тампон, и намокрих салфетка с вода. На излизане му я подадох.

Той изгрухтя нещо в отговор и хлътна в тоалетната със салфетката в ръка, изпика се шумно на отворена врата.

— Носиш ли филма? — извика от вътре.

— Разбира се.

Когато излезе, му подадох двете миниатюрни ленти.

— За какво са документите?

Разказах му. Видимо се оживи, като разбра, че става въпрос за американски войници, охраняващи Стената, и как се оливат след нощно дежурство.

— Добра работа — рече. — Но ще си запазя оценката и няма да им казвам, че си се справила добре, докато не видя качеството на

филмчето.

След това ме разпита най-подробно как точно съм снимала документите. Някой в радиото видял ли ме е, събудила ли съм нечий подозрения, да съм забелязала някой да се мотае безцелно по улицата ми или да ме следва някъде? Остана видимо доволен от отговорите ми.

— Заслужаваш малка награда.

Бръкна в плик на нощното шкафче и извади малка снимка на Йоханес. Как седи на пода и си играе с дървени кубчета. Изглеждаше месец-два по-голям, на лицето му грееше същата чаровна загадъчна усмивка, която караше сърцето ми да ликува винаги щом я видех. Все имах чувството, че я е наследил от мен — приятелите ми казваха, че никога не се усмихвам открито. Странно как синът ми вече прави същото, сякаш той също усеща, че не може да има доверие на света. Естествено, това е твърде смело тълкуване на усмивката на бебчето ми. Но не можех да престана да се питам дали това, че са го откъснали от майка му и най-неочаквано са го връчили на непознати, по някакъв начин не го е объркало; макар да беше твърде малък, за да съзнава огромното сътресение в живота си, дали все пак не усеща...

Докато гледах снимката, усетих как гърлото ми се стяга и отвътре напират стон. Успях да го преглътна, защото не исках да доставям на това копеле удоволствието да ме гледа как плача. Но с крайчеца на окото си виждах как ме изучава, как се подсмива самодоволно — защото знаеше, че докато съществува вероятност да си върна Йоханес, може да прави с мен каквото си поиска.

— Може ли да задържа снимката? — попитах.

— Не е позволено. Ако някой я види...

— Никой няма да я види. Няма да я изнасям от къщи.

— Но може да ти се прииска да я носиш със себе си навсякъде.

— Умея да се сдържам.

— Не съм убеден. А те знаят, че си депортирана на Запад без никакви снимки на сина ти — защото, повярвай ми, са направили подробна инвентаризация на вещите ти. Ако някой от колегите ти види тази снимка случайно, може да сподели с друг, който да каже на трети и така информацията да стигне до тях и да се повдигне въпросът как си се сдобила с тези снимки и с кого поддържааш контакти...

— Не бих допуснала това да се случи. Никой не влиза в стаята ми. Затова, моля ви, просто ми позволете да задържа едничка снимка

на сина ми. Можете да ми имате доверие.

— Все още не си доказала, че може да ти се има доверие — той дръпна снимката от ръката ми. — Можеш да виждаш тези снимки всеки път, когато се срещаме — каза. — Това ще ти е наградата, задето изпълняваш необходимото. Сега изчезвай.

* * *

Вчера отидох в една държавна болница в Кройцберг и казах на лекарката, че искам да вземам противозачатъчни. Тя ми зададе редици директни въпроси, включително: „Планирате ли да имате деца?“.

На което отвърнах равнодушно: „Не“.

Тя само сви рамене и ми каза, че един ден може да си променя мнението.

Десет минути по-късно бях навън с рецепта в ръка. Отидох в аптеката и купих лекарствата. Аптекарят ме предупреди да не разчитам на стопроцентова „превенция“, преди да е изтекла една седмица от първия прием на хапчето.

— Така че предложете на приятеля си междувременно да слага презерватив.

Купих тубичка спермициден крем.

На другия ден, преди да се явя на срещата с Хахен, се отбих в тоалетната на метростанцията при Зоологическата градина, извадих спермицидния крем от чантата си, смъкнах си дънките и бельото, вкарах си тубичката и изстисках почти една трета от нея. Когато десет минути по-късно той започна да ме чука, не обърна внимание на леко изкуствения химически аромат на крема. Използвах крема и преди следващите три посещения, докато изчакам хапчето да се задейства. Мисълта, че има вероятност да забременея от този човек, надминаваше всеки кошмар.

* * *

Минаха седмици, откакто не съм писала тук. На повърхността животът си тече равен и безоблачен. Ходя на работа. Превеждам

каквото ми възложат. Винаги спазвам сроковете. Винаги съм точна. Страня от колегите. Два пъти седмично нося в ботуша си фотоапарата в службата. Зимата започна да преваля и си купих по-леки ботуши, пак с половин номер по-големи, за да крия в тях фотоапарата в дните, когато трябва да снимам документи. Разнообразих метода на изнасянето им в тоалетната, тъй като намерих складово помещение на долния етаж, където се съхраняват канцеларски принадлежности. Никой не ходи там по обед, а светлината е по-добра, отколкото в тоалетните. (Хахен ми каза за изисквания на хората му качеството на снимките да се подобри.) Като оставя вратата отворена, докато правя снимките, никой не може да ме изненада, защото складът е в дъното на дълъг коридор на сутеренния етаж. Коридорът е препречен с метална решетка — това е единственият подход — и дори човек да се опита да я отвори много предпазливо, тя скърца. Подът е бетонен, така че и да си с гуменки, стъпките отекват. Огледах помещението най-подробно, за да се уверя, че няма тайно видеонаблюдение или РТЗ камери. Не намерих нищо. Така че това се превърна в идеално място по време на обедната почивка да си върша работата за Хахен.

Продължаваме да се срещаме два пъти седмично в различни подобия на същата мизерна хотелска стая. Нещата протичат неизменно по една и съща схема. Пристигам. Събличам се. Чука ме за трите минути, които му отнема, докато свърши. Пушим. Давам му лентата. Тръгвам си.

Все още не мога да свикна с този позор. Хахен ми се вижда все така отвратителен и долен. Но приех, че двете срещи седмично са задължение, което трябва да бъде изпълнявано. Той не говори нищо за себе си. Не знам нищо за личния му живот — дали има жена, приятелка, бивша, деца, откъде е, къде е расъл, дали родителите му са били отзивчиви към него, или са го карали да се чувства все сам, дали има апартамент в града, или се мести скришом от един жалък хотел в друг. Той също не задава въпроси за мен. Но напоследък се случи да ме разпитва подробно за живота в радио „Свободна Европа“ — искаше да знае всичко, което можех да му кажа за колегите си.

Особен интерес прояви към Павел най-вече защото онзи продължаваше да ме преследва, често се заяждаше за преводите ми, винаги успяваше да надникне в деколтето ми, не се уморяваше да ме

кани на питие, вечеря, редуваше ласкателства и ухажване с обиди и не ми даваше миг покой.

— Искам да докладвам за него на хер Уелман — казах една вечер на Хахен.

— Остави го — отговори той. — Колкото по-неприятен е, толкова по-добре.

— Защо?

— Защото колегите ти в службата ще забележат колко гадно се държи с теб и как стоически се справяш с всичките му набези. Това е плюс за теб.

А някой може ли да забележи как стоически се справям два пъти седмично да си вдигам краката за теб?

* * *

Времето. Едва се влачи. Водя толкова ограничено съществуване. Преводите са частично интересни, често рутинни. Неколцина от авторите имат нюх и талант. Неколцина са влюбени в собствената си интелигентност. Повечето са пълни бездарници. Но Моника ми каза, че Уелман е човек, който предпочита дисциплинираните и беззъбите пред ярките и талантливите. Истински функционер, макар и такъв, който на моменти проявява доброта, пита ме как се справям, изразява надежда, че „ще намеря пътя си в този нов свят и миналото ще бъде някак по-поносимо“ (първи и единствен път, когато показва, че знае нещо за личния ми живот), заедно с успокоението: „Разбира се, споменавам го само пред теб и никога не бих го обсъждал с другиго“.

От своя страна Павел неумолимо и непреклонно се опитваше да изтръгне някаква лична информация от мен, веднъж ме предизвика пред още четирима колеги, с които бяхме излезли да обядваме в квартална пицария, като поиска да обясня що за „ангелски дела“ към извършила, че да ме изгонят от ГДР, нарече ме „потаен Солженицин, сигурно съм писала посредствена поезия за човешките права и буржоазното превъзходство на вулвата си“. Тогава му плиснах бирата си в лицето. Той само се изсмя.

След това Моника се опита да му докара уволнение, каза ми, че се е спречкала с Уелман по този повод, като е обяснила, че е възмутена

от факта, че директорът допуска подобно сексистко, долно, отвратително създание в екипа, човек, който си позволява да се гаври със своя колежка по толкова долен, унизителен начин.

Уелман казал, че изцяло ми съчувства, обясни ми по-късно Моника, лично щял да смърти Павел, да настоява да ми напише извинително писмо и да обещае, че това повече няма да се повтори. Но добавил, че Павел по никой начин не може да бъде уволнен.

„С вързани ръце съм“, били точните му думи.

Тогава Моника додаде с многозначителна усмивка: „Всички знаем какво означава това“.

Значи и той е агент. От техните. И като такъв — недосегаем.

Когато докладвах случая на Хахен няколко дни по-късно, той се въодушеви много (а е човек, който, макар да е много отмъстителен, никога не проявява ентузиазъм за каквото и да било) и поиска да чуе дословно разговора между Моника и Уелман. А когато два дни по-късно пристигна писмото на Павел, изключително официално и един вид пълно с разкаяние, го преснихах и дадох копието на Хахен.

Да, винаги се опитвах да му се подмажа; да му покажа, че съм част от екипа и искам да доставя удоволствие на него и началниците му. Дори започнах по някакъв начин да отвърщам на движенията му, докато ме чукаше, с надеждата, че и той на свой ред ще прояви добро отношение към мен.

Но седмиците прерастваха в месеци, през които той от време на време ми даваше за пет минути някоя снимка на Йоханес, и аз започнах да осъзнавам онова, което знаех от самото начало, но продължавах да убеждавам себе си в противното: той би могъл и ще разтяга нещата до безкрай. Само веднъж дръзнах да попитам кога евентуално ще свърши всичко това и кога ще може да бъде пак със сина си, а той просто заби поглед в ноктите си и рече:

— Не зависи от мен. Би трябвало вече да си наясно, че не бива да подлагаш на изпитание търпението ми с подобни нелепости. Ти предаде родината си и сега се опитваш да докажеш, че заслужаваш тя да те приеме обратно и евентуално да ти повери отново отговорността за твоя син. Предвид мащаба на предателството, което извърши, самият факт, че ти е предложена възможност да се реабилитираш, говори твърде много за хуманността на нашата система. Но не си мисли нито за миг, че след някакви си броени месеци ще получиш

опрощение и ключовете от замъка ще ти бъдат връчени. По никой начин.

След тази остра критика изпаднах в паника, в мислите ми започна да се формира идеята за самоубийство. Не че Хахен ми каза нещо, което не знаех от самото начало. Истината беше... че нямаше как да обърна хода на съдбата, нямаше надежда, нито изкупление или път към изхода от този лабиринт, в който се бях озовала.

Една сутрин след третата поредна безсънна нощ мислите ми за пореден път започнаха да кръжат около самоубийството, само че този път разсъждавах по въпроса с хладна логика. Хапчета или прорязване на вените под душа? Или може би трябва да се кача на Стената и да се оставя да ме застрелят, докато се опитвам да се върна и ГДР? (Не, това би осигурило един вид пропагандна победа на копелетата: „Ето колко нещастна беше на Запад, след като ѝ бе отнето гражданството на ГДР, че беше готова на отчаяни стъпки, за да се опита да се прибере в родината, която бе предала“.)

Сериозно ли исках да посегна на живота си? Абсолютно. Смесица от отчаяние, униние, смазващо безсъние и примирение с факта, че всичко е загубено, невъзвратимо, *мъртво*.

Това искам и аз, си казах, да съм мъртва.

В набеязания ден най-напред отидох до „Кохщрасе“ и разпитах за отворения за посещения покрив на многоетажната сграда на издателската империя на Аксел Шпрингер.

Жената на рецепцията на приземния етаж се пошегува, че ако ме е страх от височини, не бива да се качвам, защото „парапетите са ниски и от гледката ти се завива свят“. Единственото, което ме възпря да си купя билет за кулата, да взема асансьора право до последния етаж и да скоча, преди да имам време да размисля, беше желанието да напиша подробно обяснение на Йоханес, което някак да стигне до него, когато порасне. В това писмо щях да му кажа...

Всичко.

Като си погледнах часовника, разбрах, с немската си точност, че ще закъснея за работа, затова забързах към метрото, като през целия път до Вединг си мислех: „Дали ще намеря някого, на когото мога да разчитам, че ако получи запечатан плик след смъртта ми, ще изпълни точно инструкциите, които ще оставя, и ще предаде писмото на Йоханес, когато той навърши осемнайсет?“.

По-точно дали Моника — единственото подобие на приятел, което имах тук — би направила това за мен?

Закъснях само пет минути и на бюрото ме чакаше ръкопис с бележка от хер Уелман, която гласеше „спешно“. Беше превод на текст, който имаше за цел да разясни Рейгъновата програма, наречена „Междузвездни войни“; Уелман искаше превода за единайсет. Налях си кафе от общата кана. Запалих цигара. Заредих лист хартия на пишещата машина. Залових се за работа и приключих сухата, сурова апология на абсурдната стратегическа система малко преди крайния срок. Прочетох превода си и влязох в приемната на хер Уелман.

— О, добре, направила си го — посрещна ме фрау Орф, като видя листата в ръката ми. — Веднага ще влезеш.

Звънна му и ми посочи вратата. Почуках и влязох. С влизането забелязах на стола срещу бюрото на Уелман мъж на около двајсет и пет. Щом влязох, непознатият стана прав. Хареса ми.

Висок, с гъста кестенява коса и четвъртита челюст.

Еlegantен, слаб, интересен. Литератор, но и — усетих го веднага — човек, натрупал някакъв житейски опит. А и красив. Много красив... някак без да го осъзнава. Но това, което ме спечели моментално, бяха очите му. Имаше остър поглед, наблюдателни очи, които обаче излъчваха безизходност. Очи на човек, който живее сред хората, но е сам. Очи на човек, който търси любов и тепърва може би ще я намери.

Та когато ме видя... И видях, че ме е видял. И усетих, че е видял начина, по който го видях аз. В този миг... не може да е било за повече от няколко секунди, но ми се видя толкова по-дълго заради начина, по който се погледнахме... в този миг паднах жертва на нещо, което може да бъде описано с една дума: треска. Нещо, което никога преди не ме беше сполетявало. Нещо, което ми се видя загадъчно и удивително, а същевременно и абсолютно смущаващо.

Хер Уелман ни представи един на друг.

Томас Несбит. Казва се Томас Несбит.

И веднага се влюбих в него.

ВТОРА ТЕТРАДКА

Томас Несбит. Томас Несбит. Томас Несбит.

В часовете и дните, откакто го срещнах, изричах името му отново и отново. Харесва ми как звучи. Толкова солидно. Толкова зряло. Толкова... американско. Усмивна ми се, докато излизах от кабинета на Уелман. Такава усмивка. Видях толкова много зад тази усмивка. Или просто се държа абсурдно и се самозаблуждавам? Дали прехвърлям върху този човек — за когото не знам нищо — всички възможни сценарии, които започнах да творя в главата си още щом го видях за пръв път преди няколко часа? Какви възможни сценарии?

Любов. Истинска любов. Чувство, което — ще го призная тук, в безопасното затворено пространство на този дневник — никога не съм познавала. Без късмет съм в тази област. От друга страна, била съм свидетел как мои познати са се влюбвали страстно, а се е оказвало, че или е в когото не трябва, или обектът на техните чувства не е успявал да отговори на техните очаквания и надежди.

А ето че сега аз самата насочвам очаквания и надежди към друг човек. Какво знам за него, освен че е американец и че пише? Сигурно има приятелка или годеница. Или е женен, само че не носи халка.

Не, имам чувството, че е от мъжете, които, след като се оженят, биха носили халка, биха искали обвързаността им с някого да е прозрачно ясна.

Но ето че пак фантазирам.

Това ли е усещането? Да не мога да се съсредоточа върху нищо освен него, въпреки че той може би просто се е държал джентълменски и винаги флиртува с жените.

Но той не флиртуваше с мен. Погледна ме по начин, който отразяваше съвсем точно моите чувства в момента, в който го видях за пръв път. Той знаеше. Точно както знаех и аз.

Видях нещо в този поглед. Самота, необходимост, отчаяна жажда се свържеш с някого.

Ето, пак се отнасям.

Томас Несбит. Томас Несбит. Томас Несбит.

Повтарям името му отново и отново. Като мантра, като молба, като молитва.

* * *

Разбрах, че пише книги. Или поне има една книга. Но колко са хората, издали дори една книга? А книгата е много добра, каквото и да говори Павел.

Тази сутрин я видях на бюрото на Павел, като му носех един превод. След историята преди няколко седмици — и последвалото извинително писмо — Павел престана да ме тормози. Сигурно осъзнава, че вече знам кой и какъв е всъщност и защо не могат да го уволнят — макар да съм почти сигурна, че едва ли не всички в радиото го осъзнават от известно време насам. Това е едно от основните неписани правила на радио „Свободна Европа“: макар всички да сме наясно, че е финансирано от американския Конгрес и е под крилото на ЦРУ, и макар че от време на време ни навестяват от ЮСИА (те са си парекселанс „оперативни служители“), единственото нещо, което никой не обсъжда (освен шепнешком и колкото се може по-накратко), е начинът на работа а ла „служби по сигурността“. Но това е нещо, за което мисля непрекъснато, докато съм там, защото няма как да не се чудя дали не ме следят. От друга страна, след толкова месеци, ако знаеха какво правя, със сигурност да са ме отстранили.

Как е възможно да се влюбя, след като водя толкова двулично съществуване? Как изобщо би било възможно да ми хрумне мисъл за живот с Томас, след като съм принудена да се виждам с Хахен два пъти седмично?

— Бива ли я? — попитах Павел, като посочих книгата на Томас на бюрото му възможно най-равнодушно.

— Повърхностна, доста егоцентрична, по-скоро развлекателна.

— Грях ли е да бъде развлекателна?

— Според отзива на корицата бил писател, който следва пътеписната традиция на Греъм Грийн. Но на мен ми се стори ужасно американска.

— Което означава?...

— Непрекъснато изтъква ерудицията си по подобие на всички ония нюйоркски интелектуалци, дето непрекъснато ти натрапват колко много са чели. Като приятелката ти Моника. Нейната свръхначетеност избива в непреодолима потребност да цитира наред от Пруст до Емили Дикинсън при всяка възможност. Тоя Несбит прави същото — използва Египет като повод да поговори за себе си.

— Поне е с твърди корици — отбелязах.

— Има колкото щеш второкласни писатели „с твърди корици“ — рече Павел. — И като второкласен писател, който по случайност се е озовал в Берлин... естествено, хер Несбит работи и за нас.

— Може ли да взема книгата да я прочета в такъв случай? — попитах.

— Заповядай, не ми е притрябвала. Но тъй като безстрашният ни началник ми го е зачислил, ще трябва да продуцирам дрънканиците му.

— Ти си истински спец по дрънканиците.

Взех книгата у дома и я изчетох на един дъх още същата нощ. Разбира се, Павел както винаги просто се заяждаше в критиките си за книгата и разбрах защо толкова ревнува. Хареса ми това, че цялата книга беше конструирана и написана като роман. Хареса ми как Томас измъква толкова интересни истории от хора, които среща „по пътя“. Хареса ми как е описал екзотиката на Египет наред с крайностите на съвремението. И най-вече — в малкото случаи, когато си позволява да говори за себе си в повествование, което иначе предполага „страничен наблюдател“ — книгата разкриваше писателя като самотник, който умее да предразполага хората да говорят за себе си, но очевидно не е щастлив от самотата си. Когато най-сетне я затворих в три сутринта, в мислите ми продължиха да отекват две думи:

Томас Несбит. Томас Несбит. Томас Несбит.

Не го заслужавам.

Томас Несбит. Томас Несбит. Томас Несбит.

Знам, че е това е някакво бленуване. И като всички романтични блянове е плод на въображението, не реалност.

* * *

Видях го за кратко на път за работа. А после и вътре в сградата. Погледна ме. Боже, как можах да се държа толкова студено, толкова резервирано. Той просто грейна, като ме видя. Като влюбен.

Престани да си въобразяваш. Беше просто усмивка от негова страна, това е. Сигурно се усмихва така на всяка жена, която види. Трябваше и ти да му се усмихнеш.

* * *

Първият му очерк пристигна днес! И ми го дадох за превод.

Веднага го прочетох. Описваше един ден, който прекарал в Източен Берлин. Първият му досег със света „оттатък“. Естествено, гледната му точка ме заинтригува. Прави ми впечатление, че твърде често повтаря очевидни неща — особено относно тъй характерното усещане за сивота и мрачност там. Хареса ми метафората му за снега. Когато прочетох описанието му на Източен Берлин в борба със снежна буря... странно, стана ми мъчно за дома. Ето това не разбират западняците, попаднали на Изток, включително и Томас: че приемаме сивата панелна действителност като даденост. Че не всички мечтаем за маркови дънки или нов фолксваген; че въпреки ограниченията това беше нашият град, нашето общество, нашият свят. Ние си го харесвахме такъв, какъвто е. Той ни подтикваше да сформираме общности. Да създаваме дълбоки приятелства.

Както и да ставаме доносници.

Домиля ми, да. Сърцето ме сви. Усетих как се разкъсвам вътрешно, несигурна дали да направя крачка към Томас, или да се отдръпна и да не усложнявам нещата.

Днес следобед трябваше да се видя с Хахен. Не можа да получи ерекция, та ме накара да му го налапам. Обаче пак си остана увиснал, импотентен. Това ми достави безмълвно удоволствие.

— Следващия път се постарай повече — каза, докато си вдигаше гащите.

Идеше ми да крещя и да викам, и да му кажа, че ми е отвратителен.

Но както винаги си замълчах, защото в негово присъствие трябва да съм хрисима. Няма нищо по-ужасно от това да знаеш, че някой те

държи на място, от което няма измъкване; че този някой притежава почти неограничена власт над теб.

Но той не можеше да ми попречи да имам живот извън тези позорни срещи два пъти седмично. И доколкото ми беше известно, не беше поръчал да ме следят.

Реших, че Томас ще бъде моето спасение от ужаса.

Томас щеше да направи поносима тази толкова унижителна част от моя живот.

Разбира се, ако Томас изобщо прояви интерес към мен.

Но помисли си как само те погледна вчера.

Беше просто поглед. И надали нещо повече от това.

Нямаш доверие на никого, а?

Разбираемо е, нали?

* * *

Тази сутрин реших да проявя смелост. Взех телефона и набрах номера на Томас, който си бях записала на първата страница на очерка му, и вдигна човек, чийто акцент определено не беше немски. Когато попитах за господин Несбит, човекът ми обясни, че той приема съобщения за Томас, който евентуално щял да се появи по-късно сутринта. Казах му името и телефона си, благодарих му и затворих, почувствах се адски тъпо, задето изобщо позвъних. Дали ще ми звънне? Май се изхвърлих. Как ще реагирам, ако ми се обади и предложи да се видим? Започвах да се притеснявам все повече, тревожех се, че и да прояви интерес, не мога да му отвърна.

Искам го. Страх ме е, че не мога да го имам. Страх ме е, че всичко друго ще се нареди така, че да ме накара дори да не помислям за възможност да го опозная.

И градя наум нещо, което може изобщо да не се случи.

После, късно следобед, телефонът извънх и... беше той. Толкова очарователен и приятен... дали не долових нервност и в неговия глас? Поприказвахме. Пошегувахме се относно това, че няма телефон вкъщи. После, като споменах, че имам няколко въпроса, свързани с текста, той предложи да се видим на кафе. Вместо веднага да кажа „да“, се разколебах, замислих се. Минаха поне трийсетина секунди,

преди да събера смелост да кажа: „Добре“. След това се почувствах идиотски. И изпълнена с надежда. И толкова уплашена. Уплашена, че се случва. Уплашена, че няма да се случи.

* * *

Разбрахме се да се видим в кафене по мой избор. Предложих „Анкара“, което е съвсем близо до моята квартира. Пуснах някаква не особено сполучлива шега, че кафенето, където приемат съобщения за него, се казва „Истанбул“. И как ще трябва да смени Истанбул с Анкара.

Боже, как само се ненавиждах за тази глупост. И тъпата задявка да го попитам дали няма нищо против да дойде в по-неприветливата част на Кройцберг. Сигурно ме е взел за идиотка.

Снощи почти не мигнах, не можах да спра да мисля, да се притеснявам, да се терзая. Копнежът да отвърнат на любовта ти с взаимност е възможно най-деликатната агония.

Опитах се да се подготвя за всичко: от отменяне на срещата в последния момент до разкритието, че в Щатите има съпруга, която се очаква да пристигне в Берлин идния месец. Някак си не можех да приема мисълта, че това, което изпитвам към него — с цялата му внезапна унищожителна сила — е възможно да бъде взаимно. Кой би се влюбил в мен?

Когато сънят най-накрая ме сломи, беше пет сутринта, бях прекарала последните три часа в препрочитане на очерка на Томас няколко пъти, като си отбелязвах въпросите за обсъждане. Будилникът ме събуди в девет. Взех душ и се облякох, след което започнах да се чудя дали избраните кафяв пуловер и зелена рипсена пола не внушават твърде натрапчиво, че се опитвам да се правя на бохемка от Кройцберг. Криво-ляво изкарах работния ден и направих всичко възможно да се появя в „Кафе Анкара“ пет минути след уречения час. Той вече беше там, пишеше нещо в бележник, толкова погълнат, че в първия момент не ме видя да влизам. И добре че стана така, защото, щом го видях, усетих същия мощен порив, същото чувство, че пулсът ми се ускори, същата абсолютна увереност, която ме споходи преди няколко дни. Ако ми трябваше потвърждение — ето го.

Приблжих се до масата.
— So viele Wörter — казах.
Толкова много думи.

Той вдигна поглед и се усмихна. Божичко, как само исках да се хвърля в обятията му още в същия миг.

— So viele Wörter — повтори той и протегна ръка към моята, поемайки дланта ми между своите.

Тогава ме докосна за пръв път. Седна и заговорихме за очерка му, но той прояви жив интерес към живота ми в Пренцлауер Берг. Прояви жив интерес към мен — на свой ред аз също научих някои неща за него, като например че баща му не живеел живота, който би искал. Освен това се изказа изключително ласкаво за работата ми като преводач, като каза, че преводът е да превръщаш утринните думи във вечерни. Твърде поетично определение за скуката в моя занаят, но ми хареса това, че искаше да ми покаже колко високо цени това, което правя.

А после... *после...* изведнъж ми каза, че съм прекрасна. Останах така изумена, толкова дълбоко смаяна, че направих нещо глупаво, свенливо. Когато ме покани на вечеря, си намерих някакво абсурдно оправдание, че имам други планове. Защо си го измислих? Какво ми стана? Знам отговора на този въпрос. Комплиментът му — едва ли не обяснение в любов — толкова ме смути, че първата ми реакция беше да избягам, да си намеря оправдание, каквото и да е. След като вече бях изтърсила тази глупост, че имам ангажимент, веднага ми се прииска да си взема думите назад, да му кажа, че да, разбира се... но бях толкова уплашена да не ме помисли за емоционално непредвидима. И какво облекчение, боже, попита дали съм свободна следващата вечер. Постарах се да не ми личи колко се вълнувам и казах „да“. Щом излязохме на улицата, направих нещо неочаквано импулсивно. Дръпнах го към себе си и го целунах по устните. Но после отскочих рязко назад, преди да съм откачила. Толкова силно го пожелах — там, веднага. Той ме хвана за ръката, докато се отдръпвах, и каза:

— До утре.

В очите му видях само едно — че е толкова поразен, колкото и аз.

* * *

Мамка му, мамка му, мамка му.

След като се разделих с Томас, се прибрах и изядох един тъжен омлет сама, като през цялото време си мислех, че сега можеше да съм с него. Все още не можех да си простя, че му отказах тази вечер; все още се питах дали — след целувката — не ме е взел за долнопробна свалячка.

Мамка му, мамка му, мамка му.

Продължавам да виждам лицето му пред себе си. Продължавам да мисля колко е умен и информиран. Как познава източногерманските писатели. И как пак забелязах онази уязвимост и самотност в погледа му. Колко много исках да му кажа, че го обичам; че ако можех, бих му помогнала да се чувства не толкова самотен в този свят; бих му показала, че може да ми има доверие.

И наистина можеше. Безрезервно. Докато се стигне до...

Знаех, че същата вечер трябва да мина през „Ключът“, за да разбера къде ще е следващата ми среща с Хахен. Отидох. Поръчах на Ото — едрия татуиран барман с бръсната глава и две огромни кръгли халки, които разтягаха висулките на ушите му — обичайното: бира и водка. После, няколко минути по-късно, отидох до тоалетната и...

Мамка му, мамка му, мамка му.

На картичката, оставена под плочката, беше изписан адреса на хотел във Вединг, където трябваше да се явя утре вечер в десет.

Мамка му, мамка му, мамка му.

Трябва да се видя с Томас. Но ако не отида на задължителната среща с Хахен...

* * *

Пак не спах. Обадих се в работата, че съм болна. Цял ден място не можах да си намеря. Уговорката ни беше за италианския ресторант в квартала: малко заведение, където бях яла два пъти преди това. Срещата ни беше в осем, което значеше, че ще имам само час и нещо, преди да трябва...

Да предположим, че не отида в гнусния хотел, посочен от Хахен. Да предположим, че пропусна срещата. Какво може да ми направи? Какво отмъщение ще измисли?

Знаех отговора. Ще бъде, както винаги се е заканвал, безмилостен. Трябваше да намеря начин да избягам от Томас по някое време вечерта, но да го направя така, че...

Да не го загубя. Няма да го загубя.

Влязох в ресторанта и го видях. Седнал с бележника пред себе си, със същата химикалка, с която пише всеки път, наведен, напълно съсредоточен. В този момент го пожелах непреодолимо силно. Той вдигна глава и ми се усмихна толкова топло и с очакване, но видях, че веднага е забелязал колко съм уморена, тъмните сенки под очите ми, които безуспешно се бях опитала да прикрия с грим. Понечи да ме целуне по устните, но аз се обърнах и му подадох бузата си, след което за пореден път изпитах ненавист към себе си, че се правя на недостъпна. Тоест, какво ли си мисли, след като го целунах толкова страстно вчера? Щом седнах при него, изведнъж се почувствах ужасно уморена — безсънието ненадейно ме смаза, изпитах ужас, че някак може да ми проличи колко разпокъсана се чувствам отвътре. След това обаче се заговорихме. В продължение на близо два часа не млъкнахме. Разпитвах го за книгата му за Египет и успях да измъкна подробности за брака на родителите му и причините с такава неохота да споделя лична информация в текстовете си, да предпочита историите на други хора. Всичко, което бях предположила във връзка с него — самотно детство, необходимостта да се крие, продиктувана от инстинкта за самосъхранение, родители, които са били нещастни и поради това не са съумели да оценят своя интересен, особен син — по един или друг начин присъстваше в разказа на Томас. Беше изумително да усетим как се привличаме, как всеки от двамата ни има по-голямо желание да чуе историята на другия, отколкото да сподели своята. Усещаше се истинска връзка — и неизказано съгласие, че и двамата сме се сблъскали с големите разочарования в живота... било то заради родители, които не са ти се радвали, или съпруг, с когото не си имал никакво усещане и общ път — а това е толкова важен елемент от брака. Но всъщност моят брак с Юрген не се брои за истински, днес съм съвсем наясно с това. Стигнах дотам, че да призная нещо, което не бях споменавала на никого — как родителите на приятелката ми

Маргерита бяха (убедена съм) предадени на Щази, след като споменах пред нашите, че сме гледали западна телевизия в бунгалото им недалече от границата със Западна Германия... и как се чувствах ужасно виновна за това, след като се стигна до такива неприятности за майката и бащата на Маргарита. Томас прояви изключително разбиране, съчувствие. Когато покри дланта ми със своята, не се дръпнах, макар почти да му се ядосах, че е толкова човечен, толкова търпелив и толерантен. Но вместо да се обиди, той взе и другата ми ръка и ми каза същото, което ми бе казал и предния ден: че съм прекрасна. Никой никога не ми е казал такова нещо. Нито родител. Нито любовник. Нито дори приятел. Изпихме още половин литър вино по мое настояване — защото почитеността на човека срещу мен ме разтърси. Защото всичко — невероятната му съпричастност, начинът, по който попиваше всяка моя дума, начинът, по който ме гледаше — ме караше да осъзная, че е влюбен в мен. Паниката ми растеше с всяка изминала минута, чувството, че ако се отдам на Томас, никога няма да си простя, задето се налага да му изневерявам с човека, подчинил сега живота ми. Не исках да живея в лъжа, но съзнавах, че сега Томас е всичко за мен.

Когато разговорът стигна дотам — когато и двамата признахме, че наистина сега за нас това е всичко — изведнъж осъзнах как казвам на Томас, че трябва да си върви, да се спасява. Той ме гледаше невярващо, докато му повтарях, че просто е невъзможно, че трябва да си върви. А след това избълвах онова, което исках да му кажа още от първия момент, щом се появи в живота ми: *Ich liebe dich*.

И избягах.

Хукнах нагоре по уличката към главната и извадих късмет. Видях такси. Махнах му и скочих вътре точно когато Томас излизаше на улицата. Казах на шофьора адреса във Вединг и се облегнах на задната седалка, задавена от плач. Не престанах да плача, докато таксито не спря пред мизерен хотел. Мястото изглеждаше ужасно. Седях така в таксито, без да помръдвам, в продължение на няколко минути. Чест прави на шофьора, че не ми каза да слеза и да се махна. Просто изключи апарата и изчака, докато можах да намеря сили да си тръгна. Но всъщност не намирах сили. Просто нямах друг избор — трябваше да се кача по стълбите и за пореден път да обслужа чудовището. Когато посегнах към чантата си и попитах шофьора колко му дължа,

той каза: „Николко“. Когато зарих с нова сила, развълнувана от този спонтанен акт на човечност, той продължи:

— Само кажи и ще те закарам далече оттук. Където пожелаеш.

— Много си мил — прошепнах.

После слязох и се затътрих към рецепцията, където седеше мъж с тъжен вид. (В нито един от хотелите, където бях принудена да се срещам с Хахен, не видях служител, който да има поне мъничко ведър вид — разбирам ги.) Щом споменах името на Хахен, онзи каза равнодушно:

— Стая триста и шест.

Все същото. Хахен с мърлявата тениска и лекъосаните слипове. Попитах го защо трябва да се виждаме толкова късно.

— Защото не можех по-рано — беше отговорът.

Направи ми знак да се съблека.

— Развали ми вечерта с приятели — казах.

Той само сви рамене и каза:

— Колкото по-бързо се съблечеш, толкова по-бързо ще можеш да се върнеш при тях.

Тази вечер достигнахме поредното дъно — той настоя да ме целува и аз усетих отровния му дъх, евтината бира, с която се беше наливал цял ден, пушените в продължение на четири десетилетия цигари, мазната храна, с която бях сигурна, че се тъпче, и най-вече отвратителната му мерзост. Напъха езика си в устата ми по същия начин, по който пъхаше жалкия си член между краката ми — като злобен, но крайно несигурен в себе си грубиян, какъвто си беше. Мъж, който е наясно, усещах го, че не е никакъв мъж, но използва цялата си жалка власт, за да си изкарва на жената за това свое гадно злощастие. Кой знае дали тайно си го признаваше, или беше от безнравствените твари, способни да развият инстинктивни животински механизми за предпазване от всякакви самоанализи.

За щастие тази вечер нямаше проблеми с ерекцията и приключи за две-три минути. Облякох се. Хвърлих му четири нови ленти, помислих си с чувство за вина, че сред пресниманите документи е и преводът ми на разказа на Томас за първото му пътуване до Източен Берлин. Дали при следващо пътуване натам няма да го спрат на границата заради мен? Защо снимах и този очерк? Защото Хахен ми каза, че непрекъснато слушат радио „Свободна Европа“. Че следят

денонощно какво се излъчва. Вече знаеха, че съм станала основният преводач. Което означаваше, че всичко, написано от чужденци, което се пускаше по радиото, най-вероятно съм го превеждала аз. А Хахен ме заплаши съвсем открито, че „ще е много неприятно, ако бъде излъчено нещо, за което те не знаят предварително“. С други думи: „Даваш ни всичко, по което работиш“. Както и да е, Хахен явно остана доволен, че му нося два пъти повече от обичайния брой филми. Връчи ми нови ленти и каза думите, с които приключваше всеки наш „сеанс“:

— А сега изчезвай.

Когато излязох на улицата, валеше мокър сняг. Все ми беше тая. Прибрах се. Половин час стоях под душа с надежда да измия всички следи от Хахен. Не можех дори да си представя, че ще си легна. Затова се облякох трескаво и изхвърчах в мрака. Обикалях с часове без посока, без да знам къде отивам. Минах през четири бара, навсякъде пуших и пих водка, и си нареждах да се прибера, да тръшна вратата зад себе си и да страдам безмълвно за всичко, което можех да имам с Томас, да си внушавам, че всяко зло е за добро.

Но знаех домашния му адрес, понеже беше написан на първата страница на текста му. Подминах контролно-пропускателния пункт на „Хайнрих Хайне Щрасе“, подгизнала до кости от неспирната лапавица, и не можех да си избия от главата Томас и това, че Йоханес спи сладко буквално на крачки от мястото, където съм аз. Тези две мисли станаха толкова натрапчиви, че внезапно се затичах, залитнах заради хлъзгавите плочки, късния час, изпитата водка, емоционалния хаос, и щом завих към „Марианенщрасе“, продължих право към неговия дом с идеята веднага щом той отвори...

Той слезе след около три минути. Явно беше заспал. Но очите му се облещиха от почуда и (да) облекчение, като ме видя.

„Студено ми е“, казах и паднах в обятията му.

Той ме прегърна, а аз прошепнах: „Никога не ме пускай“.

* * *

Написах горното веднага щом се прибрах в жилището си сутринта. Поех риск, какъвто не бях си позволявала досега — взех дневника от мазето през деня, за да запиша всичко, преди да тръгна за

работа, след което (слава богу) да се върна при Томас вечерта. Спуснах щорите на стаята, за да не види някой, че пиша. Щом приключа, дневникът заминава обратно в скривалището, а аз тръгвам за работа.

Но първо...

Петък през нощта. Нямам представа колко часът е било, когато стигнах до входната врата на Томас. Знам само, че беше студено и треперех, но бях толкова твърдо решена да отида там, да му кажа, че го обичам, да падна в леглото с него, да го помоля никога да не ме пуска да си отида.

Щом се качихме, почти веднага се озовахме в леглото. И когато проникна в мен за първи път... пак разбрах, че това е мъжът на живота ми. Никога не съм изпитвала такава невероятна близост (това е единствената дума за случилото се). Да, в университета се виждах с едно момче, студент по право на име Флориан, с когото сексът беше страхотен. Но помежду ни нямаше любов. Докато този първи път с Томас — това беше любов. Както и вторият, третият, четвъртият, петият, шестият... Загубих бройката колко пъти се любихме, колко пъти се придърпвахме един друг в леглото. Знам, че отново и отново си обяснявахме взаимно колко много се обичаме, не отлепахме поглед един от друг, страхотно силно и непреодолимо чувство.

По едно време в тази първа нощ, преди най-накрая да заспим, се извиних искрено на Томас, че бях избягала по-рано вечерта. Той беше толкова мил, отнесе се с такава разбиране, че просто се отпуснах и заспах в обятията му.

Когато се събудих, беше сутрин. Томас сигурно беше ставал по някое време, защото всичките ми мокри дрехи бяха проснати по радиаторите да се сушат. Любимият ми спеше дълбоко до мен. Седнах до него и го гледах няколко дълги божествени минути, галех го по косата, следях ритъма на дишането му, мислех си колко е красив, толкова много исках да имам бъдеще с него, клех се наум да намеря някакъв изход от ситуацията с... не, не искам дори да споменавам името му тук. Станах и сега огледах по-обстойно апартамента на Томас. Толкова чист, толкова ведър, толкова подреден и семпъл, но същевременно модерен градски като в списание. Въпреки че няма скъпи мебели, нито голяма стереоуредба или телевизор (всъщност нямаше никакъв телевизор). Но стените са бели, всички мебели за изшлайфани до оригиналния си дървесен цвят и всяко нещо си е на

мястото. Като се огледах и видях как чинии и чаши, и книги, и плочи са прилежно прибрани и подредени на съответните рафтове, как дрехите му са окачени на дървени закачалки в гардероба, как обувките му изглеждат лъснати и все едно никога не са използвани, първата ми мисъл беше: *той спомена, че баща му е бил военен*. Но и усетих, че тази нужда от подреденост е вид самозащита — същата самозащита, която бе намерил, когато за пръв път му бяха позволили да отиде сам до библиотеката. (Божичко, тази история ме трогна истински.) Установих, че всичко това ме изпълва с любов към него и ми дава усещане за близост с него. Защото и двамата бяхме изживели тъга поради особените семейства, в които бяхме израсли, и поради това, че досега не бяхме имали връзка с някого. Ето защо все едно и също ми се въртеше в главата: *боговете за втори път ми се усмихват. Първият път беше при раждането на Йоханес. И сега...*

Щом влязох в кухнята и се задвижих между хладилника, шкафовете, килера (всичките тъй добре заредени, о, боже, той е толкова подреден), установих, че правя нещо, което за последен път си спомням да ми се е случвало с Йоханес: тананиках си. Мисля, че беше песен от Шуберт — *An die Musik* — която знам от Юрген (признавам му го). Заредих кафеварката. Сложих на масата хляб, масло, мед и портокалов мармалад, и каквото още намерих. В следващия момент до мен стоеше Томас, целуваше ме, разтвори хавлията, която намерих да виси до душа, и ме завлече обратно в леглото.

Този път беше още по-вълнуващо, още по-взривяващо и еротично. Пак си говорихме колко революционно е всичко (точните думи) и за двама ни... как няма да позволим нещата да се уталожат или разпаднат... как това е най-голямата изненада, която би могъл да си представи всеки от нас.

Изобщо не излязохме от апартамента. По едно време зърнах турския любовник на хазаина на жилището, след което Томас ми разказа фантастичната история на наемодателя Аластър, който е гей и хероинов наркоман; как Томас го открил полумъртъв и извикал линейка, така че му спасил живота. (Макар че беше скромен за своята роля, както и за факта, че двамата с любовника на Аластър бяха ремонтирали ателието му, което било омазано с кръв.) Разказах му някои неща за брака си и за пустотата му. Направихме си първата истинска вечеря заедно — паста с аншоа и доматиен сос — Томас дори

имаше истински пармезан в хладилника. Показах му скромния си талант в правенето на фигурки оригами. И говорихме, говорихме, говорихме. Беше почти толкова взривяващо, колкото и физическата страст помежду ни — това, че разговорът ни (на немски по негово настояване) течеше толкова леко, но със същата наситеност и живост, и с наслади във всичко свързано с двама ни.

Трябва да отбележа, че вчерашният ден е може би най-щастливият в живота ми. Защото — и сега вече го разбрах — никога преди този момент не бях познала любовта. Никога дори не съм се доближавала до това чувство.

После най-неочаквано Томас ме покани да се пренеса при него. Подаде ми ключ и ми каза на другия ден да си донеса нещата. Останах толкова смаяна, а и толкова развълнувана, че можах само да пророня: „Сигурен ли си?“. И когато той каза, че да, му подхвърлих, че ще взема някои вещи... пак тая моя предпазливост. Но имах и тайния страх, че ако освободя стаята си — което бях готова да направя незабавно — Хахен някак си ще разбере и тогава ще започне началото на края.

Важното обаче беше: *ще живея с мъжа, когото обичам*. Преди броени дни ми се въртеше мисълта да се метна от висока сграда. Възможностите на живота да сервира ужаси се компенсират от потенциала му за чудеса.

Изпитвам страх при мисълта, че трябва да отида на работа днес. Не исках да напускам апартамента на Томас, леглото на Томас. Не мога да понеса мисълта, че довечера трябва да се отбия в „Ключът“ и да намеря бележка от Хахен, с която ме уведомява къде ще ме иска за следващото чуване. Изпитвам страх през обедната почивка тайно да преснимам документи в сутеренния етаж. Трябва да намеря начин да се измъкна от всичко това. Трябва да намеря начин да не допускам това да унищожи невероятния дар да обичам Томас и да бъда обичана от него.

Днес станавме рано и се любихме бавно и с такава невероятна концентрация, че просто не можехме да откъснем очи един от друг.

„Искам да започвам всяка сутрин с теб така“, му казах после. И той ме увери, че винаги ще е така.

Преди да изляза и да се сблъскам със света, който не исках да виждам, казах на Томас каква късметлийка съм. А късметът — както установих — е голямата екзистенциална променлива в живота. Той

може да се появи насреща ти. А може и да те заобиколи отдалече. Дори когато се роди Йоханес, все още трябваше да се справям с това, че живея с мъж, който не ме обича, който не иска да споделя с мен отговорностите и удоволствията на родителството. Сега съм с мъж, който ми казва, че иска да споделя всичко с мен. И пред мен стои въпросът: ще мога ли в крайна сметка да понеса това щастие? Мога ли да приема, че го заслужавам? Мога ли да го задържа? Мога ли да не го отблъсна, да не го пусна да си отиде?

* * *

Минаха няколко седмици, откакто не съм писала тук. Най-вече защото не се задържам много у дома. В деня, в който написах предишната бележка, пренесох половината си багаж. И оттогава...

Щастие.

Напоследък споменах за всичко това на Томас. „Щастието съществува“, казах му. За пръв път започнах да вярвам истински.

Преди това винаги съм мислила, че щастието в най-добрия случай е нож с две остриета. Чудото да имам син като Йоханес и хаотичното бедствие Юрген.

Но сега, с Томас... наистина се чувствам част от нещо общо. Да искаме едно и също. Да бъдем най-близки приятели един за друг.

Ден след ден нямам търпение да се прибера при него. Искam го в себе си през цялото време. Искam ръцете му да ме прегръщат, когато заспивам. Искam да седя срещу него на нашата кухненска маса — да, току-що използвах местоимението „нашата“ — и да си говорим непрекъснато. Обичам да си говоря за книги с него, да ходя на кино с него и просто да бъда у дома с него. Освен това се грижим един за друг — той обикновено се ангажира с прането, а аз му нося кафе в леглото почти всяка сутрин, преди да отиде на работа. Обичам тази размяна на мили жестове. Както обичам и неговото благородство, неговото усещане да иска най-доброто за мен, за нас.

Късметлийка съм, казвам си всеки ден. Такава съм късметлийка.

* * *

Днес Аластър най-сетне се прибра от болницата. Толкова бях чувала за него от Томас — и, разбира се, бях виждала няколко пъти Мехмет, когато се отбиваше в апартамента — че нямах търпение да се запозная на живо с този колоритен образ. Томас ми каза, че след инцидента с почти фатален край приятелят му се откачил от хероина и се прибира у дома чист. Предупреди ме, че е с чепат характер и вероятно е изпаднал в „дълбоко мизантропско състояние“ предвид липсата на наркотици.

Но това, което ме изненада още в първия момент след срещата с Аластър, беше, че — като се изключи пиперливият му език — той е изключително галантен, забавен и умен. Очевидно имаше извънредно високо мнение за Томас, и то не само защото Томас му беше спасил живота. Харесах го тутакси и освен това си помислих, че смелостта му заслужава уважение. Разбрах, че картините, върху които е работил, били унищожени от онзи, дето бе посегнал на живота му.

Обаче Аластър се залови отново за работа ден-два след като го изписаха от болницата. Всяка сутрин, когато слизах на неговия етаж на път за работа, се спирах да погледна трите картини „в процес на работа“, които беше започнал. Томас беше прав, когато ми каза преди завръщането на Аластър: „Той е наистина великолепен художник“. Като гледах зараждането на тези платна (Аластър беше непреклонен, че няма да възпроизведе унищожените картини), самата аз нямаше как да не оценя способността му да играе с цвят и измерения и представи за светлина, при това по толкова удивителен начин, че изпитах смирение. Томас пише прекрасно. Аластър е толкова талантлив, толкова естествен. А аз какво мога да покажа?

Няколко дни след първата ни среща се засякохме на улицата, връщах се от работа. За моя изненада ме покани на бира. Щом се настанихме на масата, поговорихме малко за това, че „приятелят му“ Мехмет вече не иска да го вижда, че нещата са приключили безвъзвратно и това го е наранило доста повече, отколкото е очаквал. После каза нещо, което ми прозвуча адски необичайно:

— Не съм от тия, дето пробутват любовни хиперболи. Но искам да ти кажа, че ти си най-хубавото нещо, което някога се е случвало на Томас. И знам, че те обожава. Така че се надявам двамата да запазите самообладание и да видите колко уникално е това.

Уникално. Само че той използва израз на английски, който нямаше как да не си запиша: bloody rare. После погледнах в речника. Отпраща към начин за приготвяне на месото — червено отвътре до степен да изглежда направо кърваво. Но наред с това означава и изключителен, рядко срещан, уникален. Обичам синонимите.

Уникални. Това сме ние.

* * *

Тази нощ се случи нещо безумно. Томас настоя (по най-милият възможен начин) да отидем да гледаме един от любимите му филми — „Апартаментът“ на Били Уайлдър. Давах го в „Делфи“. Превъзходен филм. Много циничен. Много проникновен. И ми хареса това, че немскоезичният режисьор — учи във Виена, започва кариерата си на журналист и драматург в Берлин, след което емигрира в Щатите — до такава степен асимилира американската чувствителност, запазвайки и язвителния берлински поглед към света. Личи хапливото му отношение към американския корпоративен свят, но и човечността му, представя как дори хората с обикновен живот имат сложни лични истории. Филмът ми хареса, хареса ми да го гледам с Томас, продължавах да си мисля колко прекрасно би било двамата с него да живеем в Ню Йорк, как бих могла да си намеря работа като преводач или преподавател, как ще си наемем апартамент заедно, може дори да имаме дете... и може би това донякъде ще уталожил болката, която...

Не, тази болка не може да бъде уталожена. Тя винаги ще си е у мен — позор, който не се отмива и продължава да петни всичко.

Но може пък да се науча да живея с този позор. Може би съм нямала избор. Може би съм го знаела през цялото време. Може би Томас — и животът, който бихме могли да имаме заедно — е противоотровата, която, ако не друго, поне ще ми даде възможност да живея с постоянната си скръб за всичко това.

И все пак... след филма бях в приповдигнато настроение.

Но по някое време изневиделица се появи Павел. Вървеше към киното, от което тъкмо излизахме — щом ни видя, се облещи. Личеше, че е пил. Ухили ни се нагло и направи някакъв гнусен коментар как дисидентите никак не ги бивало в скришните неща. Томас му каза да

престане. Но Павел продължи. Когато взе да обсъжда писането на Томас, му казах, че се е направил на маймуна. При което той ме нарече „посредственост, дето се мисли за...“. Но не успя да довърши изречението, защото Томас го фрасна. Много силно. Павел се преви одве. Побързахме да си тръгнем.

Останах толкова шокирана, толкова изумена и — добре, ще го призная — толкова доволна, че Томас ме защити по този начин. И му казах, че макар досега да съм държала личния си живот в пълна тайна в службата, ако се разчуе за нас, ще кажа на всички истината: „Това е човекът, когото обичам“.

Естествено, като отидох на работа в понеделник, очаквах всички да знаят за случилото се — Павел беше видна клюкарка и като нищо би преиначил историята, за да изглежда все едно Томас го е фраснал ей така, изневиделица. Но Павел се обадил, че е болен, и не се появи няколко дни. Следващия път, когато се видяхме, се държа, сякаш нищо не се е случило, просто мина покрай мен с кратко „добрутро“. Не че си беше позволявал нещо, откакто Моника вдигна скандал на Уелман заради начина, по който Павел се държи с мен. Но от този момент нататък той започна да спазва дистанция, стана хладно любезен и абсолютно професионален.

Опънеш ли се на побойник, той се укротява. А може и да го цапардосаш.

* * *

Вчера вечерта се случи нещо ужасно, ужасно. Бях на дежурната среща с Хахен. Щом прекрачих прага, ме сграбчи за ръката и я изви зад гърба ми с такава сила, че започнах да крещя. Той ми каза, че ако изпищя още веднъж, ще ми счупи врата. И ми съобщи, че знае всичко за връзката ми „с американеца“. Паникьосах се. Той продължи да извива ръката ми все повече и с такава сила, че очаквах да чуя как костите ми изпукват.

— Наистина ли си мислиш, че можеш да скриеш нещо от мен? — изсъска той. — Наистина ли, мръсна малка кучко?

Виех толкова силно, че не можех да говоря. Той ме хвърли на леглото, вдигна ми полата, съдра ми чорапогащника и...

През цялото време ме стискаше за гърлото. Както винаги свърши бързо. След това ме удари с юмрук в стомаха. Свих се на кълбо, хлипах, дума не можех да промълвя. Но го чух да казва:

— Заслужаваш да те размажа от бой. Но ще останат видими белези. Затова докладвах за крайното ти неподчинение — поредната измяна — на приятелите ни оттатък. Не останаха доволни. Разбира се, това поставя под въпрос всяка бъдеща комуникация с Йоханес.

— Ще спра да се виждам с него — пророних през хлипането. — Ще направя всичко, което искаш. Само те моля... нека си...

— Изкупиш вината?

Кимнах.

— Защо да ти вярвам?

— Досега правих всичко, което поиска от мен. Изпълнявам всичко.

— Така е. Но пък се забърка с американец — и се опита да го скриеш от мен. Вече сигурно си разбрала, нашата работа е да знаем всичко.

— Да.

— Така че освен другото знам, че си доста хлътнала — направо си влюбена — в този американец. Но колко обичаш сина си? Готова ли си да го пожертваш заради американския писател?

Поклатих глава.

— Точно на такъв отговор разчитах. Между другото, няма да те карам да зарежеш любовника си. Все още не. Но ще направиш така, че да ни е полезен. Ако не...

* * *

След това дълго се скитах. Искаше ми се да кажа на Томас всичко. Със сигурност щеше да разбере. Със сигурност любовта му към мен щеше...

Не. Би било твърде много да искам това от него. Щеше да се почувства предаден.

Но същевременно вече знаех, че Хахен — или някой, който работи за Хахен — следи всяка моя стъпка.

Какво да направя? Каква насока да избира?

Няма измъкване. Ще изгубя всичко.

* * *

Томас беше на концерт. Прибрах се. Изхвърлих останките от бельо, което Хахен беше раздрал. Взах си дълъг горещ душ. Докато Томас се прибра, успях както винаги да се освободя от всичко, което чувствам (яростта, гнева, страха), да го заключа в тъмната стаичка, достъпна само за мен. Хванах Томас за ръката и го заведох право в спалнята. Любихме се. Бях толкова развълнувана, толкова напрегната, че бях по-страстна от обичайното и свърших с вик. После се свих накрай леглото и ми се искаше да можех да призная всичко на Томас. Той ме прегърна и попита какво ми тежи.

Всичко.

Но не пророних нито дума. Казах му само, че го обичам, после затворих очи и се престорих на заспала. Но сънят не идваше. Станах, отидох в кухнята, налях си чаша червено вино, изпуших няколко цигари и накрая взех решение за унищожения си живот. Трябваше да избира точния момент, в който да приложя плана си. Преди да предприема стъпката, която възнамерявах, трябваше всичко да подреда. Защото щеше да е безвъзвратно. Трябваше да изчакам и докато стане, да правя каквото се изисква от мен.

Но след като взех решение за насоката — след като осъзнах, че все пак има изход — донякъде се успокоих. Когато намериш решение на неразрешим проблем, се чувстваш обнадяван.

* * *

При следващата ни среща Хахен не се държа грубо с мен. Когато ме целуна, не свих устни от ужас. Дори се опитах да отвърна сковано на целувката му — и размърдах таз, за да свърши с повече мощ.

Той го забеляза и после попита:

— Значи си решила да бъдеш мила, ја?

— Ще направя каквото искаш. Заради сина си. Заради родината си.

Явно се върза.

— Можеш да докажеш патриотизма си, като убедиш любовника си да ми достави малка пратка. Разбира се, той изобщо не бива да разбере кой дърпа конците. Мислиш ли, че можеш да го убедиш да отиде да прибере снимки на сина ти от твоята приятелка Юдит?

* * *

На сутринта разкрих пред Томас, че имам син. Разказах му всичко и той, изумен и смълчан, ме изслуша от началото до края. Не разкрасявах нещата. Не преигравах с цел да събудя съчувствие у него. Не се разплаках — макар че, докато говорех, на няколко пъти ми идеше да избухна в сълзи. Просто изложих фактите — включително и това, че близката ми приятелка Юдит ме е предала. Казах му, че за мен животът без Йоханес е жива смърт.

Томас реагира по възможно най-човечния начин. Каза, че разказът ми обяснявал много неща и че не може дори да си представи какво съм преживяла.

Споменах, че съм получила писмо от Юдит преди няколко месеца — било ми доставено тайно. Юдит пишела, че е ужасена от предателството си и ме моли за прошка, наред с това споменава, че у нея има снимки, които са мои. Томас веднага предложи да отиде до Източен Берлин, да звънне на вратата ѝ и да ми донесе снимките. Когато го каза, ме прониза остро чувство за вина. Защото нямаше никакво писмо от Юдит. И единствената причина да знам за снимките у нея беше, че Хахен ме уведоми как неговите „хора“ ще ѝ ги донесат тази седмица и ще я инструктират какво да каже, когато Томас се появи в апартамента ѝ.

— От него се иска само да донесе двайсетина снимки — каза ми Хахен. — Половината ще задържа. Другите са за теб. Така че, както виждаш, има някаква полза да изпратиш гаджето си на тази експедиция. Най-после ще се сдобиеш със снимки на обичния си син — и повярвай ми, републиката ще остане впечатлена от сътрудничеството ти. Това може да се окаже повратна точка за теб.

Сега, когато слушах как любимият ми Томас настоява да отиде и да вземе снимките — просто трябвало да го направи — чувството ми

за вина беше неописуемо. Как да стане? Как да забъркам човека, когото обожавам до такава степен, в тази мръсна, гнусна история? Но както бях паникьосана, вътрешният ми глас каза: „Прави каквото трябва, за да изкараш следващите няколко седмици. После всичко ще се нареди. Ще бъдеш свободна“.

Така че, след като изразих нежелание да участва във всичко това, казах на Томас, че да, ще му бъде безкрайно благодарна, ако може да отиде при Юдит.

* * *

Рано тази сутрин потегли към „Чекпойнт Чарли“. Преди да излезе, го прегръщах дълго, предупреждавах го да бъде внимателен. Макар Хахен да ми каза вчера, че няма защо да се притеснявам за безопасността на Томас, че е в техен интерес пътуването му до Източен Берлин да мине безпрепятствено, не вярвах на нито една негова дума. Целият живот на Хахен представлява измислици, лъжи, измами, власт над хората чрез заплахи, изнудване, физическо нараняване. Така че кой знае в какви игри възнамеряват да въвлекат моя любим.

Защото това е Щази. И техните правила не зачитат морала.

Надникнах през прозореца и видях как Томас се отдалечава. Боже, моля те, върни ми го довечера. Здрав и читав.

* * *

Прибра се преди пет! Изглеждаше уморен и леко стреснат — имаше какво да ми разкаже. На „Чекпойнт Чарли“ го държали затворен два часа. Не му обяснили защо. Преровили раницата му най-старателно, но не го обискирали, а снимките били скрити в дънките му. Когато видях всички тези снимки на Йоханес, се разплаках. Естествено, пораснал е. Изглежда ми малко по-пълен, откакто си го спомням последно — това е добре, означава, че хората, които се грижат за него, го хранят както трябва. Има повече косица, очите му са по-будни, но онази типична негова потайна усмивчица си е налична.

Като видях тази усмивка, като видях сина си след толкова много месеци, не успях да сдържа сълзите си. Томас ме държа в обятията си, докато се нарева.

Много по-късно — щом Томас заспа в леглото, след като се бяхме любили — станах и огледах най-подробно снимките, опипах ги една по една, за да се опитам да намеря в коя точно е скрит микрофилм. Никъде не напипах издуптина. Но тези хора са истински професионалисти в подобни неща, нали?

* * *

Хахен остана доволен от снимките.

— Добра работа — каза той, като ми подаде обещаните ми десет от двайсетте снимки. — Няма да се виждаме известно време. Имам друга работа. Но може да ти се обадя да дойдеш при мен след няколко седмици. Така че продължавай да проверяваш в „Ключа“. Два пъти седмично, както досега. Когато опра до теб, ще разбереш. Не си мисли, че отсъствието ми ще е вечно.

Та ми хрумна, че някой тук му върши мръсната работа. Че някой ми е по петите. Следи всяка моя крачка. Всичко за мен се знае.

* * *

Томас ми каза, че заминаваме за Париж!

Париж. Не мога да повярвам. През всички тези години Париж за мен е бил друга планета, недостъпна. А сега...

Картините на Аластър продължават да ме изумяват. Онзи ден му го казах — казах му, че са невероятни. Отговорът му: „Нямам ни най-малка представа дали са добри, или не. И дори когато ги завърша, най-вероятно няма да ми харесат. Но ти можеш да ги харесваш вместо мен“.

По-късно вечерта двамата с Томас слязохме при него и изпихме по няколко водки в ателието му. Когато Томас отиде до тоалетната, Аластър се обърна към мен и попита:

— Изглеждаш ми по-щастлива, отколкото някога съм те виждал.
Какво става?

— Животът стана по-лесен.

Защото Хахен го нямаше. Засега.

* * *

Току-що се връщам от Париж.

Париж.

Ако умра утре, мога да си кажа: *поне видях Париж. И то с мъжа на живота ми.*

Париж.

Откъде да започна?

Може би от „Рю Гей-Люсак“ — улицата, на която се намираше хотелчето, предварително резервирано от Томас за няколко нощувки. Той отбеляза закачливо, че мястото е твърде занемарено, твърде шумно, твърде задимено от цигарен пушек и твърде „френско“ със слабия дебит на водата в душа. Изобщо не ме интересуваше. Бяхме в Париж. И Париж ме плени магично по свой си начин. Да, величави моменти. Да, стилно и красиво за окото. Но това, което ми хареса най-много, беше мъничката пекарна до хотела, където си купуваш кроасани с вкус близък до религиозен екстаз. Или малките кина, където можеш да се потопиш в стари филми срещу няколко франка. Или онова място до „Шатле“, където чернокожи американски музиканти свирят джаз и са толкова талантиливи, толкова убийствено въздействащи. Или прекрасното малко кафене до хотела, където работниците от квартала се събират на чаша вино в девет сутринта и където, докато седяхме с Томас, можех да си представям поне за едно кафе време, че водя волен бохемски живот, макар да съзнавам, че това е просто фантазия на турист с билет за връщане.

Каква чудна фантазия. Париж винаги ли изкушава със своята чувственост и внушение за безметежен живот? Макар да знам прекрасно, че и тук както навсякъде хората плащат наем, отглеждат деца, карат се с половинките си, ходят на работа, която не ги удовлетворява; цялата реалполитика на всекидневието, която някак сме

склонни да недовиждаме, докато седим в кафене на жизнерадостна уличка в Пети район и гледаме преминаващия покрай нас живот.

Носех си фалшивия дневник и записвах всички филми, музеи и кафенета, които обикаляхме, докато се правехме на парижани. Но как ми се искаше да е у мен „истинския“ ми дневник, за да запиша нещо, което се бе загнездило в съзнанието ми напоследък:

Сега, когато Хахен отсъстваше от живота ми за няколко седмици, веднага след като мина последният ми мензис, взех решение — като знаех, че не рискувам да забременея от него.

Спрях хапчетата.

Да, да, веднага трябваше да кажа на Томас. Да, да, не биваше да решавам от името на двама ни. Да, да, знам, много пъти ми е повтарял, че иска дете от мен. Но винаги са присъствали и думите „някой ден“.

Така че защо реших да забременея, без да го попитам?

Защото се страхувам от всичката гадост, която заплашва да ме затрупа. Защото искам сигурност. Защото знам, че Томас няма да се ядоса. Може да остане смаян. Или да се стресне (нима не се стряска всеки мъж?). Но ми е казвал достатъчно често, че го иска. А сега го искам и аз. Искam ново бебе. Нов живот.

Но пък изпитвам и такова чувство за вина. Трябваше да му кажа. Обаче не мога. Както не мога да призная за още по-голямото предателство, което извърших спрямо него.

Нима любовта, истинската любов, предполага някакъв вид предателство? Задавам си този въпрос все по-често. Ако от самото начало бях следвала инстинктите си, щях да отблъсна Томас от себе си, защото знаех, че съм минно поле на противоречиви интереси. И защото трябваше да отговарям пред онзи, който ми заяви ясно, че е господар на съдбата ми.

Но ако го бях отблъснала — ако бях избрала по-безпроблемния път (макар че във фаустовската сделка, която Хахен ми предложи, нямаше нищо безпроблемно) — как щях да знам какво е чувството да си толкова сигурен в друг човек и той да ти отвръща със същото.

Защо обаче, мътните ме взели, просто не му казах: *искам дете от теб сега*? Защо се прикрих в преструвки и измама, при положение че ясното излагане на фактите щеше да ми донесе отговора, от който толкова се нуждаех?

Защо вечно усложнявам нещата? И защо залагам на карта любовта на единствения мъж в моя живот, който ми е показал, че ме обича истински?

* * *

Седим в кафене близо до театър „Одеон“, държим се за ръцете, пием вино и той изведнъж ми прави предложение за женитба. Просто ей така. Да, и преди го е споменавал, но така, както човек споменава някакво място, което му се иска да посети някога в бъдещето.

Този път беше категорично. Случи се след като (за пореден път!) споменах, че искам да се преместим в Париж. И тогава той каза: „Ами защо и да не се оженим“. Отначало си помислих, че се шегува. По бързо ми стана ясно, че е съвсем сериозен. И това ме разтопи. Пожелах го повече от всякога.

Ала вместо да изразя радостта, която изпитах в сърцето си, изчезнах в дамската тоалетна и се заключих в кабинката, запалих цигара и се опитах да уталожа обзелата ме паника, да си повторя за пореден път, че имам план. Следвам ли плана, всичко ще е наред. Върнах се на масата и казах, че да, ще се омъжа за него. Настоя да поръчаме шампанско, а после заговорихме, че евентуално може да живеем в Ню Йорк, да наемем по-голям апартамент, да си намеря работа... и да, сега, след като повече нямах надежда, че някога ще ми бъде позволено да видя Йоханес... и Томас ми каза, че е най-добре да не тая надежда, колкото и да ми е трудно да стигна до този извод. А аз през цялото време си мислех: *сега, когато най-сетне загърбих надеждата, в крайна сметка имам възможност да започна да формулирам плана, който ще ме освободи от Хахен завинаги.*

Но нещата трябва да се задвижат. Отчасти се моля да успеем да ускорим всичко — сватбата, зелената карта — и да сме се махнали, преди Хахен да се е върнал. Може да ме преследва чак до Ню Йорк. Но какво от това? Ще заплашва, че ще ме разкрие? Сега, когато приех, че го няма, изчезна и влиянието им върху мен. Синът ми е последният им коз. Разбира се, можеше да ме заплашат с унищожение, но имах какво да им отговоря и на тази заплаха. Едно по едно. Трябва да се видя с Хахен още веднъж. За да затворя тази глава, да приключа с историята,

да обърна страницата — всичките тези клишета, които сме готови да избълваме с надеждата, че нещата ще се променят. После животът ще се нареди.

Това е големият стремеж зад всичко: представата за живота като щастливо, позитивно начинание. Без трагедии, без жалки постъпки и подлост, без разочарования. Това е голямата надежда и зад любовта: тотално преизпълване с другия, който става твоето укрепление срещу всичко, което човешкото съществуване може да хвърли на пътя ти... или поне може да уталожил болката от всичко това.

* * *

Щом се върнахме в Берлин, съобщихме на Аластър, че в Париж сме се сгодили. Той също настоя да пием шампанско и изглеждаше изненадващо развълнуван от новината. Усещам, че Мехмет все така му липсва.

Бях доста нервна преди срещата с американския консул днес. Всъщност бях ужасена.

Но срещата мина добре. Консултът се оказа жена. Не че ми се усмихваше, но задаваше правилните въпроси. Разпита за причините за експулсирането ми от ГДР. За смъртта на съпруга ми. От колко време се познаваме с Томас. Накрая каза, че не вижда причина кандидатурата ми да не бъде одобрена, но все пак се застрахова, като спомена, че не тя взема решенията.

После отвън едва се държах на крака — бях толкова напрегната, толкова изплашена. Оправдах се пред Томас с дълбоко вкоренения ми страх от бюрокрацията. Той продължи да ме успокоява, че всичко ще се оправи, че няма причина да ми откажат зелена карта.

Но нервността ми се коренеше другаде.

Бременна съм. Вчера си купих тест от аптеката и докато всички колеги бяха на обяд, отидох в дамската тоалетна и се изпишках върху напоената с химикал лентичка. Изчаках десет минути и наблюдавах как зелената хартия става издайнически розова.

Истината е, че не съм на себе си от радост. Но съзнавам, че трябва да поднеса новината на Томас в подходящия момент, да му обясня, че съм забравила да си взема хапчетата в Париж, и да се

надявам, че цялата история няма да го наскърби. Ако не... ако почувства, че съм му заложила капан...

Но нали и той го иска. Нали ми го каза няколко пъти. И знае, че ще се справим заедно; че това дете ще ни дари с толкова много щастие.

Разбира се, за мен беше облекчение, че зачеването е станало през тези шест седмици, докато Хахен го нямаше. Никога не бих спряла хапчетата, ако се налагаше да продължавам да обслужвам Хахен.

Споменавам го, защото снощи трябваше да се видя с Хахен. В „Ключът“ ме чакаше съобщение къде да отида. Поредният евтин бордей. Още щом се появих, ме яхна, а после каза:

— Значи избяга с гаджето си в Париж.

Не отговорих. Той стисна с пръсти лицето ми.

— Никога повече да не напускаш Берлин без мое разрешение. Ясно ли е?

Кимнах, защото единствената причина да му позволя да ме чука сега, беше за да го залъжа, че всичко е постарому, че няма нищо нередно. Искаше ми се да изиграя картата си веднага, но знаех, че не му е нито мястото, нито времето. Затова просто лежах на леглото и търпеливо чаках да свърши.

— Другия уикенд ще пътуваме — каза ми.

— Добре.

— Хамбург. Имам работа там. Но те искам с мен.

— В твоята работа ли ще участвам?

— Ще видиш. Ще пътуваме отделно — вдругиден. Ще отседнем в различни хотели. Но ще дойда при теб. В папката с билета ти за влака има плик, в който ще намериш името на хотела. Вземи си пишещата машина. Ще се наложи да попревеждаш. После ще занесеш нещо на мой човек в Берлин. Знам, че радио „Свободна Европа“ ще интервюира онези двамата продажни танцьори, които избягаха наскоро. Ако успееш да ми набавиш интервюто преди излъчването, може да направиш удар, който да ти спечели сина.

* * *

Планът е задействан. Пътуването извън града ми дойде като дар свише. Още повече до Хамбург. Още повече че ще бъдем в различни

хотели, и не на последно място това, че в плика намерих двеста марки, с които да си платя хотела и другите разноски; имаше също фалшиви документи, според които се казвах Хилдегард Хинкел. Вече си купих всичко необходимо за пътуването — от магазин в другия край на града, далече от моя квартал. Казах на Томас, че обичайната преводачка на хер Уелман е болна и хер директорът е настоял в последния момент да пътувам с него до Хамбург, където ще изнася лекция на голяма конференция и има нужда от симултанен превод. Томас явно го прие. После ми каза, че са му възложили да вземе интервю от Ханс и Хайди Браун и че през уикенда ще обработва текста. Добре, гадно е да го правя пак. Ако всичко в Хамбург мине по план, ще се върна в Берлин, ще се видя с любимия си в неделя вечер, ще преснимам набързо текста, докато той спи, ще го предам на връзката на Хахен и после...

До края на седмицата ще съм съпруга на Томас. А щом се сдобия с жадуваните документи, кой знае, онези може да станат по-отстъпчиви?

Томас отбеляза, че се разделяме за пръв път, откакто сме заедно.

И ще е последният, казвам си.

* * *

Имах запазен билет за влака в 12:13 от Берлинския зоопарк до Централната гара в Хамбург. Смених си билета и пътувах с влака в 9:47. По време на пътуването имаше един особен момент, когато стигнахме границата и навлязохме в източногерманска територия. Границата се охраняваше от въоръжени мъже и бодлива тел. Влакът не спря, даже сякаш забърза ход. Сигурно по разпореждане на източногерманските власти — влакът от Западен Берлин за Хамбург пътува с определена висока скорост през тяхната територия, така че никой да не се опита да се качи в движение. Дали има друга държава, която да се старее толкова неотклонно да държи гражданите си оградени и под контрол?

Хамбург. Хотелът се намираше в квартала на червените фенери. Репербан. И това беше добра новина. Настаниха ме по-рано. Хотелът беше евтин и мърляв, и само за кратковременен престой. Популярен сред проститутките. Тук постоянно влизат и излизат хора. На такива

места персоналът е инструктиран да не обръща внимание на нищо — освен на неплатена сметка — да не задава въпроси и да не казва нищо на полицията.

Разходих се из Репербан. Проучих околните пресечки и улички. Разработих наум плана си. Върнах се в хотела. Безпокойството ми растеше. Пуших и изучавах картата на града и на метрото. Чаках обаждането. Той позвъни чак в седем вечерта. Каза, че е в бар отсреща.

— Ще се качиш ли? — попитах.

— По-късно. Първо ще вечерям.

Идеално.

— Слизам веднага.

Взех си раничката, която носех освен куфара. Беше нетипично студено за сезона, затова си облякох и дънковото яке, с което бях пътувала, проверих още веднъж съдържанието на джобовете. Бях готова.

На излизане се погрижих никой от рецепционистите да не ме види. Пресякох улицата. Влязох в бара. Вътре беше фрашкано. Хахен седеше на бара и гледаше как гола жена на близкия подиум си завира банан.

— Какво ще кажеш — кимна към сцената Хахен.

Свих рамене, след малко казах:

— Гладна съм.

— Може да хапнем тук. Имат кухня.

— Открих едно италианско ресторантче недалеч. Правели най-хубавата пица в Хамбург.

— Кога успя?

— Още с пристигането.

— Нали ти заповядах да вървиш право в хотела.

— Искях да се поразтъпча и обиколих района. Видях ресторантчето. А на витрината имаше статия от вестник, сложена в рамка, и пишеше...

— Не обичам, когато не се подчиняваш и не изпълняваш ясни инструкции.

— Беше десетминутна разходка, нищо повече. Обещавам, че няма да се повтори. Но ресторанта си го бива.

— Скъпарски ли е?

— Не.

Видях как Хахен се замисли.

— Добре. Но след вечеря отиваме в стаята ми. И ще трябва да преведеш това, преди да се върнеш в Берлин в неделя — плъзна към мен пощенски плик.

Веднага го прибрах в раницата си.

— Добре, добре — рекох. — Имам прекрасни новини за теб. Ще мога да ти осигуря интервюто с Ханс и Хайди Браун преди понеделник.

— Сериозно?

— Абсолютно.

— Това се казва добра новина. Сигурна ли си, че можеш да докопаш текста в неделя?

— Приятелят ми каза, че ще обработва интервюто този уикенд.

— Тогава трябва да го преснимаш през нощта. Тъкмо навреме. Ще остана тук още няколко дни, но ме предупредиха, че набавянето на текста на интервюто преди излъчването е от изключителна важност. Така че ще оставиш документите, които искам да преведеш, заедно с преснимания текст на интервюто в понеделник сутринта зад тоалетното казанче на кабинката в „Ключът“. Да имат интервюто в началото на седмицата... казвам ти, моите хора ще бъдат впечатлени, че им го осигуряваш. Мисля, че това ще се отрази благоприятно на твоя случай.

Той хвърли няколко монети на бара. Жената на подиума правеше невъобразими неща с един портокал. Светлината беше толкова притулена, а тълпата толкова гъста, че едва ли някой изобщо бе забелязал присъствието ни в заведението.

Тръгнахме по странични улички, Хахен изглеждаше необичайно отпуснат, каза ми, че предпочита Хамбург пред Берлин. Остави ме да го водя все по-навътре и навътре в лабиринта на Репербан, минахме покрай безброй проститутки и сексшопове, шумни барове, докато се озовахме в по-спокойна част на квартала.

— Сигурна ли си, че знаеш накъде отиваме? — попита ме той, след като свърнахме към една улица, застроена предимно със складове.

— Съвсем близо е — уверих го.

На следващия ъгъл го насочих вдясно, като му казах, че ресторантът е в дъното на тази уличка. Оставих го да върви на няколко крачки пред мен. Щом зави зад ъгъла, пролича, че е осъзнал къде се

намира — на неосветена затънтена пряка. Извъртя се рязко към мен. И тогава дясната ми ръка замахна и в сърцето на Хахен се заби острие на автоматичен нож. Беше в джоба на якето ми заедно с чифт обикновени черни ръкавици. Докато Хахен вървеше пред мен, си сложих ръкавиците и се покашлях, когато отворих ножа с щракване, после го изчаках да се обърне към мен, щом установи, че сме навлезли в тъмна уличка, от която няма да излезе.

Но това последното всъщност не го осъзна, преди ножът да потъне меко в сърцето му. Използвах дръжката на ножа като лост и блъснах тялото на Хахен навътре в уличката, същевременно приклеших ноздрите му и затиснах устата му със свободната ръка, без да откъсвам поглед от него, докато той се давеше в собствената си кръв. Очите му се опулиха насреща ми и видях в тях шока, ужаса, страха. После започна да повръща кръв и си дръпнах ръката. Строполи се на земята, загърчи се, след няколко минути притихна.

Късметът продължаваше да е с мен. Наоколо нямаше жива душа. Не се чуваше шум от приближаващи коли или стъпки. Бързо посегнах към джоба на панталона му и извадих портфейла. Разгърнах якето му и взех всички документи за самоличност. Разкопчах колана и му свалих панталона и гащите. После със силно дръпване изтръгнах ножа от гърдите му. Стиснала портфейла, документите и кървавия нож в едната си ръка, се върнах на улицата и се огледах на двете страни. Бях подбрала подходящото място. След мръкнало тук беше пълно мъртвило. Свърнах надясно и тръгнах по тротоара енергично, но спокойно, после завих по друга пресечка — непрогледна, без осветление, точно като тази, където в момента лежеше Хахен. Бързо свалих кървавите ръкавици, после якето, дънките, тениската и кецовете — всички те бяха оцапани с кръв. Отворих раницата и извадих същия комплект дрехи, купен предния ден в Берлин. Облякох се за секунди, прибрах ножа, дрехите си, портфейла и документите. Пак се огледах в двете посоки, преди да изляза на улицата. Никакви пешеходци. Никакви коли. Мястото беше изцяло на мое разположение. Завих надясно и се озовах на широка улица, вървах по нея, докато стигнах до станцията на метрото, която си бях набеязала предварително. Качих се в посока към другия край на града, към

Ботаническата градина — според туристическата карта, която си бях купила от Централната гара в Хамбург, паркът се простираше върху четирийсет и седем хектара, имаше и езеро. Слязох от метрото в югозападната част на парка, тръгнах, бързо намерих езерото, като единствения жив човек, покрай когото минах, беше заспал на тревата бездомник. В единия край на езерото имаше мостче. Паркът бе огрян от лунна светлина. Взех камък и го хвърлих във водата. Потъна бързо и май надълбоко. Като си сложих чисти ръкавици, предварително пъхнати в раницата, извадих ножа и го пуснах във водата. Беше ред на портфейла, който се оказа не чак толкова окървавен: взех парите от него, вървах, докато излязох от парка и хвърлих портфейла в боклукчийско кошче на улицата. Няколко преки по-нататък документите за самоличност бяха накъсани и изхвърлени в друго кошче. Намирах се недалече от Централна гара. Пътюм забелязах голям контейнер за промишлени отпадъци до входа на заден двор.

За късмет капакът на контейнера не беше заключен и вътре беше пълно с боклук. Раницата ми замина там. Продължих към гарата. Вече бях свалила и свила на топка ръкавиците, с които бях пипала всички улики, и сега ги изхвърлих в първото кошче.

Насочих се обратно към метрото и се прибрах в хотела, където съблякох всичките си нови дрехи и взех много горещ душ. Погледнах си ръчния часовник: 21:09. Оставаше ми около час преди тръгване. Разбутах леглото, за да изглежда, че някой е спал в него, когато на сутринта се появи камериерката. После отворих бутилката водка, която си носех, изпих три чашки и изпуших три цигари. Взех си куфара и тръгнах надолу по стълбите. Късметът пак беше на моя страна — когато си тръгвах, на рецепцията нямаше служител. Бързо стигнах до метрото, оттам за нула време се озовах на гарата и с влака в 23:07 се прибрах в Берлин...

Преди два сутринта вече си бях в леглото в моята стая. Не спях добре, очаквах агентите на Щази всеки момент да се появят и да ме отведат.

Крих се у дома цялата събота и превеждах документите, които ми даде Хахен. За да ангажирам вниманието си, нахвърлях черновата на приложението към документите за зелена карта. Минава полунощ. Промъкнах се в мазето преди час, за да си взема дневника и да запиша. Ще се видя с Томас след по-малко от осемнайсет часа. Ще бъда с

куфара си, все едно току-що съм се прибрала от Хамбург. Трябва да се опитам да изглеждам спокойна, трябва да се опитам да прикрия страха си.

Знам, че тъй като хората на Хахен са информирани, непременно трябва да снимам интервюто в неделя вечер и да се измъкна с филма, докато Томас спи. Сега трябва да се печели време. Като им осигуря всичко, което искат, ще прикрия следите си. Ако някой настоява да чуе моята версия, ще им я кажа:

Пристигнах в Хамбург съгласно инструкциите. Чаках в хотела, но Хахен изобщо не дойде. Останах там до 22:00, после реших да си тръгна — защото двамата с Хахен имаме неписано правило, ако той не се появи на среща, се прибирам у дома. И тъй като домът ми е в Берлин... Хванах последния влак. И като изряден агент ви преснимах интервюто с Ханс и Хайди Браун.

Осигуряването на интервюто щеше да бъде моето желязно алиби, ако Щази ме обвинят, че имам нещо общо с изчезването на Хахен.

Както и да е, когато тялото на Хахен бъде открито, прободната рана, липсващият портфейл и сваленият панталон ще бъдат улика, че Хахен е забърсал някого за бърз секс в задна уличка, но „партньорството“ се е превърнало в грабеж и убийство. Заради липсата на портфейла и личните документи тялото ще остане непотърсено — силно се съмнявам, че Щази ще изпратят човек да го идентифицира. Тъй като се регистрирах в хотела с фалшиви документи, няма никакво доказателство, че изобщо съм напускала Берлин.

Може би през седмиците преди двамата с Томас да заминем за Щатите, с мен ще се свърже новият Хахен и ще настоява да се видим в някоя мизерна хотелска стая. Този път ще откажа. Дали наистина биха ме изобличили като техен оперативен служител в радио „Свободна Европа“? Това би било нетипично за тях и би им навредило, понеже би вдигнало на крак американските и западногерманските тайни служби, които ще тръгнат да търсят агенти и в други свои държавни институции. Да, може да решат да ме елиминират, но все пак им осигурявах солиден пропаганден удар, като им давах интервюто с двамата Браун дни преди излъчването. Да ме убият след това би означавало да признаят, че аз съм тяхната къртица в радиото. От друга страна, дали изобщо ще се занимават с пионка като мен?

Страх ме е. Страх ме е и отчаяно искам да минат следващите няколко дни. Макар след убийството на Хахен да се чувствам в шок и замаяна, не изпитвам никаква вина. Трябваше да го направя. Нямах друг избор, ако искам да се измъкна, да обърна страницата, да започна на чисто. Особено при положение че у мен расте нов живот.

Мога ли да направя всичко това? Мога ли да натикам всичко в тъмна стаичка дълбоко в психиката си, да затръшна вратата и да не я отворя никога вече? Едва ли. Но имам намерение веднага след като приключа с писането, да се върна в мазето и да оставя дневника (заедно с първата тетрадка) на первазчето от вътрешната страна на неизползваемата вентилационна шахта, която винаги е била тяхно скривалище. Само че този път няма да вадя дневниците повече, преди двамата с Томас да напуснем града. Ако имам късмет, след десет или петнайсет години, когато с Томас и двете ни деца се върнем в Берлин, ще си намеря претекст за няколко часа и ще се върна в Кройцберг, ще почакам, докато някой влезе или излезе от сградата, после ще се спусна надолу по стълбите и ще си прибера тетрадките — сякаш са капсула на времето от период в живота ми, който хвърляше сянка над мен и ме превръщаше в това, което съм... но към който успявах да прилагам разделно мислене. Не и към загубата на Йоханес. Знам, че до последния си дъх няма да мога да блокирам напълно тази част от живота си. Нито искам. Защото загубата му за мен е колосална. Но ще се опитам да затворя вратата на целия този ужас, най-вече на факта, че се наложи да убия човек, за да живея нов живот. Смъртта на Хахен ми позволява да запазя детето, което нося в утробата си (понеже Хахен щеше да настоява да направя аборт веднага щом бременността започне да ми личи). Със съзнателни усилия ще съумея да заровя спомена за това, което сторих, за да извоювам свободата си. Захвърли всички мисли във възможно най-тъмната дупка, залей всичко с бетон, махни се от този гроб и никога не се връщай.

Мога ли да го направя наистина? Мога ли да си наложа да забравя съзнателно всичко, което извърших този уикенд? Само времето ще покаже.

Сега знам едно:

Уликите от престъплението са разпилени. Не съществува никакво доказателство, че съм била в Хамбург.

В този смисъл... ми се размина. Размина ми се всичко.

И сега...

Сега съм свободна. Изцяло и истински свободна. Сега животът ми с Томас може да започне. С Томас и нашето дете. Пак ще ставам майка. И...

Свободна съм.

Свободни сме.

ПЕТА ЧАСТ

ЕДНО

Тетрадката свършваше тук. Когато я затворих и я избутах по-надалече от себе си, вдигнах глава и установих, че навън е паднал мрак. За няколкото часа, които ми отне четенето, светът извън думите на Петра бе престанал да съществува.

Свободна съм.

Свободни сме.

Затворих очи и превъртях за пореден път сцената в моя апартамент в деня след написването на тези думи. Когато я обвиних в „предателство“ към мен. Когато тя ме молеше да я изслушам. Когато ѝ отказах. Когато бях толкова бесен, че не исках да чуя какво ми говори.

Моля те, нека ти обясня.

Вместо това чувах само наранената си гордост, собствената си ярост. Вместо това в съдбовния миг затръшнах вратата. И по този начин...

Посегнах към бутилката скоч до лакътя си, налях си още едно питие, глътнах го на екс и излязох на верандата пред кухнята. Както обикновено нощен Мейн беше толкова черен, толкова непроницаем. Живакът беше паднал доста под нулата, валеше снежец, но всичко това беше извън мен. Аз бях отпътувал в спомените си обратно към онзи момент в бара във Вединг, когато агент Бубриски от ЦРУ ми обясняваше теорията на радара.

Радарът работи, когато между два предмета има магнитно поле, нещо като поле на привличането. Единият предмет изпраща сигнал до другия. Когато сигналят стигне до втория предмет, това, което се предава, не е самият предмет. А по-скоро изображение на предмета.

И после ми разказа всичко за Петра. Послужи си с метафората за радара, за да подкрепи теорията си, че съм се влюбил в „изображението“, което съм проектирал върху нея, и поради това съм пропуснал да прозра истинската ѝ същност.

Оттогава насетне винаги когато се питам дали тогава не направих непроситимо погрешна стъпка, винаги когато вината, че не я

спрях и я пуснах на Бубриски и колегите му, ненадейно ме връхлита, гледам да се утеша със следната мисъл: *всъщност тя представяше свое изображение, което не съответстваше на истината.*

Вътрешно знаех, че се опитвам да оправдая гневното импулсивно решение, което бях взел; решение, което, както сега научавах, беше унищожило всичко.

Един момент. Защо не й позволих да каже това, което така отчаяно искаше да ми каже? Защо допуснах моето високомерие, моята арогантност да я лиши от възможността да ми обясни всичко?

А сега...

Това, което ми казваше дневникът й страница след страница, беше...

Любов. Истинска любов. Чувство, което — ще го призная тук, в безопасното затворено пространство на този дневник — никога не съм познавала.

Това бяха нейните думи. Едно от безбройните обяснения в любов. Към мен.

„Мъжът на живота ми“, както е писала толкова много пъти. Когато прочетох мислите й, свързани с моите слаби места и моите защитни реакции, как е разбирала, че онази тъга, наслоена в детството ми, продължава да ме преследва... Дали някой друг е стигал толкова близо до мен, колкото Петра?

Докато седях на верандата и се взирах в мрачната пустош отпред, единственото, за което можех да мисля, беше: *ти изгуби единствения човек на света, който някога те е обичал истински. Изгуби я, защото уби всичко. Уби го, защото много държеше да си прав. Защото винаги си смятал, че си онеправдан. Наказа я, без да мислиш за последствията.*

Страница след страница тетрадките й ми казваха, че ролята на агент от Щази й е била наложена; че всичко е било кошмарно изнудване, което е била принудена да приеме единствено заради надеждата, че така ще си върне сина. А аз не й позволих да ми обясни.

Не й позволих да ми разкаже за ужаса от наложената й връзка с Хакен и как в крайна сметка е решила да го убие, защото...

Защото за нея това е бил единственият начин да бъде свободна, за да бъде с мен. И защото е била бременна с нашето дете.

Свободна съм.

Свободни сме.

Нашето дете.

Какво се е случило с нашето дете? Момче ли е било, или момиче? Днес би трябвало да е на... Боже, на двацет и пет.

Бързо влязох в кухнята, взех бележката от Йоханес, която пристигна с тетрадките. Беше ми оставил имейл адрес.

Отидох в кабинета си, включих компютъра и изпратих имейл: „Вдругиден идвам в Берлин. Може ли да се видим“. Отдолу написах името си.

Влязох в сайт за спешни пътувания и намерих евтин билет от Бостън за Берлин през Мюнхен. Полетът беше на следващата вечер в осем и половина. През същия сайт си резервирах и хотел в район на име Мите.

Мите. Бившият Изток. Някогашната забранена територия. Сега... Радар.

Когато сигналът стигне до втория предмет, това, което се предава, не е самият предмет. А по-скоро изображение на предмета. Тези думи отекнаха в душата ми — защото в яростта си, задето съм бил излъган, задето ми е изневерила и ме е предала, мислех само за изображението. Сега обаче осъзнавах, че „изображението“ съвсем не е такова, каквото изглежда. Любовта не е илюзия. Любовта е нещо ужасно истинско.

Сега единственото, което заглушаваше чувството ми за срам, беше мисълта: *самолюбието е най-деструктивната сила на света. То ни заслепява и ни пречи да видим по-далече от надменната си необходимост да бъдем прави, да защитим крехкото си самоусещане. По този начин ни пречи да прозрем други възможни интерпретации на историята, която живеем. Самолюбието те кара да заемеш позиция, от която нищо не може да те помести. Самолюбието ти налага да отказваш дори да се замислиш за причината някой да те моли да го изслушаш. Самолюбието те тласка да стъпчеш единствения човек, когото си срещнал за петте си десетилетия живот, който ти е предложил възможност за истинско щастие. Самолюбието убива любовта на живота ти.*

Седнах на масата и погледнах пак съобщението за смъртта на Петра — снимката подчертаваше толкова жестоко разрушителното въздействие на последните десетилетия. Съсипан живот, започнал с

отнемането на Йоханес и продължил през цялата онази потресаваща година, докато е обслужвала Хахен, за да намери своята кулминация в моето неописуемо предателство.

Нашето дете.

Предадох я в ръцете на тайните служби, докато е била бременна с детето ни.

Кой къде е сега?

И как е успяла Петра да се събере с Йоханес?

Нашето дете.

Ще се върна в Берлин, за да намеря нашето дете.

* * *

Пробвах да поспя, но безуспешно. И щом се развидели, престанах да се взирам в нескопосано нанесената боя по тавана на спалнята. Станах. Събрах малко багаж в сака. Проверих си пощата. Имах отговор от Йоханес:

„Кафе Сибил“. „Карл Маркс Але“ 72. Фридрихсхайн.

Утре в 18:00. Трябва да вземеш метрото до „Щраусбергер Плац“ оттам е на десет минути пеша. Не се притеснявай как ще ме намериш. Аз ще те позная.

Земя. Ниви. Сгради. Очертания на град на хоризонта. Всичко това пречупено през сковаността от нощта, прекарана в сън в неудобна поза на тясна седалка.

Тези думи се завъртяха в главата ми, докато самолетът от Мюнхен захождаше над града и започна да се спуска към летището. Само че този път видимата от въздуха забележителност на града — стената, която го прорязваше на две — сякаш просто беше изтрита от картата. Оттук, горе, човек можеше да си представи как някаква божествена ръка е извадила гумичка и е изтрила преградата, която навремето изглеждаше толкова страховита, толкова безмилостна и непристъпна. А сега? Сега долу се простираше най-обикновен град.

В следващия момент кацнахме на летище „Тегел“. Когато се качих в таксито и казах адреса на хотела в Мите, шофьорът не възропта, че го карам да пътува на изток. Берлин представляваше строителна площадка. Навсякъде се бяха пръкнали нови сгради. Разиграваше се някаква надпревара за архитектурно превъзходство, сгради с ултрамодерен дизайн се съревноваваха помежду си по дързост и суперстил. Изведнъж се озовах пред наскоро откритата Централна гара — многоетажно гигантско съоръжение от стъкло и бетон с ритмично пристигащи и заминаващи влакове. После пред мен се извиси телевизионната кула на „Александерплац“. Бяхме на няма и километър от нея. Преди броени минути бяхме пресекли несъществуващата вече граница. Никъде не се виждаха останки от стената. Всичко беше проходимо, нямаше и помен. Сякаш това нещо изобщо не беше съществувало.

„Александерплац“. В своя привичен стил на сталинизъм и архитектурен брутализъм — само с няколко промени. На целия втори етаж на кулата се беше настанил голям фитнес център. В съседство беше издигнат огромен търговски комплекс. Все още се виждаха някои от старите жилищни сгради на ГДР — като онази, в която Петра бе живяла при първоначалното си преместване в Берлин — но сега бяха обновени, модернизирани. Опит естетически мрачното да бъде направено приятно за окото.

Щом таксито зави по улицата към хотела ми, видях, че са направили голяма пешеходна зона с маркови магазини и вериги заведения, каквито има във всеки голям град в наши дни. Върнах се мислено към онази студена зимна утрин през 1984, когато за пръв път минах „оттатък“ и заварих „Александерплац“ безрадостен и негостоприемен като сибирска пустош; когато имах чувството, че съм изправен пред някаква аварийна версия на живота: суров, неразкрасен, лишен от всякаква идея за хубост и удобство.

А сега...

Сега тук човек можеше да се разходи по магазините.

Шопингът: великият барометър на нашето време.

Хотелът ми беше много дизайнерски. Адски изчистен, сякаш някой се беше опитал да създаде бордей в минималистичен стил. Странно, гледаше право към бетонната площ на „Александерплац“, все едно човек надзърта към новооткрити кътчета от времето на

съветската епоха от удобната наблюдателна позиция на лъскаво списание. Взех душ. Погледнах си часовника. Имах няколко часа за убиване. Поразходих се в района. В Мите имаше нещо от нийоркския Сохо. Интересни галерии. Интересни кафенета. Интересни пространства. Дизайнерски бутици. Туристи с хипарски вид. Скътани кинозалички и театри. Реновирани жилищни сгради. Вкус и пари.

Крачех слисан. Състоянието ми донякъде се дължеше и на недоспиването. Както и на все още непреодоления шок от всичко, което бях научил през последните два дни; възвърната тъга, която ме накара да се почувствам — във всеки възможен смисъл на думата — толкова малък.

Но изумлението ми се дължеше и на радикалната промяна, която бе претърпял Берлин, и на усещането, че систематично — по разбираеми причини — източната част на града се опитваше да се прочисти от всичко свързано с миналото ѝ. Дори районът на Фридрихсхайн с гъстата си колекция от високи блокове от епохата на соцреализма пре моделираше своите мрачни здания, врязани в небето, чрез ярки цветове и дизайнерски решения, за да разсеят внушението за първосигналното им чисто практическо приложение.

Като излязох от станцията на метрото на „Щраусбергер Плац“, не можех да се отърся от мисълта, че някъде тук Йоханес е живял със семейството от Щази, на което само на годинка е бил връчен като подарък. Също така си спомних и как Петра държеше да живее на няколко преки — макар и в друга вселена — от Фридрихсхайн: в Кройцберг, защото това бе най-близкото възможно място до отнетия ѝ син.

В „Кафе Сибил“ имаше нещо сбъркано. Намираше се на приземния етаж на голяма сграда, построена в тежкия пролетарски стил, любим на руските архитекти от 1930-те години. Вътре обстановката беше а ла Източния блок от средата на 50-те — сякаш настоящите собственици се опитваха да съхранят спомена за заведенията в ГДР, съществували в разцвета на Студената война. Писателят у мен неизменно си води мислени бележки — и незабавно забелязах кътче, посветено на комунистическата епоха. Четири възрастни жени със сурови лица седяха около маса с гетинаксов плот и си шепнеха заговорнически. Имаше и двама скинхеди със зловещ вид, които си размениха любезни поздрави с една от възрастните дами; на

касата седеше жена с висока тупирана прическа — тя сякаш не бе помръдвала оттам поне трийсетина години. В ъгъла имаше младеж с манга тениска и електриковосин суитшърт с качулка, косата му стърчеше, фиксирана с гел, по кожата му личаха следи от младежко акне, в погледа му се долавяше някаква съсредоточеност и вгълбеност. Беше погълнат от японски комикс. Явно текстът или картинките го забавляваха, защото устните му бяха извити в загадъчна усмивка, която намекуваше за мнително и предпазливо отношение към всичко.

Значи това е Йоханес.

Вдигна поглед от книгата си, видя, че го гледам, и веднага ме позна, кимна мрачно. Отидох при него и протегнах ръка. Той я пое с неохота и почти не я стисна, просто я докосна и побърза да се дръпне.

— Аз съм Томас — казах.

— Знам.

— Откъде знаеш?

— Виждал съм снимки в книгите ти.

— Чел си книгите ми?

— Не си въобразявай.

— Никога не си въобразявам, че някой чете книгите ми, защото се случва на единици. Може ли да седна?

Той кимна към празното място срещу себе си. Видях халба от бира пред него.

— Да те черпя една?

Свиване на рамене. След малко:

— Окей.

— Благодаря ти, че реагира толкова бързо и се съгласи да се видим — рекох.

— Не е да съм затрупан със срещи.

— Студент ли си?

— Не бих казал. Разминах се с университета.

— По свое решение?

— Аха, в смисъл: като не учиш и не се напъваш за разни неща като изпити и оценки, в крайна сметка се разминаваш с университета. Но наистина ли си бил целия тоя път, за да слушаш за провала ми като студент?

Каза го все така монотонно, равнодушно. Също така забелязах, че нито веднъж не ме погледна в очите, че погледът му неизменно се

рееше нанякъде.

— Исках да се запозная с теб — казах.

— Защо?

— Мисля, че знаеш защо.

— Чувство за вина? — коментар пак без нервност, без гняв.

— Да, причината да съм тук донякъде е чувството ми за вина.

— Четох дневниците. Би трябвало да се чувстваш виновен.

— Така се чувствам.

— Освен това трябва да знаеш, че тя все говореше за теб.

— Наистина?

— Да не си изненадан?

— Просто... хм, минаха повече от двайсет и пет години, откакто...

— Я предаде на ЦРУ?

Замълчах, гледах в масата, мислех си: *заслужавам. Заслужавам и това, и много повече.*

— Няма се оправдавам. Сгрехих. И макар да не знаех истинската история, преди да прочета дневниците...

— Майка уби човек. Кое то в известен смисъл е яко, щото е бил гадняр. Копелдак от Щази като онзи, дето ме гледа пет години.

— Бил си с него само пет години?

— Само пет години? За мен беше цяла вечност. Но защо ще те интересува тази история?

— Ти как мислиш — защо?

— Та... дневниците. Значи са ти подействали?

— Изненадан ли си?

— Не те познавам.

— Знаеш някои неща за мен.

— Знам това, което майка ми е разказвала за теб. Знам това, което е написала в дневниците си. Знам какво си направил. Знам какво й е струвало.

— Какво й е струвало?

— Това е друг разговор.

— Как е успяла да те вземе?

— Много си прям. Всички американци ли сте толкова прями?

— Този насреща ти — да. Как е успяла да те вземе?

Исках да го попитам и друго: *имаш ли брат или сестра?*

Но нехайният му вид ме разколеба. Особено като чух отговора му на последния ми въпрос:

— Нали щеше да черпиш бира?

Вдигнах ръка. Появи се келнерката. Йоханес си поръча пшенична бира. Казах ѝ да бъдат две. Когато момичето се оттегли, Йоханес остана да зяпа нанякъде, изобщо не ме погледна. Накрая каза:

— Аз не исках.

— Да се срещнеш с мен?

— Да ти изпращам дневниците. Но майка настоя. Едно от последните неща, които ме помоли. И ме накара да ѝ обещаая, че ще ти ги изпратя.

— От какво почина?

— Рак.

— Бързо ли?

Той поклати глава.

— Но продължи да пуши до края, така че трябва да се възхитиш на силата на убежденията ѝ.

— Значи рак на белите дробове... на гърлото?

— Рак, причинен от радиацията, на която е била подложена, докато е била в затвора. Поне така казаха докторите — понеже още стотина затворници, лежали в „Хохеншъонхаузен“ по същото време като майка, също са починали от различни видове рак на кръвта. Майка ми е разказвала, че когато са я задържали първия път, са я снимали в някаква специална стая и след това по тялото ѝ е имало червени белези като от изгаряне. Радиация. Тихомълком. Копелдаците решили да облъчат затворниците си, за да ги маркират и така да ги проследяват. Звучи като тъп филм за идиотски научни експерименти. Всички, минали през тази процедура в „Хохеншъонхаузен“, или са мъртви, или скоро ще умрат. Майка беше от последните.

— Ужасно съжалявам.

— Сериозно?

— Не можеш дори да си представиш.

Тишина. После:

— Преди няколко дни срещнах другите си „родители“ на улицата. Вече са към шейсетте. Още са заедно. Все така корави, каквито си бяха. Не ги бях виждал двайсет и пет години. Откакто

майка се върна. Вървяха срещу мен. Пробвах да им се усмихна. Минаха на сантиметри от мен, но не ме познаха.

— Изненадан ли си?

— Достави ми удоволствие. Защото, докато бях с тях и нямах представа, че майка ми е затворена някъде...

— Била е затворена след?...

— След като ти направи каквото направи? — да. Затвориха я, после я изпратиха в Карлмарксщат — един вид вътрешно заточение в страната. Този град е нашият Сибир. Но ти ме прекъсна. Пет години с тези хора, които се наричаха мои родители. Бяха много строги. Държаха да се обръщам към „баща“ ми с „господине“. „Майка“ ми също беше офицер от Щази и не беше много по ласките. Или така съм избрал да я помня. Истината е, че си спомням много малко, с изключение на това, че „родителите“ ми се държаха много дистанцирано с мен, много официално. Но... в началото си мислех, че са истинските ми родители. Така че си казвах: *такива са родителите, така се държат с децата си*. Докато един ден на вратата на апартамента ни във Фридрихсхайн се появила мъже в костюми. С тях имаше двама полицаи. Единият от мъжете разговаря с „баща“ ми. После и с мен. Каза, че е дошъл да ме заведе при една жена, която много иска да се запознае с мен. Беше ми малко объркано. „Родителите“ ми стояха, без да обелят нито дума, докато единият от костюмарите им изсъска нещо, а другият им подаде куп документи. Тези хора казаха на моите „родители“, че знаят, че са придобили детето — мен — по незаконен начин. Освен това знаели, че в „професионалната си работа“ „родителите“ ми са виновни за много престъпления срещу човечността. — Той млъкна, пак изкриви устни в полуусмивка. — Много ли говоря? — попита.

— Нищо подобно.

— Лъжеш. Знам, че говоря много. Казвали са го учителите ми. Приятелите също — не че имам много приятели. Дитрих ми го повтаря непрекъснато.

— Кой е Дитрих? — попитах.

— Шефът ми.

— Къде?

— В книжарница на няколко преки оттук. Работя там. От седем години. Специализирана е за комикси, графични романи. Особено

японски неща. Манга.

— Не довърши как си се върнал при майка си.

— А искаш да разбереш, нали?

— Да.

— Мнимите ми родители... когато разбраха какво им казват костюмарите, макар че аз навремето не схванах кой знае какво... та поне „майка“ ми се разхлипа. „Баща“ ми, няма значение как се казва, само стоеше неподвижен, стиснал устни. Човекът с костюма, който ме заговори — наистина беше много мил — ме попита: „Искаш ли да се запознаеш с истинската си майка, Йоханес?“. „Но това е моята майка“, казах и посочих жената, която винаги бе играла тази роля. При което тя се разплака. Безутешно. Съпругът ѝ я скастри. Каза ѝ да се държи подобаващо. „Не, семейство Клаус се грижеха за теб, понеже истинската ти майка не беше съвсем здрава. Но сега вече е много по-добре и иска да се запознаете.“ — „Но... това са моите родители.“ Дори „баща“ ми — по-късно научих, че той съдействал за въвеждането на психическия тормоз срещу дисидентите — изхлипа, като ме чу да казвам това.

„Виж какво — продължи онзи с костюма. — Нека отидем да се запознаеш с истинската си майка и ще видим как ще се почувстваш, като я видиш.“

Закараха ме на едно място, приличаше на училище, имаше стая с всякакви играчки и игри. Спомням си как влязох вътре с единия от тях, посрещна ни много приятна жена. Даде ми сок и ме попита с какво най-много обичам да си играя. Казах ѝ, че обичам пъзелите. Намери ми пъзел. Мисля, че беше с Бранденбургската врата — с големи елементи, подходящи за малко дете. Седнах в ъгъла и доста време сглобявах пъзела. Когато вдигнах глава, видях жената да ме гледа. Беше с къса коса. Не мога да кажа дали си я спомням толкова слаба, колкото беше след това. Но вдигнах глава и тя ми се усмихна. Аз също ѝ се усмихнах. Не си спомням много от случилото се след това... когато майка беше на смъртния си одър преди няколко седмици и я попитах за онази наша първа среща след повече от пет години раздяла, ми каза, че едва се сдържала да не се разплаче. Защото изпитвала ужас да не би да ме уплаши. Но по едно време се приближи и ми помогна да направим пъзела. После ми разказа разни неща за мен, когато съм бил

бебе, и как баща ми пишел някакви работи, и как тя ми пеела приспивни песни, и...

Само че аз това не си го спомням. А когато преди три седмици майка ми го разказа отново, беше все едно се е случило предишния ден. Каза, че колкото повече сме си говорили онзи първи ден, толкова повече е печелела доверието ми. В някакъв момент, след като минал около час, съм се изморил и съм отпуснал глава на рамото ѝ. Каза, че дори онези с костюмите в стаята — служители на Федералната разузнавателна служба — заподсмърчали.

Настанили ни временно в някакво жилище, за да се уверят, че свиквам. Но аз просто приех, че това е истинската ми майка, сигурно защото беше толкова сърдечна и обичлива. После, след около седмица, позволиха на майка да ме отведе у дома.

— А у дома е?...

— Пренцлауер Берг. Апартаментът, където е живяла преди това с баща ми. След смъртта му и след нейното експулсиране бил даден на други хора. Но след падането на Стената, когато майка вече можела да напусне Карлмарксщат, тя станала истински хищник. Така ми разказаха нейни приятели след погребението. Нямало и седмица след разпадането на ГДР, и майка ми намерила яки адвокати от Западен Берлин, благодарение на които успяла да си ме прибере. А семейство Клаус изобщо не дръзнали да протестират. Адвокатите ѝ върнали и апартамента. Когато започна да се чувства зле преди около пет години, ѝ спечелиха компенсация от държавата — заради това, че в затвора е била умишлено облъчвана. Не беше малка сума пари. Някъде около сто хиляди евро, струва ми се. Майка купи апартамента за нас, за мен. Каза, че иска да ми остави нещо, някакво наследство. С остатъка... държавата ѝ беше осигурила безплатна здравна помощ и малка пенсия. Но беше останала без работа, така че остатъкът от тези сто хиляди евро замина за петте години, докато беше болна. И все пак тя настояваше два пъти годишно да ме води на някое интересно място. Лондон. Париж. Истанбул. Седмица в Сицилия. Седмица в Маракеш. Бюджетът ни беше скромнен. Но успяхме да видим доста места. Каза ми, че като млада си мечтаела — когато не можела да пътува извън ГДР — да се движи свободно по света. „Като моя Томас.“ Точен цитат. „Като моя Томас.“

Сведох глава и не казах нищо.

— Май пак говоря много, ја? Дитрих все го повтаря: „Много говориш, Йоханес. Като започнеш, не можеш да спреш. Казваш каквото ти дойде на ум. Проблемът ти е, че не си затваряш устата“.

— На мен никак не ми пречи.

— Защото се чувстваш виновен. Когато майка ме помоли да ти изпратя дневниците й, казах: „Защо? Защото искаш след толкова години да го накараш да се почувства виновен?“. А тя отвърна: „Не, защото искам да знае как обърках всичко“.

— Майка ти не е объркала нищо. За разлика от мен.

— И какво те води насам?

— Дойдох да се запозная с теб.

— Бил си толкова път, за да се запознаеш с мен?

— Как да ти го кажа? Ти беше най-важната част от живота ни преди толкова години. Майка ти не можеше да понесе, че си й бил отнет. Всичко, абсолютно всичко в живота й беше насочено към мисълта да те прибере при себе си.

— Знам. Четох дневниците й.

— Какво си мислеше, докато ги четеше?

— Какво си мислех ли? Казах си: „Майко, луда ли си да похабиш толкова енергия заради мен“. Нали разбираш, аз бачкам в книжарница. Нонстоп чета манга. Нямам много приятели. Нямам гадже. И веднъж един психиатър ми каза — на мен и на майка — че съм с някакъв тип маниакално разстройство, дето говоря каквото ми дойде на езика.

— Майка ти те обичаше най-много от всичко на света.

— Аха, и това й е бил проблемът. А също и дето е обичала теб.

Нищо не казах.

— Боли ли, а? — попита той.

Само свих рамене.

— Каж ми истината — настоя. — Боли ли?

— Да, боли.

— Добре — отрони той с неизменно монотонния си глас. — Хайде. Ела да ти покажа къде живееше тя.

Щом излязохме на „Карл Маркс Але“, видяхме такси. Йоханес каза, че е тъпо да даваш на някого пари, за да те вози, но на мен ми се виеше свят, още не си бях оправил биологичния часовник след пътуването, а към всичко това се прибавяше и изнервящата тирада на Йоханес, безпardonната му прямота, цялата му странност, която му

позволяваше да заобиколи благоприличието или формалната любезност и да изрича всичко, което му хрумва. Най-неприятното беше, че умееше да нацелва същината на проблема и да казва истината такава, каквато я вижда. Истина, която може и да беше субективна, но звучеше съвсем достоверно. Успях да го убедя все пак да вземем такси.

По пътя той сподели с мен, че се надява в недалечно бъдеще да отвори своя книжарница за комикси и графични романи. Вече си беше избрал и мястото: на „Пренцлауер Але“ между „Мариенбургер“ и „Кристбургер“. Източната страна на улицата, на пет минути от апартамента му на „Яблонски Щрасе“.

— В Пренцлауер Берг живеят млади буржоазни бохемски семейства. Идеална публика за комикси и графични романи. Ако мога да си уредя заем от някоя банка...

— Колко печелиш в книжарницата сега?

— Около двеста и петдесет евро бруто на седмица. Чисто са около сто и осемдесет. Но благодарение на майка не плащам наем. Не харча много за себе си. Всъщност успявам да пестя по около петдесет евро седмично. Вече съм заделил към четири хиляди. Ако банката ми отпусне още петнайсет...

— Какво си представяш?

— Най-яката и добре заредена книжарница за комикси и графични романи в Берлин. Собственикът ще ми даде помещението за близо хиляда на месец, което не е малко. Но съм си направил сметките. Ако разработя мястото и го превърна в топ книжарница в Берлин, би трябвало да правя над три бона седмично без проблем.

— И да си бъдеш сам шеф.

— Точно. Ще е страхотна промяна. Няма да се занимавам с дребния нещастник, дето не разбира нищо от манга, но е в бизнеса само защото върви добре. Иначе не обича и не харесва това, което продава. Така ми е казвала майка за твоите книги. Че в тях има много обич.

— Наистина ли ти го е казвала?

— Обич към писането, обич към пътуването, обич към бягството.

— Това последното съм го практикувал доста.

— Да, споменавала ми е.

„Яблонски Щрасе“ беше улица с внушителни жилищни сгради, всичките изписани с вездесъщите графити, които сякаш бяха

неразделна част от градския пейзаж на Берлин. Макар че повечето здания бяха санирани, тук-там имаше по някое, непоколебимо забило корени в ГДР ерата. Сградата на Йоханес беше от този тип. С избеляла груба кафеникава мазилка. Мърляви прозорци, част от тях със заковани върху разбитите черचेвета дъски. Входна врата, която а-ха да се откачи от пантите. Коридор, който миришеше на незасъхнал бетон и кофраж.

— Искаха да платим по три хиляди евро на апартамент, за да ни оправят фасадата и стълбището — обясни ми той. — Но никой от живущите тук няма три бона.

Апартаментът му беше на последния етаж. Вървях нагоре, подготвен за най-лошото. Пълна бъркотия. Мивка, пълна с мръсни съдове. Непочиствана с месеци тоалетна. Навсякъде разхвърлени мръсни дрехи. Вмирисани провизии в хладилника. Стълбището към четвъртия етаж не предвещаваше нищо хубаво — всичко тънеше в полумрак, боята беше олющена, от тавана висеше самотна гола крушка с мижавя светлина.

Но апартаментът... Йоханес явно също беше прозрял, че редът е начин да се пребориш с хаоса на външния свят. Жилището не изглеждаше да е повече от петдесет квадрата, половината от които заети от дневна, мебелирана само с най-необходимото — скромнен съвременен черен диван и фотьойл, които, каза Йоханес, намерил (за радост на майка си) изхвърлени зад някаква мебелна къща. И двата били леко изтърбушени и с повредена дамаска, но Йоханес имал съученик, който работел в мебелна фабрика, така че ги реставрирал срещу сто евро. Изрече сумата с особена гордост, с каквато ми разказа и за петдесетината манга рисунки по стените. Всичките бяха без рамки. „Нямам толкова пари“, додаде. Но бяха закрепени по стените по един и същ начин, който имитираше по четири ъгълчета на всяка рисунка, така че да се създаде впечатление за рамка. Още по-впечатляващото беше, че рисунките бяха подредени в безукорни редици на равни интервали една от друга, така че никоя не изглеждаше изместена спрямо другите.

Огледах всичко заедно с малката кухничка, купчините графични романи по множеството рафтове в апартамента, всички изрядно подредени по азбучен ред. Йоханес ми показа своята стая — обикновено единично легло, оправено като по конец. Показа ми и

голямата си сбирка от компактдискове предимно на странни скандинавски хеви метъл банди. После отвори една врата и каза:

— А тук спеше и работеше майка ми.

Гледката, която се разкри пред мен, щом погледнах през отворената врата, ме порази. Стаичката сигурно нямаше повече от седем квадрата. Петра също спеше на обикновено единично легло, което заемаше цялата дължина на едната стена. Част от другата стена беше заета от също толкова обикновено бюро, боядисано в бяло, върху което имаше стар компютър. Но после огледах рафтовете над работния ѝ кът. Там на две полици, по около два метра дълги, бяха подредени екземпляри от всичките четиринайсет книги, които бях издал. Англоезичният оригинал с твърди корици и последвалите издания с меки корици заемаха горния рафт. Под тях бяха подредени преводите — всички немски, френски, италиански, гръцки, полски, шведски и финландски издания.

До тях имаше четири големи класъора, на гърбовете на които беше отбелязано: „Т. Н. Журналистика“. Като отвори една от папките, Йоханес ми показа статиите, писани от мен през последните двайсет години и публикувани в най-различни издания: от „Нешънъл Географик“ до „Ню Йорк Ривю ъф Букс“ и „Таймс Литерари Съплемънт“.

Как е успяла да ги събере? И защо, защо са били всичките ѝ усилия?

Щом в мозъка ми проблесна този нелеп въпрос, неволно посегнах към работния стол на Петра, придърпах го и се свлякох на него в безмерна скръб, задавен в плач.

Всичките тези години... цялото това време, през което често се питах как ли е тя, казвах си: всичко остана в тъжното минало, не се връщай назад, не отваряй кутията на Пандора...

През цялото време, докато тайно копнеех за нея, докато тъгувах за времето, прекарано заедно, което пропилях и погубих, докато се измъчвах заради ужасните неща, които предполагах, че са ѝ сторили, след като я предадох в ръцете им...

През цялото това време... тя е била тук. С мен. Следила е работата ми, кариерата ми, събирала е всевъзможните преводи на книгите ми, които е успявала да намери, събирала е журналистическите ми писания, за да е сигурна, че е в крак с всичко,

което правя, с професионалните ми интереси, с това, което мисля и пиша за света и за живота наоколо.

Видът на тези усърдно събирани книги и статии — всички идеално подредени, всички свидетелстващи за онова, което ще оставя след себе си, когато дойде и моят ред да си отида от този свят — породил у мен простичка, но много силна мисъл, която се загнезди упорито в главата ми: *тя ме е обичала. А аз не съм го разбрал.*

Йоханес седна на ръба на леглото, докато плачех, гледаше ме със студен, едва ли не научен интерес. Когато най-накрая спрях, ми каза:

— Мразех те. Всеки път, когато майка харчеше пари, които нямаше, за някоя от твоите книги, всеки път, когато от Ню Йорк, Лондон или Лисабон пристигаше колет с поредния ти магнум опус — да, тя трябваше да притежава и всичките ти проклети преводи — сядаше там, където ти седиш сега. И правеше точно това, което правиш в момента. Плачеше. — Стана и се пресегна да вземе нещо от рафта. Плик. Дебел. Пощенски. Метна го пред мен. Отгоре бе написано името ми. С нейния почерк. — Майка поръча, ако някога се добереш до Берлин, ако дойдеш тук лично, да ти дам това. Но можеш да го прочетеш другаде. Точно в момента не те искам при мен.

Изправи се. Взех плика и го последвах към изхода. Отвори вратата. Прекрачих прага, пхнал плика под мишница.

— Съжалявам — прошепнах. — Толкова ужасно съжалявам.

Йоханес зарея поглед в празното пространство. И каза:

— Нима всеки от нас не съжалява.

ДВЕ

Скъпи мой Томас.

Е. Най-последно. На финала. Enfin. Endlich.

Всъщност немският синоним върши най-добра работа. Endlich. Най-накрая. Какъвто е случаят. Писмо, което трябваше да ти напиша години... не, десетилетия по-рано. И което отлагах поради много причини. Някои сложни. Някои твърде лични. Някои просто обикновени.

Endlich.

Как да започна? Откъде да подхвана?

Фактите:

За петте години, откакто съм с някакъв вид рак на кръвта, известен с многословното, но и впечатляващо клинично наименование „остра лимфобластна левкемия с прекурсор В“, естествено, изчетох доста за болестта, с която се боря през тези шейсет месеца и която сякаш е решила да ми отнеме живота по-рано, отколкото бих искала. Съществуват два пъти подвид на това заболяване, но преди време открих в интернет следното определение. Цитирам го, защото ми се струва, че изчерпва темата:

Острата левкемия се характеризира с бързо увеличение на незрелите кръвни клетки. Струпването възпрепятства костния мозък да произвежда здрави кръвни клетки. Заради бързото прогресиране на заболяването и натрупването на злокачествени клетки, които навлизат в кръвоносната система и се разпространяват в други органи, се налага незабавно лечение.

Отчасти се опитвах да се шегувам през сълзи, че именно незрелите кръвни клетки ми причиняват целия този ужас. До голяма степен ужасът се случи, когато бях на два пъти и нещо: време, в което бях доста незряла за случващото се наоколо.

Или просто търся метафора, макар да не е нужна?

В същия сайт беше спомената и друга подробност за левкемията и причините за нея:

Рискова за заболяването е радиацията от естествени и изкуствени източници...

Разбира се, пушенето на две кутии цигари дневно, какъвто беше мойт случай през последните три десетилетия, не може да не е спомогнало. Но радиация е — както се казва в английски кримки от определен период — „димящо дуло“. Споменах ти, че при първото ми задържане в „Хохенщюнхаузен“ ме „снимаха“. Когато ме депортираха от Западен Берлин през 1984, пак ме държаха известно време в „Хохенщюнхаузен“ — не че някой ми каза в кой затвор съм, но си го спомнях от предния път. Причината да ме държат там беше смъртта на техния скъп хер Хахен. В Щази бяха убедени в моята вина. Та когато Федералното разузнаване и американците ме хвърлиха обратно в лапите на Щази — след молбата ми за политическо убежище (но както ми каза един от сънародниците ти: „Веднъж го направихме и виж какво стана“) — бях незабавно тикната зад решетките по обвинение в убийство. Но всъщност бях прикрила следите си толкова успешно, а Хахен не беше оставил никакви улики, че сме се виждали в Хамбург, така че не разполагаха с нищо конкретно срещу мен. Разбира се, опитаха всякакви видове психическо въздействие — лишаваха ме от сън, подлагаха ме на осемнайсетчасови разпити. Но от момента, в който ме хвърлиха в килията, аз знаех сигурния начин. Сигурният начин беше мълчанието. Призная ли, свършено е с мен. Доживотна присъда. Вечен кошмар. Откажех ли да говоря, продължавах ли да не казвам нищо, нямаха нищо срещу мен.

Така че това беше моята тактика — и войната на нерви, която последва и която продължи повече от пет месеца, през които бях в затвора, беше отчаяна. „Снимаха“ ме на всеки три дни. Всеки път се връщах с червени белези по гърба.

Радиация.

В крайна сметка издържах повече от тези, които ме разпитваха. Вдигнаха ръце от мен. И ми казаха, че е свършено с шанса да видя

Йоханес някога.

Но трябва да ти кажа нещо друго, свързано с престоя ми в затвора — бях бременна с нашето дете, бях шеста-осма седмица. След задържането обстойно ме прегледаха няколко лекари. Изследванията на кръвта и урината, които ми направиха, потвърдиха бременността. Понеже знаеха от докладите на Хахен за мен, че ти си бащата на детето, предприеха действия. Един ден бях отведена в болничното крило на затвора. Попитах защо ме водят там. Казаха, че ще ми направят поредния рутинен преглед. Но аз усетих, че ме чака нещо ужасно. Настоях да се видя със старши лекар. Настоях за среща с адвокат. Настоях...

Но внезапно в стаята нахълтаха двама санитарии. Докато се опитвах да се отскубна от тях, една докторка ми би инжекция с приспивателно.

Когато се събудих няколко часа по-късно, бях завързана за болничното легло. По болката разбрах какво са ми сторили, след като са ме упоили. Докторката — казваше се Келер — дойде и ми каза с усмивка: „Остърграхме капиталистическата гадост от теб. Всичко без остатък“.

В този момент се заклех, че един ден ще унищожа тази жена. Точно както бях решила нещата с Хахен. И както смятах да намеря имената на хората, при които беше настанен Йоханес, и да ги съсия. Звучи ужасяващо да го призная. Но макар да простих на Юдит за стореното — защото го е направила от слабост, от страх, поради оказан й непосилен натиск да сътрудничи — не бих могла да простя на тези, които позволяваха на системата да изостря жестокостта им. Като човек, комуто остава седмица живот, мога да призная: никога, нито за секунда не съм изпитвала угризения, че убих Хахен. Той ме унищожаваше бавно с безмилостното си отношение и знаех, че когато — и ако — получи нареждане да ме премахне, ще го направя без капка колебание. Предполагам, единствената причина да не бъда унищожена от Щази беше, че американците и Федералното разузнаване знаеха за съществуването ми. Въпреки че бях предадена обратно на Щази, нямаше да е добре да изчезна „безследно“. По-добре да ме пречупят психически. Да ми направят насилствен аборт, за да загубя детето, което толкова исках. А после да ме запратят в най-безрадостното кътче

на милата ни република — Карлмарксцат, където да съм заточеник в собствената си родина.

Карлмарксцат беше индустриален град. Без физиономия, без чар, без култура. Но там имаше клон на националното радио на ГДР, където бях назначена да пиша за книги. Намериха ми малък апартамент. Започнах да спя с един колега от радиото — кротък човек на име Ханс Шигула, който също беше експулсиран от Берлин, само че заради престъплението, че пропагандирал фрий джаз и веднъж пуснал Щокхаузен в национален ефир. Ханс беше по-възрастен от мен, над петдесет и пет, разведен, начетен, почтен. Помогна ми да оцелея. Особено в първите дни след пристигането ми в Карлмарксцат, когато се опитвах да преодолеем стореното в болницата на затвора. Загубата на нашето дете беше толкова съсипваща, че единственият начин да я превъзмогна беше да я изтласкам дълбоко в съзнанието си.

Сигурно си мислиш, че те мразя, задето ме предаде. Да, имаше моменти, особено в началото, непосредствено след експулсирането ми в Източен Берлин, през месеците в затвора и след принудителния аборт, когато наистина те мразех. Но честно, любов моя, истината е, че мразех себе си, задето не бях събрала куража да ти разкрия всичко доста по-рано. Обаче цялото ми минало, социалната ми закваска, изиграла основна роля във формирането на моя мироглед, ме бяха научили да потискам, да крия. Винаги съм виждала и чувствала искрената любов, която изпитваш към мен. Но не можех напълно да разчитам на обичта ти. Трябваше да си давам сметка, че ако истината някак се разкрие, ти ще биеш отбой и ще изчезнеш. А като не ти казах цялата истина — как Хахен използваше Йоханес като разменна монета — съсипах всичко. Ако бях на твоето място, несъмнено бих постъпила по същия начин като теб. През всички тези години таих една надежда — че не си страдал твърде много... макар че във всяка от книгите ти (чела съм ги всичките) намекваш по един или друг начин, че животът е низ от страдания, които човек се опитва да крие от себе си. А и покрай подмятанията за разклатения ти брак, които си позволяваш в последните книги, винаги съм усещала, че ударът от преживяното от нас така и не е бил забравен напълно.

Колкото до мен... благословен да е Ханс. Благодарение на него годините, прекарани в Карлмарксцат, станаха по-поносими. После Стената падна. Броени дни след това можехме да отидем на Запад без

никакъв проблем — буквално се разходих пеша до Кройцберг и прибрах двата дневника, които бях скрила преди ареста в мазето на сградата, където живеях. Скоро след това се свързах със страхотна адвокатка по граждански права на име Юлия Кох. Като ѝ разказах всичко за Йоханес и как ми го бяха отнели, тя пое моя случай. Струва ми се, че Юлия видя в случилото се с мен възможност да бъде казано публично, че на Щази трябва да се потърси отговорност. Отне ѝ около шест седмици масиран натиск, докато семейство Клаус — двойката, на които беше „даден“ Йоханес — бъде публично опозорено в местната преса. Около процеса се разшумя доста, особено след като в него се включиха и други хора, които свидетелстваха, че хер и фрау Клаус са били едни от най-жестоките и отмъстителни оперативни служители в Щази, водили разпити. Това, че щастливо осиновяват сина на жена, несправедливо обвинена в политическа дейност... с две думи, двамата бяха изселени от апартамента си във Фридрихсхайн и доколкото разбрах, приключили кариерата си като чиновници в местната данъчна служба.

А колкото до онази лекарка, която с наслада ми съобщи, че ми е направила аборт — адвокатката ми заведе дело и срещу нея. Щом името ѝ се разчу в общественото пространство, още трийсет жени, всички бивши затворнички от „Хохеншёнхаузен“ в един или друг период, съобщиха, че са им били направени аборти, а в някои случаи дори стерилизация без тяхно съгласие. Така че на лекарката ѝ бяха отнети професионалните права, а шест месеца по-късно тя седнала пияна зад волана и скочила с колата си от мост край Берлин.

Де да бях изпитала някакво удовлетворение от смъртта ѝ. Единственото, за което си помислих, беше, че хората, извършвали жестокости срещу други човешки същества, винаги оправдават действията си с обяснения като: „Изпълнявах заповеди“, „Казаха ми, че е в името на Родината“, или „Системата ме превърна в такъв човек“. Също както вярвах, че като се заличи цяла нация или като се издигне „антифашистка защитна преграда“ около цяла една страна, или се сложи под ключ всеки, който изрази мнение против постулатите на системата, в която живеем, ще се решат обществените проблеми. Докато истината е, че стените падат. Системите се дискредитират и се сгромолясват. Цяла една колективна реалност се оказва фатално

сбъркана. И целият човешки цирк просто продължава да се движи напред.

Наскоро, докато все още можех да излизам за кратко, помолих Йоханес да ме заведе до Бранденбургската врата. През цялото време, докато израствах, Стената се бе издигала там, пред тази триумфална порта. Как бихме могли да видим руините на Райхстага и дърветата на Тиргартен непосредствено на запад. Колко близо и колко невероятно далече бяха те. Забранена недостъпна планета.

После Горбачов реши, че не желае повече да подкрепя жалката ни малка република. „Оста не стяга. Всичко се разпада.“ И резултатът...

Днес всеки може да се движи свободно.

И така, точно преди две седмици стоях там със сина си. Със сина си, който ми бе отнет насила заради всичко онова, което символизираше Стената.

Сега Йоханес е на двайсет и шест. Прекрасен самобитен младеж, макар мнозина да го смятат за странен, различен. Да, той е необикновен. Да, той живее в свой свят — свят на комикси и графични романи, на японски рисувачи и илюстратори, без нищо общо с битовизмите на нашата реалност. Но нима това не го прави много по-интересен? Почти няма приятели, камо ли жена в живота си. Но е добър човек. И много добър син. Всеки път, когато го погледна, продължавам да си мисля за ужаса да ми бъде отнет и за силата на съдбата, която ни събра отново заедно. Минаха над двайсет години оттогава. Йоханес все казва, че не си спомня почти нищо за петте години, през които беше далече от мен при „онези хора“. И няма спомен за ГДР.

„Наистина ли е имало стена?“, попита, докато ме държеше за ръката при Бранденбургската врата.

„Знаеш, че е имало — отвърнах му. — Повтаряла съм ти го толкова пъти, учил си го в училище.“

„Но не са оставили нищо от нея.“

„Защото беше ужасяваща.“

„Значи тогава е още по-наложително да оставят някакъв знак — за да напомня на хората за този ужас.“

Не бих могла да го кажа по-добре. Бях толкова впечатлена от мнението му. Но след още някоя и друга година ще започне да

осъзнава, че ако продължаваме да се взираме в стените, които ни разделят, които ни ограничават, значи продължаваме да сме в плен на ужаса, който те въплъщават. Това навярно е най-мощният въпрос, надвиснал над живота. Можем ли винаги да гледаме напред, както непрекъснато ни съветват всички? Или трябва да помним някои ключови знаци от миналото си — колкото и болезнени и ужасни да са те — за да покажем, че разбираме: в живота има неща, които ни променят толкова радикално, че остават завинаги в нас? Възможно ли е наистина да затворим вратата пред онова, което ни преследва?

Толкова исках нашето дете. Знам, че не биваше да спирам хапчетата, без да те уведомя. И ако бях имала смелостта да ти разкажа за сенките, които ме преследват навсякъде...

Но не го сторих. Защото — и го разбирам едва сега — не вярвах, че съм достойна за щастието, което виждах в теб, за живота, който бихме могли да имаме заедно. Навярно това беше най-трудното за мен през последните десетилетия. Да знам, че ти си мъжът на живота ми, че никога не съм изпитвала същото към никого — нито преди, нито след това. Да знам — и това е тъга, която ще отнесе със себе си в гроба — че съм преживяла своя момент, своя изключителен момент с теб. Но ако не успеем да задържим този момент, той си остава само това — момент.

И животът, както отпуснатото ни време, има своята необорима логика; непрестанно движение напред, неумолимо и неспирно. Докато не изтече.

Мисълта, че животът ще ми бъде отнет на петдесет и няколко годишна възраст...

Мисля си за онези мъже и жени в затвора, на които е било заповядано да ме облъчват с радиация и които преди близо трийсет години са ускорили настъпването на моята смърт.

Но след петдесет години, когато и тях няма да ги има, когато болест, старост и време ги отнесат и тях, дали някой ще си спомня, че службите за сигурност на изчезналата държава някога са използвали радиация, за да бележат политическите си затворници, с което са ги осъждали на смъртоносен рак на кръвта? Дали хората днес изобщо се замислят какъв е бил ефектът на иприта през Първата световна война? Или как е пламвал коремният тиф в окопите? Дали през 1910 година в Берлин е имало жена, на която безскрупулно е отнето едногодишно

дете и която (за разлика от мен) така и не си го е върнала... и цял живот не е успяла да се примири със загубата? Кой е свидетел на нейната история днес? Никой. Защото нейните роднини, нейните приятели, нейните колеги, нейните съседи, хората, с които е израсла, братовчедите, които е виждала веднъж годишно, човекът, който всяка сутрин ѝ е продавал вестник, отдавна са напуснали този свят. Но нека помислим за болката, която тя носи в себе си — и как с времето тази нейна болка се прибавя към болката на всички останали, живели на тази земя в периода, когато е живяла и тя. Всички те, както ние сега, са се борили с трудности толкова сурови, толкова безнадеждни — по време на този момент, в който всичко това е било изживяно.

После смъртта заличава цялото поколение. А болките им? Изчезват. Забравени.

Не мисля, че животът ми е бил нещастен. Напротив... Ханс се премести в Берлин от Карлмарксщат и в нова обединена Германия успя да си намери работа в едно радио. Макар да имахме отделни апартаменти — отначало защото исках да дам време на Йоханес да свикне, но също и защото двамата с Ханс се чувствахме по-добре да живеем разделени — останахме заедно до смъртта му от рак на панкреаса преди две години. Любов ли беше? Не съвсем. Но той бе моят любовник, моята опора. Когато започнах да се чувствам зле, той беше човекът, настоял да се свържа пак с адвокатката ми Юлия, която беше като същински ротвайлер. Тя ми спечели обезщетение от държавата. Не беше голямо, но успях да купя апартамента за Йоханес, за да умра спокойна, че ако не друго, синът ми поне ще има осигурен покрив над главата си до края на живота.

Сега искам да повдигна темата за Йоханес, моя любов. След като Ханс вече го няма, а и аз съм на път, синът ми ще остане сам-самичък на този свят. Макар да е с достатъчно практически умения, че да си плаща сметките, да се пере и да си сменя чаршафите веднъж седмично, много се страхувам, че няма приятели. Живее в изолация. Не умее да общува.

Ето защо, ако изобщо е възможно, искам да те помоля: бъди му приятел. Той има нужда от човек, с когото да разговаря, от когото да търси съвет, на когото да се опре. Самият факт, че четеш това писмо, означава, че си изминал дългия път от дома си в Мейн до Берлин,

защото знаеш, че е останало нещо недовършено. И защото чувството ти за загуба не се е уталожило през годините.

Знам, че трябваше да се свържа с теб преди години. Копнеех да се случи, но същевременно загърбвах тази надежда. Заради срама, че съм те предала. Защото вярвах, че не заслужавам прошка. Толкова сме нелепи, нали? Вкопчили сме се в нашите терзания, в агониите си, в малките си драмички и ги използваме, за да саботираме онова, което толкова ни се ще и всъщност заслужаваме.

Да те обичам. Да бъда обичана от теб. Какъв дар само. Заслужавах те. Ти заслужаваше мен. Моментът дойде. Моментът отмина. А аз все още мисля за нас и плача.

Ich liebe dich. Damals. Jetzt. Immer.

Deine Petra.

ТРИ

Ich liebe dich. Damals. Jetzt. Immer.

Обичам те. Преди. Сега. Винаги.

Deine Petra.

Твоя Петра.

Оставих последния лист от писмото и седях неподвижен още много време. Отдавна минаваше полунощ. По-рано бях вечерял сам в Пренцлауер Берг. Бях се разходил из обновените улици около „Колвицплац“, минах покрай „Рикештрассе“ 33, където някога живееше Юдит и където двайсет и пет години по-рано бях почукал на вратата ѝ, за да искам от нея снимките на детето, отнето от приятелката ѝ, жената, която се оказа любовта на живота ми. Жената, която Юдит бе предала. И която аз на свой ред също предадох. Понеже си мислех, че тя е предала мен.

Но в края на краищата единственото, което направих, бе да предам самия себе си.

Petra. Meine Petra.

Взех писмото със себе си, когато отидох да вечерям. Остана затворено в плика. Не го отворих и по-късно в бара на „Пренцлауер Але“, където отидох за едно питие. Едва след като се разходих бавно до „Александерплац“, изпих едно последно малко в бара на хотела и се качих в стаята си, посмях да го отворя.

Прочетох го веднъж. Станах, обиколих стаята, чувствах се съкрушен, отчаян. Прочетох го отново. После и трети път — и ненадейно станах, взех си палтото и ключа от стаята и се запътих към вратата.

Излязох навън на студа. Нов сняг. Завих надясно и тръгнах покрай някогашните източногермански сгради, стигнах до онази чудовищна сграда от бетон, наречена Берлински градски дворец. Някога там се помещаваше Източногерманският парламент. По-късно беше установено, че в стените му има азбест над допустимите нива.

Азбестът — както радиацията — причинява рак.

Petra. Meine Petra.

Продължих покрай обновената Берлинска катедрала, обновления Музей на историята на изкуството, обновената Щатсопера, обновления комплекс от сгради на Хумболтовия университет, където някога е следвала Петра. Краят на комунизма винаги означава пребоядисване, нали? „Унтер ден Линден“ — източноберлинският безрадостен представителен булевард — днес беше туристическа забележителност и средище на търговски обекти. Музеят „Гугенхайм“. Автосалонът на „Ферари“. Градовете правят такива неща. Отхвърлят някогашната си идентичност и запазили същия, макар и обновен външен вид, се превръщат в нещо друго. Ние като индивиди също сме подвластни на физическа промяна. Може да загубим телесна маса и да натрупаме мускули или пък обратно — да оставим тялото си да се отпусне. Може да носим дрехи, които говорят много за това как бихме искали да се представим пред света. Може да демонстрираме своето благосъстояние, своята бедност, своята самоувереност, своята колебливост. Можем също като градовете да променим всичко отвън. Но не можем да променим историята, която ни е направила това, което сме. История, изцяло продиктувана от натрупването на многобройните сложности на живота — способността за смайване и ужас, за надежда и безнадеждност, за прозирна светлина и непрогледен мрак. Ние сме това, което ни се случва. И носим навсякъде елементите, които ни формират — всичко, което ни липсва; всичко, което сме искали, но никога не сме получили; всичко, което сме получили, но никога не сме искали; всичко намерено и изгубено.

Петра беше съвсем права: някои неща в живота ни променят толкова радикално, че остават в нас завинаги. И никога не можем да затворим вратата пред онова, което не ни дава мира.

Петра. Моята Петра.

Завих наляво по „Фридрихщрасе“. Тук магазините бяха още полъскави. Швейцарски часовници. Парижка мода. Шведски дизайн. Белгийски шоколад. Всичко беше затворено, скрито зад кепенци. Улицата беше пуста. Градът ми принадлежеше изцяло. Продължих да вървя, а думите на Петра все така отекваха в ума ми, чувството за загуба беше не само болезнено, а и съвсем като ново... дори след двайсет и пет години.

Дали някога ще намеря покой и ще се примиря със случилото се? Или то винаги ще бъде с мен? Намерено щастие. Изгубено щастие.

Пропиляно щастие. Управляваме съдбата си повече, отколкото ни се ще да признаем. Дори когато се сблъскваме с ужасна трагедия, избираме дали да бъдем спънати от нея, или някак си да продължим. Най-поразителното е, че винаги имаме избор дали да останем, или да си тръгнем. Да копнеем за пристан, но и да се боим от неговите ограничения.

Да знаем, че вземаме абсолютно погрешно решение, и все пак да продължаваме напред. Да приемем любовта или да я заобиколим.

Чувствах се виновен за всичко. Едва сега, когато гласът на Петра прозвуча ясно в ушите ми, виждам как избор след избор съм стигнал дотук. Докато се движех сам по снежната улица — ограбен, самотен, отдалечен от съпругата си, която никога не бях обичал, докато си мислех колко ми липсва дъщеря ми и не можех да спра да си представям как биха се развили нещата с Петра... цялата траектория на живота ми би била различна и (вероятно) по-слънчева, стига да я бях чул, когато ме молеше да я изслушам.

„Моментът дойде. Моментът отмина. А аз все още мисля за нас и плача.“

Продължих да вървя, в главата ми се въртяха едни и същи мисли, бях потънал в съжаление — и изведнъж се озовах на метростанция „Кохщрасе“. Когато осъзнах този факт, се стреснах. Как е възможно да съм вървял по тази улица и да стигна до станцията на метрото, без преди това да мина през „Чекпойнт Чарли“?

Защото „Чекпойнт Чарли“ отдавна не съществуваше. Като се върнах малко назад, установих, че единственото, което беше останало от тази важна идеологическа граница, беше прочутият надпис откъм западната страна „Напускате американския сектор“.

Всички други аксесоари на Студената война — бариерата, бодливата тел, бетонните бункери, часовите с бинокли, снайперите, самата Стена — ги нямаше отдавна. Забелязах, че има малък музей, посветен на „Чекпойнт Чарли“. Иначе на мястото на Стената се издигаха офис сгради — лъскави, комерсиални и нови. Демаркационната линия, която разделяше два свята, символът на всичко, което промени целия ход на живота ми.

Няма го. Унищожен е.

И аз просто бях минал покрай него, забравил, че някога всичко това беше тук.

Всички лични истории изтляват. Същото важи и за повечето геополитически.

Когато се върнах в хотела, минаваше два. Чакаше ме имейл.

Отивам в кварталната кръчма — Veberesk на „Пренцлауер Але“. Ще съм там до към три...

Йоханес

Скочих в първото такси и десет минути по-късно бях там. „Veberesk“ имаше леко готически вид — черни стени, приглушено осветление, запалени свещи с покапал по масите восък. Йоханес седеше на маса в ъгъла и четеше манга. Пред него имаше бира.

— И ти ли не можеш да спиш? — посрещна ме той.

— От години. Да те черпя една бира?

— Защо не?

Направих знак на бармана за още две.

— И какво те държи буден — попита. — Часовата разлика? Гузна съвест?

— Нещо такова, да.

— Прочете ли писмото на майка?

Кимнах.

— И?

— Искаш да кажеш, че не си го чел?

— Майка го сложи в запечатан плик пет-шест дни преди да умре с молба да не го чета, но да се опитам да те повикам тук, в Берлин, за да го прочетеш. Мисля, че изпълних предсмъртната ѝ воля.

— Явно — пророних едва.

— Винаги ли страдаш от такова чувство за вина?

Засмях се.

— Винаги.

— Майка често ми го казваше. Коментираше това чувство на съжаление, което се долавя във всичките ти книги. Сякаш вечно бягаш от себе си. Майка ми беше проникателен критик.

— Вярно е. И я обичах повече, отколкото някога съм...

Йоханес вдигна ръка като пътен полицаи, който спира автомобил.

— Не искам да го слушам повече. Стига ми толкова. Майка ми беше твоят най-голям фен. Най-ревностният ти поддръжник. Най-запаленият ти читател. Как само говореше за книгите ти: „Видя ли колко брилянтно е описал Томас джунглите на Коста Рика?“, „Толкова ми се щеше да беше споменал нещичко за студената си съпруга в книгата“. Имах чувството, че непрекъснато си в стаята.

— Знаела е, че жена ми е студена?

— Ами то си го пишеше, нали?

— Скоро ще ми бъде бивша жена. Развеждаме се.

— А майка тъкмо почина. Страхотно подреждане във времето.

Прехапах устна, очите ми плувнаха в сълзи.

— Нещо кофти ли казах? — попита той.

— Всичко е наред — прошепнах.

— Не, не е. Разплаках те. Защо не ми кажеш, че съм диване или нещо такова.

— Защото диването всъщност съм аз.

— Не, ти си тъжният в това заведение. От това, което чувам, впечатлението ми е, че си тъжен от години. Освен ако, разбира се, не съм в тотална заблуда.

— Съвсем не си.

— Значи съм прав. Тъжен си. — Йоханес се замисли за момент. После продължи: — Майка винаги го е мислила. И това винаги я е притеснявало. „Толкова е умен, талантлив, находчив. Трябва да е щастлив.“

— Бях щастлив. С нея.

— Обаче избра тъгата.

Коментарът му ми подежда като шамар. Но не трепнах.

— Да, точно това направих — свих рамене.

След малко барманът ни разкара с обяснението, че затваряли в три. Щом се озовахме на улицата, Йоханес предложи да ми покаже къде ще е бъдещата му книжарница. Повървахме пеша до следващата пряка. Спряхме пред помещение, което явно преди е било фризьорски салон, но сега беше празно и се виждаше надпис „Дава се под наем“. Имаше две големи витрини и като надникнах през мръсното стъкло, видях достатъчно голямо място за съвсем прилична книжарница.

— Колко каза, че искат за наема? — попитах.

— Деветстотин на месец.

— Май е съвсем приемлива цена за такъв квартал.

— Да, сделката си я бива. Един приятел е дърводелец, познавам и бояджия — ще освежим помещението на разумна цена. Естествено, основният разход е зареждането със стока. Както ти казах, искам това да е най-доброто място от този вид не само в Берлин, ами и в цяла Германия.

— И ти трябва към петнайсет бона, за да задвижиш всичко?

— Ако успея да убедя някоя банка да ми отпусне кредит.

— Ще ти дам парите — казах.

Йоханес ме изглежда предпазливо.

— Сериозно?

— Напълно.

— Въпреки че цялата работа може да се провали.

— Няма да се провали.

— Откъде си сигурен?

— Защото ти си мозъкът на тази операция.

— В този град има много хора, които ще си помислят, че понеже е моя идея, е обречена на провал.

— Не съм от тях.

— Нямам нужда от твоята благотворителност.

— В такъв случай петнайсетте бона няма да са подарък. А инвестиция.

— Инвестиция, която ще ти върна с лихва.

— Би било чудесно... но не е наложително.

— Напротив, наложително е.

— Добре, съгласен съм — казах.

— Можеш ли да си позволиш да ми дадеш петнайсет бона?

— Имам малко спестявания.

— Едва ли си много богат.

— Остави на мен да се тревожа за финансовата част.

— Правиш го заради чувството за вина, нали?

— Това също е част от уравнението, да.

— А коя е другата част?

— Тя би искала да го направя.

Тишина. Йоханес сведе глава. Очите му се наляха със сълзи. Сълзи, които отри с длан.

— Майка ми липсва — каза той.

— И със сигурност знам колко те обичаше.

За пръв път, откакто се срещнахме, Йоханес ме погледна директно.

— Знаеш ли какво ми каза вечерта, когато почина? „Винаги съм смятала, че животът е несправедлив — особено през годините, докато ти не беше с мен. После успях да те прибера и никога повече не ми хрумна, че животът е несправедлив.“ И това от жена, която умира поне трийсет години преждевременно от причинен й изкуствено рак.

— Ти беше нейният живот, Йоханес.

— Както и ти.

Прибрах се в Мейн на следващата вечер, като взех колата си от Бостън и заминах на север към сумрачната вътрешност на щата. В мое отсъствие беше навалял пресен сняг, но човекът, който се грижеше за автомобилната алея, беше почистил и отбивката към входа на къщата. Щом затворих вратата зад себе си, установих, че не съм спал от три денонощия. Сетих се и още нещо: *все още ми е толкова трудно да се прибирам в празен дом.*

Напъхах мръсното пране от сака си в пералнята. Стоях под душа цели петнайсет минути в опит да отмия десетте часа полет и трите часа шофиране. Налях си няколко глътки уиски и си проверих пощата. Имаше имейл от дъщеря ми:

В страната ли си, тате? Никога не съм сигурна. Мога да намина утре от колежа, ако ти се вечеря някъде.

Незабавно й написах:

Нека те улесня. Ще дойда с колата до Брънзуик. Как се казваше онова италианско ресторантче, дето толкова го харесваш?

Уговорихме се за седем вечерта.
Дойде имейл и от Йоханес:

Днес говорих с посредника на собственика — другата седмица ще подпиша документите за наема. Говорих с адвокат. Ще подготви договор между теб и едноличната фирма, която ще регистрирам за отварянето на книжарницата. Всичко, свързано с инвестицията ти, ще бъде кристалночисто. Бих желал да действаш чрез адвокат — за предпочитане е да говори немски — когато получиш договора. Както ти казах онази нощ, ще приема парите само като инвестиция... и само ако ми обещаеш, че ще дойдеш на откриването.

„Със сигурност ще дойда на откриването — отговорих. — И ако решиш да ми се обадиш просто ей така, за да си приказваме, ето скайпа ми.“

„И аз имам скайп! — написа ми той. — Така никой няма да се набутва с разходи и ще мога с часове да ти раздувам за последните манга неща, които смятам да те навивам да прочетеш.“

„Давай, раздувай ми. И знай, че можеш да ми звъниш по всяко време. Денонощно. И аз като теб не спя много.“

Но онази нощ спях като къпан. Девет безпаметни часа. Събудих се в типичен зимен ден в Мейн. Сурово синьо небе. Живакът доста под нулата — здравословно студено, но не полярен студ. Снегът девствено бял. Светът изглеждаше добре подреден и необичайно рационален в тази светла безподобна утрин.

Наваксах с кореспонденцията. Напреднах с няколко страници за статия, която пишех за пътуването си до Мавритания точно преди Коледа. После се качих в колата и потеглих към италианското ресторантче в Брънзуик, което Кандис така обичаше. Когато пристигнах, тя вече ме чакаше. В първия момент не забеляза, че влизам, та успях да ѝ хвърля поглед, докато седеше сама на масата: грациозна осанка, елегантна, облечена семпло, но стилно с черен

пуловер и дънки; видимо интелигентна и красива, но същевременно без суровата скованост на майка ѝ. Видях, че се е надвесила над книга, дъвчеше крайчеца на молива.

— Какво четеш? — попитах, докато вървах към масата.

Тя вдигна глава и ме дари с широка усмивка, в която обаче долових скрита тревога.

— Томас Ман. „Вълшебната планина“. „Образци на преводната световна литература“. Имам изпит другия понеделник.

— Малко е дългичка, но е прекрасна по свой високомерен начин.

— „Високомерен“. Хубава дума.

— Ами открадни я — казах, докато сядах. — Да те изкуша с чаша вино?

— Знаеш, че ми остават още няколко месеца.

— Ще поема цялата вина, ако се появят ченгета.

— Непокорният ми баща — усмихна се тя.

— Хей, спомням си, спомням си, че когато аз учех в колежа, разрешената възраст да пиеш беше осемнайсет. Но тогава беше упадъчното десетилетие на седемдесетте, когато не бяхме толкова вманиачени в микромениджмънта на социалното поведение в страната.

— Казано от истински последовател либертарист.

— Казано от петдесетгодишен мъж.

Келнерът се появи и си поръчахме половин бутилка кианти.

Той погледна Кандис, после сви рамене и отиде да донесе виното.

— Видя ли, метнахме го — казах.

— Е, може да изпия най-много една чаша.

— И аз. Довечера се прибирам обратно. А току-що кацнах от друго място.

— И къде беше „другото място“ тази седмица?

— Хайде сега, задържах се в страната цял месец и половина.

— Сигурно е нов рекорд.

— Ходих до Берлин.

— Старите бойни полета — отбеляза тя. — Виждаш ми се някак унил, татко. Случило ли се е нещо?

— Много неща.

— Искаш ли да ми кажеш?

— Да... но не сега.

Дъщеря ми ме погледна изпитателно. По своя характерен начин, със смесица от любопитство и аналитична наблюдателност, тя безмълвно преценяваше ситуацията. После се усмихна с разбиране и каза:

— Никакъв проблем, тате. Да, когато си готов да ми разкажеш... естествено, искам да чуя всичко. Но наистина изглеждаш... Бих казала, замислен и тъжен.

— Замислен и тъжен е съвсем точно казано. Но като влизах преди малко... хм, аз също бих използвал израза „замислена и тъжна“. Не е заради Томас Ман, нали?

Виното ни пристигна. Чукнахме се. Видях как Кандис търси подходящия начин да ми съобщи нещо трудно — гримасата ѝ подсказва, че се бори с голямо решение. Докато я гледах как преодолява нещо в себе си, изпитах огромен прилив на любов към дъщеря си. А наред с това ми направи впечатление, че тя се превръща в същинска млада жена с всичките съпътстващи усложнения.

Без да вдигне поглед от празната чиния пред себе си, тя каза:

— Пол ми направи предложение.

Пол беше Пол Форбуш. Много приятно и сериозно момче от централната част на щата Ню Йорк, когото бях виждал няколко пъти. Караше магистратура по философия и религия и отношението му към дъщеря ми беше изключително мило и любящо. Дори веднъж, докато ми гостувах за уикенда в къщата, сподели с мен, че я обожава, а когато двамата си легнаха заедно в стаята за гости, не го раздавах шокиран татко. Кандис се качи преди него и докато двамата бяхме насаме, той ми каза: „Знаете ли, господине, Кандис, дъщеря ви...“.

„Пол, не живеем в роман на Джейн Остин, така че можеш да ми викаш Томас. Да, Кандис ми е дъщеря, знам го, така че...“

„Исках само да ви кажа, Томас, господине, че Кандис е най-прекрасното същество в живота ми.“

„Радвам се, че го казваш, Пол.“

„И освен това е най-умният човек, когото познавам.“

С крайчеца на съзнанието се почудих дали заради многото ми отсъствия в детството ѝ и доста хладните ни отношения с майка ѝ Кандис не бе потърсила у Пол почтеност и стабилност.

Достойни за уважение качества, но не особено вълнуващи.

А сега...

— Кога ти предложи? — попитах.
— Преди около три седмици.
— Ясно.
— Знам, че трябваше да ти кажа по-рано.
— Не, няма такова нещо. Било ти е нужно време да го премислиш, преди да говориш с мен.
— Още не съм казала на мама.
— Ами... добре ли се почувства? Изненада ли се... или изпита ужас?
— И трите. Както знаеш, Пол е в богословския факултет на „Йейл“. Кара магистратура, вероятно ще прави и докторантура. И освен това вече е ръкоположен за епископален свещеник.
— Чудесно — казах.
— Долавям ирония в тона ти.
— Е, за щастие епископалните не са петдесетници. И Пол е приятно момче. Но...
— Мисля, че го обичам, тате.
— Ами това е много важно, ако ще се жениш за него. Но помисли си само как формулира изказването си: „Мисля...“. И извинявай... съжалявам, че не скочих от радост и не ти казах „супер“. Просто...
— Не мислиш, че е върхът, нали?
— Както вече казах, според мен е изключително приятен и сериозен младеж. И знам, че те обожава.
— Но?
— Е... знаеш, че за завършването ти съм приготвил петнайсет бона. Надявах се да ги вземеш и да отлетиш нанякъде за година. Да попълтуваш из югоизточна Азия, да продължиш към Австралия. Да получиш от онези работни визи, дето дават възможност на млади хора като теб да поработят след колежа. Да прекараш шест месеца на Бариерния риф или да работиш във вестник в Сидни. Познавам този-онзи там. После да се върнеш... или да не се върнеш... и да започнеш да обмисляш следващия си ход.
— С други думи — не се омъжвай.
— С други думи... първо си намери пътя в света. Не се завирай в ъгъла. Особено ако има вероятност да се окаже ъгъл, където не ти се иска да бъдеш.

— Пол ми каза същото. Той знае за петнайсетте бона, които си ми приготвил. Знае, че ме насърчаваш да пътувам, каза ми, че баща му, който е счетоводител, никога не би направил подобно нещо за него. Самият Пол иска да замина на пътешествие. Но каза, че ще ме чака и иска после да се оженим.

— Много прогресивно от негова страна.

— Пак си ироничен, тате.

— Мисля, че Пол е прав. Замини. Пътувай. Забавлявай се. После, след година, ако все още искаш да се омъжиш за него...

— Мисля, че искам да се омъжа за него сега.

— А...

— Разочарован си...

— Никога не съм разочарован от теб, Кандис. Никога.

— Но мислиш, че се впускам в нещо, без да го обмисля достатъчно. Работата е там, че мислих много. Пол е човек, който ме уважава и обича пламенно. Който не би желал да ме превърне в нещо, което не искам да бъда. Който ще ми осигури достатъчно лично пространство.

— Всичко това звучи много положително... Просто... защо не го послушаш и не пообиколиш света за година? Може да срещнеш някой сърфист на Бонди Бийч, с когото да си прекараш добре и да установиш, че светът е по-голям от хоризонта, който ти предлага бъдеш свещеник от Епископалната църква? — усмихнах се и си казах наум: *млъквай... стига съвети*. Гласно продължих: — Никога не бих ти казал какво да правиш с живота си, Кандис. Просто се увери, че това е човекът, когото обичаш истински. Толкова.

— Сигурна съм. Знам, че започнах с „мисля“. Но това беше по-скоро израз на смущение, защото, ако ти бях казала: „Да, знам, че това е той“, ти щеше...

— В крайна сметка няма никакво значение какво мисля аз. Важно е какво чувстваш ти. Това е. И ако наистина вярваш, че...

— Изпитвал си го, нали?

— Да, изпитвал съм го.

— Но не с майка ми.

— Тя ли ти каза?

— Ами да. Каза ми още, че тя също никога не си е губила ума по теб.

— Е, майка ти може да бъде доста пряма.

— Каза ми също и че никога не си говорил с нея за това. За онази жена...

— Защото, ако бях говорил с нея за „това“, сигурно щях да я разстроя.

— Защото щеше да разбере, че някога си бил толкова влюбен в някого...

— ... че все още го изживявам.

— Но това е ужасно тъжно.

— Не. Такъв е животът. Както и да е, ако нещата с другия човек се бяха получили, нямаше да те има теб.

— Един вид... аз съм компенсацията?

— Ти си най-прекрасното същество в живота ми, Кандис.

Тя протегна ръка и за кратко стисна моята.

— Благодаря ти — прошепна, а после додаде: — Но ти си все така сам, тате.

— Нещата може да се променят.

— Само ако го искаш.

— Всеки от нас трябва да пътува с надежда, Кандис. Дори да си мислим, че сме изгубени, трябва да продължаваме с опитите да убедим сами себе си, че животът може да смени скоростите — и че всичко тепърва предстои.

— Значи, ако се омъжа за Пол, понеже го обичам... а десет години по-късно нещата се объркат и се озова в капан, с две деца и без пари...

— Обещавам да не ти казвам: „Нали ти казах“. Но да речем, че стане точно така. Да речем, че всичко се разпадне. И че наистина останеш с две деца. Всичко е въпрос на интерпретация. Може да решиш, че всички врати са затворени за теб. Може да решиш, че „криза“ е синоним на „възможност“. Може да се забиеш в някое предградие и да страдаш. Или да си грабнеш двете деца и да заминеш някъде, за да започнеш отначало. Това е голямата трагедия на мнозина от нас. Забравяме, че животът е толкова гъвкав... че обикновено сами избираме ограниченията и хоризонтите си.

— Не всички са свободни като теб, тате.

— Аз едва ли съм свободен. Всъщност по-скоро съм всичко друго, но не и свободен.

Няколко часа по-късно закарах дъщеря си до жилището ѝ недалече от кампуса. Докато паркирах, видях Пол да седи на люлеещ се стол в дневната, съсредоточен, надвесен над някаква много дебела книга.

— Може ли да наминем да те видим този уикенд? — попита Кандис.

— Би било страхотно.

— Ще се омъжа за него, тате.

Преди да успее да отговори, тя се наведе към мен и ме прегърна, после слезе от колата.

Изчаках да се прибере, после запалих колата и потеглих на север към къщи. Докато се отдалечавах, си мислех как прекрасната ми дъщеря така подреди нещата, че категоричното ѝ изявление да съвпадне със слизането от колата. Това ме натъжи, но наред с това осъзнах смисъла на действието ѝ. Двамата с Кандис сме близки. Но тя е на двацет и една и е време да поеме живота си. Може би Пол ще е най-доброто, което да ѝ се случи: мъж, който я обича безмерно, който хем ѝ осигурява личното пространство, от което тя се нуждае, хем я кара да се чувства желана, обожавана. Или пък ще се превърне в самодоволен, придирчив, дребнав педант, който ще превръща дните ѝ в ад. А може би всичко ще е просто приятно и средно. Истината е, че винаги рискуваме. Винаги убеждаваме себе си в конкретен сценарий, в стъпка напред, на която залагаме да оправи нещата... или поне да направи така, че краткото време, което ни е дадено, да си струва и да бъде някак пълноценно.

Пълноценно.

Има ли нещо пълноценно в живота? Или всичко е загубване и намиране? Намиране и загубване?

Дъщеря ми, единственото ми дете, иска да се омъжи. Разбира се, ще ѝ дам благословията си. Разбира се, изпитвам дълбоки съмнения относно разумността на това решение. Разбира се, питам се дали като всеки от нас тя не се опитва да компенсира нещо, които са ѝ липсвали, на доста ранен етап от живота си. Разбира се, това ме изпълва с чувство за вина. И, разбира се, преодолявам чувството за вина с обяснението, че двамата сме приятели, че си говорим, че се разбираме.

„Ти си все така сам, тате.“

Вярно — но съм срещнал любовта в най-бурния ѝ, най-дълбокия ѝ вид.

Загубване и намиране. Намиране и загубване.

Каква привилегия е да си я намерил... пък било то и само за кратък мимолетен миг.

А сега?...

Сега съм на магистралата. Сега е тъмно и студено, абсолютна нощ. Сега съм самотен автомобил, който пътува на север. Сега съм сам.

Пътят е широк и чист. След няколко часа ще се развидели. Нов ден, нов ден. Толкова много изключителни възможности. Толкова много възможности за тривиалност. Изборът е навсякъде — изборът е нищо. Историята може да се развие добре. Или пък да стигне до трагичен финал. Но пътят винаги съществува. И независимо дали ни харесва, или не, трябва да го изминем.

А как го изминаваме... и кого срещаме по пътя...

Любовта винаги е голямото търсене. Защото какво е пътят без някакъв конкретен смисъл? Как да се отдадем на онзи стопяващ се къс време, ако нямаме до себе си човек, който да забави нещата, да направи така, че всичко да си струва, да придаде истинска стойност на пътуването ни?

Петра. Моята Петра.

Дали ще ме преследва завинаги? Дали всяка магистрала, по която летя, ще разнася тези три думи? Защото това, което всички ние толкова желаем, аз всъщност го бях намерил.

И понеже впоследствие го изгубих...

Има път. Нов ден. Очакване на нещо. Надежда за нещо силно, истинско, граничещо с откровение. Мисълта, че може никога повече да не ти се случи. Необходимостта да си кажеш, че животът дава втори шанс.

Задължителното движение напред. Самотата в сърцето на човешкото съществуване. Желанието да общуваш. Страхът, присъщ на общуването.

И сред всичко това има и един...

Момент.

Моментът, който може да промени всичко. Моментът, който ни заблуждава. Или моментът, който ни казва кои сме, какво търсим,

какво толкова силно искаме да разбулим... и вероятно никога няма да успеем да го направим.

Дали е възможно да се освободим истински от този момент?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.